

3423

THE

BAUDHĀYANA ŚRAUTA SŪTRA

BELONGING TO THE

TAITTIRĪYA SAMHITĀ

EDITED BY

DR. W. CALAND,

Professor of Sanskrit at the University of Utrecht.

VOLUME III.

S n 2 V s 1
BAU/CAL

CALCUTTA:

PRINTED AT THE BAPTIST MISSION PRESS,
AND PUBLISHED BY THE
ASIATIC SOCIETY, 1, PARK STREET.

1913.

INDEX.

Preface.

Dvaidhasūtra	..	Praśnas XX-XXIII.	
darśapūrnāmāsau	..	Praśna XX,	1-15 (Adhy 1-5).
agnyādheyam	..	" "	16-18 (" 6)
punarādheyam	..	" "	19 } (" 7).
agnihotram	..	" "	20 }
pīṇḍapitṛyajñah	..	" "	21 }
āgrayanam	..	" "	22 }
agnyupasthānam, etc	..	" "	23, 24 (" 8).
paśubandhaḥ	..	" "	25-31 (" 9, 10).
cāturmāsyañi	..	XXI,	1-6 (" 1, 2).
agniṣtomah	..	" "	7-26 (" 3-10).
agnicayanam	..	XXII,	1-12 (" 1-6).
vājapeyah	..	" "	13-15 (" 7).
rājasūyah	..	" "	16-21 (" 8-10).
kāmyeṣṭayah	..	XXIII,	1-4 (" 1, 2).
aupānuvākyam	..	" "	5-8 (" 3, 4).
dvādaśāhaḥ	..	" "	9-11 (" 5, 6).
ahināḥ	..	" "	12, 13 } (" 7)
atirātraḥ	..	" "	13 }
ekādaśinī	..	}	14, 15 (" 8).
punaścitih	..		
kundapāyinām istih	..		
kāmyāś citayah	..		
sauśrāmaṇī	..	" "	16) (" 9).
ayanām	..	" "	17 }
ekāhāḥ	..	" "	18, 19 (" 10).
Karmāntasūtra	..	Praśnas XXIV-XXVI.	
paribhāṣāḥ	..	Praśna XXIV,	1-11 (" 1-6).
agnyādheyam	..	" "	12-17 (" 7-9).
punarādheyam	..	" "	18, 19 (" 10).
darśapūrnāmāsau	..	" "	20-29 (" 11-15).
agnihotram	..	" "	30, 31 (" 16).
pīṇḍapitṛyajñah	..	" "	32 }
āgrayanam	..	" "	33 }
agnyupasthānam, etc.	..	" "	33 } (" 17).
paśubandhaḥ	..	" "	34-37 (" 18, 19).
kāmyāḥ paśavaḥ	..	" "	38, 39 (" 20).
cāturmāsyañi	..	XXV,	1-3 (" 1, 2).
agniṣtomah	..	" "	4-26 (" 3-16).
agnicayanam	..	" "	27-32 (" 17-19).
vājapeyah	..	" "	33-34 (" 20).

INDEX.

Indexes.

1. Index of proper names.

- a. Names of sāmāns.
- b. Names of peoples and localities.
- c. Ritualistic authorities.
- d. Proper names of mythical, legendary and historical persons outside the pravara-praśna.
- e. Proper names in the pravara-praśna.

II. Index of words.

Additions and corrections.

PREFACE.

The MSS. which have been consulted for this third volume of the Baudhāyana Śrauta sūtra are the following :

a. Dvaidhasūtra.

1. H, from the Haug collection at Munich, containing only the first two praśnas and the first kaṇḍikā of praśna 3.

2. Bu, a MS. from the collection Burnell belonging to the India Office, containing the complete text, without the sarvatomukhadvaidhas.

3. Be (see Preface to vol. i, p. viii).

4. B, the Bombay MS. (see Preface to vol. i, p. vii), giving only the last two praśnas.

5. Ben, copy from a Benares MS., containing the first praśna only.

6. D, a MS from Dhar, containing on 37 foll. the first two praśnas and the first kaṇḍikā of praśna 3. Nearly related with H

7. U, from Ujjain, in Nāgarī, on 59 foll., complete; the sarvatomukhadvaidhas on a separate leaf. This MS. belongs to the same collection and is written by the same hand, and on the same kind of paper, as all the other Baudhāyana MSS. from Ujjain (see Preface to vol. ii, p. v)

8. G, this MS. has been found at Gwalior; for the use of this MS., like No. 6 and 7, I have to thank Prof. Bhandarkar. These three MSS. were found in private libraries. The Gwalior MS. is written very neatly in Nāgarī and although far from faultless originally, it has been corrected with good judgment after a better text. The sarvatomukha is given apart.

9. C, No. 2188 of the Gov. Skt. MSS. Collection, Asiatic Society of Bengal containing on foll. 1-70 the first two praśnas and the beginning of praśna 3; much related to H. and D.

10. C', No. 1571 of the same collection, Nāgarī, paper; the text begins with xxi, 14 and runs to the end, without the sarvatomukha; nearly related to Be.

11. W, the MS. of the collection Whish, cp. Winternitz, a Catalogue of South Indian MSS. No. 94. Only partly collated.

The vivaraṇa of the Dvaidha is extant and known to me from several MSS., which, however, are far from exact. Of use were also the Prayogasāra by Keśavasvāmin, the bhāṣya composed by Sāyaṇa, who in his treatment of the darśapūrṇa-

māsa mentions and comments upon all the Dvaidha and Karmānta passages, which bear upon the text proper of Baudhāyana. By Ms. I indicate in the critical notes the Mahāgnisarvasva (see Preface to vol. ii, p. v), which treats equally of those Dvaidha and Karmānta sūtras that concern the agnicayana of the text proper.

b. Karmāntasūtra.

1. H, the Haug MS., complete.
2. Be, see Preface to vol. i, p. viii.
3. D, the Dhar MS., containing on 35 foll. the first two, *prāśnas*.
4. U, the Ujjain MS., 56 foll., śake 1761.
5. G, the Gwalior MS., on 46 foll.; corrected. The last three MSS belong to the same collections as those of the Dvaidha text.
6. M, the Mackenzie MS.; cp. Preface to vol ii, p. iv.
7. Ben, a copy of the Gov. Skt. Coll. at Benares; rather good and independent MS.
8. C, No 2188 of the Gov. Skt. MSS. Collection at the Asiatic Society of Bengal, Nāgarī, on paper, well written, 133 foll., containing on foll. 71-133 the first two Karmānta *prāśnas*

Besides the *virarāna* of Bhavarasvāmin and the remarks of Śāyana and Keśarasvāmin, we possess a valuable *bhāṣya* on Karmānta I. 1-21 (No. 776a of the collection in the India Office, see Eggeling, Catalogue of the Sanskrit MSS. in the Library of the I. O., vol. i, p. 57) by Venkateśvara; the var. lect. of the text according to this work is indicated by me in the critical notes as Vt., that of the commentary given by Venkateśvara as Vc.

c. Prāyascittasūtra.

1. H, the MS. Haug.
2. U, from Ujjain, on 25 foll., part of the same collection as mentioned above.
3. B, the Bombay MS.; see Preface to vol. i, p. vii, copy from an original, dated śake 1743.
4. Tr, the MS. from Trichinopoly, mentioned in the Preface to vol. ii, p. v.
5. C¹, a part of the text is found in the MS., mentioned under the MSS. for the Dvaidhasūtra (No. 10).

More or less help was got from Gopāla's *Vivaraṇa* (Viv.) known to me from the MS. belonging to the India Office (No. 259b; see Eggeling, Catalogue, vol. i, p. 91). The text proper is here indicated only by the beginning words of each

sentence. I consulted also, without, however, getting much help from them, the *Prāyaścitta-pradīpa* (I.O. 1467A) and the *Prāyaścitta-candrikā* (I.O. 1572).

d. *Sulbasūtra*.

1. H, the MS. Haug.

2. U, from Ujjain, on 12 foll., part of the same collection as mentioned above

3. B, the Benares MS.; see Preface to vol. i, p. vii.

4. M, the Mackenzie MS.; see Preface to vol. ii, p. v.

I need not say, that the excellent edition with Skt commentary and English translation by Thibaut (in the Journal "Pauit" (vols. ix, x and vol i of the new series) has been consulted with good results. The readings accepted by Thibaut are indicated by me by T.

e. *Pravarasūtra*.

1. T, a copy from the Tanjore MS. No. 359; see Preface to vol. i, p. x.

2. M, being a complete copy of the *Smārtasūtra* in Grantha, copied for me somewhere in Madras through the kind mediation of Prof Hultzsch. It is, on the whole, a good MS.; at the end of it the *pravara* is found.

3. G, the Grantha edition of the *Baudhāyana smārtasūtra*, Madras, 1905, by Muddudikṣita. This edition narrowly agrees with the MS M

4. Bu, the Burnell MS. xcm (No. cxvii of the Catalogue of a collection of Sanskrit MSS., p 35) in Grantha. It contains also the *pravarakhanda* of the *Vaikhānasa* school. Independent, although rather bad MS

5. Be, copied by me from the Benares MS. 115, see Preface to vol i, p. vii

6. U, from Ujjain (see above), very narrowly related to the last-mentioned MS. from Benares; on 10 foll.

Other texts which have been used in constituting the *pravara* are:

The *Gotrapravaramaṇjari* by Puruṣottama, a Colebrooke MS. belonging to the India Office (No 2316A, Egg No 1777). In the critical notes indicated by me as Pm. It contains shattered all over the work the whole *pravara* text of the *Baudhāyana*, on which it comments broadly. It treats at length also of the *pravara* sections of *Āpastamba* and *Āvalāyana* and of the *pravarādhyāyas* of *Kātyāyana-Laṅkāśi*. The comparison of this text is of use for the verification of several *nomina propria*. It is curious to perceive, that, although according to Puruṣottama the *pravarakhaṇḍas* of *Kātyāyana* and *Laṅkāśi* are the

same, the Kātyāyana text known to us from the *Parīṣiṣṭas* of the White Yajurveda (see Weber in the 'Verzeichniss der Skt. HSS der Kgl. Bibl. zu Berlin,' vol. i, p. 54-60) is different from that given by Puruṣottama. The one contributed to Laugākṣi is probably the pravarādhyāya of the Kathas; the text attributed by tradition to Kātyāyana (as given by Weber) agrees, with many various readings, however, on the whole with the pravarādhyāya of the Mānavas. I was kindly allowed by Prof. Knauer to use this text, which also is handed down to us in a very corrupted state.

A lengthy treatment of the pravara is given also by Gopināthadikṣita in his *Satyāsādhahiranyakeśmārtasamskāra-ratnamālā* (published in the *Ānandāśrama* series 1897) on pp. 415-453; by Anantadeva in his *Samskāra-kaustubha*, pp. 179-196 of the lithographic edition, and by Raghunātha in his *Gotrapravarānirṇaya* (MS. I O. No 1781). These three texts are indicated by me in the critical notes successively as Rm., Sk., Pn. The three texts give a great many more names than are contained in the pravara-praśna of Baudhāyana, as they join, without any discrimination, to the names of the Baudhāyana text also those of other pravara-khandas. Moreover, they constantly put in the plural all the names found in the singular in our text.

Of some importance is a certain gotra list as handed down among the Desasth brāhmaṇas in *Census of India, 1901, vol. i, India, Ethnographic Appendices*, by H. H. Risley, Calcutta, 1903, on pp. 120-122.

The text of this *prāṇa* is one of the most difficult to reconstruct. Rarely we find the proper names without variants. The MSS. can be divided into two groups: M (with G) T and Bu on one side, Be (with U) and Pm on the other. The other *nibandhas* seem to draw on Pm.

The pravara-praśna in the kalpasūtra of the Baudhāyana-
nyāyas was probably placed originally immediately behind the
pitṛ-medhasūtra and before the dharmasāstra. It is inserted
there in M and in the Grantha edition; cp. the words of Puru-
ṣottama in his *catyāyana-sūtra* (1.1.1) 'saumikāpā-
pūrnāmāsū-
the Ujjain
indication

Although, then, the number of the prāśnas cannot be given with certainty, their sequence, in the main, is firmly established.

It was originally my intention to include in this edition of

the Baudhāyana texts also the whole smārtasūtra. But I now prefer to give only the śrautasūtra; perhaps I may undertake later on a critical edition of this text, which indeed is now accessible, be it not in critical editions. One is the Grantha edition mentioned under the MSS. used for the pravaraprasna, the other has appeared at Mysore (1904) under the title: बोधायनग्रन्थसूत्रम्। *The Bodhāyana-gr̥hya-sūtra* edited by L. Śrinivāsāchārya. On the other hand, I thought fit to edit the Sulbasūtra anew, even after the excellent work of Prof. Thibaut, because it had to be given to make the śrautasūtra complete, and also because my MSS. enabled me to give in some places a better reading than Thibaut's text presents. I have taken much pains to obtain a copy of a part of the Baudhāyana kalpasūtra, which must have existed, but seems to be lost now, viz. the hautrasūtra. Bhavasvāmin and Sāyana quote often from this text, as also does the commentary on the third book of the Taittirīya brāhmaṇa.

My design of publishing the vivaraṇa of Bhavasvāmin I also regret very much that I am compelled to abandon. The manuscript material is utterly insufficient. Perhaps I may in later times fulfill also this promise. For the time being I will try to fill up at least partially this gap, by adding to this third volume an index of words, giving, wherever it is possible, the explication of the commentators.

At the end of my task I have to express my sincerest thanks to all who kindly helped to procure me the material for my work especially to Dr. Thomas, Chief Librarian to the India Office, and to Prof. Bhandarkar. If this volume can now appear, it is chiefly due to their kind assistance.

W. CALAND.

UTRECHT, January, 1912.

द्वैधसूत्रम् ॥

उपवसथ इति^१ ॥ कथमु खलूपवसथं जानीयात्संध्यः
 स्विदेवोपपाद्यो ऽथ ऽपूरि^२ नादर्शीति^३ साधु खलु संध्यः^४
 साधु^५ संध्योपपादनं^६ ननु^७ खलु संध्यः सूपपादय^८ इव^९
 सर्वेषां त्वेव^{१०} संध्य इवेति^{११} म^{१२} ह^{१३} स्माह बौधायन

१ The constitution of the text of this first dvaidha being very difficult, I am not sure to have given everywhere the right reading and interpretation.

२ Thus corrected according to the Vivarāṇa; पूरिषादर्शीति U Bu G D C; पूरिषादर्शीति Ben, कृषिषादर्शीति H, पूरिषादर्शीति Be

३ Thus (संध्यः) C U Bu G D, संध्य Be W, संध्या H Ben.

४ खलु ins. G (sec. m.) and C.

५ After *पादनं U Bu D G (pr. m.) C H Ben ins. यत्पौर्णमासीं यजते मस्य चेदुपवसतो (यो) स्मिति आदित्ये, this passage is not found in W and has been effaced in G. The vivarāṇa has nothing corresponding to it.

६ ननु W C; ननु Bu G D, न Be, missing in Ben H U; नथ the vivarāṇa (one copy), च (another copy).

७ सूपपादय इव W, सूपपादय इवः Bu; सूपपाद्य इव Be, सूपपाद्य (omitting इव) H U Ben D C G (pr. m.), सूपपादयः G (sec. m.). The vivarāṇa runs न च (var स) खलु संध्यः सूपपादयः सूपपादा खलु भवेद्यत् संध्योपपादनं (another copy भवित्यथ समधिशिष्यं ज्ञानभावे सम्यगुपपादनं) सूपपादः सूपपादं यतीति सूत्रविभ्रजादित्वात् (cp the Vārtt. on Pāp. III. 2 5.?).

८ त्वेव HU Be Ben W G (pr. m.) D C; त्वे Bu; त्वेव G (sec. m.); त्वेव the vivarāṇa (one copy), त्वेव (another copy).

९ Thus (इवेति सद्य) U and C only; इवेति सद्य D, स is not found in H Ben G (pr. m.), इवेति is not found in Bu G (sec. m.); इव Be, सन्ध्याद्यु च W. The vivarāṇa runs: एवं स्थिते ऽन्यो ऽप्यस्ति पच इति । स च स्माह बौधायनः ।

यत्रैतदुपवमतो ऽस्मिन् आदित्ये पुरस्ताच्चन्द्रमा लोहितो-
 भवन्निवोदियात्तमणुपवमथं जानीयादित्य^१वो ह स्माह
 गालीकिरतिपन्नः^१ खल्वेव भवति^१ स^१ मंध्यं^१ वैवोप-
 पादयिषेत्पूर्ण^१ वाभियजेत^१ तस्य चेदुपवमतो ऽस्मिन्
 आदित्ये पुरस्ताच्चन्द्रमा लोहितोभवन्निवोदियादारमताग्नि-
 होत्रेणेत्युक्त्वा पार्वणेन प्रकामेत्^१स्थिते पार्वणे ऽग्निहोत्रं
 जुहुयादिति^१ नु^१ खलु पौर्णमास्याम^१थामावास्यायामिति^१
 स ह स्माह बौधायनो ऽदृश्यमान एवोपवसेन्न दृश्यमान
 इत्येवं चैव खलु कुर्यादिति गालीकिरस्ति^१ तपि^१ दृश्य-

१ Thus (चतिपन्नः) D C G (sec. m.) and the vivarāṇa; गालीकि-
 रतिपन्नः or •रतिपन्नः the other MSS.

१ संमंध्यं Be, संमंध्यं D (pr. m.); संमंध्ये C; संमंधि Bu U; संमंधि H.
 (reading संमंध्येवोप.), संमंधि Ben (reading संमंध्येवोप.). Are we to read
 संमंध्यं? The vivarāṇa has. सह संमंध्येन ।

१ Thus G and B (the last MS reading •धि• instead of •यि•);
 वैवोपपादयिषेत् D C, वैवोपपादयिष्यन् Be, वैवोपपादयिषेत् U; •पाद-
 यिष्यन् H Ben

१ पूर्णं Be Ben D C; पूर्णा Bu U G, पूर्णं H; पूर्णं the viv. (one
 copy), पूर्णा (another).

१ Thus Bu G (sec. m.) D C U; •यात्कथं H Be G (pr. m.)
 •यात्कोन Ben

१ Thus Ben G; •थोमावा• D C; H U Be om. कथं ।

१ Thus C U Be; •स्तिवापि GD; •स्तोत्रपि H, •स्तपि Ben; गाली-
 किलपि Bu

मान उ०पवसथो^१ यच्चैतद्राचीभिरुपपन्नो^१ ऽणुसृज्यमाः^१
परिनक्षत्रमुपव्युपं भवति न स यो भूते दृश्यते तमप्युपवसथं
जानीयादिति^१ ॥

5. अग्नीनामन्वाधानं^२ इति ॥ सूत्रमौपमन्यवोपुचस्योचो ह

- ४ स्नाह बौधायनो विहव्याभिरग्नीनन्वादध्यात्तिस्त्रिभिस्त्रिभिरे-
कैकं ये नव समामनेयुरथ ये ऽष्टौ प्रथमां वोत्तमां वा द्विर-
भ्यावर्तयेयुरथ ये दश तिस्रिभिस्त्रिभिरेकैकमन्वाधायोत्तरे-
णाहवनीयं तिष्ठन्निगदेदित्युचो ह स्नाह शालीकिर्यो
नु खलु गार्हपत्यः सकृदन्वाहित एव भवति^१ यामयोनिर-
१० न्वाहार्यपचन^१ आहवनीयमेवैकं विहव्ययान्वादध्यादध्यात्तिशिष्टा
उत्तरेणाहवनीयं तिष्ठन्निगदेदित्युचो ह स्नाहौपमन्यवो
विहव्याभिरेवाग्नीनन्वादध्यादेकैकमेकैकयाथात्तिशिष्टा उत्त-
रेणाहवनीयं तिष्ठन्निगदेदित्युचो ह स्नाह मौद्रल्य आहव-
नीयमेवैकमन्वादध्यादग्निं गृह्णामि सुरथ यो मथोभूर्य
१५ उद्यन्तमारोहति सूर्यमङ्गे । आदित्यं ज्योतिषां ज्योतिरुत्तमः
यो यज्ञाय रमतां देवताभ्यः ॥ वसुवुद्रानादित्यानिन्द्रेण सह
देवताः । ताः पूर्वः परिगृह्णामि स्र आचतने मनीषया ॥
दमामूर्जे पञ्चदशीं ये प्रविष्टास्तान्देवान्परिगृह्णामि पूर्वः ।

१ •द्राचीभिः० C U Ben Ba G, •द्राविभिः० H D, •द्रावाभिः० Be

१ Thus G D C and the vivarana, नृचंद्रमाः U; नचंद्रमाः H Ben Be; चंद्रमाः Ba.

१ अग्निन्वाधानं C H.

अग्निर्हव्यवाडिह तानावच्छतु^१ पौर्णमासः हविरिदमेषां
मयीति पौर्णमास्यामावासा^२ हविरिदमेषां मयीत्यमा-
वास्यायामित्य^३चो ह स्माह मैवेय आहवनीयमेवैकं विहव्य-
यान्वादध्यान्तूष्णीमितरावयातिशिष्टा^४ उत्तरेणाहवनीयं तिष्ठ-
न्निगदेदिति^५ आह्वतीभिरेवाग्नीनन्वादध्यादिति राथीतरः^६ ॥

1. 3. आतञ्जनेष्विति ॥ स ह स्माह बौधायनो हविरातञ्जनान्ये-
तानि भवन्तीत्य^७चो ह स्माह शालीकिर्दधि खत्वातञ्जनार्थे^८
दृष्टं भवति^९ तस्मिन्विद्यमान एतेषामेकेनातञ्ज्यादिति^{१०} ॥

1. 7. व्रतोपायन इति ॥ स ह स्माह बौधायनः संग्रहकाले वा^{११}
व्रतमुपेयाद्धेतुषु वा दोह्यमानासु प्रणीतासु वा प्रण्यत्सु^{१२}
हविःषु वासवेष्वित्य^{१३}चो ह स्माह शालीकिः पूर्वद्युःकालं खलु
व्रतोपायनं भवतीति ब्राह्मणं वर्द्धिषा पूर्णमासे व्रतमुपेति-
वत्सैरमावास्यायामिति स^{१४} संग्रहकाल एव व्रतमुपेयादित्य^{१५}-
न्वाधानप्रभृतीत्यौपमन्यवः^{१६} ॥

^१ After अवच्छतु Bu G ins. आयन्तु देवा सुमनस्यमाना (TS. I. 10. 3).

^२ After अग्नौ U H D C Be Ben and G (pr. m.) ins. आदधाति Be om. अय, Bu has आदधाति शिष्टा; in his citation of this passage Sâyana has, rightly, no आदधाति ।

^३ Thus U G Be Bu; •यं Ben; •यं C; H om. •यं ।

^४ प्रणीयमानास्त्रितयः । शान्दसो यत्ययः Sâyana.

^५ Om Bu D C and Sâyana.

अभ्युदितेष्वामिति ॥ स ह स्माह बौधायनः मिद्वेरेवा-
मावास्वेहंविभिरिद्वा^१ पुनरुपोय्य श्रो भूते कात्यामनभ्युदिता-
मव्यापन्नां यजेतेत्य^२चो ह स्माह शालीकिर्येषा ब्राह्मणजेष्टि-
स्तया यक्तयेद्वा पुनरुपोय्य श्रो भूते कात्यामनभ्युदितामव्यापन्नां
यजेतेति^३ तु खलु मंनयतो^४ ' इयामंनयतः ' ममानः कन्पो
बौधायनस्या^५चो ह स्माह शालीकिरखेवैतानि^६ हवीऽपि
अपयित्वा पुनरुपोय्य श्रो भूते कात्यामनभ्युदितामव्यापन्नां
यजेतापि वोपवमथ एवातिप्रवर्धतेति^७ ॥

आच्छादन इति ॥ स ह स्माह बौधायनो वाचंयम एव
१० शाखामाच्छेद्यादाचंयम एवाहरेदेवं एवाहरित्येवं^८ चैव खलु
कुर्यादिति शालीकिर्ब्राह्मणेन च यथार्थमन्तर्हमन्नेव संभाषेत
नाब्राह्मणेनेति^९ ॥

10. शाखाया आच्छेदन इति ॥ स ह स्माह बौधायन इपे
त्वेति शाखामाच्छिन्द्यादूर्जे त्वेत्यनुमृज्यादान्वीचेत वेत्य^{१०}न्वीचेतै-
११ वेति शालीकिः^{११} ॥

१. एव is found only in Bu G (sec. m.) and U (sec. m.); cp. Rudradatta on Ap. ix. 4 3.

२. Thus G (sec. m.); अप्युत्तानि Ben, अप्युत्तानि Bu; अष्टेतानि H G (pr. m.); अप्युत्तानि C D; इहैवाष्टेतानि Be, but cp. the vivaraṇa : अप्युत्तानि ।

३. Thus corrected according to Rudradatta on Ap. I. c.; अतिप्रवर्ध-
तेति B U G (pr. m.), अतिप्रवर्धन इति G (sec. m.); अभिप्रवर्धतेति H
Ben; निवर्धयतेति Be; अभिप्रवर्धते C.

10 वत्सापाकरण इति ॥ स ह स्नाह बौधायनो वायं स्येति
पु॒म एवापाकुर्यादुपायव स्येति स्त्रियो^१ ऽय यद्यन्यतरे
स्युर्नैव मन्त्रं परिजह्यात्स^२ ऽसृष्टेनैवेति शालीकिः^३ ॥ १ ॥

१. 1 शाखायै मंचर इति । अयेणाहवनीयः मंचारयेदिति
बौधायनो^४ जघनेन गार्हपत्यमिति शालीकिरेप सर्वकन्ये ५
शाखायै मंचरः पयसां चान्यत्र प्रावर्गिकादित्यु^५ भयोरेवापरेण
प्रावर्गिकं मंचारयेदित्यौपमन्यवः^६ ॥

प्रवसतो याजमान इति ॥ स ह स्नाह बौधायनः
महयाजमानः खल्वयं यजमानः प्रवसति^१ स यत्र स्यात्तदेनं^२
मनसा^३ ध्यायेत्स^४ यदि विसृष्टित आगच्छेत्क्षितमनुमग्न्य १०
कर्मान्तेन प्रक्रामेदित्यु^५ चो ह स्नाह शालीकिर्यद्यस्य पुत्रो
वान्तेवासौ बालंकर्मणिः^६ स्यात्तं तत्र प्रेयेत्स^७ यदि विसृष्टित
आगच्छेत्क्षितान्तादा प्रक्रामेत्सा^८ वा^९ द्वियेतेभौ^{१०} त्वेव
यजमानभागं प्राश्नीयातामिति^{११} ॥ .

१ Thus Bu Be G (sec m.); तदेनं Ben U O G (pr. m.); तदेवं Sāyana.

२ Om. Be G (sec m.), Sāyana

३ *कर्मणि U Bu G (pr. m.), *कर्मिणे Ben C D; *कर्मिणो H, *कर्मिणो Be, *कर्मिणि G (sec m.); *कर्मिणि Sāyana, (cp. *infra* xx. 20 and *Pitṛmedhasūtra* I. 1 (where the text is to be restored accordingly), II. 5 (ed Raabe, Leiden 1911, pag 9. 1).

४ Thus U only (sec. m.); प्रचयेत्स all the other MSS.; cp. the *vivarana*: तत्रानुष्ठापयेद्यजमानं कुर्विति ।

५ Thus hesitatingly emended (tmesis^१); मवादि० Be C G (pr. m.); नैवादि० MS. Tub. (MS. A. I. 317) and D; नैवादि० Ben; वादि० Bu H; *Vivarana* न वादिथेन ।

2. 5. इभावरिपोरुपकल्पन इति ॥ सूत्रमाचार्ययोः^१पराह्ये
पिदभ्यो दत्तेभावरिः संनद्येदित्याङ्गीगविः^२ श्वो भूते
श्वविष्कृदन्त इत्यौपमन्यवः^३ ॥
2. 7. अग्निदस्य प्रतितपन इति ॥ स ह स्माह बौधायनः
५ प्रतितपेदेवाग्निदमेवमश्वपर्शः रजोऽपहननायेत्य^४चो ह स्माह
शालीकिर्न तेजसि तेजः प्रतितपेदश्वपर्शं खल्वेते मन्त्रा दृष्टा
भवन्ति^५ सो ऽश्वपर्शमेव प्रतितपेत्वाग्निदं कूरापहननायेति^६ ॥
2. 11. प्रक्रमेष्ट्विति ॥ स ह स्माह बौधायन आहवनीयादेवाग्ने
चीन्वा चतुरो वा प्राचः प्रक्रमान्प्रक्रम्याय तां दिग्गमभिप्रव्रजेद्यत्र
१० बर्हिर्वैत्यन्मन्येतेत्याहवनीयादेव यथार्थं गच्छेत्तु दक्षिणया
द्वारेति शालीकिः^७ ॥
2. 13. परिषवण इति ॥ स ह स्माह बौधायनस्त्रिरेव मन्त्रं
ब्रूयात्तिः कर्मावर्तयेदेवं यूपावटस्य^८परिलेखन एव^९ सोम-
क्रयण्यै पद एवमौदुम्बर्या अवट एवमुपरवेष्ट्विति^{१०} सकृदेव
१५ मन्त्रं ब्रूयात्तिः कर्मावर्तयेदिति^{११} शालीकिः^{१२} ॥
2. 16. आच्छेदनेष्ट्विति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१३} प्रत्यगाग्नीः खल्वेष
मन्त्रो दृष्टो भवति^{१४} मन्त्रप्रत्यभिमर्गनमेवैतत्स्यादिति
शालीकिः^{१५} ॥
2. 18. प्रस्तरस्य संनहन इति ॥ स ह स्माह बौधायनो ऽभ्यर्धा-
१० चैनः संनद्येदन्ध्रं चैतस्मादयुग्मायुग्मं निधनानि कुर्यादित्य^{१६}चो

ह स्माह शालीकिः प्रभूरस्य खलु मन्त्रप्रतिज्ञाभात्सर्वं
वर्द्धिमन्त्रं लभते न चैनमभ्यर्धात्संनद्धेदेतच्चैवायुग्मतमम्
स्यादिति^१ ॥

२. शुक्लस्य करण इति ॥ अधिकरणं चतुर्थम् स्यादिति
बौधायनो^२ अधिकरणमेव तृतीयमिति शालीकिः^३ ॥

३. १. वर्द्धिषः संभरण इति ॥ न ह स्माह बौधायनो यान्यन्यानि
याजुषान्निधनानि तानि पूर्वाणि मन्त्रेण संभृत्यापोपरिष्ठाद्या-
जुषं मन्त्रेणैव संभरेदित्यत्रो ह स्माह शालीकिर्यान्यन्यानि
याजुषान्निधनानि तानि पूर्वाणि तूष्णीम् संभृत्यापोपरिष्ठाद्या-
जुषं मन्त्रेणैव^४ संभरेदित्यत्रो ह स्माहौपमन्यवो य एवा- १०
दिर्लवने संभरणे^५ सयाजुषसेवाये मन्त्रेण संभृत्य तूष्णी-
मितराणि संभृत्य विपरिक्रुष्य यन्त्रिं कुर्यादिति^६ ॥ २ ॥

३. ५. यन्त्रिकरण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^७ समायच्छन्नेवेतं^८
मन्त्रं जपेदिति शालीकिः^९ ॥

३. ६. पश्चात्प्राञ्चसुपगूहतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१०} पुरस्तात्- १५
प्रत्यञ्चमिति शालीकिः^{११} ॥

३. ८. वर्द्धिषो निधान इति ॥ न ह स्माह बौधायनः स्फ्यं वा
शकलं वान्तर्वेदि निधाय तस्मिन्मन्त्रेण प्रतिष्ठाप्य ततो यथा-

१ संक्षेपेव Be Bu G (sec. m) U (sec. m.), संक्षेपे the other MSS.

२ Thus Ben G C U (pr. m) Sāyana, संभरणे H Be; संभरणेन Bu U (sec. m.). After this word U Bu ins. संभरेत् ।

३ Thus Be, •क्षेवैवं H D C Ben G (pr. m.) U (pr. m.); •क्षेव Bu G (sec. m) U (sec. m) Sāyana

सुष्ठु निदध्यादिति^१ यत्रैव निधास्यन्त्यान्तमन्त्रेणैव^२ निदध्या-
दिति शालीकिः^३ ॥

3. 12 परिधीनां करण इति ॥ स ह स्माह बौधायन उरः-
संमितो मध्यमः स्यादथेतरो बाहुमात्रौ स्यातामिति^४ सर्व
• ५ एव बाहुमात्राः स्युरिति शालीकिः^५ ॥

3. 12 इधमस्य करण इति ॥ अनुसामिधेवीधां कुर्यादिति
बौधायनो^६ उपरिमितमिति शालीकिः^७ ॥

3. 14 वेदस्य करण इति ॥ वत्सजुं कुर्यादिति बौधायनो^८
मृतकार्यमिति शालीकिस्त्विदृतमित्यौपमन्यव^९ ऊर्ध्वाग्र-
१० मित्यौपमन्यवीपुत्रः^{१०} ॥

3 10 पिद्वयज्ञवर्हिषीति ॥ समूलमेतद्वर्हिर्भवतीति बौधायनः
पिद्वयज्ञमामान्यादिति^{११} महापिद्वयज्ञ एवैतद्वृष्टं भवत्यमूल-
मेवैतद्वर्हिः स्यादिति शालीकिः^{१२} ॥

दष्टिमंनिपात इति ॥ स ह स्माह बौधायनो याः^{१३}
१५ काशेष्टयः^{१४} समाने ऽहनि मंनिपतेयुस्तन्नाय तन्नाय^{१५} चासां^{१६}
वर्हिर्लावो गच्छेज्जनं वासादथेत्तन्नेतन्ने^{१७} चासां^{१८} व्रतमुपेत्य

१ Thus Be Bu G (sec. m) Sāyaṇa, तत्र instead of तत् H Ben D C G (pr. m) U.

२ Thus Bu U G (sec. m.), यायाशेष्टयः Ben D G (pr. m.); याशेष्टयः Be; यायाशेष्टयः O.

३ Thus G; तत्रायतंवापतासां Bu; तत्रायतंवापतासां U C D; तत्रायतं-
वापतासां Be; तत्रायतासां Ben H.

४ वासादथेत् Bu G (pr. m) U (sec. m.).

५ Thus Bu Ben G U, नासां H, तत्रेवासां C D; तत्रेवासां Be

तन्त्रापवर्गे^१ व्रतं विस्मजेतेत्य^२चो^३ ह स्माह शालीकिर्याः^४
 काश्चेष्टयः^५ समाने ऽहनि संनिपतेयुः^६ मरुदेवासा^७ सर्वासां
 बर्हिर्लावो गच्छेत्तूनं वासादयेदादित्यासां^८ व्रतमुपेत्य सर्वासां
 पारे^९ व्रतं विस्मजेतेति^{१०} ॥

17. पर्णत्वरूपां^१ निवपन इति ॥ सूत्र^२ शालीकेर^३चो ह
 स्माह बौधायनस्तृतीयमन्यगार उदयेत्तृतीयमन्तर्वेदि निवपे-
 त्तृतीयेन वत्सानां धूननं^४ कुर्यादेवमिव हि पशूनां नेदी-
 यान्भवतीति^५ ॥

18. पौर्णमास्यामुपवेपकरण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो^१
 न कुर्यादिति शालीकिः^२ ॥

19. दोहनपवित्रस्य करण इति ॥ स ह स्माह बौधायनो
 मूले मूलानि बद्धा द्विगुणां^१ रज्जुं^२ संप्रमायामि^३ निपथ्वीया-
 देवमस्यायमघैरभिसंपन्नं भवतीत्य^४चो ह स्माह शालीकिर्मूले

१ Thus C D H Ben G (pr m) U (pr. m.); विस्मजेदिति the other MSS

२ Thus Bu U G (sec. m) पाषाणैश्च Ben D G (pr m.) चाश्चेष्टयः Be; माषाणैश्च C

३ See p 9, n. 4

४ परि H D C Ben

५ Thus Bu D; *स्यकासां or *स्यकासां the other MSS and Sāyana

६ Thus G (sec. m) U (sec. m.) and the prayoga of Venkateśvara; धूमं all the other MSS.

७ प्रादि ms G (sec. m.), instead of *पथ्वी U reads the first time पथ्वी ।

मूलानि 'बद्धा' द्विगुणाः रज्जुः संप्रसार्य मूले परिद्धृत्य^१
त्रिगुणाः रज्जुः संप्रसार्य^२ निगृहीत्यादेवमग्नौ रभिमंपन्नं
भवतीति^३ ॥ ३ ॥

अग्निहोत्रोच्चेपणस्य करण इति ॥ य इ स्माह बौधायनो

५ यद्यस्याज्येन^४ बौधयेन वा प्रक्रान्तः स्यात्पयसैव ताः रात्रिं
जुहुयात्पयस एवाग्निहोत्रोच्चेपणं कुर्यादित्य^५त्रो ह स्माह
शालीकिनांसमाप्ते काम आवर्तयेद्यस्याज्येन^६ बौधयेन वा
प्रक्रान्तः स्यात्तस्य कृत्वा तस्यैवाग्निहोत्रोच्चेपणं कुर्यादिति^७ ॥

४ ५ मान्वायपात्राणां प्रोचण इति ॥ तृष्णीः सः सूताभिरङ्गिः

१० प्रोचेदिति बौधायनः^८ कमण्डलुगताभिरिति शालीकिः^९ ॥

४ ६ अथ जघनेन गार्हपत्यमुपविश्वोपवेपणोदीचो ऽङ्गारा-
न्निहृष्टीति ॥ सूत्रः शालीकेर^{१०}त्रो ह स्माह बौधायन-
सूष्णीमङ्गारान्निहृष्टे^{११}र्ध एवैषो ऽधिभ्रयणमन्त्रः स्यादिति^{१२} ॥

१० दीहनपवित्रस्थाधान इति ॥ मन्त्रेण कृत्वा मन्त्रेण

१५ स्यात्त्रामादध्यादिति बौधायनसू^{१३}ष्णी कृत्वा मन्त्रेण स्यात्त्रा-
मादध्यादिति शालीकिर^{१४}र्धेन कृतार्धेन स्यात्त्रामादध्या-
दित्यौपमन्यवः^{१५} ॥

१ कृत्वा U C.

२ Thus Bu G; परिपय Be. In the other MSS. this passage is omitted, also by Sāyana.

३ पाणि ins. G (see m.)

४ Thus Bu G U Sāyana, यदा (instead of यदि) H Be C Ben.

५ नस्याज्ये H Be, instead of यद्यस्या.

1. धेनूनामनुमन्त्रण इति ॥ स ह स्माह बौधायनं एकैका-
मेवासामनुमन्त्रयेताथासामेकैकां दोहयेदित्यत्रो ह स्माह
शालीकिः सकृदेवैनाः सर्वा अनुमन्त्रयेताथासामेकैकां दोहये-
दित्यत्रो ह स्माहोपमन्यवः सकृदेवैनाः सर्वा अनुमन्त्रयेत
सकृच्चैना^१ दोहयेदत्र चैव श्लोकान्परिनिस्तिष्ठेदित्येकैकामेवामाह ॥ १.
सर्वेणसर्वेण^२ कर्मणा परिनिस्तिष्ठेदित्योपमन्यवीपुत्रः^३ ॥
15. श्लोकानामनुमन्त्रण इति ॥ सूत्रः शालीकेरीष्यातमोप-
मन्यवस्त्यत्रो ह स्माह बौधायन आतचैव श्लोकाननुमन्त्रये-
ताचैव हि श्लोकानामन्तो^४ भवतीति^५ ॥
5. उत्तरामां दोहन इति ॥ विष्टृष्टवागनन्वारभ्योत्तरा १०
दोहयेदिति बौधायन^६ आनीयमान^७ एवानु चारभेत वाचं
च यच्चेदिति कात्यः^८ ॥
- ib. दुग्धं लभमानस्येति ॥ वत्सापाकरणप्रभृतीन्मन्त्रान्साधये-
दिति बौधायन^९ आसेचनप्रभृतीनिति शालीकिः^{१०} ॥
5. 8 आतश्चन इति ॥ चतुर्थं सुव आनयेद्यावता मूर्च्छयिष्यन्म- १५
न्येतेति बौधायन^{११}स्तृतीये सुव आनयेद्यावता मूर्च्छयिष्यन्मन्ये-
तेति शालीकिः^{१२} ॥

१ Thus Be G Sāyana; सकृदेवैना H Ben D U, सकृदेवैना U.

२ Thus Be; सर्वेणसर्वेण Ba; सर्वेण (once) D G H Ben G U and Sāyana.

३ Thus C H D G (sec m.) Ben Be; श्लोकानामन्तो Ba G (pr. m.); श्लोकानां U; श्लोकानामनुमन्तो Sāyana.

४ Thus H Ben Be D G Sāyana (viz. आतचैवमने Sāy.); आतचैव Ba D (sec. m.) U (sec. m.).

5. 10. अग्निहोत्रोच्छेषमभ्यातनक्रीति ॥ सूत्रः शालीकेर^१चो
ह स्नाह बौधायनो ऽग्निहोत्रोच्छेषमानीय हविरातश्चन-
मानयेदेवमस्योभयमभ्यातनं^२ भवतीति^३ ॥
5. 11. उदन्वतापिदधातीति ॥ उदन्वतापिधाय सर्वाः रात्रिं
५ परिश्राययेदिति^४ बौधायन^५ उदन्वतापिधाय भिक्षिता अपो
ऽपिदध्यादिति शालीकिः^६ ॥
5. 18. अग्नीनां परित्स्तरण इति ॥ सूत्रमाचार्ययोरे^७चो ह
स्नाहौपमन्यव उपवमथ एवाग्नीन्यथोत्पन्नं परित्स्तरणीयादेवः^८ हि
ब्राह्मणं भवत्युपास्मिञ्छ्रो^९ यक्ष्यमाणे देवता वसन्ति य एवं
१० विद्वानग्निमुपस्तृणातीति^{१०} ॥
- अश्वानाश्वन इति ॥ आरण्यं चापश्याश्रीयादिति बौधा-
यनो^{११} ऽप एवेति शालीकिर्न^{१२}रण्यं नापश्चनेत्यौपमन्यवः^{१३}
॥ ४ ॥ प्रथमः ॥
5. 17. पाणिमंमर्शन इति ॥ उत्तरेणाहवनीयं तिष्ठन्पाणी मंष्टुगे-
१५ दिति बौधायन^{१४} उत्तरेण गार्हपत्यमिति शालीकिः^{१५} ॥

१ Corrected, •भ्यातनक्रीति all the MSS. (also Sāyana) exc. Be which has •भ्यातनं ।

२ •भापयेदिति Ben H.

३ MSS. (exc. B and Sāyana) insert भूवे, which is effaced in D, cp TS, 1. 6. 7. 3.

४ Thus Ben G D C, नापश्चनेत्य• HU; नाप्यपश्चनेत्य• Be; नाप्य-
पश्चनेत्य• Bn.

19. अग्नीनां परिस्तरण इति ॥ सूत्रं शालीकेराख्यातमौप-
मन्यवस्थात्रो ह स्माह बौधायनो गार्हपत्यमेवाग्रे पुरस्तात्परि-
स्तृणीयादथ दक्षिणतो ऽथ पश्चादथोत्तरत^१ एवमेवान्वाहार्य-
पचनं परिस्तृणीयादेवमाहवनीयमिति^१ ॥
- 3 1. पात्राणां सादन इति ॥ सूत्रं शालीकेरात्रो ह स्माह ५.
बौधायन उत्तरेण गार्हपत्यं दृणानि सस्तीर्य तेषु पात्राणि
सादयेदित्युत्तरतो ऽग्न्यगारस्य पात्राणि सादयेत्तेषां यथार्थ-
साददौतेति राशीतरः^१ ॥
6. 9. ब्रह्मण उपवेशन इति ॥ ब्रवेत्य दक्षिणेनाहवनीयमुप-
विशेदिति बौधायनो^१ ऽब्रवेत्यैव दक्षिणेनाहवनीयमिति १०
शालीकिः^१ ॥
- यत्रमानस्योपवेशन इति ॥ ब्रवेत्य दक्षिणत उपविशेदिति
बौधायनो^१ ऽब्रवेत्यैव दक्षिणत उपविशेदिति शालीकिः^१ ॥
1. 6 9 पृथ्वायै स्तरण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ सोम एव
पृथ्वाः स्तृणीयादिति शालीकिः^१ ॥ १५
6. 11. पविचयोः करण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ पृथ्वायास्तृणा-
नामित्यौपमन्यवो^१ ये^१ ऽन्ये^१ ऽनुपयुक्ताः कुशाः सुस्तेषामिति
शालीकिः^१ ॥

१ Thus Be; पृथ्वायास्तृणानि. G (pr. m) Ba H; पृथ्वायास्तृणानि. U
G (sec. m); Ben is defective, C corrupt; पृथ्वायास्तृणानि. Sāyana.

१ Thus G (sec. m.) and Sāyana, येषाम् the other MSS.

१. १०. ३. म वाचंयमो भवति प्रणीतासु प्रणीयमानास्वा हविष्कृत
इति ॥ अन्तर्हमन्नेतेषु संपातेषु संभाषेतेति बौधायनो^१
विष्टष्टवागिति शाल्लोकिः^१ ॥

१. ७. ११. होष्टणां व्याख्यान इति ॥ सयहानृतेस्वाहाकारानित्येक-
१ सृतेयहानन्तःस्वाहाकारानित्येक^१ सर्वानित्येक^१ पूर्वः कस्यो
बौधायनस्योत्तराबुभौ शाल्लोकेरिति^१ ॥

१. ७. ११. दशहोतुर्वाख्यान इति ॥ प्रणीताः प्रणीय प्रत्यङ् द्रवन्द-
ग्रहोतारं व्याचक्षीतेत्याचार्ययोर्मुष्टिमेव ग्रहीष्यन्नित्यौपमन्यवः^१ ॥

१. ७. १२. निर्वपण इति ॥ सूत्र^५ शाल्लोकेर^१चो ह स्वाह बौधायनः
१० शकटादेव निर्वपेद्भुरौ व्यभिचृग्याचपासिं क्रामेद्विष्णुस्त्वा
क्रमतामिति^१ पुरोडाशीयान्प्रेक्ष्याभिचृग्रेक्ष्यन्तां पञ्चेति^१
त्रिर्यजुषा मरुत्तूष्णीं चतुरवत्तिनां^१ त्रिर्यजुषा द्विस्त्रूष्णीं
पञ्चावत्तिनां^५ सर्वानिव यजुषेति कात्यः^१ ॥ ५ ॥

पञ्चावत्तस्य प्रक्रमण इति ॥ निर्वपणात्पञ्चावत्तं प्रक्रामेदिति
१५ बौधायनो^१ ऽवदानत इति शाल्लोकिः^१ प्रदानत इत्यौप-
मन्यवस्य^१तुष्प्राग्नादित्यौपमन्यवीपुत्रः^१ ॥

१. ६. ७. अतिशिष्टानामावपन इति ॥ तान्कोष्ठे^१ वा पक्षे वावपे-
दिति बौधायनो^१ ऽवैवैनानावपेयुरिति शाल्लोकिः^१ ॥

१. ३. ३. आयस्य निर्वपण इति ॥ सूत्र^५ शाल्लोकेर^१चो ह स्वाह

१ कोष्ठे or कोष्ठे all (also the Vivarāṇa and Sāyana); only Bu
मोष्ठे (the Gṛhyasūtra II. 15 has मोष्ठे वा पक्षे वा) ।

बौधायन श्रौपधस्थान्तं गत्वाच्यं निर्वपेदेवमस्य महं हविर्भिः
प्रोक्षणं लभत इति^१ ॥

12. परिदान इति ॥ यथानिरुप्तं परिददौतेति बौधायनो^२
ऽचो ह स्माह शालीकिरग्रे हव्यः रचसेत्येव ब्रूयाद्विष्णो
हव्यः रचसेति पयो^३ विष्णुर्हि पयसां गोप्ता भवत्यग्नि- १.
रौषधस्येति^४ ॥
- 13 प्रोक्षणीनामुत्पवन इति ॥ सूचं बौधायनस्य^५ निगदन्नेवै-
तामृचं चिरत्पुनयादिति^६ शालीकिः^७ ॥
19. पुरोडाशीयानां प्रोक्षण इति ॥ अवपाहयः प्रोचेदिति
बौधायनो^८ देवताः समनुद्रुत्य त्रिरेवेति शालीकिः^९ ॥ १०
- 9 2 पाचाणां प्रोक्षण इति ॥ सूचः शालीकेर^{१०}चो ह स्माह
बौधायनः शुन्धध्वं दैव्याय कर्मणे पाचाणि^{११} देवयज्याया इति^{१२} ॥
9. 4 अतिशिष्टानां परिश्रायन इति ॥ एता एव परिश्रायो-
रन्निति^{१३} बौधायनः^{१४} सिक्तेता अप उपरिष्ठादभ्याः सःस्कुर्वी-
तेति शालीकिः^{१५} ॥ १५
- ib. कृष्णाजिनस्यावधवन^{१६} इति ॥ उपनिष्क्रम्याग्यगारादुत्तरे

१ Thus, as often in the Dvaidha, H Be and Sāyana; इनीया-
the other MSS.

२ Om. Be

३ Thus Bu Sāyana; •शायीरन्निति U; •शायीरन्निति C H Be Ben
G; •शायीरन्निति D.

४ Thus (and cp *infra* XXIII. 4 and 6) G (sec. m.) Be, and the
vivarana; •धूयन Ben H G (pr. m.) U D C and Sāyana.

ऽपरे ऽवान्तरदेशे कृष्णाजिनमवधुनुयादिति^१ बौधायनो^{११}
 ऽन्तरेवेतां दिशमिति शालीकिः^१ ॥

३. ६.

कृष्णाजिनस्थास्तरण इति ॥ स ह स्माह बौधायनो ऽवि-
 सृजसेतत्कर्म कुर्यात्कृष्णाजिनावधवनादास्तरणादेवमुलूखला-
 १ धूहनादा^१ पुरोडाशीयानामावपनादेवं सुमलस्यावधानादा
 शूर्पस्थोपोहनादेवमधिवपनादा प्रस्कन्दनादेवं कपास्तोपधानादा
 योगाभ्यूहाभ्यामेवं^२ प्रस्तर आ सुचाः सादनादेवमभ्यादानादा
 खननादेवमौदुम्बर्याभिहोमादेवं यूप आ परिव्ययणादिति^३ ॥
 यथोपपादमेवेतानि कर्माणि कुर्यादिति शालीकिः^१ ॥ ६ ॥

४. १० पुरोडाशीयानामावपन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{११} पञ्च
 सुष्टीन्यच्चावत्तिनामावपेदिति शालीकिः^१ ॥

१२. दृपदुपले दृपारवेणोच्चैः समाहन्तीति ॥ सूत्रं बौधाय-
 नस्य^{११} शम्ययैवेति शालीकिः^१ ॥

१४. शूर्पस्थोपोहन इति ॥ सूत्रः शालीकेर^{११} चो ह स्माह
 ११ बौधायनस्तृष्णीः शूर्पमुपोहैत्समस्तेनैवास्मिन्नन्त्रेण पुरोडाशी-
 यानुदपेदप्यष्टद्वयमसि प्रति त्वा वर्षष्टद्वं वेत्ति ॥

१. धूनुया. Bu and Sāyana.

२. Thus (•धवनाद•) Be G (sec. m.); •धननाद• Ben; •यवनाद•
 Bu; •धूननाद• the other MSS and Sāyana.

३. Thus C G (sec. m.), योगाभ्यूहाभ्या• Bu; योगान्यूहाभ्या• Sāyana;
 योगाभ्यूहाभ्या• all the other MSS., but cp. *infra*, p. 19, l. 16.

४. Thus G D C Be; परिव्ययनादि• Bu, परिव्ययणादि• Sāyana; परि-
 याचादि• U H Ben.

1. 15. अथोदङ् पर्यावृत्य परापुनातीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ॥
यां कां चिद्दिग्गमभि पर्यावृत्य परापुनातीति शास्त्रीकिः १ ॥
9. 17. तुषाणां निरसन इति ॥ सूत्रः शास्त्रीकेर^१चो ह स्माह बौधायनो ऽत एव यावन्मात्रानुपहत्य कृष्णाजिनस्य ग्रीवात
उपवपेद्रक्षमां भागो ऽसीत्यथोदकमुपसृशेदिति १ ॥
10. 8. कृष्णाजिनस्य पुनरास्तरण इति ॥ सूत्रमाचार्ययोः ॥
प्राचीनग्रीवमुत्तरर्चमित्यौपमन्यवः १ ॥
- 10 17. पेषण इति ॥ सूत्रः शास्त्रीकेर^१चो ह स्माह बौधायनः
प्राणाय त्वेति प्राचीं प्रोहेदपानाय त्वेति प्रतीचीं ध्यानाय त्वेति
तिरश्चीं कर्षेदय प्राचीं प्रोहेद्दीर्घामनु प्रसितिमायुषे धामिति १ ॥
कृष्णाजिने पिष्टानि प्रस्कन्दयेद्देवो वः सविता हिरण्यपाणिः
प्रतिगृह्णात्विति १ ॥ ७ ॥ द्वितीयः ॥
1. 11. 7. नैकचरौ धृष्टेरादानं विद्यते न वज्रवृत्ति शास्त्रीकिरे^१-
चोह स्माह बौधायन^१ आदित एव धृष्टिमाददौत धृष्टिरभि
ब्रह्म यच्छेति १ गार्हपत्यमभिमन्त्रयेतापाग्ने ऽग्निमामादं १
जहीति १ निष्क्रव्यादः सेधेति दक्षिणाङ्गारं निरस्येदथान्या-
क्त्पयेदा^१ देवयजं वहेति १ तेषु चरुस्सालीमधिश्रयेद्भुवासि
धृथिवीं दृष्ट्वायुर्दृष्ट्वा प्रजां दृष्ट्वा सजातानस्मै यजमानाय

१ Thus Bn C G (sec. m) U (sec m.) and Sāyana; all the other MSS औपमन्यवः ।

१ यान्ये कल्पयेदा G (sec. m.) D C; all the other MSS. have the plural.

पर्युहेत्येनां प्रदक्षिणमङ्गारैः परिचिनुयान्निर्दग्धः रक्षो
गिर्दग्धा श्रताय इति ^१ स एवमेव सवायुरुक्षालीरधि-
श्रयेदिति ^१ ॥

चरुमुखेऽस्त्विति ॥ स ह स्माह बौधायन आदित एव
^१ धृष्टिमाददीत ^१ मुख्यादेव भवान्माधयेदित्यत्रो ह स्माह
शाल्वीकिः कपालसंयोजने खलु धृष्टेरादानं भवति ^१ स
कपालान्येवोपधास्यन्धृष्टिमाददीत ^१ पुरोडाशादेव भवान्मा-
धयेदिति ^१ ॥

10. कपालानामुपधान इति ॥ सूत्रमाचार्यश्रीरत्रो ह स्माहौ-
^१ पमन्यवो ययाम्नायं खल्वस्येवं कपालान्युपहितानि भवन्ति ^१
य एवैषो ऽङ्गाराधिवर्ततो ^१ मन्त्रसं प्रथमं कपालोपधानानां ^१
कुर्यादथ तूष्णीमङ्गारमधिवर्तयेदिति ^१ ।

एककपाले ^१ द्विकपाल इति ॥ स ह स्माह बौधायनो
यदि चैककपालो यदि च द्विकपालः सर्वैरेनं कपालमन्त्रै-
^{१४} रुपदध्यादित्यत्रो ह स्माह शाल्वीकिर्यथाधिकरणमेव कपाला-
नुपदध्यासं तु योगाभूधौ गमयेत्तपनमन्त्रं चात्र ब्रूयाद्ब्रूणा-
मङ्गिरसां तपसा तपस्य तप्येयां तप्यध्वमिति ^१ ॥

^१ Thus C D Ben G (sec. m.) and Sâyana; *वर्तने U; वर्तन Bo H G (pr. m.).

^१ Thus C D H Ben Bo G (pr. m.); *धर्मं Bu U G (sec. m.) and Sâyana.

^१ Thus the vivarāṇa only; *कपालो the MSS.

- 2.3. कपालानां योग इति ॥ सूत्रमाचार्ययोर्^१चो ह स्माहौप-
मन्यव एतैरेवास्यैतानि मन्त्रैर्युक्तानि यैरुपहितानि भवन्त्यथे-
तरो विमोचनमन्त्र एव स्यादिति ^१ ॥
12. 6. मदन्तीनामधिश्रयण इति ॥ तिरः पवित्रमप आनीया-
धिश्रयेदिति बौधायनो ^२ यथोपपादमिति शालीकिः ^३ ॥
- 2.11. संयवन^४ इति ॥ सूत्रं शालीकेर^५चो ह स्माह बौधायनः
प्रणीताभ्यः सुवेणोपहृत्याप आनयेदेवं^६ मदन्तीभ्यस्तौ उभ-
योरानीयमानाः प्रतिमन्त्रयेत समापो अद्भिरग्मतेति ^७ ॥
- 12.17. व्यभिमर्श इति ॥ स ह स्माह बौधायनो व्यभिमृशेदेवै-
कहविरेवं^८ नानाबीजानीत्य^९चो ह स्माह शालीकिः सः स- १०
गात्खलु व्यभिमर्शा जायते ^१ नामसृज्यमानानि हवींषि
व्यभिमृशेच्चैकहविः^२ ^३ को^४ हि नानाबीजानां व्यभिमर्श इति ^५ ॥
13. 3. आज्यस्य निर्वपण इति ॥ सूत्रं शालीकेर^६ख्यात^७

१ Thus only G (sec. m.), all the other MSS. (and the viva-
ranna and Sāyana) संयवन, but cp Sāyana's remark - संयवनमुदकपिष्टयोः
संयोजनं । तथा च सूत्रं (cp. I. 12. 16) प्रणीताभिः संयोजति ।

२ Thus Bu Be G D G (sec. m.); आनयत एवं Ben; आनयत एवं
H G (pr. m.) U and Sāyana.

३ Thus H Be Ben and Sāyana; •देवैकं हविः Bu O D U G (एक-
हविः एकद्वयकं हविः Sāyana).

४ Thus Bu; नैकहविः को H Ben G U; नैकहविष्को Bo; नैकहविष्को
C, नैकहविष्को D, नैकहविष्को Sāyana

५ cp. xx. 6 : 15 19.

बौधायनस्यात्रो ह स्नाहौपमन्यवः सर्वाण्येव हवीःपि परि-
निष्ठाण्याजं निर्वपेदिति ^१ ॥

13. 15. आयनिनयन^१ इति ॥ जघनेन गार्हपत्यमाषेभ्यो निनये-
दिति बौधायनो ^२ ऽपेणातिहायेति^३ शालीकिर^४पेण वा
जघनेन वेत्यौपमन्यवः ^५ ॥ ८ ॥

14 6. स्फस्व मूशान^६ इति ॥ सूत्रं शालीकिर^७त्रो ह स्नाह
बौधायनो य एष^८ स्फस्वोदसनो^९ मन्त्रज्ञं प्रथमं मूश-
नानां^{१०} कुर्यादथ तृष्णीः स्फमुदस्येदिति ^{११} ॥

15. 4. वेद्यैः परिग्रहण इति ॥ सूत्रं शालीकिर^{१२}त्रो ह स्नाह
बौधायनः ओषि^{१३} प्रथमां परिग्रहीयादथ दक्षिणमूशमथो-
त्तरमिति^{१४} पुरस्तादेवेनां प्रदक्षिणं परिग्रहीयादित्यौपमन्यवः ^{१५} ॥

^१ Thus (and cp. xxi. 4) Be and the vivaraṇa, षाप्तेभ्यो नि० Ben U H G, षाण्यस्त्रि० D C and Sāyana.

^२ Thus Be (and cp. xx. 20, xxi. 4), पेणातिहायेति H Ben C D G (pr. m.) and Sāyana, पेणातिहाय निनयेदिति G (sec. m.) U (sec. m.); पेणात्पमौष्टं निनयेदिति Bu.

^३ Thus (nomen actionis to संश्रयि) Bu only; संश्रय C D G (sec. m.) Ben Be and Sāyana; संश्रय U (sec. m.) and the vivaraṇa; संश्रयान G (pr. m.); स्पष्टे H.

^४ एष Ben Be C D G (sec. m.) U (pr. m.), एष H Bu G (pr. m.) U (sec. m.) and Sāyana.

^५ Thus Be Ben C D; उदसने G Bu and Sāyana; उदसन H.

^६ Thus Sāyana; संश्रयाना Bu; संश्रयानं G (sec. m.), U (sec. m.); संश्रयाना Ben; संश्रयाना C D; संश्रयाना H U (pr. m.) G (pr. m.)
The reading of Be is uncertain. Read मूशानानां ?

^७ बोधौ some of the MSS.

15. योयुपन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ चतुर्थेन योयुपित्वा पञ्चमेनोद्गृहीयादिति शालीकिः ^१ ॥
1. प्रोक्षणीनामासादन इति ॥ स्फ्यस्य वर्त्मन्नुपनिनीयासादये-
दिति ^१ बौधायनो ^२ ऽनुपनिनीयैवेति शालीकिः ^१ ॥
5. इथावर्हिषोरुपसादन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्योत्तरमिध-
मिति शालीकिः ^१ ॥ ६ ॥ तृतीयः ॥
7. वेदपरिवासनेष्विति ॥ पञ्चधा विभज्य सुचः संमृजेदिति ^१
बौधायनः ^२ समस्तैरेवाङ्गिरभ्याकारमिति शालीकिः ^१ ॥
19. प्राग्निचहरणस्य संमार्जन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^३
दृष्ट्या ^४ संमृजेदिति ^१ शालीकिः ^२ संमृजेदित्यौपमन्यवः ^१ ॥ १०
1. सुक्यंमार्जनानामनुप्रहरण इति ॥ सूत्रं ^५ शालीकेर ^६ चो
ह स्माह बौधायनो ऽङ्गिरभ्युक्त्यासंचर उदस्येदुत्करे वै ^७ वमिध-
संनहनानीति ^१ ॥
7. 5. पत्रौना ^८ संनहन इति ॥ स ह स्माह बौधायन एकैका-
मासा ^९ संनह्येदेकैकां गार्हपत्यमीचयेदेकैकामाव्यमवेचये-
दित्य ^{१०} चो ह स्माह शालीकिः सकृदेवैनाः सर्वाः संनह्येदेकैकां
गार्हपत्यमीचयेदेकैकामाव्यमवेचयेदित्य ^{११} चो ह स्माहौपमन्यवः

१ Thus Bu G (sec. m.) and Sāyana; वर्त्मन्नुप. H C Bon U D G (pr. m.).

२ संमृजेदिति H Ben (thrice) U, D C (the first time), G (pr. m.); the other MSS. भंग्यजेदिति ।

३ शक्येकामेवासां Bu G (sec. m.) U (sec. m.).

सहदेवैनाः सर्वाः संनष्टेत्सहजार्हपत्यमीक्षयेदेकैकामाज्यमवे-
क्षयेदित्यैकैकासेवासाः सर्वेणसर्वेण कर्मणा परिनिस्तिष्ठेदि-
त्यौपमन्यवौपुत्रः ^१ ॥

ib. यन्यिकरण इति ॥ अवाचीनपाशमूर्ध्वनिर्माचनमित्या-
५ चार्ययोर्हूर्ध्वपाशमवाचीननिर्माचनमिति दीर्घवात्स्य ^१ एवमिव
हि प्रजाः प्रजायन्त इति ^१ ॥

पथ्यामविद्यमानायामिति ॥ स ह स्माह बौधायनो यज-
मानायतन आसीनो यजमान एवेतामन्त्राग्निगदेदित्यौ चो ह
स्माह शालीकिः पत्नीसंयोजकाः खल्वेते मग्ना दृष्टा भवन्ति ^१

१० तस्यामविद्यमानायां नैवेनानाद्रियेतेति ^१ ॥

18. 4 अथैनामाज्यमवेक्षयतीति ॥ सूत्रः शालीकेरौ चो ह स्माह
बौधायनः पथ्या तदवेक्षितमुपयच्छीत ^१ तेजो ऽसीत्यथैन-
च्छकलेनापयत्य हरेत्तेजो ऽनु प्रेक्षीत्यथैनदाहवनीये ऽधि-
अवेदग्निस्ते तेजो मा विनैदित्यथैनद्रुत्वोत्तरेण प्रोक्षणीः

१५ सादयित्वावेक्षितोत्पुनयादाज्यवतीभ्यां प्रोक्षणीरिति ^१ ॥

18. 10. आज्यस्यावेक्षण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ सर्वैरेवावे-
क्षितमाज्यमुत्पुनयादिति ^१ शालीकिः ^१ ॥

^१ Thus all the MSS. exc. Bc 115 and U sec. m., which read
•यच्छेत् (•यच्छेत् Sāyana), but *infra* xxiv. 32 •यच्छेत् ।

^२ •वेक्षितो• only Sāyana. MSS.: •वेक्षितो•, •वेक्षेत्तो• or •वेक्षतो• ।
All the MSS. and Sāyana and the *viv.* here and l. 17 पुनया•, U
only both times (sec. m.) and C once •पुनया• ।

^३ Thus Bc Bc G (pr. m.) U C D; •आज्यमवेक्षितमु• Bon H G
(sec. m.) and Sāyana.

1. आज्यपहाणां^१ ग्रहण इति ॥ स ह स्माह बौधायनो ऽध्वर्युरे-
वोभयैर्मन्त्रैर्गृहीयात्पौरोडाशिकैश्च याजमानैश्च^२ याजमानैर्यज-
मानो ऽनुमन्त्रयेतेत्य^३चो^४ ह स्माह शालीकिरध्वर्युरेवोभयै-
र्मन्त्रैर्गृहीयात्पौरोडाशिकैश्च याजमानैश्च^२ न याजमानैर्यज-
मानो ऽनुमन्त्रयेतेत्य^३चो ह स्माहौपमन्यवो यथावि^५ पौरो-
डाशिका मन्त्रा नाभिनिवर्तन्त^६ एवमेवापि याजमाना मन्त्रा
नाभिनिवर्तेरन्निति^७ ॥

13 दध्नावर्हिषः प्रोक्षण इति ॥ त्रिस्त्रिरेकैकं प्रोक्षेदिति
बौधायनः^८ स ह स्माह शालीकिः^९ ॥ १० ॥

16. वर्हिषः प्रोक्षण इति ॥ सूच^{१०} शालीकिरे^{११}चो ह स्माह १०
बौधायनस्तिष्ठन्दिवे त्वेत्यपाणि प्रोक्षेत्प्रको ऽन्तरिचाय त्वेति
मथ्यान्पविश्य पृथिव्यै त्वेति मूलाणि^{१२} स ह सुचा पुरस्ता-
त्प्रत्यक्षं पन्थिं प्रत्युक्ष्यातिशिष्टाः प्रोक्षणीर्निनयेद्दक्षिणायै
श्रोणोत्तरायै श्रोणेः स्वधा पिहभ्य ऊर्गमव वर्हिषद्व्य ऊर्जा
पृथिवीं गच्छतेति^{१३} ॥

२५

१ Thus Be only; आज्यपहाणां Bu; आज्यानां the other MSS, but cp. xx. 23.

२ Most of the MSS. *मन्त्रैरेवे ।

३ यथापि Be G (sec. m.); यथापिधि Sāyana; यथा the other MSS.

४ *भिनिवर्तन्ते U Bu G (sec. m.) Sāyana; the other MSS. without नि ;

५ Thus C D G (pr. m.) U (pr. m.) Be Ben H; *यमनै इति Bu G (sec. m.) U (sec. m.) and Sāyana.

0. 20. सुच उदूहन इति ॥ अयेणात्मानमुदीचीमुदूहेदिति
बौधायनो ^१ जघनेनात्मानमुदीचीमुदूहेदिति शालीकिः ^१ ॥
20. 1. प्रस्तरे पवित्रे अपिसृजति यजमाने प्राणापानौ दधामीति
वा तूष्णीं वेति ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः शालीकेः ^१ ॥
- 0 2. तं यजमानाय वा ब्रह्मणे वा प्रयच्छतीति ॥ पूर्वः कल्पः
शालीकेरुत्तरो बौधायनस्य ^१ ॥
20. 3. शुश्वस्यायातन^१ इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ शुश्वं विसृज्य
दक्षिणे वेद्यन्ते सृणीयादिति शालीकिः^१ ^१ ॥
20. 7. वेद्यै स्तरण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्यैत एवैनां प्राचीं
^१ धातुग सृणीयादिति शालीकिः ^१ ॥
20. 8. परिधीनां परिधान इति ॥ स ह स्नाह बौधायनो
ऽध्यत्येदक्षिणमुपोहेदुत्तरमित्य^१ नौकमः सृष्टानेवैनान्परिदध्या-
दिति शालीकिः ^१ ॥
0. 12. अथ सूर्येण पुरस्तात्परिदधातीति ॥ सूत्रं बौधायनस्यै-
^१ हवनीयमेवैतेन यजुपोपतिष्ठेतेति शालीकिः ^१ ॥
20. 14. ऊर्ध्वं ममिधावादधातीति । सूत्रं बौधायनस्यैर्ध्वं एवैने
अभ्याधायानतिपातयेदिति^१ शालीकिः ^१ ॥

१ यतन Bn Be C

१ शालीकेः Be Ben H G (sec. m.).

१ Thus H Ben C D G (pr. m.) and Sāyana; •यानुनिपातये• Bn U G (sec. m.); •यानुपातये• Be; the verb seems to be a denominative to अनतिपात, cf. Sāyana: अतिपात आहवनीयादतिक्रम्य पातः । स न कापेः । अनतिपातयेत् अनतिक्रम्य पातयेत् ।

16. विधृत्योः करण इति ॥ सूत्रमाचार्यघोर^१चो ह स्माह दक्षि-
णाकारो राथीतर^२ उभे एवैते वेदि^३ व्यतिषज्येयातामिति [॥]
मध्यमाद्वातोरनन्तर्गर्भे^४ स्थातामित्यौपमन्यवः ^{॥ ११ ॥}

दोषनपवित्रस्यामादन इति ॥ विस्त्रस्य प्रस्तर आमादये-
दिति बौधायनो [॥] ऽविस्त्रस्यैवेति शालीकिः [॥]

18. सुचा^५ मादन इति ॥ स ह स्माह बौधायन ईषत्प्रत्यव-
दतामिवोपभृत^६ मादयेद्विधृतीभ्यां चैनामवगृह्णीयादित्य^७चो
ह स्माह शालीकिरनुपूर्वा एवैनाः^८ मादयेत्^९ चोपभृतं
विधृतीभ्यामवगृह्णीयादिति [॥]

14. हविषामुदासन इति ॥ अग्नेणानुदामितानि जघनेनोदा- ^१
मितानीति बौधायनो [॥] जघनेनानुदामितान्यग्नेणोदामिता-
नीति शालीकिर^{१०}पच्छेदमित्यौपमन्यवः^{११} [॥]

20. प्रत्यञ्जन इति ॥ स ह स्माह बौधायन उभयानि प्रत्य-

१ रथीतर Sāyana.

२ Effaced in G.

३ Thus Ben H C D G and Sāyana, *रन्तर्गर्भे Ben.

४ प्रत्यवदता • H Ben C D G (pr. m) U and Sāyana; प्रत्यवद्वृत्त
G (sec. m.), प्रत्यवद्वृत्ता • Bu, cp. xxii. 7.

५ Thus Bu G (sec m) U and Sāyana; एवैना आसा • Ben H C
G (pr. m.); एवैता^५ सा • Be.

६ Thus Bu G (sec. m.) U (sec. m.); *पपच्छेदित्य • Be, *एववे
H Ben G (pr. m) U (pr m) and Sāyana, D and C defectiv
cp. xv. 30 & f., xxii. 15 & f

आचक्षुषां चाशयान्कापालानि चेति ॥ कपालान्येवेति
शालीकिः ^१ ॥

कपालानामाध्वर्यवे^१ विभोक्त इति ॥ उदास्य हवींस्षी-
त्यत्राचार्यो^२ विमुञ्चतो^३ ॥ भक्षयन्नेव^४ भक्षणां पारे कपा-
५ लानि विमुञ्चेदित्यौपमन्यवः ^१ ॥

७ आघाराविति ॥ सूधं बौधायनस्य^५भीषू^६ इव^७ व्यतिषक्तो^८
स्यातामिति शालीकिः ^१ ॥

८ मग्नैष इति ॥ अग्नीदग्नीनिति बौधायनो^१ ऽग्निमग्नीदिति
शालीकिर^२ग्नीत्परिधी^३श्चाग्निं चेत्यौपमन्यवः ^१ ॥

० १० अत्याक्रमण इति ॥ मध्येन प्रदास्यन्नत्याक्रमेद्ब्रुत्वामुतो
दक्षिणेनेति बौधायनो^१ दक्षिणेन प्रदास्यन्नत्याक्रमेद्ब्रुत्वा-
मुतः मध्येनेति शालीकिः ^१ ॥

१ Thus only G (sec m.) Be and the vivarāṇa, •भक्षयन्ते all the other MSS.

२ Thus Bu G (sec m.) and, as it seems, the vivarāṇa; •चार्ययो-
र्विमुञ्चतो Be G (pr m.); •चार्ययोर्विमुञ्चेदभक्षय• the other MSS. and
Sāyana. About the interpunction and the meaning of this dvai-
dham I am uncertain.

३ Thus Bu (which, however, omits इव) and the vivarāṇa only,
which runs: अभिमुञ्चेन सुवाते प्रवर्तयेते अभीषू रक्षी; •भिषूवति G
(sec. m.), U (sec m.); •भिषूवतिषक्तो C, •भिवतिषक्तो Ben H;
•भिष्वतिषक्तो D; Be corrupt. Sāyana reads अभिष्वतो and com-
ments. अभितः अतो सर्वादिकृष्वन्वित्ये (sic). Read •भीषू ?

३. 1. आश्रावण इति ॥ ओ आवयेति बौधायन " आ आव-
येति शालीकिः " आवयेत्यौपमन्यवः ^१ ॥
- ३ 19. प्रवर इति ॥ सूचः शालीकेर^२ो ह स्माह बौधायन
उत्कर ऊर्ध्वागः स्फं निहत्य प्रवरं प्रवृणीयादचैव^३ च^४
स्फमुदस्येदुपरिष्ठाच्चोपसृगेदिति^५ ^१ ॥
24. 4 होतुर्वरण इति ॥ स ह स्माह बौधायनो यद्यस्य पिता
वाचार्यो वा व्यायान्वा होता स्यादुपा^६येतेषां गृह्णां
नामानि गृहीयादित्युच्चैरेव होतुनां गृहीयादिति
शालीकिः ^१ ॥ १२ ॥ चतुर्थः ॥
24. 13. अभिक्रामं जुहोतीति ॥ स ह स्माह बौधायनः^७ सर्व- १०
णाभिक्रामेत्यङ्गामाहुतीभिः^८ स्वरेणोत्तरामुत्तरामाहुतिं व्याय-
सौव्यायसौ जुहुयादिति ^१ पङ्गामेवाभिक्रामः समानवाहुती-
जुहुयादिति शालीकिः " समानत्र तिष्ठन्नाहुतीभिरेवाभि-
क्रामेदित्यौपमन्यवः^९ " समानचैव तिष्ठन्प्रदक्षिणमनुदिशः
हुत्वा मध्ये स्वाहाकारं जुहुयादित्याञ्जीगविः ^१ ॥

^१ Thus H Ben C D G (pr. m.) U (pr. m.) Keś, •दच चैव Be I (sec. m.) Sāyana, •दच च Bu G (sec. m.)

^२ •रिद्धावाप उपसृ• Bu G (sec. m.).

^३ The text is given acc. to U (sec. m.) and Sāyana. In H I Ben D C the words of Baudhāyana are attributed to Śālīki; an vice versā, but cp the vivaraṇa of I. 16 init., where सर्वेषाभिक्रामे is cited as first vikalpa.

^४ The MSS. present sometimes वाहुतिभिः sometimes वाहुतीभिः cp. xxii. 3, s.f.

^५ एव before अभिक्रामेत् om. Ba Be D G (sec. m.).

14. 14. आज्यभागयोर्हाम इति ॥ पूर्वार्धं प्रतिमुखं प्रवाङ्मृज्ज-
यादिति बौधायनः " पूर्वार्ध एव प्रवाङ्गिति शालीकिः " ॥
14. 17. हविषामवदान इति ॥ म ह स्माह बौधायनः पूर्वार्धा-
देवाये प्रथमं मुख्यस्य हविषो ऽवद्येदथापरार्धादेवमस्य प्रद-
१ छिण् हविषामवत्तं भवतीत्य^१चो ह स्माह शालीकिरपरा-
र्धादेवाये प्रथमं मुख्यस्य हविषो ऽवद्येदथ पूर्वार्धादेवमस्य
प्राक्छिण्स्थानि हवींषि भवन्तीति " मध्यात्पूर्वार्धात्पश्चाधो-
त्पञ्चावत्तिनामित्यौपमन्यवः^१ " ॥
- आहुतौनामायतन इति ॥ म ह स्माह बौधायनस्त्रीण्ये-
१० वैतान्यादिष्टस्थानानि भवन्त्याज्यभागौ स्त्रिष्टकद्वयेतरा यथाव-
काशं जुहुयादिति " प्रष्टौरेवाहुतौर्जुक्तपूर्वार्धं स्त्रिष्टकतं जुहु-
यादिति शालीकिः " सुच्यमाचारपथमभिजुहुयादित्यौप-
मन्यवो " मध्ये प्रदक्षिणं मण्डलाकारमिति राशीतरः^१ " ॥
25. 5. उपांशुयाजस्य करण इति ॥ सूत्रं मौद्गल्यस्थोचो ह
११ स्माह बौधायन औषधस्योपांशुयाजं कुर्यादग्नौषोमीयं पौर्ण-
मास्यां वैष्णवममावास्यायामित्य^१चो ह स्माह शालीकिरान्य-
स्योपांशुयाजं कुर्यात्सौम्यं पौर्णमास्यां वैष्णवममावास्याया-
मित्य^१चो ह स्माहौपमन्यव औषधस्यैवोपांशुयाजं कुर्यात्सर-
स्वतः पौर्णमास्यां सरस्वत्या अमावास्यायामित्यु^१भयवैवाज्यस्य

१ Instead of पश्चार्धात् G (sec. m.) and Sāyaṇa अपरार्धात् ।

२ Thus G (sec. m.) D C and Sāyaṇa; एषोमरः the other MSS.

वेष्णव^१ इति राथीतरो^२ ॥ ऽवो ह स्माह कौणपतन्त्रियस्य^३
 स्याद्वेष्णवश्च स्यात्स्वयं चैव^४ यजमानः प्राश्नीयादिति^५ ॥

पञ्चमस्यावदानस्याभिवृद्धा^६ इति ॥ औषधस्याभिवर्धये-
 दिति बौधायन^७ ॥ अन्यस्यैवेति^८ शालीकिः^९ ॥

मेचणस्यानुप्रहरण इति ॥ सूत्रं शालीकेर^{१०}वो ह स्माह^{११}
 बौधायनो न मेचणन्यायेन वपाश्रपणौ अनुप्रहरेदिति^{१२} ॥

5. प्राश्निवस्यावदान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१३} परिहरिष्य-
 नेव^{१४} प्राश्निवमवद्येदिति शालीकिः^{१५} ॥

अन्यहविष्यन्वाहार्यस्य^{१६} करण इति ॥ कुर्यादिति बौधा-
 यनो^{१७} न कुर्यादिति शालीकिः^{१८} ॥ १०

6. अन्वाहार्यस्यासादन^{१९} इति ॥ अग्रेण यजमानं च ब्रह्माणं च
 पर्यादृत्य दक्षिणस्याः ओष्णामामादयेदिति बौधायनो^{२०} ऽत
 एव दक्षिणस्याः ओष्णामिति शालीकिः^{२१} ॥ १३ ॥

१ Thus all, r. विष्णव ?

२ Thus (कौणपतन्त्रि०) H D C G Be U (pr. m) and Sāyana; कौण-
 पतन्त्रि० Ben, कौणपतन्त्रि० Ba, कौणपत० U (sec. m.).

३ चैव Bu U (sec. m) G (sec m.); चैव all the other MSS. and
 Sāyana

४ ऽवद्या all.

५ Thus Ba Be G (sec. m); औषधस्यैवाभिवर्धयेदिति all the other
 MSS. and Sāyana

६ ऽवद्या G (sec. m)

७ औषधस्य instead of औषध० H G U C.

८ Thus the vivaraṇa; ऽवद्या धादन the MSS.

- 1b. अन्वाहार्यस्योदासन इति ॥ अग्रेण सुच उदक्षमुदामये-
दिति बौधायनो ^१ जघनेन सुच उदक्षमिति शालीकिः ^१ ॥
27. 16. इविषिच्छिष्टानामुदासन इति ॥ अग्रेण सुच उदक्षु-
दामयेदिति ^१ बौधायनो ^१ जघनेन सुच उदक्षीति ^१
शालीकिः ^१ ॥
28. 9. अनूयाजानाः होम इति ॥ सूचं बौधायनस्य ^१ प्रतीची-
रेवेता आहुतीः सः स्यापयेदिति शालीकिः ^१ ॥
28. 10. वाजवत्योर्व्यूहन इति ॥ स ह स्माह बौधायनो ऽष्टण्या
प्रतीचीमुपभृतं ^१ प्रत्यूहेदद्विज्ञेनाः सः सृष्टेदित्यत्रो ह स्माह
^{१०} शालीकिः प्राचीनपुष्करे एवैने विकर्षेत् ^१ चोपभृतमग्निः
सः सृष्टेदिति ^१ ॥
28. 17. प्रस्तरस्य ममञ्जन इति ॥ त्रिम्बिरेकैकस्याः ममञ्जा-
दिति बौधायनः ^१ मरुत्सृष्टेदिति शालीकिः ^१ ॥
1. 29. 3. प्रस्तरस्यानुप्रहरण इति ॥ स ह स्माह बौधायनो ऽध्वर्यु-
^{१५} रेवोभयैर्मन्त्रैरनुप्रहरेत्यौरोडागिकैश्च याजमानैश्च ^१ याज-
मानैर्यजमानो ऽनुमन्त्रयेतेत्यत्रो ह स्माह शालीकि-
रध्वर्युरेवोभयैर्मन्त्रैरनुप्रहरेत्यौरोडागिकैश्च याजमानैश्च ^१ न
याजमानैर्यजमानो ऽनुमन्त्रयेतेत्यत्रो ह स्माहोपमन्यवो

^१ उदक्षि Sāyana only; उदक्षम् U Bu De G (Ben H D G om. this dvaidham altogether).

^{१०} प्राचीमु Sāyana.

^{१५} विकर्षेत् Bu, कर्षेत् H. S

यथापि^१ पौरोडाशिका मन्त्रा नाभिवर्तन्त^२ एवमेवापि याज-
माना मन्त्रा नाभिवर्तेरन्निति^३ । ॥

12. परिधीनामभ्याधान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^४ प्रस्थान^५
एवैनानभ्यादध्यादिति^६ शालीकिः^७ । ॥
15. अथैनान्स्त्रावेणाभिजुहोतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^४ ५
प्रस्तरं चैव परिधीस्त्राभिजुह्यादिति शालीकिः^७ । ॥
18. सुचोर्विमोक इति ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः
शालीकेः^८ । ॥
0. 2. पत्नीसंयाजेष्ट्विजां परिक्रमण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^४
मर्ष एवोत्तरेण गार्हपत्यं परिक्रामेयुरिति शालीकिः^७ ॥ १४ ॥ १०
- 30 9 पत्नीनां संयाजन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^४ भ्रौवाज्येन
ध्वानेनैव^९ पत्नीः संयाजयेदिति शालीकिः^७ । ॥
- अन्तर्धाय देवानां पत्नीः संयाजयेदिति बौधायनो^{१०}
ऽनन्तर्धायिवेति शालीकिः^७ । ॥
- पत्नीसंयाजेषु गम्युवाकस्य करण इति ॥ कुर्यादिति १५
बौधायनो^{११} न कुर्यादिति शालीकिः^७ । ॥
- . 32. 5. भुवाया आणायन इति ॥ स ह स्माह बौधायन उभावेव

१ यथा Bn G (sec. m.); यथापि the other MSS.

२ Without नि (cp. xx. 10-24. G) all.

३ प्रस्थाने वैशा. Bn U (sec. m.) G (sec. m.); *ने चैवा. Be; समाप्ता-
वेदिना. C D (Sāyaṇa; प्रस्थाने कर्मावसाने समिष्टयजुर्होमानन्तरमित्यर्थः)

४ एव om. Bn G (sec. m.) and Sāyaṇa.

ध्रुवामाषाययेतामध्यैश्च^१ यजमानयेत्^२ ध्यैरेव ध्रुवामाषाय्य
ममिष्टयजुर्जुडयादिति शालीकिः^३ ॥

33. 9. ममिष्टयजुषो होम इति ॥ सूचमाचार्यघोर^४घो ह स्माह
गौतमः स्वाहा वाचीति ऊत्वा बर्हिषो धातूनाः संप्रलुप्य
ध्रुवायाः समज्यानुप्रक्षत्याभिजुडयात्स्वाहा वाते धाः
स्वाहेति^५ ॥ १५ ॥ पञ्चमः ॥

अथातो ऽग्न्याधेयं व्याख्यास्यामः ॥

53. 6. संभारेद्विति ॥ सूचः राधीतराणाम^६घो ह स्माह
बौधायनो नागनिहतं कुर्वीत घोररूपमिति^७ कुर्वीतिवाग्न-
१० निहतं^८ न तु मुञ्चकुलायं^९ न ह्येतस्यानुष्या विज्ञायत^{१०}
इति शालीकिः^{११} ॥

3. 10. पात्राणां करण इति ॥ स ह स्माह बौधायनस्त्वक्त-
आसेवनानि कारयेद्यतः पुष्कराण्येवमस्य प्राचीनपुष्कराः
सुचः सन्ना भवन्तीत्य^{१२}घो ह स्माह शालीकिस्त्वक्तआसेवनानि
१५ कारयेन्मूलतः पुष्कराण्येवमस्य प्राचीनपुष्कराः^{१३} सुचः सन्ना
भवन्तीति^{१४} विज्ञायते तस्मादवाचीनाया वनस्पतयः पृथिवीं
चिद्यन्तीति^{१५} ॥

१ Thus G (sec. m.) and Sāyana; •यायेताम• C G (pr. m.) Ben;
•यायेताम• H; •यायताम• D; •यायत्य• U Be.

२ रधीत• Bu

३ दिद्यत U (sec. m.)

४ Thus G U D C Be; प्रतोचीन• Ben Bu H.

५ Thus (चिद्यन्तीति) Bu U C D G Ben; चिद्यन्तीति Be H.

मुचं प्रमाण इति ॥ बाहुमात्राः स्युरिति बौधायनो ॥
 अरत्तिमात्रा इति शास्त्रीकिः ॥ प्रादेशमात्रा इत्यौपमन्यवः १ ॥
 सुचामाहतिविकार इति ॥ हस्योष्ठः १ स्युरिति बौधा-
 यनो ॥ वायसपुच्छा इति शास्त्रीकिः १ ससुखप्रसेचना १ इत्यौ-
 पमन्यवः १ ॥

I. 54. 16; अम्बरीषस्य करण इति ॥ उत्तरतो ऽग्न्यगारस्याम्बरीषं
 कुर्यादिति बौधायनो ॥ यवैवाम्बरीषः स्यात्तद्वच्चेदिति
 शास्त्रीकिः १ ॥

I. 55. 12. अग्न्यगारस्य परिक्रमः १ इति ॥ दक्षिणेनेति बौधायन ॥
 उत्तरेणेति शास्त्रीकिः १ ॥

I. 55. 14. रोहिते चर्मणीति ॥ सूत्रं बौधायनस्योपरोहितं
 स्यादिति १ शास्त्रीकिः १ ॥

I. 55. 15 ब्रह्मौदनस्य १ मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवाग्न्यादिति बौधा-
 यनस्यश्लीकः १ इति १ शास्त्रीकिः १ ॥

ib. ब्रह्मौदनस्य निर्वपण इति ॥ पवित्रवता पात्रेण मन्त्रवन्त- १
 मिति बौधायनो ॥ ऽपवित्रेण तूष्णीकमिति शास्त्रीकिः १ ॥

१ हस्योष्ठ Ben H C D Bu G; १ हस्योष्ठ Be U.

१ Thus Be Bu G (sec. m.) U (sec. m.); १ यवैवा H Ben C D G (pr. m.) U (pr. m.).

१ १ मन्त्रस्य G and U (sec. m.).

१ कुर्यादिति C D H Ben U.

१ Here and *infra* the MSS sometimes ब्रह्मो sometimes ब्रह्मो १

१ Thus Be only; १ श्लीकमिति G (sec. m.) Bu; तूष्णीमिति H Ben U C D G (pr. m.).

5. 4. ब्रह्मौदनस्य अपण दति ॥ पयमि अपयेदिति बौधायनो "
 ऽस्थितिं ग्राहीकिः ' ॥

नैवासिन्नामिञ्चेन निःषिञ्चेदिति बौधायनः " काम-
 मसिन्नामिञ्चेन निःषिञ्चेदिति ग्राहीकिर्विस्वाय^१ तः^१
 ५ सूपवन्तमित्यौपमन्यवः ' ॥

6. 6. ब्रह्मौदनस्योपस्तरण दति ॥ सूचं बौधायनस्य " नोप-
 स्तृणीतेति ग्राहीकिः ' ॥

10 ब्रह्मौदनस्योदासन दति ॥ सूचं बौधायनस्यैव पयुप-
 विगोयुरिति^१ ग्राहीकिः ' ॥

12. १० ब्रह्मौदनस्योपोहन दति ॥ यजो मोपनमत्विति वा दृष्यो^१
 वेति ' पूर्वः कन्यो बौधायनस्योत्तरः ग्राहीकेः ' ॥

ib. ब्रह्मौदनस्य प्राग्रन दति ॥ आर्षेया एव ब्रह्मौदनं प्राश्री-
 युरिति बौधायनो " य एव केच नियतपाना^१ इति कात्यो "
 ऽचो ह साक्षौपमन्यवो महर्त्विज एव ब्रह्मौदनं प्राश्रीयुर^१च^१
 १५ छेवेते^१ सतानुनमिणो भवन्तीति ' ॥

१ Uncertain; विद्यावर्त U H Ben C D G (pr. m.), विद्याय G (sec. m.); विद्यावर्त Ba; विद्याय सु चर्त Be.

१ Thus Du G and U (sec. m.); *पविद्यैरन्विति the other MSS.

१ Uncertain; निपाना H Ben G (sec. m.) G D; निपक Bo; निपा-
 यना Ba; निपतपाना G (pr. m.) U; this seems to be the reading also
 of the vivarapa, according to which the meaning is: सवभोजनः ।

१ *चो Ben H G C and U (pr. m.).

१ After *क्षेते Be ins. प्रथमं, thus also Kēś. in a citation of this
 passage.

- I. 57. 1. समिधामभ्याधान इति ॥ सूत्रं ग्राहीकेर^१चो ह स्नाह
बौधायनः मरुत्प्राग्निरेऽप्रत्यवष्टे समिधोऽभ्यज्यादध्यादि-
त्य^१चो ह स्नाहैपमन्यवोऽवैवेनाः पार्थनः समज्य मादयेत्ते
यदा सर्वं प्रात्रीयुरथैतां पार्थौ निर्णिज्योपमौर्यं यस्याभ्या-
माज्यमवशिष्टं न्यात्तत्सदभ्युन्नीय तेन समिधोऽभ्यज्या-
दध्यादिति ^१ ॥
- I. 57. 13. गोः करण इति ॥ कुयादिति बौधायनो ^१ न कुयां-
दिति ग्राहीकेर^१पि वक्त्रोरपि कुर्वीतानु चैतं भवेत्पुष्पा
प्रशस्तेति कात्यः ^१ ॥
- I. 57. 15. श्रण्योः प्रदान इति ॥ सूत्रमाचार्ययोरे^१चो ह स्नाहैप-
मन्यवोऽपररात्र एवास्मा श्रण्यौ प्रयच्छेदं ददामीत्येव
वाचं विसृजेदिति ^१ ॥
- I. 59 1. अम्यायतनानां परिलेपन इति ॥ सूत्रमाचार्ययोरे^१चो ह
स्नाहैपमन्यवो गार्हपत्यायतनमेवैकं परिलिम्बेत्तद्वि विदग्धं
भवतीति ^१ ॥
- I. 59. 2 मंभाराणां निवपन इति ॥ सूत्रमाचार्ययोरे^१चो ह स्नाहै-
पमन्यवो गार्हपत्यायतन एवैनात्सर्वैर्मन्त्रैः परनिष्ठाण्य चेधा
निवपेदिति ^१ ॥ १६ ॥
- I. 62. 9. दध्नस्य हरण इति ॥ स ह स्नाह बौधायनो ज्ञासुदग्ने
प्रथमं हरेदथ नाभिदग्नेऽथ घौवदग्ने ^१ प्राणास्तु नातिहरे-
दित्यादिदान एवैता मात्रा अभिमंषादयेत्प्राणास्तु न नाति-
हरेदिति ग्राहीकिः ^१ ॥

18. संभाराणामाक्रमण इति ॥ सूत्रं गालीकेर^१चो ह स्माह
बौधायन एवमेवैतेन पुरस्तात्पत्यगावृत्तेन^२ दक्षिणेन पूर्वपदे-
नोत्तरतः पार्श्वतः^३ संभाराणामाक्रमयेद्यथाहितस्थाने रङ्गारा
अभ्यवर्तेरन्निति^४ ॥
20. अथस्य दान इति ॥ अध्वर्यव एतमग्निपदमथ^५ दद्यादन्यं
ब्रह्मण इति बौधायन[॥] एतं^६ ब्रह्मणे^७ अन्यमध्वर्यव^८ इति
गालीकिः^१ ॥
3. 1. दधास्य निधान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य[॥] तूष्णीमेवेधं[॥]
निदध्यादिति गालीकिः^१ ॥
13. १०. सम्भावमथ्ययोः करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो[॥] न
कुर्यादिति गालीकिः^१ ॥
- b. सम्भावमथ्ययोर्विहरण इति ॥ आहवनीयादेवैनौ विहरे-
दिति बौधायनो[॥] ग्रामाग्नेरिति गालीकि[॥] निर्ममथ्यो[॥] स्याता-
मित्यौपमन्यवो[॥] ऽचो ह स्माहौपमन्यवीपुचः सभायामेव
११. सभं व्यपदिशेदावमथ आवसथीयं पर्वणि^१ चैनयो गाली-
पाकौ अपथित्वा ब्रह्मणे जुहुयादित्येतदपि न कुर्यादित्या-
ग्नीगविः^१ ॥

१ Thus G (sec m.) D G, *हतेन the other MSS.

२ Found only in Be and U (sec m.).

३ अथ given only by Bn and G (sec m.).

४ एवं instead of एतं Bn; the other MSS. are defective, leaving out एतं ब्रह्मणे ।

५ पयविपर्वणि U (sec m.).

- . 63. 14. रथचक्रस्य करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो ^१ न कुर्यादिति शाल्वीकिर^२चो ह स्माहौपमन्यवो रथमेवैतः संयुक्तं^३ प्राञ्चं प्रवर्तयेत्त^४मृत्विग्भ्यो दद्यादित्ये^५तदपि न कुर्यादित्याञ्जीगविः ^१ ॥
- I. 64. 9. तनूनामनुद्देश^१ इति ॥ प्रत्यधौत्यानुदिग्नेदिति^२ बौधायनो ^३ पात्ते अग्ने घोरास्तनुवस्ताभिरमुं^४ गच्छेत्येव ब्रूयादिति शाल्वीकिः ^१ ॥
- I. 64 11, विराजक्रमेष्टिति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ नर्यं प्रजां मे गोपायेत्येव ब्रूयादिति शाल्वीकिः ^१ ॥
1. 65. 2. पूर्णाङ्गत्यै हवन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ परिश्रित एव ^२ पूर्णाङ्गतिं जुहुयादिति शाल्वीकिः ^१ ॥ १७ ॥
- I. 65. 3. पूर्णाङ्गतौ तृष्णीमग्निहोत्र इति ॥ सूत्रः^१ रायौतराणाम^२चो ह स्माह बौधायनः पूर्णाङ्गतिमेव जुहुयात् तृष्णीमग्निहोत्रमिति ^३ तृष्णीमग्निहोत्रमेव जुहुयात् पूर्णाङ्गतिमिति शाल्वीकिः ^१ ॥ १८
- I. 66. 3. दशहोतुर्याख्यान इति ॥ स ह स्माह बौधायनो यच्च कच हविर्निर्वस्यस्यात्सामिधेनीवांनुवक्ष्यान्वाचसीतैव तच्च दश-

१ Thus Bu Be G (sec. m.) and Keś, संयुक्तं U H Ben C D G (pr. m.).

२ १ Thus Bu Ben H G C D; *देवने the vivarana; *देवेन Be.

३ Thus Bu U (pr. m.); प्रत्याधौ H Ben Be U D U (sec. m.).

४ Thus Be Bu U (sec. m.); पाथामं instead of चतुं Ben G C D U (pr. m.) H.

होतारमित्येवैतदाम्नाधेयिकेपु^१ तन्नेषु दृष्टं भवतीति
 शास्त्रीकिर^२स्त्रिष्वैतदाग्नेये ऽष्टाकपाले दृष्टं भवतीत्यौप-
 मन्ववः^३ ॥

६. ५. तन्त्रकरण इति ॥ स ह स्माह बौधायनः यज्ञदशमामि-
 ५. धेनीकाः स्युर्वार्चन्नावाव्यभागानुचैर्देवता इत्य^४चो ह स्माह
 शास्त्रीकिः सप्तदशमामिधेनीकाः स्युर्वृधन्वन्तावाव्यभाग-
 वुपाङ्गुदेवता इत्य^५चो ह स्माहोपमन्वव आग्नेये ऽष्टाकपाले
 वार्चन्नावाव्यभागौ स्थातां वृधन्वन्तावैन्द्राग्नादित्ययो^६ रयि-
 मन्तो^७ पुष्टिमन्तौ पवमानहविःपु वीतवन्तावन्वारमेत्या-
 १० मिति^८ ॥

याजमानस्य करण इति ॥ अभीनामं^९ याजमानं कुर्या-
 दिति बौधायनः ॥ कुर्याद्यथावकाशं याजमानमिति
 शास्त्रीकिः^१ ॥

^१ Thus Bu G U (sec. m.); एष्टेवैतद० H; एष्टेवैतद० Ben U (pr. m.);
 एष्टेवैतद० Be, तेष्टेवैतद० D C.— आग्नाधे० H Ben Be U D G (sec.
 m.); आग्नाधे० Bu G (pr. m.).

^२ योरविमन्तो CD U (pr. m.) Ben; योरविमन्तो H; योरविमन्तो Be;
 योरविमन्तो Bu U (sec. m.). I am uncertain whether रयिमन्तो or
 अतिविमन्तो is the right reading.

^३ Thus Be Ben H CD G and U (pr. m.); औपमन्वव० Bu; उप-
 मन्वव० G and U (sec. m.).

^४ अभीनामं Be. The word seems to be absol. to अभिनमति ('to
 change accordingly'). Vivarapa: अभिनाममोक्षिना, correct per-
 haps मयूक्षिना ।

- I. 66. 6 दक्षिणानां दान इति ॥ सूत्रः शालीकेर^१त्रो ह साह
बौधायनः सर्वा एवेता इष्टीर्दक्षिणावतीः कुर्यान्ति^२सृष्टिः
एकैकस्यां दद्यान्मिथुनावुत्तमायामिति ^१ ॥
- I. 66. 9. तन्त्रममास इति ॥ नास्ति तन्त्रममास आचार्ययोर^३त्रो ह
साहोपमन्यव आग्नेयो ऽष्टाकपालो ऽग्नये पवमानाय^४ तन्त्रमं
तन्त्रः सादथाग्नये पावकायाग्नये शुचये तद्वितीयम^५धैन्द्र्य-
यादित्यथ^६ चरन्तं^७ परीयातामिति ^१ ॥
- I. 67 15. दक्षिणानां दान इति ॥ सूत्रः शालीकेर^१ख्यातं बौधा-
यनश्रौत्रो ह साहोपमन्यवः सर्वा एवेता इष्टीर्दक्षिणावतीः
कुर्याच्चतस्रश्चतस्र एकैकस्यां दद्यान्मिथुनावुत्तमायामिति ^१ ॥ १५
अनन्वारब्धदर्शपूर्णमासस्य प्रायश्चित्तकरण इति ॥ कुर्या-
दिति बौधायनो ^२ न कुर्यादिति शालीकिः ^३ ॥
- I. 67 18 अनन्वारभेषामिति ॥ चतुर्होतारः सारस्वतौ होमावन्वार-
भेष्टिभित्येतदुपवस्ये कुर्यादथेतरदिष्वहनि कुर्यादिति बौधा-
यनश्चतुर्होतारः सारस्वतौ होमावित्येतदुपवस्ये कुर्यादथे- १५
तरदिष्वहनि कुर्यादिति शालीकिश्चतुर्होतारमेवोपवस्ये
कुर्यादथेतरदिष्वहनि कुर्यादित्यौपमन्यवः ^४ सर्वमेवेतदिष्व-
हनि कुर्यादित्यौपमन्यवीश्वरः ^५ ॥ १८ ॥ पष्ठः ॥

१ Emended, 'यादित्यचरन्तं परीयातामिति U (see m.), 'यादित्यच-
चरन्तसपरिशादिति G (see m.); 'यादित्यचचतुरन्तं परीयादिति Bu;
'यादित्यच (or च) इत (or च) परीयातामिति (or पत्त्यादिति) the other
MSS

- I. 70. 12. पुरोडाशस्य परिहोम इति ॥ देवतं परिजुहुयादिति
बौधायनः ^१ 'स्त्रिष्टुक्तमिति शालौकिः' ॥
- I. 70. 14 स्त्रिष्टुक्तो निर्वचन इति ॥ स्त्रे स्थाने निर्नूयादिति
बौधायनः ^२ 'स्त्रे स्थाने निरुच्य कामं तत ऊर्ध्वं निर्नूयादिति
शालौकिर' ^३ 'चो ह स्माहोपमन्यवः पञ्चेतानि स्त्रिष्टुक्तस्थानानि
भवन्तीति' ^४ 'तेषु सर्वेषु निर्नूयादिति' ॥
- I. 71. 17. अथापाच्यतामेर्नष्टारणीकस्य चेति ॥ सूत्रं शालौकिर' ^५ 'चो
ह स्माह बौधायनः कामं नष्टेषु वापद्यतेषु वाग्निषु नाद्रिये-
ताम्याधेयमाधानप्रभृति यजमान एवाग्नयो भवन्ति' ^६ 'तस्य
प्राणो गार्हपत्यो ऽपातो ऽन्वाहार्यपचनो घ्यान आहवनीयः' ^७ ॥
काममुपावरोक्ष जुहुयादिति' ॥
- I. 72. 3. अग्नीनां विहरण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्योधानप्रभृतेवेति
ऽजस्ताः स्मरिति शालौकिः ^८ ॥
- I. 72. 17. पाचाणां सादन इति ॥ सूत्रं शालौकिर' ^९ 'चो ह स्माह
बौधायनः कूर्ध्वं वा तण्डेषु वा पाचाणि सादयेद्' ^{१०} 'पसव्यं^१ दारुणा^२ ॥
दाह^३ संलीयमानं^४ भवतीति' ॥

^१ G. om इति ।

^२ जेहा (meaning?) in Bu.

^३ Uncertain reading. Bu reads as given in the text; 'सर्वं
दादया दाह सधौय' G (see m.); 'सर्वं दादया दाह (see. m. दादया)
संधौय' U; 'सर्वां दादया दादराधौय' Ben H; 'सर्वा दादया दादरा
संधौय' Be; 'सर्वया दादया दादराधौय' D C; 'सर्वया दादया दाह संधौय'
G (pr m.).

दयोर्दमि इति ॥ स ह स्माह बौधायनो यदि पूर्वा^१
 भेषं नीयादुत्तरया^२ प्रायश्चित्तं कुर्वीताय यद्युत्तरा^३ भेषं
 नीयादुभयं^४ भेषद्वयः^५ स्यादन्यथा प्रायश्चित्तं कुर्वीतेत्य^६चो ह
 स्माह शास्त्रीकिर्यतरा कतरा चिद् भेषं नीयादुभयं^७ भेषद्वयः^८
 १ स्यादन्यथैव ततः प्रायश्चित्तं कुर्वीतेति^९ ॥ १६ ॥

10. अभिज्वलन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१०} गार्हपत्यादङ्गारे-
 णाभिज्वान्य त्रिः पर्यग्नौ कुर्यादिति शास्त्रीकिः^{११} ॥

13. वर्तुं कुर्वन्नुदगुद्दामयतीति ॥ सूत्रः^{१२} शास्त्रीकेर^{१३}चो ह
 स्माह बौधायनस्तत्रैव^{१४} त्रिः प्रतिष्ठापयन्निबोद्दामयेत्तत्र इमे
 १० लोका^{१५} एष्वेव लोकेषु प्रतिनिष्ठतीति^{१६} ॥

18. उत्तरयन इति ॥ पूर्णान्वानूचो वेति^{१७} पूर्वः कस्यो बौधा-
 यनस्योत्तरः शास्त्रीकेः^{१८} ॥

१ पूर्वा G (sec. m.), पूर्वी Be, पूर्वया H Ben U C D, पूर्वया Ba

२ Emended; नीयादु. H Ben U D C, न्नीयादु. Be G (sec. m.)

३ उत्तरा Be G (sec. m.), उत्तरया H Ben U C D G (pr. m.);

उत्तरया Ba.

४ न्नीयादु. H Ben Ba U C D G (pr. m.), न्नीयादु. Be G (sec. m.).

— Thus G (sec. m.), •दुभयश्च Ba; •दुभयश्च Be; •दुभये the other MSS.

५ घोर (घोर, घेरि) छतं Ben H U G (pr. m.) C D.

६ न्नीयादु. Ba U C D G (pr. m.); न्नीयादु. Ben H; न्नीयादु. G (sec. m.) Be. — •दुभय (instead of •दुभयश्च) H Ben U D C.

७ Thus Ba Be; तत्रैव Ben G U D C, तत्रैव H.

८ Thus (and cp. XX. 22) Ba G and U (sec. m.); •द्वामोति H Ben
 O Be, G and U (pr. m.), •द्वामोति D.

- . 73. 20. संमर्श^१ इति ॥ स ह स्नाह बौधायन उभय^२ संमृशेद्यच्च
म्याख्या^३ सुगतं चेति " सुगतमेवेति शालीकिः ^१ ॥
- I. 74. 4. अथ जघनेन गार्हपत्यमुपसादयतीति ॥ सूत्रं बौधायन-
स्यायेणातिहायेति^४ शालीकिः ^१ ॥
- I. 74. 20. हवन इति ॥ स्वयं यवेत्य जुहुयादिति बौधायनो ^१ ॥
यद्यस्य पुत्रो वाक्नेवामी वासंकर्मिणः^२ स्यात्स दक्षिणत
आमीनो जुहुयादिति शालीकिः ^१ ॥
- ib. आहुत्योर्होम इति ॥ पूर्वापरे जुहुयादिति बौधायनः ^१
प्रष्टौ^३ इति शालीकिः ^१ ॥
- I. 75. 8. द्विरुपमृज्य दिर्निमृजेदिति बौधायनः ^१ सकृदुपमृज्य १०
दिर्निमृजेदिति शालीकिः ^१ ॥
- I. 76. 2. द्विरङ्गुल्या प्राग्गोदङ् पर्यावृत्य प्राचीनदण्डया सुचा
भक्षयतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्योदीचीनदण्डया भक्षयेदिति
शालीकिः ^१ ॥

^१ Thus Bu Be and the vivarana; संमर्श H Ben G U D C.

^२ Thus (and cp XX 8. 21. 4) Bu G and U (sec m.)
•तिहायेति Be, •मिहायेति Ben G (pr. m); •मिहार्चयेति H U (pr m
D C corrupt)

^३ Thus G U (sec m.); वासंकर्मिणः Ben; वासंकर्मिणः H, वासंकर्मिणः
Bu, वासंकर्मिणः Be; cp XX. 2: 6. 12.

^४ Thus G (sec m) and the vivarana; प्राची H Ben Be U D C;
प्राचीनी Bu; cp. XX. 13. 29. 11. .

9-18.

निर्णिज्य सुचं निष्टयाद्भिः पूरयित्वादशुद्दिशतीति^१
 जघनेन गार्हपत्यमपो निनयतीदमहमग्नौ वैश्वानरे ऽमृतं
 जुहोमि स्वाहेत्यचित्वाभचिताहुतिमिति वेति ॥ पूर्वः कल्पो
 बौधायनस्योत्तरः शालीकेः^१ ॥

3. 18.

१ आग्निपावमानीभिरुपस्थान दति ॥ स ह स्माह बौधायनः
 संवत्सरं यथोपस्थितमाहवनीयमुपस्थाप्य तत आग्निपावमानी-
 भिर्गार्हपत्यमुपतिष्ठेताथ गायत्रीभिरथ द्विपदाभिरथ श्वो
 भूते यथायथमित्ये^१ चो ह स्माह शालीकिर्यत्माक् चोर्ध्वं चाग्नि-
 पावमानीभ्यस्तेन संवत्सरं यथोपस्थितमाहवनीयमुपस्थाप्य तत
 १० आग्निपावमानीभिर्गार्हपत्यमुपतिष्ठेताथ गायत्रीभिरथ द्विप-
 दाभिरथ श्वो भूते यथायथमित्ये^१ वमौपमन्यवो^१ न वास्यात
 ऊर्ध्वमाग्निपावमान्य आहवनीयमागच्छेयुर्न गार्हपत्यः^१
 स्वाध्यायार्था एवास्यात ऊर्ध्वः स्युरिति^१ ॥ व्याहतीभिरुप-
 स्थाप्य भर्तुं वः^१ प्रकेयः अद्वा मे मा विगादित्येव ब्रूया-
 ११ दित्याञ्जीगविः^१ ॥

10. 4.

आग्निःष्विति^१ ॥ स ह स्माह बौधायन आत्मने प्रथम-

१ उदमुद्दिशतीति found only in Bn and G (see m) Be and U (see m.) have instead बहिर्. About the constitution of the text of this draidham and its meaning I am uncertain.

१ All the MSS exc. G (see. m.) om. एवम् ।

१ All the MSS. ins. शालीकिर, which in G is effaced.

१ Effaced in G.

१ चाग्नीष्विति MSS.

माशमीताथ जातेभ्यो ऽय तन्तव इत्य^१चो ह स्नाह शाली-
किजांतेभ्य^२ प्रथममाशमीताथात्मने ऽय तन्तव इत्य^३चो ह
स्नाहैपमन्यवो ऽजातेष्वेवात्मने^४ च तन्तवे चेति^५ काममपि
सायंप्रातराशमीतेत्यौपमन्यवीपुचः^६ ॥ २० ॥

I 79. 10. पिण्डपितृयज्ञस्य करण इति ॥ स ह स्नाह बौधायन^१
आदित एव प्राचीनावीतं कुर्वीत^२ स प्राचीनावीत्येव
स्यादाऊतीनाः होमादाऊतीर्होथ्यन्यजोपवीतं कुर्वीत^३ स
यजोपवीत्येव स्यादा मरुदाच्छित्रस्य स्तरणात्सहदाच्छित्रः
स्तरिथ्यप्राचीनावीतं^४ कुर्वीत^५ स प्राचीनावीत्येव स्यादा
प्राजापत्यायै^६ यजोपवीत्येव प्राजापत्ययर्चा गार्हपत्यमुप-^७
तिष्ठेतेत्य^८चो ह स्नाह शालीकिरादित एव प्राचीनावीतं
कुर्वीत^९ स प्राचीनावीत्येव स्यादा प्राजापत्यायै^{१०} यजोपवीत्येव
प्राजापत्ययर्चादङ्गेयादिति^{११} ॥

तृष्णीः^{१२} मरुदत्पूय मरुदप्रोक्ष्य मरुद्विष्कृद्रूपं कुर्या-
दिति बौधायनः^{१३} मरुदेवैनात्सुषलीकृतान्कृत्वा पवित्रवत्याः^{१४}
स्यात्प्रामोष स्यालौषकः अपयित्वाभिघायांश्चमुदामये-
दिति शालीकिः^{१५} ।

१ The avagraha given only by G (sec. m.); to the reading
जातेषु the vivarana also seems to point.

२ सरीथ. H Be

३ Thus G (sec. m.); •र्चेदेयादिति Ben H C D G and U (sec.
m.); •र्चेदङ्गेयादिति Bn; •चादङ्गेयादिति Be U (pr. m.).

४ Effaced in G.

5. आहुतीनां होम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ नात्र मध्यममाहुतिं जुहुयान्मेघणमेव तृतीयं आदिति शालीकिः ^१ ॥
9. मरुदाच्छिन्नस्य स्तरण इति ॥ उपनिश्रम्यान्यगारादधिणे ^१ पूर्वं श्वान्नरदेशे मरुदाच्छिन्नं सृणीयाद्विणतद्योल्मुकमुपनिदधादिति बौधायनो ^१ अन्तरेवैतां दिशमिति शालीकिर्न चात्रोल्मुकमुपनिदधादिति ^१ ॥
11. पिण्डानां दान इति ॥ सूत्रं शालीकेर^१चो ह स्याह बौधायनः परस्तादेवासुतो श्वोचो ऽपसलैः पिण्डान्दद्यादिति ^१ ॥
20. आङ्गनाभ्यङ्गने मनसो निरुव^१ इति ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः शालीकेः ^१ ॥^२
18. पिण्डानामनुप्रहरण इति ॥ सूत्रं शालीकेर^१चो ह स्याह बौधायनो ऽत्रैवैते पिण्डाः परिशयीरमुच्छिष्टा ह्येते भवन्ति ^१ पिष्टभिर्भक्ष्यता इति ^१ ॥
- अतिशिष्टस्य प्राशन इति ॥ स्वयं यजमानः प्राश्नीयादिति बौधायनः ^१ पुत्राय वान्तिवासिने वा दद्यादिति

१ विवेक्या. MSS. exc. G (sec. m.).

२ निश्चयम् G.

३ No vikalpa is found in the text proper of Baudh.

४ Thus H Ben G D G (pr. m.); मरुदन्त इति Br, मरुदन्तयेति G (sec. m.), मरुदन्तयेति Bu.

शालीकिः " पर्वीं प्राशयेत्प्रजास्येषा^१ भवतीत्यौपमन्यवो^२
 ऽहुत्या यावन्मात्रमवप्रायाधेतरंदशावनुप्रहरेदित्यौपमन्यवो-
 पुत्रो^३ " भस्मोत्कर उदास्य संप्रच्छादयेदित्याश्वीगविर^४पोः^५
 ऽभवहरेदिति मौद्गल्यः^६ ॥ २१ ॥

I. 82 4. आचयणस्य तन्त्रममाम इति ॥ नास्ति तन्त्रममाम^१ ॥
 आचार्ययोरो^२चो ह साहौपमन्यवः सौम्यं^३ निरुप्यायेतराणि
 हवीं^४पि निर्वपेदेवमस्य चरुमुखानि^५ हवीं^६पि भवन्तीत्य^७चो ह
 साहौपमन्यवोपुत्रो^८ ऽतिपातादावापिक एव सौम्यः स्यादन्तरेण
 वैश्वदेवं चैककपालं च निर्वपेदित्य^९चो^{१०} ह साहौपमन्यवोपुत्रो-
 ष्येतानि^{११} हवीं^{१२}पि भवन्ति^{१३} चय इमे लोका^{१४} एष्वेव लोकेषु^{१५}
 प्रतितिष्ठति^{१६} श्यामाकेनैवास्य प्रस्तरेणैतदाप्तं भवतीति^{१७} ॥

I. 82 6. अज्यानीनाः होम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ पुरस्ता-
 त्स्विष्टकृतो ऽज्यानीरुपजुडयादिति शालीकिः^२ ॥

ib. आचयणहविषाः अपण इति ॥ पथसि अपयेदिति
 बौधायनो^१ ऽस्त्विति शालीकिः^२ ॥

१ Thus Ben Be G U D C, प्रजास्येषा Ba; प्रजास्येष H

२ यं (before प्रच्छाद.) om. H Ben D C U G (pr. m)

३ इति ins. G and U (sec. m), but cp. XX. 18. 40. 4.

४ चर्च ins. H Ben U C D G (pr. m).

५ मुख्यानि Ba D G (sec. m.)

६ Thus (निर्वपेद्) Ben H Be U D C, आचयेद् Ba; effaced in G.

७ Thus without एष, U C D Ben D G (pr. m.) and Ke^६; षीक्ये-
 तानि Be Bu G (sec. m.).

आययण एककपालस्य^१ करण^१ इति ॥ कुर्यादिति
बौधायनो^१ न कुर्यादिति शालीकिः^१ ॥

तन्त्रकरण इति ॥ स ह स्माह बौधायनः पञ्चदश-
सामिधेनीकाः स्युर्वर्चिष्वावाज्यभागावुच्चैर्देवताः^१ कुर्याद्याज-

५ मानमित्य^१चो^१ ह स्माह शालीकिः सप्तदशसामिधेनीकाः
स्युर्ध्वन्नावाज्यभागावुपांशुदेवताः^१ कुर्याद्याजमानमिति^१
॥ २२ ॥ सप्तमः ॥

२०. विपरिधान^२ इति ॥ स ह स्माह बौधायन आहवनीये-
नैकेन विपरिधाय^३ प्रव्रजेत्प्रोष्य पुनरागम्य^४ सर्वैर्मन्त्रैराहव-
१० नीयं प्रत्युपतिष्ठेतेत्य^१चो^१ ह स्माह शालीकिर्धियोपपन्नमेवाग्नि-
भिर्विपरिधाय^३ प्रव्रजेत्प्रोष्य पुनरागम्य^४ सर्वैर्मन्त्रैरेकैकं
प्रत्युपतिष्ठेतेति^१ ॥

अनुपस्थाय प्रव्रजितस्येति ॥ यत्र सृरेत्परोक्षं तत एनं
नित्येनोपतिष्ठेतेति बौधायनो^१ न^१ चेत्सरेत्प्रोष्य^४ पुनरागम्य^४
१५ नित्येनैवेति शालीकिः^१ ॥

१ कपालकरण H Ben U D C G (pr. m.).

२ Thus U Be G (sec. m.), the other MSS. या (or य)जमान इति ।

३ परिदान and परिदाय D C

४ गत्य Bu, Ben, H U G D C; चम्य Be.

५ गम्य Bu and the vivarana; चम्य Be; गत्य Ben H G U C; D defective.

१ स चेत्तम्य Be Bu G and U (sec. m.), स चैत्तम्य D C.

२ गत्य U H Ben G D C, . . .

॥ ११. प्रवसथाङ्गताविति^१ ॥ स ह स्नाह बौधायनो यदि कृतं प्रायश्चित्तं स्यान्नाद्रियेत तत्र होतुमेव यथकृतं स्यात्तदेनां^२ जुहुयादित्य^३ चो ह स्नाह शास्त्रीकिर्यं प्रत्याम्नातप्रायश्चित्ता भेषाः^४ सुम्नान्तेव तत्र प्रायश्चित्तानि स्युर्य येऽप्रत्याम्नात- प्रायश्चित्ता भेषाः^५ सुम्नैवेनामाद्रियेतेत्य^६ चो^७ ह स्नाहौपमन्यवो यदि चैव कृतं प्रायश्चित्तं स्याद्यदि चारुतं जुहुयादेव तत्र प्रवसथाङ्गतामिति^१ ॥

84 15. विराजक्रमेभ्यिति ॥ पूर्वः कन्पो बौधायनस्योत्तरः शास्त्रीकेः^१ ॥

I. 85. 6 अपामाचमन इति ॥ द्विर्मेन्वेणाय आचामेत्सकृत्तूष्णी-^१ मिति बौधायनः^२ महन्मेन्वेणाय आचामेद्विस्त्रूष्णीमिति शास्त्रीकिः^३ ॥

I. 85. 8. शास्त्रीकरण इति^१ ॥ स ह स्नाह बौधायनः सर्वा एवेता देवताः साक्षिणीः कुर्वीताग्ने व्रतपते व्रतं चरिष्यामीत्य^२ श्रिवै देवानां व्रतपतिरित्येतदेव^३ नातिमन्येतेति^४ शास्त्रीकिः^५ ॥ १५

^१ Thus emended; प्रवसथाङ्गता (ती)मिति D C Ben H U (pr. m.); प्रवसादाङ्गताविति U (sec. m.); प्रवसदाङ्गताविति G (sec. m.); प्रवसतो-ङ्गतामिति Ba

^२ चैता MSS.

^३ श्रेष्ठा MSS.

^४ Thus C H Ben G U (pr. m.) D (sec. m.), द्वैदेनामा Be; द्वैदेनामा Ba D (pr. m.); द्वैदेनामा U (sec. m.).

^५ शास्त्री Ba H and the risaruna (one copy); साक्षि Ben Be C D G U and the risaruna (another copy).

^६ Thus Ba Ben U G D C; देवानातीमन्येतेति H; देवानाभि Be.

1. 17;
36. 5.

कपाले नष्टे भिक्षे वेति ॥ सूत्रमाचार्ययोर्^१त्रो ह
स्माद्दौपमन्यवो मनो ज्योतिर्जुषतां त्रयस्त्रिंशत्तन्त्रव इत्येते
सुवाङ्मती ऊवाथान्यदपि सुजेद्धर्मा देवाः अथेत्येति ^१ स एष
मन्त्रो भवति सं त्वा मिच्छामि यजुषेति ^१ पयो वाज्यं

४ वासिष्मतेतेनैव मन्त्रेण सः मिच्छेदिति ^१ ॥

17. 3.

आज्यग्रहाणां ग्रहण इति ॥ स ह स्माह बौधायनो
ऽध्वर्युरेवोभयैर्मन्त्रैर्गृहीयात्पौरोडाशिकैश्च याजमानैश्च ^१ याज-
मानैर्यजमानो ऽनुमन्त्रयेतेत्यत्रो ह स्माह शालीकिरध्वर्यु-
रेवोभयैर्मन्त्रैर्गृहीयात्पौरोडाशिकैश्च याजमानैश्च ^१ न याज-

१० मानैर्यजमानो ऽनुमन्त्रयेतेत्यत्रो ह स्माहौपमन्यवो यथापि
पौरोडाशिका मन्त्रा नाभिवर्तन्त एवमेवापि याजमाना
मन्त्रा नाभिवर्तेरन्निति ^१ ॥

1. 14.

परिधीनां परिधान इति ॥ स ह स्माह बौधायनो
ऽध्वर्युरेवोभयैर्मन्त्रैः परिद्धात्पौरोडाशिकैश्च याजमानैश्च ^१

१५ याजमानैर्यजमानो ऽनुमन्त्रयेतेत्यत्रो ह स्माह शालीकिरध्वर्यु-
रेवोभयैर्मन्त्रैः परिद्धात्पौरोडाशिकैश्च याजमानैश्च न याज-
मानैर्यजमानो ऽनुमन्त्रयेतेत्यत्रो ह स्माहौपमन्यवो यथापि
पौरोडाशिका मन्त्रा नाभिवर्तन्त एवमेवापि याजमाना
मन्त्रा नाभिवर्तेरन्निति ^१ ॥

3. 2. १०

समिधोरभ्याधीयमानयोर्जपतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१
सर्व एवैषो ऽग्नियोजनो मन्त्रः स्यादिति शालीकिः ^१ ॥ २३ ॥

I. ४४. ५. अथ भृशुवः सुवरित्यग्निहोत्रमेताभिर्व्याहृतीभिरेपसादये-
दिति ॥ स एवमेव संवत्सरेसंवत्सर इति सूत्रं गालीकेर^१चो
ह स्नाह बौधायनो यस्यां रात्र्यामादित उपसादयेत्संवत्सरे
पर्यवेते तस्यामुपसाद्य न तत ऊर्ध्वमाद्रियेतेत्य^२चो ह स्नाहौ-
पमन्यवो ऽग्राहृदः खल्वस्यैव^३ संवत्सरो भवति । यस्यां
रात्र्यामादित उपसादयेत्संवत्सरे पर्यवेते या ततः पूर्वा रात्रिः
स्यात्तस्यामुपसाद्य न तत ऊर्ध्वमाद्रियेतेति^४ ॥

I. ४४. ११. दर्शपूर्णमासावाप्तभमान एताभिर्व्याहृतीभिर्हवींश्चामाद-
येदिति ॥ स एवमेव संवत्सरेसंवत्सर इति सूत्रं गालीके-
र^१चो ह स्नाह बौधायनो यस्यां पौर्णमास्यामादित आसा- १०
दयेत्संवत्सरे पर्यवेते तस्यामासाद्य न तत ऊर्ध्वमाद्रियेतेत्य^२चो
ह स्नाहौपमन्यवो ऽग्राहृदः खल्वस्यैव^३ संवत्सरो भवति ।
यस्यां पौर्णमास्यामादित आसादयेत्संवत्सरे पर्यवेते या
ततः पूर्वा पौर्णमासी स्यात्तस्यामासाद्य न तत ऊर्ध्व-
माद्रियेतेति^४ ॥

I. ४४. १५. चातुर्मास्यान्याप्तभमान एताभिर्व्याहृतीभिर्हवींश्चामादये-
दिति ॥ स एवमेव संवत्सरेसंवत्सर इति सूत्रं गालीकेर^१चो
ह स्नाह बौधायनो यस्यां पौर्णमास्यां वैश्वदेवहवींश्चामादये-

१ एवं (२४५) instead of एवं Be G U C D Bu; the passage is missing in H Ben.

२ एवं Be H Ben U; एवं Ba D G C.

संवत्सरे^१ पर्यवेते तस्यां^१ वैश्वदेवहवीऽय्यामाद्य^१ न तत
ऊर्ध्वमाद्रियेतेत्य^१चो ह स्नाहौपमन्यवो ऽभ्याहूढः खल्वस्यैव^१
संवत्सरो भवति^१ यस्यां पौर्णमास्यां वैश्वदेवहवीऽय्यामादये-
संवत्सरे पर्यवेते या ततः पूर्वा पौर्णमासी स्यात्तस्याऽऽ शुना-
ः^१ सीरीयहवीऽय्यामाद्य न तत ऊर्ध्वमाद्रियेतेति^१ ।

21. व्याहृतीनां धान इति ॥ पूर्वः कक्षो बौधायनश्रौतः
शालीकेः^१ ॥

15. प्राश्नीचे ऽवदीयमाने जपतीति ॥ सूत्रं^१ मैत्रेयस्यां-
चार्ययोः^१ प्राश्नीचे ऽवदीयमाने जपत्यग्निर्मा दुरिष्टात्पात
१० सविताघगृहादिति^१ ॥

17. यजमानभागे यो मे ऽन्ति दूरे ऽरातीयति तमेतेन
जेपमिति ॥ सर्व एवैष खिष्टकृदनुमन्त्रणो मन्त्रः स्यादि-
त्यौपमन्यवः^१ ॥

2. 6. वेदे यजमानं वाचयतीति ॥ सूत्रऽऽ शालीकेर^१चो ह
११ स्नाह. बौधायनो वेदे यजमानं वाचयति वेदो ऽसि वित्ति-

१ In G this passage has been changed in the following way.
•मादयेदिति स संवत्सरे पर्यवेते तस्यां शुनासीरीयहवीयासाद्य, in U it runs.
•मादयेत्संवत्सरे पर्यवेते तस्यां पौर्णमास्यां शुनासीरीयहवीयासाद्य; possibly G
and U are right in reading (l. 1) शुनासीरीयः instead of वैश्वदेवः ।

. १ एवं Bon G.

१ Thus Bu G (sec. m.); खल्वस्यैवस्याद्यः the other MSS.

रन्नि विदेयेति^१ यद्यद्वाद्यस्याभिधायेत्य^२ नाम गृहीया-
त्तदेवास्य सर्वं वृद्धं इति^३ ॥

अथ यदि यजमानः सुरापो वा भवति प्रवसति वेति ॥
स ह स्माह बौधायनः प्रवसतः प्रक्षरेणैवाभ्य सह यजमान-
भागमनुग्रहरेहुवायै वाज्येन पर्युपस्तीर्य जुह्वामवधाय जुहु-
यात्प्रक्षरभृयं^४ यजमानभागो गच्छतीत्य^५चो^६ ह स्माह
शालीकिरादित एव न सुरापेण मःसृज्येताथ चेतःसृज्येत
मन्त्रानु हैनं वाचयेत्किमु भवान्^७ भवयेदिति^८ भवयेच्चैव
भवानित्यौपमन्यवः^९ ॥

I. 93. 7. आदित्यस्योपस्थान इति ॥ उपनिष्क्रम्याग्न्यगारादादित्य-^{१०}
मुपतिष्ठेतेति बौधायनो^{११} ऽत्रैव तिष्ठन्निति शालीकिः^{१२} ॥

पौर्णमास्यामुपवेपथ्य करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो^{१३}
न कुर्यादिति शालीकिः^{१४} ॥

I. 94. 9. व्रतविमर्गं इति ॥ मन्त्रेणाप आचम्य मन्त्रेण व्रतं विसृजे-
तेति^{१५} बौधायनस्य^{१६} णीमप आचम्य मन्त्रेण व्रतं विसृजेतेति^{१७}
शालीकिर^{१८}पवेपेण चरित्वा व्रतं विसृजेतेत्यौपमन्यवः^{१९} ॥

^१ एदु twice in Ba G (sec. m.), once in the other MSS.

^२ भृयं U Bu G (sec. m.); भागं Ben H C D G (pr. m.); Be uncertain.

^३ गच्छती G (sec. m.).

^४ भवानभ्य Bu, भवान्भ्य Be

^५ Here and *infra* only Be has the medium, the other MSS. have the active.

2. यज्ञस्य पुनरास्तमं जपतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्यैवनीय-
मेवैतेन यजुषोपतिष्ठेतेति शास्त्रीकिः ¹ ॥ २४ ॥ अष्टमः ॥

1. अथातः पशुवन्धं व्याख्यास्यामः ॥

स ह स्नाह बौधायनः सोपवसथा इष्टिपशुवन्धा इति ²

५ सोपवसथा^१ वा^१ सद्योयज्ञा^१ वेति^१ शास्त्रीकिः ^१ ॥

इष्टिकरण इति ॥ पशौपशावेधाग्नेयेनाष्टाकपालेन यजे-
तेति बौधायनो ³ वधुकर्षां चैवेतदजवशायां^४ च दृष्टं
भवतीति शास्त्रीकिः ^१ ॥

स्फो यूपो भवतीति ॥ स्फप्रकार^५ एवायं चपालवान्यूपो

१० भवतीति बौधायनो ^६ ॥ स्फ^५ एवायमग्न्यगारिको ऽचपालो
यूपः स्यादिति शास्त्रीकिः ^१ ॥

विशाखो यूपो भवतीति ॥ ऊर्ध्वं^७ रगनाकालाह्ने^८ शाखे
चतुरश्रे चतुरश्रचपाले^९ स्यातामथेतरो ऽष्टाश्रिर्यूपः स्यादिति

† Thus G (sec. m.) and Du (the last MS. reading, however, *यज्ञो); सोपवसथासद्योयज्ञायेति Ben U D C, सोपवसथासद्योयज्ञायेति H; सोपवसथो सद्योयज्ञायेति Be, cp. Rudradatta on Ap. VII. 6. 3.

१ *दजवशा• Bu G (pr. m.), *दजावशा• Ben U C D G (sec. m.), *दप्रवशा• Be, *दंडावशा• H.

५ स्फाकार G D, स्फकार C.

६ Thus Be (without, however, the avagraha); *धायन (or नः) the other MSS.

७ *शाखाहे MSS.

८ Thus Be; चतुरश्रचपाले H; चतुरश्रे (हे)चपाले the other MSS.

बौधायनः " ग्राखेवेयमचयाला स्यादथेतरो ऽष्टाश्रियूपः
स्यादिति शालीकिः ' ॥

I. 107. 6. सकृत्करण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य " ग्रीहीणामपि
कुर्यादिति शालीकिः ' ॥

I. 107. 8. षड्वोतुर्हाम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्यैवमथ एव षड्वोतारं
जुहुयादिति शालीकिः ' ॥

I. 107. 10. यूपोऽङ्गै हवन इति ॥ सूत्रं शालीकेर^१चो ह स्याह
बौधायन आश्वं चारणी चादाय यूपस्थान्तिके ऽग्निं मथित्वा
यूपोऽङ्गतिं जुहुयादिति ' ॥

I. 108. 4. आग्रस्यनस्याभिघोम इति ॥ सूत्रं शालीकेर^१चो ह स्याह १०
बौधायन एवमेव जुह्वामन्तर्धाय हिरण्यमभिजुहुयादनस्यते
गतवत्सो विरोह स्वाहेति ' सहस्रवह्म वि वयं रुहे-
मेत्यात्मानं प्रत्यभिमृश्रीताथोदक^१ स्पृशेदिति ' ॥

I. 108. 12. यूपस्थावाहन इति ॥ यः प्राङ् वोदक् वा पथेत तमावा-
हयेदिति बौधायनो " यां कां चिद्दिग्मभि पथेताव्यापन्न- १५
येत्यादावाहयेदेवेति शालीकिः ' ॥

I. 108. 13. वेद्यै करण इति । सूत्रमौपमन्यवीपुत्र्याचो ह स्याह
बौधायनो रथसंमिता स्याद्रथालेण पश्चात्तिरसौ रथेयया

^१ Thus (and cp. Vol. I, p. 108, 7, medium) Bn G (sec. m);
•स्यसौ• Be; •स्येदि• the other MSS

१ यांकां चिद्दिग्म• G (sec. m).

प्राची रथयुगेन^१ पुरस्तात्तिरयुत्तरयुगेनोत्तरनाभिरिति^२ ॥
चचुर्निमिता वा स्यात्सर्वतो वा दशपदा विराट्मंपन्नेति^३
शालीकिः^४ ॥ २५ ॥

19. 3: चालालस्य परिलेखन इति ॥ सूचः शालीकेर^१चो ह
१ स्माह बौधायन एवमेव परिलिखन्वाह्यतः^२ पुरस्ताच्चोत्तरत-
थालिखेदिति । ॥

लोकाग्नीनाः हरण इति ॥ सूचः शालीकेर^१चो ह
स्माह बौधायन उत्तरवेद्यामाग्नीध्रमुपवेश्य^२ ततो लोकाग्नी-
न्दरेदित्युद्देशादेव लोकाग्नीन्दरेदित्यौपमन्यवः^३ ॥

0 1. १. उत्तरवेद्यै परिमाण इति ॥ सूचः शालीकेर^१चो ह स्माह
बौधायनो रथसंमितायामेव धौरेयग्रन्थ्या परिमिमौत^२
नात्र मध्यमा वेदिर्भवतीति^३ ॥

1. 4;
13. आख्यातं यूपवटस्य परिलेखनम् ॥

१ •युगेण Bu.

२ उत्तरयुगेण all the MSS. (exc. H sec. m.) and the vivarana.

३ Thus G; विराट्मंपन्नेति U (sec. m.); विराट्मंपन्नेति H Ben D Bo
CU (pr. m.); विराट्मंपन्नेति Bu.

४ Thus Be DC; •लिखन्वाह्यतः H; •लिखन्वाह्यतः Ben; •लिखन्वाह्यतः
Bu; •लिखन्वाह्यतः G (sec. m.) U.

५ Thus Bu and a bhāṣya in the Bombay MS. class I B 5; •ग्र-
थग्र Be; •ग्र उपविष्ट Ben HUDC, •ग्र उपविष्ट G.

६ Thus Bu G (pr. m.); •मिमौते the other MSS.

- I. 110. 1. उत्तरवेद्या अलंकरण^१ इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^२ पूर्व-
धुरेवोत्तरनाभिं परिनिस्तिष्ठेदिति शालीकिः^३ ।
- I 110. 13 स्थेनाग्नौधो निघ्नन्वेति होतुः पदानीति ॥ सूत्रं
शालीकेर^४चो ह स्माह बौधायनः पदात्पदं पाशसूनुपसूहृत्य^५
तानुत्तरेणोत्तरनाभिमतिकिरेदिति^६ ।
- I. 110 16 उत्तरवेद्ये प्रोचण इति ॥ सूत्रं शालीकेर^७चो ह स्माह
बौधायनो मन्त्रानुदिष्टं चेनां प्रोचेन्मन्त्रानुलोकं चेति । ।
- I. 110. 20. अतिशिष्टानां निनयन इति ॥ वेद्ये दक्षिणेऽङ्गेषु निनये-
दिति बौधायन^८ उत्तरवेद्या इति शालीकी^९ रयसंमि-
तायामेव दक्षिणमङ्गसमुपनिनयेदित्यौपमन्यवः^{१०} ।
- I 111. 1. उत्तरवेद्ये व्याधारण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{११} प्रत्य-
नीकेष्वेनां^{१२} व्याधारयेदिति शालीकिर^{१३}क्षुण्यैव व्याधारयन्मध्ये
ऊनोत्तरमङ्गसमभिजुहुयादित्यौपमन्यवः^{१४} ।
- I. 111. 11. इधस्य निधान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ॥ तृष्णीमेवेधं
निदधादिति शालीकिः^{१५} ।
- I. 111. 14. अध्वराहुतीनां होम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१६} चत्वारि
चतुर्गृहीतानि जुहुयादिति शालीकिः^{१७} ।
- I. 112. 11. वृषदाज्यदहृष्यै संमार्जनसादन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१८}

१. *कार Bu Be

२. *मनुपसंस्तु Be; *मनुपस्य GU (sec. m.); *मनुपसंस्तु Bu H Ben U (pr. m.) DC.

३. इधमनौके. Bu Ben HO; इधमनौके. Be; पश्यमनौके. D; प्रत्यमनौके. GU, the vivaraṇa and the bhāṣya.

113. 18. यूपस्य परिक्रमण^१ इति ॥ दक्षिणेनेति बौधायन^२

उत्तरेणेति शास्त्रीकिः^३ ॥

I 114. 2. यूपस्याञ्जन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^४ग्निष्ठांसेवेति
शास्त्रीकिः^५ ॥

उदपावस्योपनिनयन इति ॥ प्रदक्षिणमुपनिनयेदिति
बौधायनो^६ यथोपपादमिति शास्त्रीकिः^७ ॥

I 114. 16. यूपस्य परिरचयण इति ॥ विरेव मन्त्रं ब्रूयात्तिः कर्मा-
वर्तयेदिति बौधायनः^८ मध्यदेव मन्त्रं ब्रूयात्सहत्कर्म^९ इति^{१०}
शास्त्रीकिः^{११} ॥

16. नाभिदग्ने परिरचयतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१२} मध्यदेश^{१३}
इति शास्त्रीकिः^{१४} ॥ २६ ॥

I. 114 21. स्वरोरवगूहन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१५}ग्निष्ठां प्रतीति
शास्त्रीकिः^{१६} ॥

I. 115. 2: पशोर्होपाकरण इति ॥ सूत्रमौपमन्यवौपुत्रस्य^{१७}चो ह स्माह
बौधायन एवमेवोपाकुर्यान्न तु ओषयेदिति^{१८} ओषयेच्चैव जुहु-^{१९}
याचोपाकरणायेति शास्त्रीकिर^{२०}चो ह स्माहौपमन्यव एवमेवेनं
पुरस्तात्प्रत्यगावृत्तं^{२१} बर्हिभ्यां च मन्त्रशाखया चाभिसेधेदेतस्यां^{२२}
च मन्त्रशाखायाः हृदयं निधायावचेदिति^{२३} ॥

^१ Thus Ben HDCUG (pr m.) and the vivarapa; *क्रम G (sec m); *क्रम Ba Be

^२ ब्रूयात्तिः कर्मणि G (sec. m.)

^३ Thus DGU; *दक्षिणे Ba; *दक्षिणे the other MSS.

^४ Thus H Ben DCB G (pr m.) and the vivarapa; *भिसेधेदे G (sec. m.); *भिसेधेदे U; B has a lacuna.

5. 9. अरण्योः समञ्जन इति ॥ सूत्रं गालौकेर^१चो ह साह
बौधायनो ज्ञेर्जनिचमसीति शकलमाददीत^१ वृषणौ स्य
इति दूर्वे^१ वा शकले वा निदध्यादुर्वगभीत्यधरारणिमा-
ददीत^१ पुरुरवा इत्युत्तरारणिमथेने आष्यस्यान्याः समज्य^१
१ इतेनाक्ते वृषणं दधातामिति समवदध्यादिति^१ ॥
15. पशुरगनाया आदान इति ॥ मन्त्रेणाददीतेति बौधा-
यनस्य^१ष्णीमिति गालौकिः^१ ॥
18. पशोरभिधान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ घोवायामेवा-
भिदध्यादिति^१ गालौकिः^१ ॥
5. 10. १० पशोर्नियोजन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ यूप एव पशुं
नियुञ्ज्यादिति गालौकिः^१ ॥
20. पशोः प्रोक्षण इति ॥ वृष्णीः सःसूताभिरद्भिः प्रोचे-
दिति बौधायनः^१ कमण्डलुभिरिति^१ गालौकिः^१ ॥
10. 7. पशोः समञ्जन इति ॥ सूत्रं गालौकेर^१चो ह साह
१ बौधायनो ललाटे सुचं प्रतिष्ठाप्यामुच्छिन्दन्कर्पेदा दक्षिणायै
श्रोणेरिति^१ ॥

१ पूर्व Be Ben U (pr. m.).

१ शानुनिदध्या Be U (sec. m.).

१ Thus HD; समज्य U Ben; सद्यज्य C; समज्याद् Be; समनस्ति Bu G (sec. m.).

१ Thus G and U (sec. m.) and the vivarapa; घोवायामेवमभिः the other MSS.

१ Thus D Bu; कमण्डलभिः GUC (sec. m.); शान्दलभिः the other MSS.

स्वरश्नस्योत्पादन इति ॥ यूपः स्वरश्नमुत्पादयेदिति
बौधायनः " पशुरिति शालीकिस्तन्मित्यौपमन्यवो " देवते-
त्यौपमन्यवौपुत्रः ॥ २७ ॥ नवमः ॥

I. 116. 13. अथाश्रावण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य " सोम एवात्मा-
श्रावयेदिति शालीकिः ' ॥

I. 117. 2. पशोः समञ्जन इति ॥ स ह स्माह बौधायनो यया^१
समञ्जान्^२ तथा^३ विशस्यान्^४ त्वेतया^५ श्रुतस्यावधेदिति "
यथोपपादमिति शालीकिः ' ॥

I. 117. 4. पशोः पर्यग्निकरण इति ॥ सहशामित्रं पर्यग्निं कुर्या-
दिति बौधायनो " यदन्यच्छामित्रादिति शालीकिः " पशुं १०
चाज्यानि चेति राघीतरः " पशुमेवेत्यौपमन्यवः ' ॥

I. 117. 6. अपाव्यानाः होम इति ॥ स ह स्माह बौधायन एकं
प्रथमे पर्याये जुहुयाद्दे मथ्यमे द्वे उत्तम इति " यथोप-
पादमिति शालीकिः ' ॥

I. 117. 12. उपप्रेषाश्रावण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य " नाश्रावये- १५
दिति शालीकिः ' ॥

I. 117. 17. पशोर्निहनन इति ॥ प्रतीचीनशिरसमुदीचीनपादमिति

१ यया and तथा (instead of यया and तथा) some of the MSS.

२ समञ्जानया Bu.

३ विशस्यान् all; विशसन्ते न कुर्यान् the vishasav; cp. Ap. VII. 14.
13 and Bhāradvāja VI. 11: या अन्ता धारा तथा पशू समन्ति तथैव
अविशः श्रुतस्यावधेदित्येता विमर्शयदाकानी विमर्शन इत्यपरम् ।

बौधायन " उदीचीनग्निरसं प्रतीचीनपादमिति शालीकिः "
 प्राचीनग्निरसमुदीचीनपादमित्यौपमन्यवः ^१ ॥

18. 8. पशुरगनाया उदसन इति ॥ चात्वाले रगनामुदस्येदिति

18. 9. बौधायनो " ऽङ्गिरभ्युक्ष्यामंचर^१ इति शालीकिः ^१ ॥

५ पथ्या उदानयन इति ॥ सूत्रं शालीकेर^१चो ह स्माह
 बौधायनो ऽनवां प्रेक्षीत्येनां प्रणयेदयेनामादित्यमुदीक्ष्यानवां
 प्रेक्षीत्येव प्रणयेदिति ^१ ॥

3. 10. अपामवेक्षण इति ॥ उपरिष्ठाच्चात्वालस्यावेक्षयेदिति
 बौधायनः ^१ पार्श्वतः पशोरिति शालीकिः ^१ ॥

19. 6 १० बर्हिषः समञ्चन इति ॥ सूत्रं शालीकेर^१चो ह स्माह
 बौधायनस्तथाक्तमेवेतरस्यादितरत एवेनदत्त्वा निरस्येद्रवसां
 भागो ऽपीत्यथोदकं सृजेदिति ^१ ॥ २८ ॥

वपायाः प्रदान इति ॥ आज्यसुवा वा सुर्हिरण्यं वा^१
 द्वितीये चतुर्थे चेति " पूर्वः कन्पो बौधायनस्योत्तरः शालीकेः ^१ ॥

21. 4. १५ पशुपुरोडागस्य निर्वपण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१
 पशुमालभ्य पुरोडागं निर्वपेदिति शालीकिः ^१ ॥

21. 5. पशोः प्रस्थावन इति ॥ हृदयजिह्वे^१ प्रस्थावयेदिति
 बौधायनो " हृदयमेवेति शालीकिः ^१ ॥

^१ द्विरभ्युक्ष्या H Ben DCG (pr. m.).

^१ Found only in G and U (sec. m.) and the vivaraṇa; cp. also Rudradatta on Āp. VII. 20 9.

^१ हृदयजिह्वे Bu G and U (sec. m.) Keś.; हृदयं जिह्वे U (pr. m.);
 हृदयजिह्वा D.

121. 10. हृदयस्य अपण इति ॥ सूत्रः शालीकेर^१चो ह स्माह
बौधायनः शूलपात्रमेवेनच्छपयेद^२चैव हृदयशूलं परिनिस्तिष्ठे-
दुपरिष्ठाच्च मन्त्रेणोपसृजेदिति^३ ॥
- [121. 13. पशुपुरोडाशस्येडाया श्रवदान इति ॥ सूत्रः शालीकेर^१चो
ह स्माह बौधायनो निरवदायैवास्य स्विष्टकृतमिडामवधेदेव^४
सवनौयानामिति^५ ॥
- I. 122. 2 इडसूनस्य करण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^६ बर्हिष्येव
प्रश्नमाखायाः हृदयं निधायावधेदिति शालीकिः^७ ॥
- I 122. 3. पशोः संवदन इति ॥ सूत्रः^८ शालीकेर^१चो ह स्माह
बौधायनः^९ पृष्ठाभिकामेत्पूषा^{१०} मा पशुपाः पाल्विति^{११} द्वितीयं^{१२}
पृष्ठाभिकामेत्पूषा^{१३} मा प्रपये पाल्विति^{१४} तृतीयं पृष्ठाभिकामे-
त्पूषा^{१५} माधिपतिः पाल्विति^{१६} ॥
- I. 122. 9 पशोरभिधारण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१७} पृषदाज्येन
हृदयमभिधार्याज्येनेतराण्यभिधारयेदिति शालीकिः^{१८} ॥
पशोरासादन इति ॥ पञ्चशोचासादयेदिति बौधायन-^{१९}
सू^{२०}ष्णीमिति शालीकिः^{२१} ॥
- I. 122 17. पशोरवदान इति ॥ स ह स्माह बौधायनो हृदयस्य

१ संक्षेपोः सू. G (sec. m.) U Du; संक्षेपाप (पः) सू. Bo G (pr. m.)
DO Ben H (मन्त्रेणोपसृजंशम् the vivarana).

२ प्रथमं ins DC.

३ Thus Du G (sec. m.); •निकामे. U Bo Ben H; •निष्ठादि. DC,
but cp Ap. VII. 23. 6 अभिध्वजति with Radradatta's remark.

जिज्ञासा वक्ष्य इत्येतेषामेवानुपूर्वमवद्येत्तृतीयं^१ चात्रावदानं
पञ्चावत्तिनां कुर्यादित्य^२चो ह स्माह शालीकिः सर्वेषामे-
वानुपूर्वमवद्येत् चात्र द्वितीयमवदानं पञ्चावत्तिनां कुर्या-
दिति^३ ॥ २६ ॥

123 9. ५ पशोः संमग्नं इति ॥ स ह स्माह बौधायन उभ-
यानि^४ संमृद्येभ्यश्चावद्येत्सुगगतानि चेति^५ सुगतान्येवेति
शालीकिः^६ ॥

23 13. कुम्भतः यीणातीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^७ समस्तेनैवास्य
पार्श्वेन वमाहोमः यीणीयादिति^८ शालीकिः^९ ॥

23 16. १० पशोः प्रतिपरिहरण इति ॥ प्रतिपरिहरेदिति^{१०} बौधा-
यनो^{११} न प्रतिपरिहरेदिति शालीकिः^{१२} ॥

23 17. अत्याक्रमण इति^{१३} ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१४} जघनेनोत्तर-
वेदिं परिक्रम्याश्चावद्येदिति शालीकिः^{१५} ॥

24 4. दिगां प्रतीज्याया इति ॥ सूत्रं शालीकेर^{१६}चो ह स्माह
११ बौधायनः पुरस्तादनख्यतेः समान्यो दिगः प्रतियजेद्दिगे
स्वाहेति^{१७} ऊलोपनिष्ठे^{१८} स्वाहा दिग्भ्यो नमो दिग्भ्य इति^{१९} ॥

१ एतेषाम् Bu G (sec. m.) ; एषाम् the other MSS.

२ Thus Bu G (sec. m.) ; सर्वेषां the other MSS.

३ यिचीयादिति Bu, चौषातीति the other MSS.

४ — ५ The words प्रतिपरि ... *क्रमण इति left out by all the MSS.
exc. Bu and G and U (sec. m.).

६ *निष्ठे MSS.

- I. 124. 7. वनस्यतेत्यर्था इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ पृषदाज्या-
चतुर्गृहीतेन चरेदिति शालीकिः ^१ ॥
- I. 124. 13. वनिष्ठोराधान इति ॥ षडवत्तः संपादयेदिति बौधा-
यनः ^२ सकलमेवेति शालीकिः ^१ ॥
- I. 124. 18. आपयजेदिति ॥ सूत्रं शालीके^३चो ह स्माह बौधायन ^४
आहवनीयादेवोदीचो ऽहारात्निर्वर्त्य तेषूपयष्टोपयजेदिति ^१ ॥
- I. 125. 2. गुदहतीय इति ॥ एकादशधा ह्रस्वोपयष्टोपयजेदिति
बौधायनो ^५ ऽपच्छेदमिति ^६ शालीकिः ^१ समस्तमेवेनमनु-
प्रक्षत्य^७ सर्वैर्मन्त्रैरनुमन्त्रयेत्तेत्यौपमन्यवः ^१ ॥
- I. 125. 4. अथ बर्हिषि हस्तौ निमार्ष्टीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^८पो ^९
ऽयक्षा^{१०} अचानयेयुरिति ^{११} शालीकिः ^१ ॥ ३० ॥
- I. 125. 6. स्त्रोर्होम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^{१२} चतुर्गृहीते ऽवधाय
जुष्टयादिति शालीकिः ^१ ॥
- I. 125. 10. पक्षीनां संयाजन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१३}ज्येनैव^{१४}
पक्षीः संयाजयेदिति शालीकिः ^१ ॥

१५

^१ ऽपच्छेदमिति Ben, with ५ the other MSS. and the vivaraṇa op. XX. 12: 26. 12, XXII. 15 s. f.

^२ ऽमेवैतमनु Bu G (sec. m); ऽमेवैतदनु H Ben Be CDUG (pr. m)

^३ अयक्षा अचानये G (sec. m.) Ben; अयक्षा अचानये CD; अयक्षा अचानये Bu; अयक्षा अचानये H; अचानये Be; अयक्षा अचानये U.

^४ आचार्योः instead of बौधायनस्य and औपमन्यव instead of शालीकिः G (sec. m)

25. 11. उत्तानायै जाघन्यै देवानां पत्नीर्यजति नौच्या अग्निं
गृहपतिमिति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ सर्वमेवैतदुत्तानायै
जाघन्यै कुर्यादिति शाल्लौकिः ^१ ॥
25. 12. उत्तानायै जाघन्यै होत्र दडामवद्यति^१ नौच्या^१ अग्नीधे^१
५ पडवत्तमिति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ सर्वमेवैतदुत्तानायै
जाघन्यै कुर्यादिति शाल्लौकिः ^१ ॥
25. 15. फलीकरणहोमस्य करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो ^१
न कुर्यादिति शाल्लौकिः ^१ ॥
25. 16. ध्रुवाया आप्यायन इति ॥ स ह स्नाह बौधायन उभावेव
१० ध्रुवामापाययेतामध्वर्युश्च यजमानश्चेत्यध्वर्युरेव ध्रुवामापाय्य
ममिष्टयजूंषि जुहुयादिति शाल्लौकिः ^१ ॥
26. १. ममिष्टयजुपां होम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ त्रीणि
चतुर्गद्दीतानि जुहुयादिति शाल्लौकिः ^१ ॥
26. 6. हृदयशूलस्योदासन इति ॥ कुर्वीताच समिचाश्च दुर्मिचा-
१५ येति बौधायनो ^१ न कुर्वीतेति शाल्लौकिः ^१ ॥
26. 10. समिधां करण इति ॥ सर्व एवाद्वाः सपत्नाशाः कुर्वीर-
क्षिति बौधायनो ^१ यजमानस्यैव पत्नी चेति शाल्लौकिः ^१ ॥
26. 14. वह्निपः पर्युपोषण इति ॥ वेद्ये दक्षिणे ऽष्ट्ये पर्युपोषे-
दिति बौधायन ^१ उत्तरवेद्या इति शाल्लौकिः ^१ ॥

१ Thus G (sec. m.); दडां समवद्यति the other MSS.

१ नौच्याग्नीधे Bu GDC; नौच्याग्निं प्रे H Den U.

126. 16. सक्तुहोमस्य करण इति ॥ बौधायनसक्तुहोमाङ्कुर्यादिति
बौधायन " एकमेवेति शाल्लौकिः " प्रदाय एव सक्तुहोमेन
चरेदित्यौपमन्यवः ^१ ॥

I. 127. 6. आख्यातं देवतानामुपस्थानम् ॥

II. 54. 10.

I. 127. 8. यूपस्योपस्थान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ हवनीयमेवेतेन
यजुषोपतिष्ठेतेति शाल्लौकिः ^१ ॥

I. 127. 10. समन्वानयन^१ इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य " नाद्रियेतेति
शाल्लौकिः ^१ ॥

I. 127. 13. पूर्णाङ्गत्यै करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो " न
कुर्यादिति शाल्लौकिः ^१ ॥

१०

I. 127. 14. दक्षिणायै दान इति ॥ धेनुं वानद्वाहं वा दद्यादिति
बौधायनो " अन्यद्वैकधनमिति शाल्लौकिरन्यद्वैकधनमिति
शाल्लौकिः ^१ ॥ ३१ ॥ दशमः ॥

॥ इति विष्णुः प्रश्नः ॥

^१ Thus B a HGUC and the vivarapa; समन्वानयन Bb; समन्वा-
नयन Be; समन्वान D.

^१ On the praśna-number cp. Preface to Vol. II, p. ii.

3. 1.

अथातश्चातुर्मास्यानि व्याख्यास्यामः ॥

स ह स्माह बौधायनो यावज्जीवप्रयुक्तान्येव चातुर्मास्यानि
स्युरन्तर्भिद्युनानि^१ प्रथमे त्वेव संवत्सरे व्रतं चरेदित्य^२चो ह
स्माह ग्राहीकिः सांवत्सरिकाण्येव खलु^३ चातुर्मास्यानि ब्रह्म-
१ चर्यवन्ति भवन्तीति^४ यथाप्रयोगमित्यौपमन्यवः^५ ॥

3. 5.

पथमां मन्त्रामन्त्र इति ॥ उभये सायंप्रातर्दोहा मन्त्रवन्तः
स्युरिति बौधायनमूष्णीका इति ग्राहीकिर^६चो ह स्माहौप-
मन्यवो यत्पाक्योमेज्यायै चातुर्मासिकानि पयांसि तूष्णी-
कानि स्युरथोर्ध्वं^७ सोमेज्यायै मन्त्राग्लभेरन्नित्य^८चो ह
१० स्माहज्जीगविः पञ्चैवैतानि पयांसि मन्त्रवन्ति भवन्ति^९
दर्शपूर्णमासयोर्मेवावरुणामिचायां दाक्षायणयज्ञे कौण्डपा-
यिन्ये सौचामण्यामिति^{१०} ॥

3. 8.

वैश्वानरपार्जन्यथोः^{११} करण इति ॥ कुर्यादिति बौधा-
यनो^{१२} न कुर्यादिति ग्राहीकिः^{१३} ॥

3. 9. १५

फास्यग्न्यां वा चैत्र्यां वा पौर्णमास्यां विश्वेभ्यो देवेभ्यो
वक्त्रा अपाकृता भवन्तीति ॥ सूत्रं बौधायनस्यौदगयन आपू-
र्यमाणपक्षस्य पुण्याह इति ग्राहीकिः^{१४} ॥

१ Om. II Bo.

२ Thus H Ben Bo G (pr. m.) U DC Keś, स्युरन्तर्भिद्युनानि Bu; अथ effaced in G.

३ Thus Bu; संवा G; संवा the other MSS.

४ भवन्तीति Bu Be G (sec. m.).

५ Thus U (sec. m.); *पार्जन्यायाः the other MSS.

L. 128. 7. प्रसूमयं^१ प्रसूरमिति^१ ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ सर्वमेवेतद्वर्हिः
प्रसूमयः स्यादिति शालीकिः^१ ॥

I. 128. 12. पञ्चहोतृहोम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्योपवसथ एव पञ्च-
होतारं जुहुयादिति शालीकिः^१ ॥

I. 131. 5. प्रयाजानामनुमन्त्रण इति ॥ चतुरस्रतुर्भिरनुमन्त्र्य^१ पञ्चमे-
नेतराननुममिषादिति^१ बौधायनस्य^१ चतुरस्रतुर्भिरनुमन्त्र्य सर्वेषां
पारे पञ्चमेनानुमन्त्रयेतेति^१ शालीकिः^१ ॥

एककपालानां मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवन्तः स्युरिति
बौधायनसू^१ ण्यौका इति शालीकिः^१ ॥

एककपालानामवदान इति ॥ स ह स्माह बौधायन- १०
यातुर्मांसिकानामेष नावद्येदयेतरेषामवद्येदित्य^१ चो ह स्माह
शालीकिस्तन्त्रहराणामेवावद्येदयेतरेषां^१ नावद्येदित्य^१ चो ह
स्माहौपमन्त्रवो य एव वैश्वदेवपरुषि तस्य नावद्येदयेतरेषा-
मवद्येदिति^१ ॥

१ •सयः प्रसूर इति MSS. exc. Bu U (pr. m.) and the vivarana; the accusative as XXIII. 18; सयैः सूत्रं कन्यकृमिति ।

१ Thus Be; चतुर्भिर्यतुरो G (sec. m.); चतुरस्रतुर्भिर्यतुरो G (pr. m.)
चतुर्भिर्यतुर्भिर्यतुर्भिरन् D; चतुर्भिर्यतुर्भिरन् Ben C.

१ •मृषमौषादिति Bu G (sec. m.); मृषमौषादिति (without मृष) Ben
HDC; मृषमौषादिति Ba.

१ •संवेदिति MSS

१ •हराणामेवा Be U (sec. m.); •हराणमेवा Ben; •हराणामेवा G
(sec. m.); •हराणमेवा Bu; •हराणमेवा HU (pr. m.); •हराणमेवा C
(pr. m.); •हराणमेवा O (sec. m.).

एककपालानामभिहोम इति ॥ यः सुचि म॥स्तावः
 शानेनाभिजुहुयादिति बौधायनश्च^१ तुर्भिश्चतुर्भिर्हस्तुनामभि-
 रेकैकमिति शालीकिः^१ ॥ १ ॥

एककपालानामाशयस्यानुस॥हरण इति ॥ अनुस॥हरे-
 ५ दिति बौधायनो^१ नानुस॥हरेदिति शालीकिः^१ ॥

132. 4.

वाजिनस्य चर्याथा इति ॥ उपा॥श्च चरेदिति बौधा-
 यन^१ उच्चैरिति शालीकिः^१ ॥

132. 6.

वाजिनस्य भक्षण इति ॥ सूच॥ शालीकेर^१चो ह स्नाह
 बौधायनो ज्वघ्नभक्षणेनैवेतरे^१ भक्षयेयुर्यजमान एव प्रत्यक्षं
 १० भक्षयेदिति^१ ॥

32. 17.

निवर्तन इति ॥ निवर्तनेनोपवाप्योभयं^१ केशम्नश्च वाप-
 यीतेति बौधायनो^१ निवर्तनेनोपवाप्यं^१ श्मश्रूष्वेव वापयीत
 न केशानिति शालीकिः^१ निवर्तनेनोपवाप्यं^१ नैव श्मश्रूणि वाप-
 यीत न केशानित्यौपमन्यवः^१ ॥

133. 6. १५

वरुणप्रघासेषु दक्षिणस्य विहारस्य पाचाणां करण इति ॥
 सूचं बौधायनस्य^१ मौवर्णानि वा राजतानि वा सूरिति
 शालीकिः^१ शमीमयानौत्यौपमन्यवः ॥

१ *भक्षणेनै० Bu G and U (sec m.); *भक्षणे० DHO Ben Be G and U (pr. m.).

१ Uncertain reading; *नोपवाप्य each time H Ben Be UDG (pr. m.) G; *नोवाप्य G (sec. m.), thus also (besides *नोपवाप्य) Bu, the vivarapa seems to have read also *नो वाप्य; it trans: निवर्त(ने)नो वाप्य: चेष्टा मल्लया विभक्त्य उपपद्य: इ (read च ?) मल्लस्यार्थः ।

साम्यजुषोर्हरण इति ॥ व्यतिचारः साम्यजुषौ हरेया-
तामिति^१ बौधायनः " महेति शालीकिः " ॥

आज्यस्यावेक्षण इति ॥ दार्शपौर्णमासिकायै दक्षिणत
उपविश्य दक्षिणमवेक्ष्योत्तरमवेक्षेतेति बौधायनो " वेदिमंधा-
वुपविश्य दक्षिणमवेक्ष्योत्तरमवेक्षेतेति शालीकि^२मैथन^३ इत्यौ-
पमन्यवः^४ ॥

I. 133. 8. ऐषीकः शूर्पमिति ॥ सूत्रं बौधायनस्य " दभंमयं वा
कुग्रमयं वेति शालीकिः " प्रत्यक्षमित्यौपमन्यवः^५ ॥

I. 137. 12. शूर्पस्थानुप्रहरण इति " अनुप्रहरेदिति बौधायनो "
नानुप्रहरेदिति शालीकिर^६ङ्गिरभ्युक्ष्य भुञ्जीतेत्यौपमन्यवः^७ ॥ १०

I. 138. 8. आमिचयोरवदान इति ॥ सूत्रं शालीकिर^८चो ह स्माह
बौधायन आमिचयोरवदाय मेपीमवदध्यान्^९ शमीपर्णकरी-
रसक्तनामवद्येद् घासोक्ता ह्येते भवन्तीत्युत्तमेनावदानेन सर्वं
वियलोपः^{१०} समवदध्यादित्यौपमन्यवः^{११} ॥ २ ॥

. 133. 4 (P) माहृत्यै चर्याथा इति ॥ सूत्रं बौधायनस्योत्तर एवाग्नौ १५
माहृत्या चरेदिति शालीकिः^{१२} ॥

^१ Thus (and cp. XXV. 1 s. f.) Bu Ben HGU; हरित्यामिति DC; हरेतामिति Be.

^२ मध्य Bu G (sec. m.).

^३ Thus H Ben DC; मेपमुपद. Bu; मेपावुपद. Be G and U (sec. m.).

^४ Thus Bu Be U (sec. m.); *लोपमवदध्या. H Ben. G; *लोप-
मवधा. D; *लोपमवधा. C.

139. 4. मास्ये मेचणस्यानुप्रहरण इति ॥ अनुप्रहरेदिति बौधा-
यनो नानुप्रहरेदिति शालीकिः ^१ ॥
40. 10. अवस्य इति ॥ सूत्रमाचार्ययोरे^२ दो ह साहोयमन्य-
वस्येय मिष्कामेन चावस्यमवेयादिति ^१ ॥
५. आख्यातमुदकान्तस्य प्रत्यसनम् ^१ ॥
आख्यातमाप्तवनम् ^१ ॥
40. 14.
67. 16. आख्यातः समिधा^३ करणम् ॥
41. 15. आनौक्यतस्य निर्वपण इति ॥ पाणिमंसर्जनेनादित्य-
स्योदयमाकाङ्क्षेतेत्याचार्ययो^४ मुष्टिमेव ग्रहोत्थन्नित्यौपमन्यवः ^१
१०. साकः रग्निभिः प्रहरेदित्यौपमन्यवौपुचः ॥ एष एवापि
सांतपनस्य प्रदेश एष क्रैडिनस्य ॥
41. 18. गृहमेधीयस्य मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवाग्म्यादिति^५
बौधायनसू^६ णीक इति शालीकिः ^१ ॥
गृहमेधीयस्य निर्वपण इति ॥ पविचवना पात्रेण मन्त्रवन्त-
१५ मिति^७ बौधायनो ^१ ऽपवित्रेण तृतीयकमिति शालीकिः ^१ ॥

१ Of these two dravidhas the first seems to refer to Vol. I. 261. 17; the second, according to the vivaraṇa, to III. 67. 16; आस्यवनं स्यात् । अथ (२० द्वेधाः समिधा करणेन आख्यातं सर्वं वा ऋषीयजमानो वेत्तवन्त्यदिआख्यातमस्ति यस्य विलया चर्तमेवाख्यानं तत्रावष्टेयवचनमन्यक स्यात् ।

२ मचस्य इति DC; मचस्य्यादिति H.

३ मचस्य इति U (sec. m.).

- I. 141. 20. गृहमेधीयस्य अण इति ॥ पयसि अण्येदिति बौधायनो " ऽस्थिति शालीकिः ' ॥
 शाकलानां करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो " न कुर्यादिति शालीकिः ' ॥
- I. 141. 22 गृहमेधीयस्यामादन इति ॥ दात^१ एव वर्द्धिष्यामादये-^२दिति बौधायनो " ये ऽन्ये ऽनुपयुक्ताः कुशाः सुफेष्मिति शालीकिः ' ॥
- I. 142. 1. गृहमेधीयस्य चयाया इति ॥ उपाशु चरेदिति बौधायन " उच्चैरिति शालीकिः ' ॥
 शाकलानामनुप्रहरण इति ॥ अनुप्रहरेदिति बौधायनो " नानुप्रहरेदिति शालीकिः ' ॥
- I. 142. 5. प्रतिवेशस्य अण इति ॥ अन्वाहार्यपचने अण्येदिति बौधायनो " यामाग्राविति शालीकिः ' ॥
- I. 142. 10. पूर्णदर्व्यस्य^३ होम इति ॥ सूत्रमाचार्ययो^४ हतौ हत्वा ब्रह्मणो हिकारे^५ जुहुयादिति गौतमः ॥ ३ ॥ प्रथमः ॥ ^६
- I. 143. 19. महापितृयज्ञस्य वर्द्धिषौति ॥ समूलमेतद्वर्द्धिर्भवतीति बौधायनस्तत्र नास्ति प्रत्यभिर्भागेन इति " सातिशेष^७ भव-

^१ दात Ben H (as partic from दति); दप Bo; CD om. दात दप; विश्व G and U (sec. m.), thus (var विश्व) the vivarans

^२ *दर्व्य Bu, the vivarans; *दर्व्य H Ben Be G U D C.

^३ *हारे H G D C U (pr. m.); *हारेषाभिः U (sec. m.).

^४ Thus H Ben G U D C; Bo defect.; सद्ये Bu.

तौति शालीकिस्तत्र सिद्धः प्रत्यभिमर्शन इति ॥ निर्मूल-
लूनमेवैतल्लुनुयादित्यौपमन्यवः १ ॥

14. 16. अथेतदभिवान्यायै दुग्धमर्धपात्रमिति ॥ सूत्रं बौधायन-
स्थाय यदि कनीयः स्यादङ्गिरभ्युन्नोयेति १ शालीकिः १ ॥

14. 9. १ तेषां प्रौहिष्वेव हविष्कृतमुदादयत्युपोद्यच्छन्ते यवा-
निति ॥ सूत्रं शालीकिर १ चो ह स्माह बौधायन आवपन-
प्रवृत्ति यत्रेषु मन्त्रकर्माभ्यावर्तत तन्त्रं तु हविष्कृत १
स्यादिति १ ॥

145. 1. आप्यनिनयन इति ॥ जघनेन गार्हपत्यमायेभ्यो निनये-
१० दिति बौधायनो १ ऽयेणातिहायेति शालीकिर १ घेण वा जघ-
नेन वेत्यौपमन्यवः १ ॥

145. 2. वेद्ये करण इति ॥ उपनिष्कम्याग्यगाराहचिणे १ पूर्वं
ऽवान्तरदेगे कुर्यादिति बौधायनो १ ऽन्तरेवैतां दिग्गमिति
शालीकिर १ त्वाहार्यपचनमेवाभित इत्यौपमन्यवः १ ॥

145 3. ११ अन्वाहार्यपचनस्योपसमिन्वन इति ॥ स्वे स्थान उपसमि-
न्वीरन्निति बौधायन १ दधमेवातिप्रणयेयुरिति शालीकिः १ ॥

१ लुनुया• De G and U (sec. m) ; लुनीया• Ben H Ba C D G
and U (pr. m.).

१ Thus G U D H C ; without अमि Be ; •भ्युन्नोयेति Ben Ba.

१ •य्युन्न स्यादिति G U C D H Ben ; य्युन्न स्यादिति Be ; •य्युन्न स्यादिति
Ba ; cp XXI. 16, XXII. 11.

१ हविषे Ba G ; हविष Ben Be U D C.

- I. 145. 12. आज्यग्रहणं दहण इति ॥ पञ्चगृहीतानि वा दृष्टृही-
तानि वा सूरिति बौधायनः ^१ यद्रुहीतान्येवेति शालीकिः ^१ ॥
प्रक्षारस्य मन्त्रामन्त्र इति ॥ ग्रहणं चैवास्य न्यसनं च
दृष्टृणीकः स्यादयेतरन्मन्त्रवत्स्यादिति बौधायनः ^२ संभरणं
चैवास्य न्यसनं च दृष्टृणीकः स्यादयेतरन्मन्त्रवत्स्यादिति ^३
शालीकि ^४ यथावत्न्यसनमेव ^५ दृष्टृणीकः स्यादयेतरन्मन्त्रवत्स्यादि-
त्योपमन्त्रवः ^६ ॥
- I. 145. 13. चिरपसलैः परिमृणन्पर्येतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१
यथोपपन्नेनैव सःसृणीयादिति शालीकिः ^१ ॥
वेद्यै स्तरण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्यैवावदमं त्वा सृष्टा- ^२
मीत्येव ब्रूयादिति शालीकिः ^३ ॥ ४ ॥
- I. 145. 17. परिधीनां परिधान इति ॥ सूत्रं शालीकिरे ^४ चो ह स्याद
बौधायनः सर्वान्परिधीन्परिदध्यात्पिष्टकर्मणि क्रियमाणे
दक्षिणतश्चोत्तरमुपनिदध्यादिति ^५ ॥
- I. 146. 2. हविषामुदासन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ यथाश्रुतमेव ^२ ॥
हवींश्चुदासयेदिति शालीकिः ^३ ॥
हविषाः संचरो ^४ ऽधर्गयेति ॥ दक्षिणेनेति बौधायन ^५
उत्तरेणेति शालीकिः ^६ ॥

^१ संभरणं Bu

^२ Thus G (sec. m.); यावत्न्यसनं the other MSS.

^३ Thus all exc. Bu (दक्षिणतोत्तरमु०) ।

^४ Thus G and U (sec. m.), D; यथाश्रुतं the other MSS.

^५ संचरो all the MSS. exc. Bu (संचरे), the sivarupa has also the nominative.

विपरिक्रामन्त्येते ष्वल्लिजो विपरिहरन्ति हवींषीति ॥
 सूत्रं बौधायनस्य ^१ नात्र हवींषि विपरिहरेयातामिति^२
 शालीकि^३ नात्र हवींषि विपरिहरेयातामध्वर्युश्चेवाग्नौध्व^४
 विपरिक्रामेतामित्यौपमन्यवः^५ ॥

१ आश्रावण इति ॥ अं स्वधेति बौधायन ^१ आ रुधेति
 शालीकिः ^१ स्वधेत्यौपमन्यवः ^१ ॥

प्रवर इति ॥ सूत्रमाश्रावणैर्दिद्वाष्ट्रकिलञ्जित्यौप-
 मन्यवः ^१ ॥

आख्यातं पिण्डानां दानम् ॥

१० आख्यातमाञ्जनाभ्यञ्जनयोः ॥

आख्यातं पिण्डानामनुप्रहरणम् ॥

त्रैयम्वाणां मन्त्रमन्त्र इति ॥ मन्त्रान्ताः स्युरिति
 बौधायन^१सूष्णीका इति शालीकिर^२येनानेककपाल एव अप-
 येदित्यौपमन्यवः ॥

११ एकोस्तुक्तस्य हरण इति ॥ अन्वाहार्यपचनाद्धरेदिति
 बौधायनो ^१ यामाग्रेरिति शालीकिः ^१ ॥

एतत्समादाय गार्हपत्यमुपतिष्ठन्त इति ॥ म ह स्नाह
 बौधायन उभय^२ एष^३ मन्त्रो भवत्याध्वर्यवस्य याजमानयेति^४
 याजमान एवेति शालीकिः ^१ ॥

१ Thus all; read probably विपरिहरेतामिति ।

२ Thus Be; *क्तादेशत नि० the other MSS.

३ Thus G D C H Bo; U (pr. m.); उभयस्य एव U (sec. m.); उभ-
 यस्य एव Bo; उभवेव Ba.

- I. 152. 5. दैत्यस्वकाणामुत्खेदन^१ इति ॥ सूत्रं शालीके^२र^३चो ह
स्माह बौधायनस्त्रिरेवायतिषत्रन्यरोत्य^४ चित्रिरेद्भगाय त्वा
भगाय^५ लेति^६ ॥ पू ॥
- I. 152. 10. अथैनान्यत्रमानस्याञ्जनावपतीति ॥ सूत्रं शालीके-
र^१चो ह स्माह बौधायनो यत्रमानस्यैकस्य मन्त्रेनावपेनून्^२
पत्ये च^३ भगक्रामायै चेति^४ ॥
- I. 153. 1. अथेनाम्नूत ओष , नीललोहिताभ्यां सूत्राभ्यां त्रियथ
शुक्ले वा स्वाणौ विगाढायां^१ वा बध्नातीति ॥ पूर्वः कत्पो
बौधायनस्योत्तरः शालीकेः^२ ॥
- I. 153. 5. उद्पाचस्योपनिनयन इति ॥ प्रदक्षिणमुपनिनयेदिति १०
बौधायनो^३ यथोपपादमिति शालीकिः^४ ॥
- I. 153. 20. शुनाग्रीरौपपक्ष^१ इज्याया^२ इति ॥ सूत्रं शालीके^३र^४चो
ह स्माह बौधायनो य एवात कर्ध्वमापूर्यमाणपत्र आगच्छे-

१ *मुत्खिदन् G (sec. m.) Be and the vivarana; *मुत्खिदमन् Bu.

२ Thus G and U (sec m) and the vivarana (अयतिषत्रान्मुत्खिदन्); *त्रिरेवयतिष* the other MSS.

३ Thus Be G and U (sec. m), भगेन Ben H D C G and U (pr. m.).

४ चे (sic) Be, all the other MSS. om the word.

५ Thus Ben H U D C; विगाढा Be Bu G (sec. m.).

१ *पक्ष इज्याया Ben C; पक्ष इज्याया U D; शुभरा इज्याया H; पक्षेज्याया Be G (sec. m.) and the vivarana.

'तस्मिञ्कुनामौरीयपरुषा यजेत' चयोदशस्यैवेतन्नामस्यापौ-
ष्यार्थं दृष्टं भवतीति ॥

वेधे करण इति ॥ दार्पणैर्माभिकी स्यादिति बौधा-
यनः १ पाण्डुवन्धिकीति शालीकिः ॥

१ दक्षिणानां दान इति ॥ सूत्रं शालीकेर्यो ह साह
बौधायनो हिरण्यं वैश्वानरे दद्यादेतुं पार्जन्ये द्वादश वैश्वदेवे
द्वादश वरुणप्रघामहविःषु तिस्र आनीकवते तिस्रः सातपने
चतस्रो गृहमेधीय ऋषभं पूर्णद्वयं तिस्रः क्रेडिने द्वादश
महाहविःषु तिस्र आदित्ये द्वादश शुनामौरीयहविःष्वि-

१० त्य्यो ह साहोपमन्यवश्चतःषष्टिधातुर्मासदक्षिणाः समान्नाता
भवन्ति १ तायेन्वाधिगच्छेद्दामास्तेतावन्ति मन्यान्वौदनान्वेता-
वतो २ दद्यात्तेनो ह्यैवेतं काममवाप्नोतीति १ ॥

चातुर्मास्यानामन्त इति ॥ सोमान्तानि स्युरिति बौधा-
यनः १ पथन्तानोति शालीकिः १ सवनेषा यजेतत्यौप-
१५ मन्यवः १ ॥ ६ ॥ द्वितीयः ॥

१ चयोदशस्यैवेतन्ना • Be H G U (pr. m.); चयोदशस्य स्यैवेतन्ना • U
(see m. 1; चयोदशस्य -- येतन्ना • Bu, चयोदशस्य वैतन्ना • Ben G U.—
•पौष्यार्थं Ben G U D C; •मौष्यार्थं Be; •भौष्यार्थं Bu, •पौष्यार्थं H.

१ Thus G; •द्वे the other MSS.

१ Thus G U D C and Kō; संघान्वोदनान्वेतावतो Ben; सवन्वोदना-
न्वेतावतो Bu; संघान्वोदनान्वेतावतो ११; सवन्वेतावतो Be (cp. Vol. I.
43. 15).

१ इति is not found in my copies.

- I. 157. 7. अयास्य प्राङ्मुखस्य दक्षिणं गोदानमङ्गिरसन्नौति ॥ सूत्रं
बौधायनश्रौतसूत्रस्य मन्त्रेण कुर्यादिति शालीकिः^१ ॥
- I. 158 1. अभ्यञ्जन इति ॥ सूत्रः शालीकेर^२चो ह स्माह बौधा-
यनो महीनां पयोऽनीत्यादाय वचोधा^३ अमि वचो मयि
धेहीत्यभ्यञ्जीतेति^४ ॥
- I. 158 4. अभ्यञ्जन इति ॥ सूत्रः शालीकेर^२चो ह स्माह बौधायनो
वृक्षस्य कनीनिकासीत्यादाय चक्षुष्या अमि चक्षुर्म पाही-
त्याञ्जीतेति^५ ॥
- I. 158 5. चिरनिधाव दिक्षुत्तरमप्यु पञ्च कृत्व आहूत इति ब्राह्मणं
पञ्च कृत्व एव दक्षिणं पञ्च कृत्व उत्तरमिति ॥ पूर्वः कन्यो १०
बौधायनस्योत्तरः शालीकेः ॥
- I. 158 7. पवन इति ॥ स ह स्माह बौधायनस्त्रीभ्यस्तवर्गान्कृत्वा
तेषामेकेन प्राणदेशे पनयेद्येतरेण नाभिदेशे^६ स्येतरेण
गुह्यकदेशे^७ स्यैनान्यद्भिरभ्युक्ष्योदक्षुत्विदेदित्य^८चो^९ ह स्माह
शालीकिर्द्वाभ्यां पवयति त्रिभिः पवयतीत्येतैरेनमेकविंश-^{१०}
त्यावगाहः^{११} पवयित्वाथेनान्यद्भिरभ्युक्ष्योदक्षुत्विदेदित्य^{१२}चो ह

^१ Thus Ke^s only; पाहीत्यह इति G U, •न्याह इति D C; the other MSS. corrupt. An optative is required.

^२ Instead of अशिष्टेत्, the reading of B^o (and once अशिष्टे • Bu). here and infra, the MSS. have अशिष्टेत् ।

^३ Uncertain; G (sec. m) as given in the text, पवयतीत्येकमेकं विंशत्या • B^o; पवयतीत्युत्तरैरेवमेकविंशत्या • U; पवयतीत्युत्तरैरेकमेकविंशत्या • H; पवयतीत्युत्तरैकविंशत्या • C D; B^o wholly corrupt.

स्नाहौपमन्यवः समसौरेवैनं 'प्राणदेशे पवयेच्चित्पतिस्त्वा पुनातु
वाक्पतिस्त्वा पुनातु देवस्त्वा सविता पुनातुच्छिद्रेण पवित्रेण
वमोः सूर्यस्य रश्मिभिरिति ' देवतायां देवतायामतिवाच्या-
ङ्गिरभ्युक्ष्योदश्यात्विदेदिति^१ ॥

५ अथैनं सव्ये पाणावग्निपात्येति ॥ दक्षिण^२ इति प्रोक्तं ॥
पूर्वः कन्यो बौधायनस्योत्तरः शालीकेः^३ ॥

अथैनमयेणाहवनीयं पथ्याणीयेति ॥ जघनेनेति प्रोक्तं ॥
पूर्वः कन्यः शालीकेरुत्तरो बौधायनस्य ॥

पथ्या उदानयन इति ॥ सूत्रं शालीकेर^४चो ह स्नाह

१० बौधायनः शुचिमेवैनं पवयित्वा सर्वयर्चादानीय जघनेन
गार्हपत्यमुपवेशयेदिति^५ ॥

पथ्या दीक्षणे इति ॥ सूत्रमाचार्ययोर^६चो ह स्नाहौप-
मन्यवः प्रायणीये हविष्कृतन्ते पत्नी दीक्षयेदिति^७ ॥

न यजमानं अतमुपनयतीति ॥ सूत्रं शालीकेर^८चो ह

१५ स्नाह बौधायनः सौमिके तन्त्रे पौरोडाशिकं याजमानमभ्या-
वर्तेतान्यत्र यज्ञस्य पुनरालम्भादिति^९ ॥

न पत्नी संनहतीति ॥ सूत्रं शालीकेर^{१०}चो ह स्नाह
बौधायनो दीक्षणीयायामेनां संनह स^{११}स्थितायां विमु-

^१ Thus Be; एष not found in G (pr. m) Bu H U D C; एनं not in G (see m)

^२ देवतायां once in Bu D H O.

^३ दक्षिण Bu and one copy of the vivatapa.

आध्वरिकेण मह याजमानेन^१ तन्नेतन्वे वात^२ ऊर्ध्वं पौरो-
डाशिकेन कर्मणाभिगमन्नेदिति^३ ॥

159 15 भुवाया आप्यायेन इति ॥ म ह स्माह बौधायन उभा-
वेव भुवामापाययेतामध्वर्युश्च यजमानयेत्य^४ध्वर्युरेव भुवामा-
पाय्य दौचाहुतौर्जुज्यादिति शालीकिः^५ ॥

1 159 16 दौचाहुतौनाह होम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^६ चतुर्थी^७
पञ्चमौमनुद्रुत्य जुज्यादिति शालीकिर^८चो ह स्माहौपमन्यव
आकूत्यै प्रयुज^९ इति तिम्रो जन्तरा हुत्वा मरस्वत्यै पृष्णे ऽग्नय
इत्युपातौत्वापो देवोऽहन्तीर्विश्वमभुव इत्येता जुज्यादथौ-
द्वहणमिति^{१०} ॥ ८ ॥ तृतीयः ॥

1 160 10 कृष्णाजिनयारिति ॥ दाग्याह समुज्जिताभ्या^{११} द्वीक्षये-
दिति बौधायनो^{१२} ऽयं यदन्यतरत्स्याद्द्विषण्मौर्म प्रतिषीये-
दित्येकमेव^{१३} कृष्णाजिनह स्यादिति शालीकि^{१४} ॥

1 160 11 शुककृष्णयो ममर्गेन इति ॥ शुके ऽङ्गुष्ठो भवति
कृष्णे ऽङ्गुलिरित्येव^{१५} शुककृष्णे ममर्गेदिति बौधायन^{१६} ॥

^१ याजमानः G and U (sec m) and the vivaraṇa; यजमानः the other MSS

^२ वात G (sec m) U Be the vivaraṇa

^३ चतुर्थी G (sec m) D

^४ Thus G (sec m only) समुज्जिताभ्यां the other MSS

^५ † placed in G

^६ इति before एकमेव found in G only (sec m) *

पृथेनैवेतं^१संधिः संमृगेदिति शालीकिर^२येननेकाङ्गुल्यैव संमृ-
गेदित्यौपमन्यवः^३ ॥

13 छप्पाजिनस्याभिसर्पण इति ॥ सूचः^४ शालीकेर^५चो ह
स्माह बौधायनः पूर्वोत्तरं वार्धचं विगृह्णीयान्तृतीयेन मध्य-
५ देशं गच्छेदिति^६ ॥

17,
3 5 आख्यातं ग्रन्थिकरणम्^७ ॥

22 अथास्य प्रदक्षिणमुष्णीषेण शिरो वेष्टयतीति ॥ सूचं
बौधायनस्य^८ वाससैव संपच्छन्नः स्यादिति शालीकिः^९ ॥

1. 4 छप्पाविपाणायाः प्रदान इति ॥ सूचः^{१०} शालीकेर^{११}चो ह
स्माह बौधायनः समस्तेनैवास्मै मन्त्रेण छप्पाविपाणां प्रयच्छे-
नू^{१२}ष्णीं वेद्यन्तमुद्धन्यान्^{१३}ष्णीं केशान्तमुपसृगेदिति^{१४} ॥

1. 9 दण्डस्य प्रदान इति ॥ सूचमाचार्ययोरे^{१५}चो ह स्माहौप-
मन्यवः समस्तेनैवास्मै मन्त्रेण दण्डं प्रयच्छेत्सूपस्या देवः वन-
स्पतिरूर्ध्वो^{१६} मा पाद्योदृच इति^{१७} ॥

1. 11, 14 अथैनं यज्ञस्यान्वारम् वाचयतीति ॥ सूचः^{१८} शालीकेर^{१९}चो
ह स्माह बौधायनो मष्टिकरणाः खल्वेते मन्त्रा दृष्टा भवन्ति

१ Thus corrected in accordance with the *vivaraṇa*, which runs
प्रथमेन (*sic*) दक्षतलेन, प्रथमेनैवेतं G (see ml.); इमेनैवेतं Bu, इयमेवैन
U H D C.

२ Thus Be; before संधौ H ms इति; D U G C abbreviate the
mantra, giving only the first and the last words

३ Thus Be; O D U G H Bu add यज्ञमानः प्रविगृह्णाति, apparently
a reminiscence of the text proper (Vol. I., 101, 12).

स्वाहा यज्ञं मनसा स्वाहा द्यावापृथिवीभ्याः स्वाहोरोरन्त-
रिवात्स्वाहा यज्ञं वातादारभ इति ^१ ॥

I 161 13 मुष्टिकरण इति ॥ वाचोयमसंयुक्तं^१ मुष्टिकरणः स्वादिति
बौधायन ^२ आवान्तरदीक्षायै विसर्गादिति शालीकिः ^३ ॥

I 161 14 आवेदन इति ॥ यथावर्णमावेदयेदिति बौधायनो ^४ ॥
ऽदीक्षिष्टाय ब्राह्मण इत्येव ब्रूयादिति शालीकिः ^५ ॥

I. 162 14 व्रतदोहन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्यर्थापरदारिकमेव^६
यजमानव्रतः स्वादिति शालीकिः ^७ ॥ २ ॥

I 163 8. यजुषोरनुषङ्ग इति ॥ आ कृष्णाजिनप्राशनादनुषङ्गेता-
मिति^८ बौधायन ^९ आवान्तरदीक्षायै विसर्गादिति शाली-
किर^{१०} दक्षिणायनादित्यौपमन्यवः^{११} ॥

I. 163 11. संवेशनयजुषीति^{१२} ॥ सूत्रः शालीकिर^{१३} चो ह आह बौधा-
यनो ऽपि त्वः सु जाग्रहीत्येव संविशेद्व्रतयिष्यन्नप आचामेद्देवीं
धियं मनामह इति ^{१४} ॥

I 164 12. अथ सनौहाराग्रहिणोतीति^{१५} ॥ अन्यत्रोपश्रुत्योरिति १५

^१ Thus G (sec. m.) and the vivarana, वाचोयमसं. Be H U G (pr. m.); वाचंयमसं. D C, वाचोयमसं. Bu.

^२ *पराहा U D H Be C; cp. XXI. 19 init.

^३ *यजेतामिति H Bu G U D C; *यजेदिति Be.

^४ Thus Be, the vivarana and Keß; दक्षिणादानादि. H Bu G (sec m.) U D C, दक्षिणादानादि. G (pr. m.).

^५ यजुषीरिति H, यजुषी इति U D C.

^६ सनौ. Be; सनि. Bu G; संनि. D U C; सन्. H.

बौधायनो " अन्यत्रैरिति^१ शालीकिः^१ ' सर्वान्यज्ञमिद्वय
इत्यौपमन्यवः^१ ॥

11. संवेग्नयजुःप्रबुद्धयजुःप्रयाणयजुःपर्याणयजुरिति^१ ॥ अनु-
पङ्गीष्तेतानि^१ भवन्तीति बौधायनः " सक्तस्तान्येवैतान्यङ्गे^१

१ वा रात्रिये वा स्युरिति शालीकिः^१ ॥

16 दक्षिणानां प्रतिपद^१ इति ॥ स ह स्माह बौधायनो यस्य
कस्य च जातस्य मन्त्रेण प्रतिगृहीयात्पुनरप्यागत^१ मन्त्रेणैव
प्रतिगृहीयादित्य^१ चो ह स्माह शालीकिर्यस्य कस्य च जातस्य
मन्त्रेण प्रतिगृहीयात्प्रतिगृहीतमेव तस्य स्मादागन्त्रेवास्यात^१

१० कर्ध्वं मन्त्रेणैव प्रतिगृहीयादिति^१ ॥

21. अविज्ञातायै दान^१ इति ॥ पूर्वः कस्यो बौधायनस्योत्तरः
शालीकिः ॥

१ न्ययानोदिति U D C H, on the instrumental cp. Speyer
Sanskrit Syntax § 107.

१ *पर्याण* instead of *परियाण* all

१ Thus Bu U G (sec. m.) and the vivaraga, अनुपङ्गीष्टेतानि
H G (pr. m.); अनुपङ्गीष्टेतानि Be, D C corrupt

१ सक्तम् twice U Be

१ प्रतिपद G and U (sec. m.) and the vivaraga, *पदप G (pr.
m.) U (sec. m.) and the other MSS

१ Thus H G (pr. m.) U D C; *द्यातं G (sec. m.), *द्यातं Bu;
*द्यातं Be

१ Reading, meaning and interpunction doubtful, स्मादागन्त्रेवा-
स्यात G (sec. m.); स्मादागन्त्रेवास्यात G (pr. m.); स्मादागन्त्रेवास्यात Be,
स्मादागन्त्रेवास्यात U; *द्गन्त्रेवास्यात D; स्मादागन्त्रेवा C.

१ विदाम U D Be C, the passage is missing in H.

- I. 165. 10. प्रयाण इति ॥ पूर्वः कल्पः शालीकेरुत्तरो बौधायनस्य ॥
- I. 165 12 अथ यद्येनं यान्तं व्रतनवेष्टोपाधिगच्छतीति ॥ मयित्वाग्नी-
न्विद्यत्य व्रतयेदिति बौधायन^१ उत्तरतो ऽरणी निधाय^२
दक्षिणतः परिश्रित्य व्रतयेदिति शालीकिः^३ ॥
- I. 165 14. अथ यद्यपर्याणा अप उपाधिगच्छतीति ॥ सूत्रं शाली-
के^४चो ह स्माह बौधायनो यच्चैवापर्याणा अप उपाधिगच्छे-
त्तज्जपेदेवीरापो अपां नपाद्य ऊर्मिर्हविष्य इन्द्रियावान्मदि-
न्तमन्तान्चो^५ गृह्णामीति^६ चैन्लोष्टानाददीत^७ तेषामेक-
मुदकान्ते निदध्यान्तं वो मावक्रमिषमित्यथान्यं ध्वंसयन्ननुद्र-
वेदच्छिन्नं तन्तुमित्यथान्यमुदकान्ते निदध्यात्पृथिव्या अनु^८
गेषमिति^९ सं वा गाहते सं वा तरति^{१०} सेतुमेव छत्वात्ये-
तीति ब्राह्मणम्^{११} ॥ १० ॥ चतुर्थः ॥
- I. 166. 11 रोहिते चर्मणीति ॥ सूत्रं बौधायनस्याथरोहितं स्यादिति
शालीकिः^{१२} ॥
- I. 166 12. अश्लुगक्षणे हिरण्य इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो^{१३} न^{१४}
कुर्यादिति शालीकिः^{१५} ॥
- I. 167. 2. देवयजनस्याध्यवसान इति ॥ सूत्रनाचार्ययोर्^{१६}चो ह
स्माक्षौपमन्यवः पुरस्तादेवैतत्त्रैविध्यगतेषु देवयजनमध्यवसे-
दिज्ञायते सा वा इयं सर्वैव वेदिरिति^{१७} ॥
- I. 167. 4.
III 20. 9. आख्यातं प्रायणीयस्य निर्वपणम्^{१८} ॥

१ After निधाय U Be ins. तस्या, G D तस्य ।

२ तान्त्रो G D C Be. the yantrap; तन्त्रो H U; Bu defective

67. 12. प्रायणीयस्य अपण इति ॥ पयमि अपयेदिति बौधायनो " ऽश्विति शालीकिः ' ॥
67. 13. प्रायणीयस्याभादन इति ॥ पड्डोवासादयेदिति बौधायन-
स्त्रीणीमिति शालीकिः ' ॥
67. 14. प्रायणीयस्य चर्याया इति ॥ उपाशु चरेदिति बौधा-
यन " उच्चैरिति शालीकिः ' ॥
- 69 11 आदित्यस्योदीचण इति ॥ हिरण्यमन्तर्धायादित्यमुदीचये-
दिति बौधायनो " ऽनन्तर्धायैवेति शालीकिः ' ॥
- 69 13 सोमक्रयण्या अतिविक्षन इति ॥ सदमः काले ऽतिविक्षये-
१० दिति बौधायन " उपरवकाश्च इति शालीकिः ' ॥
- 70 15 सोमक्रयण्यै पदस्यानुनिक्रमण^१ इति ॥ अतिक्रान्तायै षष्ठ्या-
कालं दक्षिणस्य पूर्वपदस्यानुनिक्रमेदिति^१ बौधायनो " महा-
वेदिमेवातिक्रान्तायै यस्यैव^१ कस्य^१ चेति^१ शालीकिः ' ॥
- 70 21 सोमक्रयण्यै पदस्य परिलेखन इति ॥ सूच^१ शालीके-
१५ र^१चो ह आह बौधायन रूपेण च कृष्णविषाण्या च पदं
परिलिखेदन्तरतः कृष्णविषाणा स्यादिति ' ॥ ११ ॥
- 70 10. उदपात्रस्योपनिनयन इति ॥ प्रदक्षिणमुपनिनयेदिति
बौधायनो " यथोपपादमिति शालीकिः ' ॥

१ *मुनिक्त* all (C D only *मुनिष्क*); this reading (given by Tr)
is also to be restored VI. 12: 169 16, see TS VI 1 8 1.

१ यस्यैव कस्य चेति Ba G. (=cc. m.), यस्यै कस्य चेति Be; यकस्य चेति
C H D G (pr m)

- I. 171. 1. राज्ञ उपस्थान इति ॥ म ह स्माह बौधायन उपमा^१
 नामेयमोषधिर्भवति^१ तां दूतीं कुर्वीतैष ते गायत्रो भाग
 इति से सोमाय ब्रूतादेय ते वैष्टुभो भाग इति से सोमाय
 ब्रूतादेय ते जागतो भाग इति से सोमाय ब्रूताच्छन्दोमानाः
 साम्राज्यं गच्छेति से सोमाय ब्रूतादित्यत्रो^२ ह स्माह^३
 शाल्मीकिः प्रत्यहः खल्वयः राजा भवति प्रत्यहवदेवोपतिष्ठे-
 तैष ते गायत्रो भाग एष ते वैष्टुभो भाग एष ते जागतो
 भागश्छन्दोमानाः साम्राज्यं गच्छेति^१ ॥
- I 171 9 राज्ञो मान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^२ निगदन्नेवेतामृचं
 पञ्च कृत्वो मिमीतेति^३ शाल्मीकिः^४ ॥ १०
- I 172. 5. राज्ञः पणन^५ इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^२ गवा ते
 प्रौणानीत्येव ब्रूयादिति शाल्मीकिः^४ ॥
- I. 172 8 अजाया उपनिग्रहण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^२ उपनि-
 गृह्यन्नेवाजां मन्त्रं जपेदिति शाल्मीकिः^४ ॥
- I. 197. 1. मैत्रावरुणस्य दण्डप्रदान इति ॥ सूत्रमाचार्ययोरो^६ चो ह ॥ ११

१ Instead of उपसा नामेय. H C D U read उपस्थाना अय. (—
 चोषधिर्भे. G (sec m.), चोषधीर्भे. H Bu C D U (pr m.); चोषधीर्भिर्भे.
 Be U (sec m.)

२ The mantras are given partially abbreviated in the MSS

३ मिमीते इति or मिमीत इति MSS.

४ Thus Bu G (sec m.) and the vivaraṇa, पण Be H C D U G
 (pr. m.)

आहौपमन्यवः सोमविक्रयिणमुदकुम्भेनोपवृत्त्याचैव^१ मैत्रावरुणाय दण्डं प्रयच्छेदिति^१ ॥

73 11. राज्ञः प्रत्यानहन इति ॥ अन्तर्लोम्ना चर्मणा प्रत्यानह्येदिति बौधायन^१ ऊर्ध्वग्रीवेण वह्निर्लोम्नेति शास्त्रीकिः^१ ॥

73. 21 * ईषाया अन्वारमा इति ॥ सूत्रं बौधायनश्रौतान्वारम्भवेपां प्रत्यङ् द्रवन्मन्त्रं जपेदिति शास्त्रीकिः^१ ॥

74. 2. राज्ञः परिवहण इति ॥ प्रदक्षिणं परिवहेदिति बौधायनो^१ यथोपपादमिति शास्त्रीकिः^१ ॥

75 7 राज्ञः प्रत्युपस्थान इति ॥ स इ आह बौधायनो ग्रीहि-
१० भित्तिारणीभ्यां च राजामन्या च राजानं प्रत्युपतिष्ठेतेत्य^१ च इ आह शास्त्रीकिरजेन च कर्णगृहीतेनोन्मुकेन^१ च^१ राजामन्या च राजानं प्रत्युपतिष्ठेते^१ सोऽग्रीवोमौयः पशुः स्याज्जोहः^१ स्यात्तूपरः स्यात्साण्डः स्याच्छाश्रुमाम्नात्पीवाग्न्यादिति^१ विज्ञायते^१ ॥ १२ ॥

१ सोमकपयम् instead of सोमविक्रयिणम् G (sec. m.), सोमकयिणम् U D H C — *मेमोपवृत्त्या* Bu G (sec. m.), *मेमोपवृत्त्या* C D H (sec. m.), *मेमोमवृत्त्या* H (pr. m.).

१ *ग्रीवेन सोमहेन* U D H C; *ग्रीवेन सोमहेन* G.

१ जोहः Bu G and the visarans, जोमजः H D U C.

१ स्यात्तूपरः G Bu, var., fails in H U; D Be are defective. — पीवाम् Bu U (pr. m.), viz.; पीवाम् Be U (sec. m.); पीवाम् H; D C defective; fails in G (sec. m., first hand invisible). N. B. nomin. पीवाम् as Masculine, not पीवा ।

आतिथ्यस्य बर्हिषः मूस्कार इति ॥ अग्निदादानप्रमृती-
 न्नन्नान्नाघयेदिति बौधायनः " प्रुत्त्वप्रमृतीनिति शास्त्रीकिः "
 संभरणप्रमृतीनित्यौपमन्यवः ^१ ॥

1. 174 12. आतिथ्यस्य निर्वपण इति ॥ सूचः शास्त्रीकेर^१चो ह स्नाह
 बौधायन उभो विमुच्य राजानं प्रपाद्यातिथ्यं निर्वपेदिति ^१ ॥
 175 14 राज्ञः परिचर्याया इति ॥ सूचः शास्त्रीकेर^१चो ह स्नाह
 बौधायन अथैव राजानं परिचरेदृचार्थमुपनिगृह्णीयादिति ^१ ॥
 175 17 अर्हण इति ॥ यथागतमर्हयेदिति बौधायनो " राजान-
 मर्हपितृर्निजो^१ ऽर्हयेदिति शास्त्रीकिः ^१ ॥
 1. 175 19. आतिथ्यस्य करण इति ॥ पुरोडाशस्य गौश्च स्नातामिति ^१
 बौधायनः " पुरोडाश एवेति शास्त्रीकिः ^१ ॥
 1. 176 10. अक्षय्यहणं ग्रहण इति ॥ चतुर्गृहीतानि वा पञ्च-
 गृहीतानि वा स्युरिति बौधायनः " पञ्चगृहीतान्येवेति
 शास्त्रीकिः ^१ ॥
 1. 176 18. आतिथ्यस्यासादन इति ॥ चतुर्होचामादयेदिति बौधा-
 यनस्त्व^१णीमिति शास्त्रीकिः ^१ ॥
 1. 176 19. आतिथ्यस्य चर्याया इति ॥ उपाः चरेदिति बौधा-
 यन " उच्चैरिति शास्त्रीकिः ^१ ॥
 1. 177 10. तामुनप्रस्य भक्षण इति ॥ सूचः शास्त्रीकेर^१चो ह स्नाह

^१ यथागतम्. instead of राजानम्. G U, C-D and H are defective.

बौधायनो निगुप्तमेवैनं^१ निधाययित्वा व्रतकाले व्रतेन सह
भक्षयेदिति ^१ ॥

78 19.

औपसदस्य वर्हिषः सःस्कार इति ॥ अमिदादानप्रभृती-
न्मन्त्रान्वाधयेदिति बौधायनः ^२ शुक्लप्रभृतीनिति शालीकिः ^३

४ संभरणप्रभृतीनित्यौपमन्यवः ^५ ॥

b

उपसदां मन्त्रागच्छ इति ॥ मन्त्रवत्यः स्युरिति बौधायन-
सू^६ णीका इति शालीकि^७ यत्पर्याज्यं^८ तत्तूष्णीक^९ स्यादथे-
तरन्मन्त्रवत्स्थादित्यौपमन्यवः^{१०} ^{११} सर्वमेवैतत्कर्माहृता धुर्यादि-
त्यौपमन्यवौपुत्रः ^{१२} ॥

26. १.

आहुतीनां होम इति ॥ सूचं बौधायनस्य ^{१३} प्राचीरे-
वेता आहुतीः सःस्थापयेदिति शालीकिः ^{१४} ॥

18

उपसदा^{१५} होम इति ॥ सूचं बौधायनस्य^{१६} नित्याकर्मैवोप-
सदो^{१७} जुहुयादिति शालीकिः ^{१८} ॥

सूचां परिश्रायन इति ॥ अहोरात्रं परिश्रयोरक्षिति
१९ बौधायनो ^{२०} ऽहरेवेति शालीकिः ^{२१} कर्मणःकर्मणः प्रयुञ्जीते-
त्यौपमन्यवः ^{२२} ॥ १५ ॥ पञ्चमः ॥

१ निगुप्तं Bu G and U (sec m), the viv, निगुप्तं Be U (pr m.)
G (pr m) H D C.

२ Thus G (sec m) only, the vivarana of the text proper, and
Keā (पर्याज्यम् = प्रधानम् Viv). All the other MSS are more or less
corrupt.

३ Thus Bu H G D C; ४ सदो Be U.

५ Thus Bu H U G (pr m) D C; ६ सदा G (sec. m.), ७ सदा Be

I, 182, 13. स्तव्यजुषो हरण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्योपरवकाना-
दग्राग्रीधो हरेदिति शालीकिः ^१ ॥

I, 183, 1; III 57, 4. आख्यातं चात्वालस्य परिलेखनम् ॥

III, 57, 7. आख्यातं लोकाग्रीनाः हरणम् ॥

I, 215, 5. स्फविघनानामुपस्थान इति ॥ सूत्रं शालीकिर^१त्रो ह
(?)

स्माद् बौधायनो ऽग्निवत्युत्तरं परिग्राहं परिगृह्य योयुयिता
तिर्यञ्चः स्फः स्तब्धा यजमानमुत्करे स्फविघनानुपस्था-
पयेदिति ^१ ॥

अग्रीषोमीयस्य वर्हिषः सःस्कार इति ॥ अमिदादान-
प्रभृतीन्मन्त्रान्माधयेदिति बौधायनः ^१ शुक्लप्रभृतीनिति ^२
शालीकिः ^१ संभरणप्रभृतीनित्यौपमन्यवः ^१ ॥

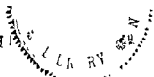
अग्रीषोमीयस्य पशोरनुसव्रज्याया इति ॥ अनुसंव्रजेदिति
बौधायनो ^१ नानुसंव्रजेदिति शालीकिः ^१ ॥

83, 18. दधावर्हिषोरुपसादन^१ इति ॥ सूत्रमाचार्यधोर^१त्रो ह
स्माद्दौपमन्यवो ऽधैवास्मा अमीनायेधावर्हिराहरेत्तदादाय ^२
प्राडित्यात्कुग्रहस्तथ^१ पृथ्याकालं प्राङ् सृणुगच्छेदिति ^१ ॥

^१ उपवर्णन the 'vivarana.

^२ Thus G (sec. m.) Be; प्राडित्यात्कुग्र. Ba. प्राडित्यात्कुग्र. C'.
प्राडित्यात्कुग्र. U G (pr. m.); प्राडित्यात्कु. H; प्राडित्यात्कुग्र. D C.

^३ Thus G C U C'; अमीनाये. Ba; सृणुगच्छे. H; सृणुनामये. Be
सृणुनामये. D.

3. हविर्धानयोरभ्यावर्तन^१ इति ॥ काष्ठानि^२ वा द्वेणानि
वान्तर्धायाभ्यावर्तयेदिति^३ बौधायनो^४ अनन्तर्धायैवेति^५
शाल्लौकिः^६ ॥

4. हविर्धानयोः प्रोक्षणे इति ॥ त्वष्णी^७ सः^८ कृताभिरद्भिः^९
प्रोक्षेदिति बौधायनः^{१०} कमण्डलुभिरिति^{११} शाल्लौकिः^{१२} ॥

13. वर्तनोरभिहोम इति ॥ सूत्रमौपमन्यवौपुचस्त्रीचो ह
आह बौधायनो दक्षिणस्य हविर्धानस्य वर्तनमभिजुहुया-
त्सर्वा^{१३} अक्षधुर उपाज्यात्सर्वतश्च परिसृजेदित्य^{१४}चो ह आह
शाल्लौकिः सर्वा एव वर्तनीरभिजुहुयात्सर्वा अक्षधुर उपाज्या-
त्सर्वतश्च परिसृजेदिति^{१५} ॥

16. मेथ्योर्निहनन इति ॥ स ह आह बौधायनो दक्षिणस्य
हविर्धानस्य दक्षिणतो मेथीं निहन्यादन्तरस्य दक्षिणत इति^{१६}
दक्षिणतश्चोत्तरतश्चेति शाल्लौकि^{१७}मेथ्य इत्यौपमन्यवः^{१८} ॥

10. द्वावाङ्गनां परिधीवण^{१९} इति ॥ सर्वान्द्वावाङ्गमन्त्रेण परि-
धीयेदिति बौधायनः^{२०} पूर्वोपूर्वाविति शाल्लौकि^{२१}दक्षिणौ-
दक्षिणावित्यौपमन्यवः^{२२} ॥ १४ ॥

१ •भ्यवर्तये• G (sec. m.) and the virarana, this might, after all, be the correct reading also VI. 24: 184. 3. (अभ्यवर्तयेदिति)

२ Thus G (sec. m.) C', नास्तर्धा• the other MSS.

३ कमण्डलूभिः G (sec. m.), cp. Pān. IV. 1. 71.

४ Emended; वर्तन्यामभिः H Be G U D C', वर्तन्या अभि Bu.

५ Thus C D H G (pr. m.), •विश्व Be C'; •अक्षध Bu G (sec. m.) and the virarapa.

- I. 189. 1. औदुम्बरा अभिहोम इति ॥ सूत्रमौपमन्यवीपुत्रस्त्रीचो ह
 स्नाह बौधायन एवमेव जुह्वदन्तर्धाय^१ हिरण्यमभिजुह्या-
 दित्युभयोरेव विशाखयोर्हिरण्ये^२ निधायाभिजुह्यादिति
 शालीकिः^३ ॥
- I. 197 8. वसतीवरौणां यक्ष्ण इति ॥ सूत्रः शालीकेर^४चो ह स्नाह
 बौधायन उभयतःशुक्रा आदित्यवतीर्वसतीवरौर्गङ्गीयास्ताः
 शुक्रास्ताभिराष्याथयेत्ताभिरभिपुण्यादिति^५ ॥ धिष्ण्याशुष्य
 वसतीवरौर्गङ्गीयादित्यौपमन्यवः^६ ॥
- I. 190. 18. उपरवाणां परिलेखन इति ॥ चिस्त्रिरेकैकं परिलिखे-
 दिति बौधायनः^७ सक्तसक्तदिति शालीकिः^८ ॥ १०
- I. 191. 7. उपरवपाःसूनाः हरण इति ॥ सूत्रः शालीकेर^४चो ह
 स्नाह बौधायनो यजमानस्याधस्यदसुपोषोत्करः इत्योप-
 स्पृशेदिति^९ ॥
- I. 192. 1. उपरवाणां प्रोक्षण इति ॥ चिस्त्रिरेकैकं प्रोचेदिति
 बौधायनः^{१०} सक्तसक्तदिति शालीकिस्तस्मिन्नपो ज्वनयेत्तस्मि-
 न्यवान्प्रस्कन्दयेदित्येवमेवैतन्निविधं कर्म कुर्यादित्यौपमन्यवः^{११}
 सर्वमेवैतत्कर्मावृता कुर्यादित्यौपमन्यवीपुत्रः^{१२} ॥

१ •दन्तर्धाय G (sec m.), rightly?

२ Thus Bu G, the viv. and Keś, •शं Be H U D C C'.

३ •भाभिरवाष्या• G (sec m.).

४ Thus Bu C' U G D G (sec. m.), इत्यो• H; इत्यो• Be

- l-14 धिष्ण्यानां निवपन इति ॥ म ह स्माह बौधायनो
 वेशन्त आग्नीध्रीयं निवपेदेष्यन्ते माजालीयं^१ धिष्ण्याद्यु-
 षोदीचीनमश्स्यतां^१ कुर्यादित्य^१चो^१ ह स्माह शालीकिरन्तर्व-
 द्याग्नीध्रीयं निवपेदन्तर्वदि माजालीयं^१ धिष्ण्याद्युष्यन्^१
 * चोदीचीनमश्स्यतां^१ कुर्यादिति^१ ॥
- l 10. वेद्यै स्तरण इति ॥ सूत्रं शालीकेर^१चो ह स्माह
 बौधायनस्तथो दक्षिणतस्तथ उत्तरतो मध्ये सप्तमः पृष्ठ्या-
 कालं^१ प्राञ्च स्तृणन्तो गच्छेयुरिति^१ पुरस्तादेवैनां प्रत्यञ्च
 स्तृणन्तो ऽभ्यवक्रामेयुरित्यौषमन्ववः^१ ॥
- l 11. १. अग्नीषोमीयस्याज्यानां यक्षणे सादन इति ॥ सूत्रं
 बौधायनस्य^१ पदौशाल एवाग्नीषोमीयस्याज्यानि गृहीया-
 न्तानि खरे सादयेदिति शालिकिः^१ ॥
- l 13. समन्वानयन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ नाद्रियेतेति
 शालीकिः^१ ॥

१ Thus here and l. 5 G (see m.), *संस्थां Be C', *संस्थितां Bu
 *संस्थितान्कुर्यां. U H D C G (pr m.)—Instead of धिष्ण्यान् H U D
 here and l 4 धिष्ण्यं ।

१ Thus C D C' G (see. m.) Bu, नृपानयोचीनमं. Be, नृपयोदी-
 चीनमं. H.

१ Between पृष्ठ्या and कालं Bu G and U (see. m.) ins. *स्तरणं,
 Be C D C' Keś. omit the word; in H this dvandham is missing.—
 *कालं U G D Keś. and cp XXI. 14. 94. 16, *काले Bu C', काले Be.

- I. 194. 4. अर्धस्तनव्रतप्रदान इति ॥ ममन्वानीय^१ वाममन्वानीय^१
वा^१ पुराणगार्हपत्यमर्धस्तनव्रतं प्रयच्छेदिति बौधायनो^१ ॥
नार्धस्तनव्रतं प्रयच्छेदिति शालीकिः^१ ॥
- I. 195. 1. वैमर्जनानां होम^१ इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ चत्वारि
चतुर्गृहीतानि जुहुयादिति शालीकिः^१ ॥
- I. 195. 7. वसतीवरौणामनुमंहरण इति ॥ अनुमंहरेदिति
बौधायनो^१ नानुमंहरेदिति शालीकिः^१ ॥
वपानां परिहोम इति ॥ तांतां परिजुहुयादिति
बौधायन^१ आदितशान्ततयेति शालीकिः^१ ॥
हृदयशूलानामुदामन इति ॥ एकैकं उदामयेदिति^१
बौधायनः^१ सर्वान्सहेति शालीकिः^१ ॥
- I. 196. 3. वसतीवरौणां परिहरण इति ॥ सूत्रं शालीकेर^१ चो
ह स्नाह बौधायन एवमेवैनाः परिहरन्नयेन थूपं सादयित्वा
जघनेन गार्हपत्यमुपमाद्याग्नीध्रे मन्वा अभिमुख्यञ्जे
जागृतेति^१ ॥ १५ ॥ पष्ठः ॥
- I. 200. 5. मवनीयस्याज्यानां ग्रहणे सादन इति ॥ सूत्रं बौधाय-
नस्याग्नीध्रे^१ एव मवनीयस्याज्यानि गृहीयान्तानि खरे साद-
येदिति शालीकिः^१ ॥

१ In some of the MSS. समन्वामनीय is found once only, but in the Vivarāṇa. समन्वामयनाभ्यामूर्ध्वं वा ।

१ परिहोम H Ba D C U G (pr. m.), without परि He G (see m and the Vivarāṇa, C. वेदमंमर्जनानां होम ।

१ •ग्नीध्रीय U, •ग्नीध्रीये D C (omitting एव)

- ००, 17. औदुम्बराणां महापरिधीनां परिधान इति ॥ सूत्र-
माचार्ययोर्^१त्रो ह साक्षौपमन्यवः सुहृन्ता एवैते स्युरिति ^१ ॥
- २०१ ४. राज उपवाहरण इति ॥ सूत्रमाचार्ययोर्^१त्रो ह साक्षौ-
पमन्यवः प्रातःसवन एव सर्वेभ्यः सवनेभ्यो राजानमुपावह-
^१ रेदिति ^१ ॥
- २०१, 7. पञ्चदोतुर्होम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ चतुर्होतारं
कृत्वा पञ्चदोतारं जुहुयादिति शाल्लोकिः ^१ ॥
- ११, 1०. प्रातरनुवाकस्योपाकरण इति ॥ सूत्रमाचार्ययोर्^१त्रो ह
^१भ्राह्मार्तभागीपुत्रमूष्णीकेनैककपालेन^२ प्रातरनुवाकमुपाकुर्या-
^१० दिति ^१ ॥
- ११ 16 सवनीयानां निर्वपण इति ॥ सूत्रमाचार्ययोर्^१त्रो ह
साक्षौपमन्यवः प्रातःसवन एव सर्वेभ्यः सवनेभ्यः सवनीया-
निर्वपेदिति ^१ ॥
- ११ 17. तेषां व्रीहिष्वेव हविष्कृतमुदादयत्तुपोयच्छन्ते यवानिति ॥
^१ सूत्रं शाल्लोकि^१त्रो ह साह बौधायन आवपनप्रभृति
यवेषु मन्त्रकर्माभ्यावर्तत तन्त्रं तु हविष्कृतं^२ स्यादिति ^१ ॥
आप्यनिनयन इति ॥ अघनेन गार्हपत्यमाप्येभ्यो निनये-

१ •संभागीपुत्र• G (sec. m.).

२ Thus Bu G (sec m.) the 'vivatana', •मूष्णीमेकेनै• CHUDG
(pr. m.); •मूष्णीमेककपा• Bo C'.

३ हविष्कृतं G U; हविषूत् DHG; हविष्कृत Bu; हविष्कृत Bo C',
cp. XXI, 4: 75. 7; XXII. 11.

दिति बौधायनो^१ ऽग्नेनातिष्ठायेति शालीकिर^२ग्ने वा
जघनेन वेत्यौपमन्यवः^३ ॥

I. 202. 1 पात्राणां सादन इति ॥ सूत्रं शालीकेर^४चो ह स्माह
बौधायनः खरे पात्राणि सादयेत्तपां यथार्थमाददीतेति^५ ॥

I. 203. 9 अथैकधनागृह्णातौन्द्राय वो जुष्टान्गृह्णामीति वा दृष्णीं^६
वेति ॥ पूर्वः कन्पो बौधायनस्योत्तरः शालीकेः^७ ॥ १६ ॥

I. 203. 14 अक्षोः प्रस्कन्दन इति ॥ होदक्षमसादवाप्तुं प्रस्कन्दयेदिति
बौधायनो^८ वामतौबरात्कलगादिति^९ शालीकिः^{१०} ॥

I. 203. 21 क्रतुकरण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{११} यथाक्रवेवास्य
क्रतुकरणानि कुर्यादिति शालीकिः^{१२} ॥

I. 204. 8 दधिघृहस्य घृहण इति ॥ सूत्रं शालीकेर^{१३}चो ह स्माह
बौधायन औदुम्बरेणैनं पात्रेण गृह्णीयाद्बुद्ध्वा चेतत्पात्रमवै-
वानुप्रहरेदिति^{१४} ॥

I. 205. 2 दक्षिणायै दान इति ॥ सूत्रं दैधमेवैतद्भवति ॥

I. 205. 7 तासु निग्रभ्यासु यजमानं वाचयतीति ॥ सूत्रं^{१५}
शालीकेर^{१६}चो ह स्माह बौधायन ऊरौ वोरमि वोपनिगृह्ण
तासु निग्रभ्यासु यजमानं वाचयतीति^{१७} ॥

I. 205. 17 राज्ञो निर्वपण इति ॥ सूत्रमाचार्यधोर^{१८}चो ह स्माहौ-
पमन्यवः प्रातःशवन एव सर्वेभ्यः शवनेभ्यो राजानं
निर्वपेदिति^{१९} ॥

- 206 11 सो ऽऽशौ स्क्वे वाचयतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्यैषाऽशा-
वेवाऽशौ स्क्वे वाचयेदिति शालीकिः ^१ ॥
- 208 16 उपाऽश्वन्तर्यामयोर्होम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्यैषावेवो-
दिते जुहुयादिति शालीकिर^१भावेवानुदिते जुहुयादित्यौ-
५ पमन्यवः ॥
- ७7 11;
७9 8 आशयणस्य सहण इति ॥ सूत्रं शालीकेर^१चो ह साह
बौधायनो द्वयोर्धारयोः प्रातःसवने ऋक्षीयात्तिष्ठणं माध्य-
दिने सवने चतस्रणं तृतीयसवन इति ^१ ॥
१11. 18. द्रष्टातुमन्त्रणीयास्त्विति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ सुवा-
१० ज्ञतीरेवैता^१ जुहुयादिति शालीकिः ^१ ॥ १७ ॥
- 212 4. पवमानसहाणां सहण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१
मजुष्टान्परिमृज्य सादयेदिति शालीकिः ^१ ॥
- १12 13. संतनीनाऽ^१होम इति ॥ सूत्रं शालीकेर^१चो ह साह
बौधायनो वसतीवरौरण्येतेर्मन्त्रैरवनयेदिति ^१ ॥
- 212 8 १५ पवमानानामुपाकरण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ सदस
एव बर्हिषी आदायोपाकुर्यादिति शालीकिः ^१ ॥
- १12 1४ ब्रह्मण उपवेशन इति ॥ यथा सदस्येवमुपविशेदिति
बौधायनो ^१ यथा दर्शपूर्णमासयोरेवमिति शालीकिः ^१ ॥

१ Thus, and cp XXV. 18, H D C U G, *रेवैता Bu, *वैता Be C'.

१ Thus (with न) G (see. m.) U; संतनीना the other MSS., cp

- I. 212. 14. यजमानस्योपवेशन इति ॥ यथा सदस्येवमुपविशेदिति
बौधायनो ^१ यथा दर्शपूर्णमासयोरेवमिति शालीकिः ^१ ॥
- I 212 19 अथोद्गात्रे वा प्रस्तोत्रे वा बर्हिषी प्रयच्छतीति ॥ पूर्वः
कन्दो बौधायनस्योत्तरः शालीकिः ^१ ॥
- I. 212 19 षष्ठ्यामथोरुपस्तरणमसि मिथुनस्य प्रजात्या इति वा ^१
तृणी वेति । पूर्वः कस्पः शालीकिरुत्तरः बौधायनस्य ॥
- I. 213 5 षष्ठ्यां प्रस्तुतार्था वाचयतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१
यस्यामेव कस्यां चिदाचयेदिति शालीकिः ^१ ॥
- I 213 16 सप्तहोतुर्होम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१नुम्वनमेव सप्त-
होतारं जुहुयादिति शालीकिः ^१ ॥ १०
- I 213 19. धिष्ण्यानां विहरण इति ॥ स ह स्माह बौधायन
आग्नीध्रीयादङ्गारानादाय^१ तत आग्नीध्रीये प्रस्कन्दयेदथानु-
पूर्वमितरेषु ^१ धिष्ण्यान्विद्धत्योदीचीनसः^१स्यतां^१ कुर्यादित्य^१चो
ह स्माह शालीकिराग्नीध्रीयादङ्गारानादाय तत आग्नीध्रीये
प्रस्कन्दयेदथानुपूर्वमितरेषु ^१ धिष्ण्यान्विद्धत्य न चोदीचीनसः- १५
स्यतां^१ कुर्यादिति ^१ ॥

१ •अग्नीध्र• and •अग्नीध्रीय• the MSS promiscue; the vitarana and
Ks always •अग्नीध्रीय• ।

२ Thus G D C U (pr. m.) धिष्ण्यान् U (see m.), •स्यतां H;
•स्यतां Bu; Be C' defective

३ Thus U (see m.) D C C', •स्यतां G (see. m.); •स्यतां Bu,
स्यतां H Be U (pr. m.) G (pr. m.).

७४. १. धिष्ण्यानां आधारण इति ॥ पूर्वः कल्पो बौधायन-
स्योत्तरः शालीकेः ॥

स्वरुग्गनस्योत्पादन इति ॥ यूपः स्वरुग्गनमुत्पादयेदिति
बौधायनः " पशुरिति शालीकिस्तन्त्रमित्यौपमन्यवो " देवते-

५ त्वौपमन्यवौपुत्रः ^१ ॥ १८ ॥ सप्तमः ॥

५ १० भर्षण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्योपरदारिक^१ एव यजमानः
स्यादिति शालीकिः ^१ ॥

तार्तीयसवनिकेषूपकथ्यविघहेष्विति ॥ स ह स्माह बौधा-
यनः प्रमर्षदेव तार्तीयसवनिकेभ्य उपकथ्यविघहेभ्यः षोडशिनैः

१० रात्रिपर्यायेभ्यो रात्रंतराय मंधय इत्य^२चो ह स्माह शाली-
किस्तृतीयसवनातिष्ठद्विरेवेया^३ भवति ^४ यदेव तृतीयसवने
प्रमर्षेत्तत्प्रमेव^५ तेपा^६ स्यादिति " प्रातःसवन एव सर्वेभ्यः
सवनेभ्यः संप्रमर्षेदित्यौपमन्यवः ^१ ॥

७ १३. आमिक्षायै मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवती च स्यात्सर्वाणि
१५ च सवनान्यनुसमिजादिति^७ बौधायनस्तृष्णीका च स्यात्स-

१ *पराहारि* U D C H Be C'; cp XXI. 9 86. 7

२ *श्विदे G Be; *श्विनि Ba H U C D C'

३ *नातिष्ठदि* Be G (sec. m.), *नातिष्ठदि* C D U, *नमहदि* H G
(pe. m.); नाभिष्ठदि* Bu C' and the vivarana

४ *मेवेतेषु G (sec m.), *मेवां H.

५ *नुसमीया* MSS

वांषि च सवनान् अनुसमियादिति^१ शालीकि^२मन्त्रवती च
स्यात्प्रातःसवने चैवैषा स्यादित्यौपमन्यवः^३ ॥

I. 217. 11. सवनोयानामुदासन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^४ नाना-
पाचौज्वे^५ सवनोयानामुदासयेदिति शालीकिः^६ ॥

I. 217. 16 प्रातः प्रातःसावस्येति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^७ प्रातःसावस्येत्येव
ब्रूयादिति शालीकिः^८ ॥

सवनोयानामनुसंहरण इति ॥ अनुसंहरेदिति बौधा-
यनो^९ नानुसंहरेदिति शालीकिः^{१०} ॥

I. 216. 8 प्रतिनिर्याद्याणां^{११} ग्रहण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१२}
द्विदेवत्येभ्य एव प्रतिनिर्याद्यान्निगृह्यौयादिति^{१३} शालीकिः^{१४} ॥ १०

I. 218. 13 आधार इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१५} यद्वादेवैतमाधार-
माधारयेदिति शालीकिर्द्वौ^{१६} ण्यकृत्वात्परिभुना पाचैतेत्यौप-
मन्यवो^{१७} यजुरेवैतज्जयेवैतमाधारमाधारयेदित्याजौगविः^{१८} ॥

१ •नुसमीया• MSS

२ Thus Be C' and the vir., •पाचेषु Bu G U D C Kes ; •पाचैरेव H

३ •निर्या Be C' H U D C G (pr m.); निर्या• Ba G (sec. m.) and the vivarana

४ निर्याद्याणिगृह्यौ• G (sec m.) but the r effaced, Be H C D U

•निर्याद्यानिगृह्यौ• Bu, •निर्याद्यानिगृह्यौ• C'; •निर्याद्यागृह्यौ• Kes; read probably (with Kes.) •निर्याद्यागृह्यौयादिति ।

५ Thus G (sec m.), •यैवमाधार• Be H U C D; •नैवमाधारये• (

•यैवमाधारये• G (pr. m.) Kes; •यैवदेवैतमाधारमा• Ba.

220. 9

सः स्यावस्यापिधान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ यावानेव^२
सः स्यावः स्यात्तमपिदधादिति शालीकिः ^३ ॥

220 14

चमसानामायातन^४ इति ॥ अग्रेण सुचः^५ प्राच^६ आयातये-
दिति बौधायनो ^७ जघनेन सुच उदीच आयातयेदिति
शालीकिः ^८ ॥ १६ ॥

221. 4.

ग्रहयोः संधान इति ॥ अरक्षौ च ग्रहौ च संधाता-
मिति बौधायनो ^९ ग्रहावेवेति शालीकिः ^{१०} ॥

22 12

शुक्रवतो मन्यवत इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^{११} मन्य-
वत इत्येव ब्रूयादिति शालीकिः ^{१२} ॥

22 20. १.

मन्यमः स्यावस्य होम इति ॥ सूत्रं शालीकेर^{१३} चो ह
स्राह बौधायन आहवनीयादेवोदीचो ऽङ्गराचिर्वत्यं तेषु
मन्यिनः^{१४} सः स्यावः^{१५} जुहुयादिति ^{१६} ॥

दोत्रकचमसानाः^{१७} होम इति ॥ स ह स्राह बौधायनः
शक्रामन्यभ्यासेनाऽसह सहज्जुहुयाद्विरभ्युत्थीतानित्यं^{१८} चो ह
^{१९} स्राह शालीकिर्नैनाऽऽक्रामन्यभ्याः सह सहज्जुहुयाद्विरेवा-
भ्युत्थीतानिति ^{२०} ॥

१ यावानेव U D C, यावानेव Be; यावानेव H

२ *मायमन MSS. and the vivaraṇa.

३ Thus G (see m) Bn; सुच उदीच H U C, सुच only, Be D C'.

४ संघिसंघा G (see m.)

५ Thus G (see. m) and C' only; दोत्रकचमसानां the other MSS. and the vivaraṇa.

I. 223 17 द्विदेवत्यानां भक्षण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य " प्राणेषूप-
निराहं द्विदेवत्यान्मचयेदिति शालीकिः " दीर्घमचयेवैनामचये-
दित्यौपमन्यवः^१ ॥

I. 224 7. अथैतानि द्विदेवत्यपात्राण्यरिक्तानि करोतीति ॥ सूत्रं
बौधायनस्य " मोमेनैवैतान्यरिक्तानि स्युरिति शालीकिः " ॥

I. 224 10 अथैनानि दक्षिणस्य हविर्धानस्योत्तरस्यां वर्तन्त्याः सादय-
तीति ॥ सूत्रं बौधायनस्याधस्तादेवैनान्युपह्वयस्य^२ सादयेदिति^३
शालीकिः^४ ॥

वाचि वाचं दधामीति^५ वा तृष्णीं वेति ॥ पूर्वः कन्पो
बौधायनस्योत्तरः शालीकेः^६ ॥

होत्रकचमसानां प्रतिभक्षण इति ॥ प्रतिभक्षयेदिति
बौधायनो^७ न प्रतिभक्षयेदिति शालीकिः^८ ॥

I. 229. 6. प्रत्यभिर्गर्जन इति ॥ सूत्रं शालीके^९ चो ह स्नाह
बौधायनो भक्षयेन्नैव^{१०} भक्षाणां पारे प्रत्यभिर्गृहीतेति^{११} ॥

१ दीर्घमचयेनै. MSS, only C' मचयेवैना. , ep XXV. 20

२ Uncertain. *न्युपह्वयस्यासाद* G (sec m), all the other MSS.
न्युपह्वय आसाद. The vivarana. *अथसादेव दक्षिणस्योपह्वयस्य श्रोणकहम-
समीपे; could उपह्वयस्य be the correct reading?

३ Thus Bu C D G U C'; दधामीनि H Be. In the text proper no
vikalpa of the kind here mentioned, is found; neither is the yajus
to be traced in any text. Perhaps this dvaidham is to be taken
together with the foregoing one

४ Thus G (sec m) and the vivarana, भक्षयेन्नैव Bu; भक्षयेन्नैव H
Be U D G (pr. m) C C'.

- २१३ १. ऐन्द्राग्नस्य ग्रहण इति ॥ सूत्रमाचार्ययोरे^१चो ह स्माह
दीर्घवाक्यो सुख्येनैनं पक्षेण गृहीयादिति ^१ ॥
- २२० १ नाराग्रस्रसानामनुप्रक्रम्यन इति ॥ अनुप्रक्रम्येरेन्निति
बौधायनो ^१ नानुप्रक्रम्येरेन्निति शालीकि^१नेनानुपोयच्छेरे-
१ सनेत्यौपमन्यवः ^१ ॥ २० ॥ अष्टमः ॥
- ६ १३. माध्यन्दिनीये ऽभिषव इति ॥ नवकालोनवकालो ऽभिषुत्य
निषाभमुपेयुरिति बौधायनो ^१ ऽपरिमितमिति शालीकिः ^१ ॥^१
३५. १ मरुत्वतीयथोर्ग्रहण इति ॥ सूत्रं शालीकेरे^१चो ह स्माह
बौधायन उपरिष्ठादेवाग्रयणाद्गृहीयादिति ^१ शास्त्रलोको ह्येष
१० भवतीति ^१ ॥
६. १०. अष्टम्यां प्रसुतायां वाचयतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१
यस्यामेव कक्षां पिदाचयेदिति शालीकिः ^१ ॥
- ३७ ३ दधिघर्मस्य ग्रहण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्याग्नीध्र एनं
गृहीयादिति शालीकिः ^१ परिश्रित्योभयतः शान्तिं लब्ध्वा-
१५ ग्नीध्र एवेत्यौपमन्यवः ^१ ॥
- दधिघर्मस्य चर्याया इति ॥ उपाग्रश्च चरेदिति बौधा-
यन ^१ उचैरिति शालीकिः ^१ ॥
१०. दधिघर्मस्य भवण इति ॥ सूत्रं शालीकेरे^१चो ह स्माह

१ After this deadidham G U D H G in* प्रातःपवन स्वैषा स्वादित्योप-
मन्यवः सवनीयानुदापन इति सूत्रं श्री० स्या नानापात्रेष्वेव सपनीयानुदापयेदिति
श्री० किः । op. XX1. 19: 104 3.

बौधायनो ऽवप्रभक्षणेनैवेतरे भक्षयेयुर्यजमान एव प्रत्यक्षं भक्ष-
वेदरक्षे^१ ऽनुवाक्येन^२ मन्त्रेणेति^३ ॥

240 20 दक्षिणानामत्याकरण^४ इति ॥ सूत्रं शालीकेर^५चो ह
स्माद् बौधायन एकामेव दक्षिणां दक्षिणापयेनात्याकुर्यादये
तरा^६ यथावकाशं गच्छेयुरिति^७ ॥

मंचर^८ इति ॥ नीतासु दक्षिणासु^९ यथार्थं^{१०} मंचरेर-
न्निति बौधायनो^{११} नामस्थिते सोमे ऽध्वर्युः प्रत्यङ् मदो
ऽतीयादिति शालीकिः^{१२} ॥

I 259 7 कृष्णविषाणयाः प्रासन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१३} नीतासु
दक्षिणासु चात्वाले कृष्णविषाणां प्रास्येदिति शालीकिः^{१४} ॥ १०

I 241 9 आत्रेयस्य संवदन^{१५} इति ॥ सूत्रं शालीकेर^{१६}चो ह
स्माद् बौधायनस्त्रिरेवाव्यतिपजन्पृच्छेत्क^{१७} आत्रेयः क आत्रेय
इति^{१८} ॥ २१ ॥

१ Thus G U (pr. m.), vlv, Keś; •येनानुवा• Be U (sec. m.);
•येनवा• Bu H D C, •येवानुवा• C'

२ Thus Be C' Bu and the vivarāṇa (one copy) •त्याक्रमण U H G
D C and the vivarāṇa (another copy).

३ •कुर्याद• Be Bu C'; •क्रास्येद• U H G D C.

४ मंचर Be.

५ Between दक्षिणासु and यथार्थं the MSS. exc. Be C' and Keś;
ins. चात्वाले, clearly interpolated from the following dvaidham

६ Thus Bu C' G (sec. m.), the vivarāṇa; संवादन Be H C U D G
(pr. m.).

७ Thus Bu Be G C'; पितृव्यति• H U D C

- 1 13 दक्षिणानां दान इति ॥ स ह स्नाह बौधायनो मह-
 लिङ्भ्य एना^१ दद्यान्न होत्रकाननुमंचरेरन्निति ^{११} न च होत्र-
 काननुमंचरेरन्न च सदस्याय दद्यान्न ह्येतस्यानुस्या विज्ञायत
 इति शालीकिः ^१ ॥
- 42 8.1 मरुत्वतीययोर्होम इति ॥ स ह स्नाह बौधायनो यमे-
 वाध्वर्युर्जुह्यात् वषट्कृतानुवषट्कृतः स्यादथेतरो ऽनुवषट्कृतः^१
 स्यादित्युभावेवाननुवषट्कृतौ^१ स्यातामिति शालीकिरुभावे-
 वानुवषट्कृतौ स्यातामित्यौपमन्यवः ^१ ॥
- 2 13 द्वतीयस्य मरुत्वतीयस्य ग्रहण इति ॥ सूत्रमाचार्यधोर^{११}ओ
 १० ह स्नाह दौर्घवाक्ष्यो मुखेनैनं पात्रेण गृह्णीयादिति ^{११} ॥
- 13 5 नारागमानामनुप्रकम्पन इति ॥ अनुप्रकम्पयेरन्निति
 बौधायनो ^{११} नानुप्रकम्पयेरन्निति शालीकिर्नैनानुपोऽच्छेर-
 यनेत्यौपमन्यवः ^१ ॥
41. 2 सौम्यस्य मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवान्स्यादिति बौधायन-
 १५ स्तृ^{११}ष्णीक इति शालीकिः ^{११} सौम्य एव मन्त्रवान्स्यात्तृष्णीक
 एककपाल इत्यौपमन्यवः ^१ ॥
- 5 11 तार्तीयसवनिके ऽभिषव इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^{११} यदा-
 ष्याययति तेनाऽऽशुमदित्येव ब्रूयादिति शालीकिः ^१ ॥

१ एना Bu G; एनां H Be C' U D C; एन the vivarana

१ Emended, नामुव* or शानव* MSS.

१ Thus Be C' U; *भावेवानु* H D C; *भावेव वषट्कृतानुवषट्कृतौ G
 (see. m.).

- 1 245. 19 आदित्यग्रहस्य ग्रहण इति ॥ सूत्रं शास्त्रीकेर^१चो ह स्माह
बौधायनः पुरस्तादेनमभियवाङ्मुखीयान्छूणी^२ गृतातच्छमव-
नयेदिति ^१ ॥
- I 246 12 आदित्यग्रहस्योदाहणन इति ॥ अर्धर्चश्च उदाहण्यादिति
बौधायन ^२ अर्चयेति शास्त्रीकिः ^१ ॥
- I. 247. 11. सैत्रावरुणस्य अयण^१ आग्निरो^२ ऽवनयन^३ इति ॥ सूत्रं
शास्त्रीकेर^४चो ह स्माह बौधायनः श्रीणीयादेव सैत्रावरुणं
पयसाग्निरमवनयेदिति ^१ ॥
- I. 248 5. नवम्यां प्रस्तुतायां वाचयतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१
यस्यामेव कस्यां चिदाचयेदिति शास्त्रीकिः ^१ ॥
- I. 249. 17,
250 6. होत्रकाणां^२ संतर्पण इति ॥ सूत्रं शास्त्रीकेर^३चो ह
स्माह बौधायनो ऽनुसवनमेव होत्राः^४ संतर्पयेदिति ^२ पञ्च
प्रातःसवने षण्माध्यन्दिने सवने सप्त तृतीयसवन दत्यौष-
मन्यवः ^३ ॥
- I. 251. 1 औपासनेष्विति ॥ स ह स्माह बौधायनो ऽनुसंम्रज्यौपा- ^४
सनामनुमन्त्रयेत् चमसेभ्यश्च पुरोडाशप्रकलानुपास्येद् च दैव

१ पुरस्तादेवाभिः G (sec. m.), पुरस्तादेवमभिः D C H

२ Emended; अयसाग्निरवनयन Bu G and the vivarana; अयसाग्निर-
योदवनयन H U D C; अयसाग्निरवनयन Be C'.

३ होत्रकाणां Be G (sec. m.) C', the vivarana; होत्राणां Bu; होत्राणां
G (pr. m.); होत्राणां H U D C

४ होत्राः Bu G (sec. m.); होत्रकान् Be C' H U D C G (pr. m.).

षड्भुतारं व्याचक्षीतेत्यत्रो ह स्माह शालीकिरनुसंभ्रज्यैवौपा-
सनाननुमन्त्रयेत् पार्श्वतश्चमयेभ्यः^१ पुरोडाशशकलानुपास्येदुप-
रिष्ठाच्च षड्भुतारं व्याचक्षीतेति^१ ॥ २२ ॥ नवमः ॥

J. 251 G

सावित्रस्य ग्रहणे सादन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ सजुष्टं

परिमृज्य सादयेदिति शालीकिः^१ ॥

J. 252. 5.

तदन्यतो-मदं प्रतिगृण्णातीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ मदा
मोद^१ इवेत्येव^१ प्रतिगृणीयादिति शालीकिः^१ ॥

252 11.

नाराशूषानामनुप्रकम्पन इति ॥ अनुप्रकम्पयेरन्निति
बौधायनो^१ नानुप्रकम्पयेरन्निति शालीकि^१ नैनानुपोद्यच्छेद-
१०

खनेत्यौषमन्यवः^१ ॥

सौम्यस्य चर्याया इति ॥ उपाशू चरेदिति बौधायन^१
उच्चैरिति शालीकिः^१ ॥

J. 253 5

सौम्यस्य परीज्याया इति ॥ स ह स्माह बौधायनो यदि
चैव^१ समस्तौ यदि च विद्वतावशाविष्णू उपाशूश्चैव स्याता-

१५ मिति^१ समस्तावुपाशूश्च विद्वतावुच्चैरिति शालीकिः^१ ॥

J. 248. 12

तार्तीयमवनिकानां धिष्णिधानां विहरण इति ॥ सूत्र-
शालीकेर^१चो ह स्माह बौधायनश्चरित्वा वाचरित्वा वा सौम्ये-
नाङ्गारैश्चतुर्धिष्ण्यान्विहरेदिति^१ ॥

१ पार्श्वतः om. Bo C'.

१ मोदित्वेव G (sec m) only

१ इव om. Be Bu D U (pr. m).

- I. 254. 6. पाद्वीवतस्य अयण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ दध्ना वा पयसा वा पाद्वीवतः श्रीणीयादिति शालीकि^२धिष्ण्यानां व्याघारणश्रेयेणाज्येन पाद्वीवतः श्रीणीयादित्यौपमन्यवः ^३ ॥
- I. 254. 14. पत्न्या उदानयन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^४त्रैवामीतापो-
हिष्ठौयाभ्य इति शालीकिः ^५ ॥
- I. 255. 14. तदुभयतो-मदं^६ प्रतिगृणातीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^७ मोदा मोदं इवेत्येवं^८ प्रतिगृणीयादिति शालीकिः ^९ ॥
- I. 255. 17. ध्रुवस्य प्रत्यावन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^{१०} सर्व एवैषो
ऽवनयनमन्त्रः स्यादिति शालीकिः ^{११} ॥ २३ ॥
- I. 256. 14. चमसानामायातनं^{१२} इति ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः ^{१३}
शालीकेः ॥
- I. 256. 15. तेषु चौःस्त्रीःश्च दूर्वायन्यौग्रास्यत्येकैकं च दर्भपुञ्जीत-
मिति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१४}द्विरेवैते दद्याः^{१५} स्युरिति शालीकिः ^{१६} ॥
- I. 256. 21. औपयलेष्विति ॥ सूत्रं शालीकेर^{१७}चो ह स्माह बौधा-
यन आग्नीध्रादग्नीषोमौयस्य^{१८} च सवनौयस्य चाङ्गारानाहरे- ^{१९}
च्छामिचामैचावरुथे वशाया इति ^{२०} ॥

१ *मदं all, against VIII, 15 255. 14.

२ मोदैवेत्य G D C C'

३ *मायवन्न all exc C

४ ? दद्या Bu C', दद्यात् G (see m.), दद्या Be, H U D C omit the word altogether. The vivaraṇa has: चद्विरेव साधयो दर्भनौया इति ।

५ Thus, and comp. vol. I l c., H G U (pr m) C D, the vivaraṇa; *औपौया Be C' U (see m) Bu Ke'

258. 8. मिन्दाऊत्योर्होम इति ॥ सूत्रमाचार्ययोर्^१चो ह स्नाहोप-
मन्यवः पुरस्तान्मिन्दाऊती जुहुयान्मिन्दाऊती ऊत्वा हारि-
योजनं यद् गृह्णीयादिति ^१ ॥
58. 10. शाकलैश्चर्याया इति ॥ सूत्र५ शास्त्रीकेर^१चो ह स्नाह
५ बौधायनो यावन्त्येनाऽपि हृतान्यभिविजानीयात्तेषामवयजन-
मसीत्यभ्यादध्यादिति ^१ ॥
- 58 15. आदित्यस्योपस्थान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१हवनीयमेवै-
तेन यजुषोपतिष्ठेरन्निति शास्त्रीकिः ^१ ॥
- 259 8. कृष्णविधाणायाः प्रासन इति ॥ पूर्वः कन्पो बौधायन-
१० स्योक्तः शास्त्रीकैः ॥
- 59 12. अवश्य इति ॥ सूत्रमाचार्ययोर्^१चो ह स्नाहोपमन्यवो
५^१वेवैन^१ स्यण्डिले कुम्भमित्थं प्ररोष्य स्यालीमित्थं यावोवाय-
त्येन चावश्यमवेयादिति ^१ ॥
- 61 12. यावोवायत्यस्य प्रज्ञावन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ प्रज्ञा-
५ न्योदाहरेयुरिति शास्त्रीकिः ^१ ॥ प्रज्ञास्त्रैवेता स्यालीसदाहरे-
युक्तास्तेतानि देविकाहवीऽपि अघेयुरिति बौधायनः ^१
प्रज्ञावयेयुरेवेति^१ शास्त्रीकिः ^१ ॥ २४ ॥
- १ कृष्णाजिनस्य प्रज्ञावन इति ॥ सूत्र५ शास्त्रीकेर^१चो ह
स्नाह बौधायनः कृष्णाजिनसुन्मुष्याद्विरभुक्ष्य पुत्राय वान्ते-

१ वेवैन^१ Bu G D C, वेवैन H U (pr. m.), वेवैतत् U (sec. m.),
वेतत् Be C'.

१ एव only in G (sec. m.).

वासिने वा दद्यात्सुचोपधानं^१ वैनत्कुर्वीतापि वैनेन पुनर्दीक्षे-
तापि वैनेन पुनर्यजेतेति^१ ॥

I. 262. 6 उदयनीयस्य बर्हिषः सःस्कार इति ॥ असिदादान-
प्रभृतीन्मन्त्राभ्याधयेदिति बौधायनः^२ शुश्रूषप्रभृतीनिति
शालीकिः^३ संभरणप्रभृतीनित्योपमन्यवः^४ ॥

ib. उदयनीयस्य निर्वपण इति ॥ सुचि वावधाय^५ चाम-
कापः स्यान्त्यां^६ वा सचामकापायां^७ निर्वपेदिति^८ ॥ पूर्वः
कल्पो बौधायनस्योत्तरः शालीकिः^९ ॥

I. 262. 9 उदयनीयस्य अपण इति ॥ पयमि अपयेदिति बौधा-
यनो^{१०} ऽश्विति शालीकिः^{११} ॥

चरोरनुपरिहरण इति ॥ अनुपरिहरेदिति बौधायनो^{१२}
नानुपरिहरेदिति शालीकिः^{१३} ॥

उदयनीयस्यासादन इति ॥ षड्भुत्रासादयेदिति बौधा-
मनस्व^{१४} णीमिति शालीकिः^{१५} ॥

उदयनीयस्य चर्याया इति ॥ सूत्रं बौधायनस्योद्भवनीय^{१६}
एवोदयनीयेन चरेदिति शालीकिः^{१७} ॥

I. 263. 2, 5. अनुबन्ध्यस्य^{१८} करण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१९} मैत्रावरु-

१ सुचोपधानं all the MSS., सुचोप- Keś ; सुचां निधानार्थं इति. the
vivarana

२ वागधाय H D G U C C'.

३ स्यान्त्या G (sec m.) Bo C'.

४ *कापयेति G (sec m.); *कापयेदिति C'

५ अनु- G (sec. m.) C' and the vivarana, अनु- the other MSS

ष्णामिच्छया^१ यजेतेति शालीकिर^२चो ह स्माहौपमन्त्रवो ऽजं^३
पशुमयत्रालभेतै^४कादशप्रयाजं त्वेव तन्त्रः मंतिष्ठापयिषे-
दिति^५ ॥

वपानां परिहोम इति ॥ तांतां परिजुहुयादिति बौधा-
५ यन^६ आदितश्चान्ततथ्येति शालीकिः^७ ॥

हृदयशूलानामुद्वासन इति ॥ एकैकश उद्वासयेदिति
बौधायनः^८ सर्वान्सहेति^९ शालीकिः^{१०} ॥ २५ ॥

उच्छृण^{११} इति ॥ सर्वान्गोपशूनुच्छयेदिति बौधायनो^{१२}
ऽन्यत्रर्पभाच्च वशायै चेति शालीकिः^{१३} ॥

1. 263 5. १० आमित्रायै मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवतो स्यादिति बौधा-
यनसू^{१४}णीकेति शालीकिः^{१५} ॥

1 263 6 मैत्रावरुण्यै परिधिष्विति ॥ सूत्रः शालीकिर^{१६}चो ह स्माह
बौधायनः पूर्वं स्थूणे सदसो वा हविर्धानयोर्वा भित्ता वैदल-
कान्परिधीन्मैत्रावरुण्यै^{१७} कुर्यादिति^{१८} ॥

१ वा ins G

२ ज Bu.

३ सर्वाणि instead of सर्वान् some of the MSS., some omit चह ।

४ Fihur' (see ar.) and the vivarana of our MSS., जडिष्व
a copy of the vivarana of the text proper; अनुप Bu, उच्छृण
Be C' U (sec. m.), उच्छृण C D H U (pr. m.) G (pr. m.) and a
copy of the vivarana of the text proper.

५ वै(वै)दलकान् all (and thus also the Karmānta, XXV 26), exc.
G (sec. m.), which has वैदलान् ।

- I. 263. 8 उद्वमान इति ॥ सूत्रं बोधायनस्य " पूर्णाहुत्यैवोद्वम्ये-
दिति शालीकिः ^१ ॥
- I. 263. 12 दक्षिण्यै दान इति ॥ सूत्रं बोधायनस्य " नात्राकाम-
नियतं^२ देयमिति शालीकिः ^१ ॥
- I. 263. 13. देविकाहविषां करण इति ॥ सूत्रमौपमन्यवौपुत्रस्थौत्रो ह
स्माद् बोधायनस्त्रीणूबन्ध्यस्य पशुपुरोडाशमनुवर्तेर^३स्त्री-
णूद्वसानौयामिति " सर्वाण्येवानूबन्ध्यस्य पशुपुरोडाशमनु-
वर्तेरन्निति शालीकिरा^१न्नेनैव देविका यज्ञेतेत्याश्वौगविः ^१ ॥
- I 264 5. अग्निभिः प्रत्यवमान इति ॥ अजस्रैः प्रत्यवम्येदिति बोधा-
यनो " ऽरण्योः समारोहेति शालीकिः ^१ ॥ १०
- I 264. 7. अग्निहोत्रयोः प्रतिहोमः इति ॥ प्रतिजुहुयादिति बोधा-
यनो " न प्रतिजुहुयादिति शालीकिर्न प्रतिजुहुयादिति
शालीकिः^१ ॥ २६ ॥ दशमः ॥

॥ इत्येकविंशः^१ प्रश्नः ॥

१ Uncertain reading; नात्राकामयती G (sec. m.), नात्राकामनितं
Be C' (but न् corrected into व); नात्राकामनियतं U, नात्राकामनियतं H;
नात्राकामनिधनं D, नात्राकामनिधनं C', नात्राकामनियति Bu The vivarana,
although my copy of it is rather bad, seems at least to point to
नकाम as it runs इतराकामस्यानिधनो नियमः ।

२ The repetition of the finishing words not found in the MSS

३ On the praśna-number cp. Preface to Vol. II, p. II.

1. 1. अथातोऽग्निकल्पं व्याख्यास्यामः ॥
- .. 11. खरस्य करण इति ॥ उत्तरपूर्वं ऽवान्तरदेशे कुर्यादिति बौधायन " उत्तर एवेति शालीकिः ' ॥
1. 20. सावित्राणां होम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य " समृद्धा-
१ यत्र चतुर्गृहीतं जुहुयादिति शालीकिः ' ॥
- . 2. 6. गर्दभरश्नाया आदान इति ॥ मन्त्रेणाददीतेति बौधा-
यनस्त्वृणीमिति शालीकिः ' ॥
- I 9. वल्मीकवपायै निधाने वैश्वस्योपवेशन इति ॥ सूत्रं
शालीकेर^१चो ह साह बौधायनो वल्मीकवपां निदध्यान्
१० वैश्वमुपवेशयेद्यत्र खनिः^१ स्यात्तद्गच्छेद्यस्य पृच्छेत्तं प्रति-
ब्रूयादिति ' ॥
- II. 3. 6 खनन इति ॥ अर्धर्चशः खनेदिति बौधायन " अर्चयेत्ति
शालीकिः ' ॥
- . 3. 10. पुष्करपर्णेनोत्तरदण्डेन मःस्तृणातीति ॥ सूत्रं बौधाय-
११ नस्य " यथोत्पन्नेनैव मःस्तृणीयादिति शालीकिः ' ॥
- . 3. 14. पिण्डानां हरण इति ॥ सूत्रं शालीकेर^१चो ह साह
बौधायनः सर्वाभिः सर्वाभिश्चतुर्दशैरेदिति " गायत्रीभिर्दशैरेत्रि
ष्टुभिः सादयेदित्यौपमन्यवः ' ॥
1. 4. 8. अश्वस्यात्याघमन इति ॥ सूत्रं शालीकेर^१चो ह साह
१० बौधायनस्त्वृणीमश्वमत्यायच्छेत्सर्व एवैव गर्दभमन्तः स्यादिति ' ॥

१ खनि or खनी the MSS. खनि. भाविना सन् the Mahāgniśarvasva.

- II. 4. 12. द्यावापृथिव्योः समीक्षण इति ॥ उभे पद्वत्सममीक्षेतेति
बौधायनस्त्रिरेवेति शालीकिः " प्राच्यां दिशि मंधिमौच-
माण एतं मन्त्रं जपेदित्यौपमन्त्रवः ' ॥
- II. 4. 16. अपो रश्मने अभ्यवहरन्त्यपि वाङ्मिरमुच्य भुञ्जत इति ॥
पूर्वः कस्यो बौधायनस्योत्तरः शालीकेः ' ॥ १ ॥
- II. 5. 11. उखानां करण इति ॥ म ह स्माह बौधायनो ऽषाढाम-
प्येतस्ये याजुष्ये पादमाचौ^१ कुर्याद्यावन्माचौ^१ चादायेष्टका-
मृत्तिकायामपिसृजेद्देवमस्य^२ सर्वां ऽग्निर्याजुषो भवतीत्यै-
कामेवोखां मन्त्रेण कुर्यात्तूष्णीमितरे इति शालीकिः ' ॥
सर्वासु भिस्वासु प्रत्यय इति ॥ म ह स्माह बौधायनः १०
ममाविचं मन्त्रकर्माभ्यावर्तयेदिति^३ ॥ यदन्यत्काविच्रेभ्य इति
शालीकिः ' ॥
- II. 6. 4. अथादत्त एकविंशतिं वृष्णो अश्वस्य शकृत्पिण्डानभि-
मग्निं पचनमिति ॥ सूत्रं बौधायनस्य " यस्यैव कस्य चाश्व-
स्याददीतेति शालीकिः ' ॥
- II. 6. 5. उखानां धूपन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्यपरिमितैर्मन्त्रैर्धू-
पयेदिति शालीकिः ' ॥

१ पाद० B U and G (sec. m.) Bu; पद० Be C' U and G (pr. m.)

२ ऽष्टकायामृत्ति० B G (sec. m.); the vivarana सर्वेष्टकार्याणां (या the Ms.) अदि, the Ms सर्वेष्टकार्याणां (या the Ms.) अत्तिकायाम् ।

३ Thus G, U (sec m.) and the Ms.; संवाकर्म० B; मंधिमौच्यवर्त० Bu, कर्माभ्यावर्त० Be C'.

- I. 6. 11. उखानां प्रवृज्जन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्यै^१ कामेवोखां
मन्त्रेण प्रवृज्जात्तूष्णीमितरे इति शालीकिः^१ ॥
- I. 6. 14 ताः प्राचीवेदीचीवांयातयतीति ॥ पूर्वः कस्यो बौधा-
यनस्योत्तरः शालीकेः^१ ॥
- II. 6. 15. १ पचन इति ॥ स ह स्नाह बौधायन उखा चक्षुभान्मण्ड-
लेष्टका वार्हस्पत्यं महावीरं लोकंष्टणा इत्येतद्गार्हपत्यात्पचे-
दप्येतरद्दामाग्रेरिति^१ यत्किं चेष्टकोक्तं ग्रामाग्निना तत्पचेद्-
विरुक्तं गार्हपत्यादिति शालीकिः^१ ॥
- II. 8 7. पशुश्रीषाणां करण इति ॥ प्रत्यक्षाणि वा मार्त्तिकानि
१० वा म्युरिति बौधायनः^१ प्रत्यक्षाण्येवेति शालीकिः^१ हिरण्मया-
नीत्यौपमन्यवो^१ वायव्यशिरसि वैतान्मन्त्रान्निगदेदित्यौप-
मन्यवौपुत्रः^१ ॥
- II. 9 4 चिरपससैः पर्णशाखया परिकर्पतीति ॥ सूत्रं बौधाय-
नस्यनुपरिकीर्यैव माषान्यमगाथाभिः परिगायेदिति
१५ शालीकिः^१ ॥
- II. 10. 9. आघार इति ॥ उभाभ्यां मन्त्राभ्यामेतमाघारमाघार-
येदिति बौधायनो^१ हिरण्यगर्भः समवर्तताय इत्येतथैवैतमा-
घारमाघारयेदिति शालीकिः^१ ॥ २ ॥ प्रथमः ॥
अनिष्टप्रथममोमस्याध्वरदौघाज्जतीनाः होम इति ॥
१० अध्वरदौघाज्जतीर्ज्ज्वाग्निका जुहुयादिति बौधायनः^१ आग्निका
एवेति शालीकिः^१ ॥
- I. 11. 12 वैराजीषु दीक्षास्विति ॥ स ह स्नाह बौधायनो नामं-

वत्सरः सोम्यचैराजीर्दीक्षाः कुर्वीत^१ कामः संवत्सरः
 सोम्यचैराजीर्दीक्षाः कुर्वीत^१ संवत्सरं वा मृत्यैकादिकं^१
 कुर्वीतैकादिकस्त्वेषामिरिति^१ शालीकिः^१ ॥

II. 13. 7. काम्यस्यान्वधानं^१ इति ॥ जाते काम्यमन्वदध्यादिति^१
 बौधायनः^१ " पुरस्तादेवेति शालीकिः^१ ॥

II. 13. 18. औदुम्बरीणाः समिधामभ्याधानं इति ॥ सूत्रं शालीके-
 र^१चो ह स्माह बौधायन एकामेव समिधं पञ्चर्चेनाभ्याद-
 ध्यात्तदेव राक्षोघ्नं स्यादिति^१ ॥

II. 15. 14. अन्नपत्नीयायै समिधो ऽभ्याधानं इति ॥ सूत्रं शालीके-
 र^१चो ह स्माह बौधायनो ऽन्नपत्नीयां प्रतिममेधनीयां वैष्ण- १०
 वीमित्येता अभ्यादध्यादिति^१ ॥

II. 16. 2. वातप्रविष्णुकमयोः संनिपात इति ॥ अहरहः संनिपातये-
 दिति बौधायन^१ " आदितश्चान्ततयेति शालीकिः^१ ॥

उख्य उदाते प्रायश्चित्तकरणं^१ इति ॥ स ह स्माह बौधा-

१ Thus G U C' and the Ms., मृत्यैकादिकं B Bu; मृत्यैकादिकं Bc.

१ According to the vivaraṇa of this dvaidham, given in Ms. the इति, which is missing in all the MSS, ought to be inserted before ऐकादिकस्त्वेषामिरिति.

१ Thus U (sec. m.) C'; *स्यान्वधानं the other MSS.

१ Thus B Bq C' Bu G (sec. m.) U (sec. m.); *अदध्यात् G (pr. m.) and the Ms.

१ प्रायश्चित्तकरणं G (sec. m.) U

यनः प्रवृज्य परिदायार्काङ्गतिभिरभिजुङ्गयादयेतरत्कमावृता
 कुर्यादित्य^१चो ह स्माह शालीकिः प्रवृज्य परिदायार्काङ्गति-
 भिरभिजुङ्गयान्न चेतरेत्कमावृता कुर्यादिति ^१ ॥

1. 16. 12. प्रयाण इति ॥ स ह स्माह बौधायन उभयेन प्रयाया-
 ५ दाध्वरिकेण चाग्निकेन चेत्याग्निकेनैवेति शालीकिः ^१ ॥

165. 15. अथ यद्यपयाणा^१ अप उपाधिगच्छतीति ॥ सूत्र५ शाली-
 केर^१चो ह स्माह बौधायनो यत्रैवापयाणा अप उपाधिगच्छे-
 तद्भस्म प्रवेष्टयेन्न च विगर्भी तां कुर्याद्यावन्मात्रं चादाय
 प्रत्यवद्ध्यात्ममद्य भस्मना योनिमित्यथेतरत्खालीषु वा सतेषु
 १० वानुनिधापयेदिति ^१ ॥

17. 13. देवयजनस्याध्यवसान इति ॥ स ह स्माह बौधायन
 उभयेनाध्यवस्येदाध्वरिकेण चाग्निकेन चेत्याग्निकेनैवेति
 शालीकिः ^१ ॥ ३ ॥

18 14. संभाराणां निवपन इति ॥ सूत्र५ शालीकेर^१चो ह स्माह
 १५ बौधायनो भस्म चैवोषा^१श्च मन्त्रेण निवपेत्तूष्णीमितरौ
 संभाराविति ^१ ॥

[19 ५. गार्हपत्यचिताविति ॥ सूत्र५ शालीकेर^१चो ह स्माह
 बौधायनो ऽग्निघृष्टण^१ स्वयंचिति^१ श्वेतकृष्णयोरभिमर्शनमधि-
 द्रवणमवद्रवणमिति^१ सर्वमेवैतत्कमावृता कुर्यादिति ^१ ॥

१ Thus here and infra all.

१ Thus Bo C' and cp. XXIII. 15, •धिद्रवणावद्रवण इति B
 •धिद्रवणावद्रवणे इति U (sec m.) Ms; •धिद्रवणमिति Bu G U (pr. m.).

साहसं चिन्वीत प्रथमं चिन्वानः पञ्चचितीकं चेति ॥ म
ह स्माह बौधायनः समाप्येताश्चतुर्थं चिन्वानो जानुदग्नं चात
ऊर्ध्वं प्रत्याददौत पञ्चचितीकं चेत्य^१चो ह स्माह शालीकिः
समाप्येताश्चतुर्थं चिन्वानो ग्रीवदग्नं चैवात ऊर्ध्वं प्रत्याददौतैक-
चितीकं चेति ^१ ॥

वात्सप्रविष्णुकमयोः संनिपात इति ॥ म ह स्माह बौधा-
यनो यद्यह^१ वात्सप्रमुपवसये संपद्येत वात्सप्रेणोपस्थाय संनि-
वपेताथ यदि विष्णुकमा उपवसये संपद्येरन्विष्णुकमैः क्रमित्वा
वात्सप्रेणोपस्थाय संनिवापेन प्रक्रामेदित्य^१चो ह स्माह शाली-
किर्यद्यह^२ वात्सप्रमुपवसये संपद्येत वात्सप्रेणोपस्थाय श्वो भूते १.
संनिवपेताथ यदि विष्णुकमा उपवसये संपद्येरन्विष्णुकमैः
क्रमित्वा वात्सप्रेणोपस्थाय श्वो भूते संनिवापेनैव प्रक्रामे-
दिति ^१ ॥

II. 20. 3 तस्यामन्यवावेक्षमाणो दधिद्रष्टान्प्राप्त्यत्यमुं ते शुचि दधा-
मीति वा तूष्णीं वेति ॥ पूर्वः कस्यो बौधातनस्योत्तरः १५
शालीकेः ^१ ॥

II 20. 5 अथैनाह्न मिकताभिः पूरयित्वा दध्नीपरिष्ठासंप्रच्छाद्येति ॥
सूत्रं बौधायनस्य ^१ मिकताभिरेवैनां^२ पूरयित्वोत्तरे शास्त्रा-
खण्डे निदध्यादिति शालीकिः ^१ ॥

१ Thus Bu U G (sec. m.) Be C'; यदिह B G (pr. m.), यदि Ma.
२ रेवैनां Bu Be C'; रेवैना B G U Ma.

- II. 20. 7. शिष्यस्यादान इति ॥ मन्त्रेणाददीतेति बौधायनस्य^१ श्रौ-
मिति शाल्मीकिः^१ ॥
- I. 20. 15. नैर्ऋतौनामुपस्थान^१ इति ॥ कुर्वीतात्र तयादेवतसूददोहसे^१
इति^१ बौधायनो^१ न कुर्वीतेति शाल्मीकिः^१ ॥
- I. 20. 17.^१ उदपात्रस्योपनिनयन इति ॥ प्रदक्षिणमुपनिनयेदिति
बौधायनो^१ यशोपपादमिति शाल्मीकिः^१ ॥
- II. 21. 1. गार्हपत्यस्योपस्थान इति । सूचं बौधायनस्य^१ हवनीय-
मेवैतेन यजुषोपतिष्ठेरन्निति शाल्मीकिः^१ ॥ ४ ॥ द्वितीयः ॥
21. 19^१ स्तम्बयजुषो हरण इति ॥ सूचं बौधायनस्य^१ परवकाशा-
१० दण्वाग्नौध्रो हरेदिति शाल्मीकिः^१ ॥
- I. 57. 4. आख्यातं चात्वालस्य परिलेखनम् ॥
- I. 57. 7. आख्यातं लोकाग्नौनां^१ हरणम् ॥
- I. 94. 5. आख्यातं^१ स्फ्यविघनानामुपस्थानम् ॥
21. 17. कार्णाग्निनौनामुपमोचन इति ॥ पूर्वः कत्पो बौधायन-
१५ स्योत्तरः शाल्मीकेः^१ ॥
- I. 22. 6. वज्रिणौनामुपधान इति ॥ सूचं^१ शाल्मीके^१ चो ह स्माह
बौधायनो ज्येष्ठेण यूपावटीयं^१ गङ्गं तिष्ठन्भनुरधिज्यं कृत्वा
प्राञ्चं वाणं प्रविध्येत्तमनुद्रुत्याम्नानमुपदध्यादेवं दक्षिणत एवं
पश्चादेवमुत्तरत इति^१ ॥

१. *मुपधान most of the MSS.

२. Thus B G; *दोहसे इति Ba; *दोहस इति Be; *दोहस्यति U
(sec. m.), Ms, C' uncertain

I. 23. 2. ऐन्द्रिया^१ उपधान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^२ पुच्छ
ऐन्द्रीमुपदधादिति शालीकिः^३ ॥

II. 23. 8. उदपात्रस्योपनिनय इति ॥ प्रदक्षिणमुपनिनयेदिति
बौधायनो^४ यथोपपादमिति शालीकिः^५ ॥

ib दर्भस्तम्बस्योपधान इति ॥ वाक्ता समुद्र उपदधात्विति वा
दृष्णीं वेति ॥ पूर्वः कन्यो बौधायनस्योत्तरः शालीकिः^६ ॥

I. 23. 10. दूर्वेष्टकाया उपधान इति ॥ स इ स्माह बौधायनो
दूर्वेया वा महोपदधादूर्वां^७ वैवेति^८ ॥ मन्त्रदूर्वेविषा स्यादिति
शालीकिः^९ ॥

II. 23. 13. औदुम्बरं युगलाङ्गलमिति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१०} दार्ढ्य-
वृक्षमेवैतत्कुर्यादिति^{११} शालीकिः ॥ पुरुषा एवैतद्युगलाङ्गलं
पुरस्तादाददते ऽध्वर्युः पश्चादिति बौधायनः^{१२} प्रत्यक्षमेवैत-
त्संयुज्य क्षपेदिति शालीकिः^{१३} ॥

II. 24 1 कर्षण इति ॥ संप्रत्याहारं^{१४} क्षपेदिति बौधायनः^{१५} आवा-
जग्र^{१६} इति शालीकिः ॥ ५ ॥

^१ Thus Be G (pr. m.), ऐन्द्रा Ba B G (sec m); ऐन्द्रियासु• Bu.

^२ Thus C'; दूर्वाविष्टेति B Be G; वैवेति U (sec. m); वेति U (pr. m.).

^३ Thus C' the Viv. and Ms. •दृष्णीं• the other MSS.—•मेवैतत्कु-
र्यादिति G Ms., •मेवैवेष्टु• Be C'.

^४ Thus Be C'; संप्रत्याहारं Ba G, संप्रत्याहारं U, प्रत्याहारं B.
संप्रत्याहारस्याहृत्य the Viv.

^५ Thus B G U and the Viv.; आवाजन Ba, आवाज Be C'. Mean-
ing uncertain

23. 16 गीयुगानामनुमन्त्रण इति ॥ तत्तदेवानुमन्त्रयेदिति बौधा-
यनः ^१ " मर्वाणि महेति शाल्लौकिः ^१ ॥
- 24 10 मर्वोषधस्य वपन इति ॥ अर्धवंगो वपेदिति बौधायन ^१
अचर्चेति शाल्लौकिः ^१ ॥
- 25 11 इतरमितरत्र विपरिहरतौतरमितरचेति ॥ सूत्रं बौधा-
यनस्योददान एवैतां दिग्गमभिमंसादयेदिति शाल्लौकि ^१ यजुषा
यजुर्विपरिहरेदित्यौपमन्यवः ^१ ॥
- 26 8 म दर्भपुञ्जीलानि पयःप्रोक्षे ऽवधाय तैः प्रोक्षत्यग्नीम्नो
ऽग्निम्नो जुष्टाग्नौचामीति वा तूष्णीं वेति । पूर्वः कन्यो
^१ बौधायनस्योत्तरः शाल्लौकिः ^१ ॥
- 27 5 कुम्भेष्टकानामुपधान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ पत्तपुच्छे-
स्वेवैना ^१ उपदध्यादिति ^१ शाल्लौकिः ^१ ॥
- नानामन्त्रासु दिग्गो भजमानास्त्विति ॥ तथादेवतेनानु-
क्रम्य पारे सूददोहमः कुर्वीतेति बौधायनस्मांतमेवेष्टकां
^१ परिनिस्तिष्ठेदिति शाल्लौकिः ^१ ॥
- इष्टकागणानामुपधान इति ॥ तथादेवतेनानुक्रम्य पारे
सूददोहमः कुर्वीतेति बौधायनस्मांतमेवेष्टकागणं परिनिस्तिष्ठे-
दिति शाल्लौकिः ^१ ॥
3. 8-10. अभिमर्शो ऽभिहोम इति ॥ सूत्रमाचार्ययोर ^१ वो ह साहौ-

यमन्यवः पुरस्तादभिमर्शाभिहोमाभ्यां तयादेवतसूददोहमः^१
कुर्वीतेति^१ ॥

II 29 15. मर्षगिरम^२ उपधान इति ॥ पूर्वः कन्पो बौधायनस्यो-
त्तरः शालीकिः ॥

II 30 10. औदुम्बरं चोखुखलमुमलमिति ॥ सूचं बौधायनस्य^३ ॥
दार्ढ्यवृत्तमेवैनत्कुर्यादिति^४ शालीकिः^१ ॥ ६ ॥

II 30 11. सर्वोपधस्यावहनन इति ॥ मन्त्रेणवहन्यादिति बौधायन-
स्य^३ णीमिति शालीकिः^१ ॥

II 30 17. उखानामुपधान इति ॥ सूचं बौधायनस्य^३ कामेवोखां
मन्त्रेणोपदध्यात्तूणीमितरे इति शालीकिः^१ ॥ १०

II 31 13. पशुगौर्वाणामुपधान इति ॥ मथ उपदध्यादिति बौधा-
यनो^३ ॥ न्तपु तस्य व्यूहोपदध्यादिति शालीकिः^१ ॥

अथर्वगिरम उपधान इति ॥ पुरस्तात्सर्वतोमुखमण्येण
स्वयमावृणामच नवर्चमथर्वगिर उपदध्यादिति बौधायनो^३
नाथर्वगिर इति शालीकिः^१ ॥ १५

II 33 12. सर्वतोमस्योपधान इति ॥ सूचं बौधायनस्य^३ अनुदिशमेव^४
गायत्रीरुपदध्यादिति शालीकिः^१ ॥

१ Thus all the MSS : *दोहमो Ms.

२ *गिर MSS exc. C

३ *हृष्ये MSS exc. U C' and Ms, *मेवैत MSS exc U

४ Thus Be C' U (see. in) and the Vic.; the other MSS, om. एव ।

3 15. अज्ञानासुपधान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ विज्ञाते-
खेवाङ्गेखङ्गान्युपदध्यादिति शाल्मीकिः ^१ ॥

31 2 अथमस्योपधान इति ॥ सूत्रः शाल्मीकेर^२ चो ह माह
बौधायन ईषत्प्रत्यवदत्तगिरमसेनमुपदध्याद्यथर्षभो^३ वागितु-
४ सुपतिष्ठतीति^५ ॥

अतीतानामिष्टकागणानासुपधान इति ॥ आधिसुपदधा-
दिति^६ बौधायनश्चित्यन्त इति शाल्मीकिः ^१ ॥

व्रतप्रदान इति ॥ मध्यंदिने व्रत प्रयच्छेदिति बौधायन-
श्चित्यन्त इति शाल्मीकिः ^१ ॥ ७ ॥ तृतीयः ॥

1 35 1 १० पुरीषचित्तेरुपधान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ पूर्वसुरेव
पुरीषचित्तिं परिनिस्तिष्ठेदिति शाल्मीकिः ^१ ॥

अश्वभित्तस्तिष्ठेतां छण उत्तरः^२ श्वेतो दक्षिण^३ इति ॥
अत्रैवाभ्यां तिष्ठज्ञां घाममाहारयेदिति बौधायनः ^४ काले-
कालं एवैनावुदानयेयुरिति शाल्मीकिः ^१ ॥

39 1 ११ वाल्मखित्यानासुपधान इति ॥ उपरिष्टाद्वाल्मखित्या उप-
दध्यादिति बौधायनः ^५ पार्श्वत इति शाल्मीकिः ^१ ॥

१ Thus (प्रत्यवदत्त) U G (pr. m.) C' and Ms., प्रत्यवदत्त • Ba,
प्रत्यवदत्त • Be G (sec. m.), प्रत्यवदत्त • B

२ Thus G and Ms., वागितुमुप • or वागितानुप • the other MSS

३ Thus B G U (sec. m.), M* and the Var., अधि • Ba अधि •
Be C' U (pr. m.),

४ उत्तरत G C and the Var.

५ दक्षिणत B G.

- II 41 1 सृष्टीनामायातन^१ इति ॥ अग्रेण स्वयमादृशामुदीचीरेना
 आयातयेदोत्तरस्मात्पक्षमधेः सर्वतो^२ वेति^३ ॥ पूर्वः कन्यो
 बौधायनस्योत्तरः शालीकिः^४ ॥
- II 41 5. शुष्टीनामुपधान इति ॥ सूत्र५ शालीकेर^५चो ह स्माह
 बौधायनः पुरस्तादेनाः प्रतीचीरुपदध्यात्पुरस्ताद्धि प्रतीची
 रात्रिर्युञ्जतौति^६ ॥
- II 42 18 तामां पुरीषवर्तौ मध्य उपदधातीति ॥ म ह स्माह
 बौधायनः पुरीषेण वा सहोपदध्यात्पुरीषं^७ वैवेति^८ ॥ मन्त्र-
 पुरीषैवैषा स्यादिति शालीकिः^९ ॥
- II 42 20 वैराजानामुपधान इति ॥ पूर्वः कन्यो बौधायनस्योत्तरः १०
 शालीके^१ ॥
- II 43 9 याजसेनानामुपधान इति ॥ पूर्वः कन्यः शालीकेरुत्तरो
 बौधायनस्य ।
- II 43 21 दृतेष्टकानामुपधान इति ॥ म ह स्माह बौधायनो दृतेन
 वा सहोपदध्याद्दृतेन वाभ्यज्येति^{११} मन्त्रधृता एवैताः स्युरिति १५
 शालीकि^{१२} धृतपिण्डानेवात्रोपदध्यादित्यौपमन्यवः^{१३} ॥

१ Thus U' (see. 10), Ms., the Viv. (one copy) ; *मायतन the other MSS

२ Thus Ms. and the Viv., सर्वत इति वेति Ba B G U (pr. m.) सर्वत इवेति U (see. m.) Be C'

३ Thus G., *वैवेति B Be Ba., *वेतिवेति U., *वैवेतिवेति C', *वैवेतिवेति the M.,

दृष्टकानामावापस्यान इति ॥ अन्तरेण व्योतिप्रतीत्य
भूतेष्टकास्यैतदिष्टकानामावापस्यानं भवतीति ॥ स ह स्माह
बौधायनः संवेगनयजुः प्रबुद्धयजुः प्रधाणयजुरपर्याणयजुः
मामिधेनीराप्रौरतीताः^१ श्वेष्टकांगणानत्रोपदध्यादित्य^२ चो^३ ह
१ स्माह गालीकिर्नानिष्टकं मन्त्रमिष्टकावदापादयेदतीतानेवेष्ट-
कांगणानत्रोपदध्यादिति^१ ॥

15. 1. पौर्णमास्या उपधान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्योत्तर
उवाच^१ पौर्णमासौमुपदध्यादिति गालीकिः^२ ॥

15. 6. नक्षत्रेष्टकानामुपधान इति ॥ सूत्रं गालीकेर^३ चो ह
१० स्माह बौधायनः प्रतितारकं चात्रेष्टका उपदध्यान्तवतत्र च
रोचयेदिति^४ ॥

15. 15. सर्वतोमुखस्योपधान इति ॥ सूत्रं गालीकेर^५ चो ह
स्माह बौधायनो व्यवेत^६ खल्विदं कृष्णस्याभिमर्गनेन^७ भवति^८
सर्वतोमुखमुपधास्यञ्छ्वेतमथमभिमृगेदिति^९ ॥

16. 3. १३ वर्धनेष्विति ॥ सूत्रं गालीकेर^{१०} चो ह स्माह बौधायनो

१ Before चात्रोपदध्या Bu Be G' G (pt. m.) U (sec. m.) ms एतद्व
or एतद् here and 1 6; B G (sec. m.) and the Ms om. these
words

२ •पानयेदितिना• some

३ व्यवेतं Be U (sec. m.) Ms (= अक्षिप्तं , व्यवेतं B G, व्यवेतं G'
व्यपोवेतं Bu

४ •मर्गेन the Ms

यावन्ति वर्धनानि समाने ऽहनि मंनिपतेयुः सर्वेषां पारे
तथादेवतसूदोहमः कुर्वेति १ ॥ ८ ॥ चतुर्थः ॥

I 47. 9 अथ प्रोचणीषु हिरण्यशल्काग्रत्वम्यतूर्ध्वं^१ चिभ्यो ऽपरि-
मितानिति महस्रमिति प्रोक्तं ॥ पूर्वः कन्पो बौधायनस्योत्तरः
शालीकेः^१ ॥

II. 48. 9 शतरुद्रीयस्य होम इति ॥ सूत्रमाचार्ययोः^१ पूर्वमिन्ने-
वानीके जुहुयादिति गौतमः^१ ॥

II 49. ४ नमस्कारैरुपस्थान इति ॥ स ह स्माह बौधायनः मध-
नुष्क एवोपतिष्ठेत्तत्तरस्या एव दिश आवृत्यैतेनैव यथेतमेत्य
पश्चात्प्राङ् तिष्ठन्तूर्ध्वासुपतिष्ठेत्तेत्यत्रो^१ ह स्माह शालीकिर्द- १०
त्तैव धनुरुपतिष्ठेत्तस्यै चैव दिश आवृत्यैतेनैव यथेतमेत्य
पश्चात्प्राङ् तिष्ठन्तूर्ध्वासुपतिष्ठेत्तेति^१ ॥

II 49. 15 परिविच्यमाने यजमानं वाचयतीति ॥ सूत्रं शाली-
केरत्रो^१ ह स्माह बौधायनः परिविच्यपरिविच्यैवाश्वनि
कुम्भं निदध्यादंशस्ते^१ चुदमुं ते श्मच्छलित्यभिनिर्दिशे^१ ११
दिव्यादिति^१ ॥

II. 50. 3 विकर्षण इति ॥ अर्धर्चशो विकर्षेदिति बौधायन^१
अर्चयेति शालीकिः^१ ॥

१ आवपति instead of प्रत्यस्यति Be C.

२ Thus (अर्धर्चम्) Be C and the Vin., अर्धर्चम् all the other MSS.
and the Ms

1. 52, 3. स्वयमाहृषाये व्याघारण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्योग्नि-
चतुरश्रामेनां व्याघारयेदिति शाल्मीकिः ¹ ॥
1. 53, 1. वैश्वानरमाहृतानां मन्त्रामस्य इति ॥ मन्त्रवन्तः प्युरिति
बौधायनस्य ² ण्यौका इति शाल्मीकिः ³ वैश्वानर एव मन्त्रवान्स्था-
५ नू ण्यौका माहता इत्यौपगम्यवः ⁴ ॥
1. 53, 6. अनीकवतस्य होम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ⁵ हवनौप
एवानौकवतं जुहुयादिति शाल्मीकिः ⁶ ॥
1. 54, 1. अथैनं संचितमाव्यप्रोक्षेण प्रोचतीति ॥ सूत्रं शाल्मीके-
र ⁷ त्रौ ह स्माह बौधायनो मन्त्रानुदिशं चैनं प्रोचन्मन्त्रा-
१० नुष्मोकं चेति ⁸ ॥
- 54, 1. इधमस्य निधान इति ॥ स ह स्माह बौधायन उभये-
नेभं निदध्याटाध्वरिकेण चाग्निकेन चेत्योग्निकेनैवेति
शाल्मीकिः ⁹ ॥ ६ ॥
1. 55, 1. प्राकलैः परिधान इति ॥ आहवनीयं परिदध्यादिति
१५ बौधायनः ¹⁰ पुच्छमेवेति शाल्मीकिः ¹¹ ॥
1. 55, 5. सुवाङ्मयोः करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो ¹² न
कुर्यादिति शाल्मीकिः ¹³ ॥
- 55, 7. पूर्णाङ्गित्यै ¹⁴ करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो ¹⁵ न
कुर्यादिति शाल्मीकिः ¹⁶ ॥
- 55, 8, १०. अत्र जुहुवानमा दिशो ध्यायेदिति ¹⁷ ॥ दिग्भ्यो ऽहमग्नि-

१ Thus Ms. only, पूर्णाङ्गित्योः the MSS.; पर्णाङ्गितिकरण the Var.

२ इति om. all exc. Ms.

मभि^१भंभराणीति वा तूष्णीं वेति ॥ पूर्वः कन्धो बौधायन-
स्योत्तरः शालीकिः^१ ॥

II. 56 8 प्रसेकस्यायातन^१ इति ॥ पूर्वः कन्धः शालीकिस्ततो
बौधायनस्य ॥

II. 56 10 तस्मिंश्चतुर उपस्तृणान आहेति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ ।
नोपस्तृणीतेति शालीकिः^१ ॥

II. 56 12 प्रसेकस्यानुप्रहरण इति ॥ अनुप्रहरेदिति बौधायनो^१ ।
नानुप्रहरेदिति शालीकिः^१ ॥

II. 56 13 ब्रह्मौदनस्य अषण इति ॥ अग्न्याधेयवच्छ्रपयेदिति बौधा-
यन^१ एतस्मिन्नेवेति शालीकिः^१ ॥

II. 56 14 ब्रह्मौदनस्य प्राशन इति ॥ उत्तरे श्रोष्ठन्ते प्राश्रीयुरिति
बौधायनः^१ पुच्छमेवाभित इति शालीकिः^१ ॥

II. 57. 4 वातनामानाः होम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ वात-
मथवाञ्जलिना जुहुयादिति शालीकिः^१ कृष्णाजिनपुटेन
जुहुयादित्यौपमन्यवः^१ ॥

II. 57. 9 शाकलानामनुप्रहरण इति ॥ अनुप्रहरेदिति बौधायनो^१ ।
नानुप्रहरेदिति शालीकिः^१ ॥ १० ॥ पञ्चमः ॥

II. 57 12 अग्निधिष्ण्यानामुपधान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ मवां
एव याजुषीरुपदधादिति शालीकिः^१ ॥

१ The two aksharas अम effaced in G

१ ० यतन MSS exc Be G.

९. २. नानाबीजानां निर्वपण इति ॥ निर्वपणेनानुपमेत्य^१
 यमिष्टुगेदिति^१ बौधायनस्त^१त्तदेव हविः परिनिस्तिष्ठेदिति
 शाल्लौकिः^१ ॥

तेषां त्रीहिव्येव हविष्कृतमुदादयत्युपोद्यच्छन्ते यवामिति ॥

५ सूत्रं शाल्लौकेर^१चो ह स्माह बौधायन आवपनप्रभृति यवेषु
 मन्त्रकर्मभ्यावर्तत तन्त्रं तु हविष्कृत^१ स्यादिति^१ ॥

आयनिमयन इति ॥ जघनेन गार्हपत्यमायेभ्यो निनये-
 दिति बौधायनो^१ ऽयेनातिहायेति शाल्लौकेर^१येण वा जघ-
 नेन वेत्यौपमन्यवः^१ ॥

१० मचरुपशुपुरोडाशा^१ एवेतरेषां हविषामिडा अवसेद-
 भ्यधेदिति^१ मपशुपुरोडाशानां वेति ॥ पूर्वः कल्पो बौधा-
 यनस्योत्तरः शाल्लौकेः^१ ॥

८ ७. अत्याक्रमण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ मह स्त्रिष्टुक्ता-
 त्याक्रमेदिति^१ शाल्लौकिः^१ ॥

१० १५ अभिषेक इति ॥ सूत्रमाशयंयोर^१चो ह स्माहौपमन्यवः

१ *ममेत्याभिष्टुगेदिति U (sec m.).

१ Thus G (sec. m) Ba Be C' Ms., *भूत B G (pr m.) U; cp. XXI, 4, 75 7, XXI, 16 99, 16

१ *पशु. om B G U' (pr. m.) the Vir — *डाश B Ba G U (pr. m.) the Vir.; *डाश Ba C' U (sec. m.).

१ Thus (and cp II. 71. 5) B G B; *दत्यर्धेदिति Ba C' *दत्यर्धेदिति
 . Ba.

१ Thus U (pr m) C', the Vir; स्त्रिष्टुक्तात्या. the other MSS.

पुरस्तात्स्विष्टकृतो यावदाम्नातेनाभिषिञ्चेन्नात्र कृष्णाजिनं न
रुक्मौ^१ न पार्थानि भवन्ति कुशानेव सः स्त्रीर्यं तेऽन्वेनमभि-
षिञ्चेदिति^१ ॥

- II. 58. 18; 59. 8. योगे विमोक इति ॥ अहरह्युञ्ज्यादहरहर्विमुञ्चेदिति
बौधायनो^१ ऽहरह्युञ्ज्यादन्ते विमुञ्चेदिति शालीकिर^१दित ५
एव युञ्ज्यादन्ते विमुञ्चेदित्यौपमन्यवः^१ ॥
- II. 59. 11. क्रतुकरण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ यथाकल्पास्य क्रतु-
करणानि कुर्यादिति शालीकिः^१ ॥
- II. 59. 13. ऐकादग्निनानां^१ पशूनामुपाकरण इति ॥ सूत्रं बौधा-
यनस्यै^१कयूप एवैकादग्निनान्यशूनामुपाकुर्यादिति शालीकिः^१ १०
॥ ११ ॥
- II. 59. 17. वपानां परिहोम इति ॥ तांतां परिजुहुयादिति बौधा-
यन^१ आदितश्चान्ततश्चेति शालीकिः^१ ॥
- II 60. 3. अश्वश्रावप्रापण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ माध्यंदिन
एव सवने ऽश्वमवप्रापयेदिति शालीकिः^१ ॥ .
पशूनामासादन इति ॥ पशूपशुं पश्वहोत्रासादयेदिति १५
बौधायनो^१ मुख्यमेवेति शालीकिः^१ ॥
हृदयशूलानामुदासन इति ॥ एकैकश उदासयेदिति
बौधायनः^१ सर्वान्सहेति शालीकिः^१ ॥

१ Thus Be C' U (sec. m); रुक्मौ the other MSS. .

१ C' and the Viv. एकाः ।

62. 1. अमित्रायै मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवती च स्यादध्यव-
दानीया चेति बौधायनसू^१ष्णीका च स्यादध्यवदानीया चेति
शालीकि^२मन्त्रवती च स्यात्तन्त्रहरया चैनया निरुद्धया यजे-
तेत्यौपमन्यवः^३ ॥

62. 6. १ देविकाहविषां करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो^४ न
कुर्यादिति शालीकिः^५ ॥ १० ॥ षष्ठः ॥

. 1. अथातो वाजपेयं व्याख्यास्यामः ॥
चिन्वीत वाजपेये ऽग्निमिति बौधायनो^६ न चिन्वी-
तेति शालीकिः^७ ॥

63. 3. १. औदम्बरश्च रथचक्रश्च सप्तदशारमिति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^८
दार्ढ्यवृत्तमेवैनत्कुर्यादिति^९ शालीकिः^{१०} ॥

63. 12. खादिरौ विट्क्षी^{११} वध्रैर्युतामुपकल्पयत^{१२} इति ॥ सूत्रं
बौधायनस्य^{१३} बस्ताजिनं चैवात्रोपकल्पयित शतमानं च
हिरण्यमिति शालीकिः^{१४} ॥

63 13 १४ म ग्रीवस्य जघन्याहःसु पुरस्तादापादौ पौर्णमास्ये दीक्षत
इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१५} शरदि वाजपेयेन यजेतेति
शालीकिः^{१६} ॥

१ *रस्य* G (sec. m.).— *मेवैनत्* G (pr. m.) U, *मेवैनत्* the other MSS.

२ Thus G and the Viv ; विट्क्षी Be, विट्क्षी B, विट्क्षी U, विट्क्षी Be, विट्क्षी C' (pr. m.), विट्क्षी (sec. m.)

३ Thus G, वध्रैर्यु* Be, वध्रैर्यु* C', वध्रैर्यु* B, वध्रैर्यु* U, वध्रैर्यु* B, वध्रैर्यु* the Viv. (one copy), वध्रैर्यु* (another)

II. 64. 4; 65. 10. माविचाणाः होम इति ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः

शालीकेः ॥

II. 64. 12. वाजपेयिकायै सुरायै मंधान इति ॥ सूत्रमाचार्ययोर्^१ चो
ह स्नाहौषमन्यवो यत्रैव सुरा स्यात्तत आहारयेदिति ^१ ॥

II. 65. 4. सो ऽरद्विमात्रे ऽरद्विमात्रे वा विपश्चाति धनुर्वष्टीर्वा प्रवे-
ष्टयतीति ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः शालीकेः ॥

II. 65. 5. गोधूमं^२ चषालमिति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^३ गोधूमपिष्टा-
नामपि कुर्यादिति शालीकिः ^१ ॥

II. 66. 2. दुन्दुभीनामामञ्जन इति ॥ सूत्रं दैधमेवैतद्भवति ॥

II. 66. 14. क्रतुकरण इति ॥ सूत्रं शालीकेर^४ चो ह स्नाह बौधा- १०
यनो ऽतिरात्रमप्यत्र क्रतुमुपेयात्समानपत्रे चैनं संतिष्ठा-
पयिषेदिति^५ ॥ १३ ॥

II. 66. 16. पक्षेद्भानतिशान्नागृहातीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^६ सर्व
एवैते^७ सोपयामा^८ यश्नीत्या^९ भवन्तीति शालीकिः ^१ ॥

II. 67. 10. सुरायहाणां यज्ञ इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१०} सजुष्टा- १५
न्यरिमृज्य^{११} सादयेदिति शालीकिः ^१ ॥

१ Thus G and the Viv. (one copy), गोधूमं Bn; गोधूमं the other MSS.

२ Thus Be C' U (sec. m); संनिपतियेदिति B G; संनिपतियेदिति Bn.

३ Thus G C'; एवैते U, एवैते B Be; Bn defective.

४ सोपयाममयी. U.

५ Thus Be C'; सजुष्टा. Bn U, सजुष्टा. B G.

- . 67. 12. द्वित्रेणि^१ वा चित्रेणि^१ वोदीच आयातयतीति ॥ पूर्वः
कल्पो बौधायनस्योत्तरः शालीकेः ॥
- I. 68 1. पङ्कशना आदाय यूपमभिप्रेयादिति बौधायनः " पञ्च
रशना आदाय यूपमभिप्रेयादिति शालीकिश्च^१ तस्य रशना
५ आदाय यूपमभिप्रेयादित्यौपमन्यव^१ " एकासेव रशनामा-
दाय यूपमभिप्रेयादित्यौपमन्यवौपुत्रो^१ " ऽग्नौषोमीयरशनाया-
मेव नियुञ्ज्यादित्याञ्जीगविः^१ ॥
- I. 68. 2. वाजपेयिकानां पशूनामुपाकरण इति ॥ ऐकादग्निना-
नुपाकृत्य^१ वाजपेयिकानुपाकुर्यादिति बौधायनो^१ वाजपेयि-
१० कानेव नैवैकादग्निनानिति शालीकिः^१ ॥
- . 3. प्राजापत्यानामुपाकरण इति ॥ एकैकञ्च उपाकुर्यादिति
बौधायनः^१ सर्वान्सहेति शालीकिः^१ ॥
- . 70 3 वपानां परिहोम इति ॥ तर्तां परिजुहुयादिति बौधा-
यन^१ आदितश्चान्ततश्चेति शालीकिः^१ ॥
- १५ इदंशूलानामुदासन इति ॥ एकैकञ्च उदासयेदिति
बौधायनः^१ सर्वान्सहेति शालीकिः^१ ॥
- 72 15,
. 15. रथानामभियोजन इति ॥ सूच^१ शालीकेर^१चो ह स्नाह
बौधायनो य एवैष समवक्षेपणो मन्त्रस्तं प्रथममभियोजनानां
कुर्यादित्य तूष्णीमद्यान्समवक्षिपेदिति^१ ॥
- . 76. 5.१. काष्ठागमन इति ॥ स ह स्नाह बौधायनः प्रदक्षिण-

मावृत्त्यैतां^१ काष्ठां गच्छेयुरथामृतो ऽपमलैरावर्तेरन्नित्यं^२ च ह
 स्माह शालीकिरपमलैरावृत्त्यैतां^३ काष्ठां गच्छेयुरथामृतः
 प्रदक्षिणमावर्तेरन्निति^४ ॥ १४ ॥

II. 79. 14. अथ यजमानं तार्यं परिधापयतीति ॥ सूत्रं बौधायन-
 स्त्रीमे एवैते यजमानं परिधापयेदिति शालीकिः^५ ॥

II. 80. 2. श्रित्या आयातनं इति ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः
 शालीकिः ॥

II. 80. 5. तां दशभिः कल्पै^६ रोहतीति^७ ॥ सूत्रं बौधायनस्यैतरेव
 मन्त्रैः प्रत्यवरोहेदिति शालीकिः^८ ॥

II. 81. 2 अत्रास्मै प्रत्यवरोहणतं^९ आभन्दौ निदधातीति^{१०} ॥ सूत्रं १०
 बौधायनस्य^{११} वस्ताजिनं चैवास्यात्र^{१२} प्रत्यवरोहेच्छतमानं^{१३} च
 हिरण्यमिति शालीकिः^{१४} ॥

१ Thus both times C' only, •इत्येतः both times G and B the second time; इत्येत B the first time, all the MSS. (exc. C') •त्यः, not त्ये ।

२ Thus B G, आयातन the Viv, आयातन Bu, आयातन Be C'.

३ Thus G U C' (sec m.) and the Viv ; •अवरोहः Bu, •अवरोहः B Be

४ Thus only the Viv., प्रत्यवरोहण the MSS.

५ Thus the Viv., निमिनीतीति Be, निमिनीतीति C', प्रत्यवदधातीति B Bu G U

६ Thus B U G ; वैवास्या Bu ; च only Be C, अथ seems superfluous

७ Before यजमानं B Bu U G ins. इति ।

- II. 81. 5. अथैनमेतयामन्या सद आवहन्या वा व्रजतीति^१ ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः शास्त्रीकेः ॥
- II. 81. 8. अतिशङ्काणां भक्षण इति ॥ पूर्वः कल्पः शास्त्रीकेरुत्तरो बौधायनस्य ॥
- I. 83. 10. १ प्राजापत्यानां भक्षण इति ॥ पूर्वः कल्पः शास्त्रीकेरुत्तरो बौधायनस्य ॥
- II. 84. 2. गुदद्वतीयेष्विति ॥ द्वेदे अत्र गुदद्वतीये उपयष्टोपयजे-दिति बौधायनो^२ ऽपच्छेदमिति शास्त्रीकिः^३ " समस्तान्येवैतान्यनुप्रक्षत्य सर्वमन्त्रैरनुमन्त्रयेतेत्यौपमन्यवः^४ ॥ १५ ॥ सप्तमः ॥
- II. 85. 1. १. अथातो राजसूयं व्याख्यास्यामः ॥ चिन्वीत राजसूये ऽग्निमिति बौधायनो^२ न चिन्वीतेति शास्त्रीकिः^३ ॥
- II. 85. 9. पुनरभ्युष पिष्टानि कृत्वाहारयेदिति बौधायनस्तथा-भ्युषान्येवैतानि^१ सूरिति शास्त्रीकिः^३ ॥
- I. 85. 10. ११. नैर्ऋतस्य मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवाग्न्यादिति बौधायन-सू^२ णीक इति शास्त्रीकिः^३ ॥
- I. 85. 12. एकोल्लुकस्य हरण इति ॥ अन्वाहार्यपचनाद्दुरेदिति बौधायनो^१ यामाग्रेरिति शास्त्रीकिः^३ ॥
- II. 86. 1. नैर्ऋतस्य होम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^२ विस्त्रुमिका-
१०. काण्डाभ्यामेवं परिगृह्य जुहुयादिति शास्त्रीकिः^३ ॥

^१ व्रजतीति G B, व्रजितीति Bu; U Be C' corrupt.

^२ Thus G; •भ्युषान्ये• U, •भ्युषान्ये• B, •दशान्ये• Be C'.

- II. 86. 3 दक्षिणानां दान इति ॥ अहरहर्दद्यादिति बौधायन^१
 आदितश्चान्ततथेति शालीकिः^१ ॥
- II. 86. 3. उदपात्रस्योपनिनयन इति ॥ प्रदक्षिणमुपनिनयेदिति
 बौधायनो^१ यथोपपादमिति शालीकिः^१ ॥
- II. 86. 5. स्वाहा नमो य इदं चकारेति ॥ सूत्रं बौधायनस्थान्त-
 मथत्र स्वाहाकारं परिणयेदिति शालीकिः^१ ॥
- II. 87. 1. संतनीनामनुप्रयोग इति ॥ स ह स्वाह बौधायनो यदह-
 रिष्ठा वा पशुना वा यजेतापि तदहः संतनौ^१ प्रयुञ्जीतेत्य^१चो
 ह स्वाह शालीकिरहरहराश्रावणार्थं खल्वेते दृष्टे भवतो^१
 यदहरिष्ठा वा पशुना वा यजेत न तदहः संतनी^{१०}
 प्रयुञ्जीतेति^१ ॥
- ib. चातुर्मास्यानामनुप्रयोग इति ॥ स ह स्वाह बौधायनो
 यदहश्चातुर्मास्यानि प्रयुञ्जीतापि तदहः संतनी प्रयुञ्जीतेत्य^१चो
 ह स्वाह शालीकिरहरहराश्रावणार्थं खल्वेते दृष्टे भवतो^१
 यदहश्चातुर्मास्यानि प्रयुञ्जीत न तदहः संतनी प्रयुञ्जीतेति^१ ॥ १४
- II. 88. 17. आख्यातं पञ्चधौयस्य करणम्^१ ॥ १६ ॥
- II. 89. 3 अथोपवेष्टेणाङ्गारान्समूहतीति ॥ सूत्रं शालीकेर^१चो ह
 स्वाह बौधायनस्त्रुष्णीमङ्गारान्समूह्यायेनाङ्गुवाङ्गतिभिरभिजु-
 ङ्गयादग्नये^१ रचोन्ने स्वाहेति पञ्चभिर^१च प्रष्टिवाहिनः रथं
 दद्यादिति^१ ॥

^१ Here and infra some of the MSS. read संतनीः (संतनौ).

^{१०} अवाङ्मनौ • Bc U C', चुवाङ्गत्या • Bn.

89. 11. अपामार्गसकूनाः होम इति ॥ सूत्रः शालीकेर^१चो ह
 स्माह बौधायनः समस्तेनैवास्मै मन्त्रेणापामार्गसकूनुडया-
 तूष्णीः सुवमनुप्रहरेतूष्णीमुपोत्तिष्ठेदिति^२ ॥
89. 15. देविकाहविषां करण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^३
 * सोमः सोममनुवर्तरन्निति शालीकि^४नं देविकाहविर्भयजे-
 दित्याज्ञीगविः^५ ॥
91. 3. अग्निभिः प्रत्यवमान इति ॥ अजस्रैः प्रत्यवस्येदिति बौधा-
 यनो^६ ऽरण्योः समारोह्येति शालीकिः^७ ॥
 पथमः समासेचन इति ॥ दृतौ वा विनाडे^८ वा समा-
 १० मिश्रेदिति बौधायनो^९ नवायां कुम्भ्यामिति शालीकिः^{१०} ॥
92. 14. स्वयंकृतेष्विति ॥ सूत्रः शालीकेर^{११}चो ह स्माह बौधा-
 यनो गोव्यामप्रमृदितानां^{१२} कुशानां वर्हिः संनद्येत्स्वयंपति-
 तानां काष्ठानामिष्टां^{१३} यदेव वेद्ये रूपः सा वेदिर्दृतिं वा
 विनाडं^{१४} वा रथ आधाय परिवहेद्यत्तत्र नवनीतमुत्सीदे-
 १५ त्तदाज्यः स्यादिति^{१५} ॥
- 93 2. मैत्रावार्हस्यत्यस्य निर्वपण इति ॥ समानचतुर्मुष्टी स्याता-

१ *मुपोत्तिष्ठेदिति G U C'. *मुपतिष्ठेदिति B Ba Be; probably II, 89

12 उपोत्तिष्ठति is the correct reading.

१ विनाडी G U C'. विनाळे the other MSS. and the Viv

३ Thus Be C' and comp. the Viv. * जवां नियमयमनेन शान्तितानां
 कुशानां; गोव्यामप्रमृ. G B Ba, गोव्यामप्रमृ. U.

४ विनाडं or विनाळं MSS.

मिति बौधायनो " नानाचतुर्मुष्टौ स्यातामिति शालीकिः ।

॥ १७ ॥ अष्टमः ॥

II. 94 2. रोहिते चर्मणौति ॥ सूत्रं बौधायनस्यारोहितः
स्यादिति शालीकिः ।

सोमकथणेषूपैते^१ निव्याः शते स्युरिति बौधायन " एत
एव शततमाः स्युरिति शालीकिः ।

II. 94. 8. वसतौवरीणां ग्रहण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य " मार-
स्वतौरण्यच वसतौवरीर्गृह्णीयादिति शालीकिः ।

II. 94 18. आग्नेयस्यैन्द्राग्र उपालम्भो भवतीति ॥ सूत्रं बौधायन-
स्यैन्द्राग्र एव सवनैयः स्यादिति शालीकिः ।

पात्राणां करण इति ॥ यथानिर्भेदं पात्राणि कारयेदिति
बौधायनः " प्राकृतान्येवैतानि स्युरिति शालीकिः ।

II. 98 1. मारस्वतौनामभिहोम इति ॥ सूत्रं शालीकेर^२चो ह
स्माद् बौधायनो याभ्यामेतदृग्भ्यां वहन्तौरभिजुडयात्ताभ्यां
ग्रहेग्रहे जुडयादय तृण्यौ^३ मारस्वतौरभिजुडयादिति ।

II. 98. 7. अभिषेचनीयानां ग्रहाणां ग्रहण इति ॥ सूत्रमाचार्ययो-
र^४चो ह स्माद्दौपमन्यवः पुरस्तात्सदमो ऽभिषेचनीयाग्रहा-
गृह्णीयादिति ।

II. 99. 16;
102. 9 धनुषः प्रदान इति ॥ पूर्वः कन्यो बौधायनस्योत्तरः
शालीकेः ।

100. 9 मास्तस्यैकविंशतिकपालस्य कपालोपधान इति ॥ ऐष्टि-
कैरुपधाय गणैरुपदध्यादिति बौधायनो " गणैरेवेति
शालीकिः ^१ ॥
00. 9 अमित्राये मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवती स्यादिति बौधा-
यनस्य ^२ णीकेति शालीकिः ^१ ॥ १८ ॥
01. 2 कौवस्य स्यान् इति ॥ अन्तर्वेदि तिष्ठेदिति बौधायनो "
वह्निर्वेदौति शालीकिः ^१ ॥
100. 7. मणूनां करण इति ॥ औदुम्बर औदुम्बरेण लोहेन
प्रच्छन्नः स्यादिति बौधायन " औदुम्बर एवेति शालीकिः ^१ ॥
107. 4. १० तस्मिन्मह संग्रहीत्वा रथवाहने रथमादधातीति ॥ सूचं
बौधायनस्त्वाध्यायणमेवैक ^१ संग्रहीता स्यादिति शालीकिः ^१ ॥
06. 14 स्फ्यस्य प्रदान इति ॥ सूचः शालीकेर ^२ चो ह स्याह
बौधायनो यजमानस्यैवैकस्य मन्त्रेण मप्रयच्छेत्तूष्णीमितरे
मप्रयच्छेरन्निति ^१ ॥
100. 1 १४ अक्षाणां करण इति ॥ सौवर्णाः स्युरिति बौधायनो "
राजता इति शालीकि ^३ नागदन्ता ^३ इत्यौपमन्यवो " वैभीतका
इत्यौपमन्यवीपुचः ^१ ॥
- ib अथास्मै पञ्चाक्षानपच्छिद्य प्रयच्छतीति ॥ सूचः शाली-

१ Thus G; *सुधातृषानि C', *स्याद्याहयानि* U, *स्य च शानयानि* B Be,
m Bu this dvandva is missing

२ *यदीरेन्निति G U C'.

३ Thus G B Bu U; *दंसा Be C'.

केर^१धो ह स्माह बौधायनो येनास्यानुपपन्नः स्यात्तं तत्रापि-
सृजेद्दिशो ऽभ्ययः राजाभूदिति ^१ ॥

II. 111. 8. अथ विपुवति दर्भस्तम्बे जुहोतीति ॥ सूत्रं बौधा-
यनस्य ^२ यत्रैव दर्भस्तम्बः स्यात्तद्गच्छेदिति^१ शालीकिः ^१
॥ १६ ॥ नवमः ॥

II. 111. 14. अग्नीनां हरण इति ॥ अगस्त्यन्दरेदिति बौधायनो ^१
ऽरण्योः समारोहेति शालीकिः ^१ ॥

ib. वेद्यै करण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^२ पूर्वापूर्वा वेदि-
भवतीति शालीकिः ^१ ॥

II. 112. 10 अग्नेन तौर्यादानीय पवयित्वा पुण्डरिसजिनमुदानौ- ^{१०}
येति ॥ स ह स्माह बौधायन उभयानि पुण्डरिकाणि
करयेत्सौवर्णानि च नादेयानि चेति ^२ नादेयान्येवेति
शालीकिः ^१ ॥

II. 112. 13. निदधत्यस्मा एतद्धविरुच्छिष्टं व्रतभाजनमिति ॥ सूत्रं
बौधायनस्य ^२ नात्र हविरुच्छिष्टं व्रतभाजनं निदधादिति ^{११}
शालीकिः ^१ ॥

I. 112. 17 सोमक्रयणेषूपैते^१ नित्याः स्युरिति बौधायन ^२ एत एव
स्युरिति शालीकिः ^१ ॥

^१ नष instead of नष Be G'.

^२ Thus B G U (pr m.), •षपे Be, •षपदि Be G' U
(acc. m.).

श्रौपमदा^१ हविषां मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवन्ति^२
स्युरिति बौधायनसू^३ष्णीकानीति^४ शालीकिः ^१ ॥

३. १४ आग्नेयस्य प्राजापत्यस्य पर उपालम्भो भवतीति ॥ सूत्रं
बौधायनस्य ^२ प्राजापत्य एव मन्त्रनीयः स्यादिति शालीकिः ^१ ॥

४. ११. ^५ भार्गवो होता भवतीति ॥ आदित एव भार्गवः होतारं
वृणोतेति बौधायनो ^६ दशपेय एव भार्गवो होता स्यादिति
शालीकिः ^१ ॥

शतं ब्राह्मणाः पिबन्तीति^७ ॥ यजमान^८ एकशततमः
स्यादिति बौधायनो ^९ यजमान एव शततमः स्यादिति
१० शालीकिः ^१ ॥

११. ७ दक्षिणानां दान इति ॥ एता एव ब्राह्मणभिविहिता^६
दक्षिणा दद्यादिति बौधायनो ^७ एतन्मुखः महस्रमिति
शालीकिः ^१ ॥ २० ॥

१५. १ तेषामुत्थानेऽस्त्विति ॥ गच्छेयुरावभृथादिति बौधायनो ^८
१५ ऽप्पुषोमान्ता इति शालीकि^९ध्रुवान्ता इत्यौपमन्यवः ^१ ॥

१५. ८ हविषो हविष इहा वार्हस्पत्यमभिघारयतीति ॥ वार्ह-

^१ Thus G B and the Viv : उपमदि U, श्रौपमदानां C', श्रौपमदां Bu ;
Be defective.

^२ *वंत MSS.

^३ Thus G and U (pt. m.), सूष्णीका इति B G (see m.), सूष्णीकेति
C', सूष्णीकानीति Bu.

^४ cp T Br. I. 8. 2. 2

^५ Before यजमान G B ins. यो, U वे ।

^६ *भिहिता Be C'

स्यत्यापोद्वा^१ बार्हस्पत्यमभिघारयेदिति बौधायन^२ इत-
रेषामेव हविषां न बार्हस्पत्यस्येति शालीकिः^३ ॥

II 115. 13 उच्चैरादित्याया आश्रावयत्युपांशुं^४ मास्त्या इति ॥
आदित्याश्रावणप्रभृत्युपांश्येतरदुच्चैरिति^५ बौधायन^६ आ
मास्त्याश्रावणप्रभृत्युपांश्येतरदुच्चैरिति शालीकिः^७ सर्वो-
च्चैरादित्या सर्वोपांशु मास्त्यौपमन्यवः^८ ॥

II 115. 15 मात्यदूतेष्विति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^९ मं^{१०} ते^{११} ऽभौ^{१२} प्राहृषौ-
दित्येव ब्रूयादिति शालीकिः^{१३} ॥

II. 117 14 द्विरात्र इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१४} यजनौये^{१५} ऽहन्पूर्व-
महर्भवत्युत्तरस्त्रिभुत्तरमिति शालीकिः^{१६} ॥

II. 118 5 देविकाहविषां करण इति ॥ कुर्यादिति बौधा-
यनो^{१७} न कुर्यादिति शालीकिर्न कुर्यादिति शालीकिः^{१८} ॥
॥ २१ ॥ दशमः ॥

॥ इति द्वाविंशः प्रश्नः ॥

१ Thus G and the Vir., *आपोद्वा B, अपिद्वा U. C' Be corrupt. Bu defective.

२ Thus G, all the other MSS more or less corrupt.

३ Here and infra all the MSS इतर instead of इतरद् ।

४ Emended; *आश्रावेषो Be C' U (sec. m.), *आश्रावेषो Bu, *आश्रावेषो G, *आश्रावेषो B, cp XXIII. 2 and T Br. 1. 8. 3 4. दूताग्रपिबेति ।

५ Thus all.

६ In the MSS, no repetition of the final words.

119. 1. अथात इष्टिकल्पं व्याख्यास्यामः ॥

स ह स्माह बौधायनः पञ्चदशमामिधेनीकाः सूर्यार्चिष्वा-
वाच्यभागाबुद्धेर्देवता इत्युच्यते च स्माह शास्त्रीकिः सप्तदश-
मामिधेनीकाः सूर्यधन्वन्तावाच्यभागाबुपाऽऽग्नेदेवता इति । ॥

याजमानस्य करण इति ॥ सऽभिष्टिमिष्टिपथे^१ याजमानं
कुर्यादिति बौधायनः^१ कुर्याद्यथावकाशं याजमानमिति
शास्त्रीकिः^१ ॥

121. 3 अग्नये पथिकृते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेत्तो दग्नपूर्ण-
मामयाजौ मन्त्रमावास्यां वा पौर्णमासीं वातिपाद्येदिति ॥

स ह स्माह बौधायनः पाथिकृतं निरुण्य वैश्वानरं द्वादशकपा-
लमनुनिर्वपेदथातिपन्नां प्रतियजेदित्युच्यते च स्माह शास्त्रीकिः
पाथिकृतं निरुण्य वैश्वानरं द्वादशकपालं समानतन्त्रमनुनिर्व-
पेन्न चातिपन्नां प्रतियजेदित्यन्यतरेकैव महानिपन्नां प्रति-
यजेदित्यौपमन्यवो^१ । उच्यते च स्माहऽश्रौगविर्वि वा एतस्य
यज्ञश्चिह्नयते यस्य तन्त्रे प्रतये^१ इत्यतन्त्रे^१ प्रतायते^१ य एवैषो^१
इत्युत^१ आग्नेयो ऽष्टाकपालस्तमेव पौर्णमास्यां वामावास्यायां
वा पाथिकृतं कुर्यान्न चातिपन्नां प्रतियजेदिति^१ ॥

121. 7. अग्नये व्रतपतये पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेत्त आहि-

१ •भिष्टिमिष्टिपथे G, •भिष्टिमिष्टिपथे B, •भिष्टिमिष्टिपथे H, भिष्टिमिष्टिपथे Bu,
•भिष्टिमिष्टिपथे Be C'.

१ यमं MSS

१ Thus C', इवैषोऽन्यत U, इवैषोऽन्यत B G Be, इवैषोऽन्यत Bu.

ताग्निः सन्नप्रत्यमिव चरेदिति ॥ आधानप्रभृत्येवैतदुक्तं भव-
तीति बौधायनो " इन्द्राहितेषु चैवोपममाहितेषु चाग्निश्चिति
शाल्लौकिः ^१ ॥

II 121. 9. अग्नये रत्नोद्रे पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्यः रत्नाग्नि
मचेरन्निति ॥ जुत्वाग्निहोत्रमिष्टिः सः स्थापयेदिति बौधा- ५
यनः " सः स्थितायामिष्ट्यामग्निहोत्रं जुहुयादिति शाल्लौकिः ^१ ॥

II. 121 17. अग्नये रुद्रवते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेदभिचर-
न्निति ॥ स ह स्माह बौधायनो लोहितोष्णीषा लोहित-
वाससश्चर्त्विजः प्रचरेयुरिति " याज्यापुरोऽनुवाक्याभ्यामेवैतदुक्तं
भवतीति शाल्लौकिः ^१ ॥ १०

II 121. 18 अग्नये सुरभिमतो पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्यस्य गावो
वा पुरुषा वा प्रमौयेरन्यो वा विभीयादिति ॥ स ह स्माह
बौधायनः प्रोक्षणीषु च गन्धानावपेयुर्गन्धवन्तश्चर्त्विजः प्रच-
रेयुरिति " याज्यापुरोऽनुवाक्याभ्यामेवैतदुक्तं भवतीति
शाल्लौकिः ^१ ॥ ११

II. 122 7. अग्नये कामाय पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्यं कामो नोप-
नसेदिति ॥ स ह स्माह बौधायनो या तच्चाद्याता स्यात्तां चेन्नि-
र्वपतः कामो न समृधेताथैव^१ कुर्यादित्येवैव सार्वकामिकी
स्यादिति शाल्लौकिः " कामेकाम एषा^२ स्यादित्यौपमन्यवः ^१ ॥

II 124. 1. अग्नये व्योतिष्ठते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्यस्याग्नि-

१ ऐवं G U Be, ऐवं B C. ऐवं Bu

२ एषा G, एवैषा U, all the other MSS एषा

सूततो ऽऽते ऽग्निषोच उदायेदिति ॥ सूत्रं गालीकेर^१चो ह
 माह बौधायनो मन्यनमधिमन्यनमुपममित्यनमित्येताग्रन्ता-
 निगदेदिति ^१ ॥

124 17.

वैश्वानरं द्वादशकपालं निर्वपेत्पुत्रे जात इति । म ह
 माह बौधायन उत्थितायां निर्दशायां वैश्वानरं द्वादश-
 कपालं निर्वपेत्स^२न्नावस्य च कुमारं प्रलेहयेदिति " जात-
 मेव विदित्वेति गालीकिर्न च स^३न्नावस्य कुमारं प्रलेहये-
 दित्य^४नन्तरे पर्वणीत्यौपमन्यवः^५ ^१ ॥ १ ॥

125, 2

विपर्यस्तहविषीति ॥ मातः^१ प्रथमं मन्त्रकर्म^२ लभेतेति
 १. बौधायनो " स्वदानन इति गालीकिः " प्रदानत इत्यौप-
 मन्यवश्चा^३त्पुण्याद्यादित्यौपमन्यवौपुत्रः ^४ ॥

125, 9

वैश्वानरं द्वादशकपालं निर्वपेदायतनं गत्वेति ॥ यत्रैव
 यतिष्ठमाणः स्यात्तदायतनं ^१ तद्गत्वा वैश्वानरं द्वादशकपालं
 निर्वपेदिति बौधायनः " स्वस्थानेध्वेवाग्निष्विति गालीकिः ^२ ॥

126, 3, १४

यथा रज्ज्योत्तमां गामाजेदिति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^३मां
 ते ऽग्नौ पाद्विषौदित्येव^४ ब्रूयादिति गालीकिः ^५ ॥

१ The words after प्रलेहयेदिति only in C and U (see m.), Be has of them only औपमन्यवो; the other MSS. omit the opinion of Anpamanyava.

२ मातः Be

३ तत्र Be G' (pr m.)

४ Thus G' U (see m.), प्रहीनी the other MSS; cp XXII, 21 and XIII, 10-125, 5

II. 127. 10. वषवजानपौषे संनद्धेदिति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ वत्सव-
जानामप्यत्र बर्हिः संनद्धं भवतीति शास्त्रीकिः ^१ ॥

II. 128. 7. आग्रावैष्णवमेकादशकपालं निर्वपेदभिचरन्निति ॥ सूत्रं
बौधायनस्य ^१ प्रत्यभिचरन्तमेव विदित्वेति शास्त्रीकिः ^१ ॥

ib. सारस्वतमाज्यमिति ॥ मन्त्रनिष्पन्नमेतद्दृतं ^१ स्यादिति
बौधायनस्य ^१ णीकमिति शास्त्रीकिः ^१ कालेकाल एवैनहुवा-
ज्याङ्गुलीयादित्यौपमन्यवः ^१ ॥

II. 128. 17. अध्वरकत्पायामिति ॥ स ह स्माह बौधायन इडानां
प्रथमं तन्त्रं कुर्यादेवं द्वितीयं तृतीयेन महावशेषं वर्तयेदि-
त्यत्रो ह स्माह शास्त्रीकिरा प्रणीनात्प्रथमस्य ^१ तन्त्रस्य परि-
ग्राययेदेव ^१ द्वितीयमेव ^१ तृतीये ^१ तृतीयेन महावशेषं वर्तये-
दिति ^१ सपूर्णपाचविष्णुकमा ^१ इत्यौपमन्यवः ^१ ॥

II. 129. 7. यो ब्रह्मवर्षमकामः स्यात्तस्मा एतं सोमारौद्रे चरं

१ तंनिष्पन्नं B G; तंनिष्पन्नं U, तंनिष्पन्नं Bu; संभिचरन्नं Be,
संभिचरन्नं C'.

१ भुवाज्याज्यं G U (see m.), भुवाज्याज्याज्यं B U (pr. m.); भुवा-
ज्यं Be C'; प्रवाज्यं Bu

१ Thus Be C' U; प्रणीनात् B G (pr. m.), प्रणीनात् प्रं G (sec. m.),
Bu defective

१ Thus G B; कुर्यादेवं U Be C'; Bu defective

१ एवं तृतीयं om, B G

१ असादित्यो C' U (see. m.),

तिथ्यापूर्णमासे निर्वपेदिति ॥ उपवस्यौये ऽहनिर्वपेदिति
बौधायनो " यजनौये ऽहन्निति शालीकिः ' ॥

129. 11.

आज्यं प्रोक्षणमाज्येन मार्जयन्त इति ॥ सदकुम्भा आज्य-
सुवं प्रत्यक्षेदिति बौधायनः ' प्रोक्षणं चैव मार्जनं चाज्येन '

४ कुर्यादयेतरदङ्गिः कुर्यादिति शालीकि^१यत्किं चाङ्गिः कार्यः
स्यात्सर्वं तदाज्येन कुर्यादित्यौपमन्यवः ' ॥

130 16.

यदि विभीयाद्दुश्चर्मा भविष्यामीति सोमापौष्णं चरुं
निर्वपेदिति ॥ विज्ञातेषु रूपेषु निर्वपेदिति बौधायनः "
पुरस्तादेव शङ्कमान इति शालीकिः ' ॥

130 7. १.

अर्धेच्चिति ॥ सः स्थितायामिष्ट्यामर्धानभ्यादध्यादिति बौधा-
यनो ' ऽस्यैव परिशयोरन्निति शालीकिः ' ॥ २ ॥ प्रथमः ॥

130 15

विपर्यस्तहविपीति ॥ मारुतः प्रथमं मन्त्रकर्म लभेतेति
बौधायनो " ऽवदानत इति शालीकिः " प्रदानत इत्यौप-
मन्यवश्चातुष्याश्यादित्यौपमन्यवौपुचः ' ॥

130 17 १५

मारुतीभ्याः होता यजतीति ॥ स ह स्माह बौधायन
आदित एव होता मरुत आवाहयेदमुवाचनतो ऽध्वर्युरिति "
याज्यापुरोऽनुवाक्याभ्यामेवैतदुक्तं भवतीति शालीकिः ' ॥

31. 19

आदित्येभ्यो भुवदश्वश्चरुं निर्वपेद्वृतिकाम इति ॥ सूचः
शालीकेर^१चो ह स्माह बौधायनः सर्वाः सपदाः सर्वाः समा-

१० विधाः सर्वाः समयूखेभ्य इति ॥

132 2

पदपाः सूनाः हरण इति ॥ सूचः शालीकेर^१चो ह

स्माद् बौधायनः समस्तेनैवास्त्र^१ मन्त्रेण पदपाशसू^२द्वलोत्तर-
वर्ग्य^३ आवपेद^४ तूष्णीमुरस्यनुनिनयेदिति^५ ॥

I 133 16 अतः सुवर्णानि कृष्णलानि भवन्तीति ॥ सूत्रं बौधा-
यनस्योपश्रुतान्येवैतानि^६ स्युरिति शाल्लौकिः परिहारये-
त्तैषामिति^७ ॥

II. 134. 3 चत्वारिधत्वारि कृष्णलान्यवदति चतुरवत्तस्याप्या इति ॥
न ह स्माद् बौधायनो यान्यवत्तानि स्युर्जुहुयादेव तान्य^८य-
यानि भक्षार्थानि स्युस्तद्भवद्दृष्टौतान्येव^९ तानि स्युर्येतराणि
समावष्टो विभजेरन्निय^{१०}चो ह स्माद् शाल्लौकियान्यवत्तानि
स्युर्जुहुयादेव तान्य^८य यानि भक्षार्थानि स्युस्तद्भवद्दृष्टौतान्येव^९ १.
तानि स्युर्येतराणि प्राग्निवहरण औष्य ब्रह्मणे परिहारये-
दिति^{११} ॥

II 137. 21. यः पापयज्ञमृष्टौतः स्यात्तस्मा एतमादित्यं चरुममा-
वास्यायां निर्वपेदिति ॥ उपवस्यौष्ये ऽहन्निर्वपेदिति^{१२} बौधा-
यनो^{१३} यजनीये ऽहन्निति^{१४} शाल्लौकिः^{१५} ॥

१ *स Be C' U (see m), *सै Bu U (pr m), *सिन् G II.

२ Thus (and cp. vol II, 104 2) G, *सर्ग the other MSS

३ बौधायनस्योपश्रुता G U, *मन्य बौधायन B, *बोधायनस्योपश्रुतान्य Be,
*बोधायनस्योपश्रुतान्येवैतानि C', but cp. the Vii. उपवस्येन तानि भवन्तीति ।
गतमसौषे कनानि वाधिकानि वेति ।

४ Thus the Vii (ब्रह्मणे to be understood), प्रतिहार the MSS.

५ Thus G, स्युस्तद्भव the other MSS.

६ Instead of ऽहन् (thus B G Bu) the other MSS, ऽहनि ।

40. 9 मांसहण्यै परिधिष्विति ॥^१ ऐष्टिकैः परिधाय पौरोडा-
शिकैः परिद्धादिति बौधायन ॥^२ ऐष्टिकैरेवेति शालीकिः^३ ॥
41. 11. आहुतीनां होम इति ॥ सूचं शालीकेर^४चो ह स्माह
बौधायन श्रौदुम्बरैः पाचैरेता आहुतीर्जुह्याद्भुत्वा चैतानि
पाचाण्यत्रैवासुप्रहरेदिति^५ ॥
41. 1 आज्यस्यावेक्षण इति ॥ सूचं बौधायनस्य^६ यन्नवर्मेत्तन्नव-
नौतमभवदित्येतैरेवाज्यमवेक्षितमुत्पुतयादिति^७ शालीकिः^८
॥ २ ॥
- 42 12 यावतो ऽस्याप्रतिगृहीयात्तावतो वारुणाश्चमुष्कपाला-
१० न्निवंपेदेकातिरिक्तानिति ॥ म ह स्माह बौधायनो वैश्वानरे-
णैकं^९ प्रतिगृहीयादेवं^{१०} द्वौ^{११} गणं^{१२} तु प्रतिगृह्य कुर्वति^{१३}
वज्रपु^{१४} वारुणानेकातिरिक्तानित्य^{१५}चो ह स्माह शालीकि-
वैश्वानरेणैकं प्रतिगृहीयाच्च तु द्वौ^{१६} गणं^{१७} तु प्रतिगृह्य
कुर्वति न^{१८} तु द्वयोर्वज्रपु वा वारुणानेकातिरिक्तानिति^{१९} ॥

१ अनुयाद्य again all

२ About the correct reading and the meaning of this dvandva I am uncertain; •णैकं B U Bu, •णैवेकं Be G, •णैकः C'.

३ एवं C' U, एवं the other MSS.

४ द्वौ गणे Be B G, द्वौगुणं C', द्वागणे B, द्वौगुणं U (see m.)

५ MSS. uxu Be C' ins. तु. U (see m) ननु ।

६ नर ms. Bu

७ U again द्वौगुणं, एवं the other MSS., गुणं C'

८ न given by Be C' U (see m), not by B Bu G U (p. m)

- II. 143 2. आभिचायै मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवती स्यादिति बौधा-
यनस्य^१ णीकेति शालीकिः^१ ॥
- II. 143 15. पुनः समूहति समूह्यावद्यतीति ॥ सूत्रं बौधायन^२ स्यैतरेव
मन्त्रैः प्रतिसमूह्यावद्येदिति शालीकिः^१ ॥
- II 144 7 अयस्त्रिंशत्कपालं पुरोडाशं निर्वपतीति ॥ सूत्रं बौधा-
यनस्य^३ मंदिग्धपुरोडाश एवैष स्यादिति शालीकिः^१ ॥
- II 146. 3
(147. 17). वर्षाह्नस्तमस्याभिहोम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^४ यच्चैव
वर्षाह्नस्तमः स्यात्तद्वच्छेदिति शालीकिः^१ ॥
- II. 148 4 कृष्णाजिनस्यावधवन^५ इति ॥ अन्तर्वेदि तिष्ठकृष्णाजिन-
मवधुतुयादिति बौधायनो^६ बहिर्वेदौति शालीकिः^१ ॥ १०
- II. 146. 6 अञ्जःसवकारौर्यं करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो^७
न कुर्यादिति शालीकिः^१ ॥
- II. 151 1. सःसर्गं^८ प्रायश्चित्तकरण इति ॥ सूत्रमाचार्यघोर^९ चो^{१०}
स्मादौपमन्यवो यो नु खस्वाहवनौयो ऽत एवैष उद्धृतो
भवति^१ ग्रामयोनिरन्वाहार्यपचनस्तत्र^{११} नास्ति प्रायश्चित्तं^{१२}
प्रशस्तो हि वृथाग्निमःसर्ग इति^१ ॥
- इतीह^{१३} दमा दृष्टयो व्याख्याताः ॥ ४ ॥ द्वितीयः ॥

१ Thos G, *स्यावधवन U, *स्यावधवन Bu Be C', *स्यावधवन B, *स्याव-
धवन the Vir.

१ संवर्गे B Ba G

१ सववा Be C'.

१ इतीह B C' Be.

154. 5.

अभिक्रामं जुहोतीति ॥ कियति नु खल्वेतदुक्तं भव-
तीति ॥ पञ्च प्रयाजा इति बौधायनो " यन्माक् शालाया
इति शालौकिः ' ॥

55. 10.

यदि पशोरवदानं नश्वेदाज्यस्य प्रत्याख्यायमवद्येदिति ॥
५ म ह स्माह बौधायनो यदि पशोरवदानं नश्वेद्यद्येकं यदि हे
आज्यस्य^१ प्रत्याख्यायमिद्धा तत्तत्त्वा^२ पुनर्यजेतेत्य^३ चो ह स्माह
शालौकिर्यदि पशोरवदानं नश्वेद्यद्येकं यदि हे आज्यस्य^४
प्रत्याख्यायमिद्धा तत्तत्त्वा^५ कृतमेव मन्येताय यदि भूयो ऽथैवं
कुर्यादिति ' ॥

57 २ १०

सः सव इति ॥ यच्च कच नाया^६ वा^७ नदी^८ स्यादन्तरे-
णीदयस्त्ववती^९ वामः सवस्तवेति बौधायनो " यच्च कचन
शब्दा न सः सृज्येरसमः सवस्तवेति शालौकि^{१०} यच्च कचनान्त-
रेणेयादसः सवस्तवेत्यौपमन्यवः^{११} " प्रत्ययोरेव जनपदयोरसः-

१ Some of the MSS आश्रयैव ।

२ *ins* B.

३ After कृत्वा G B *ins*. न पुनर्यजेत (or •नेति), but *op* *infra* XXIII. 8

४ Thus G B (नाया नायां the Vir.), नायाया नदीय Ba U (*pr. m*); नायावायानदी U (*sec m*), नायावायां नदी O'; नायावाया नदी Be

५ Thus G and B (the latter only •ति); •रेणीदयस्त्ववति Bu U, •रेणीद त्यती Be O' (*pr. m.*), •रेणीदापस्वती O' (*sec m.*) The Vivaraṇa: उदकमकस्यो (P) भावः यस्मो वाहः । उदकवाहवती ।

६ Thus B G Ba U (*pr. m.*), कचनोदकमंतरेणेयाद• U (*sec. m.*), कचनोदकमंतरेणेयाद• O', •नोदकमंतरेणेयाद• Be; but in the Vivaraṇa there is no mention made of water; परस्परमकमकस्यो गच्छेदिति ।

मन्त्रत्रेत्यौपमन्यवौपुत्रो " नाविदिषाणयोः मन्त्रो विद्यत
इति कागलेयब्राह्मण^१ भवतीत्याश्रौगविः^१ ॥

II. 157. 3 अभिभूतीनां होम इति ॥ आध्वरा ऊत्वा माध्याय-
णिका^१ जुहुयादिति बौधायनः^१ माध्यायणिका^१ एवेति
शालीकिः^१ ॥

II. 162. 16 दीर्घमृत्तेष्विति ॥ सूत्रं शालीकेर^१चो ह स्माह बौधा-
यनो याभ्यामेतदृग्भ्यां^१ पूतमृदाधवनीययोर्जुहुयात्ताभ्यां^१ यद्दे-
यद्दे जुहुयादेय तूष्णीं^१ सः स्यावमवनयेदिति^१ ॥

II. 167. 6 नित्ये ग्रहणे वैष्णवीमृचमनुवर्तयतीति ॥ सूत्रं बौधा-
यनस्य^१ पृथदाज्य एवैषानुवर्तयितव्या भवतीति शालीकिः^१ ॥ १०

II. 169. 5 म उक्तमुक्तं वेव प्रतिगीर्योक्त्या^१ इत्याह मवनः मवनं
वेति ॥ पूर्वः कण्यो बौधायनस्योत्तरः शालीकेः^१ ॥

II. 171. 8
(172. 14) पृथ्वयद्वाणां ग्रहण इति ॥ सूत्रं शालीकेर^१चो ह स्माह
बौधायनो यत्र कश्चैतान्यद्वाणि मंगच्छेद्युर्गृहीयादेव तत्र पृथ्व-
यद्वाणिति^१ मन्त्रसुर एवैते दृष्टा भवन्ति^१ मन्त्रसुर एवैना- १५
मृत्तृणीयादित्यौपमन्यवः^१ ॥

१ Thus B G Be C'. •स्यद्वाणां• Ba. •श्रीयाणां• U (pr. m.), •स्यद्वाणां•
U (see m.), •श्रीयाणां• the Virarapa

२ माध्यायः the MSS

३ Thus (and cp. infra p. 157, 8) G Ba U (pr. m.), •आध्वरेण्यः•
Be U (see m.), •आध्वरेण्यः• B •यवाध्वरेण्यः• C'.

४ पूतमृदाधवनीयेषु• U (see. m.), पूतमृदाधवनीयेषु• G B U (pr. m.)

५ एवैनाः all.

71. 16 पृष्ठयगहाणां भक्षण इति ॥ म ह स्नाह बौधायनो
 अनुसवनभक्षेण^१ चैवेनान्नचयेन्नित्येन चेति^२ नित्येनैवेति
 शालीकिः^३ ॥
- 173 7 अ२शूनां प्रवृद्धण^४ इति ॥ एकैकगः प्रवृष्टेदिति^५
 १ बौधायनः^६ सर्वान्महेति शालीकिः^७ ॥ ५ ॥
- 73 12. आधवन^८ इति ॥ व्यतिचारमाधुमुयादिति बौधायनो^९
 यथाधविचमिति शालीकि^{१०}मैद्येदित्यौपमन्यवः^{११} ॥
174. 9. अ२शोर्हाम इति ॥ सूत्रं शालीकेर^{१२}चो ह स्नाह बौधा-
 यनो याभ्यामेतदृग्भ्यामुपसृगेत्ताभ्यामेनं जुहुयादथ तृष्णी-
 १० मुपसृगेदिति^{१३} ॥
- 175 1 पृश्निगहाणां ग्रहण इति ॥ पूर्वः कच्यो बौधायनस्योत्तरः
 शालीकेः ॥
76. 13. तेन कचमुपोषतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्योपूषेनैवाप्यत्र
 कचमुपोषेदिति शालीकिः^{१४} ॥
76. 16. १४ अथभो गोषु जीर्यतीति ॥ सूत्रं शालीकेर^{१५}चो ह स्नाह
 बौधायनो यमप्यन्यं वह्निस्तन्वात्यग्नुमास्तमेत तत्राप्येतानि
 कुर्यादुपाकरणीययोर्वपायां देवतास्त्विति^{१६} ॥

१ अनुसवनभक्षेण B G U (pr m); अनुसवनभक्षण Bu, अनुसवनभक्षणेनैवेना-
 U (sec. m.) C'; Be corrupt

२ Thus (cp XIV. 12 173 7) B Bu G and the Vis., प्रवृद्धण Be,
 प्रवृष्टण U C'.

३ प्रवृष्टे or प्रवृष्टि the MSS etc. G

४ अथाधवन Bu.

- II. 178. 9 अष्टापद्यै गर्भस्य वसाहोम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ न
गर्भस्य वसाहोमं जुहुयादिति शालीकि^२नं च गर्भस्य वसाहोमं
जुहुयाच्चेडां न खिष्टकृतमित्यौपमन्यवः ^३ ॥ ६ ॥ तृतीयः ॥
- II. 179. 9. अजवशाया उपाकरण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^४ वाय-
व्यैवैनामुपाकुर्यादिति शालीकिर^५चो ह स्माह व्यायान्का-
त्यायनो यथाप्युपाकरण उपाकरणं नुदत एवमेवाप्युत्तरे
मन्त्रा नुद्येरन्निति ^६ ॥
- II. 180. 5 यदाल्पभायामभ्यो भवतीति ॥ स ह स्माह बौधायनो
यद्यदाल्पश्रिता^७ अकृष्णा मेघाः स्युः सःस्थापयेवाथ चेत्कृष्णाः
स्युरथैवं कुर्यादित्य^८चो ह स्माह शालीकिर्यद्यह नादित्य- ^९
मन्तर्दधुः^{१०} सःस्थापयेदेवाथ चेदेनमन्तर्दधुरथैवं^{११} कुर्या-
दिति ^{१२} नाल्पभायामसःस्थापनं विद्यत इति गौतमः ^{१३} ॥
- . 180. 17. जयेष्विति ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः शालीकेः ^{१४} ॥
- II. 181.
15, 16. अभ्यातानेष्विति ॥ पूर्वः कल्पः शालीकेरुत्तरो बौधायन-
स्योचो ह स्माहौपमन्यवो अभ्यातानाञ्जयावाद्भृत इति सुवा- ^{१५}
ज्जतीरेवैता जुहुयाद्भक्षेयुश्च दर्शपूर्णमासावभ्यातानाञ्जयावाद्भ-
भृत इति ^{१६} ॥

१ ? यद्यदाल्पश्रिता Be C', यद्यदाल्पश्रिता B G U, यद्यदाल्पश्रिता Ba

२ Thus U, यद्यदाल्पश्रिता B G Be C', यद्यदाल्पश्रिता Ba

३ Thus Be C' U (see. m.); एनम् om. B Ba G U (pr. m.),
•यैवंभुजये• C'.

४ नाल्पभा• G U.— •यैवंस्थापनें Ba, but the Viv. has चयमापनम् ।

- 182 2. ग्रन्थापरिधिष्विति^१ ॥ 'ग्रन्थैव ग्रन्थापरिधीः'कुर्यादिति^२
बौधायनः^३ 'प्राकृता एवैताः^४ स्युरिति शालीकिः^५ ॥
182. 7 द्विःस्वाहाकारः राट्प्रभृतो जुहोतीति ॥ विद्याहं जुहुया-
दिति बौधायन^६ 'दे दे सुवाहुती इति शालीकिः^७ ॥
11. 182.
11 sqq. अधिदेवने जुहोति रथमुखे जुहोति रथनाद्यां^८ जुहोतीति ॥
सूत्रं बौधायनस्य^९ तदग्नीन्वेतानि^{१०} स्युरिति शालीकिः^{११} ॥
- 183 15. नैयपोध औदुम्बर आश्वत्यः आच इतीधो भवतीति ॥
सूत्रं बौधायनस्य^{१२} पृथगेवैतानीधान्भक्ष्य पृथग्भ्यादध्यादिति
शालीकिः^{१३} ॥
184. 2 १. यदाचः कूरं तेन वषट्करोतीति ॥ सूत्रं शालीकेर^{१४}चो
ह आच बौधायन उदश्वित्यारमिश्रमर्कपर्णेन^{१५} मष्टं जुहु-
याज्जहीति वा कडिति वा वषट्कुर्यादिति^{१६} ॥

१ Thus Bu C' and the Viv., ग्रन्थाः प. the other MSS

२ Conjecturally (Viv.: शमीदृशस्य ग्रन्थाकाराः); ग्रन्थायै ग्रन्थान्परि-
B G U, ग्रन्थैव ग्रन्थान्परि. Bu, ग्रन्थायै परि. Be C'

३ एवैता all.

४ नास्यां Bu U C'.

५ Thus C' U (sec m.), *तदपित्येव Be; *तदन्त्ये. B Ba G U
(pr. m.). The Viv.: रव (r. एत) दग्नीन्वे (r. न्ने) य। एतेन्नेव हीमाः।
नास्यप्रिलक्षणेति।

६ Emended, उदश्वित्या. Be, उदश्वित्या. C', दुदश्वित्या. B G, दश्वि-
तया. Ba, उदश्वित्या. U.

७ om. Be C'.

II. 187. 8. प्रसव इति ॥ स ह स्नाह बौधायन उभयेन
प्रसौयादासिष्टीयाभिश्च सावित्रेण चेति^१ सावित्रेणैवेति
शालीकिः^१ ॥ ७ ॥

II. 187.
16 sqq. अतिक्रामेच्चिति^१ ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः शालीकेः ॥

II. 188.
10 sqq. अतीमोचेच्चिति^१ ॥ पूर्वः कल्पः शालीकेरुत्तरो बौधा-
यनस्य ॥

II. 191. 2. प्राणपहाणां घृहण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ संवत्सर एवेति
दृष्टा भवन्ति^१ संवत्सर एवेनागृहीयादिति शालीकिः^१ ॥

II. 192. 10. तां दुग्ध्वा ब्राह्मणाय दद्याद्यस्याश्वं नाद्यादिति ॥ सूत्रं
शालीकेर^१चो ह स्नाह बौधायनः प्राक् चेदिजिज्ञासायै^१ १०
निषीदेदथैवं कुर्यादिति^१ ॥

II. 195. 3. यस्याहवनीये ऽनुदाते गार्हपत्य उदायेदिति ॥ सूत्रं
शालीकेर^१चो ह स्नाह बौधायनः समस्तमेतमग्निं सते समुप्य
दक्षिणेन विहारं पर्याहृत्य गार्हपत्यस्थायतनाद्गमोदाय शक-
त्पिण्डेन परिलिप्य न्युप्योपसमाधाय ज्वलन्तमाहवनीयमुद्धृ- ११
त्याहवनीयस्थायतनाद्गमोदाय शकत्पिण्डेन परिलिप्य न्युप्योप-
समाधाय समिद्धत्याहवनीये षट् सुवाङ्मतीर्जुङ्गयादुदुधस्वामे

^१ Thus G (sec m.) and the Vir ; *कने* the other MSS. Vol. II. 187. 15 is to be corrected अतिक्रामाच्च ।

^१ चतो* Be C' and the Vir, चति* the other MSS.

^१ Thus B G and the Vir., प्राक्चेज्जिज्ञासायै Bu, प्राक्चेज्जिज्ञासायै C', प्राक्चेज्जिज्ञासायै U.

त्वमग्ने सप्रथा असि मनो ज्योतिर्जुयतां तन्तुं तन्वन्तु त्वं
पित्रमिति ^१ ॥

I. 196.
2 sqq.

अतिरिक्तसोमेष्विति ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः
शालीकिः ॥

198 1. ५

ध्रुवे परिहीणे प्रायश्चित्तकरण इति ॥ म ह स्माह
बौधायनः प्राक् चेदवभृथाच्छन्दोगवहृचेषु लभेरन्नभावर्तयेयु
स्ततश्चापि सुस्तत्कृत्वा पुनर्यजेतेत्यत्रो ह स्माह शालीकिः
प्राक् चेदवभृथाच्छन्दोगवहृचेषु लभेरन्नभावर्तयेयु स्ततश्चापि
सुस्तत्कृत्वा कृतमेव मन्येतेति ^१ ॥

199 6. १ •

अक्षां ग्रहण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^२ यदेवानन्तरमहः
स्यात्तस्मिन्मैत्रावरुणायाग्यहोमश्चैरिति शालीकिः ^१ ॥

200. 3.

यूपे विहृष्टे प्रायश्चित्तकरण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१
नस्तन्वमेव यूपे विहृष्टे प्रायश्चित्तं कुर्यादिति शालीकिः ^१ ॥

21. 11.

यस्य सोम उपदस्येत्सुवर्णं चिरस्थं देधा विच्छिद्यजीषे
^१ ॥ इन्द्राधुनुयाज्जुह्यादन्यदिति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^२ सहि-
रण्या एवासात ऊर्ध्वं मुख्याश्चमसा ह्येरेन्नभुञ्जीयेरिति ^१
शालीकिः ^१ ॥

21. 19.

आदारसोमेष्विति ॥ सूत्रं बौधायनस्य आदारसोमेनैवाप्य-
न्यमागमयेरिति ^१ शालीकिः ^१ ॥

^१ Corrected; मृदिरिति B G Bu U (pr. m.), मृपनौरिति or
रिति Ba C' U (sec. m.).

^२ Thus B G; नवाप्यन्यमागम Bu, नैवान्यन्यमाग Be C' U (sec m.).

II. 203. १ आग्निःस्थिति ॥^१ आग्निषो ऽनुवर्तेरन्निति बौधायन^२

एता^३ एवाग्निषः स्युरिति शालीकिः^४ ॥ ८ ॥ चतुर्यः ॥

II 245.

1 sqq

अथातो द्वादशाहं व्याख्यास्यामः ॥

II. 247 १ चिन्वीत द्वादशाहे ऽग्निमिति बौधायनो^१ न चिन्वीतेति
शालीकिः^२ ॥

अतिपाद्म^३ इति ॥ स ह स्माह बौधायनो गृहपतिरेवा-
रण्योः^४ समारोपयेदेतदतिपाद्मस्य रूपं भवतीत्य^५ चो ह स्माह
शालीकिः पृथगेवारणीषु समारोपयेरगृहपतेरेव प्रथमस्य
मथित्वा ज्वलत्सु ज्वलतो ऽपि^६ विस्मृजेरन्नित्येतदतिपाद्मस्य^७
रूपं भवतीति^८ ॥

II 245. 7. संनिवाप^९ इति । स ह स्माह बौधायनः संनिवस्यन्तो
ऽग्नये ब्रह्मण्यते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेयुरग्नये चववते ऽग्नये
चववत इत्य^{१०} चो ह स्माह शालीकिरग्निसंयोजनी^{११} खल्वेष्टिर्भ-

१ Before आग्निषो U has (rightly?) आग्नीध्वेव (i ? आग्निःध्वेव,) C' reads; आग्नीध्वेवाग्नीध्वित्याग्निषो।

२ Thus B U C', the Vir.; एत the other MSS

३ Thus U (sec m.) and C' originally, अतिपाद्म the other MSS.

४ Thus G B, गृहपतेरेवा. Ba Bo C', गृहपतिना. U.

५ Thus B Ba G, *नोनिष्ठ. Ba, ज्वलत्सुज्वलतोपनिष्ठ. U (sec m).

६ Thus B G and cp. XXVI 12, संनिवापन U (sec m.) C' Ba, संनिवाप Ba.

७ Thus B Be; *सज्जना Ba G U C'.

वति^१ यत्रैवाग्निं चेष्यमाणः स्यात्तत्रैनां निर्वपेदिति^२ प्राजापत्यं^३
पशुपुरोडाशमनुवर्तयेतेत्यौपमन्यवः^४ ।^५ ॥

11. पवन इति ॥ एकैकम् एवैनान्यवयित्वैकैकम् उदानये-
युरिति बौधायनः^६ मरुदेवैनान्यवयित्वैकैकम् उदानयेयुरिति
१ ग्रासीकिः^७ मरुदेवैनान्यवयित्वा सर्वान्सोदानयेयुरित्यौप-
मन्यवः^८ ।

6. आर्षेयवरण इति ॥ स ह स्माह बौधायनो ये केचन
समानगोत्रा अन्यवेता अन्यथागोत्राः^९ स्युरेकस्त्वार्षेयश्च^{१०} वरणं^{११}
एव तेषां वरणं स्यादित्यत्रो ह स्माह ग्रासीकिर्यदि चैव
१० व्यवेता यदि^{१२} चाव्यवेताः^{१३} समानगोत्रा एकस्त्वार्षेयवरणं^{१४} एव
तेषां वरणं स्यादिति^{१५} ॥

13. व्रतधुत्विति ॥ समातच्य समावच्छो विभजेरस्त्रिति बौधा-
यनः^{१६} वृथमेवैषां^{१७} व्रतदुघः स्युरिति ग्रासीकिः^{१८} ॥

१ प्राजापत्यस्य the MSS

२ Thus U (sec. m.), •नुवर्तयेत्यौ• B G U Be, •नुनिर्वपेतेत्यौ• C',
•नुवर्तयेत्यौ• Bu.

३ ? अन्यथागोत्रा Be, अन्यथागोत्रा C', अन्यथागोत्रा Bu, अन्यथा अगोत्रा Bu,
U, अन्यथा अगोत्रा G B, अन्यथागोत्रा the Viv. (one copy), अन्यथागोत्राः
(another copy)

४ स्युरेक स्त्वार्षेयवरणं C', स्युरेक स्त्वार्षेयः समानगोत्रा एकवर्षं वरणं Be

५ Only in C' B and U (sec. m.).

६ •वर्षेयवरणं or वरणं U Be C'. On the whole difficult passage cp.
Ap. XXI. 3. 4.

७ एव om. G and the Viv.

- II. 247. 1. षष्ठ्यामुपसद्युत्तरवेदिः संनिवपन्तीति सूत्रमाचार्ययोरपि^१
वैकादशमिति विधिः^१ ॥
- II 247. 7. वसतीवरौणामभिग्रहण^२ इति ॥ सूत्रं शास्त्रीकेर^३ चो
ह स्नाह बौधायनो यदि मातिशेषः कलशः स्यात्तूष्णी-
मवनयेद्यु वै मर्वण एव लेपः ममवनीतः स्यादथैवं^४ कुर्यादिति^५
शास्त्रीकिः^१ ॥
- II. 247. 12. सो ऽव^६ वैव^७ यज्ञस्य पुनराहभं जपति यज्ञायज्ञीयस्य^८
वा स्तोत्रे शंयुवाके वेति ॥ यूवंः कल्पो बौधायनस्योत्तरः
शास्त्रीकिः^१ ॥
- II. 248. 1. विवर्तयन्ति परिधीनमुप्रहरति^९ प्रस्तरमिति ॥ सूत्रं बौधा- १०
यनस्यानुप्रहरेदेवाच प्रस्तरपरिधीनिति शास्त्रीकिः^१ ॥ ६ ॥
- II. 248 5 निमौल्याध्वर्युदपाः शु^{१०} जुहोतीति । सूत्रं बौधायन-
स्यान्वीचमाण एव जुहुयादिति शास्त्रीकिः^१ ॥

१ Before अपि Be ms. अचोचछाओपमन्यवो, C' अचो० वो, U अचोदछाह
बौधायनो। cp XXVI. 12

२ Thus B G; ०मिति वाधिः Bu; मिति नातिः U. ०मिवत्कं Be C'.

३ Thus the Viv and cp. XXVI. 12; ०मदिग्रहण Be C', ०मिति
ग्रहण the other MSS.

४ Thus Be G, ०दथैव C', ०दथवैवं Bu B U

५ Thus B U G Be the Viv (one copy); वैव Be C' the Viv
(another copy).

६ ०हरति Be G Bu U; ०हरति Be C'.

७ Read ०पाः शुं?

18. 1. शिन्त्यैरुपाकरण इति ॥ स ह स्माह बौधायन उभयेनो-
पाकुर्याद्वर्हिर्भ्यां च शिन्त्यैरेवेति ¹ शिन्त्यैरेवेति शालीकिः ¹ ॥
- 18 15. न्यूह्वन इति ॥ विराजा^१ वा प्रतिपत्सु न्यूह्वयति^२ शस्ते^३
वेति^४ ॥ पूर्वः कन्पो बौधायनस्योत्तरः शालीकेः ॥
- 19 4 * निर्मग्न्यस्य मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवाचसादिति बौधा-
यनसू^५णीक इति शालीकिः ¹ ॥
- दाक्षिणानां होम इति ॥ स ह स्माह बौधायनो
जुहुयादेवाहुतीर्जपेत्प्रत्ययमन्त्रानित्य^६त्रो ह स्माह शालीकिर्जु-
हुयादेवाहुतीर्न तु^७ प्रत्ययमन्त्राञ्जपेदिति ^{११} ये केच दक्षिणा-
१० युक्ता मन्त्राः स्युर्नैवैनानाद्रियेतेत्यौपमन्यवः ¹ ॥ १० ॥
पञ्चमः ॥
20. 6 अविवाक्य इति ॥ अविवाक्यमेतदहर्भवतीति बौधायनो ^{११}
निब्रूयादेवेति^८ शालीकिः ¹ ॥
22. 11 अचामुद्धरण इति ॥ सूत्रं बौधायनसू ^{११} यथाप्रकृति-
११ मेवाध्वर्युः कुर्याच्छन्दोगबह्वृचा एव प्रतिबुर्वीरन्निति^९
शालीकिः ¹ ॥

१ विराजां G C', विराजा B^o B^a, विराजां U, विराजां B

२ ०र्थति all exc C'.

३ शस्तेरेवेति all.

४ Found in B^o C' U G (see, m.), the other MSS. om

५ Thus corrected, निब्रू० B G, निब्रू० B^a, निब्रू० B^o C' U (see, m.),
निब्रू० U (pr. m.)

६ प्रतिबुर्वीरुः B G U (pr. m.)

. 255. 13

सर्पण इति ॥ कृष्णाजिनान्तैः सर्पन्त उत्तरः५ हविर्धान-
मुपस्पृशेयुरिति बौधायनो ^१ नोपस्पृशेयुरिति शालीकिः ^१ ॥

. 257.
५११

आग्रयणेष्विति ॥ वाचंघमो ऽध्वर्युः पूर्वान्ग्रहस्थान्
गृहीयादिति ^१ बौधायनो ^१ विस्पृष्टवागिति शालीकिः ^१ ॥

स ^१ शुक्रं गृहीत्वा धारयति यावदितरौ ग्रहौ गृह्णातीति ॥ ५
सूत्रं बौधायनस्य ^१ यंयं गृहीयात्तं परिस्पृश्य सादयेदिति
शालीकिः ^१ ॥

यहाधानेवमुसंभ्रज्याया ^१ इति ॥ अनुसंभ्रजेदिति बौधा-
यनो ^१ नानुसंभ्रजेदिति शालीकिः ^१ ॥

II 258 1.

पशुकन्त्येष्विति ॥ सर्वे कन्या बौधायनस्यै ^१न्द्राग्रपशून्त्येवा- १०
चीनरात्रिमत्ताणि भवन्तीति शालीकिः ^१ ॥

II. 261. 2.

तेषां यानि समहाव्रतानि तानि माग्निचित्यान्वयेत-
राष्ट्रौत्तरवेदिकानि स्युरिति बौधायनो ^१ ऐकाहिकस्तेवाग्नि-
रिति शालीकिः ^१ ॥

II. 262. 12

आचीयेष्विति ^१ ॥ अभिजिदिपुवान्विद्यजिद्गममहर्महा- १५

१ पदस्थानाग्नः B

२ ४ given only by U (sec. m) C' and the Vir.

३ Thus B G (sec. m) C' (sec. m) U; जायोजनधानेव Be, पदस्थानेष्व Bu; the Vir. यहा आधीयन्ते श्विति ।

४ Thus (heteroclitie locative? from आचीयन्) Be C' U (cp Ap. XXIII, 9, 6 आच्यन्ति); आचीयेष्विति B G the Vir; आजीयेष्विति Bu.

प्रतमित्येतान्याचीयन्ति^१ भवन्तीति बोधायनो^२ नान्यन्यानि
 पृष्ठ्याभिज्ञवेभ्य इति शालीकिः^३ नान्यानि पृष्ठ्याभिज्ञवेभ्यो
 दशमाच्चाक्रे इत्यौपमन्यवः^४ प्रायणीयारम्भणीयावभिजिदि-
 पुवान्विश्वजिद्दशममहर्षहाप्रतमुदयनौयो ऽतिरात्र इत्येतान्य-
 * छावाचीयन्ति^५ भवन्तीति गौतमः^६ ॥

35. 5. पशुकन्येव्यिति ॥ सर्वे कन्या बोधायनस्य^७ कादशिन-
 पशून्येव सांवसरिकाणि मन्त्राणि भवन्तीति शालीकिः^८ ॥

36. 9 वाणः प्रततन्तुर्भवतीति ॥ सूत्रं बोधायनस्य^९ बौधैवैषा^{१०}
 तन्तीभिः^{११} प्रततमा^{१२} स्यादिति शालीकिः^{१३} ॥

१० अहर्गणे माहाप्रतिकानां^{१४} शिखानां करण इति ॥
 कुर्यादिति बोधायनो^{१५} न कुर्यादिति शालीकिः^{१६} ॥

अहर्गणे शिखानामनुप्रवपण इति ॥ अनुप्रवपेरन्निति
 बोधायनो^{१७} नानुप्रवपेरन्निति शालीकिः^{१८} ॥ ११ ॥ षष्ठः ॥

१ *नान्यचीयन्ती Bu, *नान्याचीयानि B G, the other MSS wholly corrupt, cp XXVI 17

२ *छावचियन्ति U, *छावचीया Be, *छावचीय C', *छावचीयानि B G, *छावाचियेती Bu

३ वाणैवैषा C', बौधैवैषा Be, U (sec. m.), बौधैवैषा G, बौधैवैषा Bu B, बौधैवैषा U (pr m)

४ Thus G U C'; तंवाभिः Bu, तौभिः Be, तंभिः B.

५ Uncertain; प्रततमा B Bu G U (pr m) C' (sec. m.), प्रततन्तु Bo U (sec. m.), प्रततन्तु C' (pr m.)

६ Thus B G Be, महा* or मह* Bu U U' and the Viv.

II 277, 14. दशरात्राय दीव्यमाणो दग्धोत्तरः कृत्वा दशरात्राय दीव्यत इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ मग्धोत्तरः कृत्वा दग्धो-
त्तरं जुहुयादिति शालीकिः ^२ ॥ इति तु ब्राह्मणवान् ॥

अथ गोवल्दशरात्रोऽतिरात्रः पृष्ठः षडहो वाजपेयो
महाव्रतं चातिरात्रस्याष्टमेऽह्नि वाजपेयः ^१ ॥ तत्र देवसुवाः ^२
हविषां करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो ^३ न कुर्यादिति
शालीकिस्त्वयस्त्रिंशस्य पशुपुरोडाशमनुवर्तेरचित्यौपम-
न्यवः ^४ ॥

विलुप्यमाने पृष्ठे षडहे शिल्पानां करण इति ॥ कुर्या-
दिति बौधायनो ^३ न कुर्यादिति शालीकिः ^४ ॥ १०

L 281 16 एकपष्टिरात्रे वैश्वकर्मणादित्यथोर्ध्वहण ^१ इति ॥ उत्तरे
चिःश्रद्धात्रे गृहीयादिति बौधायनः ^२ संवत्सर एवैतौ दृष्टौ
भवतः ^३ संवत्सर एवैतौ गृहीयादिति शालीकिः ^४ ॥

L 283 2 औदुम्बरः षोडशिपात्रमिति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१
खादिरमेवेति शालीकिः ^२ ॥ ११

II. 283. 15 अतिरात्रपशूनामुपाकरण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१
सारस्वतीमेवोपाकुर्यादिति शालीकिः ^२ ॥

१ Thus U C'; •आह्नो भवतीति वाजपेयस्य Bn; आह्नमेवाजपेयस्य
B G Be

२ •पशु• om, B Be G

३ Thus G U C' and the Vis, आदित्यपशुर्ध्वहण B Ba; •आदित्यथो-
र्ध्वहण Be

पोडगिवतां चमसानां भक्षण इति ॥ व्यक्तान्मन्त्रयेदिति^१
बौधायन^२ इन्द्रपीतानिति शास्त्रीकिः^३ ॥

रात्रिपर्यायेषु मुख्यानां चमसानामभिर्गन्त इति ॥
सूत्रं शास्त्रीकेर^४चो ह स्माह बौधायन इन्द्राय त्वापिशर्व-
१ राधेत्येव मुख्यंमुख्यं चमममभिमृजेदिति^५ ॥

11. आश्विनस्य मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवाग्न्यादिति बौधा-
यनस्य^६श्लोक इति शास्त्रीकिः^७ ॥

० आश्विनस्य चर्याया इति ॥ सूत्रं शास्त्रीकेर^८चो ह स्माह
बौधायनः पुरस्तात्तिरोश्चक्रियानां^९ चमसानां चर्याया^{१०}
१० अमुचाश्विनेन^{११} चरेदिति^{१२} ॥

8. तिरोश्चक्रियानां^{१३} चमसानां भक्षण इति ॥ अनुष्टुप्-
छन्दसा भक्षयेदिति बौधायनो^{१४} जगतीच्छन्दसेति
शास्त्रीकिः^{१५} ॥

10. गृहहतीयेच्चिति ॥ एकादशधा ह्यलोपयष्टोपयजेदिति
१५ बौधायनो^{१६} ऽपच्छेदमिति शास्त्रीकिः^{१७} समस्तान्येवैवान्यनुप्रदत्त
सर्वैर्मन्त्रैरनुमन्त्रयेत्तेत्योपमन्यवः^{१८} ॥ १७ ॥ सप्तमः ॥

1 एकादशिन्यै संप्रदान इति ॥ सूत्रं शास्त्रीकेर^{१९}चो ह

१ Thus Bu Be C' and the Viv, मुख्यान्मन्त्रयेदिति B G U.

२ Thus Bu and Viv, चन्द्रपीतानां or चन्द्रिदां the other MSS.

३ Thus G only; चर्याया इत्युचाश्चि. C' U (see m), चर्यायामुचाश्चि.
the other MSS.; चर्याया also the Vissarga

स्माह बौधायन एकादशाग्नीषोमीया एकादश सवनीया
एकादशानूवन्धा^१ इति^१ ॥

II. 292 2. उपशयस्य मन्त्रामन्त्र इति ॥ लभेत ग्रामे नारण्य
इति बौधायनो^२ लभेतारण्ये न ग्राम इति शास्त्रीकि^३ नैव
ग्रामे नारण्य इत्यौपमन्त्रवः^४ ॥

II. 294, 16. उपशयस्योपासन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्यैवोत्तरतः^१
उपास्येदिति शास्त्रीकिः^२ ॥

II. 296. 4 पाद्वीवतस्य परिलेखन इति ॥ शालामुखीयः शकुम-
भिपरिलिखेदिति बौधायन^३ उत्तरत एकादशिन्यै पाद्वीवतं
मिनुयादिति शास्त्रीकिः^४ ॥

II. 296. 5. त्वाष्टस्य मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवाग्यादिति बौधाय-
नस्य^१ ण्यौक इति शास्त्रीकिः^२ ॥

II. 296. 6. त्वाष्टस्योत्सर्ग इति ॥ सूत्रः शास्त्रीकेर^३ चो ह स्माह
बौधायनो ऽभिपर्यशिहतमेनमन्तरेण चात्वालौत्कराबुदकुपनि-
क्रमस्याङ्गिरभ्युक्ष्य^४ यजमानस्याजास्रपिसृजेदिति^५ ॥

II. 296, 11 त्वाष्टस्य चर्याया इति ॥ उपाष्टश्च चरेदिति बौधायन^१
उचैरिति शास्त्रीकिः^२ ॥

II. 297 4. पुनश्चिताविति ॥ सूत्रः शास्त्रीकेर^३ चो ह स्माह बौधा-

१ •शकुमंभा MSS

२ Thus G U and a citation in the Ms ; उत्तर the other MSS.

३ Thus B Be C' G U (see. m.) ; •निष्क्रमस्या• U (pr. m.), •निष्क्र-
मर्गो• Bn ; •निष्क्रमस्या• a citation in the Ms.

यनो यमप्यग्निं चिचानो^१ऽपजानौयात्तस्मिन्नुपरि^२ पुनश्चितिं
चिनुयादुत्तरतश्च यूपधूपं मिनुयादिति^३ ॥

७९. १०. कौण्डपायिनीयास्त्रिष्टिचिति ॥ अग्न्याधानप्रतिपत्का
दङान्ताः संतिष्ठेरन्निति बौधायन^४ ॥ आन्यभागप्रतिपत्का

१ दङान्ता इति शालीकिः^५ सपूर्णपाचविष्णुक्रमा इत्यौपमन्थवः^६ ॥

७९. ११. पिण्डपितृयजस्य दान इति ॥ अहरहर्दद्यादिति बौधा-
यन^७ ॥ आदित अन्ततश्च मामस्येति शालीकिः^८ ॥ १४ ॥

३०१. ३. होतृणां व्याख्यान इति ॥ मघहानृतेस्त्राष्टाकारानित्ये-
कमृतेमघानन्तःस्त्राष्टाकारानित्येक^९ १ मर्वानित्येकं ॥ पूर्वः

१० कल्पो बौधायनस्योत्तरौ शालीकेः^{१०} ॥

२ स पौर्णमासीपुष्यपौर्णमासीषु जुहुद्वादश कृत्यः
संवत्सरे जुहुयादित्येतदेकममावास्यापौर्णमासीस्त्रित्येतदेक^{११}
मर्वास्त्रित्येतदेकम् ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरौ^{१२}
शालीकेः^{१३} ॥

११ चयन्ति^{१४}श्चक्षिताविति^{१५} ॥ सूच^{१६} शालीकेर^{१७}चो ह

१ Doubtful. G and the Viv. read as given in our text; चिन्वा-
नोपजा. C', चिन्वानोपजा. U; चिचानोपजा. the other MSS. We
expect an optative derived from the root च्वा, cp. च्वायानः XVII
17: 297. 5. The Viv. periphrases by चोः only.

२ *मन्तस्त्राष्टाकारा. MSS., but cp. XX. ३: 5. 5.

३ उभौ ins. B Ba G (sec. m.)

४ Thus C', G U (sec. m.) the Viv. and a citation in the Ms.,
*चिन्वाचिन्वा. B Be, *चिन्वाचिन्वा. Bu.

स्नाह बौधायनो ऽग्निगृहणः स्वयंचितिः श्वेतकृष्ण-
योरभिमर्गनमधिद्रवणमवद्रवणमिति^१ सर्वमेवैतत्कर्मावृता
कुर्यादिति^१ ॥

II. 303. 5. अहरहश्चिताविति ॥ सूत्रं शालीकेर^१चो ह स्नाह
बौधायनो ऽग्निगृहणः स्वयंचितिः श्वेतकृष्णयोरभिमर्गनम-
धिद्रवणमवद्रवणमिति^१ सर्वमेवैतत्कर्मावृता कुर्यादिति^१ ॥

II. 307. 13. रयस्कचित्तौ पुरीषस्योपधान इति ॥ पुरीषस्यान्ताङ्कु-
र्यादिति^१ बौधायन^१ दृष्टकास्त्रेव पुरीषस्यान्तं^१ गच्छेदिति^१
शालीकिः^१ ॥ १५ ॥ अष्टमः ॥

II. 310. 2 रोहिते चर्मणीति ॥ सूत्रं बौधायनस्या^१प्यरोहितः^१
स्यादिति शालीकिः^१ ॥

उभयनीतस्य करण इति ॥ उभे^१ ऋचौ^१ द्विरभ्यावर्तये-
दिति बौधायनः^१ सकृदेव ब्रुवन्निर्ब्रूयादिति^१ शालीकिः^१ ॥

१ Thus B G Be Ba and a citation in the Ms. (cp also XXII. 4-121. 18), C' reads 'मर्गनाधिद्रविणमि', U. om 'मवद्रवण'.

१ Thus G Be; पुरीषस्यान्ताङ्कुर्यां U, पुरीषस्यान्ताङ्कुर्यां B, पुरीषस्योन्ताङ्कुर्यां C'; Ba defective.

१ Hesitatingly corrected; पुरीषस्यान्तद्वे G, पुरीषस्यान्तद्वे Be, पुरीषस्यान्तद्वे C', पुरीषस्यान्तद्वे U.

१ उभौ ऋचौ B G, उभवे ऋचौ Be C', उभयो ऋचौ Ba, उभये ऋचौ U (see m.) The two pks me, according to the Viv. वायुः पूतः प्राङ्मोम. etc., and वायुः पूत... इत्यङ्मोम. etc., T B; II. 6. 2 2-3.

१ ब्रुवन् om Be C' U G (pr m.); ब्रुवन् निर्ब्रून् Ba

प्राङ् सोमः प्रत्यङ् सोमः^१ प्रत्यङ् सोमः प्राङ् सोमः^१
इति ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः शास्त्रीकेः ॥

310. 4

899.

सौचामणिकायै सुरायै संधान इति ॥ सूत्रमाचार्ययोरे^१चो
ह स्नाहौयमन्यवो यत्रैव सुरा स्वात्तत एवाहारयेदिति^१ ॥

12, 14. ५

सुराग्रहाणां ग्रहण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ पयोग्रहा-
नप्यत्र गृहीयादिति शास्त्रीकिः^१ ॥

113. 4

ताञ्जघनेन सुगृह्णान्वाचो वोदीचो वायातयतीति ॥
पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः शास्त्रीकेः ॥

सुरासोमस्य संचर इति ॥ दक्षिणेन दत्तोत्तरेणावनये-
१० दिति बौधायन^१ उत्तरेण दत्त्वा दक्षिणेनावनयेदिति
शास्त्रीकि^१यंत एवैनं हरेत्तत एवैनमवनयेदित्यौपमन्यवः^१ ॥

114

पावमानीभिरुपस्थान इति ॥ पावमानीभिरुपस्थाय
पिष्टाणां याज्यानुवाक्याभिरुपतिष्ठेरन्निति बौधायनः^१ पिष्टणा-
मेव याज्यानुवाक्याभिर्न पावमानीभिरिति शास्त्रीकिः^१ ॥

14. १५

अवभृथ इति ॥ सूत्रमाचार्ययोरे^१चो ह स्नाहौपमन्यवः
शूलैश्च मासरेण चावभृथमवेयादिति^१ ॥

आख्यातमुद्रकान्तस्य प्रत्यसनम्^१ ॥

आख्यातमासवनम्^१ ॥

10.

आख्यातः समिधां करणम् ॥

१ Thus G only, प्राङ् सोमः प्रत्यङ् सोमः प्राङ् सोमः B, प्रत्यङ् सोमः
प्राङ् सोमः Be C' U, प्राङ् सोमः Bu.

१ See remark on XXI. 3-73 5, 6

- II. 327. 15. वैमृधस्यानुनिर्वपण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य " नानिष्ठा
प्रथमसोमेनानुनिर्वपेदिति शाल्मीकिः ^१ ॥ १६ ॥
- II. 328. 12. पौर्णमासीमेव यजेत भ्रातृव्यवानामावास्यामिति ॥ उभ-
यत्र पौर्णमासहविर्भिर्यजेतेति ^१ बौधायनो " नामावास्यायां
किञ्चन यज्ञरूपं कुर्यादिति शाल्मीकिः " पिण्डपितृयज्ञेन
चरेदित्यौपमन्यवः ^१ ॥
- II. 328. 15. साकंप्रस्थायीयेन यजेत पशुकाम इति ॥ सूत्रं शाल्मी-
कीर ^१ चो ह स्माह बौधायनः सुगम्यामेव पुरोडाशं जुहुयाच्च-
मसेन भानायमिति ^१ ॥
- I. 329. 11. नागतश्रीर्महेन्द्रं यजेत ^१ च यो वै गतश्रियः शुश्रुवान्पा- १०
मणी राजन्यस्तेषां महेन्द्रो देवतेति ॥ स यो ऽन्य एतेभ्यो
महेन्द्रमियच्छेत् ^१ स संवत्सरमिन्द्रमिद्धा महेन्द्रेज्यां ^२ लभेतेति
बौधायनो " ऽत एवापि संवत्सरमिन्द्रमिद्धा महेन्द्रेज्यां
लभेतेति शाल्मीकिः ^१ ॥
- II 329. 16. संवत्सरमिन्द्रं यजेत ^१ संवत्सरं हि व्रतं नातीति ॥ १५
सूत्रं शाल्मीकीर ^१ चो ह स्माह बौधायनो यस्याममावास्याया-

^१ Thus B Bu, पौर्णमासी. Be U G; C' injured.

^२ Thus (इयच्छेत् and cp. XVII. 19: 329 13: इयच्छेत्) the Viv-
arapa only; महेन्द्रं पियच्छेत् G (sec. m.) B, महेन्द्रमियच्छेत् Bu, *इयच्छेत्
Be C', *इयच्छेत् U (pr. m.).

^३ Thus B Bu G C'; महेन्द्रयाज्या Be U

मादित इन्द्रं यष्टुं प्रक्रामेत्संवत्सरे^१ पर्यवेते तस्यां महेन्द्रं
यजेत^२ सो ऽत ऊर्ध्वं महेन्द्रयान्येव स्यादित्य^३चो ह स्याद्यौ-
पमन्यवो ऽभ्यारूढः खल्वस्यैव^४ संवत्सरो भवति यस्याममा-
वास्यायामादित इन्द्रं यष्टुं प्रक्रामेत्संवत्सरे^१ पर्यवेते वा ततः
पूर्वामावास्या स्यात्तस्यां^२ महेन्द्रं यजेत^३ सो ऽत ऊर्ध्वं महे-
न्द्रयान्येव स्यादिति^४ ॥

331 7. दाक्षायणयज्ञेन सुवर्गकामो यजेत^१ पूर्णमासे संत्येन्मै-
त्रावरुण्यमित्रयामावास्यायां^२ यजेतेति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^३
वैमृधमण्यत्रातुनिर्वपेदिति शालीकिः^४ ॥

31. 14. १०. मांनाव्यस्य भक्षण इति ॥ सूत्रं शालीकेर^१चो ह स्याद्
बौधायनो यजमान एवैतमर्धमाममनुनिधाय मांनाव्यं भक्षये-
दिति^२ ॥

332 1. आमित्रायै मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवती स्यादिति
बौधायनस्य^१श्लीकेति शालीकेः^२ ॥

332 G. ११
332, 3. इडादधे चतुश्चक उपोऽशुयाजस्य करण इति ॥ कुर्या-
दिति बौधायनो^१ न कुर्यादिति शालीकिः^२ ॥ १७ ॥
नवमः ॥

344. 1. दृष्टसतिमवे दाक्षिणानां होम इति ॥ अनुसवनं दाक्षिणानि

१ Thus (प्रक्रामेत्) C' U and a citation by Sāyana; प्रक्रामेत् G (sec. m.), प्रक्रमेत् Bu Be, प्रक्रमेत् B G (sec. m.)

२ Thus U C', खल्वस्यै B, खल्वस्येव Bu, खल्वस्य G; Be is defective.

३ स्यात् given only by Sāyana in his citation.

४ वा ms. Be B U

जुहुयादिति बौधायनो माध्यादिन एव सवने दाक्षिणानि
जुहुयाद्दामौत्येवेतरयोः^१ सवनयोर्ब्रूयादिति शास्त्रीकिः^१ ॥

II. 346 8 द्विरष्टेन घृतमुत्पुनातीति ॥ मन्त्रनिरुपमेतद् घृतं स्या-
दिति बौधायनस्य^२ णौकमिति^३ शास्त्रीकिः^१ ॥

II. 349. 6. अनुद्धते^४ वेधै दक्षिणत आहवनीयस्य बृहत स्तोत्रं प्रत्य-^५
भिषिञ्चतीति ॥ सूचं बौधायनस्य^६ कृष्णाजिनमयवास्तृत्या-
भिषिञ्चेदिति शास्त्रीकिः^१ ॥

II. 350. 2. माघैः पूर्णं कमण्डलुमिति ॥ सौवर्णः सौवर्णेमाघैः पूर्णः
स्यादिति बौधायनो^७ मार्त्तिक^८ एव धान्यमाघैरिति
शास्त्रीकिः^१ ॥

१०

L 354 16 मग्नदश मास्तौः पृश्नीर्वत्सतरोरालभत इति ॥ पृथगेवासां
मनोताः स्युः पृथक् पशुपुरोडाश इति बौधायनः^९ पृथगेवासां
मनोता स्युरेकः पशुपुरोडाश इति शास्त्रीकिरे^{१०} कैवासां मनोता
स्यादेकः पशुपुरोडाश इत्यौपमन्यवः^१ ॥

II. 356. 3. अग्निघृतौघ्नन्तीति ॥ सूचं बौधायनस्य^{११} यथाप्रकृति-^{१२}
II 358. 9. मेवाध्वर्युः कुर्याच्छब्दोगवहृषा एव प्रतिविकुर्वीरन्निति
शास्त्रीकिः^१ ॥

I 360. 10. अतिरिक्तस्तोत्रेष्विति ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः
शास्त्रीकेः ॥

१ Thus B G Bu and the Viv.; ददामौ Be U C'.

२ Thus G B; दक्ष्येक इति B, दक्ष्येकमिति Be C' U.

३ Thus the Viv.; •इते U G, •इते Be C', •इत B.

४ मार्त्तिक G U C' Be and Viv.; मार्त्तिक B, मार्त्तिक Bu.

[३०२, ३,
२०.

धनुषः प्रदान इति ॥ पूर्वः कल्पः शालीकेरुत्तरो बौधा-
यनस्य ॥

एकाहानामन्त इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ सृत्युसवान्त
इति शालीकिः ^१ ॥

. ३६७, ३. १

निदधत्यग्ना एतद्विविच्छिष्टं व्रतभाजनमिति ^१ ॥ सूत्रं
बौधायनस्य ^२ नात्र द्विविच्छिष्टं व्रतभाजनं ^१ निदध्यादिति
शालीकिः ^१ ॥

. ३६८, १
४११

अथास्याऽ मद्यस्त्रियामनुक्रियां परिक्रियामतिक्रियां प्र-
वर्गस्य करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो ^२ न कुर्यादिति
^{१०} शालीकिः ^१ ॥

३६५. १०.

शवानसो ऽधिषवणे फलके पुरुषास्यस्य वृषणाविति ॥
सूत्रं बौधायनस्य ^२ शवानसो ऽप्यचारणी कुर्यादिति
शालीकिः ^१ ॥

. ३६६ २.

म यं कं च ^१ यहं गृह्यात्येवमेवैनं गृह्णाति ^१ यदु किं च
पात्रं सादयत्येवमेवैनंसादयतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^२ ययं
^{१५} यहं गृह्णीयान्तं परिमृज्य सादयेदिति शालीकिः ^१ ॥

. ३७०, ८,
१२;
३७७ १४;

श्वेतमश्वं ददाति ^१ श्वेतां वडवां ददात्यश्वमसितं ददाति ^१
गभिणीं वडवां ललामीं ददात्यनहुक्तं ^१ ददाति ^१ त्रय-

१ Thus B Bn G (sec. m.); •भोजन• Be O' U G (pr m).

१ चन G (sec. m.) and the Vir, चनं B

२ Thus O' only (sec m.), all the other MSS. corrupt (•त्यनदुर्धं-
हं ददाति, •त्यनदुर्धं ददाति, •त्यनदुर्धं ददाति हं ददाति).

L. 379. 11; स्निग्धं निष्कान्ददाति^१ सोमचमसं ददाति^१ हिरण्यं
382. 11;
388. 9; चमसं ददाति^१ राशिकृतं^२ धान्यं ददाति^१ मरायकृतं^३ धान्यं
406. 8, 9.

ददातीति^१ ॥ एतानि च नित्यानि च दद्यादिति बौधायन^१
एतान्येवेति शाल्लौकिः^४ ॥ १८ ॥

१ अथातः सर्वतोमुखं व्याख्यास्यामः ॥

चिन्वीत सर्वतोमुखे ऽग्निमिति बौधायनो^१ न चिन्वी-
तेति शाल्लौकिर^२ बो ह स्नाह मौद्गल्यः पूर्वस्मिन्नेवाग्निचय
इतरेषु सावित्राः सूरि^३त्येतदपि न कुर्यादित्याञ्जीगविः^४ ॥

अरण्योः समारोपण^५ इति ॥ सूत्रमाचार्ययोर^६ बो ह स्नाह
गौतमो गृहपतिरेव प्रथममरण्योः^७ समारोपयेत्^८ इतरे सत्त १०
इति^१ ॥

१ निष्कं ददाति MSS., but cp. XVIII. 38: 388. 9.

२ Thus Be C' Bu U, रामौ B G (sec. m.)

३ इति found in C' only.

४ The words एतान्येवेति शाल्लौकिः are repeated in Be Bu U W C', indicating the end of a prāśna.

५ This kaṇḍikā is not found in Be C' Bu W U; in U it is given on a loose page. The text of this, doubtless later added, chapter is given according to B G (where it is given secunda manu), a complete citation in Keśavasvāmīnaḥ prayogasāra (K) and a ditto (I) in a MS. belonging to the India Office (Catalogue by Eggeling Vol. I, p. 87) The Vivaraṇa of this chapter is missing equally.

६ रोचय G B.

७ प्रथमम् om. K.

८ रोचयेत् G B, रोचयन् K.

शालाया इति ॥ प्राकृतेन^१ प्रक्रमेण मौयान्मथे गार्हपत्य
इति ॥ सूत्रं बौधायनश्रौतो ह स्माह शालौकिः विपदेन
प्रक्रमेण सर्वत इति^१ ॥

चिह्नमाच्यां दिशि भवति पञ्चदशो दक्षिणतः सप्तदशः
१ पश्चादेकविंश उत्तरतः^१ सर्वतो वा ज्योतिष्टोमः^२ सर्व^३
ज्योतिष्टोमदक्षिणा इति ॥

प्रवर्गस्य करण^४ इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^५ गोक्षये^६
प्रवृज्यादिति शालौकिः^७ ॥

याजमान इति ॥ अभौनाम^८ याजमानं कुर्यादिति बौधा-
१० यनः^९ कुर्याद्यथावकाशं याजमानमिति शालौकिः^{१०} अग्निसं-
स्काराः^{११} द्युस्तान्काममितरत्तन्मेणेत्यौपमन्ववः^{१२} ॥

अग्न्यन्वाधान इति ॥ सूत्रं बौधायनश्रौतो ह स्माह
शालौकिर्गार्हपत्यः^{१३} सहदेन्वाहितः आह्वानयोनिरन्वाहार्य-

१ प्रल. U K L.

२ म. B G, मत् U K L.

३ Thus L, सर्व K, सर्वतो U, सर्वतो वा B G

४ प्रकरण U K I

५ भाष्ये B G

६ अभिनाम B G, but cp XX. 18., 39. 11, the other MSS. om. this word

७ संस्काराणां U

८ मान om B G; instead of तान्कामम् U तस्यांरम् ।

९ पश्यत् B G

पचन आहवनीयः^१ सहदन्वाधाय ततो यथार्थं गच्छे-
दिति^२ ॥

भक्षण इति ॥ सूचं बौधायनस्य^३ सर्वः समवधाय सह-
देव^४ भक्षयेदिति^५ शालीकिः^६ ॥

माजंन इति ॥ सूचं बौधायनस्य^७ सहदेकस्मिन्निति^८
शालीकिः^९ ॥

लोकाग्नीनां हरण इति ॥ सूचमाचार्ययोर्^{१०}चो ह स्याह
दीर्घवाक्यः^{११} पूर्वस्मिन्नेव याजमानः स्यादिति^{१२} ॥

क्रतुपशूनां करण इति ॥ सूचं बौधायनस्य^{१३} क्रतुपशव
ऐकादशिनाश्च विकल्पन्त इति शालीकिः^{१४} ॥ १०

समञ्जन इति ॥ सूचमौपमन्यवीपुत्रस्य^{१५} यावन्त स्तोमा-
स्तावच्छवः प्रचरण्या समनक्तीति बौधायनः^{१६} ॥

दधिपह इति ॥ सूचं मौद्गल्यस्य^{१७} पयसा वाज्येन^{१८} वेति ॥
पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः शालीकिः^{१९} ॥

अश्वदाभ्ययोर्गृहण इति ॥ सूचं बौधायनस्य^{२०}चो ह स्याह १५

१ After 'नीयं' G ins वतं, B नं; U K I om चाम. ...नीयं and read स्यात्तं सहद. (thus K I), स्यात्तसहद. (thus U).

२ इति in-erted by me.

३ सहदेव om B; न G instead of these words;—भक्षयेदुर U.

४ मौद्गल्यस्य U K I.

५ दीप. U K I.

६ शालीकिः U K I.

७ U K I om. the first वा।

शालीकिर्वाजपेये दादशाहे मन्त्रे ताण्डिनामयन उद्भिदि वल-
भिदीति तस्य सादित्येवमेव पृश्निपद्यैः प्राण्यहेरिति^१ ॥

षोडशिप्रघाणां^२ ग्रहण इति ॥ सूत्रं बौधायनश्रौतसूत्रं
गृहीयुरिति शालीकिः^३ ॥

५ अतिघाह्याणां होम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^४ " माहेन्द्र-
स्यानुवपद्गारमुपगृज्युरिति शालीकिः^५ ॥

षोडशिन स्तोत्रमुपाकरोतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^६ " येन
केन चिदिति शालीकिः^७ ॥

षट्यशूलानामुद्गमन इति ॥ एकैकं उद्गमयेदिति
१० बौधायनः^८ " सर्वान्सहेति शालीकिः^९ ॥

अवभृथ इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१०} " प्राञ्च एवावभृथम-
वेयुरिति^{११} शालीकिः^{१२} ॥

१ The reconstruction of the text of this dvandva is wholly uncertain. I have given the reading presented by B which, however, has उद्भिद्वलभिदिति and adds शालीकिः at the end. Thus also G. U K I have ताण्डिनामयने ऽ ताण्डिनामयन, indicating the beginning of a new kandikā, moreover the following words run thus in U उद्भिद्वलभिदित्येवमेव इति. in K उद्भिदि वलभिदित्येवमेव इति. in I उद्भिदि वलभिदि लभ्येदितिपुनर्विपत्तिपाद्यामभित्येवमेव इति ।

२ षोडशिनां प्र. B G

३ शालीकिर् U K I.

४ श्रौतसूत्रम् U K I.

५ शालीकिः U K I.

६ Thus G, "अवभृथवेयुः" U K I, "अवभृथेति D.

७ शौतयो U K I.

अरण्योः समारोपण^१ इति ॥ सूत्रमाचार्ययोर^२ चो^३ ह आह
 गौतमो^४ गृहपतिरेवारण्योः समारोपयेत्तत^५ इतर इति^६ ॥
 १६ ॥ दशमः ॥

॥ इति त्रयोविंशः प्रश्नः ॥

१ Thus K I, समारोपण U, समारोप्य B G.

२ खं शास्त्रिकेरयो U K I.

३ बौधायनो U K I

४ •रोपये• B G

५ Thus B G, तत इतर यद्यर्थं गृहेषु चैवः U K I.

कर्मान्तसूत्रम् ॥

- पञ्चतयेन कल्पमवेक्षेत छन्दसा ब्राह्मणेन प्रत्ययेन न्यायेन
 म॥स्यावगेनेति ^१ छन्दसेति यद्वोचाम यथान्नायप्रणिधीदं
 पूर्वमिदमुत्तरमित्यथापि मन्त्र एव स्वर्यं कर्म प्रव्रूते ^१ कर्मा-
 नुवादो भवति ^१ यथैतद्भवति प्रथमगाद्धिपणा बर्हिरच्छोर्वन्त-
 ५ रिचमन्विहि देवस्य त्वा संवितुः प्रमवे ऽग्निर्नोर्वाङ्मयां पूष्णो
 हस्ताभ्यामग्रये जुष्टं निर्वपामीति ^१ यच्छन्दसा न शक्यात्क-
 न्ययितुं ब्राह्मणेन तच्चिकल्पयिषेद्ब्राह्मणसु हेवैनाम्नन्वानप्रजा-
 तान्विदधातौदमनेन करोतौदमनेनेति ^१ यथैतद्भवतीषे त्वोर्जे
 त्वेति शाखामाच्छिनत्ति वायव स्योपायव स्येति वत्सानपा-
 १० करोतीत्यथाप्यमन्त्राणि कर्माणि विदधाति ^१ यथैतद्भवत्यष्टासु
 प्रक्रमेषु ब्राह्मणो ऽग्निमादधीतैकादशसु राजन्यो द्वादशसु
 वैश्य इत्येवं व्यवस्थावर्णसंयोगार्थो एतत्प्रत्ययेनेति छन्दोग-
 मङ्गुचाध्वर्युप्रत्ययेनेति ^१ यथो एतद्व्यायेनेति प्राकृते तन्त्रे प्राकृतं
 न्यायमनधिगच्छन्ग्रामन्यायं प्रतीयादयमिहार्हताऽ समारम्भ
 १५ दति ^१ यथो एतत्स॥स्यावगेनेति सोमे ऽपहत आदाराऽय
 फासगुनानि चाभियुण्यादिति ^१ चतुष्टयेन मन्त्रा वर्तन्ते स्तुत्या
 निर्दग्नेनाग्निपा नैव स्तुत्या नाग्निपा न निर्दग्नेनेति चतुर्थमथेमे
 पञ्च हविराकारा औषधं पयः पशुः सोम आज्यमिति ^१ ॥१॥

तेषां पृथक्पृथग्धर्माः पृथगधिकरणानि ^१ यथाधिकरणं

मन्त्रा दृष्टान्ताच्च मिथः सःसादयेदनादेशाद्येनयेन^१ यद्धविः
 सःमिथेत्तेनतेन तत्कुर्यात्तत्तस्याधिकरणमुक्तान्यधिकरणानि^२
 यज्ञ इति^३ किमुपज्ञो यज्ञः श्रद्धोपज्ञो माङ्गल^४ इति^५ क
 उ खलु यज्ञ इति^६ पुरुष इति^७ का उ खलु देवता
 दीचेति^८ वागिति^९ का उ खलु पथ्या स्वस्तिरिति^{१०} ५
 वागेवेति^{११} का उ खल्वेकाक्षरा गायत्रीति^{१२} वागेवेति^{१३} क
 उ खलु यज्ञस्यारम्भः का प्रतिष्ठेति^{१४} विज्ञायते^{१५} स्वाहा यज्ञं
 मनसा स्वाहा द्यावापृथिवीभ्याः स्वाहोरोरन्तरिक्षात्स्वाहा
 यज्ञं वातादारभ इति^{१६} वात एव यज्ञस्यारम्भो वातः
 प्रतिष्ठेति^{१७} ॥ २ ॥ प्रथमः ॥ १०

कथमु खल्वेतज्जानीयादिदं तन्त्रमयमावाप इत्यन्यन्वाधा-
 नप्रभृति तन्त्रमान्यभागाभ्यामन्यचौषधान्तस्मिन्तन्त्रे सत्यावा-
 पस्यानानि भवन्ति यथैतद्धेनूनां दोहनं कपास्तानामुपधानः
 सुमयजुषो हरणमाज्यग्रहा^{१८} इति यच्च किंचाभिनिवपत्यूर्ध्व-

१ Thus H Ben G U D C Vt, Vc, the Viv. (one copy); संसाधये.
 Be, the Viv. (another copy). The meaning, according to Vc., of
 न मिथः संसादयेत् is: न मिथयेत् ।

२ Thus C U H G (pr. m.) Vt Vc and the Viv.; मांगलिक Ben
 Be, मांगलिक G (sec. m.), पांगल D.

३ वा ins. G U (pr. m.) H.

४ In TS. I. 2, 2, 3.

५ *ग्रहा Be G U, *प्राहा Ben D (sec. m.), *प्राहाः H, ग्रह D (pr.
 m.), *ग्रह C, प्राह Vt.

- माज्यभागाभ्यामेव मध्यत आवापो भवति यस्मिन्नेतद्वी२-
 श्योषन्ते तस्मिन्नेवावापजानि^१ तन्त्रस्थानं^२ भजन्ते यथैतन्नाशित्रं
 यजमानभागब्रह्मभागौ स्विष्टकृच्छेडा चेत्यवदानत आवापो
 भवति तन्त्रं तु प्रदानतः^३ क उ खलु तन्त्रमावापभूयं गच्छ-
 १ त्यावापो वा तन्त्रभूयमिति^४ सैत्रावाहंस्पत्ये ऽप्यन्यस्मिन्स्मन्त्रमु
 ह निर्वपणतो भवत्यावाप उ प्रदानतो^५ ऽथ वाक्णीपु^६ च
 संज्ञानीक्षां^७ चावापो ह निर्वपणतो भवति तन्त्रं तु प्रदा-
 नतो^८ ऽनूयाजप्रभृति तन्त्रमा समिष्टयजुषो होमात्किं देवत्या
 उ खल्वनूयाजा भवन्तीत्याग्नेया इत्येव ब्रूयादिजायते तं देवा
 १० आहुतौभिरनूयाजेष्वन्विन्दन्यदनूयाजान्यजत्यग्निमेव तत्स-
 मिद्ध इत्यृतुदेवता उ खलु प्रयाजा भवन्तीति^९ ॥ ३ ॥
 द्वितीयः ॥

- कियत्यः पाकयजम२स्याः कियत्यो हविर्यजम२स्याः
 कियत्यः सोमम२स्या इति^१ ऊतः प्रऊत आऊतः शूलगवो
 ११ बलिहरणं प्रत्यवरोहणमष्टकाहोम इति सप्त पाकयजम२स्या
 इत्यपरिमिता उ हैके ब्रुवते^२ यच्च किं चान्यत्र विहाराद्ब्रूयते
 सर्वास्ताः पाकयजम२स्या इत्ययं हविर्यजम२स्या अन्याधेय-

१ एव om. H G U (pr. m) C;— *जानीति G (sec. m) U (pr. m)

२ Ben Be in ३ पंच ।

३ Thus (ac. इति) D and C only; वाक्णीपु the other MSS.

४ Thus Ben C and Vc.; संज्ञानीगूर्णी D; the other MSS. and the Viv. (one copy) and Vt. संज्ञान्देयाः संज्ञान्देयाः the Viv. (another copy).

मग्निहोत्रं दर्शपूर्णमासावाययणं चातुर्मास्यानि दाक्षायण्यज्ञः
 कौण्डपायिन्य^१ इति^१ सौत्रामणिमु हैके ब्रुवते^१ ऽथ सोम-
 म॥स्या^१ अग्निष्टोमो ऽव्यग्निष्टोम उक्थः षोडशी वाजपेयो
 ऽतिरात्रो ऽशोर्याम इति सप्त सोमम॥स्या^१ यदग्निष्टोमस्य
 क्रतुकरणं तदव्यग्निष्टोमस्य^१ यदुक्थस्य तत् षोडशिवाजपेय-
 योर्यदतिरात्रस्य तदशोर्यामस्येति^१ सप्तानां सोमम॥स्यानां
 द्वे सत्राणि न गच्छतो वाजपेयस्याशोर्यामस्येति^१ ॥ ४ ॥

कथमु खलेतज्जानीयादियं पूर्वा ततिरियमुत्तरेति^१ या
 प्रकृतिः सा पूर्वा ततिर्य यदिदधाति सोत्तरा ततिरम्या-
 धेयं पूर्वा ततिः पुनराधेयमुत्तरा ततिर्दर्शपूर्णमासाविष्टौनां १०
 पूर्वा ततिः सर्वाः काम्या इष्टय उत्तरा ततिरैन्द्राग्नौ निरुद्ध-
 पशुबन्धानां पूर्वा ततिः सर्वे काम्याः पशव उत्तरा ततिर्ज्यो-
 तिष्टोमः सोमानां पूर्वा ततिः सर्वे सोमा उत्तरा ततिः^१
 ग्रेनचिदग्नीनां पूर्वा ततिः सर्वे काम्या अग्नय उत्तरा तति-
 र्द्विरात्रो ऽहीनानां पूर्वा ततिः सर्वे ऽहीना उत्तरा तति- १५
 र्द्वादशाहो ऽहर्गणानां पूर्वा ततिः सर्वे ऽहर्गणा उत्तरा तति-
 र्गौवामयनं सांवत्सरिकाणां सत्राणां पूर्वा ततिः सर्वाणि
 सांवत्सरिकाणि सत्राण्युत्तरा ततिः^१ किथन्ति नु खलु गवा-
 मयनानि भवन्तीति^१ विज्ञायते^१ यथैतन्मासि पृष्ठमुत्तमे

१ कुण्डपायिन्य Be, कौण्डपायिन्य the Vir. (one copy), कौण्डपायिनिह D.
 १ om. M Ben U (pr. m.) D C Vt.

- मासि सक्तपृष्ठान्युपेयुर्दशमास्यं तृतीयः^१ सप्त ग्राम्या ओपधयः
 सप्तारण्याः^२ सप्त ग्राम्याः पशवः सप्तारण्याः^३ सप्त कन्दाः^४ सि
 चतुस्ततराणीति^५ सप्त ग्राम्या ओपधयस्तिलमाषमौद्धियवाः
 प्रियङ्गवो ऽणवो गोधूमाः सप्तमे^६ कुलत्यानु^७ हैके ब्रुवते^८
 ९ सप्तारण्याः ग्रामाकाश्च नीवाराश्च जर्तिक्षाश्च गवोधुकाश्च
 गार्मुताश्च वास्तानि^९ च धेणुयवाश्च सप्तमे^{१०} कुलविन्दानु^{११} हैके
 ब्रुवते^{१२} सप्त ग्राम्याः पशवो गोश्रयमजाविकं पुरुषश्च गर्दभ-
 योद्वयं सप्तमे^{१३} ऽथतरमु^{१४} हैके ब्रुवते^{१५} सप्तारण्या द्विस्तुराश्च
 श्यापदानि च पत्तिणश्च मरीच्यपाणि च हस्तौ च मर्कटश्च
 १० नादेया सप्तमे^{१६} सप्त कन्दाः^{१७} सि चतुस्ततराणीति गायत्र्युष्णि-
 गनुष्टुप्^{१८} दृहती पङ्क्तिस्त्रिष्टुब्जगतीति^{१९} ॥ ५ ॥ तृतीयः ॥

अथेदं चयं भवति कर्माभ्यावर्ति देवताभ्यावर्ति मंत्र्या-
 भ्यावर्तीति^{२०} माविचं तु यत्किंच कर्माभ्यावर्ति भवत्ययं देवता-
 भ्यावर्ति ध्रुवाज्यं द्रोणकल्मशः सर्वष्टेत्ययं^{२१} मंत्र्याभ्यावर्ति चिः
 ११ पृच्छति श्रुतः^{२२} हवीरः शमितरित्यथापि राज्ञो मानं^{२३} क
 च यस्तु मन्त्रमन्तरितं कन्ययेम्यानादा म्यानं प्रजिज्ञामीता-
 भिरूषेण^{२४} वा प्रौढेण वेति^{२५} म्यानाम्यानमिति यद्वोचाम

१ Thus M Be Ben; कुलित्यानु H G (see. m.) U D C, कुलित्यानु Vt.

२ वास्तानि G (see. m.), वास्तानि D C. According to the Viv. वास्तुदम् (Chenopodium) is meant.

३ •द्रुम M only.

४ i. e. सर्वेष्टाद्या काम्येष्टिः (Vc), cp. TS II. 3. 7, 1.

५ प्रजिज्ञासेत U, •दित Vt Vc Ben

यो ऽनन्तरो मन्त्र आम्नातः स्यात्तेनैनः सह कल्पयेत्पूर्वकालेन
 वोत्तरकालेन वेति ^१ यथो एतदाभिरूपेणेति यथैतद्भवत्या-
 गामानः सुवीर्यः रायस्योपः स्वश्रियम् । दृहस्यतिना राधा
 स्वगाह्यतो मह्यं यजमानाय तिष्ठेति ^१ यथो एतत्प्रौढेणेत्यग्नि-
 कल्पः स्वल्पमिष्टकाभूयान्समासात्सर्व ^१ यो मन्त्रो ऽन्तरितः
 स्यादिष्टकाभूयमेनमापादयेत् ^१ ॥ ६ ॥

अथायमयमेध आहुतिभूयान्समासात्सर्व यो मन्त्रो
 ऽन्तरितः स्यादाहुतिभूयमेनमापादयेत्त्राप्रकान्तं प्रक्रमयेन्न
 प्रकान्तं कर्म तूष्णीं कर्मणाभिपूरयिषेदिति ^१ नाप्रकान्तमिति
 यद्वोचाम बर्हिर्लवनः स्वल्पः इहो मन्त्र आम्नातो भवति १०
 दीर्घमु कर्म ^१ न कर्मणो हेतोर्मन्त्रो ऽभिनिवर्ततायायं पशो-
 र्विशमनो इहो मन्त्र आम्नातो भवति दीर्घमु कर्म ^१ न
 कर्मणो हेतोर्मन्त्रो ऽभिनिवर्ततायास्याः स्वयमादृशायां दीर्घो
 ह मन्त्र आम्नातो भवति इहो कर्म ^१ न कर्मणो हेतोर्मन्त्रो
 विरम्येद्यथो ^१ एतच्चियंजुषा सहतूष्णीमिति ^१ लोकाग्नीः १५
 तेषामुपश्रुत्य क्षम्ययजुयेति ^१ यथो एतत्पञ्चकलो यजुषा

१ यद्यद् given by Ben D G U (pr. m) Vt. om by H Be G U
 (see m) — On दृहकाभूयान् V comments. दृहकाभिर्भूयान् वक्षलः दृहकोप-
 धानप्रचुर इति यावत् ।

१ Thus Be G U Vt Vc. विरम्येत्यथो Ben C D, विरम्येत् यथो H ;
 V. comments : न विरम्येत् न विरम्येत् विकरणयत्यपञ्चादसुः ।

पञ्चकलस्रुष्णीमिति राजन्तेषां मानमुपश्रुत्येति^१ 'यथो एत-
त्सकृदनुषा सकृन्तूष्णीमिति राजन् एव^२ तेषां^३ मानमुपश्रु-
त्येति^४ ' यथो एतच्चतुरो मुष्टौन्नीहीणां निर्वपतीति द्वौ
देवतायै स्त्रियष्टशते तृतीय इडायै चतुर्थ इति सर्व एवैतेषां

१ ब्राह्मणवन्तः^१ ॥ ७ ॥ चतुर्थः ॥

अथात आदेशकारितानि व्याख्यास्यामो^१ ऽनादिष्टो
ऽग्निरपि तु यथैतद्भवत्यधिदेवने जुहोति रथमुखे जुहोति
रथनाभां जुहोति चतुष्पथे जुहोति वत्स्र्मनोर्जुहोत्याप्रश्चने
जुहोति पदे जुहोत्यजायां जुहोत्यजस्य दक्षिणे कर्णे जुहोत्य-
१० अस्य दक्षिणे शृङ्गे जुहोति ब्राह्मणस्य दक्षिणे हस्ते जुहोति
दर्भस्तम्भे जुहोत्यप्सु जुहोत्यौदुम्बर्यां जुहोति वल्मीकवपायां
जुहोत्यौपामने जुहोत्युत्तपनीये जुहोति शामित्रे जुहोत्याग्नी-
ध्रीये जुहोत्यन्वाहार्यपचने जुहोति गार्हपत्ये जुहोतीत्यना-
१५ दिष्ट^२ आहवनीय एव होतव्यमनादिष्टो ऽध्वर्युरपि तु यथै-
तद्भवत्युजेता जुहोति प्रतिप्रस्त्राता जुहोतीत्यनादिष्टे^३ ऽध्वर्युणैव
होतव्यमनादिष्टं पाचनमपि तु यथैतद्भवत्यञ्जलिना जुहोति

१...१ This clause is found in D U Be G (see m) only, it is commented upon by Bhavusvāmin.

२ Thus D; ऐवैषां U Be G; some of the MSS. here and supra instead of उपश्रुत्य read उपश्रित्य, which is perhaps the preferable reading, but cp. Ve; उपश्रुत्य समीपे श्रुतिं वत्ता ।

३ इति supplied by me

४ इति found in G only.

दध्यमऋत्यादयाज्यमयाजयत्सादितं^१ कर्म तदु द्वास्थितं^१
 इत्येतेषामेकस्मिन्नतिवरणं वावरणं वा भवतीति^१ ताश्चे-
 वृणीताव्यापन्नाङ्गानेव वृणीत^१ कं नु खल्वेषां प्रथमं
 वृणीत^१ यो ऽस्य मऋस्तुतमः^१ स्यात्तं प्रथमं वृणीत^१
 तेन सचिवेनान्याग्लिष्येत^१ यद्यु वे ययाच्येष्टं ब्रह्माणं प्रथमं^१
 वृणीताथ होतारमथोद्गातारमथाध्वर्यु^१ ब्रह्मणो वानन्तर-
 मध्वर्यु^१ पूर्वं वोत्तरं वा यथाकर्म चेत्स्यात्सृष्टेन धनेनत्विजः
 प्रतिमं वसीत^१ त्रौण्यधिकरणान्यत्विजां विनापि^१ यच्छे^१

१ Thus (अध्यमऋत्यात्) all. I guess this word to be a corruption from an original अध्यमऋत्. The commentaries find the word अम 'sickness' in it V. आभिमुख्येन रोगवत् बाधकत्वेन स्थितः । The Viv.: आत्मानं (var अश्वीनं) जिघांसति । अम रोगे । आभिमुख्येन रोगवत् (var. रोगवत्) स्थितिः । अध्यमस्या इति छेदः सिद्धः (var. छेदः) रोगत्वेन स्थितः ।— सादितं all the MSS. etc. Be (सार्तं), G (see m. छीदं) and U C (यत्कुत्तितं), कुत्तितं, however, seems to be the periphrase of our word in the commentaries; V. सादितं कुत्तितं कर्म सेनाभिचारयजनादि । Perhaps the original reading of our passage has been: स्वेयमचारी-दध्यमऋत्यादयाज्यमयाजयत्सादितं कर्म तदु द्वास्थितेति । द्वास्थित 3rd sing. root aor. med. from द्वास्तिष्ठे । Moreover instead of the impf. अपा-जयत् we expect an aorist.

१ मऋस्तुतमः D and U (see m.).

१ Thus (विनापि यच्छे) all (also Vt, Vc). etc C, which has विना यियच्छे; the correct reading (see the Viv. and the Bhāṣya: यद्यु-मिच्छामि) seems to be either विना यियच्छे (see the reading of C) or विनापीयच्छे (यियच्छे for regular यियच्छे, cp. the remark on XXIII, 17; 176, 13).

ज्यागिषि^१ भार्यामलुषीति^१ को नु खल्वल्लिङ्गं धर्मं इति^१
य आचार्य इति^१ कथमर्हेण इति^१ ॥ १२ ॥

आगमआगम इत्येकमृतमुखचतुसुख इत्येक^१ संवत्सरस्य
पार इत्येकं^१ यज्ञाधिगम इत्येतदपरं^१ को नु खल्वल्लिङ्गं
५ धर्मं इति^१ न न्यस्तमाल्लिङ्गं कुर्यान्नानुष्ठातं^१ नावक्रीतो
याजयेन्नावृतो याजयेन्नातिवृतो याजयेन्नानूद्देश्यं^१ याजयेन्
36. 7. नीतदक्षिणं^१ याजयेन्नापरपक्षे याजयेन्नाति याजयेन् सृतं याज-
येन् चिकिणिनं याजयेन् परिखातिक्रान्तं^१ याजयेन्नान्तगं

१ Thus Be G and U (set m) and both copies of the Viv ;
असिषि U H Ben, Vt Vt, C corrupt, the Viv राजकुलक्षोरादिभिः
हृतमर्धस्यो ऽसिषि, the Bhāṣya राजाद्युपद्रवादिना हृतमर्धस्यो ऽसिषि ॥ On अष्टा-
सिषि for original अष्टासिषि cp Indog Forsch XVIII. 421, M S L.
XIV 192 See also infra XXIV 18 : 202 2

१ Thus G Ben U D G (pr m) Vt, and cp. T Br. III 11. 8 8
with the remark of Sāyana a. h 1, नूद्देश्यं Be, the Viv (one
copy) ; नूद्देश्यं G (sec m) C, the Viv, (another copy) ; नूद्देश्यं H.
The Viv. अल्लिङ्गं यज्ञे ऽन्यस्मै चोद्दिश्य करोति, (the Bhāṣya. अन्यस्य कुल-
मुद्दिश्य स्वयमल्लिङ्गं सत्यां यजति तम् ।

१ Thus (as Sāṅkhī Śra. V. 1. 10) G C, the Viv. ; नीचदक्षिणं (as
Āśv. gṛha. I 23 20) the other MSS The Bhāṣya (दक्षिणानयमानकरं
यस्य कक्षं चिदल्लिङ्गं न्युपपन्नो सत्यां तस्याल्लिङ्गं न कुर्यादित्यर्थः) and the Vira-
raṇa (दक्षिणादानोत्तरकालम्) derive नीत from नयति, it is rather the
partic. from न्येति ; cp नीतस्य XVIII 41 393 7.

१ परिषा Be Ben C D V

याजयेन्नाग्यजं^१ याजयेन्नाननूचानं याजयेदपि वैतेषां^२ तं
 याजयेद्यः कपालान्युपहन्याद्वृत्तिप्रेचे वर्तमाने^३ तदपि दाशतये
 विज्ञायते इत्यां शुन आन्तापि पेचे न देवेषु विविदे
 मर्दितारम् । अपशं जायाममधीयमानामधा मे श्वेनो
 मध्वाजभारेति^४ नैतेषामयाज्यः महस्रदक्षिण इति^५ ॥ १३ ५
 ॥ सप्तमः ॥

53. 3. ऊषाश्च पिकताद्येति^१ ये भस्मारा इवोषाः स्युप्तानाहा-
 53. 4 रयेदारण्यस्य वराहस्य विहतादाहारयेदारण्यस्याखोरुत्करादा-
 हारयेद्योऽनुपदासी स्रुदः स्यात्तत आहारयेत्स्रुदेऽविद्यमाने
 53. 6 कुक्षीरसुषिरादाहारयेदग्रनिहतं विद्यमाने श्रौतहतमाहा- १०
 53. 7 रयेद्वातहतं वा^१ चित्रियस्याश्वत्यस्येति^२ येन घामो वा नगरं
 53. 9 वा नदी वा तौर्यं वा जायते तत आहारयेदश्वं पूर्ववाह-
 मिति^३ युवानमित्येवेदमुक्तं भवति^४ चीन्द्रिरण्यशक्तानिति^५
 पडिमाङ्कारयेत्तौवर्णा^६ उपामनार्था^७ राजता अतिप्रदानार्था^८

१ Thus Be, मतिजं G D C Viv., Vt; वाक्यजं H; Ben om the word: the Bhāṣya. पूर्वोक्त (sc छेच्च) देशजातम् । शुद्रक्षिणामुपग्रमित्यन्ये ।

२ Thus H Be U (sec. m.) the Viv.; चैतेषां Ben G C U (pr m) and Vc (अपि च अपि वेत्यर्थः) ।

३ Uncertain reading H G U (sec m.) Be (only शक्तोक्तिरिति) and U (sec, only शक्तोक्तिरिति) read as given in the text; चीन्द्रिरण्यशक्तका (शक्तका D C) ङ्कारवेद्योः Ben D C; चीन्द्रिरण्यशक्तकाङ्कारवेद्योः Vt. Are we to correct: चीन्द्रिरण्यशक्तानिति । चीन्द्रोस्तीनिमाङ्कारयेत् ?

४ Thus Ben G H D G (pr. m.) Vt, उपामा. Be G (sec. m.) the Vivaraṇa.

10. उभौ मानुषेणालङ्कारेणालङ्कृतौ भवतो ऽहतवायसाविति ^१
 सर्वं एवान्यो मानुषो ऽलङ्कारो ऽन्यत्र नलदादातायैवैतदुदा-
 हरन्ति ^२ स्रजमु ^३ हैके प्रतिषेधयन्ति ^४ ॥ १४ ॥

ताः संवत्सरे पुरस्तादादध्यादिति ^५ अथ ये षडहे द्वादशाहे

- ५ वा ^६ संवत्सरे ऽपर्यवेत उदायति कथं तत्र कुर्यादिति ^७ पुन-
 रेव ब्रह्मौदनः समुत्पापयेदा समिधामभ्याधानान्नं त केशश्मश्रु
 वापयीत ^८ पुरस्तात्त्वैतत्संवत्सरः ^९ संचवीत ^{१०} प्रायश्चित्तार्थं
 एष उक्तो ^{११} भवति ^{१२} स यावत्कृत्व उदायेदेवमेव कुर्यात्पर्यवेते
 नोपनमेदेवमेव कुर्यादुपनमत्युपवसथमविप्रमृति कर्म तायते ^{१३}

- १० द्विब्रह्मौदनमु ^{१४} हैके ब्रुवत उच्छेपणीयो हेतरः ^{१५} मान्वकरण
 उत्तरो ^{१६} ऽथ संभारेषूपान्निवपन्यददस्रज्जमपि कृष्णं तन्मनसा
 ध्यायेत्तदपीहेति ^{१७} सामानि चेन्न प्रत्यधीयीत धोनीर्निगदे-
 दपि वा व्याहृतीभिरपि वा द्विकारेण ^{१८} प्रणीतालोकेन

- १४ रथचक्रं प्रवर्तयेत्तस्मै चेदादधानस्य पुरस्ताच्चन्द्रमा दृश्येत कथं
 १५ तत्र कुर्यादिति ^{१६} यः कर्मान्त आरब्धः स्यात्तं परिनिष्ठाप्य
 कर्मान्तेनोपरमेच्छो भूते परिनिस्तिष्ठेदित्यथ चेदिधौ ऽभ्याहिते

१ Thus Be G ; *सालेवैनसंवत्सरं U (sec. m.) ; एतत् (एतत्) not found in Ben U (pr. m.) D C Vt. ; in H the whole passage is left out.

२ Found in G Be U (sec. m.) only.

३ Thus G Be U Ben ; द्विप्रं H G D C, the Viv.

४ Thus Be U (sec. m.) the Viv. ; हैतरः Ben H G C U (pr. m.) Vt, द्वितर D. ,

दृश्येत कथं तत्र कुर्यादिति ^१ पूर्णाञ्जत्यन्तं कर्म कृत्वा कर्मान्ते-
नोपरमेच्छो भूते परिनिस्तिष्ठेदिति ^१ ॥ १५ ॥ अष्टमः ॥

33. 13. अथात ऋतुनक्षत्राणामेव मीमांसा ^१ ऋतुनेवाग्रे व्याख्या-
स्यामो ऽथ छन्दाः सौति ^१ वसन्ते ब्राह्मणो ऽग्निमादधीत यीशे
राजन्यः शरदि वैश्यो वर्षासु रथकार इति ^१ सर्वेषां त्वेव
वसन्त आधानः सर्वेषां रोहिण्यां ^१ यथावर्णं त्वेव छन्दाः-
स्यापि तु तु खलु कामनियुक्तान्यग्याधेयानि भवन्ति ^१ यथै-
तद्भवति कृत्तिकास्त्रग्निमादधीत रोहिण्यामग्निमादधीत पुनर्व-
सोरग्निमादधीत पूर्वयोः फल्गुन्योत्तरयोः फल्गुन्योद्विचाया-
53 16 मिति ^१ सद्यस्कास्त्रान्येतानि भवन्ति ^१ यीशे राजन्यः शरदि
वैश्य इति नैते सद्यस्काले भवतो ^१ ऽथात आर्तिज्ञान्यग्या-
धेयानि व्याख्यास्यामो ^१ विपक्ष आपूर्यमाणपक्षे विपक्षे ऽपक्षी-
यमाणपक्ष इति ^१ विपक्ष आपूर्यमाणपक्ष आदधानो यावान-
चावकाशः ^१ स्यात्तमभिविदधीत ^१ पौर्णमास्यां तु ^१ सद्यस्कालं ^१
विपक्षे ऽपक्षीयमाणपक्ष आदधानो ^१ नात्रावकाशः ^१ काङ्क्षणाय ^१
विद्यते ^१ सर्वमेवैतदहः सद्यस्कालं कुर्याच्चतुर्होतारः सारस्वतौ
होमावन्वारभेष्टमिति ^१ ॥ १६ ॥

१ भवन्तीति Be.

१ Thus G Be H U (see m.), the other MSS. and the Viv. om.
अथ :

१ Found in Be U (see. m) only.

१ आदधीत यावानचावकाशः U (see. m) only. Are we to read आदधाने
with Vo ?

अथ पौर्णमासवैष्टुधाभ्यामिष्टामावास्यामेव ततः काङ्क्षेदथ
चेदमावास्यायाः सद्यस्कालसमावास्यान्तमथ गारुत्वतो होमौ

I 65. 2.

जुहुवृचैवर्चमुपसंद्धादेवं पूर्णदर्वं^१ एवं वाप्तोप्यतीये^२ कथमु
खलु पूर्णाङ्गतिं जुहुयादग्नये श्रियिष्यै वायवे ऽन्तरिक्षाय सूर्याय

I 65. 3.

४ दिवे वरुणायाज्ञः स्वाहेति जुहुयादयेदं तृष्णौमग्निहोत्रमग्नि-
संस्कारार्थं द्रष्टुं भवति^३ तदाज्येनैव जुहुयादवाचीनमवह-
ज्योर्ध्वमुन्नाज्युभे एवैते मायंप्रातरग्निहोत्रे प्रतिजुह्वन्मन्यत

I 66. 3.

श्रौपवसयिकायै रात्रेः^४ मामिधेनौरनुवक्ष्यन्दग्नहोतारं व्याख्याय
व्याहृतीरुक्ताय^५ हिंक्षुयादयानुब्रूयादेतदचानुपूर्व्यं^६ भवति^७

१० कथमु खल्वग्न्याधेये सोम इति^८ पूर्णाङ्गत्यन्तं कर्म कृत्वा

शालामध्यवस्तेदौवणीयामाग्नेयो ऽष्टाकपालो ऽनुवर्तत प्रायणी-

यामैन्द्राग्रयादित्यश्च^९ चक्षरातिथ्यामग्नये^{१०} पवमानाय पुरोडाशो

ऽष्टाकपालो ऽग्नीषोमौयस्य पशुपुरोडाशमग्नये पावकायाग्नये

शुचये प्रातःसवनौयानन्वारभेष्टिरपि वा सर्वांश्चेवाग्न्याधेयि-

१५ कानि हवीरपि परिनिष्ठाप्य शालामध्यवस्तेदुदवसानीया-

मन्वारभेष्टिरिति^{११} ॥ १७ ॥ नवमः ॥

१ कथ om Be.

२ पूर्व H

३ Thus G U (see m.) and cp XX, 19 : 20, 24; *मैद्राग्रयादित्य-
श्च H. *U Vt. *मैद्राग्रयादित्यश्च Be.

४ Thus Be only (see अनुवर्तत), cp. the Viv. उदवसानीयानन्वार-
मन्वारभेष्टिः । All the other MSS and V. उदवसानीयायानन्वार.

- I 70 13 जेताथ संनयेच्छेताक्षरा भवन्तीत्यक्षरपङ्क्त्य^१ एताश्चतस्र एकेका
 1. 71 12 पञ्चविंशत्यक्षरा^२ तच्छतमधेदं द्वतीयाधेयं^३ कतरन्नु
 खन्विदमुपिनिश्रयतीत्यग्याधेयं वा पुनराधेयं वेत्यग्याधेय-
 I. 72 1.मित्येव ब्रूयादथापद्धताग्नेर्नष्टारणीकस्य च^४ तद्धौदनेनैव प्रति-
 पद्यते^५ मिद्धमग्याधेयम्^६ ॥ १६ ॥ दशमः ॥
 L. 1. 4 अथेसौ दर्शपूर्णमासौ पौर्णमास्युपक्रमावमावास्यामष्टा-
 वाचार्या^७ ब्रुवते^८ तत्रोदाहरन्त्यूर्ध्वं मध्यरात्रात्पौर्णमास्यां
 चन्द्रमाः पूर्यते^९ स एतं चापररात्रं पूर्णं भवति सर्वं चाह-
 रत्तरस्याश्च रात्रेरा मध्यरात्रादथामावास्याया^{१०} उपवसथीये
 ऽह्न्यूर्ध्वं मध्यंदिनाच्चन्द्रमसमादित्यो लभते^{११} स एतं चापराह्णं^{१२}
 लब्धो भवति सर्वां च रात्रिमुत्तरस्य चाह्न आ मध्यंदिनादेतत्
 सन्धिमभिधेयजेतेति^{१३} रात्रिहं पौर्णमास्याः संधेया भवत्य-
 हरमावास्यायां^{१४} द्वे पौर्णमास्यौ द्वे अमावास्ये^{१५} पूर्वापूर्वा पौर्ण-
 मासीमुत्तरामुत्तराममावास्यां^{१६} या पूर्वा पौर्णमासी मानुमति-

१ •पङ्क्त्य H Be G Ve; •पङ्क्ता Ben Vt, •पङ्क्तय U C, पङ्क्तय D; cp. TS I, 5, 2, 1, the four aksarapunktis are TS. IV, 4, 4, w-z

२ Thus G Be Ben the Vtr. (and thus is to be read also III, 3 : 71, 17 instead of द्वतीयाधेयार्थम्), •द्वतीयाधेयार्थम् H U D C V.

३ Found in Ben D G U C only.

४ Thus U G D C Be V and the Vtr; पौर्णमासोप- H Ben, see also Pitrmedhasūtra I, 1-15

५ अथ found in Be G (acc. m) U and the Vtr

६ •सन्धिमौ G and U (acc. m).

योत्तरा सा राका या पूर्वाभावास्या सा मिनीवाली योत्तरा
सा कुङ्करीयत्री वा अनुमतिस्त्रिष्टुप्ताकेति पौर्णमास्यै नामधेये
जगती मिनीवात्यनुष्टुप् कुङ्करित्यभावास्यायै नामधेये ॥ २० ॥

अथायं चन्द्रमाः षोडशकलस्तस्य^१ पञ्चदशभिः^२ पक्षो^३
५ ऽभिविहितो^४ भवति^५ षोडशी त्रिंशं कला वज्रधा विप्रविष्टा
ब्राह्मणेष्वस्वोपधीषु वनस्पतिषु पशुस्थिति^६ स यदेतानि
यज्ञे क्रियन्ते तेनैषा संभ्रियते^७ ऽथोपवस्यस्थानानि चतुर्दशी
पञ्चदशी षोडशी^८ न तु त्रयोदशी सप्तदशी भवतः^९ सो
ऽयमाहिताग्निरुपवस्यधीये ऽह्नुरा प्रातरग्निहोत्रात्पिह्यानुप-
१० सादयेदन्वाधानार्थान्प्रतोपायनीयं^{१०} पाचयीत^{११} तस्याग्निर्भू-
भवतः^{१२} सर्पिर्मिश्रं दधिमिश्रमचारलवणमपिश्रितं^{१३} सर्वमेवै-
तदहः^{१४} कौशौधान्यं^{१५} वर्जयेदन्यत्र तिलेभ्यस्तस्य ब्राह्मणं प्रति-

१ Thus Be H, G and U (sec. m.), *कलः स षोडशभिर्द्विपक्षोभिभिः
D C, *कलः शभिर्द्विपक्षोभिभिः Ben, *कलः स पञ्चदशभिर्द्विपक्षोभिभिः Vt.
Vc. श्लोकपक्षे स चन्द्रमाः पञ्चदशभिः पक्षोभिस्त्रिष्टुभिः प्रतिपक्षोत्तिपोर्णमासीपर्यन्ते
विहितः कल्पितो भवति ।

२ Thus (पिंष्टान्) U H D C and a citation by Sāyana; पिंष्टान् Be
Vt Vc, पिंष्टानि the Viv., पिदक्षान् Ben G Sāyana शूलकाष्ठविशेषान,
Venkatesvara शूलकाष्ठानि, Bhavasvāmin : काष्ठानि शूलानि ।

३ Thus (चारलवणम्) Be D and a citation by Sāyana; *चारलवणं
H, *चारमलवणं G U C, Vt, Vc.

४ Thus H G Be U (sec. m.) and a cit. by Sāyana; एव om Ben
D C V.

५ Thus (and cp. II. 20 : 67, 1) G Ben, कौशौ(मि) D C U H V
Be and a citation by Sāyana.

पाद्याग्नीयावैतदहः शूद्रायोच्छिष्टं दद्यात्पव्या एवैतदहश्छिष्टं
 दद्यान्नामन्वाः शयीत न स्त्रियमुपेयात्कामं त्वेवोपरि शयीत
 स्त्रियं त्वेव नोपेयाद्व्रतचारी त्वेव स्यात्स यदि केशश्शु वाप-
 यित्यमाणः स्यात्केशश्शु वापयित्वा लोमानि स्रष्टव्यं नखानि
 निकृन्तयेत् ^१ स्यादादभ्यञ्जीताञ्जीत ^१ दीवायै रूपं कुर्वीता-

L. 1. 5. ^१ ग्रीनन्वादध्यादपस्यं कृत्वा गार्हपत्यमूर्ध्वजुरन्वाहार्यपचनं प्रह
 III. 3. 4. आहवनीयं तिष्ठन्द्गमौ निगदेदिति ^१ ॥ २१ ॥ एकादशः ॥

अन्वाहिताश्चेद्गय उदायेयुः भवनीयं गार्हपत्यस्याहवनीय
 उदाते भस्मोदाय शकृत्पिण्डेन परिलिप्य क्वलन्तमाहवनीय-
 मुद्धृत्य न्युपोपसमाधाय पुनरन्वाधाय व्याहृतीभिरुपतिष्ठेतां ^{१०}
 यदन्वाहार्यपचनं ^१ उदायेदेवमेवैनः हरेद्गतां ह्येषा देवता
 यदन्वाहार्यपचन इति ^१ पुनरन्वाधाय व्याहृतीभिरुपतिष्ठेतां

II. 193. 17. ^{१०१} यस्याग्निमनुद्धृतः सूयोऽभ्यस्तमियाद्वाभुदियाद्वा यथासूचं
 वा कुर्यादपि वा संतनी ^१ जुहुयान्नो ज्योतिर्जुषतां त्रय-
 स्त्रिः शतन्त इत्येते सुवाहुती हुत्वा व्याहृतीभिरुपतिष्ठेतां ^{११}
 थाभ्यस्तमिते वारुणीः सुवाहुतिः हुत्वा व्याहृतीभिरुपतिष्ठे-
 तांथाभुदिते मैत्रीः सुवाहुतिः हुत्वा व्याहृतीभिरुपतिष्ठेतां ^१
 व्याहृतीभिरेवान्वाहार्यपचनमथारण्योरग्निषु समाहृदेष्वात्मनि

^१ यदन्वाः Ben H, यदन्वाः B G U, यद् om. C.

^१ See XIV, 24 : 193, 19 sqq

^१ Thus (cp III, 14 : 84, 9) Be G D U; संतनिं II, संतनीं C,
 संतनि Ben.

वाध्वगते न प्रायश्चित्तमाचार्या ब्रुवते ^१ तत्रोदाहरन्ति काम-
मात्मनि समारूढेष्वरण्योरुपावरोह्य मन्येदपि वामात्यं विहृत्य ^२
तस्मिन्नुपावरोह्य जुहुयादथारण्योः समारूढेषु मथित्वाग्नी-
विहृत्य जुहुयादपि वामात्यं विहृत्याग्नीनन्तरारणी ^३ विधाय
* जुहुयात् ^४ ॥ २२ ॥

यथा राजविश्रासेव ^५ निमन्थ्यो वृथाग्नेस्तित्तिद्रुमेके ^६ ब्रुवते ^७
यावति कृष्णमृग उपविशेत्तावद्वरार्थी ^८ ध्वगतो ^९ विहारो ^{१०}
१. ७.
५. ९. अग्नीनन्त्रादथाद्रुतमुपेयाद्रुतोपेतस्य पर्णशाखामाच्छेयादेतदत्रा-

१ Ben H U D मथित्वा instead of विहृत्य; विहृत्य मथित्वा Be, G om.
pr. m. विहृत्य, see m मथित्वा ।

२ Thus H Be G D U (see. m.), Ben U (pr m) ins मथित्वा
before विहृत्य।— अन्तरारणी Be G U, अन्तराणि Ben H, अन्तराणी D. In
C this whole passage runs as follows अपि वामात्यं मथित्वा तस्मिन्नुपाव-
रोह्य जुहुयादथारण्योः समारूढेषु मथित्वाग्नीविहृत्य जुहुयादपि वामात्यं मथित्वा
विहृत्याग्नीनन्तराग्नी विधाय जुहुयात् ॥ २२ ॥ Cp also Rndr on Ap IX.
3 3

३ राज्ञा• Ben C and one copy of the Viv., this seems to be the
better reading.

४ Thus Ben D U (pr. m.) C and the Viv.; तत्र सिद्ध• Be H G U
(see. m.) About the meaning of these words I am uncertain

५ Uncertain reading. G as given in our text; •वरार्थोध्वगतो H;
•वरार्थोध्वगती U; •परार्थोध्वगते C; •परार्थोध्वगते Ben, •वरार्थोध्वगती
Be, •परार्थोध्वगती D. The Vivaraṇa runs •तावद्वरार्थी कथञ्चावस्थानत
स्ततो न (one copy om. न) भवति अर्धे द्वादशसु विश्रासेभ्यस्तत्रैर्विहरण-
(•विहार another copy) भूमिक्रमः ।

नुपूर्व्यं भवत्येतेषामि^१ चौणि पलाशजातानि भवन्ति शृङ्गको
लोमशको व्रततिरिति^२ लोमशकस्यैवैषा^३ केतव्या भवति^४
यावन्मात्रे गौर्निकर्षेत^५ न^६ तत^७ ऊर्ध्वं किन्त्याद^८ श्रव्यात
ऊर्ध्वं^९ स्यात्सं यद्यु ह्यग्निहोत्रोच्चेपणात्ममाद्येत्तत्पुनरेवाग्नि-
होत्रं^{१०} जुहुयादयेमाः सांनाय्यदुहः पडवमाः^{११} समाद्याता
भवन्ति^{१२} ताद्येत्तिन्न एव स्युः प्रथमां वोत्तमां वा चतुर्वि-
गृह्णीयादयं चेद्दे एव स्यातामितरेतरां त्रिस्त्रिविगृह्णीयादयं
I. ५ ५ चेदेकैव स्यात्तामेव पट्टलो विगृह्णीयाद्विष्टवगनन्वारभ्यो-
त्तरां^{१३} दोहयेदित्यपरिमितानामेवैतदुक्तं^{१४} भवतीति^{१५} ॥ २३ ॥
दादशः ॥

I. 6 2. दादश द्वन्द्वानि दर्शपूर्णमासयोस्तानि संपाद्यानीति^१
स्फयश्च कपालानि चेति पञ्च^२ वत्सं चोपावसृजत्युखां चाधि-
ययतीति सप्त^३ तानि दादशांमावास्यामेवैतत्संनयत्^४

१ Only Be has रति after भवति ।

२ Thus U (sec. m.) and a citation by Sāyana, एव om. D Be C H G; एवैषा om. Ben.

३ Equally uncertain. निकर्षयेन्नतत U (sec. m.), निकर्षये न तत a citation by Sāyana; निकर्षयेतत G D, निकर्षेतत Ben, निकर्षयेत C, निकर्षयेतत Be U (pr. m.), निकर्षेतत H

४ Thus G U, प्रमाद्येत्यु. Ben C D, प्रमाद्येत्यु. Be, प्रमाद्येत्यु. the other MSS. The Viv. om. तन्, as also Rndr. on Āp. I. 11. 1.

५ पडवराः D C and a cit. by Sāyana.

६ After गृह्णीयात् G and U (pr. m.) in १ विमन्तेषु विष्टवोम् ।

७ दोहयत् instead of दोहयेदित्य. Be G U, दोहयितादित्य. C

८ एव om G and U (sec. m.), H Be.

- उपपद्यते नासंनयतो^१ ऽथेयं दार्शपौर्णमासिकी^२ वेदिर्यज-
मानमाची भवत्यपरिमिता वा^३ यथासन्नानि हवीःपि संभ-
वेदेवं तिरथौ^४ प्राञ्चौ वेद्यःमाबुन्नयत्याहवनीयस्य परि-
गृहीत्यै^५ प्रतीची श्रोणी निरूहति गार्हपत्यस्य परिगृहीत्यै^६
- ५ पुरस्ताद्ऋषीयसौ पश्चात्प्रथीयसौ मध्ये संनततरा भवतीत्येव-
मित्रं हि योपेति^७ तस्यै वदतीत्यतीं खनति^८ प्रजापतिना
यजमानमुखेन संमितामा प्रतिष्ठायै खनतीति^९ द्यङ्गुलं खेये-
त्येकेषां^{१०} त्र्यङ्गुलं खेयेत्येकेषां^{११} चतुरङ्गुलं खेयेत्येकेषां^{१२}
मौतामाचीत्येकेषां^{१३} रथवर्त्ममाचीत्येकेषां^{१४} यावत्पार्ष्णिधौ
- १० श्वेतमित्येकेषामेतदेव सदन्येषामनुनिक्रान्ततरं भवति^{१५} नैता
माचा अतिखनेद्दक्षिणतो वर्षीयसीं करोति^{१६} पुरीषवतीं
करोति^{१७} प्राचीमुदीचीं प्रवणां निक्षिप्तनीतीयन्तं^{१८} गृह्णा-
तीति प्रक्षरस्य वदति^{१९} ॥ २४ ॥

संनखमाचो गृहीतव्य इत्येकेषां^{२०} विग्राहको^{२१} गृहीतव्य

१ दशंपूर्वमा० G, दशंपौर्णमा० Be; cp V 5: 133. 13.

२ इति found in H G U only.

३ G Ben H and a citation by Sāyana ins इति, but cp TS. II, 6. 4. 2, TDr. III. 2. 9, 10.

४ Thus Ben U (pr. m.) and a citation by Sāyana; निक्षिप्तनीतीयन्तं D H C, निक्षिप्तनेतीयन्तं U (sec. m.) G Be.

५ Thus H U (pr. m.) and Sāyana (twice, in a citation); विग्राहको Ben, विग्राहको Be G U (sec. m.), the Viv.; C D om. this passage Sāyana (and Bhavasvāmin) remarks. विग्राहकः विग्रहदेशः भेदन-
प्रदेशो यत्नमित्यर्थः, Bhav. adds • सर्वत्र दूह्यत रथोक्ता ।

इत्येकेषां^१ सुगुणमात्रो ग्रहीतव्य इत्येकेषां^१ सुवदण्डमात्रो
ग्रहीतव्य इत्येकेषामुर्वसिमात्रो^२ ग्रहीतव्य इत्येकेषामङ्गुष्ठपर्या-
समितो^३ ग्रहीतव्य इत्येकेषामपरिमितो ग्रहीतव्य इत्येकेषा-
मिथतीर्भवन्तीति समिधां वदति^४ प्रादेशमात्रैरेवैता उक्ता
भवन्त्यनेन संमिताः कार्या इत्याहुरनेन ह्यपि प्रजापतिः प्रजा १

I. 6 11. असृजतेति^१ किं देवत्ये उ खलु पवित्रे किंपूते भवत इति^२
वैष्णवौ वायुपूते इत्येव ब्रूयादनखच्छिन्ने स्यातां^३ प्रणीताः
प्रणयन्ननयापः प्रणयामीति पृथिवीं मनसा ध्यायेत्समान्येतानि
कुर्यात्प्रणीता आहवनीयं ब्रह्माणमिधावर्द्धिरिति यज्ञस्य शिर
I. 8 18. इत्येतादाचक्षते^४ किंप्रोचिता उ खलु प्रोचिष्यो भवन्तीति^५ १०

विज्ञायते ब्रह्मवादिनो वदन्यद्भिर्हवींषि प्रोच्यैः केनाप

I. 9 11 इति^१ ब्रह्मणेति^२ ब्रह्मप्रोचिता एव भवन्ति^३ हविष्कृदेहीति
ब्राह्मणस्य वदति हविष्कृदाग्रहीति राजन्यस्य हविष्कृदाद्रवेति
वैश्वस्य^४ हविष्कृदेहीति पर्जन्य एवैष उक्तो भवत्यथाप्युदा-

I. 9. 12. हरन्ति हविःमहस्कारीमेवैतादाहेति^५ दृषदुपले वृषारवेणोच्चैः ११
समाहन्तीति^६ विज्ञायते ब्राह्मणमुच्चैः समाहन्तवा आह

१ Thus (उर्वसि, not सर्वसि) all Sāyana remarks: ब्रह्मसो ह्यसः ।

२ Thus Sāyana (cit.), •पर्यामात्रो Ben, •पर्यसमितो Be G, •पर-
समितो U G (sec. m.), •पर्यसमितो H. Sāyana comment: अङ्गुष्ठस्य पर-
सवं पर्यासमितः अङ्गुष्ठपर्यपरिमाण इत्यर्थः ।

३ Thus Ben Sāy., •संस्कारानि• D G, •संस्कारिणे• U (pr. m.), •संस्का-
रिण्ये• Be H G U (sec. m.). Sāyana remarks: हविर्हस्कारिण्यस्य मुखं
हविष्कृतं इति संस्कारादीमिति ब्रह्मसः ।

विजित्यै^१ यावन्तो ऽस्य भ्रातृभ्या यज्ञायुधानामुददतामुप-
 शृण्वन्ति ते 'पराभवन्तीति'^२ द्विर्दिदृषदि^३ मरुत्तुदुपसायां^४
 नवह्रत्तः संपादयतीति विज्ञायते^५ ॥ २५ ॥ चयोदशः ॥

11. 8. अपाग्ने ऽग्निमामादं जहौति^६ को नु खल्वामाह्वती-
 ५ त्यपराग्निरेवैष उक्तो भवति^७ निष्कव्यादः^८ सेधेत्यादहनाग्नि-
 रेवैष उक्तो भवत्या देवयजं वहेत्याहवनीय एवैष उक्तो भवति^९
 को^{१०} नु^{११} खलु कथवाहन इत्यन्वाहार्यपचन इत्येव ब्रूयाद्वि-
 ज्ञायते यद्ग्रे कथवाहन पितृन्यज्युतावृध इति^{१२} कुतो नु
 13 14 खलु पिष्टानि संवेत्कृष्णाजिनादित्येव ब्रूयात्संवपन्पिष्टानि
 १० वाचं यच्छति^{१३} तामविदहन्तः^{१४} अपयतेत्येव वाचं विसृजते^{१५}
 यो विदग्धः स नैर्जन्तो यो ऽगृतः स रौद्रो यः गृतः स
 13. 13 सदेव इति^{१६} साधुगृतः^{१७} अपयतीत्येवेदमुक्तं भवति^{१८} मं
 ब्रह्मणा पृथ्यसेति^{१९} विज्ञायते वाग्वै ब्रह्म^{२०} वाचैवेनसेत-
 13 16. त्संपृणक्ति^{२१} क उ खलु हविः प्रुक्तः^{२२} अयत इति^{२३} यदैवै-
 १५ तदाप्येभ्यो^{२४} निनयत्येकताय स्वाहा द्विताय स्वाहा त्रिताय

१ U (sec m) ins. खर्चे but cp TBr. III. 2. 5 9.

२ द्विः nud सद्यत् once H Sây., सद्यत् once G.

३ Thus Ben C D U (pr m.), Sâyana, क उ H, ख उ Be U (sec. m.), क G.

४ With the visarga Ben G U D C Sây, without Be H, I. 10 : 13. 9 is to be corrected accordingly.

५ ब्रह्मा H Be G U (sec. m.).

६ ग्रन् G D C U (sec. m.), Sâyana (cit)

७ Thus Ben U (pr. m.), Sâyana (twice) ; यदैवैतदाप्ये D C, यदैवै नमाप्ये Be U (sec. m.), यदैवै नमाप्ये G H.

स्वाहेति^१ को नु खल्वेकतः को द्वितः कस्मिन् इति^२ पिता
पितामहः प्रपितामह इत्येके^३ पृथिव्यन्तरिचं द्यौरित्येके^४
ऽग्निरादित्यो वैद्युत इत्येके^५ ॥ २६ ॥

अग्नेस्तथो ज्योतिषो भानर आमन्त्रित्येक^१ अथ
एतन्नामधेया^२ बभ्रुरित्येके^३ ते देवा आग्नेयस्मृजतेत्याप-
नामधेया^४ देवा भवन्ति^५ क ख खलु पौर्णमास्यां पितृभ्यो

1. 19 19 दौथत इति^१ यदेवैतच्छ्रोत्रोर्निनयतीति^२ किमभिधारितं^३

1. 87. 2 नु खल्वान्यं भवतीति^४ सत्याभिधारितमित्येव ब्रूयाद्विज्ञायते

1. 87. 4 सत्येन त्वाभिधारयामि तस्य ते भवीयेति^५ पञ्चानां त्वा

वातानां यन्त्राय धर्वाय गृह्णामीत्यनुदिशं वाता^१ विध्वग्वात^२
एवैषां पञ्चमो भवति^३ पञ्चानां त्वर्तूनां यन्त्राय धर्वाय
गृह्णामीति हेमन्तशिशिरावच समामं गच्छतः^४ पञ्चानां त्वा
दिशं यन्त्राय धर्वाय गृह्णामीतीयमेवासामूर्ध्वा दिक् पञ्चमी
भवति^५ पञ्चानां त्वा पञ्चजनानां यन्त्राय धर्वाय गृह्णामीति
देवा मनुष्या असुरा राक्षसा^६ गन्धर्वा एवैषां^७ पञ्चमा^८
भवन्ति^९ चरोस्त्वा पञ्चबिलस्य यन्त्राय धर्वाय गृह्णामीत्यय-

१ Thus (•लंके) C only, •त्येवे all the other MSS. and cit by Sāy.

२ रवर्णनाम Ben C D ; अथयस्यनाम Be.

३ Thus G H Be U (sec. m.), •त्यापानात्र Ben D C U (pr. m.)

Sāyana.

४ Thus G U D C and cit. Sāyana यदेवै Ben, यदेवै Ben

५ इति om. G.

६ Thus Ben U D C, रवां H Be G, रवेषां a cit. by Sāyana.

मेवैष आकाशयः पञ्चविलो भवति^१ दिशो ऽस्य पञ्च
विलानि भवन्ति वायुर्मक्ष्णमित्यत्राणुदाहरन्ति मन्वसर
एवापि चरुः पञ्चविलो भवत्यृतवो ऽस्य विलानि भवन्ति
वायुर्मक्ष्णमिति^१ ॥ २७ ॥ चतुर्दशः ॥

- ५^१ अथाध्वर्योश्च होतुश्च प्रपदनमन्तरेण वेद्युत्तरौ प्रागावृत्तो^१
23. 18. ऽध्वर्युः प्रपद्यते प्रत्यगावृत्तो होताध्वर्युरनन्तरो ऽग्नेः स्यादार्ध-
यमसंप्रजानामस्य प्रवरं ब्रूहीति मनुष्यद्वरतवत्सनुवदित्येव
ब्रूयादिज्ञायते मानव्यो हि प्रजा इति ब्राह्मणं^१ पुरोहित-
प्रवरो^१ वा^१ राज्ञो^१ ऽथाप्रज्ञातबन्धुराचार्यामुष्यायणमनुब्रवी-
25. 16. १. ताचार्यप्रवरमु^१ हैव^१ प्रवृणीताथ होतारं प्रवरयेत्पयसा दैवत-
मभिवर्धयेद्भ्रा स्त्रिष्टुतं अतिषज्यैवाङ्गुली^१ अवचेदङ्गुष्ठपर्व-
मात्राणि^१ दैवतान्यवदानानि भवन्ति व्याया^१मि सौविष्ट-
हतान्यैडानि च^१ चतुर्धाकरणानि^१ ब्रह्म^१ प्रतिष्ठेति^१ ज्ञत्वा

१ प्रागावृत् G U

२ Thus Be U (pr m.) Sāyana, •प्रवरोव C D, •प्रवरेण (omitting
वा) H Be G (sec. m.) U (sec m.). Is राज्ञा to be read ?

३ थाप्रज्ञात G (sec. m.) D C U, the Viv. and Sāyana; अप्रज्ञात-
Be Ben H G (pr m.).— •बन्धोरः C and Sāyana.— •ब्रवीत- all
(Sāyana alone •ब्रूवीत), cp Āp XXIV. 10 17.— •प्रवरमुषैव C D and
Sāyana; •प्रवरमुष्टवै G (sec. m.) U (pr. m.), •प्रवरमुषै Ben. •प्रवरमनुवैव
Be U H; cp Āp. l. e.

४ Thus G U D C and Sāyana; •वाङ्गुली व्याव H Ben, वाङ्गुलीरव-
Be. The Viv. also has the dual

५ These words are effaced in G.

I. 26. 8. स्विष्टकृतः सुचमद्भिः पूरयित्वा न्तःपरिधिं निनयेद्वैश्वानरे
हविरिदं जुहोमीति ^१ किमु खल्वममुदितं ^२ भवतीति प्रागा-
नूयाजिकात्संप्रैषादित्येव ब्रूयात् ^३ ॥ २८ ॥

किंदक्षिणमग्निहोत्रं दर्शपूर्णमासौ काम्या दृश्यः पशुवन्ध
इत्युपदोहदक्षिणमग्निहोत्रमित्येके ^४ अरावदक्षिणमग्निहोत्र-
मित्येके ^५ यत्सायं जुहोति रात्रिमेव तेन दक्षिणां कुरुते ^६
यन्मातरहरेव तेन दक्षिणं कुरुते ^७ यत्ततो ददाति सा
दक्षिणेति ^८ यद्दहोरात्रयोर्ददातीत्येवेदमुक्तं भवत्यथ दर्शपूर्ण-
मासयोरन्वाहार्यथ पुरोडाशस्य च ^९ चतुर्धाकरणं ^{१०} विज्ञायते
दक्षिणैवाग्नौपाथो यज्ञस्यैव छिद्रमपि दधातीति ^{११} यथैवादः ^{१२}
सौम्ये ऽध्वर आदेशमृत्विग्भ्यो दक्षिणा नीयन्त एवमेवापि

II. 120. 4. दक्षिणं पुरोडाशं चतुर्धा कृत्वा वर्हिषदं करोति ^१ वामोदक्षिणाः
काम्या दृश्यो या ^२ अनादिष्टदक्षिणा ^३ गोदक्षिणः पशुवन्धो ^४

III. 32 10 नित्यो ऽन्वाहायो ^१ यथो एतच्छन्नीकेः कस्य वेदयन्ते पत्नी-
संयात्रेषु सर्व एवोत्तरेण गार्हपत्यं परिक्रामेयुरित्यनभ्यावृत्यै- ^२
वात्र फलौकरणहोमो होतव्यो भवत्यथ द्वैके राकां च सिनी-
वालीं च कुहं चानुमतिं च पत्नीहोमं च नारिष्ठौ च होमौ

१ •दितानि H U G (pr. m.) Ben, •दिता C.

२ Given by U (pr m) only and by Sāyana in a citation

३ See TS. I. 7.3 1.

४ यथैव Ben, यथापि Be

५ Thus Ben G (sec. m), पाथानादि• H U D C G (pr. m.), दृश्य
अनादि• Be, cp. XIII. 1 : 120 4.

पुरस्ताद्गृहपतेरुपजुहति सं पत्नी पत्या सुकृतेन गच्छतां यज्ञस्य
 युक्तौ धुर्यावभूताम् । संजानानौ विजहतामरतीर्दिवि ज्योति-
 रजरमारभेताः स्वाहा ॥ दश ते तनुवो यज्ञ यज्ञियास्ताः
 प्रीणातु यजमानो हतेन । नारिष्ठयोः प्रशिपमौडमानो
 ५ देवानां दैव्ये ऽपि यजमानो ऽमृतो ऽभूत्स्वाहा ॥ यं वां देवा
 अकल्पयसूर्जो भागः शतक्रतुः । एतदां तेन प्रीणानि तेन
 तप्यतमः हृह्यौ स्वाहेति । ॥ २६ ॥ पञ्चदशः ॥

72. 3. अथेदमग्निहोत्रं सायसुपक्रमं प्रातरपवर्गमाचार्या ब्रुवते ।
 तत्रोदाहरन्ति ज्योतिषी इमे संनिपतिते भवत आदित्यस्य
 १० चाग्नेश्च । ते न व्यवेयात्सायमाहवनीयसुद्धरन्पुरस्तात्प्रत्यङ्मुखो
 निवपेत्प्रातराहवनीयसुद्धरन्पश्चात्प्राङ्मुखो निवपेत्सायमग्निहोत्रं
 होय्यन्नपरेण परीत्य जुहुयात्प्रातरग्निहोत्रं होय्यन्नपरेण परीत्य
 72. 6. जुहुयादेवमस्यैते ज्योतिषी अव्यवेते भवतो । ऽथायसुद्धरण-
 मन्त्रो वाचा त्वा होत्रा प्राणेनोद्वाचा चक्षुषा ध्वर्युणा मनसा
 १५ ब्रह्मणा ओत्रेणाग्नीधेतैस्त्वा पञ्चभिर्दैवैर्ब्रह्मन्तिग्मिरुद्धरामि भूर्भुवः
 सुवर्द्धयमाण उद्धर पात्रानो मा यद्विद्वान्यश्च विदा-
 यकार । अज्ञा यदेनः कृतमस्ति पापः सर्वस्मान्मोद्धृतो मुञ्च
 तस्मादिति सायः । रात्रिया यदेनः कृतमस्ति पापः सर्व-
 2. 12 स्मान्मोद्धृतो मुञ्च तस्मादिति प्रातरग्निं निदधात्यमृताङ्गति-
 ०० ममृतायां जुहोम्यग्निं पृथिव्याममृतस्य जित्यै । तथानन्तं

I. २६. ८. स्विष्टकृतं सुचमद्भिः पूरयित्वान्तःपरिधिं निमयेद्वैश्वानरे
हविरिदं जुहोमीति ^१ किमु खल्वममुदिनं ^२ भवतीति प्रागा-
नूयाजिकात्मंप्रैषादित्येव ब्रूयात् ^३ ॥ २८ ॥

किंदक्षिणमग्निहोत्रं दर्शपूर्णमासौ काम्या इष्टयः पशुवन्ध
इत्युपदोहदक्षिणमग्निहोत्रमित्येके ^१ ग्रावदक्षिणमग्निहोत्र-
मित्येके ^२ यत्सायं जुहोति रात्रिमेव तेन दक्षिणां कुरुते ^३
यत्प्रातरहरेव तेन दक्षिणं कुरुते ^४ यत्ततो ददाति मा-
दक्षिणेति ^५ यदहोरात्रयोर्ददातीत्येवेदमुक्तं भवत्यथ दर्शपूर्ण-
मासयोरन्वाहार्यस्य पुरोडाशस्य च ^६ चतुर्धाकरणं ^७ विज्ञायते ^८
दक्षिणैवास्त्रैषाथो यजस्यैव छिद्रमपि दधातीति ^९ यथैवाद्ः ^{१०}
सौम्ये ऽध्वर आदेशमृत्विग्भ्यो दक्षिणा नीयन्त एवमेवापि

II 120 4. दक्षिणं पुरोडाशं चतुर्धा कृत्वा वर्हिपदं करोति ^१ वासोदक्षिणाः

काम्या इष्टयो या ^२ अनादिष्टदक्षिणा ^३ गोदक्षिणः पशुवन्धो ^४

III. ३२. १० नित्यो ऽन्वाहयो ^१ यथो एतच्छाल्लौकेः कल्पं वेद्यन्ते पत्नी-

संयाजेषु सर्व एवोत्तरेण गार्हपत्यं परिक्रामेयुरित्यनभ्यावृत्यै ^२

वाच फल्गुकरणहोमो होतव्यो भवत्यथ हैके राकां च मिनौ-

वालीं ^३ अमन्त्रिं ^४ पश्वीहोमं च नारिष्ठौ च होमौ

तस्मिन्काले ऽस्य पिण्डं निष्पृणुयादयं चेदमगोत्रस्य दायमुप-
यच्छेत^१ कथं तत्र पिण्डदानं भवतीति^२ स्त्रियो दत्त्वा प्रतिवेशं
वर्हिः स्त्रीर्त्वा वर्हिः प्रभृति पिण्डं दद्यादपि वागार एव स्यात्सौ-
पाकः^३ अपयित्वा वर्हिः प्रभृत्येव पिण्डं दद्यात्कथमु खलु
पुत्रिकापुत्रस्य पिण्डदानं भवतीत्येतत्ते ऽमुष्यै तत मम पिता-
मह ये च त्वामन्वेतत्ते ऽमुष्यै पितामह मम प्रपितामह ये च
त्वामन्वेतत्ते ऽमुष्यै प्रपितामह मम प्रप्रपितामह^४ ये च
त्वामन्विति^५ प्रविदानकल्पेन वा दद्यात्स्वधा पितृभ्यः पृथिवी-
पद्भ्यः स्वधा पितृभ्यो ऽन्तरिक्षपद्भ्यः स्वधा पितृभ्यो दिविपद्भ्यः
इति^६ पितृष्टेत्पितामहस्य प्रपितामहस्येति नामानि न १०
जानीयात्कथं तत्र पिण्डदानं भवतीति^७ प्रविदानकल्पेन वा
दद्यादपि वेतत्ते तत ये च त्वामन्वेतत्ते पितामह ये च
त्वामन्वेतत्ते प्रपितामह ये च त्वामन्वित्युत्तर आयुषि लोम
1. 81. 2 हिन्दीतेति^८ कस्मिन् खल्वेतत्काले केत्तयं भवतीत्यूर्ध्वः
षट्षष्टिभ्यश्च^९ वर्षभ्यो ऽष्टाभ्यश्च मासेभ्य इत्येतस्मिन्नेवैतत्काले १५
केत्तयं भवतीति^{१०} कथमु खल्वनाहिताग्नेः पिण्डपितृयज्ञो
भवतीत्यनिरुद्धः स्यात्सौपाकः अपयित्वाग्निमुपसमाधाय

१ यद्येन G (sec. m.) only, cp. XX. 10: 23. 12

२ Thus G (sec. m.) only; all the other MSS. om. the first. प्र ।

३ Thus Ben C U (pr. m.); षट्षष्टिभ्यः D, षट्षष्टिभ्यो H G U (sec. m.), षष्टिभ्यो Be.

४ Thus Ben D C U (pr. m.); भवति om. H Be G U (sec. m.).

I. ४६. ५ भवति ^१ म स्विद्यथेदं प्रायश्चित्तं मध्ये ^२ पतितमाश्विनो द्विक-
पालस्तमन्तमेव ^३ परिणयेदौचणीयायां चेन्नग्नेप्रायणीयामनु-
वर्तत ^४ प्रायणीयायां चेन्नग्नेदातिथ्यामनुवर्ततातिथ्यायां चेन्न-
ग्नेदग्नीषोमीयस्य पशुपुरोडाशमुत्तरमुत्तरं ^५ तन्वमनुवर्ति-
स्यादथ वेदग्निदौचणीयायां नग्नेत्कस्मिन् खल्वेन काले ^६
निर्वपेदिति ^७ दौचाहुतीर्हवेतस्मिन्नेन काले निर्वपेदपि वा

III. ५४. ४ प्रागौद्वहणाद्यथो एतद्वौधायनस्य कल्पं वेदयन्ते प्रवमतः
प्रस्तरेणैवास्य सह यजमानभागमनुग्रहरेद्ववायै वाग्येन पर्यु-
पस्तीर्य ^१ जुहुवामवधाय जुहुयात्प्रस्तारभूयं यजमानभागो गच्छ-
तीति प्रवमतः प्रस्तरेणैवास्य सह यजमानभागमनुग्रहरेदिति ^२ ।
॥ ३३ ॥ सप्तदशः ॥

III. ५५. ४ अथायं पशुः सोपवमथस्तस्य कः कर्मण उपक्रमो भवती-
त्यजस्रैरग्निभिरुदवसाय पशूतोत्तरं ^१ हुत्वा यूपाहुतिं ^२ हुत्वा
यूपं मयजुषं हुत्वा ^३ वेदिं विमाय प्रतोपायनीयमग्निताग्नी-
नन्वादध्याहृतमुपेयादिभावरहिः मन्त्रोपवसेदथ प्रातराग्नेयेना- ^४
ष्टाकपालेन यजेतेति नु वौधायनस्य कल्पो ^५ नाग्नीनन्वा-

१ तथ्य H Be G U D C.

२ Thus (•सप्तमेव) G H U (sec m.), •सप्तमेव C, •सप्तमेव Be, •सप्तमेव Ben U (pr m.) D.

३ Thus Ben U (pr. m.) D C; •मुत्तरमुत्तरं तवेममनु. Be U (sec. m.), •मुत्तरं तवेममनु. H G (pr. m.), •मुत्तरं तवेममनु. G (sec. m.).

४ वा ins G Be U (sec m.) H, not Ben D C.

५ The words पशूतोत्तरं unto हुत्वा are given by G (sec. m.) after उपेयात् (l 15)

दध्यान् व्रतमुपेयात्पाणी संमृशेत्^१ परिकृणीयात्पात्राणि
निर्णिज्य म॒मादयेद्ब्र॑ह्माणं दक्षिणत उपवेशयेत्तूष्णीं^१ प्रणीते
तौत्तरवेदिके मन्वेणोपविशेत्प्रोक्षणीः म॒स्कृत्य पात्राणि
प्रोक्षेदाज्यं निरुप्याधिश्रित्य पर्याग्निं कृत्वा स्फ॒हस्तः प्राडे॒त्य
१. स्तम्बयजुर्हरैस्त्रिद्वमत ऊर्ध्वमथ शालौकेररण्योरग्नौऽसमा-
रोक्षोदवसाय मयित्वाग्नौ निक्षत्यैवमेव^१ षडुतारः कृत्वा
यूप॒ऊतिः कृत्वा यूपः सयजुषं कृत्वा वेदिं विमायाग्नौ न-
न्वादध्याद्ब्रतमुपेयादिभ्रावर्हिः संमृशेत्पाणी संमृशेत्^१ परि-
कृणीयात्पात्राणि निर्णिज्य म॒मादयेद्ब्र॑ह्माणं दक्षिणत उप-
१. वेशयेत्तूष्णीं^१ प्रणीते तौत्तरवेदिके^१ मन्वेणोपविशेत्प्रोक्षणीः
म॒स्कृत्य पात्राणि प्रोक्षेदाज्यं निरुप्याधिश्रित्य पर्याग्निं कृत्वा
गार्हपत्यं आज्यं विलाप्योत्पृथग्भुचि चतुर्महौतं गृहीत्वा
समिदत्याहवगौये पूर्णाऊतिः कृत्वा स्फ॒हस्तः प्राडे॒त्य स्तम्बय-
जुर्हरैस्त्रिद्वमत ऊर्ध्वम्^१ ॥ ३४ ॥

55. 9. १५ स्फो यूपो भवतीति^१ कथमु खल्वस्य खररधिमन्यने^२
यूपप्रकले^३ इति^४ भवन्तीत्येतस्यैवावतत्तुयादपि वान्यस्य

१ Thus Ben C D U (pr. m.), तूष्णीकं G Be H U (sec. m.)

२ After निक्षत्य (i ms. (on the margin)). षडुतारं कृत्वा यूपं सयजुषं
कृत्वा वेदिं विमाय प्रतोषायनीयमग्निवाग्नौ नन्वादध्याद्ब्रतमुपेयादिभ्रावर्हिः संमृशेत्पा-
त्राणि ।
३ त्वेवौत Be.

४ Not wholly certain; *मंयनेयूपप्रकल इति Ben U C D G (pr. m.),
*मंयनेयूपप्रकले इति H G (sec. m.), *मंयनेयूपप्रकलमिति H. The Viva-
rapa, although not clear, gives *मयने as *viayasapiamī*. It seems
more probable we have here a dual.

तज्जातीयस्य वृक्षस्य कुर्याद्वेषपाल एष भवति ^१ प्रोक्षणाप्रभृति
मन्त्रान्साधयेदा परिव्ययणान्तृतोयवेलायां परिव्ययेदेवमुपर-
मंमितायां ^१ पञ्चारक्षिप्रभृतयः पाशुवन्धिका यूपा भवन्त्या
नवारक्षेनैवारक्षिप्रभृतय आग्निष्टोमिका यूपा भवन्त्येकविंशत्य-
रक्षेभ्यरक्षितुररक्षिवां निरुद्धपशुवन्धस्य पालाशो यूपः ^१
किमु खलु प्रवमतः पशुवन्धः मिध्यती ३ ^१ न मिध्यती ३ ^१ इति ^१
मिध्यतीत्येक आहुतयैक आहुतं मिध्यतीति ^१ लोकाग्नी-
श्वल्विमान्द्वितीयमग्न्याधेयं ब्रुवते ^१ न ^१ तु ^१ खलु ^१ प्रवमतः
पशुवन्धः मिध्यतीति ^१ ॥ ३५ ॥ अष्टादशः ॥

कियन्नु खलु पशुवन्धे याजमानं भवतीति ^१ व्रतोपायन- ^१
व्रतविमर्जने ^१ यज्ञस्य पुनरात्मना ^१ आज्यावकाशसु हैके ब्रुवत
उपप्रेषायावण इति ^१ किं देवत्यं ^१ नु खल्विदं भवतीति ^१
मृत्युदेवत्यमित्येव ^१ ब्रूयादयेमाः पशुवन्धे षट् प्रोक्षणास्मिन्नो
ह ^१ मन्त्रवत्यस्मिन्नष्टष्णीका ^१ यवमतौरिन्द्रघोषवतीः पशु-
प्रोक्षणीरिति तृष्णीकाः ^१ पशुपुरोडाशैयप्रोक्षणीः पाचप्रोक्ष- ^१
णीरिध्वावर्हिःप्रोक्षणीरिति मन्त्रमष्टक्षताः ^१ पशुवन्धे चेदा-

१ Plati signs only in Ben C D U.

२ नटुखलु Be G, नटुखलु Ben, ननुखलु H, नखलु U C. न D.

३ व्रतोपायने Be (instead of •पायन•).

४ Thus corrected (in accordance with the TS.): •देवतं or देवतं
the MSS

५ इ U (see. m.).

- ज्यभागावुदाजिद्वैर्षत्कस्मिन् खल्वेनौ काले यजेदिति ।
 स्वाहाकृतिप्रैषेण चरित्वा प्राग्वापायै । पुरस्तात्स्वाहाकृतयो वा
 अन्ये देवा उपरिष्ठात्स्वाहाकृतयो ऽन्य इत्यादित्यस्यैवैते रश्मयः
 121.3 प्राचीनास्य प्रतीचीनास्य भवन्यथायं पशुपुरोडाशस्तस्य कः
 ५ कर्मण उपक्रमो भवतीति । जघनेन गार्हपत्यं स्फं निद-
 ध्यात्स्फोपरि पात्रौ । पात्र्यां व्रीहीनावपेच्छूर्पादानप्रभृति
 कर्मान्तकृत्यत आचमिनयनान्तो । जघनेन गार्हपत्यमापेभ्यो
 निनयेत्त्रोक्षणीप्रैषेण पुरोडाशीयानि^१ पिष्टानि मयौयादेव^२
 मवनीयानां । यथो एतद्वौधायनस्य कल्पं वेदयन्ते ॥ ३६ ॥
- 64 ६ १०. निरवदायेवास्य स्निष्टकृतमिडामवद्येत्कथमत्र चतुरवत्तं
 भवतीत्युपस्तौर्यं पुरोडाशं द्वेधा कृत्वाभिधारयेद्देवमस्य^३ चतु-
 रवत्तं भवत्यथ द्वैक आचार्या एकादश धर्मान्यशुबन्ध उत्सा-
 दयन्त्यन्यन्वाधानं व्रतोपायनं पृष्ठ्यां प्रणैतां याजमानमाज्य-
 भागौ प्राग्निं यजमानभागवद्भूभागौ चतुर्धाकरणं विष्णु-
 ११ क्रमानिति । कियन्तु खलु पशुबन्धे दर्विहोमा दृष्टा भवन्तीति ।
 22 17. पद्धोता यूपाहति स्तोत्रा दिशंप्रतीज्यौपयज इति । किंदे-
 24 7. वत्या उ खलु मनोता भवतीत्याग्नेयीत्येव ब्रूयात्किं देवत उ
 खलु वनस्पतिर्भवतीति । वैष्णव इत्येव ब्रूयाद्विज्ञायते वैष्णवा
 वै वनस्पतय इत्यापाशुदाहरन्ति यज्ञो वै विष्णुरित्यथायं

१ पुरो. Ben G (sec. m.), पौरो. the other MSS.

२ Thus U H Be G ; संयुयादेव Be, संयुयादेव C.

३ मय Ben U (pr. m.), D C

पशुः सार्वचैष्टुभो भवत्येकादश प्रयाजा एकादशानूयाजा
 एकादशकपालः पशुपुरोडाश एकादशावदानान्येकादशोप-
 याजा इत्येवं पशुः सार्वचैष्टुभो भवति ^१ यथो एतच्छालीकेः
 कल्प^२ वेदयन्ते ऽरण्योरग्नौस्ममारोह्योदवस्येत्तं^३ चेत्तत्र चेष्टन्त-
 मादित्यो ऽभ्यस्तमिषात्कथं तत्र प्रायश्चित्तं^४ मिध्यती^५ न ^५
 मिध्यती^६ इति ^१ मिध्यतीत्येक आऊरय^७ द्वैक आऊर्न
 मिध्यतीति ^१ यज्ञाभिपरीत एष^८ आकाशो भवति ^१ नैव
 मिध्यतीतीन्वा^५ अयं पशुः सार्वचैष्टुभो व्याख्यातः ^१ ॥ ३७ ॥
 एकोनविंशः ॥

अथातः काम्यान्पशून्व्याख्यास्यामः ^१ को नु खल्वेषा- ^{१०}
 सुपाश्शु भवतीति ^१ य एवाश्वमेधिकाः प्राजापत्याः सावित्राः
 सारस्वताः पौष्णा याम्याः पिबदेवत्या द्यावापृथिव्या वायव्याः
 सौर्या वेश्वकर्मणा इति ^१ गर्भिण्यो भवन्तीति कथमत्र प्राय-
 श्चित्तं^४ मिध्यती^५ न मिध्यती^६ इति ^१ मिध्यतीत्येक आऊरय^७
 द्वैक आऊर्न मिध्यतीत्येतत्सृष्टय एता भवन्ति ^१ नैव मिध्य- ^{१५}
 तीत्यादित्यां गल्हां गर्भिणीमासुभत इत्यृषिनामधेयमेवैत-

१ The kalpa of Sāhiki here alluded to I have not traced in our Dvaiddhapraśnas; the prāyaścitta is, according to the Vivatana, the one treated of in XIV. 24 mit.

२ Thus G (see m) De; •ममारोह्यो• the other MSS

३ Plati signs not given by all the MSS. Here and infra.

४ एष om. H Ben C.

५ मिध्यतीतीन्वा H, मिध्यतीतिन्वा (or वा) or मिध्यतिन्वा the other MSS.

झवत्यपन्नदती^१ भवतीत्यहीनदतीत्येवेदमुक्तं भवत्यथेयं दशर्षभा
 संवत्सरमभि विहिता^२ प्राजापत्य^३ एवैषां कद्रुर्दशमो भव-
 तीति^४ कयमत्र ब्रह्मचर्यं^५ सिध्यती^६ न सिध्यती^७ इति^८
 सिध्यतीत्येक आऊरय^९ हैक आऊरं^{१०} सिध्यतीति^{११} मंतिष्ठते^{१२}
 नैव सिध्यतीति^{१३} पर्यारिणो भवतीति^{१४} परिहारसूरित्येक
 आऊरय^{१५} हैक आऊरतुजैवैषोक्ता भवति^{१६} वेहदित्येतामा-
 चचते^{१७} ॥ ३८ ॥

मोमापौष्णं जेतमालभेतेति^१ जयाणासेवैष उक्तो भवत्य-
 यापुदाहरन्ति यस्मिन्मो धयतीति^२ त्वाष्ट्रं वडयमालभेतेति^३
 यमेवैतं पुमांसं^४ मन्तमधिरोहति स वडयो^५ विषम आल-
 भेतेति^६ देवयजन^७ वा विषमं^८ स्याद्यस्मिन्वा पशुमालभेतां
 चौषधीनां च मन्थावालभत^९ इत्युदकान्त इत्येक आऊरय^{१०}
 हैक आऊः प्रावृषि वा शरदि वेति^{११} यस्याश्विने गायमाने
 सूर्यो नाविर्भवति सौर्यं वडरूपमालभेतेति^{१२} प्रायणीये
 शेटतिरात्रे न दृष्टेतारक्षणीयस्याऊः सवनौयस्योपालम्भं^{१३}

१ Uncertain, इत्युहीनाम० Be, इत्युहिनाम० Ben C G D, इत्युहिम० H,
 इत्युहिनाम० U (pr m), इत्युहृष्टिनाम० U (sec m.). Read perhaps
 इत्युहीनामधेयः ?

२ Thus Ben C D G (pr m), विहिताः Be U H G (sec. m.)

३ Thus Ben C U D G (pr m.), *पत्या Be H G (sec. m.).

४ इति only in Be.

५ Before दे० all the MSS exc Be ins. यडु or य ।

I. 69. 2.

कथमु खलु यावज्जीवप्रयुक्तानां चातुर्मास्यानामनुप्रयोगो
भवतीति ^१ फाल्गुन्यां वा चैत्र्यां वा पौर्णमास्याः शुनामी-
रीयपरुषा यजेताथ वैश्वदेवायोपवर्मेद्वैश्वदेवेनेद्वा पौर्णमा-
वैश्वधाभ्यां यजेताथ चेदिष्ट्या पशुना सोमेन वा यजेत कथं

५ तत्र कुर्यादिति ^१ प्रतिक्रियेतस्य पक्षस्य शुनामीरीयपरुषा
यजेताथैतेषामेकेन यजेताथ वैश्वदेवायोपवर्मेद्वैश्वदेवेनेद्वा पौर्ण-

ib. मामवैश्वधाभ्यां यजेतेति ^१ यथो एतद्वौधायनस्य कल्पं वेद-
यन्ते यावज्जीवप्रयुक्तान्वेव चातुर्मास्यानि स्युरन्तर्मिथुनानि ^१
प्रथमे तेव मंत्रसरे व्रतं चरेदिति कथमचेष्टिपशुवन्धा इति ^१

१० कामभिष्ट्या कामं पशुबन्धेनेति ^१ क उ खलु चातुर्मास्यानि
ममामं गच्छन्तीति ^१ राजसूये च चातुर्मास्येषु च सोमेष्वित्येव
ब्रूयादथायुदाहरन्ति द्वादशाहे ऽपि चातुर्मास्यैर्यजेत ^१ वैश्व-
देवेनेद्वा ^१ चतुर्थ्यां वरुणप्रघामैरष्टम्यां च ^१ नवम्यां च साक-
मेधैर्द्वादश्याः शुनामीरीयपरुषा यजेतेति ^१ विज्ञायते मंत्र-

130. ५. ^१ त्वरप्रतिमा वै द्वादशरात्रयो भवन्तीति ^१ त्रिष्टुर्हर्षिर्भवतीति ^१
त्वष्णीकानि हान्तराणि भवन्तीति मन्त्रवदु ^१ ह वाद्यमेतदेव ^१

134. 3 सदम्यचेष्टिसंनिपाते ^१ विपरीतं भवतीति ^१ क उ खलु करम्भ-

१ Before वैश्व. D G U C ins प्रथमायां, which, strictly spoken, is
superfluous

१ च om. U G D Ben C and Rudradatta on Āp. VIII. 1 2; it
is found in Be H and the Vivarana

१ Thus G; D Ben (pr. m.) U (pr. m.) C present the same read-
ing, leaving out only च; U (sec. m.) Ben (sec. m.) Be ins. एतदु-
between गन्धवद् and उ; H reads as G, only नदेवमाह्वये, Ben
नदेवमाह्वयेनदुपमद्वये, Be. नदेवमाह्वयेनदुपमद्वये.

पात्राणि प्रथमं मन्त्रं जभन्त इति^१ प्रोक्षणं इत्येव^२ ब्रूयात्सह
हविर्भिः करम्भपात्राण्यभिपर्यग्निं कुर्यात्^३ किंदेवत्यानि तु खलु
करम्भपात्राणि भवन्तीति^४ वारुणानीत्येव ब्रूयाद्विज्ञायते
ऽन्यमेव^५ वरुणमवयजत इत्यसं प्रेत सुदानव इति गृह्यन्ते-
III. 72. 1. तेत्येवेदमुक्तं भवति^६ तौ व्यतिचारः स्वमयजुषी हरेयांता-

मितस्यामुतश्च^७ यन्तं^८ प्रतिप्रस्थाताध्वर्युः परिगृहीयात्सह^९ निह-
शस्य प्रतिप्रस्थातापो निःषिच्याध्वर्योराज्यस्य^{१०} वाचयेदध्वर्यो-
रतिप्रणयनादादायाध्वर्युः स्वमिधमपकस्यैव तिष्ठति^{११} ॥ १ ॥

अथायं प्रतिप्रस्थातान्तरेणेध्वर्यं^{१२} चाहवनीयं चोपातीत्य
स्वमिधमाददीत^{१३} तावपमलैः^{१४} पर्यावृत्येध्वर्यौ हरेयातामथा-
मुतः^{१५} प्रदक्षिणमावृत्येध्वर्यौ प्रतिष्ठाप्यैतेनैव यथेतमेत्य प्रतिनि-

१ Thus Be G (sec. m.), the Viv.; प्रोक्षणाप्रवृत्तीत्येव U G (sec. m.)
Ben H, प्रोक्षणाप्रवृत्तीत्येव D, प्रोक्षणाप्रवृत्तीत्येव C.

२ Thus all, cp the Calcutta edition of TS, vol. II, p 41, l. 5
from bottom (TBr. I. 6. 5. 4 P)

३ *दाधन्तं Be G U (pr. m.).

४ Thus G U (sec. m.) and the Viv.; प्रतिगृह्य D C U (pr. m.)
Be Ben; H om the prepos., cp. Ap. VIII. 5. 12.

५ *ध्वर्युः H Ben (pr. m.) —After वाच्यस्य C D Be G U (pr. m.)
ins. च, U (sec. m.) *वार्ध.

६ Thus Ben H U (sec. m.) and the Vivaraṇa, *उपातीतरे Be
G C U (pr. m.) D

७ Thus G U C and the Viv., the other MSS. om. तो।

८ परिहरेयाताम् U (sec. m.).

138. 4

73. 3

वेष्टयते प्रतिप्रस्थातान्तरेण वेदी प्राचीनमुपयमनीहारो^१ ।
 ऽथेमा अध्वर्याः प्रोक्ष्णो दक्षिणेन प्रतिप्रस्थातारं परिगृह्णा-
 मादयेद्देवमेताभिरनभिपरिद्धतो भवत्यथेयं^२ मारुती दक्षिणं
 वेदिं गच्छति सप्तमी^३ हविषामधिशीयते^४ । कथमेतयाथ-
 ५ वेतानि भवन्तीति^५ प्रतिकृत्येनामयेण दक्षिणेन^६ हवींश्च-
 नभिधारितामुदामयेदधैना पुनरधिश्चित्याभिधारितामुदा-
 स्यान्तर्वशमादयेद्देवमेतान्यथवेतानि भवन्त्यथ^७ प्रतिप्रस्थाता
 मारुत्यै देवतस्य मरुदेवानुवाचयेत्सकृदाश्रावयेदथान्यथाध्वर्याः
 कृतानुकारो भवतीति^८ तद्यदिहाश्रावयतीष्ट^९ यजतीति
 १० तत्प्रतिप्रस्थाता कृतानुकार एव भवत्यथेदं मारुत्यै मेचन-
 मयेणौत्तरवेदिकमग्निं^{१०} परिगृह्णानुग्रहेद्यथो^{११} एतदौपमन्यवस्य

१ Thus G U C D, •यमनिहारो the other MSS

२ इति after भवति ins D U Ben C

३ Uncertain reading and meaning, the Vivarana of this passage is missing. G (sec m) reads as given above; सप्तम्यथ हविषामधिश्चि^३ Ben (pr m) C, सप्तम्या हविषामधिश्चि (or य)यते Be U (sec m) Ben (sec m) G (pr m), सप्तम्यथविषमिथयते H

४ Instead of दक्षिणेन (thus G, Ben sec m. B-) दक्षिणा U (sec. m), दक्षिणानि C Ben (pr. m) U (pr. m.) H D.

५ Thus Ben (sec. m) G (sec m.), the last MS ins इति also after •श्रावयति H (only •वयति) and the Viv. (reading यदी) ' तयदादा' Ben (sec m), तयदाश्रावयतीष्ट Be, तयदिहाश्रावयतीति तन्- प्रतिप्रस्था • C.

६ •पेषीतर • Be H.

७ पर्याहृत्यानु • U (sec. m)

कल्पं वेदयन्ते तुषैश्च निष्कासेन चावमृथमवेयादिति देवतं
प्रदाय खिद्युतं प्रयच्छेत्तुषान्संप्रकीर्यादकान्तं प्रत्यस्तेष्विद्वमत

I. 141. 18. ऊर्ध्वमेवायं गृहमेधीय आज्यभागप्रतिपत्केडान्तः^१ संतिष्ठते ।

III. 74 10. तत्र नास्ति प्राश्निचं^१ तूष्णीं^२ ममक्ताञ्ज्वाकस्तान्परिधीनशा-

I 143 18. वतुप्रहरेद्भिवान्यायामविद्यमानायाः^२ मंघिनीक्षीरं दोहये-

दिति^१ ॥ २ ॥ प्रथमः ॥

I. 143. 17. अथायं महापितृयज्ञस्तस्य कः कर्मण उपक्रमो भवतीति^१

वर्हिर्यजुषा कुर्याद्देवानां पितॄणां परिपूतमग्निं देवपितृवर्हिर्मां

त्वान्वाङ्मा तिरक्पर्वं ते राध्यासमित्यपहतो ऽरुः पृथिव्यै देव-

पितृयजन्या इत्यपहतो ऽरुः पृथिव्या अदेवपितृयजन इत्येव- १०

मेतेष्वधिकरणेषु कुर्याद्यत्र देवाश्च पितरश्च संनिगच्छेयुः^१

पाणी संमृशेत्^१ परितृणीयात्पात्राणि निर्णिज्य स्रूसादये-

द्वद्वाणं दक्षिणत उपवेश्याच्चेवोत्तरत उदपात्रं निधाय जघनेन

गार्हपत्यः स्वं निदध्यात्स्फोपरि^१ पार्श्वे^१ पात्रां व्रीहीना-

वपेक्षूर्पादानप्रभृति कर्मान्तस्तायत आथान्तो^१ जघनेन १५

I. 147. 4 गार्हपत्यमाथेभ्यो निनयेद्विपरिक्रामन्येत चत्विजो^१ ऽध्वर्यु-

रनन्तरो ऽग्नेः स्यादथ यजमानो ऽय वज्रायाग्नीध्रो^१ ऽपि

^१ Thus G U D Ben C, *त्केडान Be, *त्केडान्ता H; read *प्रतिपत्क्व
रकान्तः P

^२ Thus (and cp. XXI. 3-74 10) Ben U H, *कञ्जा 1) G,
*कञ्जा G (see m.) Be

^३ निधाय instead of निदध्यात् Ben U (see. m.).

वाग्नीध्र एवानन्तरो ऽग्निः स्यादथ यजमानो ऽथ ब्रह्मायाध्वर्यु-
 १० विपरिहरन्ति हवींश्च्यवेण पुरोडाशं धाना जघनेन धानाः
 ११ करभ्रमित्येवं विपरिदत्तानामेवेतेषां हविषामेकैकमुदास
 येत्^१ क उ खलु त्रैयम्बका निरुणन्त इत्युदास्य हवींश्च्य
 १२ रुद्रायाम्बिकायै जुष्टं निर्वपामीति यस्य मन्त्रवन्तः^१ कायेति
 कायं निर्वपेत्कायानुब्रूहीत्यनुब्रूयात्कं यजेति यजेत्क उ खलु
 १३ त्रैयम्बकाणां मौविष्टकं भवतीति^१ यदेवातो मृत आस-
 जतीत्यसमुदित अथमं ददातीति^१ महाहविषामेवैषो ऽसमु-
 दिते^१ दातव्यो भवति^१ सर्वमेव याजमानं पितृयज्ञ उक्तो-
 १४ देत्पशुबन्धे मौम्ये ऽध्वरे ऽन्यत्रतत्रोत्पत्तिवचनात्सर्वं^१ एवाग्नि-
 याजमानो ऽग्निचये सर्वमेवाग्न्याधेयच्छन्दो^१ याजमानमग्न्या-
 धेये^१ ॥ ३ ॥ द्वितीयः ॥

१५ अग्निष्टोमेन यज्यमाणः प्रज्यमात्मानं कुर्वीत^१ येनास्या-
 कुमलं^१ स्यात्तेन कुमलं कुर्वीत^१ यान्यृणान्युत्थितकाष्ठानि
 १६ स्युप्तानि व्यवहरेदनुज्ञापयीत वा^१ स पुरस्तादेवोपकल्पयते

१ इति *om Ben H*

१ Emended ; समुदितो MSS.

१ Thus U Ben C D H ; न्यतत्रोत्पत्तिः G and the Vir. , न्यतत्रोत्पत्तिः Be

१ Thus G U (sec. m) and the Vir. ; •धेयच्छन्दो H Ben D C, •धेयच्छन्दो Be.

१ Thus (and cp XXIV. 12. 195 8) Be D U C, •स्याकुमलं G, •स्याकुमलं Ben H

1 156. ८. प्रभूतं दण्वश्वं पश्वाज्यं म्यान्ममत्रं कुम्भं च कुरौरं चेति ।
 विदलमु ह कुम्भं भवति जालमु कुरौरं । द्वादशशतं दक्षि-
 णानां । विज्ञायते कन्दोगवाङ्मणं वीरहा वा एष देवानां यः
 सोममभिषुणोतीति । शतेन वीरं निरवदयते । दशभिर्दश
 प्राणान्यैकादशी तथात्मानं । यैव द्वादशी सा दक्षिणेत्येष ।
 हैक एकविंशतिदक्षिणेन यजन्त एकविंशं यज्ञायजिष-
 मिति वदन्तो । इय हैके सप्तगुना यजन्ते सोमकयण्यतिथि-
 मय्यनूबन्धाश्चतस्रो मध्यतस्तदपि दाशतये विज्ञायते प्र सप्त-
 गुमृतधीति सुमेधानिति ॥ ४ ॥

156. ९ अथातो देवयजनकल्पः । स एतद्देवयजनकल्पं जोषयते ।
 पुरस्तादुदकमनूषरमतुपहितमविष्टगदार्थनिरिणमसुषिरमभङ्ग-
 रमवच्छीकं वज्रलोषधिं यत्रान्याश्रन्या शोषधयो व्यतिषक्ताः

१ दक्षिणेत्येष Be Ben (sec. m) On this passage cp. Pañc br. XVI 1. 12.

२ After •अथ• G ins (on the margin), •यश्चेत्य, thus also the Visarāna.

३ See R̥veda X 47. 6

४ •नूपहितम्• Be G (sec. m), the Vir.; •नूपहितम्• the other MSS.—•विष्टगदार्थनि• G and one copy of the Vir.; •विष्टगदार्थनि• Ben and another copy of the Vir.; •विरदार्थनि• U, these MSS. point to a reading अविष्ट(व)गदार्थि; •विष्टगदार्थनि• D, •वि(पि)ष्टगदार्थ(व)मदर्थ• Ben C H D; these MSS point to a reading अविष्टगदार्थम्. Both readings occur equally in Baudh. pit̥medha I. 4-7. 14 (cp. Hir. pi. sū. I. 1: 33. 3). Gāṇḍya Gopālayajvan comments •अविष्टगदार्थि यत्र विविधं दारणं प्रदत्तदिक् विद्वारणं न विष्टगदार्थम् ।—वज्रलोषधि G U D C, the Vir.; •वशी Be •वधिकं Ben •वशीर्क H

सुः प्रागुदक्प्रवणं यथा चालालसारिणीरापः सुनांतिप्रवणं
यस्मादन्यत्पुरस्तात्समन्तिकं देवयजनं न विन्देयुस्तदेतां प्राची-
नवशां शांतां मापयन्ति^१ छत्तिकाः खल्विमाः प्राचीं
दिशं न परिजहति^२ । तामां संदर्शनेन मापयेदित्येतदेकं^३ ।

५. 11. श्रोणासंदर्शनेन मापयेदित्येतदेकं^४ चित्रास्वात्योरन्तरेणेत्येत-
दपरं^५ दिव्यतीकाशा भवतीति^६ । द्वाभिरेवैषां दिव्यती-

काशा भवत्याण्युदाहरन्ति^७ वशां नानामेवातीकाशां कुर्या-
दिति^८ । द्वौ स्तोमौ प्रातःसवनं वहत इति^९ । विवृत्पञ्चदशौ
प्रातःसवनं वहतः^{१०} पञ्चदशमप्रातः माध्यन्दिनं सवनं^{११} ।

१ सप्तदशैकविंशौ तृतीयसवनमेष एव मध्यतुष्टोमो भवति^{१२}
चत्वारो हि स्तोमा भवन्त्येष एव सप्तादशस्तोमो^{१३} भवति^{१४} ।

१४ 17 द्वादश हि स्तोत्राणि भवन्ति^{१५} यथो एतदौपमन्यवस्य कल्पं
वेदयन्ते पुरस्तादेवैतच्चैविध्यगतेषु देवयजनमध्यवस्येदिज्ञायते
मा वा इयं सर्वैव वेदिरिति^{१६} ॥ ५ ॥ तृतीयः ॥

159 9 ११ अथेममाम्नावैष्णवमेके प्रागुददीक्षाये ब्रुवत उपरिष्ठादा^{१७} ।

१ MSS, exc. II. •जहति (•जाहर्ति Be)

२ भवतीति MSS, but दिव्यतीकाशा is adj., so शांता ।

३ वैषां MSS.

४ Thus (भवति) U only, भवत्य• H, भवतीत्य• all the other MSS.

५ See TS, VII. 1. 1. 1.

६ Thus C and the Viv., all the other MSS. unanimously •स्तोमो ।

७ Om G U D C.

८ Thus Be G U D Ben (sec. m.) ; उपरिष्ठादायं H Ben (pr. m.)
and the Viv. one copy another, sec. m., originally reading
उपरिष्ठादयः ; the Viv. explains यथा हस्ये ।

क उ खलु दौक्षणीयायै बर्हिर्धनुषा कुर्यादिति व्युपनिधाय^१

I. 159. 10 संभारान्प्राक् पाणिमंभर्गान् यजमानं व्रतमुपनयति न पक्षौः

संनद्धतीत्यध्वरदौचायै व्रतं प्रणुदते^२ सर्वैवेष्टा व्रतोपायनीया

I. 159. 11 भवतीष्टिरयमु पक्षौमंनहनं^३ न यजमानभागं करोति न

ब्रह्मभागमित्याशीःसंयोजनावेवैतावुक्तौ^४ भवतः^५ किमुपक्रम-

माणो यज्ञमाग्निं वदेदित्यथापि सुभिन्नो व्रतोपायनीयस्य

भवतीति^६ कस्यै^७ किं सुभिन्नायावद्येष्टमानभागस्य खलू-

त्सादनाद्ब्रह्मभाग उत्सीदति^८ संयुक्तौ ह्येतौ यजमानभागवद्वा-

I. 159 12 भागाविति^९ न बर्हिषदं पुरोडाशं करोति नावाहार्यं याच-

तीति^{१०} दक्षिणोक्तावेवैतावुक्तौ^{११} भवतो^{१२} ज्या उ खल्विह १०

ib. दक्षिणाः प्रतिख्याता भवन्ति^{१३} न फलीकरणहोमेन चरति

न समिष्टयजुर्जुहोतीत्यन्तपरिक्रमिणावेवैतावुक्तौ^{१४} भवतः^{१५}

I. 159 13 किमुपक्रममाणो यज्ञमन्तं परिणयेदिति^{१६} न पूर्णयात्रे यज-

मानं वाचयति न विष्णुकमाक्रमत इत्यवस्थोक्तः खलु पूर्ण-

१ Thus Be G (sec. m) and the Vir a h. 1 and as cited elsewhere; the prep. वि om. D U Ben H C

२ Thus Be U (sec. m) G (only 'वैवै'), ख H U (pr. m), 'संयोजनाव' D, 'संयोजनावेवैतावु' Ben and a citation by Sāyana; 'संयोजनावेवैतावु' C.

३ The Vir. seems to read तस्यै.

४ Thus Be G U (sec. m.) Ben (sec. m) and the Vir.; दक्षिणो-
क्त्यावेवैतावु Ben and U (pr. m), दक्षिणोक्त्यावेवैतावु D, दक्षिणोक्त्यावेवैतावु C, तच्चरन्तीत्यादक्षिणोक्त्यावेवैतावु H.

५ 'क्रमवादे' D C, 'क्रान्तिवादे' Be.

पाचो भवत्यन्यः खल्विहावभ्यः प्रतिख्यातो भवत्यन्तपरि-
क्रमिणो विष्णुकमाः^१ किमुपक्रममाणो यज्ञमन्तं परिणये-
दिति^१ ॥ ६ ॥

59. 13. द्वादश वात्सवन्धान्युदयच्छन्निति^१ कतमानि खल्वि-
१ मानि वात्सवन्धानि भवन्तीत्येता एव सुवाङ्मतीरन्यत्र स्वाहा-
60. 10 कारादित्यथाप्युदाहरन्ति समानसंख्यानो ऽग्निर्हविः^२ तिस्रो
देवतास्तानि द्वादशापेदं ह्यणाजिनं नौरुक्तं^३ भवत्याप्य जाम्बे-
163 5 तत्पार्श्वत एवाभिर्भर्षेद्विष्णुं प्रति रभं यथा नावं^४ नक्तं चेद-
मेध पण्डेदाहवनीयमेवैतेन यजुषोपतिष्ठेतायेमानि देवाणि
१० व्रतानि सायमुपक्रमाणि प्रातरपवर्गाण्यथौपसदानि प्रातरूप-
164 २ क्रमाणि सायमपवर्गाण्यथेदं^५ दैच^६ व्रतं परिश्रित्यैव व्रतयेदा-
हवनीय एवैतत्पुत्राग्निहोत्रं ह्यथते स मानुष्यास्यतीति^७
॥ ७ ॥ चतुर्थः ॥

१ See TS. VI 1. 2 5

२ अग्निर्हविः G (sec m.), निहविः Be, अग्निनिः U (sec m.), अग्निनिः C,
अग्निनिः the other MSS.

३ See TS I 2 2. ० (last pāda)

४ Thus Ben (pr. m.) G (sec. m.), 'देतदेनं' 'देतदेनं' H C U D
G (pr. m.) Ben (sec. m.).

५ Thus H, सन्नुध्यासीदिति Be Ben, स मानुष्यासीदिति C U D G (pr.
m.), सन्नुध्यासीदिति G (pr. m.). The Vivarinī seems to have
read as C, etc.: स आहवनीयोऽनुध्यासीत् आनीयमस्य ह्यणामानं दृष्टेति,
but we expect a future: 'if the Ahavaniya sees that I offer
somewhere else, it will...'

1. 167. 3. अथायं प्रायणीयस्तस्य कः कर्मण उपक्रमो भवतीति^१
 वर्धिर्यजुषा कुर्याद्यदि पुरस्तादयजुष्कृतः स्यात्पाणी मन्त्रग्रीत^१
 परिस्तृणीयात्पात्राणि निर्णिज्य मःसादयेद्ब्रह्माणं दक्षिणत
 उपवेश्यात्रैवोत्तरत उदपात्रं निधाय जघनेन गार्हपत्यः स्पर्शं
 निदध्यास्फोपरि पात्रौ^१ पात्र्यां त्रौहीनावपेच्छ^१पादानप्रभृति
 कर्मान्तस्तायत आ प्रस्तेन्दनात्प्रस्तेन्दनान्तं कर्म कृत्वाहवनीये
 सुवाङ्मतिः ऊत्वोपनिष्क्रम्य संप्रैषमुक्ताभिप्रपद्य^१ तिरः पवित्रमप
 आनीयाधिश्रित्य तिरः पवित्रं तण्डुलानावपेद^१याज्यं निर्वपे-
 द^१याज्यमधिययेदुभय पर्यग्निं कृत्वा स्पर्शहस्तः प्राडेत्य नाम-
 यजुर्हरेत्सिद्धमत ऊर्ध्वः^१ गन्धन्तः^१ प्रायणीयः संतिष्ठते^१ १०
 को नृ खल्वस्य कर्मणो ऽवशेषो भवतीत्या सुचा विमोकाच्च
 चरुषविषामाण्यनिनयनं विद्यत इति^१ स्यालीभिश्चैव चरुं
 I. 169. 20 निर्वपेदिति नृ^१ बौधायनस्य कल्पः^१ किंदेवत्या उ खलु
 पदाङ्मतिर्भवतीत्याग्नेयौत्यके^१ वैष्णवीत्यके^१ प्राजापत्येत्यके^१
 I. 172 19 वाग्देवत्येत्येव^१ ब्रूयात्कृष्णयोर्णामुकया भोमविकथिणमन्त्रेण ११
 I. 172. 15 भूमके^१ विध्यति^१ राजानं प्रत्यपोर्णुते यजमानः ॥ ८ ॥

१ ग्रंथवतः G D C U (pr. m.), ग्रंथवत् Be.

१ Effaced in G.

१ १ Om Be H

१ Thus H, 'देवतेत्येव the other MSS.

१ Thus G U (see. m.) and the Vir (both copies); चरेके Be, धूमश्चके Ben H Ke^१, धुकोवोमध्ये C D; cp. Bandh. grhs. I 1: चरे-
 शान्तानिधेय धूमके हर्षेण संनष्टि ।

वयः सुपर्णा उपभेदुरिन्द्रमित्येतयाद्य यदि न सोमविक्रयी
 स्यादग्रेण यूपावटकाखं पलाशाखां निहत्य समुपनक्ष राजानं
 पलाशाखायाः समामज्योपासीताय यदि कश्चित्सर्वसंयुक्तं
 व्याहरेत्प्रिमिति वा त्वरध्वमिति वा कुस्तेति वा^१ तद्राजा-

73. 19 १ नमाददीत^१ न संवादा आवर्तेरन्यं सोमविक्रयी स्यादप्येयं
 74. 14 प्रथमा सुत्रद्वयोकारान्तैवैषोक्ता भवत्यथायमातिथ्यस्तस्य कः
 कर्मण उपक्रमो भवतीति^१ बर्हिर्यजुषा कुर्याद्यदि पुरस्ता-
 दयजुष्कृतः स्यात्पाणी संवृणीत^१ परिसृणीयात्पात्राणि
 निर्णिज्य सःसादयेद्ब्रह्माणं दक्षिणत उपवेश्य दक्षिणमनद्वाहं
 १ विमुच्यात्रैवोत्तरत उदपाचं निधाय जघनेन गार्हपत्यः स्पर्शं
 निदर्थात्स्फोपरि पार्श्वी^१ पात्र्यां व्रीहीनावपेच्छूर्पादानप्रभृति
 कर्मान्तस्तायत आ प्रस्कन्दनात्प्रस्कन्दनान्तं कर्म ह्युत्तरमन-
 द्वाहं विमुच्य राजानं प्रपादयेत्सिद्धमन्त्राग्निष्टोमिकां कर्म
 75. 19. जानौयादा संप्रैषात्कृष्णाजिनावधवनेनैवातिथ्यं^२ प्रतिपद्यते^१
 १२ सिद्धमत ऊर्ध्वम्^१ ॥ ६ ॥ पञ्चमः ॥

न दर्भपुञ्जीलमुद्वेष्टेति^१ कतरन्तु खल्विदं दर्भपुञ्जीलं
 भवतीति^१ यदेवैतद्गोदानयोर्निदधातीति^२ सप्त गिरीन्वा-
 स्तेति^१ कतमे तु खल्विमे गिरयो भवन्तीति^१ प्रयाजानू-

१ वेति or वोति MSS. exe H; om C.

२ श्वेति G U; D C.

३ धवने G and the Vir.; श्ववने Be, श्ववतिने Ben, ध्वजने.

1) U C.—तिथ्यं G, तिथ्य Be, तिथ्यस्य the other MSS

याजा^१ एवेता उक्ता भवन्तीति दीवणीयायाः प्रायणीयाया
 आतिथ्याया अग्नीषोमीयस्ये^२षाष्टुदाहरन्ति^३ दीवणीया प्राय-
 णीयातिथ्योपमदो अग्नीषोमीयः सप्तम इति ^४ यज्ञो देवेभ्यो
 निस्त्रायतेति ^५ कतमो^६ नु खल्वयं यज्ञो भवतीति ^७ य एवैष
 इद्वान्त आतिथ्यः संतिष्ठते ^८ तं देवा हस्तान्स्रभ्यैष्कन्निति ^९
 यदेवैतत्तानूनग्रः समवसृशन्तीति^{१०} ^{११} तमिन्द्र उपर्युपर्यत्यक्राम-
 दिति ^{१२} यदेवैतदुपसङ्गिश्चरन्तीति ^{१३} तमेभ्यो यज्ञ एव यज्ञ-
 माहरदिति ^{१४} कतमो^{१५} नु खल्वयं यज्ञो यज्ञमाहरदिति^{१६} ^{१७}
 दीवणीया प्रायणीयातिथ्यै^{१८}ष एव यज्ञो यज्ञमाहरदिति^{१९} ^{२०}
 वराहो ऽयं वाममोष इति ^{२१} सुत्यमङ्गां वर्षिष्ठं ^{२२} तद्यज्ञमानं ^{२३}
 वामं वसु मुष्णातीति ^{२४} के नु खल्वतिथ्यस्यानूयाजा^{२५} भव-
 न्तीत्युपमद इत्येव नूयात्किं देवत्या ^{२६} उ खलूपमदो भवन्ती-
 १ १७८. १९. त्याग्नेष्य इत्येव नूयात्कथमु खलूपमदामुपक्रमो भवतीति ^{२७}
 बहिर्धनुषा क्षुर्योद्यदि पुरस्तादयजुष्कृतः स्यात्पाणी संमृशीत ^{२८}
 परितृणीयात्पात्राणि निर्णिज्य स्रसादयेन्मदन्तौः स्रक्षृत्य ^{२९}
 पात्राणि प्रोचेदाज्यं निहृष्याधिश्रित्य पर्यग्निं कृत्वा स्फ्यहस्तः
 प्राडेत्य स्रस्त्रयजुर्हरेत्सिद्धमतं कर्ध्वं ^{३०} यथा प्रकृत्यामेवं प्रथ-

१ नूयाजा MSS

२ अग्नीषोमीयस्य चेत्तथा G U (see. m)

३ सम found in Be G U D C only

४ From कतमो unto याहरदिति missing in G H, इति missing in
 Ben C Be D U

५ इति missing in G U C

मायामुपमदि सुचः सादयेदभूढा द्वितीयस्यामभूढतरासृती-
यस्याः^१ संवरमाणा इवोपमद्भिः प्रचरेयुर्नाकनमाद्रिये-
रन्मसाङ्गुलिः^२ सुवमादायास्यन्निवोपमदं जुष्टयादिति^३
॥ १० ॥ घष्ठः ॥

- १ क उ खल्वग्रीषोमीयस्य बर्हिर्यजुषा कुर्यादित्युदास्य
३४ १३ प्रवर्ग्य प्रागाहवनीयस्य प्रणयनात्सवनोपेभ्यस्य वत्सानुपाकुर्या-
ज्जवच्छिन्न आहवनीये गार्हपत्ये पदतृतीयमुपवपेदेवमुपय-
३३. १४. जनीष्वपेयमौदुम्बरी^४ स्मूणा यजमानेन संमिता कार्या
भवत्यथायं यूषो यजमानस्यारत्निभिर्विमितो भवति^५
१० यद्योपर^६ इत्येके^७ ऽत्रो हैवैतानि^८ कुर्याद्युपावटं तु^९ परि-
१४ ११ लिख्य पाणी मंष्टुग्रीत^१ परिसृणीयात्पात्राणि निर्णिज्य
समादयेत्त्रोचणीः मंष्टुग्रीत पात्राणि प्रोक्षेदाज्यं निरुषा-
धिश्चित्य पर्यग्निं कृत्वा मुचः संमार्ष्टि^१ ता उत्तरवेदिः
हरन्ति प्रोक्षणीयाथ प्रतिप्रस्थाता पत्नीमभिमनंहेत्पौरोडा-

१ •दतरासृ• H Ben U Be, •दतरासृ• G, •दतरासृ• D C

२ Thus G D Ben CU (pt. m.), •मपंगुलि Be, •मपंगुलीभिः U (sec. m.). H defective. The Viv परिष्टचीतमूलं प्रसरमादाय ।

३ Between उपवपेदेवम् and उपयमनोष H Ben ins. इधम्, not G U Be D C

४ Conjectural reading ; यद्योपर इत्येके G C Be U. यद्योपरइत्येके Ben, यद्योपर इत्येके H, यद्योपर इत्येके D, योपर इ. the Viv.

५ हैवैतानि all the MSS, with त^१ the Viv. (one copy) = वत्सानुपाणि ।
१ om. H

शिकेनायेनां गार्हपत्यमीचयेदैयेनामाज्यमवेचयित्वाज्येनाद्र-
वेत्पत्न्या^१ तदवेचितमुपयच्छीत^२ तेजो ऽमीत्यथैनच्छकले-
नोपयत्य हरेत्तेजो ऽनु प्रेक्षीत्यथैनदाहवनीये ऽधिशयेदग्निस्ते
तेजो मा विनैदित्यथैनद्रुलोत्तरेण प्रोचणीः सादयित्वावेचे-
तोत्पुनुर्यादाज्यवतीभ्यां प्रोचणीः^३ प्रसिद्धमाहवनीयसकाशे ५

I. १७. ११. षड्पादज्यवत्याज्यानि गृह्णीतेति भिद्भमत ऊर्ध्वं^४ यथो
एतच्छास्त्रीकेः कल्पं वेदयन्ते पक्षीशाल एवाग्नीषोमस्याज्यानि
गृह्णीयात्तानि खरे सादयेदिति^५ समन्वानीय वाममन्वा-
नीय^६ वा पुराणगार्हपत्यं पाणी संमृशतीत^७ परिक्षणीयात्पा-
चाणि निर्णिज्य सः सादयेत्प्रोचणीः सः स्मृत्य पाचाणि प्रोचे- १०
दाज्यं निरुषाधिश्रित्य पर्यगि कृत्वा सुषः संमार्ष्टि^८ ता
अथैव सह सः सादयन्ति प्रोचणीय^९ न^{१०} प्रतिप्रस्थाता
पक्षीमभिसंनह्येत्यौरोडाशिकेन^{११} नैनां^{१२} गार्हपत्यमीचयेदैये-
नामाज्यमवेचयित्वाज्येनाद्रवेत्पत्न्या तदवेचितमुपयच्छीत तेजो
ऽमीत्यथैनच्छकलेनोपयत्य हरेत्तेजो ऽनु प्रेक्षीत्यथैनगार्हपत्ये १५
ऽधिशयेदग्निस्ते तेजो मा विनैदित्यथैनद्रुलोत्तरेण प्रोचणीः

१ 'नोदरे' instead of 'मादरे'. G here and infra l. 14 is उदरेत्
the better reading?

२ Thus here and l. 14 G Be D C Ben U (sec. m.), 'यहेन H U
(pr. m.)

३ Only given by G U (sec. m.)

४ Thus G U D Be, C H Ben om

५ Thus Be C only, the other MSS. om. न reading 'आशिकेनैनां।

मादयित्वावेवेतोत्पुन्यादाज्यवतीभ्यां प्रोक्षणीः प्रसिद्धं गार्ह-
पत्यसकाशे पृषदाज्यवन्त्याज्यानि गृहीत्वा ॥ ११ ॥

194. 17.

- परिकर्मिभ्य उक्तदाय ब्रह्मणे राजानमुत्तमयच्छेत्संप्रच्छन्नेषु
सुवाङ्गती^१ जुहुयात्संप्रच्छन्नाश्चैव गच्छेयुराहवनीयाद्राजा
१ दक्षिणार्धः स्यादथाग्निरथ पावोवायव्यानुत्तरार्धांन्याज्यान्पि
वाग्निर्दक्षिणार्धः स्यादथ राजाथ पावोवायव्यानुत्तरार्धांन्ये-
वाज्यानि^१ पूर्वया द्वारोपनिष्कस्योत्तरेण मदः परीत्याग्नीध्रा-
गारे ऽग्निं निधायामिहुत्य प्रोक्षणीहस्त उत्तरेणाग्नीध्रीयं
धिष्णियं प्रतिपद्यते^१ ऽन्वञ्च आज्यैराहवनीये जुह्वेभ्यं प्रोक्ष्य
१० वेदिं प्रोक्ष्य बर्हिः प्रोक्ष्य बर्हिरासन्नं प्रोक्ष्योपनिनीय
पुरस्तादाश्ववालं प्रस्तरं गृहीत्वा पञ्चविधं बर्हिं स्त्रीत्वं प्रस्तर-
पाणिः प्राङ्मभिरुष्य कार्मण्यमयान्परिधीन्परिधायोर्ध्वं समिधा-
वभ्याधाय बर्हिर्मुष्टिं विष्टती प्रस्तरमित्येतत्समादाय प्रदक्षि-
णमावृत्य पूर्वया द्वारा हविर्धानं प्रपद्योत्तरार्धं खरस्य बर्हि-
१२ मुष्टिः स्तृणीयाद्बर्हिषि विष्टती^१ विष्टत्योराश्ववालं प्रस्तरं^१
प्रस्तरे जुह्वं^१ बर्हिषीतरा^१ एता असदन्निति समभिमृश्याय
वपस्पृश्य ब्रह्मणो राजानमादाय पूर्वया द्वारा हविर्धानं

१ सुवाङ्गतीर्णं • MSS, but cp the Viv. ॥ श्री धीम जुषाण रति (TS. I. 3.

4 a and b).

२ प्रतिपद्यते Be G U D C, प्रतिपद्यते Ben, •यमतिपद्यते H

प्रपादयेदात्मानमभिपरिहरमाण^१ इव^१ मिद्वमत ऊर्ध्वम्^१
॥ १२ ॥ सप्तमः ॥

क उ खलु शिन्धवदिभावर्हिरपवर्गे गच्छतीत्यग्नीषोमीय
इत्येव ब्रूयात्क^१ उ खल्वग्नीषोमीयः सत्यमहरनुमनेतीति^१
मद्यस्त्रियामित्येव^१ ब्रूयात्क^१ उ खलु प्रवर्ग्यः सत्यमहरनुमने-
तीति^१ मद्यस्त्रियामित्येव^१ ब्रूयात्का उ खलु देवता
सुब्रह्मण्या प्रथमाह्वयत इति^१ वागेव वाचमाह्वयतीति^१ क

I. 197 २. उ खलु पितापुत्रीया^१ सुब्रह्मण्या प्रथमाह्वयत इत्यग्नीषोमी-
यस्य ऊतायां वपायां परिहृतासु वसतीवरीषु द्वितीया^१
प्रातरनुवाके तृतीया^१ दक्षिणानासु इ काल एक आह्वयन्ती- १०

I. 197. ८. त्र्यय यो वीडितः कुम्भसं याचतीति दृढ इत्येवेदमुक्तं
I. 198. 17. भवति^१ पयस मकूश्च कुरुतेति श्रयणार्थं एवेते उक्ते
I 199 १ भवतश्चतस्रो रशनाश्चतस्रो वपाश्रपणीर्द्वयमिध्मावर्हिरिति
मवनीयस्य चानूबन्धस्य चैतानि भवन्ति^१ काश्चतस्र स्याली-
र्वायथाः मोमग्रहणीरित्यादित्यस्यान्त्यस्य स्यात्प्रायणस्याली १५
ध्रुवस्यालीत्यथेमानि द्वादशोर्ध्वपाचाणि भवन्ति दधिग्रहपाच-
मपाश्चतस्र्यामयोर्द्विदेवत्यानां शुक्रामन्थिनोर्ध्वतुपाचे आदि-

१ Thus Ben C Be G D U (sec. m.), •आनमपरिहृ• H, •आनमवभि-
परिहृ• U (pr. m.)

१ Thus Ben C G (sec. m.) U (pr. m.), •त्रिक्रियायामित्येव H Be U
(sec. m.)

१ •पुत्रिया G U

त्यस्यात्या श्रीपशयं पाचमुन्यस्यात्या श्रीपशयं पाचमथेम
 एकादश चमसा भवन्ति यजमानस्य ब्रह्मणो होतुरुद्गातु-
 र्नेत्रावरुणस्य ब्राह्मणाच्छसिनो ऽच्छावाकस्य मदमस्याग्नीधः
 पोतुर्नेष्टुरिति ^१ तेषां त्सृणि मरूपाणि कारयेन्नैयग्रोधानां ^१
^५ विजायत उत्तरस्यां ^१ ततो ^१ यदत्सृकैश्चमसैर्भक्षयन्ति न्यधो-
 धचमसैरित्येतस्यान्नैयग्रोधा एव भवन्ति ^१ रग्निश्च ^१ म ^१ इत्य-
 दाभ्य एवैष उक्तो भवत्यधिपतिश्च न इति प्राजापत्य एष
 दधिग्रहो भवति ^१ मारस्वतश्च मे पौष्णश्च ^१ म ^१ इति ^१
 वसतीवरीरित्येक आङ्गिर्य द्वैक आह राजसूयिक एष
^{१०} महाग्रहो भवति ^१ पोषणादु ^१ ह ^१ पौष्णो भवति ग्रहणादु ^१
 मारस्वत इति ^१ ॥ १३ ॥ अष्टमः ॥

अथेदं महारात्रिकं कर्म ^१ तस्य कः कर्मण उपक्रमो
 भवतीति ^१ हस्तपादाग्रचान्द्यान्तरेण चात्वालोत्करो देवय-
 जनमभि प्रपद्यन्ते ^१ तेषां यथासंग्रैषं विहितानि कर्माणि
^{१५} भवन्त्यथाध्वर्युराग्नेय्यर्चाग्नीध्रमभिमृशेद्वैष्णव्या हविर्धानमित्यपो-
 परमत्यथैष आग्नीध्रः पूर्वः पत्नीशालं द्रुत्वाग्नीतुपसमाधाय

१ The first citation from the *uttarātathik* seems XVIII 21
 300 13, the second I have not been able to point out

१ चमस H; Ben om. म ।

१ Thus G D U C, पोष्णश्च म H, पोष्णचेति Ben, पोष्ण इति Be.

५ Thus G U; पोषणादु ह H D C, पोषणाददि Ben Be

१ Thus emended. ग्रहणानु G U Ben Be. ग्रहणानु C ग्रहणानु D,
 ग्रहणानु H.

संपरिस्तीर्य पात्राणि निर्णिज्य सःसाद्याज्यं विस्त्रायोपास्ते ।
 ऽपरः^१ प्रतिप्रस्थाता प्रोचणीः सःस्कृत्य पात्राणि प्रोचेदान्यं
 निक्ष्याधिश्रित्य पर्यग्निं कृत्वा सुचः संमार्ष्टि^२ ता उत्तरवेदिः
 हरन्ति प्रोचणीश्चाथाध्वर्युराग्नेय्यर्चां सुचो ऽभिमृशति^३
 संमृष्टानि द्विधा पात्राण्यभिमृच्छन्त^४ इति^५ वायव्या
 वायव्यान्वेन्द्या^६ सदो^७ ऽयैष उन्नेता यावोवायव्यः संप्रचाल्य
 द्रोणकलशे दशापवित्रे समवधाय दक्षिणस्य हविर्धानस्य
 पुरोऽवः सःसादयत्युपकल्पयते प्रतिप्रस्थाता षष्ठदाज्याय
 दद्याग्नीध्रं दध्नावर्हिषसादयत्यथ प्रतिप्रस्थाता पन्नौमभि-
 संनह्येत्पौरोडाशिकेनार्थिनां गार्हपत्यमीचयेदर्थेनामाज्यमवेच- १०
 यित्वाज्येनाद्रवेत्पत्न्या^८ तदेवेचितमुपयच्छीत^९ तेजो ऽमीत्य-
 थैनच्छगलेनोपयत्य हरेत्तेजो ऽनु प्रेहीत्यथैनदाहवनीये
 ऽधिश्रयेदग्निस्ते तेजो मा विनैदित्यथैनद्वृत्नोत्तरेण प्रोचणीः
 सादयित्वावेचेतोत्पुन्यादाज्यवतीभ्यां प्रोचणीः प्रसिद्धमाहव-

१ ऽपरः U (pr. m.), परः D C, अपरः Ben (pr. m.), अपरः the other MSS. H. wholly corrupt.

२ Uncertain reading •सृष्ट्यत Ben, •सृष्टत G (sec. m.), •सृष्टत G (pr. m.), •सृष्टत Be C U, •सृष्टत D, •सृष्टत D. The Viv. (one copy) •सृष्ट changed into •सृष्ट, and thus also the other copy.

३ •चैन्द्रिया G C.

४ •नोद्रवे •ngain G.

५ •सृष्टत G (sec. m.), U (pr. m.) D C Ben, •सृष्टत G (pr. m.) Be H U (sec. m.)

नौयसकाग्रे पृपदाज्यवन्थाज्यानि गृह्णीते ^१ भिद्रुमत ऊर्ध्वम् ^१
॥ १४ ॥

१४. १७

अथ शालीकेरेवमेवैषां यथामप्रेषं विहितानि कर्माणि
भवन्त्याध्वर्युराग्नेय्यर्चाग्नौध्रुमभिमृगद्वैषण्या हविधानमित्य-
१ थोपरमत्यर्थैष आग्नीध्रः पूर्वः पत्नीशालं द्रुत्वाग्निमुपसमाधाय
संपरित्तौर्ध पात्राणि निषिञ्ज्य सःसाद्याज्यं विलाप्योपास्ते ^१
ऽपरः प्रतिप्रस्थाता प्रोक्षणीः सःसृज्य पात्राणि प्रोक्षेदाज्यं
निष्पादिश्रित्य पर्यग्निं कृत्वा सुचः संमार्ष्टि ^१ ता आग्नी-
ध्रः हरन्ति प्रोक्षणीश्चाध्वर्युराग्नेय्यर्चां सुचो ऽभिमृशति ^१
१० संमृष्टानि द्विधा पात्राण्यभिमृच्यन्त ^१ इति ^१ वायव्या वाय-
व्यान्वेन्द्र्या ^१ सदो ^१ ऽथैष उवेता पात्रोवायव्यः संप्रचान्ध
द्रोणकलगे द्वापत्रिजे समवधाय दक्षिणस्य हविधानस्य
पुरोऽक्षः सःसादयत्युपकल्पयते प्रतिप्रस्थाता पृपदाज्याय
दध्वाग्नीध्र दध्वाध्विर्ह्रुपमादयति ^१ न प्रतिप्रस्थाता पत्नीमभि-
१५ संनक्षेत्पौरोडाग्निकेन ^१ नैनां ^१ गाक्षपत्यमीचयेद ^१ दैनामाज्यम-
वेत्तयिन्नाज्येनाद्रवेत्पत्न्या ^१ तद्वेचितमुपयच्छीत ^१ तेजो ऽभौत्य

१ •सृज्यत Be G, •सृज्यत U C, •सृज्यत D, H and Ben abbreviate this passage

१ •वेन्द्रिया G U C, •वेन्द्रिया Be

१ Thus G (pt. m.) D Be C Ben; •नैनां G (sec. m.) H;

१ वेत्तयिन्नां U (sec m.)

१ •नोद्वे• again G.

१ •यक्षीत all (H abbreviates)

यैनच्छकलेनोपयत्य हरेत्तेजोऽनु प्रेहौत्यैनदाग्नीध्रौये
 अधिग्रयेदग्निस्ते तेजो मा विनैदित्यैनद्रुतोत्तरेण प्रोक्षणीः
 मादयित्वावेत्तेतोत्पुन्यादान्यवतीभ्यां प्रोक्षणीः ^१ प्रमिद्धमाग्नी-
 ध्रौयमकाग्ने पृषदान्यवन्थान्यानि गृहीत्वा परिकर्मिभ्य
 उग्रदाय प्रोक्षणीहस्त उत्तरेणाग्नीध्रौयं धिष्णिष्य प्रतिपद्यते ^१ ।
 ऽन्वञ्च आज्यैरथेषां प्रोक्ष्य वेदिं प्रोक्ष्य बर्हिः प्रोक्ष्य बर्हिरामन्त्रं
 प्रोक्ष्योपनिनीय पुरस्तात्प्रस्तरं गृहीत्वैकविधं बर्हिः स्तीलां
 प्रस्तरपाणिः प्राङ्भितृथौदुम्बरान्परिधीन्परिधायोर्ध्वं ममि-
 धावभ्याधाय बर्हिर्मुष्टिं विष्टतौ प्रस्तरमित्येतत्समादाय
 प्रदक्षिणमावृत्य पूर्वया द्वारा हविर्धानं प्रपद्योत्तरार्धं खरस्य ^२
 बर्हिर्मुष्टिः सृणीयाद्बर्हिषि विष्टतौ ^३ विष्टत्योः प्रस्तरं ^४ प्रस्तरे
 जुहं ^५ बर्हिषौतरा ^६ एता अमदन्निति ममभितृथ्य योगेन
 युनक्ति ^७ मिद्धमत ऊर्ध्वम् ^८ ॥ १५ ॥ नवमः ॥

किमग्निहोत्रो दीक्षितः किमौषमदः किमसुत इति ^१
 विज्ञायते व्रतमेव दीक्षितस्याग्निहोत्र ^२ घर्मोच्छिष्टमौषमदस्यो- ^३
 पाश्चन्नायामौ ^४ प्रसुतस्य ^५ यो हानुदिते स सायमग्निहोत्र-
 भक्तिर्य ^६ उदिते स प्रातरग्निहोत्रभक्तिः ^७ किंदर्शपूर्णमाम ^८

१ The three words एक •ब• छ लीं effaced in G

२ Thus G U D C Be, •पषदसुपाश्चं• H, •पषदमस्यपाश्चं• Ben, the Vṛnāpa also has औषमदस्य ।

३ Thus Be G U (see m.), the Viv, •दर्शपूर्णमास्य H दाशं (or दशं) पौर्णमास्य (or पश) H D C Ben (pr m.), all without इति ;
 •मास इति Ben (see m.), •दर्शपौर्णमास इति U (pr. m.)

१०. ११

इति^१ विज्ञायते पौर्णमासं यज्ञमग्नौषोमौयं पशुमकुर्वत
 दार्घं यज्ञमाग्नेयं पशुमकुर्वतेति^२ यथो एतदौपमन्यवस्य कल्पं
 वेदयन्ते प्रातःमवन एव सर्वेभ्यः मवनेभ्यः मवनीयान्निर्वपेत्सह-
 दपक्षितान्येव कपालानि म्युरा ममभिवाचनात्सहस्रं कर्म
 १ तायते^३ तेषामेकैकमुदासयेदनुमवनं येनयेन प्रचरिष्यम्या-
 दपि वा व्यभिमुष्टानां पिण्डानां परिणाययीतेतयोः^४ मवनयो-
 र्यथेककपालश्चिकीर्षितः^५ म्यात्प्रातःमवनिर्करेव^६ वतयेत्कृतान्ता-
 त्पौरोडागिकं कर्म प्रत्याददीतेतयोः^७ मवनयोरनुमवनमङ्गा-
 राधूमनेनैव कपालेषु प्रतिपद्येत^८ मिद्धमत ऊर्ध्वम्^९
 १० ॥ १६ ॥ दशमः ॥

१०. ११

यथो एतद्वौधायनस्य कल्प वेदयन्ते उभयतःशुक्रा आदि-
 त्यवतीर्वमतीवरौर्गृह्णीयात्ताः शुक्रास्ताभिराप्याययेत्ताभिर-
 भिपुणद्यादित्युपर्यर्धं ह्योदचममं हत्वेत्येतेनैवापि तृतीयेन
 वतयेत्तयोरपः पूर्वया दारा हविर्धानं प्रपादयेद्द्वोदचममीया
 ११ वमतोवरीया मैनावरणचममीया इति दक्षिणेन होतार
 परिगृह्णापरया^१ दारैकधनार्नेतस्मिन् काले सर्वश एव मैवा-

१ Thus Ben, प्रायवे C D, तावत H (reading यथाम् instead of तेषाम्), वतयेत् G Be U (see m.) and the Vir.

२ इतरयोः Be'G (pr m), उभययोः Ben C U D G (see m.)

३ यथेक H and the Vir, यथेक G U Ben Be, C defective.

४ मवनिर्कै G U D, Vir, मवनीर्कै the other MSS

५ उभययोः MSS

६ परिगृह्णाया Be U.

वरुणचमभोयाः पर्यस्येन्नृतीयं वमतीवरीणामवनयेन्नृतीयमेक-
 I. 190, 12. धनानामेवमस्य प्राक्केवलः शुक्रो भवति ' सोमग्रहं गृहीयाद्-
 द्वावर्चसकामस्येत्यनिरुप्तस्यैवैष राज्ञो यक्षीतयो भवति ' का
 उ खलु देवताः प्रथमः सोमं भक्षयन्तीत्याप इत्येव ब्रूया-
 दिज्ञायत उपुहताः सोमस्य पिवतोपहृतो युष्माकः सोमः
 पिवत्विति ' क उ खलु सोमस्य सोमपीयो भवतीति '
 विज्ञायते यत्ते सोमादाभ्यं नाम जागृवि तस्मै ते सोम
 सोमाय स्वाहेत्येष एवापि सोमस्य सोमपीयसेषाः संनिपति-
 तानामानुपूर्वतेति^१ ' निघाभ्यासु वाचयित्वादाभ्येन चरेदयो-
 पाः गमवनमाददीतीयं राजानं निर्वपेत्सिद्धमन्त्राग्निष्टोमिकं १०
 कर्म जानीयादा फलकघोरभिमर्शनात्फलके अभिमृश
 पृथ्विभिक्षरेदथ प्राणग्रहैश्चरेदथाः शूनुपमंगृहीयादथाः शूना
 चरेदथोपाः शूना ' काले ज्ञार्यामेण ' सिद्धमत ऊर्ध्वम् '
 ॥ १७ ॥ एकादशः ॥

III 101 2. यथो एतद्वौधाधनस्य कर्त्तव्यं वेदयन्त आचयणस्य ग्रहणे ११
 द्वयोर्धारयोः प्रातःभवने गृहीयान्तिष्ठणां माध्यन्दिने भवने
 चतुष्टुणां तृतीयमवन इत्युपाः शून्तर्यामयोश्च सः स्यावः संततश्च
 शुक्र एते द्वे प्रातःभवने ' संततश्चैव शुक्र आचयणस्योदचनेन

१ Thus G U D, •पातिमाभा• H Ben, •पतिमाभा• C, •पोभानां Be—
 •मानुपूर्वतेति G U (sec m.), •मानुपूर्वते H, •मानुपूर्वते Be, •मानुपूर्वतेति
 Ben U (pr. m.), •मानुपूर्वतेति C D.

च^१ तृतीया माध्वादिने मवन^१ आदित्यस्यास्थामतिश्रियो^१
 राजादित्यगृहस्य च सः स्याव आग्रयणस्यैवोदचनेन^१ च चतुर्थी
 तृतीयसवने^१ संपूतः राजानं चयेण श्रीणीयात्पयसा मक्तु-
 मिर्द्दिरेण्येनेति^१ म यं कं चन ग्रहं गृह्णात्युभयतः^१ उदबुधः
 ५ हिरण्यश्रयणमेवैनं करोति^१ तिष्ठता यद्वा होतव्या अन्यच
 १० प्राजापत्याच्च मन्त्रिसंस्मावाचेति^१ यथो एतच्छास्त्रीकेः कल्प
 वेदयन्ते द्रष्टानुमन्त्रणीयास्त्विति सुवाङ्मतीरेवैता जुहुयात्क-
 स्मिन्नु सत्त्वेनाः काले जुहुयादिति^१ संतनीर्द्धैतस्मिन्नेनाः^१
 २१२ ६ काले जुहुयादित्यथोच्चेतरित्याह प्राज्ञः राजानं पूतमृतमभि
 १० संपवयताद्दशाभिराधवनीयं मृदा न्युल्लतादित्युक्तमग्रेषः एष
 श्रेतः^१ आवकाशेभ्यो^१ स्वकाशेषस्याय दशाभिरेवैनं^१ मृदा
 न्युल्लति^१ ॥ १८ ॥

ममानं कर्माश्विनाद्गृहादित्या^१ धिष्णिगव्याधारणसंपा-

१ Given by G U D only

१ •आद्या अति• Ben H

१ एष om. Be G U D

३ मृहीयादिति instead of मृह्णाति Be G (sec. m).

४ संतनीर्द्ध• Be, संतनीर्द्ध• H

५ Thus Ben H, •न्युल्लः सं• the other MSS.

६ येने G U D C, यते Be, दाते Ben, H. corrupt.

७ Thus G (sec. m) U D, दशभिरेव G, दशभिरेवैनं the other MSS

८ Viv. • समानं कर्माश्विनाद्गृहादिति यवीचते (eg. XI ३ ६७. १७) तत्ता-

यमेव विधिः ।

- I. 213 20 तादित्येष समुद्देशो^१ भवति^१ कथमु खलु धिष्णिष्यानां
 यथान्युपं व्याधारणं भवतीति^१ विभुवे प्रवाहणाय स्वाहेति
 व्याधार्य रौद्रेणानीकेन पाहि माग्ने पिष्टहि मा मा मा
 I 214 8. हिंस्रीरिति^१ सप्त वृणीत इति^१ होतैर्वैषाः सप्तमो भवत्य-
 हर्गण उत्तरेखहःसु प्रातःसवनिकं प्रमर्षणं कथं स्यादित्या-
 हवनीयोपस्थानप्रभृतीत्येव ब्रूयात्सकृत् स्फविघनानामुपस्थानं^१
 I. 217. 6. कथमु खल्वेषां विसृष्टितसंचरः स्यादित्यन्तरेण होतुश्च
 धिष्णिष्यं ब्राह्मणाच्छस्मिनश्च ये ऽधिष्णिष्या^१ अथ धिष्णिष्य-
 वन्तः स्वस्वमेव धिष्णिष्यमुत्तरेण परिक्रामेयुर्येमावध्वर्यु-
 अचमसौ^१ भवतः^१ क उ खल्वेतयोर्भक्षो भवतीति^१ होत्वच- १०
 मस इत्येव ब्रूयात्क उ खल्वितिजासेकाहे सोमं न भक्षयन्ती-
 त्युक्तेता यादस्तुब्रह्मण्य इत्येव ब्रूयात्क उ खलु सन्ने
 दीक्षिता भक्षयेयुरिति^१ नेष्टुश्चमस उक्तेता भक्षयेदच्छावाक-
 चमसे यावस्तुदुह्नात्चमसे^१ सुब्रह्मण्यो^१ ऽपि वा सर्व एवाग्नी-
 भ्रचमसे भक्षयेयुर्विज्ञायत उत्तरस्यां ततौ^१ तेषां य एवाग्नीभ्रः १५
 स यावस्तुस सुब्रह्मण्यः स उक्तेतेति^१ ॥ १६ ॥ द्वादशः ॥

I. 217, 11. यथो एतद्वौधायनस्य कल्पं वेदयन्ते समानपात्वासेव
 III. 104. 7.

१ देश्या G (sec. m.)

१ Thus H Ben (pr m) C D U (pr. m). *असिभो Ben (sec m.)
 Be G U (sec. m.)

१ *इष्टुश्चमसे H only.

१ See XVII 21 : 301. 2

मवनौयानुद्दामयेत्पुरोडागस्यैवैषो ऽलङ्कारो दृष्टो भवति^१ ।

मध्यतः पुरोडागमुपन्तीर्णाभिधारितमुद्दामयेत्पुरस्ताद्धाना

दक्षिणतः करभं पश्चात्परिवापमामिचामुत्तरतः^१ कथमु

२१७. १३ खल्लेषां मंचरी^१ स्यादिति^१ प्रज्ञातो हविष्मयो^१ ऽथापरं^१

१ पूर्वघा द्वारोपनिर्द्धत्यापरया द्वारा सदः प्रपाद्याघेण कर्तुम्

जघनेन धिष्णिधानुत्तरेणाच्छावाकस्य धिष्ण्यं पर्याद्धत्या-

न्यसौ प्रदायेतेनैव यथेतमेत्योत्तरेण सदः परीत्य पूर्वघा

द्वारोपनिर्द्धत्योत्तरेणाप्रीथीयं पर्याद्धत्यान्तर्वघासादयेद्ध्ययु-

स्येद्वविधानं^३ प्रपन्नः स्यदुपनिष्क्राम मा त्वाभिपरिहारिष-

२१८. १२ १० मित्येव ब्रूयाद्यंशो एतद्वौधायनस्य कथं वेदयन्ते दिदेवत्ये-

पूत्तरतस्तिष्ठते प्रतिप्रस्थात्रे प्रतिनिर्घाह्यं^३ प्रयच्छतीति यदा-

ध्ययुः पुरोडागान्प्रत्यङ् हरेत्तद्वविधानं प्रपद्यमानं प्रतिप्रस्था-

तारं परिगृह्णीयाद्ब्रूवादायोपनिष्क्रामयुपनिष्क्रान्तस्यैवाध्य-

युर्घहावाटते^१ ऽपरेण परिक्रान्तायोत्तरतस्तिष्ठते प्रतिप्रस्थात्रे

१ ०तीति Ben.

१ Thus Ben C U and G (pr. m.) the Viv (one copy), संचरि D H the Viv. (another copy), संचारी Be G (sec. m.), संचर U (see m.). The Viv., संचरणं संचरी इमं तस्यास्ति संचरी (०रि) गार्गः cp. XXVI. 24

२ Thus H G (pr. m.) Kes., the other MSS. in ३ यथ before अध्ययुः

३ प्रतिनिर्घा Ben Be and one copy of the Viv

प्रतिनिर्घाच्छ^१ प्रयच्छतीति^१ ऊत्वा व्यवनीयं^२ प्रदक्षिणमावृत्य^३
 प्रतिप्रस्थाताध्वर्युं परिगृहीयाद^४धाध्वर्युः प्रतिप्रस्थातारं प्रत्यङ्
 द्रवन्पात्रेण^५ मिद्धमत कर्ध्वम^६येने द्विदेवत्या अननुवपद्वारा
 भवन्ति^७ क^८ उ खल्वेषामनुवपद्वारो भवतीति^१ विज्ञायते
 द्विदेवत्यानृतुयाजान्यथ पाद्वीवतो यदः । आदित्ययद-

III 106. 2. माविचौ^१ तान्म^२ मानुवपद्वृथा^३ इति^४ यथो एतदौपम-
 न्यवस्य कल्पं वेदयन्ते द्विदेवत्येषु दीर्घभक्षेणैवैनाम्भचयेद्भेदि^५
 माविशेति प्रतिपद्य क्रत्वे दक्षाय रायसोपाय सुवीरताया
 इत्यातः^६ प्रत्याभिसृशते मा मा राजन्विषीभियो मा मे
 हार्दि त्रिषा वधीः । वृषणे शुभायाद्युषे वर्चस इत्यथानु-^७
 सवनभक्षेणैव^८ सवनमुखीयान्भचयेदिति^९ ॥ २० ॥ चयोदशः ॥

क उ खलु वसतीवरस्य स्तोत्रभक्तिर्भवति शस्तभक्तियेति^१
 विश्वरूपासु हाम्य स्तोत्रभक्तिर्भवति प्रातरनुवाके^२ ह शस्त-
 भक्तिः^३ क उ खलुपाश्वन्तर्यामयोद्विदेवत्यानां स्तोत्रशस्त-

१ प्रतिनिर्घा^१ Ben Be and one copy of the Vir.

२ 'नीयाप्रदक्षिणं' G U D C

३ क उ U Be Ben C, Viv, क G H.

४ *माविच Be Ben (sec. m.), *माविचान् Ben (pr. m)

५ Thus G (pr. m) U D C and cp. Āśv. Śis. v. 5 21 (Vait. sū. 20 4); सास्त्रानुवप^६ Be (pr. m), सास्त्रानुवप^७ G (sec. m), सास्त्रानुवप^८ H, समास्त्रानुवप^९ Be

६ *भक्षयेनेव^१ Be G.

७ *भक्षणेनैव Be G U (sec. m.)

८ *वाको Be G O U (sec. m.).

द्विनाराशः प्रातःसवनं च माध्यंदिनसवनं चैनाराशः
 द्वतीयसवनं^१ चत्वार्युज्जीयमानसूक्तानि^२ भवन्तीति^३ सवन-
 मुखेषु^४ चाच्छावाकचमसे^५ च^६ त्रयो दीर्घभवाः^७ क उ
 खलु प्रवर्ग्यः सुत्यमहरनुसमेतीति^८ दधिघर्म इत्येव ब्रूया-
 I. 234. 1. त्किमुपपदा^९ सौम्यस्य परीज्येति^{१०} तिरस्यर्मफलके घाणो-
 दादयतीति^{११} गृष्काभिषव इत्येतदाचक्षते^{१२} कथमु खलु
 रथंतरपृष्ठे माहेन्द्रं ग्रहं गृह्णीयान्महा^{१३} इन्द्रो य ओजसेत्येतया
 गाथया माहेन्द्रं गृह्णीयादथ दृष्टपृष्ठे मह्यं इन्द्रो नृवदा
 चर्वणिप्रा इत्येतया चिष्टुभा माहेन्द्रमथोभयपृष्ठे^{१४} यथा पृष्ठं तथा
 गृह्णीयात्परोरुचमितरां कुर्यादिति^{१५} ॥ २२ ॥ चतुर्दशः ॥ १०

कथमु खलु सवनौयस्य पशोश्चर्याया उपक्रमो भवती-
 तोऽसूक्तं सप्तसौर्यं पृषदाज्यं विहृत्य^{१६} जुह्वा^{१७} समानीया-
 न्तरेण चालालोत्कराबुदङ्गुपनिष्क्रम्य संवदेताभिघारयेदामा-
 दयेत्पशुं पञ्चहोत्रा चतसृषूपसृणीते^{१८} मनोताप्रमृतिनेडान्तेन
 चरेत्सिद्धमत ऊर्ध्वमथोक्थ्यविषहेषु य एव प्रातःसवनिको^{१९} १५

१ •युज्जीयमानानिष्ठ• Ben H, •युज्जीयमानिष्ठ• Be, •युज्जीयस्य• C.

२ इति om. G.

३ Thus, hesitatingly, emended. सवनमुखेष्वच्छावाकच (•कच•) मस्येव
 सवनेच C U D; सवनमुखेष्वच्छावाकचमसे च सवनमुखेषु G (acc. m.); सवन-
 मुखेष्वच्छावाकचमसे च सवने च Be Ben; सवनमुखेष्वच्छावाकचमसेवसवने च H

४ After माहेन्द्रम् G U D ins. प्रवर्ग्यः ।

५ Thus H, विहृत्य the other MSS. (G is indistinct).

६ •सावनौकी or •सवनौकी some of the MSS.

26. 1.

- भक्तिर्भवतीति^१ यदुपाश्रु श्रुति तदुपाश्रुन्तर्यामयोः^२
 प्रउग उक्थे^३ दिदेवत्यानामथायं प्रतिप्रस्थातृत्युपेक्षध्वयोस्त-
 रतःसेवी भवतीत्यमुतस्य यन्तं प्रतिप्रस्थाताध्वर्युं परिगृही-
 यादथाध्वर्युः प्रतिप्रस्थातारं प्रत्यङ् द्रवन्पात्रेण^४ सिद्धमत
 १ ऊर्ध्वं^५ किं देवत्या उ खल्वृतुयाजा भवन्तीत्यृतुदेवता
 इत्येतदेकमथापरमिन्द्रो होता यजति^६ मरुतः पोता यजति^७
 ग्रावो नेष्टा यजत्यग्निमाग्नीध्रो यजतीन्द्रं ब्राह्मणाच्छ्रु-
 यजति^८ मित्रावरुणौ मैत्रावरुणो देवं द्रविणोदां चत्वारो^९
 ऽग्निनाध्वर्युं अध्वर्युं^{१०} अग्निं गृहपतिं गृहपतिः^{११} क उ
 १० खल्वेन्द्राग्नस्य स्तोत्रभक्तिर्भवतीति^{१२} वक्षिष्यवमान इत्येव ब्रूयद्दे-
 के च न यद्वा अस्तोत्राः पवमान एव^{१३} तेषां^{१४} स्तोत्राणि
 भवन्ति^{१५} क उ खलु माध्यन्दिनीयाः सवनीया निहयन् इति^{१६}
 सुल्लकवैश्वदेवस्य स्तोत्र इत्येव ब्रूयात्क^{१७} वतीन्द्रदे-
 माहेन्द्रस्य स्तोत्र इत्येव ब्रूयात्^{१८} ॥ २१ ॥

- ११ नारागसमुपदस्तः ऊतादेवैन^{१९} होतृन्तुन्द्रा-
 न्या-

१ Thus U (sec. m.), Viv.; उक्थो G U (pr. m. *उक्थो G U*)
 C. Acc. to the Viv it is synonymous to उक्थे

२ Thus G U D C, अध्वर्युनाग्निं Ben H Br.

३ Thus G Be, एवैतेषां Ben D H U C

४ भवतीति Ben H.

५ उक्थं ins. G U D C

६ Thus G U (sec. m.), ऊतादेव H *ऊतादेव H*
 Ben (sec. m.) Be, ऊतादेवे Ben (pr. m.)

चिच्छिदुः सोम राजन्नित्यवमृथयजूषि जुहोतीति^१ । कत-
मानि खल्विमान्यवमृथयजूषि भवन्तीति^१ । यदेवैनदाहव-
नीये शाकलैश्चरन्ति देवकृतस्यैनसो ऽवयजनमसि मनुष्यकृत-
स्यैनसो ऽवयजनमसि पितृकृतस्यैनसो ऽवयजनमसीत्यवमृथा-

261. 5. १ ऊताविति^१ कतमा उ खल्वियमवमृथाऽऽतिर्भवतीत्यप उदृच्छ^१ ।

जुहोति यज्ञस्य त्वा यज्ञपते हविर्भिः । सूक्तवाके नमो-
वाके विधेम स्वाहेति^१ तिष्ठन्त एवावमृथेन प्रचरेयुः^१

61. 17. पराडावृत्तः प्रपदेनोदकान्तं प्रत्यस्येत्सिद्धमत ऊर्ध्वम्^१
॥ २४ ॥ पञ्चदशः ॥

202. 6. १० अथायमुदयनीयस्तस्य कः कर्मण उपक्रमो भवतीति^१
वर्हिषं जुषा कुर्यात्पाणी संमृश्रीत^१ परिसृणीयात्पात्राणि
निर्णिञ्च्य सःसादयेद्ब्रह्माणं दक्षिणत उपवेश्यात्रैवोत्तरत उद-
पात्रं निधाय जघनेन गार्हपत्यं स्था निदध्यास्फोपरि
पात्रौ^१ पात्र्यां ब्रीहोनावपेच्छूर्पादानप्रभृति^१ कर्मान्तायत

१५ आ प्रस्कन्दनात्प्रस्कन्दनान्तं कर्म कृत्वा तिरः पवित्रमप
अनीयाधिश्रित्य तिरः पवित्रं तण्डुलानावपेदथाज्यं^१ निर्व-
पेदधान्यमधिश्रयेदुभयं पर्यग्निं कृत्वा जघनेन गार्हपत्यमौप-
मदायां वेद्यां स्रग्मयजुर्हरेत्सिद्धमत ऊर्ध्वं^१ तस्य श्रुतस्या-
सादनं^१ दक्षिणं परिधिमन्त्रिमपरं विमुच्य दक्षिणं वा परि-

१ See TS. VI. 6. 3. 1

१ Thus G U M D C, उदत्य Ben इत्य H

१ From नावपेक्षां० unto तण्डुलान् om G Bo and Ben (sec. m.).

धिमयेण प्राञ्चं प्रायणोयमामादयेत्प्रत्यञ्चमुदयनीयमग्निमुखा
अथ देवता दज्यन्ते^१ गंयन्त^२ उदयनीयः संतिष्ठत^३ ॥ २५ ॥

L. 263. 2 अथ यदि पशुरपकृतः स्थात्याणी संमृग्रीत^४ परि-
कृणीयात्पात्राणि निर्णिज्य मूसादयेत्त्रोचणीः मूस्तृत्य
पात्राणि प्रोचेदाज्यं निरुष्याधित्रित्य पर्यग्निं कृत्वा स्फसाद-
दीत^५ संप्रैषप्रभृति पाशवन्धिकं कर्म तायते^६ सिद्धमत ऊर्ध्व^७

III. 114. 17. यथो एतच्छालीकेः कस्य वेदयन्ते मैत्रावरुणामित्रया यजेतेति
तस्यै महं सवनीयेवत्पात्राकरण^८ महं सायदोहमुदयनीयेन
चरित्वा पाणी संमृग्रीत^९ परिकृणीयात्पात्राणि निर्णिज्य
मूसादयेत्त्रोचणीः मूस्तृत्य पात्राणि प्रोचेदथ प्रातर्दोहं^{१०}
धेनूर्दोहयेदथैनां^{११} गार्हपत्ये अययित्वानभिघारितामुदामयेद-
थाज्यं^{१२} निर्वपेदथाज्यमधित्रयेदुभयं पर्यग्निं कृत्वाहवनीये
वैदलकान्परिधौग्परिधायाथैनां^{१३} पुनरधित्रित्याभिघारिता-
मुदास्त्रान्तर्वेशासादयेदथाग्नये सोमायेत्याज्यभागाभ्यां चरेदाज्य-
भागान्तं कर्म कृत्वा दक्षिणे वेद्यन्ते केगश्मश्रु वपते नखानि^{१४}

१ Thus write G M U (sec. m.), अमुधन्तः Be U (pr. m.) C, अस्वन्तं H, अंयुन्तं D.

२ Thus M Be Ben, वत्सानामपाकः G U D C, वत्सापाकः H.

३ *नं Ben (pr. m.) Be.

४ Thus H U D C G (pr. m.) Ben (pr. m.); *नानभिघारितमुः M, *नानभिघारितमुः G (sec. m.) Be Ben (sec. m.).

५ वैदलः M only.

[263. 9.

निहन्तते^१ ऽथाव्यभागप्रतिपत्केडान्ता^१ संतिष्ठते^१ ऽथेयमुदव-
सानौयोपांशु भवति पुनराधेयधर्म^१ हि^१ सक्तन्महावेद्यै
स्त्वयजुषो हरणमसंनद्धा पत्नी यज्ञपुच्छमन्वास्ते^१ ॥ २६ ॥
पोडशः ॥

- १ अथेममग्रिचयं व्युपसक्तं षडुपसक्तं द्वादशोपसक्तमिति^१
चिन्ते^१ स यदि साहस्रं व्युपसक्तं चेद्यमाणो भवति पूर्वाह्णे
प्रवर्ग्योपसङ्गां प्रचर्य प्रथमां चितिं सपुरीषामुपधाय संचि-
ताहुती^१ जुहोति^१ द्वितीयां चितिं सपुरीषामुपधाय
संचिताहुती जुहोति^१ श्वो भूते प्रवर्ग्योपसङ्गां प्रचर्य तृतीयां
१० चितिं चतुर्थीं चितिं पञ्चमीं चितिं षष्ठीं चितिं सपुरीषा-
मुपधाय संचिताहुती जुहोत्यौपवसथिकैव तृतीयां यदि
साहस्रं षडुपसक्तं चेद्यमाणो भवति पूर्वाह्णे प्रवर्ग्योपसङ्गां प्रचर्य
प्रथमां चितिं सपुरीषामुपधाय संचिताहुती जुहोति^१ श्वो
भूते प्रवर्ग्योपसङ्गां प्रचर्य द्वितीयां चितिं सपुरीषामुपधाय
१५ संचिताहुती जुहोति^१ स एवमेव पञ्चाहमौपवसथिकैव षष्ठ्यं
यदि साहस्रं द्वादशोपसक्तं चेद्यमाणो भवति यथासूत्रं^१ तथाथ

१ न वाच्यं Ben H.

१ Thus G Ben C D, *धर्म्यं हि U, *धर्म्यं हि M, *धर्म्यं हि H, *धर्म्यमाह
Be.

१ *कं वेति Ben H.

१ Here and infra some of the MSS. read *हुतीजुहो ।

१ The passage from श्वो unto जुहोति om. M Be, in G it is effaced.

१ यथासूत्रमथ H G (see, m).

यदि द्विषाहसं^१ व्युपसत्कं चेय्यमाणो भवति पूर्वाह्ने प्रवर्ग्यो-
पसद्भ्यां प्रचर्य प्रथमां चितिः सपुरीषामुपधाय संचिताहुती
हुताहार्याः सपुरीषामुपदधाति^२ द्वितीयां चितिः सपुरी-
षामुपधाय संचिताहुती हुताहार्याः सपुरीषामुपदधाति^३
श्वो भूते प्रवर्ग्योपसद्भ्यां प्रचर्य द्वितीयां चितिं चतुर्थीं^४ चितिं
पञ्चमीं चितिः षष्ठीं चितिः सपुरीषामुपधाय संचिताहुती
हुताहार्याः^५ सपुरीषामुपदधात्यौपवसथिकैव द्वितीयाय यदि
द्विषाहसः षडुपसत्कं चेय्यमाणो भवति पूर्वाह्ने प्रवर्ग्योपसद्भ्यां
प्रचर्य प्रथमां चितिः सपुरीषामुपधाय संचिताहुती हुता-
हार्याः सपुरीषामुपदधाति^६ श्वो भूते प्रवर्ग्योपसद्भ्यां प्रचर्य १०
द्वितीयां चितिः सपुरीषामुपधाय संचिताहुती हुताहार्याः
सपुरीषामुपदधाति^७ स एवमेव पञ्चाहमौपवसथिकैव षष्ठ्या
यदि द्विषाहसं द्वादशोपसत्कं चेय्यमाणो भवति पूर्वाह्ने
प्रवर्ग्योपसद्भ्यां प्रचर्य प्रथमां चितिमुपधायाद्यस्तपुरीषा^८
एताः रात्रिं वसति^९ श्वो भूते प्रवर्ग्योपसद्भ्यां प्रचर्य १५
पुरीषमुपधाय संचिताहुती हुताहार्याः^{१०} सपुरीषामुपदधाति^{११}

१ द्विषा० and द्विषा० the MSS. promiscuous; thus also चिषा०, चिषा० ।

२ Thus Be G M. - उपधाय the other MSS.

३ चार्यः M here and infra each time.

४ From श्वो unto उपदधाति effaced in G.

५ Most of the MSS. insert सपुरीषाम् after चितिम्, but cp. the fol-
lowing chapter.

६ हुता देहे आचार्ये सपुरीषे उप० M.

स एवमेव यथासूत्रं तथा वर्तमानः पुरीषंपुरीषमुपधाय
संचिताज्जतीं ज्जत्वाहारां५ सपुरीषामुपदधात्यौपवसथिकैव'
द्वादशौ' ॥ २७ ॥

- अथ यदि त्रिषाहस्रं च्युपसत्कं चेत्यमाणो भवति पूर्वाह्ने
५ प्रवर्ग्यौपसद्भां प्रचर्य प्रथमां चितिं५ सपुरीषामुपधाय संचिता-
ज्जतीं ज्जत्वा द्वे आहार्ये सपुरीषे उपदधाति' द्वितीयां
चितिं५ सपुरीषामुपधाय संचिताज्जतीं ज्जत्वा द्वे आहार्ये
सपुरीषे उपदधाति' शो भूते प्रवर्ग्यौपसद्भां प्रचर्य तृतीयां
चितिं चतुर्थीं चितिं पञ्चमीं चितिं५ षष्ठीं चितिं५ सपुरीषा-
१० सुपधाय संचिताज्जतीं ज्जत्वा द्वे द्वे आहार्ये सपुरीषे उपदधात्यौ-
पवसथिकैव तृतीयाथ यदि त्रिषाहस्रं५ षडुपसत्कं चेत्यमाणो
भवति पूर्वाह्ने प्रवर्ग्यौपसद्भां प्रचर्य प्रथमां चितिं५ सपुरीषा-
मुपधाय संचिताज्जतीं ज्जत्वा द्वे आहार्ये सपुरीषे उपदधाति'
शो भूते प्रवर्ग्यौपसद्भां प्रचर्य द्वितीयां चितिं५ सपुरीषा-
१५ सुपधाय संचिताज्जतीं ज्जत्वा द्वे आहार्ये सपुरीषे उपदधाति'
स एवमेव पञ्चाहमौपवसथिकैव षष्ठ्यथ यदि त्रिषाहस्रं
द्वादशोपसत्कं चेत्यमाणो भवति पूर्वाह्ने प्रवर्ग्यौपसद्भां प्रचर्य
प्रथमां चितिमुपधायाथसूपुरीष एतां५ रात्रिं वसति' शो
भूते प्रवर्ग्यौपसद्भां प्रचर्य पुरीषमुपधाय संचिताज्जतीं ज्जत्वा
२० द्वे आहार्ये सपुरीषे उपदधाति' स एवमेव यथासूत्रं तथा

वर्तमानः पुरीषंपुरीषमुपधाय संविताहुती हुत्वा देवे आहार्यं
 मपुरीषे उपदधात्यौषमयिकैव दादशी^१ कथमु^२ खल्वन्त-
 रूपसत्कं वहिरूपसत्कमन्तर्वहिरूपसत्कमिति विजानीयादै^३ चस्य
 संवत्सरस्य दादशावग्निय राजानं क्रीणीयात्सोऽन्तरूपसत्कः^४
 संवत्सरे पर्यवेते राजानं क्रीणीयात्स वहिरूपसत्को^५ दैचस्य
 संवत्सरस्य षडवग्निय राजानं क्रीणीयात्तास्योपसदः स्युन्नतरस्य
 षड्वाचः सोऽन्तर्वहिरूपसत्कः^६ ॥ २८ ॥ सप्तदशः ॥

II. 1. 8 मृदमेताः समां विलेन करोतीति^१ समां भृत्यां

II. 1. 16. निदधातीत्येवेदमुक्तं भवत्यथैतावश्चगर्दभावुत्तरत उपस्थापयति^२
 पुरस्ताद्वा प्रत्यक्षौ^३ स यदि पुरस्तात्प्रत्यक्षौ दक्षिणेऽथ^४
 उत्तरो गर्दभो^५ इव यद्युत्तरतः पूर्वोऽथो^६ उपरो^७ गर्दभो^८
 अग्निभ्यः पशूनाक्तमत इति^९ पशूनां पशूनां प्राक्ष्णं भवति^{१०}
 स यद्यु^{११} हैतान्यशूनुपाकरोत्या वहिष उपामनात्पाशुवन्धिकं
 कसं वर्तयित्वा शिराःसि प्रच्छिद्यापो देहानभ्यवहरेयुरपो

१ Thus U G (pr. m.) C Ben (pr. m.) H M D, इव G (sec. m.) Ben (sec. m.)

२ इति given by G U and a citation in the Mahāgnisarvasva.

३ समा D H U (pr. m.) G, समं M U (sec. m.) Ben (sec. m.) Be.

४ Thus (singul.) U (sec. m.) the Viv. and the Mahāgni- plural the other MSS.

५ Thus (उपरो) M D C U (pr. m.) the Viv. and Ms., उत्तर Be Ben G U (sec. m.); H corrupt.

६ यस्य M (ie. yady aha).

- देहानभ्यवहरन्तीति विज्ञायते^१ मासमेतं^२ ब्रह्मचर्यं चरति^३
 सो ऽधःसंवेद्यमाऽमाश्वत्थुपायो भवति पूर्वदीक्षेत्येतामाचवते^४
 ४. ७. चयोदशमेवैतं मासमभि दौचमाणो मन्यते^५ ऽच कृष्णाजिने
 यजमानं वाचयति सुष्टौ चैव न करोति वाचं च न यच्छ-
 १ तौति^६ कृष्णाजिनप्रभृति कर्मान्त एष भवत्यावेदनात्प्रयमाया-
 सुपसदि वेदिं विमिमीते^७ स्नानयजुर्हरतीति^८ कर्मवश-
 १६. कारितमेवैतद्भवत्यथ^९ संभारेषूपान्निवपन्यददसन्त्रमसि कृष्णं
 तन्मनसा ध्यायेत्तदपीहेति^{१०} ॥ २६ ॥
४. १. उत्तरमुत्तरं प्रति वलीवर्दमुत्तरामुत्तराऽऽसीतां कृष्ण-
 ३. ९. १ वीपधं वपस्त्रयमादृष्टावकाशं नावक्रामेदित्यथ^{११} हैके^{१२} पुरुषे
 ७. ८ च स्त्रयमादृष्टायां च साम गायन्ति^{१३} किमु खलु स्त्रयमाद-
 षानिकोतं भवतीति^{१४} क्षिरण्येष्टका मण्डलेष्टका रेतःसिगित्येव
 ब्रूयाद्यथमिष्टकागणमुपदध्यात्तंतं न व्यवेद्यादक्षिणेन दक्षिण-
 सुत्तरेणोत्तरा^{१५} स यदि दक्षिणतः पुरस्तादेष्टका उपदधा-
 ११ दपसलैरचावर्ततां यद्युत्तरतः पश्चाद्वा प्रदक्षिणमावृत्य
 १५. स्त्रयमादृष्टासेवाभिमुख इष्टका उपदध्यात्कृत्तिका उपदधा-

१ Thus D C M (sec. m.) Ben Ms; मासमेतं Be H G U M (pr. m.).

२ पूर्वा दी. Ben H.

३ मिमीते Ben H.

४ एव om. M G D C; नद instead of एतद् Ben (sec. m.) Be.

५ नावक्रामा? M D C; H U (pr. m.) Ms, नातिक्का G U (sec. m.)

Be Ben.

६ All the MSS. ins. भ्रुवते, only Ms. om.

तीति ' कतमा उ खन्विमाः छत्तिका भवन्तीति ' विद्युत
इत्येव ब्रूयादस्रवणार्थे^१ बौधायनस्याग्रावग्रौ पुनश्चितिः^२ मह
सा न पुरीषचितिः पथ्या चित्या वृद्धिजेति^३ वृद्धिजैवेति

. 45. 17. ग्राजौकिः^४ पठं प्रच्छादमाहरमाणः कस्मिन्नु खन्वेनत्काञ्च
आहरेदिति^५ नचवेष्टका उपधायेत्येव ब्रूयात्^६ त्रिभिः कर्म-
भिरभिप्रैति पुरीषस्योपधानेन साहस्रवता प्रोचणेन धेनुकरणे-
नेति^७ सो ऽष्टाभिः कर्मभिरभिप्रैत्युत्तमे संचिताहुतौ शत-
रद्रीयं नमस्काराः परिषेचनं विकर्षणं संपाङ्कनीः सामभिश्च-
पस्थानमनुशंसनमिति^८ ॥ ३० ॥ अष्टादशः ॥

[133] १. अथ किं नानाबीजानां निर्वपणे तन्त्रमिति^१ शुगादानं १.
तन्त्रं शूर्पादानं तन्त्रं^२ धूपप्रभृतयः प्रकटमन्त्राः सर्वे तन्त्रं
भवत्या^३ सावित्राद्वौजवीजमभ्यावर्तते सान्निवं^४ तन्त्रं
दृग्गहोताभिप्रव्रजनं परिदानमिति तन्त्रं भवति^५ तन्त्रं
क्षणाजिनावधवनं तन्त्रमुलूखलाधूहनं तन्त्रं पुरोडाशौयाना-
मावपनं तन्त्रं मुमलस्यावधानं तन्त्रं शूर्पस्योपोहनं तन्त्रं १५

१ • दास्यवा • some of the MSS. and the citation in Viv. ; but cp. the vivarana itself: खवति वै सा तां खवन्तीमिति (TS. v. 4. 10. 3) दास्यमिदं यथा पुनश्चितिरिति ।

२ किं and इति only given by U (sec. m.) G (sec. m.), Ms., the other MSS. om. these words.

३ Before धूः M Bo Ben D G G (pr. m.) ms. प्रत्योषर्षं प्रत्योषर्षं or प्रत्योषर्षं (i.e. प्रत्योषर्षं ?).

४ Thus H Bo G D G Ms; भवत्या Ben U M.

32. 13. हविष्कृदावपनप्रमृतिमन्त्रो बीजं बीजमभ्यावर्तते प्रस्तुन्दनान्तो^१
 134 1. यथो एतच्छालीकेः कल्पं वेदयन्ते सह स्विष्टकृतात्याकामे-
 दित्येकादशप्रयाज एवैतदुपपद्यते न पञ्चप्रयाजे^२ यथो एतदौ-
 पमन्यवस्य कल्पं वेदयन्ते पुरस्तात्स्विष्टकृतो यावदास्मातेना-
 भिपिञ्चेन्नात्र रुष्णाजिनं न रुक्मौ न पार्यानि भवन्ति
 कुशानेव म॥स्तोत्रं तेद्येनमभिपिञ्चेदिति^३ कथमु स्रु-
 मन्त्रिणामभिषेक आवर्तत इत्यभिषेक आवेदनं प्रथमे ऽज्ञाभि-
 पेकः प्रथमे ऽज्ञश्चस्यावघ्रापणमादितयान्ततद्य वहिष्यमान-
 मास्तावे स्रुवीरन्नहरक्ष्यज्ञायजियस्य^४ स्तोत्रे द्वाभ्यामभिष्टुगे-
 दिति^५ ॥ ३१ ॥

कथमु स्रुवेकादशिनानां^६ पशूनां चर्याया उपक्रमो भवती-
 तौ^७ उस्रुनः म॥स्तोत्रं पृषदाव्यं विद्यत्य जुह्वाः समानीयान्तरेण
 चालान्तील्करावुदङ्गुपनिष्कस्य मन्वेदताभिघारयेदामाटयेत्वश^८
 पञ्चदोत्रा चतसृपूपमृणोते^९ मुख्यस्य पशोर्देवतमवदाय^{१०}

१ Corrected acc. to the Dvandva, तेद्येनमम. MSS (तेद्येनम. M, तेद्ये. H)

२ Thus, with the Sūhita, G Be Ben, *दृष्ट्याय. H U D M C.

३ Thus (स्रुवेकादश) MSS. (स्रुवादशिनानाम् M.)

४ *दामाटये* not found in Be and effaced in Ben, but cp. XXV.

५ Int.—पशूनां seems, here and further on, to have been changed to पशूनाम् in G.

६ तेनमम. M U Be, the Vis., *देवतम. H G D C Ben,—After
 १५ M. in., चय।

वृक्षमेदो यूषस्त्रवधाय तेन जुह्वं प्रोर्णुयाच्चूष्णोपसिच्याभि-
 धारयेदथोपमृतिं स्निष्टकृते^१ सर्वेषां व्यङ्गाणां सक्तसक्तस्नि-
 ष्टकृते समवदाय वृक्षमेदो यूषस्त्रवधाय तेनोपमृतं प्रोर्णुया-
 च्छूष्णोपसिच्य^२ नाभिधारयेदथ^३ इदं जिह्वां वत्सनिम-
 मतश्चौ^४ वनिष्ठुमिति^५ पाठ्या^६ समवधाय यूष्णोपसिच्य^७
 नाभिधारयेदथ कश्चे वा चमसे वा वमाहोमं गृहीत्वा
 यूष्णोपसिच्याथाभिधारयेत्तन्मृतेत्यं^८ पार्थिवं वमाहोमं

I. 123 13 प्रयौयान्नास्तः^९ कुम्भतो^१ जघनेनोत्तरवेदिं परिक्रम्याथावये-
 चान्याया अर्धं प्रतिप्रस्थाता वमाहोमं जुहुयात्परिगृह्य-
 याच दिग्भ्यो^२ इत्येतरदमाहोमहवन्वा^३ समवनयेदपद्धते हवि- १.
 जुहोति^४ सो ऽग्निद्वैव स्निष्टकृतमुदङ्गत्याक्रम्य जुह्वां चैव
 वमाहोमहवन्वां चोपसृणीते^५ द्वितीयस्य . पशोर्देवतमवदाय
 वृक्षमेदो यूषस्त्रवधाय तेन जुह्वं प्रोर्णुयाच्चूष्णोपसिच्याभि-
 धारयेदथोपमृतिं^६ स्निष्टकृते सर्वेषां व्यङ्गाणां सक्तसक्तसम-
 वदाय वृक्षमेदो यूषस्त्रवधाय तेनोपमृतं^७ प्रोर्णुयात्समवत्त- ११

१ Not given by G U D M

२ *सिच्याभिधा* G, *सिच्यानाभिधा* H.

३ Thus D Ben C U (pr. m.), मतसू G M U (sec. m.), मतसू H.

४ Thus we ought to read also IV. 9. 123. 7.

५ Here and farther on the MSS. write संस्तः सक्तः सोस्तः संवः सक्तः ।

६ *वेजशो* M.

७ After *मृतं* G H M ins. यूष्णोपसिच्य नाभिधारयेत्, U ins. यूष्णो-
 पसिच्य नाभिधारयेदथ इदं जिह्वां वत्सनिम मतसू वनिष्ठुमिति पाठ्या; C is
 incomplete.

- मेतद्यूपोपसिच्य^१ नाभिघारयेत्तथैव^२ क॒से वा चमसे वा
 वसाहोमं गृहीयाद्यूपोपसिञ्चेदथाभिघारयेत्संमृशेत्पशुं^३
 पार्थेन वसाहोमं प्रथौयान्म॒स्तः कुम्भतो^४ जघनेनोत्तरवेदिं
 परिक्रम्याश्रावयेद्याज्याया अर्धर्चं प्रतिप्रस्थाता वसाहोमं जुञ्ज-
 १ यात्परिगृह्याच्च दिग्भ्यो^५ वषट्कृते हविर्जुहोति^६ स एव-
 मेव सर्वेषां पशूनाम्^७ स यत्र वारुणस्य स्त्रियकृते ऽवधेत्त-
 द्विरभिघारयेत्समवत्तमेवैतद्यूपोपसिच्याभिघारयेत्तथैव क॒से
 वा चमसे वा वसाहोमं गृहीयाद्यूपोपसिच्याभिघारयेत्संमृ-
 शेत्पशुं^८ पार्थेन वसाहोमं प्रथौयान्म॒स्तः कुम्भतो^९ जघनेनो-
 १० त्तरवेदिं परिक्रम्याश्रावयेद्याज्याया अर्धर्चं प्रतिप्रस्थाता वसा-
 होमं जुञ्जयात्परिगृह्याच्च दिग्भ्यो^{१०} ऽयेतरदसाहोमहवन्याम्
 समवनयेद्वषट्कृते^{११} हविर्जुहोत्ययं पुरस्तादनस्यतेः समान्यो
 दिग्मः प्रतियजेदथ वनस्पतिना चरेदथ स्त्रियकृता^{१२} सिद्धमत
 ३५.३ ऊर्ध्वं^{१३} यथो एतदौपमन्यवस्य कल्प वेदयन्ते मैत्रावरुणामि-
 १५ चया निरूढया यजेतेति सिद्धमत्रौपवमथिकं कर्म जानौ-
 ६२.८ याद्ययामावास्यायाः संनयतो ऽन्यत्र पिण्डपितृयज्ञात्संवत्सरं

१ समवत्तमेवैतः M, समवत्तमेतद् D, Ben om. समव० unto चारवे०
 (1. 2).

२ एवं om. M, probably rightly.

३ Between दिग्भ्यो and वष० M H Ben U ins. तथैव क॒से वा चमसे
 वाचनयेद्, in Ben and U these words are effaced; G (partly secunda,
 partly prima manu) तथैवेतरदसाहोमहवन्यां समवनयेद् ।

न कंचन प्रत्यवरोहेन शीर्षमाह्वं खादेन वयसां माह्वं
नाग्निं चित्वा रामामुपेयान्नाग्निचिद्वर्पति धावेद्यदि^१ धावेदु-
पावर्तेतान्नाद्यमेवाभ्युपावर्तत^२ इति ब्राह्मणम्^३ ॥ ३२ ॥
एकोनविंशः ॥

- II. 63. 8. अथास्मिन्वाजपेये सप्तदशानाह्व रथानां त्रयस्त्रयोऽश्वान्त^४
II. 63 11. एकपञ्चाशत्सुत्तरतः प्रष्टिं नियुज्याच्चतुर्विंशतिं^५ पशूनि-
II. 64. 4. त्वग्नीषोमीयस्यानूवन्ध्य चतुर्विंशौ भवतो^६ इय वै भवति
सावित्रं जुहोति कर्मणःकर्मणः पुरस्तादिति^७ दीक्षणीयां
निर्वस्यन्सावित्रं जुहोतीति^८ सावित्रादेव सावित्रं भवति^९
II 64 7 दीक्षाकृतीर्होयन्सावित्रं जुहोतीति^{१०} सावित्रह्वं कृत्वा दीक्षा- १०
II. 64 8 कृतीर्जुज्यात्मायणीयां निर्वस्यन्सावित्रं जुहोतीति^{११} सावि-
ib. 9. त्रदेव सावित्रं भवत्यन्तर्हिरण्याह्वं^{१२} होयन्सावित्रं जुहो-
ib. 10 तौति सावित्रह्वं कृत्वान्तर्हिरण्याह्वं^{१३} जुज्यात्पदेन चरित्वा
राजानं क्रीनोद्यातिथ्यं निर्वस्यन्सावित्रं जुहोतीति^{१४} सवि-
ib 11 त्रदेव सावित्रं भवति^{१५} प्रथमाभ्यां प्रवर्णोपसङ्गां प्रचरित्य- १२
न्सावित्रं जुहोतीति^{१६} सावित्रह्वं कृत्वा प्रथमाभ्यां प्रवर्णोप-
ib. 13 सङ्गां प्रचरेन्महावेद्यै पूर्व परिग्राहं परिग्रहोयन्सावित्रं
ib 14. जुहोतीति^{१७} सावित्रह्वं कृत्वा स्पृशमाददीताह्वनीयं प्रणेय-

१ यदि भावेद्यु om. most of the MSS

२ Thus G (see m), •विंशतिः Be, •विंशतं Ben, •विंशं D H M G (pr. m.), विंश U O.

३ •णां G (pr. m.) U (sec. m.) Ben H ; •णं Be U (pr. m.) M.

४ •णां U (sec. m.), •णं the other MSS.

- ib. सावित्रं जुहोतीति^१ सावित्रं ऊत्तेभमाददीत^१ रथवाहने
 ib. सदोषविधाने संमेयसावित्रं जुहोतीति^१ सावित्रं ऊत्ता
 64. 15. रथवाहने सदोषविधाने संमिनुयाद्ग्रीषोमौ प्रणयेद्यसावित्रं
 .. 65. 1. जुहोतीति^१ सावित्रं ऊत्ताग्रीषोमौ प्रणयेद्यपमुच्छ्रयि-
 १ यसावित्रं जुहोतीति^१ सावित्रं ऊत्ता प्रोचणीराददीत^१
 b. 6. स्वर्वेनं यूपमुत्तृज्याग्रीषोमौयं पशुमुपाकरिष्यसावित्रं जुहो-
 तीति^१ सावित्रं ऊत्ता बर्हिषी आददीत^१ तस्य प्रसिद्धं
 b. 8. वपथा चरित्वा वसतोवरीयंशेयसावित्रं जुहोतीति^१ सावित्रं
 b. 9. ऊत्ता कुम्भमाददीत^१ पशुपुरोडाशं निर्वप्यसावित्रं जुहो-
 १ तीति^१ सावित्रादेव सावित्रं भवति^१ ॥ ३३ ॥
 63. 5. द्वपरश्चतुरथिर्भवतीत्यनुदिग्रमश्रौ^१ स्थापयित्वाग्निष्ठां च
 60. 10. सूर्यस्यां च संमिनुयात्पञ्चैन्द्रानतिग्राह्यान्गृह्णातीति^१ सर्वं
 68. 2. एवेते मोषयामा गृह्येतया भवन्ति^१ मास्त्या प्रचर्येतांसं-
 जपयेदिति^१ तन्त्रमुल्लुक्करणं तन्त्रमभियुगैषो ऽभ्यावर्तते^१
 १ संज्ञप्रक्षोभ ऊर्ध्वं^१ बर्हिषी^१ भिन्द्यात्साहाकृतिप्रैष आज्यं देधा
 71. 9. विभजेदुभयमागिन्य स्तोकीया^१ अथेदं रथचक्रं प्रादेशमात्रं

१ Thus Ben H, *यौ the other MSS.

१ Before दृष्टा Ben H Be ins पदान्: the word is missing in M D C and effaced in G.

१ Corrected; *वर्तते U, *वर्तते Be, *वर्तते the other MSS.

१ Thus G U (see. m.) H Ben (pr. m.), ऊर्ध्वं बर्हिषी Ben (see. m.) C, ऊर्ध्वं बर्हिषी Be, और्ध्वं बर्हिषी M.

- II. 7. ८. भूमेरुच्छितं^१ भवत्यपरेण परीत्य पक्ष्मौ संमृशतीति रथचक्रे
 II. 7. ९. एवैते संमृशत्युदाहाजिसृतो^२ दक्षिणापथेनोपातीत्येति सूत-
 ७. ८. राजन्वा एवैत उक्ता भवन्ति^३ मास्ता अपेणाश्वनीयं परी-
 ७. १३. त्येति चक्षुसंघर्षीतार एवैत उक्ता भवन्त्येय यजमानं तार्थं
 परिधापयतीत्याज्येनैवैतक्षुप्तं^४ वासो भवत्युदाहुरन्ति एषा
 नाम वृक्षाक्षेयामेवैतद्भवत्येयं वाजपेयः सर्वमग्नदग्नेमेके^५.
 ब्रुवत^६ आदेयादेव इहसामैरुविश्रमं वैष्णवीषु शिपिविष्ट-
 वताषु सुवीरधिति^७ ॥ ३४ ॥ विश्वः ॥

॥ इति पञ्चविंशः प्रश्नः ॥

अथायः राजसूयो ऽर्धमप्रदशैर्मासैः संतिष्ठते ऽर्धषोड-

शैर्वा^१ तस्मिन्सोमसंख्याः पञ्चैकाद्या^२ अहीनो द्विरात्रः^३ पट्

काला^४ अष्टौ यूपाः षड् द्वाग्निष्टोमिका द्विपशौ^५ पशुवन्धे^६

सौत्रामण्यामष्टमस्तोत्रावन्त एवावभृथाः^७ क उ खलु हविषो

४६. ३. ५ हविर्निरूप्यत इत्यानुमत इत्येव ब्रूयात्कृष्णं वासः कृष्णतूपं दधि-

४७. ११. णेति^८ कृष्णदशमित्येवेदमुक्तं भवति^९ काममिच्छा पशुवन्धेनेति^{१०}

संतन्येष्टोद्वाययणेन वा पार्वणेन वा यजेत^{११} कथमु खलु साक-

मेधपरंपीति^{१२} महाराचे पूर्वा संतनिः श्वो भूत उत्तरा प्रदोषे^{१३}

किमु खल्वसमुदितं भवतीति^{१४} प्रागनूयाजिकात्संप्रैषादित्येव

५१. १ १० ब्रूयाद्वाहस्यत्वं चरुं निर्वपति ब्रह्मणो गृह इति^{१५} योऽन्यो

५१. १६ याजमानासंयुक्तो^{१६} ब्राह्मणो^{१७} भवति^{१८} भगाय चरुं वावातायै

५२. १. गृह इति^{१९} यान्या महिष्या^{२०} एव^{२१} सुभगा भवति^{२२} नैर्घृतं

५७ चरुं परितृप्त्यै गृह इति^{२३} दुर्भगेवैयोक्ता भवति^{२४} पौष्णं चरुं

१ Thus M only; पंचशै काह H, पंचाहैकाद्या (18 पच षड रकाद्या ८) पंचाहैकाह Ben U, पंचाहैकाहिनी De

२ माला MSS.—द्विरात्रसैका the Vivaraṇa

३ Thus G (sec. m.) and the Viv 'पशुपशुवन्धे De, 'पशुपशुवन्धे G (pr. m.) Ben U H, 'पशुपशुपशुवन्धे M.

४ Uncertain reading, याजमानासं M Be Ben, याजमानसं H U G (pr. m.), याजजनसं G (sec. m.). The Viv. : योन्याजनसंयुक्तः and यन्या जनसंयुक्तः ।

५ After ब्राह्मणो Ben G H U ins. ब्रह्मा, M ब्रह्म; this word is miss. ing in Be and has been effaced in G and Ben.

६ Conjectural reading. महिष्यैव H Be U Ben, महिष्यैव M, महिष्यै G (omitting एव) .

भागदुघस्य गृह इति^१ महानसिक^१ एवैष उक्तो भवत्यथायु-
दाहरन्ति यो भागज्ञाभौ^२ दोग्धि स एवैष उक्तो भवति^३
द्वादशाहेन^४ रत्निना^५ श्वी^६पि^७ त्रयोदशे^८ मैत्रावार्हस्त्यं^९
ज्ञाहो ऽवशिष्ट एतस्यैव^{१०} पूर्वपक्ष^{११} तस्मिन्मन्तनीभ्यां यजेताय
चेदुक्त्ये ऽभिषेचनीये ऽग्निं चिन्वीतैतस्मिन्नेव द्विरात्र आग्नि-
कानि सावित्राणि ऊत्तोखाः संभृत्य पशुग्रीवाणि च वायथ्येन
पशुना यजेत^{१२} ॥ १ ॥

- L. 97. 7. अपां पतिरसीत्यपांपतीयाः^१ समुद्रिद्याणामेवैता उक्ता
भवन्ति^२ मरुतामोज स्वेति निवेष्ट्या^३ श्रवर्तानामेवैता^४ उक्ता
भवन्ति^५ सूर्यवर्चस स्वेत्यभिदृष्ट्याः^६ प्रसन्नानामेवैता उक्ता^७
भवन्ति^८ शक्ररौ स्वेति^९ गोरु^{१०} जरायोरेवैता^{११} उक्ता भवन्ति^{१२}
I. 111. 15. सो ऽचैवाग्नेयेनाष्टाकपालेन यजेतेति^१ सद्यः संतिष्ठमान उक्त्य
एतत्सूत्रं भवत्ययं चेदतिप्रवर्धेत तदानीमेवाग्नेयेनाष्टाकपालेन

१ Thus Be Ben (sec. m.); महानसिक G (sec. m.) and one copy of the Viv; महानसिक H U G (pr. m.) Ben (pr. m) and another copy of the Vivarana; महानासौ M.

२ भौ M Ben, भि Be H G U

३ श्राहो M.

४ दशो M. दशौ all the other MSS

५ एव om. M.

६ Thus G U M, वेष्ट्या Be Ben, वेष्ट्या H.

७ आष्टकपाली or आष्टकाली MSS.

८ Thus all, against अनिदृष्ट्याः of the text proper.

९ नोरजरायो seems to have fallen out.

१० Conjecturally; नोरजरायो M, नारजरायो G (pr. m.), नारजरायो Ben (sec. m.), नारजरायो Ben (pr. m.), नारजरायो JI Be U, नारजरायो G (sec. m.).

114. 4. यजेत^१ श्वो भूते सारस्वतेन^१ दशदशा च चमसमभिसंजानत
इति^१ श्वोदचमसे चोद्गादचमसे च सप्तसप्ताथेतरेषु नवनव^१
117. 1. प्रचर्षणप्रभृतय एवेते^१ भवन्त्यशुपोमान्ता^१ अयायं प्रतीचीन-
स्तोमः केशवपनीयो इतिरात्रः^१ षोडशिको भवति^१ तस्य
१ ह्यग्निष्टोमिकानि स्तोत्राश्चावृत्तानि भवन्त्येकविंशो बहिष्य-
वमानः सप्तदशान्याज्यानि माथ्यंदिनश्च पवमानः पञ्चदशानि
पृष्ठान्यार्भवत्य^१पवमानस्त्रिविधज्ञायन्नियमित्य^१थ^१ प्रतीचीन-
स्तोमाश्च केशवपनीयायातिरात्राय दौचिते^१ तस्य षड् दौचाः
7. 14 यदुपमदस्त्वयोदशां प्रसुतश्चतुर्दशामुदवमानमथैतस्मिन्नेव पचा-
१० वशेषे व्युष्टये^१ द्विरात्राय दौचिते^१ स एतां चैकाः^१ रात्रिं
पूर्वपचस्य दौचितो भवति द्वे चापरपचस्य^१ तासां^१ द्वादशो-
पमदो^१ ऽथोपवसत्य^१थोपवसथीये^१ ऽहन्यमावास्यायां^१ पूर्वमह-
18 2 र्भवत्युत्तरस्मिन्नुत्तरमिति^१ संतिष्ठते व्युष्टिर्द्विरात्रो^१ ऽथो-
त्तराः^१ ग्राह्यामध्यवक्षेद^१थ सथित्वाग्नीविहृत्योदयनीयायाग्नि-

१ Thus Ben. हवे M, हवे H Be G U

१ Thus M G (sec. m.), भवति Ben, भव the other MSS.

१ च om. H Ben.

१ Thus M only, व्युष्टि the other MSS.

१ Thus G (sec. m., first hand invisible) and the Viv., which comments: द्वातीयप्रभृतौनाम्, तस्यांसा H U, तस्यांसा Be, तस्य M, Ben, defective.

१ Thus, hesitatingly, emended; थोपवसत्याहान्योपवसथीभवतिमावा^१ G (pr. m.), थोपवसत्याहान्योपवसथ्यमावा^१ Ben, थोपवसथ्येहन्यमावा^१ G (sec. m.), थोपवसथ्याहान्योपवसथ्योमावा H Be M (the last only "सथ्ये-ममा"), थोपवसथ्याहान्योपवसथीमावा^१ U.

१ Thus, here and further on, M only; "द्विदि" all the other MSS.

ष्टोमाय^१ दौचिते^१ तस्य तिस्रो दौचास्त्रिष उपषट्ः सप्तमां
 प्रसृतः^१ संतिष्ठत एष^१ उदयनीयो^१ ऽग्निष्टोमः सहस्रदक्षिणो^१
 ऽयैतस्मिन्नेव पचावग्रेषे चवस्य धृतिनाभिविधत्ते^१ देविकाह-
 विभिस्त्रैधातवीयया मौचामण्येति^१ संतिष्ठते राजसूयो
 ऽर्धसप्तदशैसांसैर^१थ ग्राहीकेः केशवपनीयान्तर्से^१ ऽर्धषोडशाः^१ ॥
 ॥ २ ॥ प्रथमः ॥

अथातो ऽञ्जसवः^१ प्रसिद्धमेव प्रथमो ऽर्धमासः संतिष्ठते^१
 पञ्चाहेन चातुर्मास्यानि ब्रूहेन संतनी अष्टमे ऽहनीन्द्रतुरीयं
 नवमे ऽङ्गि पूर्वाणि देविकाहवीर्यि दशमे ऽङ्गुत्तराण्येकादशे^१
 द्वादशे त्रयोदश इति चिष्युर्नैषतुर्दशे वैशानरो द्वादश- १.
 कपालः पञ्चदशे बाहणो यवमयवृत्तरिति मासो^१ द्वादशाहेन
 रविनाः ऽहवीर्यि त्रयोदशे मैत्रावाहंस्तथं ब्रूहेन संतनी
 अर्धमासेनाभिषेचनीय उक्थ्य इति द्वौ मासावर्धमासेन
 सप्तदशो दशपेथो ऽर्धमासं दौचितो^१ दौचितप्रतीति त्रयो
 मासा^१ अर्धमासेन प्रतीचीनस्तोमः केशवपनीयो ऽतिरात्रो १५
 अर्धमासेन युष्टिर्द्विरात्र इति चत्वारो मासा^१ अर्धमासेन
 चवस्य धृतिरिति^१ ते ऽर्धपञ्चमा^१ अथ ग्राहीकेः^१ सप्ताहेन

१ Thus M; 'विष्टुत्योदयनीयाया' or 'यया' the other MSS.

१ स्वमुपपन्नानोषा Ben.

१ Thus G (see m.) and the Vic.; 'भिषत्ते' De U, 'भिविधत्ते' Ben, 'भिषीयते' M.

१ Thus M Be G (see. m.), 'चौदशः' H U G (pr. m.), 'चौदश' Ben.

१ चवस्य^१ De Ben.

१ Effaced in M.

मनुब्रूयादिति धाय्वालोक्त एता धातव्या भवन्धाग्नेयः सर्वा
गायत्र्यः^१ सर्वाणि कृन्दाः^२ मनुब्रूयादपरिमितमनुब्रूयादिति
धाय्वालोक्त एवैता धातव्या भवन्ति^३ नैताः सर्वा गायत्र्यो^४
गायत्र्यो पुरोऽनुवाक्या भवति विष्टुग्याज्या^५ पुरस्ताद्भक्ता
पुरोऽनुवाक्या भवत्युपरिष्ठाद्भक्ता याज्या^६ मूर्धन्वती पुरोऽनु-
वाक्या भवति नियुक्त्या यजत्युपाऽशुयाजमन्तरा यजतीति^७
दर्शपूर्णमासयोरेवैतदुपपद्यते नान्यत्र^८ ॥ ४ ॥ तृतीयः ॥

अयेनाः कान्या इष्टयो निष्पूरौषेणैव प्रयोक्तव्या भवन्ति^९
स^{१०} संवत्सरं पयोव्रतः स्याद्वादमाहं वा यावद्वा^{११} श्सीत^{१२}
तासां याः समानसंयोजना एकां चेत्तासां निर्वपेत्सर्वा एवैता^{१३}
निर्वपन्त्या भवन्ति ययो एतदनायुक्तो^{१४} ऽग्निपरिवरो ऽन्यमुद्धृत्य
पुनरनुद्धरति^{१५} कथमत्र प्रायश्चित्तः^{१६} सिध्यतीर् न सिध्यतीर्
इति^{१७} सिध्यतीत्येक आह्वर^{१८} हैक आह्वर्न सिध्यतीति^{१९}
निर्दिष्टभागो वा एतयोरन्यो ऽनिर्दिष्टभागो ऽन्य इत्युभाबु^{२०}
II. 125. 3. खन्विमावनिर्दिष्टभागौ भवतो^{२१} नैव सिध्यतीति^{२२} तन्त्रं^{२३}
ष्ट्रेरादानं^{२४} गार्हपत्यसकाशादृष्टिमाददीत^{२५} तथाहवनीये^{२६}
वैश्वानरस्य कपालान्नुपदध्यात्^{२७} प्रदक्षिणमावृत्य गार्हपत्ये माहृतस्य

१ Found in Ben H, the other MSS. om. the word.

२ Thus G, यावद्वा द्रष्टीत Be, यावद्वाद्यक्षीत M U, यावद्वाद्यक्षीत H
याव -- सीत Ben

३ Thus Ben Be G (sec. m.); *नुयुक्तो H G (pr. m.) U, *नुयुक्तो M.

४ Thus G M U; उभाउ H Be; Ben defective.

५ तथा^१ G (sec. m.).

- कृतानि पिष्टानि समुष्य^१ संयुत्य^१ व्यभिमृश^१ पिण्डौ^१ कृत्वा-
 येण^१ मारुतस्य पिण्डं पर्याहृत्याहवनीये वैश्वानरमधिपृष्ट्या-
 त्मदक्षिणमावृत्य^१ गार्हपत्ये भादतं त्वचं ग्राहयित्वेमं त्वचं
 ग्राहयेदमुं पर्याग्निं कृत्वेमं पर्याग्निं कुर्यादमुं अपयित्वेमं अप-
 * येदपि वोभयमेवोभयत्र कुर्यात्तस्य श्रुतस्यासादनं दक्षिणं
 परिधिसंधिमपरं^२ विमुच्य दक्षिणं वा परिधिमघेण^१ सिद्ध-
 25. 11. मत ऊर्ध्वमेतस्मिन्वा एतौ मृजाते यो विदिषाणयोरन्नम-
 26. 22. त्तौतौतरमितरेणेत्येवैष^३ उक्तो भवति^१ यं मृधो ऽभि प्रवे-
 पेरचाष्ट्राणि वाभि समियुरिति^१ प्रतिवेशा राजानो मृधः^१
 27. 15. १० स्व एव जनपदा^४ राष्ट्राणि विभो^१ यो हतमनाः स्वयंपाप
 इव स्यादिति^१ सति वस्त्रे हतमनाः स्वयंपाप इव स्यादिति^१
 27. 21. साधुरूपे कुले स्वयंपापो^१ यस्यै प्रत्तमिव सन्न प्रदीयेतेति^१

१ Thus Be M, संयुत्यनूद्यभिमृश U G, समुष्यसंयुत्यपिण्डौ व्यहृत्यामेव
 Ben, संयुक्तनूद्यभिमृश H.

१ Thus (अधिपृष्ट्यात्) Ben, अधिपृष्ट्यात् M, अधिपृष्ट्यात् G H U, अधि-
 पृष्ट्यात् Be, cp XXVI G-279. ७ अधिपृष्ट्यन्; it is synonymous to
 अधिपृष्ट्यात् ।

१ Om. Ben.

१ Thus all the MSS. exc M, which has परिधिसंधिमन्वितरं; is
 अपरं to be cancelled? A prayoga omits it

१ Thus G (sec. m), °द्वनत्तौतरमितरेणेत्येव U, °द्वनत्तौतरमितरेणेत्येव
 Ben, °द्वनत्तौतरमितौतरमितौतररेणेत्येव M, °द्वनत्तौतरमितौतररेणेत्येव एवैव Be,
 °मितरेणेत्येव H (partly defective)

१ वा ins. G.

- II. 123. 17. प्रत्नमनुपाकृतं^१ प्रतिवध्यमानमेवैतद्भवत्य^२यास्यामध्वरुकच्याया-
मिडान्तो^३ प्रथमं तन्त्रं कुर्यादेवं द्वितीयं^४ तृतीयेन सहावशेषं
वर्तयेत्कथमत्र भञ्ज इति^५ तत्रतत्र वा भञ्जयेदपि वा
- II. 130. 4 सर्वासां समवदाय ऊत्तान्ततो^६ भञ्जयेदन्तर्धानोवा देय इति ।
- II. 130. 7. यजमाचक्षेवैष गौठादातव्यो भवति^७ वेदिं परिगृह्णार्धमुद्ध-^४
- II. 131. 6 न्यादर्थं नेति^८ दक्षिणं वा वेदेरर्धमपरं वेत्यै^९द्रस्यावदाय
वैश्वदेवस्यावद्येदयेन्द्रस्योपरिष्ठादिति^{१०} हे एवेते अवदाने षष्ठे
- II. 131. 9. भवत^{११} उपाधायपूर्वयं^{१२} वासो दक्षिणेति^{१३} प्रवेणतो^{१४}
वान्ततो वा ताद्याणि वा नीलानि वा सूत्राण्युपहितानि^{१५}
- II. 131. 13 भवन्त्यपि वोपधानरञ्जुरेवैषोक्ता भवन्त्यास्यां सज्जानेष्ट्या^{१६} १०
सकृदेवानुवाचयेत्सकृदाश्रावयेद्द्वे श्वसौ याज्यानुवाक्ये भवतः^{१७}
॥ ५ ॥

१ Thus Be; °मनापकृतं M G (pr. m.), °मनापाकृतं Ben H U,
°मनापाकृतं G (pr. m.); °मनापाकृतमप्रति °G (sec. m.).

२ Thus (प्रतिवध्यमानं) M G U, प्रतिवध्य' the other MSS. (G,
अप्रतिवध्य° sec. m.).

३ Thus Ben, ऊत्तान्ततो G U M, ऊत्तान्तिनी H.

४ Thus (cp. XIII. 20: 131. 5) M only, उपधाय° the other MSS.
and the Viv.

५ Thus M Be, प्रतिवेणतो Ben. प्रवणो H, प्रवेणतो G U, प्रपनः the
Viv. (both copies).

६ Thus Ben M Be °जानि G H U.

७ Thus Ben Be U G, संजानेष्ट्या M H, the correct reading seems
to be (see XXIV. 3: 187. 7) सज्जानेष्ट्या ।

132. 16. अथ वै भवति यदि नावगच्छेदिसमहमादित्येभ्यो^१ भागं
निर्वपाम्यामुष्मादमुष्ये विग्रो ऽवगन्तोरिति निर्वपेदिति निरु-
पोपरमति^२ । परिदानान्तं कर्म कृत्वायेताग्नीहोतृकृष्णाजिने
समुषोत्तरार्धे ऽम्यगारस्यामञ्चयेदथावगते स॒प्तादयेत्प्रोक्षण-
133. 15. * प्रभृतिना कर्मणा प्रतिपद्येत^३ सिद्धमत ऊर्ध्वं^४ यथा नख-
निभिन्नायामेव॒ शतकृष्णलायां^५ पुरा वा तण्डुलानामावप-
नाद्रुक्कामवदध्याच्छृतमुत्तरमपि^६ वैन॒ शतमेव सुवर्णं रजताभ्या॒
136. 9. रूक्षाभ्यां परिगृह्णान्तर्वेद्यामादयेदग्नेयस्य च सौम्यस्य चैन्द्रे
समाधेययेदिति^७ व्यभिष्टृष्टानां पिण्डानां पुराधिष्ठन्ना-
138. 12. * समाधेययितव्यं^८ भवति^९ सर्वेषामभिगमयन्नवद्यतीति^{१०} सदै-
140. 17. वतस्य^{११} सस्त्रिष्टकस्येत्येवेदमुक्तं^{१२} भवत्यथो खलु यावतीः समा
एथ्यन्मन्येत तावन्मान॒ स्यादिति^{१३} त्रि॒श्रद्वर्षेऽस्यात्सप्ततिमानं
कुर्वीत^{१४} चत्वारि॒श्रद्वर्षेऽस्यात्षष्टिमानं कुर्वीत^{१५} एवैतस्याभि-

१ इदम् instead of इमम् Bo Ben H M.

२ Probably इति has fallen out

३ अवदध्यात् Ben M, उपदध्यात् Bo G U H.

४ Thus ('विग्रजनात्) M G (sec. m.), 'विग्रजनात् U H G (pr. m.),

'विग्रजनात् Bo; Ben is defective; cp. अविग्रजनात् XXVI 5: 277. 2.

Bhavaśvāmin gives the periphrase: प्रागधिष्ठयत् ।

५ Thus U G Ben, 'नीतिमदैवस्य M, 'नीतिमदैवतस्य H, 'तिनोडे-
दैवतस्य Be.

६ Thus M only; सस्त्रिष्टकस्ये^{१०} Be, सस्त्रिष्टकस्ये^{११} or त्रिष्टकस्ये^{१२} the
other MSS.

IL 142. 12. वृद्धिकल्पो^१ ' इय वारुणेषु च संज्ञानेष्ट्या^२ च स्रष्टृदेवानुवाच-

IL 142 16. येत्स्रष्टृदाश्रावयेत्स्रष्टृदानाः समानदेवता^३ आपोनश्रौयं चरं

पुनरेत्य निर्वपेदिति^४ को नु खल्वपां नपाद्भवतीति^५ वैद्युत

IL 145. 12. इत्येव ब्रूयात्कृष्णमधु चेति^६ पौत्तिकमित्येवेदमुक्तं^७ भवत्यन-

स्त्रिगधमिति^८ त्रिवलीकमित्येवेदमुक्तं^९ भवत्यथापुदाहरन्ति^{१०}

IL 149. 13. चिच्छदिष्कमित्येवेदमुक्तं^{११} भवति^{१२} यथा चिधातावेव^{१३} :

संदिग्धपुरोडाशस्यावदानकल्पः^{१४} ॥ ६ ॥ चतुर्थः ॥

IL 152. 2. स सर्पानसृजतेति^{१५} मामा एवैतं^{१६} उक्ता भवन्ति^{१७} स

IL 155. 10 वयाः स्रष्टृजतेति^{१८} छन्दाः स्रष्टृवैतान्युक्तानि भवन्ति^{१९} स वैव

IL 155. 13. स्यादिति^{२०} पुराणगार्हपत्यमभ्युपदिशन्ति^{२१} तस्य पशुवेलाया-

मुल्लुक्मादाय दक्षिण्या द्वारोपनिर्हृत्य दक्षिणेन सदः परीत्य

दक्षिणेन माजालीयं धिष्णियं पर्याहृत्यान्तरेण यूषं साहव-

नीयं शोपातिहृत्यान्तरेण चानालोत्कराबुदङ्गुपनिर्हृत्य तेन

पशुः अपयेयुर्य यदाहवनीयादुल्लुक् स्यादपया तत्सहा-

१ स्रष्टृ om. M; Ben Bo are defective here.

२ संज्ञानेष्ट्या again M G U H, see above

३ पौत्तिकं M Ben, पौत्तिकं the Viv. (one copy), पौत्तिकं G U, पौत्तिकं H Bo and another copy of the Viv.

४ चिच्छदिष्कं Ben H, चिच्छदिष्कं Bo M G U.

५ Thus Ben; चिच्छदिष्कं M, चिच्छदिष्कं Bo, चिच्छदिष्कं H G U.

६ चिधातावेव Bo, चिधातावेव M, चि (or चै चै) धावतीवेव the other MSS.

७ Thus M only, स्रष्टृता all the other MSS.

- हरेयुः^१ किं देवत्यानि खल्वपायानि भवन्तीति^२ हे प्राजा-
 १५६. १४ पत्ये आग्नेयं वायव्यं वैश्वदेवमितीष्टर्गो वा अध्वर्युर्यजमान-
 सेष्टर्ग इत्युष्णापमित्येवेदमुक्तं^३ भवत्यथाप्युदाहरण्यध्वर्युरेवैष
 उक्तो भवत्यसन्धान्मा मन्त्रात्पाहि कस्यासिदभिग्रस्या इत्यु-
 १५७. १४ याहारो ह^४ वा आमन्यो मन्त्रस्तस्मान्मा पाचीत्येवेदमुक्तं
 भवति^५ तस्माद्यज्ञवास्तु नाभ्यवेत्यमित्यहोरात्रावित्येकं^६ याव-
 दग्नयः श्रौताः^७ स्युरित्येतदेकं^८ यावदेनमभिवर्षेदित्येतदपरं^९
 १५९. ९ द्वौ समुद्रौ विततावजूर्यावित्यहोरात्रावेवैतावुक्तौ भवतः^{१०}
 पर्यावर्तेते जठरेव पादो इत्युदरे पादा इत्येवेदमुक्तं भवति^{११}
 १६०. १० तयोः पश्यन्तो अतियन्त्यन्यमपश्यन्तः सेतुनातियन्त्यन्यमित्यहः
 पश्यन्तो अतियन्ति रात्रिं^{१२} खप्नेन सेतुनातियन्त्यन्यमिति^{१३}
 १६३. १० हे द्रधसी मततो वस्त एक इत्यादित्यो ऽहोरात्रे वस्त इत्ये-
 वेदमुक्तं भवति^{१४} तिरोधायैत्यसितं वसानः शुक्रमादत्ते अतु-
 द्वाय जार्या इति^{१५} रात्रिं वसानस्तिरोधायैति शुक्रमादत्ते
 १६७. ८, १५ ऽहरित्येवेदमुक्तं^{१६} भवति^{१७} कीटावपम्रस्येति^{१८} कतमो तु
 १६७. १० खल्वयं कीटो भवति^{१९} य एवैष पिण्डान्मन्वर्तयतीति^{२०} नित्ये

१ Thus (जष्णापम्) M G U H and the Viv. (periphrase: दर्शो वा उदुर्बं वा); उदुर्बं Be, उ-पं Ben.

२ Only given by M Be.

३ All the MSS. om. the visarga and Be reads मित्वा ।

४ अरति MSS.

५ इति ins. M G U

ग्रहणे वैष्णवीसृचमनुवर्तयतीति^१ वृषदाव्य एवैषानुवर्तयि-
तया^२ भवति^३ ॥ ७ ॥

- II. 171. 8. अथातो ऽतिपाक्षान्याख्यास्याम^४ इमे चैव^५ वृष्ट्याति-
पाक्षाः पक्षेत्रा वाजपेये^६ परःसामानशार्वाक्यामानस्य भूयि-
वैपुवते^७ वैश्वकर्मेणादित्यौ गवामयने^८ प्राजापत्यो महाभ्रते^९ ॥
वार्हस्पत्यो वृहस्पतिसवे^{१०} वैश्वे चोद्भिदि च लिपिमति च
वृषा सो अश्वः पवत इति च^{११} दावशमेधे महिमानावा-
देष्टादेवाश्वस्य वपां महिमाभ्यां^{१२} परिजुहुयात्कथमु खलु
परःसाक्षां भवो भवतीति^{१३} इद्रवद्गणस्य सोम देव ते मति-
विदो माध्यन्दिनस्य सवनस्य त्रिष्टुप्कन्दर्भो^{१४} ऽद्विरोषधीभिः^{१५}
पौतशौषधीभिः प्रजाभिः पौतस्य प्रजाभिः प्रजापतिना
पौतस्य मधुमत उपहृतस्योपहृतो^{१६} भवयामीत्येव एवार्वाक्या-
I. 177. 18. वामावृत्तो भवो^{१७} ऽष्टाप्रूड्विरथं दक्षिणेत्यष्टापिष्ठकमित्येवेद-
मुक्तं^{१८} भवति^{१९} इौ वेद्वर्भौ स्यातां दादग्रपूट् स्यादेको व

१ Thus M, नुवर्ति(र्त्तौ)तया Be G H, 'नुवर्तयितव्यं U, नुवर्तया Ben.

२ इति ins. M G U.

३ चैव MSS.; the Viv. points to चैव ।

४ Thus (with 'ना') all (only मदीया Ben), also the Vivampana.

५ ...x Thus acc. to the Viv. and cp. Ap. XXI. 21. 4. The MSS. more or less corrupt.

६ Thus Be G U; 'ष्टापिष्ठक' M; 'ष्टाप्रूड्विरथ' H; Ben altogether corrupt. Is पिष्ठक = पिष्ठक ? or are we to read पुष्ठाक ? The same word occurs VII. 6; 209. 18.

महाकोशः स्याद्वाववान्तरकोशौ स्यातामथास्त्रिगर्भाया^१ आन्वे-
नैवैतान्वस्थानि^२ समुदायुत्य मध्यमेन पर्जनान्तःपरिधि निन-
येद्गर्भुवः सुवरिति^३ ॥ ८ ॥ पञ्चमः ॥

[180. 5.

यदालम्बायामभ्रो भवतीत्यालम्बायां चेदभ्रः स्यात्सः स्या-

५ पयेदेवाथ चेदुपाकृतायामधः स्यादन्यसेतस्मिन्स्थान उपाकृत्यो-

[180. 12.
899.

न्तरममेघसंपन्नमेतयागमयेरन्वित्येमे^४ जया अभ्याताना^५

राष्ट्रभृत्^६ इत्याहिताग्नेस्थानाहिताग्नेस्थान्यत्र विहारादृष्टा भव-

न्त्यभिसमारम्भान्वेनानाचार्याः^७ प्राक् स्त्रिष्टकत उपजुह्वत्यष्टौ

वसव इति^८ कतमे नु^९ खल्विमे वसवो भवन्तीति^{१०} पृथिव्य-

१० न्तरिचं घौरग्निर्वायुरादित्यश्चन्द्रमा आप इत्येते ऽष्टौ वसव^१

एतेषु वा इदं सर्वं प्रतिष्ठितं यदिदं किंच^१ य एवं वेद

प्रत्येव तिष्ठत्येकादश रुद्रा इति^१ प्राणा एवैतं^२ उक्ता भवन्ति^१

द्वादशादित्या इति^१ मासा एवैतं^२ उक्ता भवन्ति^१ पञ्च

गृह्यन्ते नवनव गृह्यन्ते पञ्चधा विगृह्यन्ते^१ नवनवाऽग्नवो

१ Uncertain reading, °गर्भाया the Viv.; °गर्भयाजमान्वेना° Ben, गर्भ-
यागमान्वे° M, °गर्भमान्वेना° Be G U, गर्भमान्वेना° H

२ °स्थानि G Be and the Viv., °स्थानि M U Ben, °स्त्रिणि H.

३ Thus (°नरमेव°) M, °नरमेव° or °नरमेव° the other MSS., but
cp. the Vivarana. उत्तरस्त्रिमेघवरिति ।

४ Thus M; जया ऋभ्यातानावाष्ट° Be G U, जयाभ्यातानावाष्ट° Ben H.

५ Thus, in accordance with the Viv., G; °विषमारम्भा° M Be,
°विषमारम्भा° U Ben H.

६ Om. M.

७ Thus both times M and G (sec. m.); रवेता the other MSS.

- भवन्त्यथ य एव द्रव्यमो मन्त्र एतेषामेवैषो ऽभिग्रहणाथो^१
 C. 192. 10. दृष्टो भवति^१ तां दुग्ध्वा ब्राह्मणाय दद्याद्यस्मान्नं नाद्या-
 II. 196. 2. दिति^१ मैत्राय प्रत्यवस्थितायैवैषा दातव्या भवति^१ किंदे-
 वत्या उ खल्वतिरिक्तसोमा^१ भवन्तीति^१ ययं यदमभ्यतिरि-
 चेरः सत्तदेवत्या^१ एव स्युरित्येतदेकमथापरं^१ विज्ञायत उ^१
 खल्वेषां^१ ब्राह्मणमथ कस्मादेन्द्रो यज्ञ आ सः स्यातो रित्येतन्मा-
 II. 199 5 दैन्द्रावैष्णवा एव भवन्ति^१ तेन श्रौतीभवता षडहसः स्यां
 काक्षेयुरिति^१ षडहब्राह्मणमेवैतद्भवत्यथ चेदहः संयोग^१ एव-
 मापद्येत^१ यथापि नव मध्यमानि सांवत्सरिकाण्यहानि मंनि-
 गच्छेयुस्तदानीमेवैमः श्रौतीकृत्वा संचित्युरथ चेदुद्यनीये^१
 ऽतिराव^१ एतदेव^१ प्रजा वै सत्तमासत तपस्तप्यमाना अजु-
 ङ्घतीरिति^१ तत्पृच्छन्ति^१ कतमत्तत्तत्^१ भवतीति^१ यदेवै-

१ Thus M and the Vir.; all the other MSS. सः instead of मि

१ तिरिक्त सोमो भवतीति M Ben (the last without रति), 'तिरिक्त-
 सोमा भवन्तीति the other MSS

१ देवता MSS

१ Thus G M U H, खल्वेषां खले Be, खलेब्राह्म Ben. The last
 reading seems to point to खल्वेषां प्र, cp. the Vir.: खल्वेषां ब्राह्मणम्;
 but the Brāhmapa here cited is to be found TS. III. 3. 7 3.

१ Thus M and the Vir.; 'संयोगे एवमा' G U, संयोगमेवमा M Be H.

१ Thus M; तिरावे एतदेव H U (sec. m.) तिरावतदेव G U (pr. m.)
 तिरावतदेव Ben, तिरावतिरेव Be.

१ पृच्छन्ति M only (cp. XIV. 1: 152. 5), पृच्छन्ति all the other MSS.

१ Thus corrected; कतमत्तत् M Be U H, कतमत्तत् Ben G (sec. m.).

तदनाहिताग्रयो वृथाश्रमः आस्यन्त्येतत्सत्त्वं^१ भवतीति^१
॥ ८ ॥ पष्ठः ॥

[204. 2.

204. 10

आश्विनं प्रागाश्विनमिति^१ कियन्नु खल्वश्विनं भव-
तीति^१ द्वियोजनं वा यावद्वाश्वो ऽह्ना गच्छेद्विस्तावा^२ वेदि-
भवतीत्याग्निकस्य प्रक्रमस्य चतुरश्रकृतस्याह्णयामानमाददीत^३

स प्रक्रमः स्यात्तेन वेदिं विमिमौतापि वा विष्णत्याश्र-
रथाचाणामेकविंशत्याश्र पदानामष्टाङ्गुलस्य च^४ चतुर्विंशं
भागमाददीत^३ स प्रक्रमः स्यात्तेन वेदिं विमिमौते^३
विस्तावो^५ ऽग्निर्भवतीति^५ चयः सप्तविधाः^६ स एकविंशति-

विधो^७ ऽथेतौ हृदौ मध्यतो देवयजनस्य जोषयत इति^७
किमर्थो^८ खल्विमौ हृदौ भवत इत्यश्वप्रावनो ह दक्षिण

आवभृथिक उत्तरो^९ द्वौ दासावनुजायै च पुत्रो ऽन्वाधेयायै
चेति^९ यो ऽस्य पितुरनुजायाः पुत्रः स पुरस्तान्नयत्यथ यो

२०८. १०. ऽस्य मातुरन्वाधेयायै पुत्रः सोऽपरो^{१०} जरत्पूर्वया सयं
२०९. ८. ११. जानु वेष्टयित्वेत्युपधानरज्जुरेवैषोक्ता भवति^{११} शतं वै^{१२} तस्या

१ Thus Ben H U G (pr m) आस्यन्त्येतत् M आस्यन्त्येतत् Be G (sec. m).

२ कियन्नु खल्व ins Be M, कथं नु खल्व H

३ स्तावान् Be

४ च given only by M and G (sec. m), cp. XXX. 4 s fin.

५ विस्तावान्वेदिर्भे M Be, विस्तावावेदिर्भे H.

६ नु ins. Ben.

७ Thus G M Be; सोऽथो H U, सोऽथो Ben.

८ Are we to supply वै also XV. 5: 209 8 or to accept that the Karmānta points directly to T Br. III. 8. 9. 3 ?

- I. 209. 11. राजपुत्रा इति^१ प्रतिष्ठिता एवैत उक्ता भवन्ति^२ यतः^३
- II 211. 5. राजानो^४ उषा इति^५ राजन्या एवैते नाभिषेच्याः^६ भवन्त्येषां
 सावित्रमष्टाकपालं प्रातर्निर्वपतीत्येषैः^७ प्रथमा सावित्री^८
 वैश्वदेवपत्न्यि द्वितीयापराष्टे तृतीयै^९ तद्वैकादिकं कर्म
 जानीयादुत्तरतश्च देवयजनादुदवस्तेच्चातुर्मासिकानां पशूना- १
- II. 217. 18. मेवं^{१०} वायव्याय^{११} पश्च एवं त्वपराय^{१२} सप्ताहान्वेतयेत्या यजत
 इति^{१३} कथमत्र भक्षा इति^{१४} तत्रतत्र वा भक्षयेदपि वा पुर-
 स्तादेवैतस्मै सप्ताहाय^{१५} यूपमाह्वये^{१६} राज्ञुदालमग्निं^{१७} मिनो-
 तीति^{१८} स्नेमातक इत्येवेदमुक्तं भवत्येषाण्युदाहरन्ति राज्ञु-
 दालमग्निं मिनोति भूणहत्याया अपचत्यै^{१९} पौतुद्रवावभितो १०
- II. 223. 5 भवतः पुण्यस्य गन्धस्यावसद्ध्या इति^{२०} तृतीयं दक्षिणानां ददा-
 तीत्याग्निकानामु^{२१} च^{२२} तृतीयं कामप्रेण सह तृतीयमतिरात्रे
- II. 223. 14. तृतीयं^{२३} चतुष्टोम एष भवति^{२४} चतुस्वरौय^{२५} एष^{२६} चतु-
 ष्टोमो भवति^{२७} ॥ १० ॥

१ Read यतमराजान ?

२ Conjectural reading, नाभिषेच्या M, नाभिषिच्या the other MSS.

३ Thus G Ben; Mom एवं, reading तेषां; त्वैवेवं U II, त्वैवेवं Be.

४ मेवं M G U.

५ वायवे Be H U.

६ इति the M.

७ Reading and interpunction dubious; आयेराज्ञु M, आयेराज्ञु G, आयेन राज्ञु the other MSS

८ Thus G M Be; जानायादाहृतं U H, Ben defective.

९ इत्येवे ins. M only.

१० इति एष G and the Vir., इति एष M Be, एषा (or एषा) एष Ben U H.

225. 7. एकस्मै स्वाहा दाभ्याः स्वाहेति^१ कथमु सस्वेताननु-
 226. 8. वाकाञ्जुडयादिति^१ यथाप्रकृत्यस्तथानन्तरायः^२ होतव्यास्तु-
 विष्मतिः रग्ना आदाय धूपानभ्यायन्ति चतस्रश्चतस्र इतरे
 परिकर्मिण इति^३ कथमेतासु नियुज्यादित्यस्त्रपरौ
 ५ गोमृग इति ते त्रयः समानरग्ना^४ रराथ्येषु तिस्रः^५ पर्य-
 ज्ञेषु पञ्चाग्रेषु ऽनौकवते रोहिताञ्जिरनङ्घानित्येतेष्वष्टौ^६
 सोमाय स्तराज्जे ऽनोवाहावनङ्घाहावित्येतेषु सप्ताथैतेषां त्रय-
 स्त्रयः समानरग्ना^७ मुख्यैष्वैषां चतुर्थी भवति^८ समानं
 कर्मा पर्यग्निकरणात्पर्यग्निकृतानामेतेषां पशूनामूनविष्मति-
 १० रसृज्यन्त^९ एकचत्वारिंशत्तमतिग्नियन्ते^{१०} द्विचत्वारिंशत्त-
 मेषाः^{११} शासा^{१२} भवन्त्यथे^{१३} ऽथ^{१४} द्वौ समासं गच्छतो^{१५} ऽथेत-
 रेषां प्रतिपशु^{१६} संपद्यन्त^{१७} इन्द्राग्निभ्यामोजोदाभ्यामुष्टाराविति^{१८}
 235. 6. प्रासज्यावेवैतावुकौ^{१९} भवतो^{२०} ऽथैतस्मिञ्कल्मलिशर्च^{२१}

१ •तथानन्तराय MSS (only G. •नन्तरा see m and M. •तथांतरायं)।

२ इति supplied by me.

३ •नितिवेष्वष्टौ G U Be.

४ कन om. M, कना read Be U.

५ श्वेषां instead of श्वां G U H.

६ Thus M; श्वा G Be, शासा Ben U H.

७ Thus M Be G (sec m), •थेन Ben, यन U H.

८ Thus Be G, •पशुः or •पशुं the other MSS.

९ •पद्यवे Ben H.

१० Thus G M Be; सप्रसंख्या Ben, सप्रासंख्या U H.

११ Thus (यन्मलिशर्चं चा.) M, •शर्च Be Ben H U, •वशाशुषि G (sec. m.).

- II. 209. 11. राजपुत्रा इति ^१ प्रतिहिता एवैत उक्ता भवन्ति ^१ श्रुतः^१
- II. 211. 5. राजान^२ उवा इति ^१ राजन्या एवैते नाभिषेच्या^३ भवन्त्य^४य
सावित्रमष्टाकपालं प्रातर्निर्वपतीत्येवै^५ प्रथमा सावित्री^६
वैश्वदेवपक्षि द्वितीयापराश्वे तृतीयैतद्वैकाशिकं कर्म
आनीयादुत्तरतश्च देवयजनादुदवस्त्रेचातुर्मांसिकानां पशूना- १
- II. 217 18 सेव^७ वायव्याय^८ पशव एवं त्वपराय^९ ^१ सप्ताहान्वेतयेद्या यजत
इति ^१ कथमत्र भवा इति ^१ तत्रतत्र वा भवयेदपि वा पुर-
स्तादेवैतस्मै सप्ताहाय ^१ यूपमाश्राये^{१०} राज्ञुदालमग्निष्ठं^{११} मिनो-
तीति ^१ स्नेहातक इत्येवेदमुक्तं भवत्येषाप्युदाहरन्ति राज्ञु-
दालमग्निष्ठं मिनोति भूणहत्याया अपहत्यै^{१२} पौतुद्रवावभितो ^{१३}
- II. 223. 5 भवतः पुण्यस गन्धश्चावहत्या इति ^१ तृतीयं दक्षिणानां ददा-
तोत्याग्निकानामु^{१४} च^{१५} तृतीयं कामश्रेण सह तृतीयमतिरात्रे
- I. 223. 14. तृतीयं^१ चतुष्टोम एव भवति^{१६} चतुश्चरौय^{१७} एष^{१८} चतु-
ष्टोमो भवति ^{१९} ॥ १० ॥

१ Read शतमराजान ?

२ Conjectural reading, नाभिषेच्या M, नाभिषिच्या the other MSS.

३ Thus G Ben, M om एष, reading सेषा; *त्येवैवै U H, त्येवैवै Be.

४ सेव M G U

५ *आये Be H U.

६ इति ins M.

७ Reading and interpunction dubious; *आयेराज्य M, *आयेतराज्य G, आयेन् राज्य the other MSS.

८ Thus G M Be; *आनानुदाहर्त U H, Ben defective.

९ इत्येके ins M only.

१० *रीया एष G and the Viv; *रीयादेव M Be, *रया (or *या) देव Ben U H.

225. 7. एकस्मै स्वाहा दाभ्याः स्वाहेति^१ कथमु खल्वेताननु-
 226. 8. वाकाञ्जुङ्गयादिति^१ यथाप्रकृत्यस्तथानन्तरायः^२ होतव्याश्चतु-
 विंशतिः रशना आदाय यूपानभ्यायन्ति चतस्रश्चतस्र इतरे
 परिकर्मिण इति^३ कथमेतासु नियुज्यादित्यश्वसुपरो
 ५ गोमृग इति ते त्रयः समानरशना^४ रराथ्येपु तिस्रः^५ पर्य-
 श्येपु पश्चाग्रये ऽनीकवते रोहिताञ्चिरनङ्गानित्येतेष्वष्टौ^६
 सोमाय खराज्ञे ऽनोवाद्वावनङ्गाश्चवित्येतेषु सप्तथैतेषां त्रय-
 स्रयः समानरशना^७ मुख्यस्यैवेषां चतुर्थी भवति^८ समानं
 कर्मा पर्यग्निकरणात्पर्यग्निलतानासेतेषां पशूनामूनविंशति-
 १० रसृज्यन्त^९ एकचत्वारिंशतमतिग्नियन्ते^{१०} द्विचत्वारिंशत-
 सेषाः^{११} ग्रामा^{१२} भवन्त्येते^{१३} ऽव^{१४} द्वौ समासं गच्छतो^{१५} ऽथेत-
 रेषां प्रतिपशुं संपद्यन्त^{१६} इन्द्राग्निभ्यामोजोदाभ्यामुष्टाराविति^{१७}
 6. प्रासज्यावेवेतावुक्तौ^{१८} भवतो^{१९} ऽथेतमिच्छन्त्यलिगर्भ^{२०}

१ *नथानन्तराय MSS. (only G *नन्तरा see m and M. *नथान्तराय)।

२ इति supplied by me

३ *नितितेष्वष्टौ G U Be

४ जन om. M, कना read Be U.

५ स्येषां instead of रेषां G U H.

६ Thus M, ग्रा G Be, ग्रामा Ben U H

७ Thus M Be G (see m), *येन Ben, यत U H.

८ Thus Be G, *पशुः or *पशु the other MSS.

९ *पद्यते Ben H.

१० Thus G M Be; सप्रसंज्ञा Ben, सप्रसंज्ञा U H.

११ Thus (इतमल्लिगर्भं वा) M, *गव Be Ben H U, *यथाशुवि G (see, m.).

- आशुपिष्टानि^१ संयुक्त्याशुकानामेवैतानि त्रीहौषां पिष्टानि
 शस्त्रलिप्तेष्वपि संयुतानि^२ भवन्ति^३ पृथक् प्रतिप्रस्थातारो ऽव-
 II. 240. ४ चन्ति^४ तेषां मैत्रावरुणा एवातुब्रूयुर्नार्येवैतानि प्रदानानि^५
 भवन्ती^६ लुवदाय स्वाहा वलिवदाय स्वाहेति^७ सूर्याचन्द्रमसा-
 वेवैतावुक्तौ भवतो^८ ऽथाशुदाचरन्ति संवत्सरो वा इलुवर्दः^९
 II. 242. ५ परिवत्सरो वलिवर्द इति^{१०} तस्य मूर्ध्नि जुहोति^{११} जुम्भाय
 स्वाहेति^{१२} किं देवत्या उ खल्वियमाहुतिर्भवतीति^{१३} वारुणौ-
 II. 242. 10 त्येव ब्रूयात्किं दीविर्विदीगय इति^{१४} विदिदिहौविकीदौ^{१५} ह
 II. 243. ४ किकिदीविर्भवति^{१६} पृथक् च^{१७} पतंगो^{१८} विदीगयो^{१९} ऽयेता-
 न्यशुतुपाकरोत्याग्नेयमैन्द्राग्रमाश्विनमिति^{२०} यमा एवैते कागाः^{२१}
 समानयोनयो भवन्ति^{२२} तेषामुक्तं चरणं यथैकादशिनानां
 II. 244. २ पशूनां^{२३} किं देवत्या उ खल्वृतुपशवो भवन्ती^{२४} तृतुदेवता
 इत्येतदेकमथापरमाग्निः प्रथमा ऐन्द्रा द्वितीया वैश्वदेवा-
 तृतीया मैत्रावरुणाश्चतुर्था वारुण्यत्याः पञ्चमाः सावित्राः षष्ठाः
 संवत्सराय निवचम इति प्राजापत्याः^{२५} ॥ ११ ॥ सप्तमः ॥ ११

१ Thus (संयुक्त्याशुकां) M, •यच Be Ben H U, •वशाशुपि G (sec. m.).

२ संयुता Ben, संयुक्तानि the other MSS.

३ om. Be.

४ All the MSS. exc. G ins. इति ।

५ Wholly uncertain reading. I have accepted the reading given by Be; विदिदिहौविकी M, विदिदिहौविकी U, विदिदिहौविकी H, विद् - - दिहाहुति Ben, विदिभिः किदिहेति G (sec. m.).

६ Thus Be, उत्रेवोर्विदी M, उपचमोर्विदी the other MSS.

I. 245. 1.

अथायं द्वादशाह उभयविधो भवत्यह्नौ वा सत्त्वं वा^१
 स^१ यद्यु^१ हैको^२ दीचते ऽह्नौ भवत्यथ यदि बहवः सत्त्वं^१
 यदि चैवाह्नौ यदि च सत्त्मुभययैवोभयतोऽतिरात्रो भव-
 त्यन्यतरतो ऽतिरात्रा ह्यह्नौ भवन्त्युभयतोऽतिरात्राणि

५ सत्ताण्डादिशादेवोभयतोऽतिरात्रो ऽह्नौ भवत्यादिशात्तु^१
 सत्तमनतिरात्रं यथैतदग्निष्टोमायनं सारस्वतमयनं^२ विष्णु-

I. 245. 7.

सृजामयनमिति^१ कथमु खल्वेषां संनिवापः स्यादिति^१
 सावित्रेभ्यः प्रथमं संनिवपेरन्तुत्वा सावित्राणि विषमारोह्या-

ग्निहोत्राणि जुहुयुरथ वायव्याय पश्चवे संनिवपेरन्वायव्येनेष्टा

१० विषमारोह्येवाग्निहोत्राणि जुहुयुरथ यदि^१ दीक्षणीयायै
 संनिवपेरन्तेषां तत्संन्युप्तान्येव^२ सूर्युदवसानीयाद्भुदवसायैव^३
 प्रतिवेशा यज्ञपुच्छानि कुर्वीरन्कथमु खलु संदीक्षिता विष्णु-
 क्रमान्क्रमेरन्निति^१ महापाशाभिपरीता^२ वा क्रमेरन्नपि वा

१ Thus Ben, यद्यह्नौ the other MSS

२ Before द्वादशाह G (sec. m.) ins द्वादशाहनतिरात्रोऽह्नौ भवति;
 the Viv. makes no mention of these words.

३ Thus U G (pr. m.) Ben, 'सत्तामयनं' the other MSS, only H:
 सारस्वतायनः ।

४ यद्यु M G U H.

५ तत् instead of तत् G U, तेनत् H.

६ सूर्युदवसाना Ben, सूर्युदवसानीयात्पु (यु) दव Be M, सूर्युदवसानी-
 यादुवसाय H, सूर्युदवसानीयादुदवसाय G; cp. Ap. XXI. 2. 15.

७ Thus, hesitatingly, emended; *पाशाभिपरीता MSS. and the
 Y¹r.

- पाशानभिसंधित्वाभिक्रमः^१ आद्याह^२ क्रमस्त्राथाह^३ क्रमस्त्रे-
 II. 247. 1. त्यतिगुरुस्तथा^४ कल्पः स्याद्यथो एतस्मूचं भवति पष्ठ्यामुपसद्यु-
 III. 164. 1. त्तरवेदिः^५ मंनिवपन्त्यपि^६ वैकादश्यामित्यनग्निचय एवैतदुप-
 II. 247. 11. पद्यते न साग्निचये^७ कथमु खल्वेषामहीनमंततिर्भवतौति^८
 वसतीवरौषामभिघृष्टेनाभ्यर्च्युः मंतनोतीथावर्हिषोरूपकल्पनेन^९
 च पयसा विश्रामनेन च वाचो^{१०} यम्येन^{११} ब्रह्मातिप्रैषेण होता
 पुनरभ्यासेन च सुब्रह्मण्ययोद्गाता^{१२} यज्ञस्य पुनरालम्बेन यज-
 मानः^{१३} प्रचरन्त एवैतद्ब्रुवाज्यः समाददते^{१४} ऽयेमानि सव-
 नानि वर्हीः^{१५}पि संचिनुयुस्तेषां महारात्र उत्थायाग्नीध्र
 आज्यानि गृह्णन्तो ब्वलयेरन्निति^{१६} ॥ १२ ॥ अष्टमः ॥ १०
 II. 248. 3. कथमु खलु दिवा प्रातरनुवाकस्याङ्ग उपक्रमो भवतौति^{१७}
 तत्पत्नीमंयाजान्तं वा हृदयशूलान्तं वाहः कृत्वा समुपनक्ष्य
 राजानं काले वसतीवरौरभिगृह्णाहीनमंततिं कृत्वा धावो-
 वायव्यः संप्रचाल्य द्रोणकलशे दशापवित्रे समवधायाग्नीध्रं

१ Thus H U (without the visarga); पाशानभिः पर्वदिक् Ben, पाग्निनीः पधिमाभिक्रमः M Be G (the last two omitting the visarga at the end).

२ Thus G (which has only both tmes •द्याहं instead of द्याह); instead of the second क्रमस्त्रेति Be H U have: क्रम इति, M: क्रमस्य इति ।

३ Thus H only; •वपन्त्यपि G U Ben, •वपत्यैत्यपि M Be.

४ वाचपम्येन M. Is वाचपम्येन the correct reading?

५ Thus G (see m.), •कायोद्गाता all the other MSS.

६ Om. M.

द्रुत्वा समिद्धारा यन्त्याद्यत्य समिध^१ आहवनीय उपसाद-
यन्ति^१ परिधतासु वसतीवरौखाहतायाः सुब्रह्मण्यायाः
सवेष्टनीयाः समिधो ऽध्याधायैभ्रावर्हिः संनह्य पयाःसि
विशिष्ट्याग्रीधं द्रुत्वाग्रीधे संवेष्टनरूपाणि कृत्वा प्रातःकर्मणा
* प्रतिपद्यते^१ प्रसिद्धेन महारात्रिकेण^१ मिद्धमत ऊर्ध्वमुप-
स्तम्भनं वा एतद्यज्ञस्य यदतिपाद्याश्वके षष्ठानीति^१ चित्र-
चैकविंशस्य चक्रे आग्नेय उपस्तम्भनं^१ पञ्चदशस्य विणवस्य
चक्रे ऐन्द्र उपस्तम्भनं^१ सप्तदशस्य^१ त्रयस्त्रिंशस्य^१ चक्रे सौर्य
उपस्तम्भनं^१ यथो एतद्वैधायनस्य कल्पं वेदयन्ते निर्मग्न्यो
१० मन्त्रशान्भवतोत्याध्वर्यवा एवात्र मन्त्रा आवर्तन्ते नाग्निमन्य-
नौथाः^१ स्वयमृतुयाजमेवैतदहर्भवति^१ नैतदहरन्योन्यस्वर्तुयाजं
यजतीति^१ ॥ १३ ॥

आथाव्याध्वर्युरन्यस्मै गृहं प्रदायैतेनैव यथेतमेत्य जघनेन

हविधानि उपविश्वर्तुमप्रेषमुक्त्रोपोत्याय ऊत्वा व्यवनीय प्रद-

१५ विणमावृत्य यत्रायाचीत्तत्प्राङ्गमौनो होद्वभचं भक्षयेत्प्रत्य-

११ १० द्वागमौनो^१ ऽध्वर्युभचं^१ पारुच्छेपौर्हता गृह्णति बालखिल्या

मैत्रावरुणो विहरति वृषाकपिं^१ ब्राह्मणाच्छमी गृह्णत्येवया-

१ M G Be U ins. व्याग्रीध ।

२ पञ्चदशस्य Be.

३ Thus Ben ; *चित्रस्य the other MSS.

४ इति ins. U H, it is effaced in G.

५ Thus M ; प्रत्यग the other MSS

६ *कपौर्ध M.

- मस्तमच्छावाकः^१ किंकमां^२ तर्ह्यध्वर्युर्भवतीति^३ प्रत्यागृणा-
 II. 252. 11. तीत्येव^४ ब्रूयाद्य^५ एता अध्वर्युरनुष्टुभ उद्धृत्याहरति ताद्यतस्रो
 गायत्र्यन्तास्त्रिस्रोऽनुष्टुभः^६ सोम राजदेह्यवरोहेत्येतस्ये गायत्र्ये
 पदमात्रेण राजानमुपावहरेत्कथमु खलु दग्गममहर्भत्वा^७ १
 सर्वचतुर्विंशं^८ च भवति^९ चिष्टोमं^{१०} चान्यत्र^{११} ऋणीऽन्तोमा-
 दिति^{१२} चतुर्विंशो वहिष्यमानः पञ्चदशं ब्रह्मसामं^{१३} त्रय-
 स्त्रिंशमग्निष्टोमसाम^{१४} तामामु^{१५} ह नवागच्छन्ति^{१६} ताद्यत-
 विंशतिः संपद्यन्त^{१७} एतदेवापि दग्गममहर्भत्वा^{१८} सर्वचतु-
 II. 256. 8. विंशं^{१९} च भवति चिष्टोमं चान्यत्र ऋणीऽन्तोमादित्युपसृज- १०

१ Thus emended, किंकमतिर्ह्यं Ben, किंकमांतद्यं Be G U, किंकमां-
 नष्टद्यं M, किंकमांतद्यं H.

२ Thus G (sec. m.). प्रत्यागृणाती M Be U H, वद्धायापोतीत्येव Ben.

३ Thus Ben and the Vir. only; भवतीति or भवति the other MSS.

४ Thus (and cp. XXVI, 16 init.) M Ben Be, सर्वचतु G U H.

५ Om. G H Be

६ Thus G M Be; भवतिषिष्टद्यिष्टोमं U H, भवतीत्यग्निष्टोमं Ben.

७ Thus M Be (Ben defective), वा अन्यत्र G U H.

८ चाम U (sec. m.) M G.

९ Doubtful and conjectural reading, नवागच्छन्त्वामहति Ben, ताद्या-
 नुहन्त्वामहती M, ताद्यानुहन्त्वामहति G U H, Ben defective. The mean-
 ing is clear; त्रयस्त्रिंशानां मध्ये (१ मध्यान्) नव पञ्चदशसु प्रविष्यन्ते । तथा तयोः
 (i.e. the pañcadaśām brahmasāma or pañcadaśām mādhyandinām
 paramānam and the trayastriṅśām agniṣṭomasāma) चतुर्विंशं भवति ।

१० Thus G only (भवेत्वा), भवेत्वा all the other MSS.

११ सर्वचतु Ben Be H

आचे वत्सं धारयन्मरणो धयन्निति ^१ किंदेवत्या व सन्निय-
माऽऽतिर्भवतीति ^१ प्राजापत्येत्येव ब्रूयादिति ^१ ॥ १४ ॥

॥ नवमः ॥

VII. 2.
8.

अथेमं दादशाहं गहायेरेव प्रतियूषामर्गस्य नवाहानि
१ प्रतियूषं गच्छन्ति यान्यन्यानि प्रायणीयोदयनौयाभां दश-
माचाक्षो ^१ इयं कन्दोमानात् ^१ पडेव ^१ स्वस्थानो ^१ हि ^१
प्रथमस्त्रिराचो ^१ गायत्रीप्रातःसवने ^१ प्रथमे चिराचे ^१ इष्टौ
कृतो ^१ इष्टे प्रथममुपाश्रयमिषवमभिपुण्यादेकादश कृतो
द्वितीयं ^१ दादश कृतमृतीयं ^१ महा इन्द्रो नृवदा चर्षणिप्रा
१० इत्येतया त्रिष्टुभा माहेन्द्रं गृह्योयाददब्धेभिः सवितः पायु-
भिद्वमित्येतया जगत्या सावित्रमष्टाकपात्ताभ्यातःसवनीया-
न्कुयादेकादशकपात्तान्माध्यंदिनौयान्दादशकपात्ताश्रमृतीयमव-
नौयान्सुमहर्षणेन गायत्रच्छन्दसा प्रातःसवनीयानाचयेद्बुधव-
हर्षणेन त्रिष्टुप्छन्दसा माध्यंदिनीयानादित्यवहर्षणेन जगती-

१ ? Thus Bo U II, पडदोमाना पडेव M, यत्पडदमपडेव G, वडदसन्
पडेव Ben; the Vivaraṇa also has पडदसन् पडेव ।

१ समस्थानो Ben, स्थानो M

१ Thus B G M, द्वि U द्विन् Ben II

१ Thus, in accordance with the Vivaraṇa, U, प्रथममस्त्रिराचो the
other MSS.

१ गायत्री प्रा० G.

१ Instead of चिराचे here and in the similar passages further
on some of the MSS. (Ben H U) तिराचे ।

च्छन्दसा तृतीयसवनौयानित्यं जगतीप्रातःसवने^१ द्वितीये
 चिराचे द्वादश कृत्वो ऽग्रे प्रथममुपाङ्गमभिवमभिपुण्याद्द्वा
 कृत्वो द्वितीयमेकादश कृत्वस्तृतीयं^२ महाङ् इन्द्रो य श्रीजसे-
 त्येतया गायत्र्या साहेन्द्रं यदं गृह्णीयादाममद्य सवितरित्ये-
 तया त्रिष्टुभा साविचं^३ द्वादशकपालाग्रातःसवनौयान्कुर्वा-^४
 दंष्टारुपालान्माध्वादिनीयानेकादशकपालाङ्गस्तृतीयसवनौयाना-
 दित्यवद्वणेन जगतीच्छन्दसा प्रातःसवनौयान्मन्त्रयेदसुमद्वणेन
 गायत्रच्छन्दसा माध्वादिनीयानुद्ववद्वणेन त्रिष्टुप्छन्दसा तृती-
 यसवनौयानित्यं^५ त्रिष्टुप्प्रातःसवने^६ तृतीये चिराच एकादश
 कृत्वो ऽग्रे प्रथममुपाङ्गमभिवमभिपुण्याद्द्वादश कृत्वो द्वितीय-^७
 मष्टौ कृत्वस्तृतीयं^८ महाङ् इन्द्रो य श्रीजसेत्येतां गायत्रीं चिर-
 भावर्तयेदनुपयामाङ्^९ सा जगती संपद्यते^{१०} तथा साहेन्द्रं
 गृह्णीयाद्विरण्णपाणिभूतय इत्येतया गायत्र्या साविचमेकाद-
 शकपालाग्रातःसवनौयान्कुर्वाद्द्वादशकपालान्माध्वादिनीयानेष्टा-
 कपालाङ्गस्तृतीयसवनौयानुद्ववद्वणेन त्रिष्टुप्छन्दसा प्रातःसव-^{११}
 नौयान्मन्त्रयेदित्यवद्वणेन जगतीच्छन्दसा माध्वादिनीया-
 न्सुमद्वणेन गायत्रच्छन्दसा तृतीयसवनौयानिति^{१२} ॥ १५ ॥
 ॥ दशमः ॥

^१ Corrected; अवनौपा. G M Be, जयन्पा. H U; Ben has a lacuna.

^२ इति om. Ben G U.

^३ Thus M Be; त्रिष्टुभापा. Ben U H G (pr. m.), त्रिष्टुभपा. G (sec. m.).

61. 12

I. 262. 8.

II. 11,
8.

अथायं वैपुवतो लभेत मासगणानामित्येक आहुः सप्त-
 दश दौचा द्वादशोपसदो वैपुवतं विश्वत्तमं^१ कथमु खलु
 गोत्रायुभ्यां सोमा^२ भवन्तीति^३ गोर्नु खलु पञ्चदशो
 बहिष्यवमानस्तिवृन्त्याज्यानि सर्वसप्तदशे^४ माध्यंदिनं^५ सवनं
 सर्वैकविंशं^६ तृतीयमवनं^७ भोक्ष्यमथैवोस्तिवृद्धहिष्यवमानः^८
 पञ्चदशान्याज्यानि सर्वसप्तदशे^९ माध्यंदिनं^५ सवनं^५ सर्वैकविंशं^६
 तृतीयमवनं^७ भोक्ष्यमथैवो विश्वजिदभिजितावग्निष्टोमौ
 सत्तगतौ भवतः^{१०} के^{११} नु^{१२} खल्वेतयो सोमा^{१३} भवन्तीत्यभि-
 जिनु^{१४} खलु द्युदयश्चतुरावृत्तो^{१५} इय विश्वजिचतुर्दयस्त्या-
 वृत्तः^{१६} कथमु खल्वेकविंशतिगर्भो भवतीत्यभिजितमुपेत्य
 पृष्ठ्य^{१७} पडहमुपेयुरथ चौन्यरःसाम्नो इय वैपुवतमथ चौग्रत्य-
 क्साधो इयावृत्तं पृष्ठ्य^{१८} पडहमथ विश्वजितं^{१९} कथमु खलु
 गोत्रायुषी विद्यते जानीयादिति^{२०} पुरस्तादभिजितो गामु-
 पेयात्स्वस्थान एवायुर्भवतीति^{२१} कियन्तो नु खलु गवामघने

१ Thus Be G U and the Viv. ; सोमा भवन्तीति H, सोमो भवन्तीति M.

२ Thus Be M. ; सर्वेषु G U H Ben

३ Thus G (sec. m. ; अंदिनां all the other MSS

४ *भाने MSS.

५ Thus M Be ; सर्वेषु G U Ben, सर्वेषु H.

६ कोनु M H U Be G (pr. m.), खलु G (sec. m.), खनु Ben.

७ Thus M Ben G ; *सो भवन्ती H U Be.

८ *चतुरावृत्तः M H Be (the last two *अन), Ben defective.

९ इति Supplied by me.

ऽग्निष्टोमा भवन्तीति ^१ ज्योतिरग्निष्टोमस्त्रिष्टुदग्निष्टोमो विश्व-
जिदभिजितावग्निष्टोमौ वैषुवतं दशममहर्मावतमिति षष्ठेति
इ वा इदं गवामयनं प्रज्ञातस्तोमं ब्रुवते ^१ तस्य होत्तरं पञ्च
आवृत्तं भवति यदन्यद्गोष्रायुभ्यां च दशरात्राच्च ^१ अन्नोका-
नवावृत्तान्यहान्यह्वीयात् ^१ ॥ १६ ॥

- अथेमा दात्रिंशत्तमेकादशिन्यो गवामयने ^१ तेषां ^१ पूर्व-
स्मिन्पक्षमि षोडश निष्ठीयन्ते मप्रदश ^१ एकादशिन्ये वार्ह-
॥ २६६. ११. स्तयो वैषुवते ^१ भवनीयः संपद्यते ^१ तस्य नवाहान्यपशुकान्य-
तिरिच्यन्त इति ^१ कतमानि खन्विमान्यहानि भवन्तीति ^१
पृष्ठस्य षडहस्योत्तराणि त्रीणि त्रयस्त्र्यन्दोमा दशममहर्मा- १०
॥ २६७. १२. व्रतसुदयनीयो ऽतिरात्र इत्यभिज्ञवाद्याचीयन्ति च तदङ्गि-
रगामयनमिति ^१ पृष्ठानामत्र स्थाने ऽभिज्ञवानेव दधाति ^१
पृष्ठवाद्याचीयन्ति च तदादित्यानामयनमित्यभिज्ञवानामत्र
स्थाने पृष्ठवानेव दधात्यग्निष्टोमाद्याचीयन्ति च तत्प्रजापते-
रयनमित्युभयेषामत्र पृष्ठवाभिज्ञवानां स्थाने ऽग्निष्टोमानेव ११

१ Thus M G Ba Ben U, तेषां H, cp. Ap. XXI. 23 2

१ Thus G (sec. m.) and the Viv.; मप्रदश ins. M Ben, मप्रमा. Ben U
G (pr. m.), H. defective; meaning and interpunction uncertain;
cp Ap XXI. 23. 2.

१ Thus M U Be H Ben; •वत H G (sec. m.), •वते G (pr. m.),
•वते Ben.

267. 9. दधात्याघाटौभिः^१ पिञ्जोलाभिः^२ कर्करोकाभिरित्याघात्यो^३
 ऽह^४ कोलोष्टा^५ भवन्ति^६ पिञ्जोला^७ उ ह वीणाकाणभ्रशा^८
267. ५. वीणा^९ उ कर्करोकास्तं^{१०} काल एव ग्रह्यादणत्तीत्यादद्यादि-
 त्येवेदमुक्तं^{११} भवति^{१२} ॥ १७ ॥ एकादशः ॥
- अथ वै भवति ब्रह्मवादिनो वदन्ति स त्वै यजेत यो
 ऽग्निष्टोमेन यजमानो ऽथ सर्वस्तोमेन यजेतेति^१ चत्वारि
 पञ्चदशान्याज्यानि^२ तौ दौ चिष्टग्रदगौ^३ तयोरितरस्त्रिष्ट-
 त्त्रिष्टग्रदगौ तिस्र उपास्यति^४ तौ दौ चिणवचयस्त्रिष्टौ^५
269. 16. गायत्रं पूर्वं ऽहन्माम भवति चैष्टुभमुत्तर इति शोतुराज्य-

^१ Thus G M U, •द्विभिः Be H

^२ Thus (पिञ्जा•) H U G (sec. m.), पिञ्जो• G (pi m) Be M,
 पिञ्जो• Ben.

^३ कर्करो• Ben, कर्करि• the other MSS —•वाद्योरह Ben H U, •द्योरह
 Ben, •वाद्योरह M, •वाद्यउह G

^४ ? कोलोष्टो H, कोलोष्टा G, कोलोष्टो M U, वालोष्टो Ben, कोलोष्टो Be
 (compound of काष्ठ-कोष्ठ ?)

^५ Thus M H U, पिञ्जोला Be G पिञ्जोला Ben.

^६ ??? Thus read U H Be (with var. •भ्रशा), वीणाकाणभ्रशा M,
 वीणाकाणभ्रशा G.

^७ Thus G only; वीणाया Be H U M, वीणाका Ben.

^८ MSS., exc. Ben, कर्करिका•; perhaps the form with short i is,
 after all, preferable.

^९ Emended in accordance with the text proper; instead of
 •हवन्ती• the MSS. read हवन्ती• ।

- I. 270. 6. तेनानि^१ संपादयेदेवमेवोत्तरे ऽग्निं होतुरेवाज्ये^२ अथास्त्रैषा^३
 सहस्रतम्यन्यतएनी कण्डूकृतोपकृप्ता^४ भवतीति^५ म॥ सेविते-
 त्येवेदमुक्तं भवति^६ कश्चिन्नु खलु काले लक्ष्मणां पष्ठौहौ^७
- II. 273. 7. वार्चप्रौ दद्यादिति^१ संघामं जिला राजन्य एनां^२ दद्यात्कयसु
 खलु गर्गचिरात्रेणर्तमुखेषु विद्धतेन यजेतेत्यापाडे वा^३ आवणे^४
 वा पचे ऽग्निष्टोमेन वा^५ यजेत^६ तत्पत्नीसंयाजानं वा चदय-
 शूलानं वाहः कृत्वा समुपनह्य राजानं काले वसतीवरौरभि-
 गच्छाद्दीनसंतति^७ कृत्वा यावोवायय्य^८ संप्रचाक्य द्रोणकलशे
 दद्यापवित्रे समवधायाम्रीधं द्रुत्वा समिद्धारा यन्वाहृत्य
 समिध आहवनीय उपसादयन्ति^९ परिहृतासु वसतीवरी-^{१०}
 व्याहृतायाः सुवह्यणायाः संवेष्टनीयाः समिधो ऽभ्याधाये-
 ध्वावर्हिः संनह्याविशिष्य^{११} पयाः^{१२}सुपवसन्त्यथ श्वो भूते सव-
 नेष्ट्या यजेत^{१३} ततः^{१४} साम्यजुर्हरति^{१५} स एवसेवाहरहर्वसती-

१ Thus G U H, होतुराज्यानि Be, होतुराज्यानि इतानि M, होतुरानि-
 तानि Ben.

२ वा० M.

३ Thus Ben M U, कंडूकृती० Be, *कंडूकृतो० G H.

४ एतां Be.

५ Om. all exc. Ben.

६ Is वा to be cancelled?

७ *वरोहिः परिहृता Ben H.

८ Thus G Be U H; *अवित्रि० the other MSS.

९ नह om. M. Ben; are we to remove it or to read as infra (k.
 19). तप च ?

वरौः परिहरमाणश्चतुरो मासः सवनेष्ट्या यजते ^१ नाग्निहोत्रं
जुहोति न दर्शपूर्णमासाभ्यां यजते ^१ इय चतुर्थं मासेषु पर्य-
वेतेषु परिहृतासु वसतीवरौष्वाहतायाः सुव्रद्धाण्यामहरहः
संवेशनीयाः समिधो ऽभ्याधायेभ्नावर्हिः संनद्ध पयाःसि

१ विमिश्रिष्योपवसन्ति ^१ ॥ १८ ॥

अथ श्वो भूत उक्थ्येन यजते ^१ तत्तथैव पक्षीसंयाजान्तं
वा हृदयशूलान्तं वाहः कृत्वा समुपनद्ध राजानं काले वसती-
वरौरभिष्टद्धाहीनसंततिं^१ कृत्वा गावोवायथ्यः संप्रचाल्य
द्रोणकलशे दद्यापवित्रे समवधायाग्नीध्रं द्रुत्वा समिद्धारा

१० यन्त्यादित्य समिध आहवनीय उपसादयन्ति ^१ परिहृतासु
वसतीवरौष्वाहतायाः सुव्रद्धाण्यायाः संवेशनीयाः समिधो
ऽभ्याधायेभ्नावर्हिः संनद्धाविमिश्र्य^१ पयाःस्युपवसन्त्यथ^१ श्वो भूते
सवनेष्ट्या यजते ^१ तत्र तथैव न^१ स्तत्त्वयजुर्हरति ^१ स एवमे-
वाहरहर्वसतीवरौः परिहरमाणो ऽपराःश्चतुरो मासः^१ सव-
१५ नेष्ट्या^१ यजते ^१ नैवाग्निहोत्रं जुहोति न दर्शपूर्णमासाभ्यां
यजते ^१ इय चतुर्थं मासेषु पर्यवेतेषु परिहृतासु वसतीवरौ-
ष्वाहतायाः सुव्रद्धाण्यायामहरहः संवेशनीयाः समिधो ऽभ्या-
धायेभ्नावर्हिः संनद्ध पयाःसि विमिश्रिष्योपवसन्त्यथ श्वो भूते

१ वरौभि. परिष्ट. G U.

१ Thus M U G; संनद्ध पयांसि विमिश्रिष्योप. the other MSS.

१ न read by all the MSS, but seems to be expunged in M.

१ Thus M U H; सासोत्पव. Ben G, मासाव. Ben.

II. 273 1 इतिरात्रेण यजते सयज्ञपुच्छेनायेताः सहस्रतमौ प्राचीं^{१११}
 बोदीचीं वावर्तयः सुया^१ विहारं चात्मानं च न व्यवेधादिति^१
 ॥ १८ ॥ द्वादशः ॥

किंदक्षिणा ७ खल्वहीना भवन्तीत्यहर्गणोऽहर्गणः सहस्र-
 दक्षिणः स्यादित्येतदेकमेकैकमहः सहस्रदक्षिणः स्यादित्येत-^१
 देकं^१ द्वादशतदक्षिणः स्यादित्येतदेकं^१ यथाश्रद्धदक्षिणः
 स्यादित्येतदपरमादेशदेवै^१ तस्मिन्नतिरात्रे सहस्रमनुविहितं
 ददाति^१ द्वादशप्रभृतयोऽहीना भवन्त्यैकादशराचादधेमा-
 न्यहीनाभिपरीतानि^१ सत्ताणि भवन्ति यथैतत्संवत्सरगर्भं^१
 एकादशराच^१ उभयविधो हि भरतद्वादशाहो^१ द्वादशाग्नि-^{१०}

III. 163. 10. श्रोमा रथंतरवामाकः^१ स ह भरतद्वादशाहो^१ ऽधोऽन्तोमेपु
 चित्तुत्तममहः स्वात्पञ्चदशं द्वितीयः सप्तदशं तृतीयमेकविंशं
 चतुर्थमितौ द्वेकमथापरस्वित्तुत्तममष्टाङ्गः^१ प्रातःसवनं पञ्चदशं
 माध्यंदिनं सवनं सप्तदशं तृतीयसवनमथ^१ द्वितीयमष्टाङ्गः

१ Thus M; वावर्तयः सुया G, वावर्तयः सुया U Ben H.

१ Thus G; •श्रोमाभिः परौ (or रि) तानि the other MSS.; •श्रीना-
 पतितानि or •श्रीनाचरितानि the Visarāna; cp. infra k. 21 a. 5n.

१ Thus Ben; यथैतत् the other MSS.

१ •द्वितीयं or द्वितीयं MSS.; the following is doubtful; •इत्यथा-
 परस्वित् G U Ben U M, but in M स is effaced, •इत्यथापरं परस्वित्
 Ben. The Viv. has •परस्वित्; if this is the correct reading, we
 ought to correct also एकम् into एको ।

१ The MSS. here are defective; the passage has been restored
 by me according to Sāyana on TS. VII. 1. 8 (ed. Cal., Vol. VII,
 198).

पञ्चदशं प्रातःसवनं सप्तदशं माध्यदिनं सवनमेकविंशं
 द्वतीयसवनमथ द्वतीयस्याह्नः सप्तदशं प्रातःसवनमेकविंशं
 माध्यदिनं सवनं त्रिणवं द्वतीयसवनमथ चतुर्थस्याह्न एक-
 विंशं प्रातःसवनं त्रिणवं माध्यदिनं सवनं त्रयस्त्रिंशं
 'द्वतीयसवनम्' ॥ २० ॥

- 8.12. अथेम औपसदाः पुरोडाशाः शूर्पादानप्रभृतय
 आप्यान्ताः^१ सुवाङ्मत्या चैनाम्सश्च सकञ्जुङ्मयादौपमन्यवीयेन^२
 75. 8. कत्पेनाग्नेयानेककपालाननुसरस्वति^३ प्राञ्चो यान्तीत्याहवनीय-
 सकाशाच्छ्रम्यां प्रास्तेत्सां यत्र निपतेत्तद्गार्हपत्यस्यायतनं
 १०. स्यात्प्राचीनं^४ तत आहवनीयो^५ ऽथ यद्यपर्याणा अप उपा-
 धिगच्छेयुरपोनग्रीयं चरं द्वतीयमवनीयानामनुनिर्वाप्यं कुर्यु-
 रथोपोत्तरेद्युः समाप्यत्वेव^६ श्रम्यां प्रास्तेद्यद्वा भवन्ति पञ्चाहा
 70. 5 भवन्तीत्यभिप्रवानामेवेते^७ ऽपच्छेदा^८ भवन्यष्टमे ऽङ्गि वाज-
 पेय इति^९ तत्र यदेव स्रुत्याभिपरौतं वाजपेयिकं कर्म

१ Thus Ben, २ अन्येन the other MSS

२ Thus G (sec. m) only; अनुसरस्वती all the other MSS. and my two copies of the Vivarāṇa.

३ कुर्वन्ति instead of स्यात् G (sec. m.).

४ ? Thus M G; सैव U H; समाप्येत् Ben, समाप्यत्वेव Be; the Viv. gives the periphr : उत्तरीयं समादे(दे)साम् ।

५ Uncertain; वीतेपश्चदा Be, वीतेपश्चदा H, वीदे-पश्चदा Ben, वीतेपश्चदा U and G (pr. m.), वीतेमपश्चदा G (sec m), वीतपश्चदा M. The Vivarāṇa periphrases : अभिप्रवानामेवान्ते लोपे (or वान्तलोपे) न प्राच्याः ।

६ इति Supplied by me.

I. 279. 11. तत्कुर्याद्वेदः सः स दामयनमच्छन्दोमं^१ भवतीति^१ विज्ञा-
यतः^२ उ खल्वस्य छन्दोमभक्तयश्चतुर्विंशं^३ चतुश्चत्वारिंश-
मष्टाचतुर्विंशमिति^४ ॥ २१ ॥ अथोदशः ॥

II. 283. 1. अथायमतिराच उभयविधो भवत्यहीनो वैकाशो वापि
तु खल्वस्याहीनस्यैव रूपं^५ द्वादशोपसदो^६ जेकमहरभि-^७
विधन्ते^८ । स्यैकाहस्यैव रूपः^९ सष्टादशतीवरीर्गन्ताति सष्ट-

I. 285. 13. त्यशुनुपाकरोत्येकं^{१०} क्रतुकरणः^{११} समयाविधिते सूर्ये विर-
ण्येन षोडशिन सोममुपाकरोतीत्यर्धांस्तमित इत्येवेदमुक्तं^{१२}
भवति^{१३} तस्य चेदमुपाकृत आदित्योऽभ्यस्तमियाद्वाहपत्ये तिस्रः
सुवाङ्गतीर्जुङ्गयाद्भुवः सुवरित्यथ यस्योक्थ्ये इतिरिच्येताति-^{१४}
राचं सुर्वीतेत्यतिक्रान्ताः खल्वस्य दीक्षोपसदो इतिक्रान्तं क्रतु-
करणमतिक्रान्तः षोडशिनो ग्रहणमथ तदानौमेव षोडशि-
पाचमुपकल्प्य तिस्रभिर्चग्निर्गन्तव्योऽयादयेतेन^{१५} पुरस्ताद्वाचि-
पर्यायेभ्यश्चरेत्तत्रैवमेव संप्रैषः^{१६} प्रतिप्रस्थातराचयणद्वतीयं गुद-

^१ Thus (and cp TS. VII. 4. 2. 3, Pañc br. XXIII. 19. 8) M G U H; •यनजदोमं Be, •यनजदोम Ben.

^२ र. विज्ञायक ?

^३ Thus G (sec. m.), जेकम• Be, जेकम• M Ben G (pr. m.) U (sec. m.), जेकम• H.—Instead of अभिविधन्ते (thus M Be G U), Ben: अभि-
विधन्ते, H. अभिविधे। The Viv.: अहीनरूपकं द्वादशोपसद्व्यनेकविंशत्य
समाश्रितं च ।

^४ Thus M G U Be; •त्यक् Ben, स्तेवं H.

^५ इति om. all exc. M.

^६ Thus M Ben; •येवेन G Be U.

^७ ग्रहः M G U.

द्वतीयानि^१ जाघनीः षपदान्यं गोपायाग्नीदाश्विनं ते द्विक-

200. 11. पालः^२ शृतमप्यपररात्रे ऽस्त्विति^३ कस्मिन्नु खलु काल आश्विनो

द्विकपालो निरूप्यत इति^४ तार्तीयमवनिर्कैर्वा पुरोडाग्नीः^५

सहापि वा पुरस्तादुत्तमस्य रात्रिपर्यायस्य^६ चिद्वदै स्तोमाना-

309. 11. ^७ मवमस्त्रिवृत्परम इत्यतिरात्रब्राह्मणमेवेतद्भवत्यथेयः^८ सौचा-

मणिकौ सुरा पादकिष्वा^९ वा^{१०} भवत्यपि वा पञ्चिका^{११}

श्रग्पाणि च तोक्माणि^{१२} चेति^{१३} यवानामु^{१४} ह^{१५} श्रग्पाणि

309. 15. भवन्ति त्रीशैणामु ह तोक्माणि^{१६} मापास्तु नम्रङ्गरथायं कारो-

तरो दाहमयो वा वैदजो^{१७} वा मृत्नयो वा चर्मणा त्वेवाभि-

१० विदि^{१८} स्यादथः^{१९} सुतास्तुतीति^{२०} सुतमु^{२१} हास्यामुच भवत्या-

331. 7. सुतमु^{२२} हास्येह भवत्यथास्मिन्दाचायणयज्ञे कुर्यादुपाः^{२३}श्रुयाज-

मिति^{२४} ॥ २२ ॥ चतुर्दशः ॥

१ Om. G U H Be.

२ पश्यश्रुतो H, पुरोडाग्ने M

३ पादकीष्वा H U, पाकीष्वा G, पादचिष्वा M, पादचिष्वा Be The Viv., although corrupt, mentions the word किष्वा ।

४ वा om. H Ben.

५ •षि both times G Be, once •षि once •नि M, •नि both times Ben H U.

६ यवानां H Ben; read perhaps यवानामह ।

७ वैदजो M H U Ben, वै G Be.

८ Thus all exc. Ben (•विदि). The Viv. seems to give the paraphrase. कर्मणा (r. च.) बन्धोष्वा (var. बन्धोष्वा) ।

९ r. सुतमहास्याः ?

१० •भवत्यसुतमु Ben, भवत्यासुतमो M Be H.

- II. 292. 1. अथास्यामेकादशिन्यां यूपोज्जितिकृन्तं यामौ हृत्यते^१ ऽथा-
 व्रश्चनजा संचारिणी^१ सःसर्गकं^१ कर्म तद्वक्त्यग्निष्ठां^१ प्रथम-
 स्वाग्निः^१ षष्ठदाह्न्याद्विदितीषस्य विस्तृतीयस्यैवमेवेतरेषामनु-
 पूर्वं छेदज्ञायाय चायं वेदिविमानं^१ दशानां च रथाक्षाणा-
 मेकादशानां च पदानामष्टाङ्गुलस्य च^१ चतुर्विंशं भागमाद-
 II. 293. 9. दौत^१ च प्रक्रमः स्यात्तेन वेदिं विनिमीतायेमावुपस्थावानौ
 चतुरङ्गुलमात्रेण विकृष्टतमौ^२ स्यातामयेतरे रथाक्षान्तराला^३
 I. 293. 10. एव स्युरित्यथ वै भवत्युपरसंमितां मिनुयात्पितृलोककाम-
 I. 293. 12. स्येति यावत्यग्निष्ठस्योपरं^४ तावन्मात्रा इतरे भवन्ति^५ चषाक्ष-
 संमितामिन्द्रियकामस्येति यावदग्निष्ठस्य रथना तावन्मात्रा^६
 I. 293. 13. इतरे भवन्ति^१ सर्वान्समाप्रतिष्ठाकामस्येति सर्वान्समाप्रतिष्ठा-
 II. 293. 14. कामस्य करोति^१ ये त्रयो मध्यमास्तान्समान्यशुकामस्येति
 II. 294. 1. तान्समान्यशुकामस्य करोति^१ यतिषजेदितरानिति^२ स एवमेव
 II. 294. 3. दक्षिणमुत्तरमित्यष्टौ यूपान्यतिषजत्यथ वै भवति यं कामयेत
 प्रमायुकः स्यादिति गर्तमितं तस्य मिनुयादुत्तरार्धं वर्षिष्ठमथ^३

१. सःसर्गकं Be. Instead of सःसर्गकं कर्म a citation in the Mahāgni-
 sarvasva gives संसर्गि कर्म ।

१ Thus according to Ms. (text and comm.); •ग्निष्ठां तस्याग्निः the
 MSS.

२ Om. Ben Be U; cp. XXX. 4.

३ विप्रक्ष. M Ben.

४ •चांतस्यादा M Be, चांतस्यादा H.

५ Thus MSS.; १. यावदग्निः ?

६ M Ben ins. यतिषजति ।

294. 6.

ह्रसीयाऽसमित्युत्तरार्थमत्र वर्षिष्ठं मिनोति दक्षिणार्थं ह्रसी-
याऽसमेप वै गर्तमिदस्यैवं मिनोति ताजक् प्रमीयत इति
ब्राह्मणं^१ दक्षिणार्थं वर्षिष्ठं मितुयात्सुवर्गकामस्याय ह्रसीयाऽ-
समिति ॥ २३ ॥

* अङ्गुष्ठपर्वमात्रेणाङ्गुष्ठपर्वमात्रेणोत्तरमुत्तरं यूपः ह्रसी-
याऽसं मितुयादपि वा यूपवटानामेवैता माचा अतिस्वनेदपि
वोपश्रयमेवोपनिदधते^१ ताभिर्माचाभिरभिसंपादयेत्कथमु-
खलु यूपवटाऽस्य परिलिखतो यूपः^२ चोच्छ्रयतः^३ पशूऽस्यो-
पाकुर्वतः संचरी^४ स्यादित्यन्तरेणाग्निष्ठं^५ चोपस्थावानं चोपा-
१० तौत्य जघनेनोत्तरवेदिं परिक्रम्यान्तरेणाग्निष्ठं^६ चैवोपस्थावानं
चोपातीत्यैकैकं परिलिखेदोच्छ्रयेदोपाकुर्यादापि वा यद्यं
परिलिखेदोच्छ्रयेदोपाकुर्यादा तंतं न व्यवधादक्षिणेन दक्षिण-
मुत्तरेणोत्तरमपि वा सर्वानेवाग्नेयं यूपान्यरीत्यैकैकं परिलि-
खेदोच्छ्रयेदोपाकुर्यादा^७ अतिपङ्क्तं^८ तेन पूर्वाः संपद्यन्त^९ एवं

१ • निधत्ते U.

२ • यूपतां M, • द्रव्यतो Ben U

३ Corrected, कः संचरी M G Be H, क संचरी Ben, क संचरी U. The Mahāgnisarvaṣa संचरः (without कः) संचरी (cp also XXV. 20 : 251. 4) has the meaning of मार्गः (Viv.).

४ • घा most of the MSS.

५ Thus M and a citation in the Ms, • पाग्नि the other MSS.

६ एव given by Ben only.

७ • पंगे Ben, • पंग Ben, • पंगं II.

यतिपक्रान्तासेवैतेषां पशूनां^१ पञ्च दक्षिणाध्यान्पशूनुपक्रमैव^२
 स्वापयेयुर्वाक्षं^३ प्रथमतस्तानयेयुरथानुपूर्वमितरानन्तरेण चा-
 त्वाखोत्कराबुदङ्गुपनिष्क्रम्य^४ प्रस्थान्वा^५ निष्पत्तुरपि वा मण्डली-
 कृतास्तेषां वषा उत्सिद्धाहरेयुर्यथा^६ वषाभिर्विहारं चात्मानं

I. 296. 3. च न व्यवेयुरथायं पाद्वीवतो ऽङ्गुष्ठपर्वमात्रेणोत्तरार्धाधूपाद्वशी- ५

याः स्यादपि वा यथात्राङ्गणमवाङ्नाभिमचषालमनवस्त्रीर्ष-

. 297. 15. मयेदं^७ सर्पाणामयनं स्तोमतो विकृतं भवत्येदं विश-

. 298. 11. सृजामयनं कथमिदानीन्तनेषु स्यादिति^८ गतं दौचाः गत-

सुपसदः सद्यस्^९ प्रसृतः^{१०} ॥ २४ ॥ पञ्चदशः ॥

I. 299. 10. अयेदं कुण्डपायिनामयनमग्निहोचपूर्वमेके ब्रुवते सोमपूर्व- १०

सुपयन्ति^{११} तत्पत्नीसंयाजान्तं वा चदशस्रान्तं वाहः कृता

१ Om Ben Be.

२ पशून् ms. all the MSS. exc Ben (cp. XVII. 14 : 295. 10).

३ *वाक्षं G U.

४ Thus Ben only and Ms. (पशूनुत्तक्रमावस्थितान्), and the Vivarana (पशूनामथा स्थितानि (sic) स्थाः); प्रतिप्रथावा U (pr. m.), प्रति-प्रस्थान्वा the other MSS.

५ Thus the Ms. (तेषां संज्ञानां वषाः उत्सिद्धा परिकर्षित्वा चावनीयं प्रति बयेयुः); उत्सिद्धेयुषं the MSS.

६ अनवस्थितम् instead of अनवस्त्रीर्षं G (sec. m.).

७ These words are missing in G Be U H; प्रसृतं M, प्रसृतं Ben.

८ Uncertain reading; *सुपयन्ति G (sec. m.) Ben; *सुपसं U L.

९ सुपसं M, *सुपसं Be; the Viv. : स रथ चारुषोयमहाः ।

- समुपनक्ष राजानं काखे वसतीवरीरभिष्टद्याहीनसंतति^१ कृत्वा
 पावोवायव्यः संप्रचास्य द्रोणकलशे दद्यापवित्रे समवधायान्नीध्रं
 द्रुत्वा समिद्धारा यन्त्याहृत्य समिध आहवनीय उपमादयन्ति^१
 परिहृतास्तु वसतीवरीन्वाहतायाः सुव्रद्धाण्यायाः संवेशनीयाः
 १ समिधो ऽध्याधायैभावर्हिः संनद्धाविशिष्य पयाः सुपवसन्त्यय
 शो भूत आमावास्तेन हविषा यजते^१ तत्र न स्तम्बयजुर्हरति^१
 त एवमेवाहरहर्वसतीवरीः परिहरमाण आष्टाविंशतिमद्या-
 न्यामावास्तेन^१ हविषा यजन्ते^१ नाग्निहोत्राणि जुह्वति न
 पौर्णमासौ यजन्ते^१ स यत्र द्वतीयसवने धिष्ण्यान्विहरति
 १० तदजस्रं मार्जालीयं करोति^१ समामन्त्रेषु हविःषु गार्हपत्ये
 करम्भपात्राण्यभिपर्यग्नौ कृत्वा तैर्मार्जालीये प्रचरति^१ गार्हपत्य
 एव पिण्डपितृयज्ञः अपयित्वा तेन मार्जालीय एव प्रचरति^१
 प्रतिपूरुषमुवेवैषां^१ प्रवराप्रवृणीत^१ एकैकस्त्वैषां त्रयस्त्रयः
 पिण्डास्तै पञ्चदश^१ महापितृयज्ञे स्त्रीर्ण^१ बर्हिर्भवति न वेदि-
 १५ मालिखति^१ न स्तम्बयजुर्हरति नाज्यानि गृह्णीते^१ स यत्र

१ Emended (cp. XXVI. 18, 19); •वरीभिः परिष्टद्या• UH, वरीरभि-
 परिष्टद्या• M G Ben, •वरीभिपरिष्टद्या• Be.

१ Emended; •विमतिरहा• MSS.

१ Thus M G UH and the Viv.; •पुदप• Ben Be.—•मुवेवैषां my
 conjecture (उवेव = उ एव), •मुवेवैषां MSS. exc. G (•मुवेवैषां) ।

१ पंचदश M Ben Be.

१ स्त्रीर्ण M Be H.

१ After लिखति Ben ms., न चरति ।

द्वतीयमवने धिष्ण्यान्विश्रति तदजसं माजालीयं करोति^१
 समासन्नेषु हविःषु गार्हपत्ये महापितृयज्ञहवींषि श्रपयित्वा
 तैर्माजालीये प्रचरेद्वाहवनीये मास्त्या प्रचरेदन्तमेवावक्ष्यः^२
 परीयादिद्वितीया^३ वेदिर्भवति प्रक्रमाणासु च द्वतीयं नवमसु^४
 भूमेर्भागो भवतीति^५ ॥ २५ ॥ षोडशः ॥

L. 302, 12. अथ पञ्चहविषमिष्टिमिद्वान्वहं पुनरावृत्तमेकैकेन हविषा
 यजेतैकं चेहे वा हविषी पर्यवेते स्थातामंथ संवत्सरः समा-
 प्येत कथं तच्च कुर्यादिति^१ प्रतिवृज्येतस्य पक्षस्य पञ्चहविष-

L. 302, 16. मिष्टिं निर्वपेदथ संवत्सरतमे ऽहिं पञ्चहविः स्थादिति^१ प्रथमे
 दादशाहे ऽग्निं चिन्वीतेति^२ प्रथमे दादशाहे ऽग्निं चिन्वान- १०
 चतुरहं प्रथमयोपसदा गच्छेच्चतुरहं मध्यमयाष्टाहोनः संव-
 त्सरमुत्तमयात्रेतराश्चतुरहोनाश्चतुरहोनानेकैकया^३ चतुर-
 चतुरो^४ मासान्प्रत्याददीत^५ चतुरहं प्रथमयोपसदा गच्छे-
 चतुरहं मध्यमया चतुरहमुत्तमयापि वा चतुरश्चतुर एव
 मासानेकैकयोपसदा गच्छेदित्युत्तमे^६ दादशाहे ऽग्निं चिन्वी- १५
 तेत्युत्तमे दादशाहे ऽग्निं चिन्वानो ऽष्टाहोनः संवत्सरं प्रथम-

१ Thus M (see m.) G, *रेदंतमयान्वधया Ben; *रेदंतमेवावक्ष्यः U H,
 *रेदंत एवावक्ष्य Ben; ep. the Virarana: अवक्ष्योऽन्ने न चेत ।

२ Thus (परीयात्) M Ben; प्रतीयात् the other MSS.

३ नवमंथ Ben.

४ Instead of दतयान् (thus Ben M the Vir.) दशान् H Be G U.

५ Thus G U M H Be; चतुरश्चतुरहोनात् Ben.

६ इति om. G.

योपसदा गच्छेच्चतुरहं मध्यमया चतुरहमुत्तमयाधितराष्ट्र-
तुरहोनानेकैकया^१ चतुरस्रचतुरहोनान्मासाग्रत्याददौ^२ । चतु-
रहं प्रथमयोपसदा गच्छेच्चतुरहं मध्यमया चतुरहमुत्तमयापि
वा चतुरस्रचतुर^३ एव मासानेकैकयोपसदा गच्छेदिति^४ ॥ २६ ॥

393. 6. ५

अथ लोकंप्रणा दृष्ट्वा उपदधन्मासमेतीति^५ । लोकंप्रणा
दृष्ट्वा उपदधन्मासं गत्वा त्रिंशत्तमस्यामहः^६ सर्वं प्रच्छादं
प्रच्छादयेदपि वा त्रिंशतो ऽवकाशं कृत्वा लोकंप्रणा दृष्ट्वा
उपदधन्मासमेतीति^७ । कथमेतं मासं गच्छेदित्ये^८ऽष्टिः प्रथमाथ
पूर्वाह्निके प्रवर्ग्योपसदावयेष्टका^९ । अथापराह्निके^{१०} प्रवर्ग्योपसदौ
१० मासि वसोधारेति^{११} । मासं पुरीषेण यन्तीति^{१२} । कथमेतं मासं
गच्छेदित्ये^{१३}ऽष्टिः प्रथमाथ^{१४} पूर्वाह्निके प्रवर्ग्योपसदावथ पुरीष-
मथापराह्निके प्रवर्ग्योपसदौ^{१५} । चतुरो मास उपसङ्गिरे-

१ Instead of इतरान् some of the MSS. again इमान्;—चतुरहोनान्
twice (as above) H, and one of my copies of the Vivarapa.

२ ? Thus (and is so to be read also supra, 308. 12 ?) M U G,
चतुरस्रचतुरहोनान्मासाग्र० K, चतुरस्रचतुरहोनान्मासाग्र० Ben, चतुरस्रचतुरहोनान्मा-
सान्प्र० Be.

३ Thus Ben H and one copy of the Viv ; चतुर the other MSS.

४ Are these words corrupt? The Vivarapa periphrases:
विंशसमे ऽह्नि सर्वमुपधेय येमुपदध्यात् ।

५ Thus according to the Viv.; •धेयकामयाप० G, U Ben; the
other MSS. are incomplete.

६ यय om. the MSS; it is given in the Vivarapa.

तीति^१ 'यदमुत्र^२ मासेन करोति तदिह दशरात्रेण करोति'
चतुरो मासः सुनोतीति^३ 'कतमे तु खन्विमे मासा भव-
न्तीति^४ 'गवामयनस्य प्रथमोत्तमौ च मासौ यौ चाभितो

II. 306. 1. विपुवतः^५ सह वैपुवतेन^६ वसतीवरीषु मृत्पिण्डमन्त्रवधायेति^७
क्लिमर्थो^८ तु खन्वयं मृत्पिण्डो भवतीति^९ 'संतन्यर्थ एष^{१०}
भवतीति^{११} 'भिन्ने कुम्भे अन्यस्मिन्कुम्भ एतं मृत्पिण्डमन्त्रवधा-
याप^{१२} 'आनयेत्तत्पक्षौ संयाजान्तं वा हृदयशूलान्तं वाहः कृत्वा
समुपनह्य राजानं काले वसतीवरीरभिगृह्याद्दौनसंततिं^{१३} कृत्वा
प्रावोवायथ्यं संप्रचान्त्वा द्रोणकलशे दशापवित्रे समवधायाग्नीध्रं
द्रुत्वा समिद्धारा यन्त्याहृत्य समिध आहवनीय उपसादयन्ति^{१४} ।
परिहृतासु वसतीवरीष्वहृतायाः सुवच्छाण्यायाः संवेशनीयाः
समिधो ऽभ्याधायेन्नावर्हिः संनह्याविशिष्य^{१५} पयाः स्तुपवसन्त्यथ
द्यो भूते सवनेष्ट्या यजन्ते^{१६} 'तत्र न स्तम्बयजुर्हरति^{१७} 'त
एवमेवाहरहर्वसतीवरीः परिहरमाणाः संवत्सरं सवनेष्ट्या
यजन्ते^{१८} 'माग्निहोत्राणि जुहति न दर्शपूर्णमासाभ्यां यजन्ते^{१९} ।

१ Thus Ben and the Viv. ; उपसद उपसद्विरेतीति the other MSS.

२ Thus the Viv ; यदस the MSS

३ वैपुवतो. Ben.

४ Thus Be U G H M, 'पिण्डवधाया Ben.

५ Thus Ben ; the other MSS. om. चतु ; Be defective.

६ Thus Be G U H ; 'वरीरभिपरिगृह्या' M (sec. m.).

७ Thus M G U Be ; संनह्याविशिष्य Ben H.

८ 'हरति MSS.

अथ संवत्सरतम्यां^१ पर्यवेतायां परिच्यतासु वसतीवरीव्याह-
तायाः सुत्रद्वयस्थायामहरहः संवेगनीयाः समिधो ऽभ्याधा-
येष्मावर्हिः संनद्य पयाऽसि विग्नियोपवमन्यथ श्वो भूते^२
ऽभिजितेद्वोत्तिष्ठन्ति^३ ॥ २७ ॥ सप्तदशः ॥

306. 8. ५

अथ वै भवति कन्दश्चितं चिन्वीत पशुकाम इत्यभ्यादा-
नप्रमृतीन्मन्त्रान्माधयेदा^४ वायव्यात् प्रत्यचं वायव्येन पशुना
यजेत प्रत्यचं दीचणीयचो^५खाप्रवृद्धनप्रमृतीन्मन्त्रान्माधयेदा
वात्सप्रविष्णुकमेभ्यः^६ प्रत्यचं वात्सप्रविष्णुकमैः क्रमिता निगदे-
देवेतरान्मन्त्रान्विहरेदग्निः^७ रूपाणि^८ दर्शयेद्गच्छेदिरिणं^९
१० तत्र नैर्वेतान्मन्त्रान्निगदेत्^{१०} प्रत्यचं गार्हपत्यमुपतिष्ठेत्^{११} प्रत्यचं
प्रायणीयथा^{१२} प्रत्यचमातिथ्यथा^{१३} कार्ष्णाजिनौप्रमृतीन्मन्त्रा-
न्माधयेदा^{१४} कर्षणवपनाभ्यां^{१५} प्रत्यचं कर्षणवपने^{१६} प्रथमां

१ Thus emended, •संवत्सरतम्यां Be U II, •संवत्सरतम्या G Ben.

२ Thus Ben and G (sec. m.); भूवेव्योत्तिष्ठन्ति U, भूवेव्योत्तिष्ठन्ति H Be,
भूते इद्वोत्तिष्ठन्ति M

३ Corrected; इत्यभ्यादानं Ben, इत्यारभ्यादानं the other MSS.;
The Vivarapa details देवस्य नेत्यादिनाभ्यादानं (sic), cp. X. 2: 2. 3.

४ Doubtful; G (sec m.) reads as given in our text and cp.
the Vivarana विहरेत् चिनुयादग्निम्; विहरेदग्निंवरूपाणि Ben, विहरेद्गी-
रूपाणि Be, विहरेदग्नीरूपाणि H U, विहरेदग्नीरूपाणि M; the comm. on the
Sulba cites the passage with अग्निरूपाणि ।

५ Emended; नैर्वेतान्मन्त्रा M Be G (sec. m.); नैर्वेतान्मन्त्रा Ben U,
नैर्वेतान्मन्त्रा H.

६ Thus (कार्ष्णाजिनौ) M Be H U (cp. X. 23: 21. 17); •जिनि-
G (sec. m.) •जिनं Ben.

तीति^१ यदमुच्यते मासेन करोति तदिह दशरात्रेण करोति^२
चतुरो मासः सुनोतीति^३ कतमे नु खल्विमे मासा भव-
न्तीति^४ गवामयनस्य प्रथमोत्तमौ च मासौ यौ चाभितो

II. 308. I. विपुवतः^५ सह वैपुवतेन^६ वसतीवरीषु मृत्पिण्डमन्वधायेति^७
किमर्थो नु खल्वयं मृत्पिण्डो भवतीति^८ संतन्यर्थ एव^९
भवतीति^{१०} भिक्षे कुम्भे ऽन्यस्मिन्कुम्भे एतं मृत्पिण्डमन्वधा-
याप^{११} आनयेत्तत्पद्मोसंयाजान्तं वा हृदयशूलान्तं वाहः कृत्वा
सनुपनद्ध राजानं काले वसतीवरौरभिगृह्णाहीनसंततिं^{१२} कृत्वा
सावोवायव्यः संप्रचान्य द्रोणकलशे दशापवित्रे समवधायाद्रीप्रं
द्रुत्वा समिद्धारा यन्याहृत्य समिध आहवनीय उपसादयन्ति^{१३}
परिद्धतासु वसतीवरीध्वाङ्गतायाः सुवह्मण्यायाः संवेशनीयाः
समिधो ऽभ्याघायेष्वावर्हिः संनद्धाविशिष्य^{१४} ययाः स्तुपवसन्त्य
श्वो भूते सवनेष्ट्या यजन्ते^{१५} तत्र न स्तम्भयजुर्हरति^{१६} त
एवमेवाहरत्सर्वसतीवरीः परिहरमाणाः संवत्सरः सवनेष्ट्या
यजन्ते^{१७} नाग्निहोत्राणि जुहति न दर्शपूर्णमासाभ्यां यजन्ते^{१८}

१ Thus Ben and the Viv.; उपपद उपपद्विरेतीति the other MSS.

२ Thus the Viv; यद्व the MSS.

३ वैपुवतो: Ben.

४ Thus Be U G H M; •पिण्डमन्वधा Ben.

५ Thus Ben; the other MSS. om अनु; Be defective.

६ Thus Be G U H; •वरीरभिपरिगृह्णा M (sec. m.).

७ Thus M G U Be; संनद्धाविशिष्य Ben II.

८ •देरति MSS.

ऽथ संवत्सरतन्वा^१ पर्यवेतायां परिहृतासु वसतीवरौव्याह-
तायाः सप्तदशायामहरहः संवेगनीयाः समिधो ऽभ्याधा-
येन्नावर्हिः संनह्य पयाऽसि विग्नियोपवसन्त्यथ श्वो भूते^२
ऽभिजितेदोत्तिष्ठन्ति^३ ॥ २७ ॥ सप्तदशः ॥

106. 8. १ अथ वै भवति इन्द्रक्षितं चिन्वीत पशुकाम इत्यभ्यादा-
नप्रभृतीन्मन्त्राभ्याधयेदा^४ वायव्यात् प्रत्यचं वायवेन पशुना
यजेत प्रत्यचं दीक्षणीययोखाप्रवृञ्चनप्रभृतीन्मन्त्राभ्याधयेदा
वात्सप्रविष्णुकसेभ्यः^५ प्रत्यचं वात्सप्रविष्णुकसेः कमिला निगदे-
देवेतरान्मन्त्रान्विहरेदग्निः^६ रूपाणि^७ दर्शयेद्गच्छेदिरिणं^८
१० तच्च नैक्षेतान्मन्त्राग्निगदेत्^९ प्रत्यचं गार्धपत्यमुपतिष्ठेत्^{१०} प्रत्यचं
प्रायणीयया^{११} प्रत्यचमातिव्यया^{१२} कार्णाजिनौप्रभृतीन्मन्त्रा-
भ्याधयेदा^{१३} कर्षणवपनाभ्यां^{१४} प्रत्यचं कर्षणवपने^{१५} प्रथमां

१ Thus onward... तन्वा Be U H, •वत्सरतन्वा G Ben.

२ Thus Ben... (m.); भूतेष्वोत्तिष्ठन्ति U, भूतेष्वोत्तिष्ठन्ति H Be,

भूते इदोत्तिष्ठन्ति तानि जानीयान्मन्त्राभ्याधयेदादन्- the other MSS.;

३ Correct The Vivara... न्मन्त्रादानं (acc), cp. X. 2: 2. 3.

४ Doubtful; G (sec. m.) reads as given in our text and cp. the Vivara विहरेत् चिनुयादग्निम्; विहरेदग्निं वरूपाणि Ben, विहरेदग्निं वरूपाणि Be, विहरेदग्निं वरूपाणि H U, विहरेदग्निं वरूपाणि M; the comm. on the Sūtra cites the passage with वरूपाणि.

५ Emended, नैक्षेतान्मन्त्रा M Be G (sec. m.), नैक्षेतान्मन्त्रा Den U, नैक्षेतान्मन्त्रा H.

६ Thus (कार्णाजिनौ) M Be H U (cp. X. 23: 21. 17); •जिन- G (sec. m.) •जिन Ben.

चितिः सपुरीषां निगदेदेवं द्वितीयासेवं द्वितीयाः^१ सर्वाः^१
 चितिः सपुरीषाः सवष्टां चितिः सपुरीषां^१ निगदेद्याः^१
 अहान्तःप्राचीकाः^१ आहुतयः स्युर्जुष्टयादेव ता^१ अथ य
 औत्तरवेदिका मन्त्राः स्युर्निगदेदेव तान्^१ ॥ २८ ॥

अग्निहोत्रं वै दग्धहोतुर्निदानं दग्धपूर्णमासौ चतुर्धातुरि-^५
 त्येकं आनुपूर्व्यै^१ ब्रूवते^१ इथायुदाहरन्त्याम्वाधेयं पूर्वस्थां तता-
 त्रेकादशमयाजः सर्वः स होत्यन्नष्टतवः षड्भुतेति^१ घाण्तासः^१
 एष पशवन्त्र उक्तो भवत्यथायुदाहरन्ति षट्सुषट्सु मासेष्वा-
 हिताग्निना पशुना यष्ट्यं भवत्युभे काष्ठे अभियजेत^१
 माघमासे^१ धनिष्ठाभिरुत्तरेणैति भावुमानधोऽपेक्ष्य आवणस्य^१
 दक्षिणेनोपनिवर्तत इत्येते काष्ठे भवतस्तदन्ततो ऽजीवानस्य^१

१ The reading of this passage is wholly uncertain; I have accepted the reading of M (on २४ cl. ३ and २६); सर्वाचितिः सर्वाचितिः सपुरीषां U H; सर्वाचितिः सर्वाचितिः सपुरीषां G, सर्वाचितिः सर्वाचितिः सपुरीषां De, सर्वाचितिः सर्वाचितिः सपुरीषां Ben.

२ Thus G (sec. m.), which other MSS. etc. U, reads 'चिताग्निः' instead of 'चिताग्निः' in माघिका G (pr. m.), निगदेदेद्याः प्राचीका M., निगदेदेद्याः प्राचीका H, निगदेदेद्याः प्राचीका U, निगदेदेद्याः प्राचीका De, निगदेदेद्याः प्राचीका Ben.

३ Thus M Ben U G (sec. m.), पूर्व Be, अनुपूर्व्य H G (pr. m.).

४ Thus Be U G and the Vir. (one copy); पञ्चास्य M H Ben and the Vir. (another copy).

५ *मासे Ben U (sec. m.).

६ Are we to read with the Vivarapa. ऽजीवानः ?

१४. ०. संवत्सरो नातीषादय चातुर्मास्येषु सोमेषु पञ्चशोता सप्तशोतु
स्थानं प्रत्येत्यय य एष चातुर्मास्यसंयोजनो निर्मग्न्य उत्सीद-
त्येष पशुसंयोजन एव^१ भवति^१ परिधौ पशून्निधुञ्जीतेति^१
१. १७. ब्राह्मणमेतद्यूपा एव तदस्माकं भवन्त्यय^१ महापितृयज्ञे स्त्रीर्षं
१ वधिर्भवति न वेदिमालिखति न स्तम्बयजुर्हरति नाव्यानि
मृच्छीते^१ स यत्र तृतीयसवने धिषिष्यान्विहरति तदजस्रं
भार्जालीयं करोति^१ महाहविर्भिक्षुरित्वा समामन्त्रेवु हविःषु
गार्हपत्ये महापितृयज्ञहवींऽपि अपयित्वा तैर्मांजालीये प्रच-
रेदोहवनीये माहृत्या प्रचरेदन्तमेवावमृष्टः^१ पुरीषान्तस्य प्रथमा
१ चितिः पुरीषवती^१ मन्त्रवती भवतीति^१ प्रथमैवास्य चितिः
पुरीषवती मन्त्रवती भवत्येतरास्तूष्णीका^१ यांयां चितिः
सपुरीषां भवते सामैवास्य चितिः पुरीषवती मन्त्रवती भव-
त्येतरास्तूष्णीकाः^१ ॥ २६ ॥ अष्टादशः ॥
१३. १, १. अथेम एकाहस्तेषां यान्वहान्यनादिष्टान्यग्निष्टोमा इत्येव
११ तानि जानीयादथाहीनरात्रिसन्नेषु यान्वहान्यनादिष्टान्युक्त्या
१. १२. इत्येव तानि जानीयान्माध्यन्दिनीया एवैनं चमसा निमृजन्तो

१ य ए the MSS.

१ पशुं instead of पशून् M.

२ Thus M G U H Be; एतद्यूपा एवतस्माकं भवन्त्यय Ben.

३ Thus Ben (only चरेत् instead of प्रचरेत्); चरेदन्तमेवमृष्टः G H,
चरेदन्तोवमृष्टः U, चरेदन्तमेवावमृष्टः Be, प्रचरेदन्तमेवावमृष्टः M; cp. XXVI.
25 : 308. 3.

४ सपुरीषवतो MSS.

यन्तीति^१ । सदस्यामीनं माध्यन्दिनीया एवैनं चमसा निमृ-

II. 344. 13. जन्तो यन्ति भक्षार्थाश्चतुर्विंशम् एष भवति^१ शुक्रामन्विनोः

II. 345. १. स्रस्त्रावेशाभिषिञ्चतीति^१ यजमानायतन आमीनः शुक्रा-

II. 345. 9. मन्विनोः स्रस्त्रावः समानीयाभिषिञ्चति^१ चतुष्टोम एष

भवति^१ सप्त हवींषि प्रातःभवनीयाननुवर्तन्त इत्याग्नेयो ५

ऽष्टाकपालः पौष्णश्चरः सावित्रो^२ द्वादशकपालस्त्राष्टो ऽष्टा-

कपालो वारुणो दशकपालो वैश्वदेवश्चरुर्मासुतः सप्तकपाल

II. 346. १. इत्यष्टौ हवींषि प्रातःभवनीयाननुवर्तन्त इत्याग्नेयो ऽष्टाकपालः

सौम्यश्चरः सावित्रो^२ द्वादशकपालो वार्हस्पत्यश्चरुर्ग्रीपोमीष

एकादशकपालः सारस्वतश्चरुर्वारुणो^३ दशकपालो द्यावापृथिव्य १०

II. 346. 17 एककपाल इति^१ यत्किंच राजसूयमृतेभोमं तत्सर्वं भव-

तीति^१ मासुतं चात्रैकविंशतिकपासं प्रतिषेधयत्यौपसदा-

II. 347. 1४ श्रेष्ठैरर्धचतुर्दशैरेष^४ मासैः संतिष्ठते^१ यत्किंच राजसूयमनु-

त्तरवेदीकं^५ तत्सर्वं भवतीति^१ द्विपशुं चाव पशुवन्धं प्रतिषेध-

II. 348. 19. यति^६ चातुर्मास्यानि चाध्यर्धनैष^७ मासेन संतिष्ठते^१ चिह्ने १५

१ इति om. M Ben U.

२ Thus G H U Be, समवनीया. M, अवनीया. Ben.

३ The words द्वादश. unto सावित्रो (incl., l. 6) are given only by Ben, which, however, reads सावित्रो दशकपा. instead of सा. द्वादश. ।

४ Thus Ben, सावित्रश्च the other MSS.

Thus M Ben; •पेषदलो. Be U H, •पेषदलोत्तो. G.

•वेदिक्. all, but ep. T Br. II. 7. 5. 2.

Thus Be, •यति the other MSS.

Thus G only; नाच. all the other MSS.

350. 14. व्याघ्र उत या पृदाकाविति ^१ किंदेवत्या उ खल्वियमाज्जति-
र्भवतीति ^१ ॥ ३० ॥
354. 16. इन्द्राणीदेवतेत्येव ^१ ब्रूयात्सप्तदग्निना पशुवन्नेष्टोखाः
संभृत्य पशुग्रीष्पाणि च वायव्येन पशुना यजेतापि वा पुरस्ता-
५ देव तूष्णीं ^२ संभृताः ^३ संभृत्य मन्त्रवर्तैः ^४ मृदश् संभृत्य तथानु-
356. 8. प्रल्लिष्य ^५ नियुनक्तुम्यस्योपयामगृहीतो ऽस्यग्रे त्वा बृहदते
वयस्वत उक्थायुवे यत्ते अग्रे बृहदयस्तस्मै त्वा विष्णवे त्वा
जुष्टं गृह्णामीति ^१ परिमृज्य सादयत्येष ते योनिरग्नये त्वोक्या-
58. 14. युव इति ^१ नियुनक्ति ध्रुवस्य मूर्धानं दिवो अरतिं पृथिव्या
१० मघवन्तमृताय जातमग्निम् ^२ । कविः सभाजमतिथिं जनाना-
मासन्ना पात्रं जनयन्त देवाः ॥ उपयामगृहीतो ऽसीन्द्राय
त्वा मघवते जुष्टं गृह्णामीति ^१ परिमृज्य सादयत्येष ते योनि-
359. 3. रिन्द्राय त्वा मघवत इति ^१ नियुनक्ति पाद्वीवतस्योपयाम-
गृहीतो ऽसि बृहस्पतिसुतस्य त इन्द्रो ^२ इन्द्रियावतः पद्वीवन्तं
१५ ग्रहं गृह्णामीन्द्रा ^३ पद्वीवा ^४ इति ^१ नियुनक्ति हारियोजन-

१ ईशाग्रो Ben.

२ तूष्णीमेव M.

३ संभृतां all, but cp. the Vivarana. तूष्णीं संभृता उक्ता संभृत्य ।

४ Thus M, तथानुपपल्लिष्य Be, तथानूपल्लिष्य G (sec. m.), तथ

Ben H U

५ जातमिदमग्निं M.

१ Thus M G U, ईदो the other MSS.

२ Uncertain, •मींशश्च G (sec. m.), •मींश्याद् Be, •मींश्याद्

H •मींश्याद् U, •मींश्याद् - उ Ben, •म्याद् M.

स्योपयामगृहीतो ऽग्निं रोहिदसि रोहिद्योजनो रोह्यो स्याता
वज्रस्य भर्ता पृथ्नेः प्रेता तस्य ते देव सोमेष्टयजुष सुतसोमस्य
ग्रस्तोक्त्यस्य रोहिदन्तं ग्रहं गृह्णामि रोह्यो स्य रोह्योर्धानाः
सहसोमा अग्नये स्वाहेति ^१ यो ऽग्निष्टुतोन्द्रसंगंस्तमुत्सादयेत्
इन्द्रसुत्वग्निस्संगंस्तमुत्सादयेन्नित्या अन्या देवताः ^२ किदेवत्यानि ^३

II. 360. 10. खन्वतिरिक्तोवाणि भवन्तोत्याग्निनानीत्येव ब्रूयाद्यच्च ^४ किंच
राचिसुपातिरिच्यते सर्वं तदाग्निमितीन्वेकमथापरमाग्नेयं
प्रथममैन्द्रं द्वितीयं वैश्वदेवं तृतीयं वैष्णवं चतुर्थमिति ^५
॥ ३१ ॥ एकोनविंशः ॥

II. 366. 11. स घोमस्य जघन्याहःसु प्रजहितेषु ^६ यवेधिति ^७ प्रमृदि-

II. 366. 12. तेवित्येवेदमुक्तं ^८ भवत्यधिकरणेनेत्येवेदमुक्तं भवत्युत्तिजः ^९ पदे-

II. 367. 1. नाज्ञापयतीति ^{१०} तत्पूर्वं ^{११} वेत्येनमभ्यस्य पवयित्वादानयतीति ^{१२}

सिद्धमत्राग्निष्टोमिकं कर्म जानीयादोत्तरस्मादुपघातादेत-
स्मिन्स्य काले चीपि वर्षांश्च यजुषा कुर्याद्दीक्षणीयायाः

१. यदि M.

२. मितीन्वेक, मितीन्वेक, मिनिन्वेक the MSS.

३. Thus M G (sec. m.) and the Viv.; वज्रितेषु Be, प्रजहितेषु H U G (pr. m.), प्रजहितेषु Ben.; the meaning is, acc. to the Viv., प्रपकेषु ।

४. प्रमृदि Be.

५. भवतीत्युत्तिज Ben.

६. पदनापयतीति Ben, पदनाज्ञापतीति Be U, पदनाज्ञापतीति G, पदना-
ज्ञापतीति H, पदनाघौदपयतीति M, but द cancelled.

७. Conjectural reading. तत्पूर्वमभ्यस्य Ben G (sec. m.), तत्पूर्वमभ्य-
स्य Be H U M G (pr. m.).

प्रायणीयाया आतिथ्याया इत्येष निर्वपेद्दौक्षणीयां प्रायणी-
 यामातिथ्यादाज्येन^१ वर्तयेद्यावद्द्रथा^२ आगच्छेयुः^३ सङ्घनिरुप-
 माज्यं तिसृषु स्थालीषु विष्टब्धौयाद्या दौक्षणीयायै म॥स्या^४
 तथा^५ दौक्षणीयाः संतिष्ठापयिषेत्प्रणीताभिः प्रायणीयस्य
 ३६९. २ प्रतिपद्येतैष^६ एवातिथ्याया उपक्रमो भवतीति^७ चित्रत्वेन
 माण्डेन वस्त्रतरेण राजानं क्रीत्वोद्धातित्य निर्वपतीति^८ चि-
 द्वायणेनेत्येवमुक्तं^९ भवति^{१०} कथमु खल्वस्य मन्त्रानभिनमये
 ३६९. ३ चिदमि^{११} मनो^{१२} ऽमि^{१३} धीरमि दक्षिणो ऽमि यज्ञियो ऽमि
 चक्षियो ऽस्यदितिरस्यभयतःशिराः^{१४} स नः सुप्राङ् सुप्रत्यङ्
 १० संभवेत्येकगणा^{१५} उपमदो भवन्तीति^{१६} पूर्वाञ्चिका एवेता उक्ता
 ३६९. १३ भवन्ति^{१७} खलेवाजौ यूपो भवतीत्येतामेवैषां^{१८} सेषीं कुर्वन्ति^{१९}

१ २ Thus Be U H •य्यामाज्येन G, •य्यापुषदाज्येन M, Ben utterly corrupt

३ Thus the Vivarana, all the MSS are hopelessly corrupt, G has the least corrupt reading द्यावद्द्रथमागच्छेयुः ।

४ Thus M G U Be, संस्थाया H, सन्धान Ben

५ Thus M G U, प्रतिपद्येतैष Be Ben, प्रतिपद्येतैषया H.

६ •द्यादनेवे MSS exc Ben

७ भवतीति MSS. exc M

८ •मिषंजमये G

९ सनामि MSS exc H

१० Thus Be G U Ben, •शिरा H, •शीर्षमि M

११ •मुदा MSS.

१२ •मेतैवैषां Ben, are we to correct : •मेतानेवैषां (18a) = Vñ.
 एतामेव षसेषामर्थं कुर्वन्ति ।

न खलेवाखौ यूपस्तस्यै कटे परमिव चषालभाजनं भवतीत्या ।

- II. 369. 1. कुट्ट^१ इत्येवेदमुक्तं भवत्येतांशुपानुपाकरोत्यग्नीषोमीयमाग्नेय-
मनूबन्ध्यमिति^२ यमा एवैते छागाः समानयोनयो भवन्ति^३
तेषामुक्तं चरणमथास्याः सद्यस्क्रियामनुक्रियां परिक्रियामति-
क्रियामवभृथप्रभृत्यस्तमिते^४ यज्ञपुच्छं^५ तामां प्रथमैव सरथा^६
प्रथमा चित्सोमक्रयणी प्रथमाग्निहोत्रोच्चेपणव्रतायास्याः^७
सद्यस्क्रियामनुक्रियां परिक्रियामतिक्रियां चिन्तनद्विस्तनैक-
स्तनव्रतस्य^८ रूपाणि^९ कुर्वन्ति^{१०} क^{११} उ^{१२} खलेकाहे दृष्टः^{१३}
संनिवापो भवतीति^{१४} ब्राह्मस्तोमे चेन्द्राम्योश्च कुलाय इत्येव
II 371. 5. ब्रूयादधामिन्ब्राह्मस्तोमे^{१५} वद्व एकमौ दौचन्ते^{१६} । दौचित्ता^{१७} १.
II 373. 8. एवैनान्याजयन्ति^{१८} दण्डोपानद^{१९} शामुलाजिनमिति^{२०} शा-

१ Thus G M Ben, *कुट्ट U H, *कुट्ट Be; the Vis reads आकुट्ट and details आहुतस्थानं विप्रहृतम् ।

२ Instead of अतिक्रियाम् here and I 7 the MSS. read अभि., अभि. or इति. ।

३ Thus corrected, सरथा Be M G, सुरथा H U, सपथा Ben

४ Corrected, *सद्यव्राह्म नोमथास्या M G U Be, *सद्यव्रतमथास्या H Ben.

५ Corrected, *कस्तनव्रतरूपाणि Ben H, *कस्तनस्य ह. M Be G U.

६ Thus M G Be U, कञ H Ben

७ दृष्टौ Ben, दृष्ट Be

८ Thus M Ben, *चिन्तनमिन्द्रा. the other MSS.

९ Thus M G, दौचन्ते Be U H, एकस्मिन् दौचन्ते Ben.

१० दौचित्ता... जयन्ति H.

११ दण्डोपानदनं G (see m.) Ben, दण्डोपननं G (see m.), दण्डोपन-
नं Be, दण्डोपनदन H, दण्डोपिनदन M

मुल्लुकानामु^१ ह दध्मिन्मियाः^२ कम्बला भवन्ति स च भवति^३
 सेतं^४ चौरधाजिनम्^५ । ३२ ॥

174 3, 4 म एष^६ ज्येष्ठानामग्निष्टोम^७ एष एव मन्त्रनीयसामुक्त्य-
 386 6 यत्तुष्टोमं पूर्वमहर्भवति पञ्चस्तोममुत्तरं^८ रथो^९ हविर्धानं^{१०}
 386 8 कुर्यात्तत्पुरुषमुत्तरं हविर्धानमुत्सीदंयुः शकटमन्त्रा^{११} द्वौ जय-
 स्त्रिंशो मध्यत स्तोमौ भवत इति^{१२} पृष्ठस्तोमावेवेतावित-
 द्यामुतश्च^{१३} प्रतिलोमो^{१४} भवतो^{१५} ऽयामावाच्यायां^{१६} प्रतिममस्य
 383 10 चान्द्रमसं पिण्डपितृयज्ञं दद्यात्तं ब्रह्मणः मन्तं पर्युपविश्य
 भवयन्ति यदृत मन्यन्ते तेन ब्राह्मणं^{१७} ब्राह्मणो वै वर्णनाष्ट
 १० श्रेष्ठो^{१८} ऽग्निर्देवानामित्येतेन वा भवयेदपि वा व्याचक्षतेभि-
 383 12 श्वतुष्टोम एष भवतीति^{१९} चतुस्तुरीय^{२०} एष^{२१} दिशं चतु-

१ Thus M Be and Viv , शालुल्लाका the other MSS

२ Corrected according to the Viv दध्मिन्मिया M G (sec m), दध्मि
 Ben, नदध्मिन्मिया Be U H

३ भवन्ति MSS

४ सेतौ MSS

५ चोर Ben (च चौरध धाजिनम् ।)

६ एष Ben and Viv , एव the other MSS

७ Thus M only , मुत्तरमथो the other MSS

८ Thus M G (sec. m) Be Ben ; नयाप्रति U H G (pr. m.).

९ Refers acc. to the Vivarana to the दुरज (XVII, 37).

१० Thus M Ben, श्रेष्ठो G U Be H

११ Ben om. इति, rightly ?

१२ Corrected , नतीयादेश M G U Be, नतीयादेष H, नतीयादेष

- II 393. 6. होमो भवत्यथास्मिन्कानान्धयज्ञे^१ । इवमथप्रमृत्त्यस्मृमि ते यज्ञ-
- II 395 8. पुच्छं^१ तस्य दग्धसु बहिष्यमानः श्रुते सहसे ऽयुते नियुते प्रयुते^२
 ऽवुदे न्यवुदे समुद्रे मध्ये ऽन्ते परार्धे पदे^३ पक्षे नित्यमुक्ता^४
 मनसैव स्तुवानो मन्यत एतावति^५ मे^६ स्तुतमित्यथ मरुत्प्रवर्ग
- II 405. 18 एकमेवाग्निहोत्रमथास्मिञ्कुनस्कर्णयज्ञे^१ तिलमिश्रमग्निना म-
 ह्यान्वादिता^२ चारमाचं^३ पिबेदथ सामपथे सविशेत्स्वप्नादेव
- II 406 8 स्वप्ने गच्छति^१ राशिकृतं^२ धान्यं ददाति मरायकृतं धान्यं
- II. 407 4 ददातीति^१ मृतकृतमित्येवेदमुक्तं भवति^२ प्रचरन्ति प्राञ्चः
 प्रत्यञ्चः प्रचरन्तीति^३ यः प्रत्यङ् विहारो दक्षिणत उपचार
 एष भवत्येतेनैवापि सर्वतोमुखो व्याख्यात^४ एतेन सहस्र-
 ग्नालो^५ ऽथैनमिह^६ पवयित्वा मुच पवयन्तीति^७ । मिद्वमचा-

१ कानादं (or कानादं ?) M

२ (Om. G U

३ पदे G U Ben and probably also M, पदो Be, दे H, are we to correct here and XVII. 43. बदे ?

४ Thus Ben, नित्यमुक्ता the other MSS

५ Thus M G U, एतावतिमेव H, एतावतीमे Be, एतावतीमेव Ben.

६ स्वादिता H.

७ Thus G U, . माच M, चारमाच H, चरमाच Ben, मचारमाच Be.

८ राशी G Be U H

९ Conjectural reading, वैमिह MSS (वैमिह M). I have not been able to point out the passage in the text proper here referred to.

१० . यतीति G (see. m.) Be.

- 112 1. द्विष्टोमिकं कर्म जानीयादुत्तरस्यैव^१ आलाये^२ म दौ चिराचौ^३
 कुरुत एकं च द्विरात्रमिति^४ । दौचोपमङ्गिरेवास्यैतान्यहान्य-
 भिविधत्ते^५ ऽहौनविधो^६ ऽति यज्ञं दद्यात्तदिदं^७ प्रोक्तं यद-
 कृत्वा^८ सूत्रतः^९ मामयिकं त्वेव क्रतुयोग^{१०} यज्ञे यज्ञमुपलक्षये-
 १ तेति बौधायनो यज्ञे यज्ञमुपलक्षयेतेति बौधायनः^१ ॥
 ३३ ॥ वि२३ः ॥

॥ इति षड्विंशः प्रश्नः ॥

। कर्मान्तः समाप्तम् ।

१ Thus the MSS , read 'दुत्तरस्यै च २'

२ द्विराचौ G U

३ चिरा० MSS exc. M

४. ॥ Wholly uncertain, 'हौनविधोनियज्ञदद्यात्तदिदं G, 'हौनविधोनियज्ञं दद्यात्तदिदं U, 'हौनविधोनियज्ञदद्यात्तदिदं Ben Be, 'हौनविधोनियज्ञं दद्यात्तदिदं H, 'हौनविधोनियज्ञं दद्यात्तदिदं M. The Viv. seems to point, at least also to the reading यज्ञं दद्यात् ।

५ Thus M G U H, क्रतुयेर्षगं Be, क्रतुयेर्षगं Ben

प्रायश्चित्तसूत्रम् ॥

अथानो मन्त्रमणावातानि प्रायश्चित्तानि व्याख्यास्यामः ।
 सर्वत्रोपरिष्ठान्मन्त्रकृतं यद्यधस्तान्निपतेद्ब्रह्म प्रतिष्ठा मनस इत्ये-
 तथा प्रतिष्ठाष्वेतथैव सुवाञ्छति जुहुयाद्धूला वा^१ प्रतिष्ठापये-
 द्ब्रुत्वानन्तरं^२ कर्म कुर्यादेवमन्येव्यतिक्रान्तं कर्म नाद्रियेत
 यद्यर्थलुप्तं भवति^३ सर्वत्राश्रावितप्रत्याश्रावितवषट्काराणाम-
 त्यक्तानुक्तहौनेत्याश्रावितमत्याश्रावितमित्येतया सुवाञ्छति जु-
 हुयात्सर्वत्र देवोच्चारणेषु^४ भागिनौ देवतामनुच्चारयित्वा^५
 योन्यामुच्चारयेद्यदो देवा अतिपादयानौत्येतया सुवाञ्छति
 जुहुयात्सर्वत्र देवतावाहनेषु भागिनौ देवतामनावाहयित्वा
 योन्यामावाहयेदेतथैव सुवाञ्छति जुहुयाद्यत्र सरेत्तदुपोत्या-^६
 धेनां मनसावाहयेदथातिरिक्तमाज्येण यथोढां यजेत^७ सर्वत्र
 प्रणीतानां प्रणीयमानानां प्रणीतानां^८ वा यदि^९ विप्रुषो^{१०}
 विपतेयुः^{११} सवेदा चमस^{१२} आपो^{१३} हि ष्ठा मयोभुव इति
 तिसृभिरङ्गिः पूरयित्वा ततं स आपस्तदु ताथते पुनरित्ये-

१ Om H

२ Thus H U C' B Vir., 'द्वन्वावानन्तरं' Tr.

३ Thus H U B, 'देवतोचरणेषु C', 'चारये T1.

४ देवतामुखा B

५ प्रणिहितानां H B.

६ Thus T1, 'विप्रुषो यदि पतेयुः the other MSS.

७ Thus C' H, 'चमस आपो U. चमसमापो B, चमसमापो T1.

तथा सुवाङ्मतिं जुहुयात्सर्वत्र वितते यज्ञकर्मणि यदि सूर्यो
 नाविर्भवत्यन्यत्रादिशादुदयः^१ तममस्ययुद् त्वं चित्रमित्येताभिः
 सुवाङ्मतीर्जुहुयाद्यदि सूर्याचन्द्रममोर्गृहणः^२ विद्यत एतदेवाथ
 यति यज्ञमानस्यर्त्तिजां वा सुप्ते रेतोविमर्गः स्यादिसं मे
 १ वरुण तत्त्वा यामौत्येताभ्याः सुवाङ्मतो जुहुयात्सर्वत्र^३ हवि-
 र्देवतायाञ्चापुरोनुवाक्याङ्मतीनाः^४ ङताङ्मतक्षेपेभ्यन्तरिते विप-
 र्यासे च त्वं नो अग्ने म त्वं नो अग्र इत्येताभ्याः सुवाङ्मती
 जुहुयात्सर्वत्र दर्विकूर्चप्रस्तरपरिधिबर्हिर्विष्टतिपवित्रवेदोपवे-
 पेभ्यद्रव्यमभाराणां^५ केददाहोपघातेषु नाग्ने विनाग्ने वान्यं
 १ यथालिङ्गं कृत्वा यथालिङ्गमुपमाद्य त्वमग्ने अयासि प्रजापत
 इत्येताभ्याः सुवाङ्मती जुहुयात्सर्वत्र वितते यज्ञकर्मणि ॥ १ ॥

यदि पुरा प्रजाजेभ्यो वह्निःपरिध्यङ्गारा अभिपर्यावर्त-
 न्नाच्छाणोक्तं प्रायश्चित्तं कृत्वेम जीवेभ्यः परिधि दधामीत्येतथा
 सुवाङ्मतिं जुहुयात्सर्वत्र वितते यज्ञकर्मणि यदि यज्ञभेष
 १ आगच्छेदिष्टेभ्यः स्वाहा^६ वषडनिष्टेभ्यः^७ स्वाहेत्येतैरष्टाभिः^८
 सुवाङ्मतीर्जुहुयात्सर्वत्र वितते यज्ञकर्मणि यदि जन्मं भयना-

१ Thus U C' Tr Viv., *न्यबदेमा B. न्यपादशा H.

२ Thus C' U Viv ; सुवाचन्द्रममोर्गृहणं B. *सुवाचन्द्रममोर्गृहणं Tr H.

३ B U ma. वितते यज्ञकर्मणि ।

४ दर्वि Tr C' U Viv, दर्वि B H and Pray. *and* -...
 of वेदोपवेपेभ्यः Tr B read वेदोपवेपेभ्यः ।

५ Om. Ti

६ *स्वाहाभिः C', *त्येताभिः Tr

गच्छेद्यत इन्द्र मयामहे स्तुतिदा विशस्यतिरित्येताभ्याः
 सुवाङ्मतौ जुहुयादभये वा पुनर्धजेत^१ । 'मर्वचोपाः' गृह्यति
 वाच^२ स्थानानाः स्वरावरपट्टत्तभेषेष्वाभिर्गीर्भिर्घदतो न
 जनमित्येतया सुवाङ्मतिं जुहुयात्सर्वचानाज्ञातप्रायश्चित्तेष्वना-
 ज्ञातं पुरुषसमित इत्येताभ्याः सुवाङ्मतौ जुहुयात्सर्वचेषावर्हिषः^३
 प्रयाजानूषाजानां^४ पाकचाकर्मसु^५ यत्पाकवा मनसेत्येतया
 सुवाङ्मतिं जुहुयात्सर्वच स्तुते, भित्ते द्वित्वे भये^६ नष्टे^७ चामे
 विषर्षास उद्वाह^८ ऊनातिरिक्ते वा^९ यन्म आत्मनो मिन्दा-
 भृत्युनरग्निसुरदादित्येताभ्याः सुवाङ्मतौ जुहुयात्सर्वेष्वन्युप-
 धातेषु पुनस्त्वादित्या रुद्रा वसवः समित्यतामित्येतया समिध-^{१०}
 मादध्यादेतयैव सुवाङ्मतिं जुहुयात्सर्वेषु यज्ञकतुषु पत्नीः
 मंदाज्य प्राङेत्य भुवामाप्याथ भुवातः सर्वप्रायश्चित्तानि जुहोति
 ब्रह्म प्रतिष्ठा मनस इत्येतेनानुवाकेन प्रत्युचमथ वै भवति
 समिष्टयजूषि जुहोति यज्ञस्य समिष्टे^{११} यदै यज्ञस्य क्रूरं
 यदिलिष्टं यदत्येति यन्नात्येति यदतिकरोति यन्नापिकरोति^{१२}

१ In H U the *prāyaścitta* सर्वचेषावर्हिषः (I. 5) is given here, but cp T. Br. III. 7. 11. 5.

२ वाचि U, वाचि H

३ 'नूषाजा' H Tr.

४ पाकचकर्मसु B Tr

५ Om. Tr. B; the last om. also भित्ते द्वित्वे ।

६ ७ उद्वाह Tr, उद्वाहो H, उद्वाह B U, विषर्षावेपूरदाहे U the Vis. explains as उद्वाहने ।

८ Om. Tr.

तदेव तैः प्रीणातीति ब्राह्मणमेतान्येव ब्राह्मणविधिविहितान्याप्यायनानि^१ मन्त्रवन्ति^२ भवन्तीति वौधायनो^३ मन्त्र-
गणमात्रानि नैमित्तिकानीति शालीकिः^४ ॥ २ ॥ प्रथमः ॥

अथ कपालकरणे रथचक्रचित्याहुत्यश्चक्रमात्रं^५ स्थानं
कल्पितं भवति^६ संकल्पो^७ ऽधिकारः कपालवृद्धिः कपाल-
हामो वा कपालानामनभिप्रथने व्याहृतीभिराहवनीये सुवा-
हृतीर्जुह्याद्भुवः सुवरित्तेतावदेव नानाप्रथने चातिप्रथने
चाथ हविषामग्नतद्भवदाक्षोत्सेकनिखावे^८ प्रायश्चित्तिर^९गृते
रुद्राय स्वाहेत्याहवनीये^{१०} सुवाहृतिं जुह्याद्भवे वायवे विदग्धे
निच्यै^{११} यदि दग्धः स्याद्यत्तत्र^{१२} गृतः स्यात्तेन^{१३} प्रचरेद्दथ
यदि सर्वमेव दग्धः स्यादपो ऽभ्यश्चत्य मिन्दाहृती जुह्या-
दथान्यं निर्वपेदाज्येन वा प्रचरेत्तै^{१४} ततः प्रायश्चित्तिर्यस्यैयस्यै^{१५}
दिशुमिच्येत तस्यैयस्यै देवताये सुवाहृतिं जुह्याद्यदि प्राग-
ग्रये यदि दक्षिणतो यमाय यदि पश्चादरुणाय यद्युत्तरतः

१ U ins., sec. m. नित्यानि. B ins. प्रायश्चित्तानि नित्यानि ।

२ मन्त्रवर्षेवति B and U (sec. om.)

३ संकल्पे B.

४ षावेण Tr

५ व्याहृतीये om Tr. B.

६ Thus C Tr. and Viv., स्वागत H, स्वायत्त B U,

७ अथ Tr ins. after स्थानं ।

८ Thus also the Vivatana

सोमायाय^१ यदि सर्वत एवोत्थिच्येतेताभ्यः सर्वाभ्यो देव-
ताभ्यः सुवाङ्गतौर्जुङ्गयात्तमाच्येनाप्यायनौभामाप्याययत्याप्या-
यस्व सं त इत्यथ हविषासुद्गामनकाले पतनफालनखण्ड-
नोदर्तनमर्षणविपरित्यवायकरणेषु^२ व्याहृतीभिराहवनीये
सुवाङ्गतौर्जुङ्गयाद्भुतः सुवरित्यथान्तरेण वेद्युत्करावुदङ्गुपनि-
ष्क्रम्या तमितोरुदङ्गुपनिःसृण्व^३ व्याहृतीरुक्ता व्याहृतीभिरेव
प्रतिपद्यते^४ ॥ ३ ॥

व्याहृतयस्तु^५ चतुष्पादा नवाऽशाश्च षड्वराः ।

चतुर्णामपि वेदानामादिमध्यावसानिकाः^६ ॥

मन्त्रोनं वातिरिक्तं वा दुरिष्टं वापि यद्भवेत् । ११

अपोहयन्ति^७ पाप्मानं तस्माद्वाहृतयः स्मृता इति ॥

यद्युक्तो यज्ञधेष आगच्छेद्भूरिति गार्हपत्ये जुङ्गयाद्यदि
यजुष्टो भुव इत्यन्वाहार्यपचने^८ यदि सामतः सुवरित्याहव-
नीये^९ यदि सर्वतः सर्वा जुङ्गयाद्^{१०}

१ अथ om. B U

२ Instead of 'पचन' B 'काचन' ।— Before संसर्षणं B U have पचनवेपनः ।

३ Before व्या A B ms. प्रायश्चित्तं, C' प्रायश्चित्तिद् ।

४ Thus U C', परिपद्यते H (pr m.), पचय Tr H (acc. m.), सृण्व पाण्य B.

५ पचये Tr H, पच्येते B U C' (पचिष्येत् the Viv.)

६ व्याहृतौच U only

७ 'मानकाः H U.

८ Thus H U B C', पौष्टिक् च Tr.

उद्धृते तु पुरोडाशे वेपिते स्यन्दिते^१ तथा ।

भिन्ने म॒स्र्मर्पणे चापि^२ प्रायश्चित्तं कथं भवेदिति ॥

विज्ञायते

उद्धृते तु^३ कुलः हन्याद्वेपिते नश्यति प्रजा^४ ।

भिन्ने म॒स्र्मर्पणे चापि यजमानः प्रमौयत इति ॥

अथ^५ पतनफालनखाडनोद्वर्तनम॒स्र्मर्पणेषु^६ प्रसिद्धमुदास्य बर्हि-

षदं कृत्वा प्रभृतेन सर्पिषावसिध्याभिमन्त्रयते किमुत्पतमि

किमुत्प्रोष्टाः ग्रान्तः ग्रान्तेरिद्वागहि^७ । अघोरो यज्ञियो

भृत्वाघौदं सदनः स्वमाघौदं सदनः स्वमिति^८ ब्रह्मणे वरं

१० दत्त्वान्तर्वेशामादयेत्तस्याः स॒स्थितायाः सुरभिमतीं निर्वपे-

त्तस्याः स॒स्थितायां तन्तुमतीं निर्वपेद्^९

आयुष्यत्यस्तु कर्तव्या उत्तराश्वन्दमः^{१०} कियाः ।

श्वविशेषविधिस्त्वेष^{११} विहितस्तत्त्वदर्शिभिरिति ॥

१ स्यंदिते Ti C

२ चापि U

३ Thus C' U Tr. नु H, B om

४ प्रजाः U C'.

५ Instead of अथ Tr प्राणायामम् ।

६ B again •फालन• instead of •फालन• ।

७ शान्तेरि Tr

८ ? Thus U Viv. (sec. m.), •रागदसः H, •राश्वदसः C', •राश्वदसः

Viv (pr. m.) Tr B.

९ श्वविशेषः Ti.

स्कन्धे यद्वहनिर्वापे^१ द्रव्याणां चातुमन्त्रणे ।

यस्मिन्काले विजानीयात्तत्कुर्यात्कर्मसंस्कारे^२ ॥

प्रणतो व्याहृतयंयेव^३ यज्ञ एष परो ऽवरः ।

तस्माद्यज्ञस्य यत्स्कन्धं विपरीतं च यद्भवेत् ।

तत्सर्वं व्याहृतीभिः^४ कुर्यादन्यत्र च वषट्कृतात् ॥

अजानद्भिः कृतं यच्च त्वरमाणैश्च यत्कृतम् ।

व्याहृतीनां प्रयोगेण यत्कृतं कृतमेव तदिति ।

कपालानां प्रमाणानि ब्रूयादाध्वर्यवे विधौ ।

समानि चतुरश्राणि द्वाङ्गुल्यानि समन्ततः ॥

इविर्विकाराणां प्रमाणेन समविपमाणि^५ वर्धयन्तीति^६
बौधायनः^७ ॥ ४ ॥ द्वितीयः ॥

अथारणिगतानामात्मगतानामजक्षाणामव्याहितानां^८ स-
वनगतानां चाग्नीनामुदातानां^९ प्रायश्चित्तिररणिगतं मथित्वा
विहारं कल्पयित्वा गार्हपत्यं आज्यं विलाप्योत्पूय सुचि चतु-

१ यद्वहनि Tr

२ ? Thus Tr B, संस्कारेत् C', संचरेत् U H

३ Thus H Tr C', *इतिच B U

४ Thus Tr, *निभिः H C' U (pr. m.), *इभिः B, *इति U (sec. m.)

५ च ms. Tr B U (sec. m.).

६ Thus Tr U (sec. m.), वर्धयन्तीति B, वर्धयेदिति C' H U, the Vivaraṇa periphrasis वेदयन्ति ।

७ अजक्षाणाम् om ?

८ गार्हो U H.

गृहीतं गृहीत्वा हवणीये संतनी^१ जुहोति मनो ज्योतिर्जुषता-
 माव्यं विच्छिन्नं यज्ञं ममिमं दधातु । या दद्या उपसो
 निष्पुचश्च ताः संदधामि हविषा एतेन स्वाहेत्येतन्प्रायश्चित्त-
 मतुगते ऽहते ऽभ्युदिते ऽभिनिष्पुके चे^२तत्परिवित्तस्यै^३तत्परि-
 विवस्यै^४तत्परिविविदानस्यै^५तत्सोमवामिने^६ सोमातिपविताय^७
 भवान्नरितस्यै^८तद्भवरहितस्यै^९तत्परोष्टस्यै^{१०}तत्परियष्टुरेतदेव यस्य
 पुष्टपो रयो ऽष्टो गौर्मक्षिपो वराहो ऽहिर्मृगः श्वा वान्यद्वा
 श्वापदमन्तराग्रीन्गच्छेदेतदेव^{११} यस्याग्नेरेकदेशमपहरेयुरेतदेव
 सर्वास्वेवाग्निहोत्रस्यातिपु मनस्वत्या प्रायश्चित्तिः कियत^{१२} इद्वा
 वधीयान्मवतीति ब्राह्मणम्^{१३} ॥ ५ ॥ तृतीयः ॥

अथ दर्गपूर्णमासयोज्यत्वार स्रत्विजस्तोषामेकस्मिन्नविद्यमाने
 त्रयः प्रचरेयुर्द्वौ वाय^१ यद्येक एव स्यात्परा प्रयाजेभ्य आज्य-
 स्वाख्याः सुवेणोपघातमेकाध्वर्यवप्रायश्चित्तानि जुहोति जुष्टो
 वाचो भूयासं जुष्टो वाचस्तये देवि वाक् । यद्वाचो मधुमत्त-

१ Thus Tr, संतनिं O', संतनि B U, संतनि H

२ Thus (and cp Ap. IX 12 11) B, after परिविविदस्यैतन् Tt H O' J ins परिविदानस्यैतन्, Tt reads instead of परिविविदानं परिविदानं ।

३ *पवितस्यैतन् U O'

४ After यष्टेत् H O' and U ins. the following passage (which, however, is put between brackets in U) एतदेव विष्णून् (H, O' वष्टावून्) पुरोपलोद्धिमरेतोमासास्त्रिमध्वानिध्याभ्याधानं समारोप्य मयिवा पवसा-
 टिर् (*नेहिसद्व U).

५ Before यद्य B U H O' ins अथ ।

६ य found only in Tt C' and the Vīvarāṇa.

स्मिन्मा धाः भरस्वत्यै स्वाहा ॥ इमामेवाग्निना यज्ञं च दधाचो
यदुरिष्टम् । तदग्निनो भेषजेन संदधाताः^१ स्वाहा ॥ वाता-
रमिन्द्रमवितारमिन्द्रः^२ इवेहवे सुहवः^३ शूरमिन्द्रम् । ऊवे न
यकं पुरुहन्तमिन्द्रः^४ स्वस्ति नो मधवा धानिन्द्रः स्वाहा ।
यन्मे मनसमिच्छं^५ यदाचो यच्च मे हृदः । देवास्तच्छमयन्तु^६
सर्वे^७ सोमो वृक्षस्यतिथ्य स्वाहा ॥ यद्विदाः^८ सो यद्विदाः^९ सो
मुग्धाः कुर्वन्त्यृत्विजः । अग्निमां तस्मादेनयः अद्वा देवो
च मुञ्चताः^{१०} स्वाहा । यदन्तरिचं पृथिवीमुत द्यौं यन्मा-
तरं पितरं वा जिहिः^{११} मिम । अग्निमां तस्मादेनसो गार्हपत्यः
प्रमुञ्चतु दुरिता यानि वक्त्रम करोतु मामनेहमः^{१२} स्वाहा ॥^{१३}
ब्रह्मत्वे होत्र आध्वर्यव आग्नीध्रे यजमाने^{१४} चैक एव यज्ञे
यत्पर्याणि^{१५} तन्मे^{१६} देवा रचन्तां प्राणान्मे मा क्षिः^{१७} सिषुः
स्वाहा ॥ अहं ब्रह्माहः^{१८} होताहमध्वर्युरहमाग्नीध्रोऽहं यजमान
एक एव यज्ञे पर्याणि^{१९} तन्मे^{२०} देवा रचन्तां प्राणान्मे मा
क्षिः^{२१} सिषुः स्वाहेत्येकाध्वर्यवप्रायश्चित्तानि ऊत्तान्तर्वेद्यामीनः^{२२}
सर्वा देवता यजन्तीति विज्ञायते ।

अतिकान्तेषु होमेषु पर्यंस्त्राययणेषु च ।

अरण्योर्ध्रियमाणेषु कथं तन्त्रं न जुष्यते ॥

१ Thus H C', संधातासो Tr, संदधातासो B U.

२ Om. H C Tr.

३ Thus Tr B, पर्यंस्त्रायये or तन्मे C' H U. I take पर्याणि as stand-
ing for परिप्रायि, 1st conj. joins cp अपर्याह ।

शुचिश्च पावमानौ च तन्तुमानय पाथिक्तृ ।

एता इष्टयः^१ प्रयोक्तव्यान्ततस्तत्र^२ न लुप्यते ।

। शुचिः शोधयते पापं तन्तुस्तन्त्रं न लोपयेत् ।

पथिक्तपन्थानमारोहेत्^३ पावमानौ तु पावयेदिति नु^४

१ बौधायनस्य कस्यो 'दर्शं व्यतीते पाथिक्तौ कायां पौर्णमासे
व्यतीते वैश्वानरी कायांभये व्यतीत उभे' कार्यं वडपु व्यती-
तेव्यन्वारम्भणोया^५ स्यादिति^६ मालीकिः । ॥ ६ ॥ चतुर्थः ॥

अथ यद्यरणी जीर्णे स्यातां जन्तुभिर्मन्यनेन वा समाने
नये अन्ये अरणी आद्यत्यामावास्यायामुपोय^७ श्वो भूते दार्ढ्य-

१० नेष्टा तस्मिञ्जीर्णे शकस्तीकृत्य गार्धपत्ये प्रविष्य प्रज्वाल्य
दधिणेनोत्तरारणिमादाय^८ मन्येनाधरारणिमुपर्यग्री धारय-
न्प्रपत्यदुधस्त्राग्ने प्रविशस्व योनिमन्यां देवयज्ञां वोढवे आत-
वेदः । अरण्या अरणिमनुसंक्रमस्व जीणां तनुमग्रीर्णथा निरुं-
दस्त्रेत्यय^९ ते योनिर्द्युत्विय इत्यरण्योरग्रीन्समारोह^{१०} मन्यन-

१ इष्टोः पयुञ्जित ततः Tr

२ Thus Tr. *स्यत्यामारोहेत् C. *स्यत्यामारोहेत् B. *स्यत्यामारोहेत् H U

३ नु given by U C' only

४ उभये B U'

५ *भयो Tr.

६ *स्यति U.

७ *आवास्यायामुपोय om. Tr B.

८ *रक्षोमादाय H

९ निरुं Tr. after 'दस्त्रेति H U' C' mis. अथ ।

१० *दि instead of *योन् B; *राय Tr B

स्वाहृता गार्हपत्यं^१ मयित्वा^२ विहारं कल्पयित्वा गार्हपत्य
 भाग्यं विलाप्योत्पूय स्रुचि चतुर्गृहीतं गृहीत्वा हवनीये संतनीं^३
 जुहोति मनो^४ ज्योतिर्जुपतामाज्यं विच्छिन्नं यज्ञं समिमं
 दधातु । या इष्टा उपसो निघुच्य ताः संदधामि हविषा
 हृतेन स्वाहेत्यथाग्रये तन्तुमते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपति^५
 ग्रावं^६ दक्षिणं ददाति^७ सा प्रसिद्धेष्टिः संतिष्ठते^८ ॥ ७ ॥
 पञ्चमः ॥

अथारण्योर्थापत्ति^९ व्याख्यास्यामो^१ ऽष्टाभिर्निर्मितैर्विन-
 शत्यनेधश्चाण्डालशूद्रवायमपतितरासभरजस्वलाभिर्य^२ स-
 र्गग्ने ऽरण्योर्विनाशस्तयोस्तृज्य^३ समाने नवे अन्ये^४ अरणी^५
 आहृत्याग्निहमन्याधेयमरणिगतं^६ पुनराधेयं नष्टारणी अष्ट
 निमज्जति^७ भवतं नः समनसावित्यथोत्तरां कृत्वा भित्वा

१ Tr om. गार्. म., B om. गार्.

२ Thus Tr B U, संतनि B C'.

३ All the MSS abbreviate the mantra.

४ Thus Tr C' H and the pray. candrikā; ग्रावं B H.

५ अथानोरणी. H U C'; — 'सर्पनी. Tr

६ इमि. instead of दामि. Tr B U — 'अण्डाल. Tr.

७ ? Thus ('अथोर्') Tr C' and the Viv., 'आथोर्' H, 'आथोर्'
 B U.

८ Om. H U.

९ ? 'अष्ट. Tr C' H B and the Viv., 'अत. U — 'माभ्या. Tr. —
 'रविमनं Tr and the Viv., 'रवीमनं C' H U 'अथमनं B.

१० निमज्जति B C', निमज्ज Tr H B and the Viv.

शकलीकृत्य मन्यनसामर्थ्यं ममारोपणसामर्थ्यं मन्यनशेषं वा
 • प्रमन्यनं^१ च कुर्यात्समस्तशस्त्रवर्जं^२ संतिष्ठते ऽरण्योर्व्यापत्तिः^३
 ॥ ८ ॥ षष्ठः ॥

अथ हविर्दोषान्व्याख्यास्यामो यथैतन्नीक्षमचिकाश्रान्तिका^४
 • मत्कुण्यैल्लग्निरसोर्युके^५ कीटो वा पिण्डकारी स्यात्कुड्मकीट-
 मचिकापिपीलिकावर्जं^६ यमार्जारनकुलकुङ्कुटमर्कटध्वाङ्गारु-
 पुरीषसिक्नुपदकेगन्धतनसकुनषपूतिद्रुसखेदासृक्खेद्याश्रुकासच-
 वथार्द्रघ्नैर्वापहतमन्यैर्वापहतं^७ रजस्रक्षया वा स्पृष्टं तथाप्रय-
 तेन^८ भूणघ्नेन वा दृष्टं तथापपात्रेणामेधे वा देगे^९ स्तनं दुष्टं
 • हविरपो ऽभ्यवहरन्ति^{१०} शीते^{११} भस्मानि वा निधापयति^{१२}
 मिन्दाऊती छत्वाथान्यन्निर्वपेदाज्येन^{१३} वा प्रचरेदपि^{१४} तु^{१५}

१ Thus B H and the Viv., प्रयनं U C', प्रमनं Tr

२ Thus (•शान्तिका : c. शान्तिका according to the Viv.), B and the Viv., •शान्तिका H C' •शान्तिका U, Tr om

३ Thus (•चैल्ल) U H C' and the Viv., •चैल्ल B, •चैल्ल Tr.

४ •चवथ्या my conjecture, •चवथ्या Tr, •चवथ्या H, •चवथ्या

• U, •चवथ्या C', •वथ्या B.; the Viv., चवथ्या तुतः ।

५ •प्रयतेन H; अप्रयतो नाकाश्रान्तिः the Viv.

६ शीत Tr C'

७ •चैति Tr H U.

८ •यान्यदि Tr, •यान्यनि B, •यान्यनि C' U, •यान्यनि H.

९ After प्रचरेत् H U C' मन् सैव तत्र प्रायश्चित्तिर् ।

१० Thus Tr C' Viv. (sec. m.), तु H U B Viv. (pr m).

सक्तु विप्रमृष्टस्कारमाज्यं^१ ब्रुवत इति^२ मिन्दाज्जती^३ ज्ञत्वा
मनस्वतीं जुहोति^४ सैव ततः^५ प्रायश्चित्तिः^६ ॥ ६ ॥ सप्तमः ॥

अथातो ऽधौनामुदातानां प्रायश्चित्तिराज्जतयः स्रष्टृस्का-
रार्था दृष्टा भवन्ति^१ चतुर्होतार इत्येके^२ व्याहृतय इत्येके^३
मिन्दाज्जती इत्येके^४ मनस्वतीत्येके^५ महाव्याहृतय^६ इत्येके^७ ।
॥ ५ ॥ यदि सर्व एवोदायेयुरायतनेभ्यो ऽरण्योरग्नीन्समारोह्य^८
मन्थनस्यावृता गार्हपत्यं मन्वतीतः प्रथमं जज्ञे अग्निः स्वाद्यो-
नेरधि जातवेदाः । स गायत्रिया^९ त्रिष्टुभा जगत्या देवेभ्यो
हव्यं वक्षतु प्रजानन्निति^{१०} इन्द्रोभिरेवैनं स्वाद्योनेः प्रजनय-
तीति ब्राह्मणमथ^{११} यदि मय्यमानो न जायेत यत्रान्यं पथे-
त्तत आहृत्य होतव्यमित्यथान्यमवरमाणः^{१२} पुनर्मन्वेदय यदि
जात एवोदायेत्समारोपणमन्त्रं जपित्वा पुनरेव मन्वेदयेनमुप-

१ *स्रष्टारतमसा* U (pr m.) Var. (acc m.), *स्रष्टृस्कारतना* G'.

२ ततः Tr, तत U B H G'

३ H U G' add इति विज्ञायते ।

४ Om. Tr G'.

५ *रोष B U H

६ गायत्र्या MSS.

७ After ब्राह्मणम् H G' insert the passage (I. 11-12): अथ यदि... पुनरेव मन्वेत् ।

८ Instead of the words: अथान्यमवरमाणः... पुनरेव मन्वेत् (I. 11-12) H G' have (and cp. Radradatta on Āp. IX. 2. 3) *लोकिमग्निमाहृत्य विहृत्याग्नीनस्तारणी निधाय वृद्ध्यात्पुनरेवानवरमापो मन्वेदुस्तं मन्थनम्; these last two words not in G'.

- तिष्ठत दधे रय्यै रमस्य सहसे शुम्भायोजे ऽपत्यायेत्यथैनमुप-
 समिन्द्रे सारस्वती त्वत्सौ समिन्धाताः सदाडमि विराड-
 मीत्यथैनमुपसमाधायान्वाहार्यपचनमाहृत्य ज्वलन्तमाहवनीय-
 मुद्धृत्य न्युषोपसमाधाय^१ गार्हपत्ये आज्यं विष्ठाप्योत्पूय सुचि
 १. 'चतुर्होतारं गृहीत्वा दग्धहोतारं मनमानुद्धृत्याहवनीये जुहो-
 त्यन्वारथे यजमाने स्वाहेत्यथ प्रदक्षिणमावृत्य प्रत्यङ्मावृत्य^२
 गार्हपत्ये दग्धात्मकं ब्राह्मण एकहोतेत्येतस्यानुवाकस्य दग्ध-
 सुवाङ्गतोरथ यद्यन्वाहार्यपचन उदायेद्गार्हपत्यादेनमुद्धृत्यान्वा-
 हार्यपचने चतुर्होतारं जुहोति गार्हपत्ये दग्धात्मकमथ
 १०. यद्याहवनीय उदायेद्गार्हपत्यादेनमुद्धृत्याहवनीये पञ्चहोतारं
 जुहोति^३ गार्हपत्ये दग्धात्मकमथ^४ यदि सवनगतानामग्नीना-
 माग्नीध्रीय^५ उदायेच्छास्त्रामुखीयादेनमुद्धृत्याग्नीध्रीये पञ्चहोतारं
 जुहोति शास्त्रामुखीये दग्धात्मकमथ यद्यौत्तरवेदिक आहव-
 नीय उदायेदाग्नीध्रीयदेनमुद्धृत्यौत्तरवेदिक आहवनीये सप्त-
 १५. होतारं जुहोत्याग्नीध्रीये दग्धात्मकम्^६ ॥ १० ॥

एतयैवावृतेकस्मिन्नुदाते द्वयोर्वा प्रतिविभज्य होतृष्णुज्या-
 ज्वाह्वतीष्टेज्ज्वाः समस्तास्य जुज्यात्तया मिन्दाज्जती जुज्या-

१ These two words found in C' H U (in U they are cancelled),
 U ms. चय after ०धाय ।

२ These two words om. Tr C' H

३ H B read ऊत्वा and insert जुज्यान् after दग्धात्मकम् ।

४ सवनगतानामग्नीनाम् om. Tr.

ननस्तौ^१ चेदाहवनीये जुहुयात्तेषां जसाणामन्वाहितानां
 सवनगतानां चाग्नीनामुदातानां प्रायश्चित्तिरेतदेव^२ शंसकाले
 ऽन्वाधानवर्जमथ यस्याग्निरुद्धतो^३ ऽहुते ऽग्निश्चोच उदायेदिति
 यथासूचं^४ वा कुर्यादपि वा गार्हपत्यादिधमादीप्य^५ मन्यन-
 मधिमन्यनमुपमन्मिन्मनमित्येतान्मन्त्रान्निगदेपि^६ वा ज्योति-
 श्नतौमिष्टिं निर्वपेदपि वा ज्योतिश्नतौभ्यामुग्धं पूर्णाहुतिं
 जुहुयादपि वा ज्योतिश्नतौ^७ सुवाहुतिं जुहुयादग्नये ज्योति-
 श्नते स्नाहेतौष्टपूर्णाहुतिस्सुवाहुतीनां पूर्वपूर्वं विधिं बलीया-
 समाचार्या ब्रुवते^८ तत्रोदाहरन्ति

येये विगेषा लघवो यत्रयचोपसृचिताः ।

१०

कर्म तैर्न प्रसज्जेत कुर्यादापस्तु तद्हनम्^९ ॥

विगेषान्सर्ववेदेभ्यः^{१०} प्रपक्षेनोपधारयेत्^{११} ।

कर्मणां प्रविचारार्थमापस्तु^{१२} च समाप्नुयादिति ॥

१ Thus C' H B U (pr. m.) and the Viv.; *निर्वेच Tr., *निर्वेवाद्य
 यदि U (sec. m.).

२ यस्याग्निः Tr.

३ Viz. according to the ritual exposed in XIII. 7 : 124. 1

४ Instead of चादीप्य H U उद्ध्य ।

५ अधिमंदनम् found in C' Tr H U (pr. m.).

६ सवृतं H U.

७ *देवेभ्यः H Tr and once in the Viv.

८ प्रपक्षेनो B.

९ प्रतिपारः B U.

यदि प्रसङ्गेन ऊतं च^१ लौक्ये^२ मुग्धैर्वा^३ वासैर्ऊतः^४
 स्याद्विद्वतं^५ च पत्न्या तानरण्योरग्नीन्^६ समारोह्योदवसाय^७
 मथित्वाग्नीविद्वत्य पूर्णाऊतिस्तन्तुमती च कार्येत्यथ यद्यप्रस-
 ङ्गेन ऊतं च^१ लौक्ये^२ मुग्धैर्वा^३ वासैर्ऊतः^४ स्याद्विद्वतं
 च पत्न्या तान्व्याचनौभिर्विद्वत्य पूर्णाऊतिस्तन्तुमती च
 कार्येति^८ ॥ ११ ॥ अष्टमः ॥

अथ वै भवति^९ निर्धृतिर्वा एतस्य यज्ञं गृह्णाति यस्या
 कस्यां च इविः क्षायति^{१०} यद्यवदानानि विन्दन्ति नात्र प्राय-
 क्षित्तं कुर्वन्ति^{११} दहति इ वा एषो ऽध्वर्युरवदानानि^{१२}
 १० समू^{१३} हैतान्येष^{१४} तर्पयति^{१५} दहति इ वा एष य^{१६} आज्यं^{१७}

१ ? चलोक्त्वा Tr U, चलोक्त्वे C' the Viv चलोक्त्वे H, चलोक्त्वे B

२ Thus B C मुग्धैर्नवा H, मुग्धैर्नवा Tr U the Viv

३ विद्वते H U

४ Thus Tr and the Viv, तानारण्यो H, तारण्यो B U, तारण्यो C'.

५ समारोह्योदवसाय H U, समारोह्य B, समारोह्य Tr C'

६ Thus Tr C' the Viv, चैलाक्त्वा B, स्यालोक्त्वे H, लौकिक्ये U.

७ Thus B, मुग्धैर्नवा H, मुग्धैर्नवा U C', मुग्धैर्नवा Tr.

८ Thus Tr B, वासैर्ऊतः C', वासैर्ऊतः H U.

९ These three words not in H Tr

१० Thus (and cp. Ap. IX 1. 17) Tr B U the Viv. क्षायति C', क्षपयति H.

११ अध्वर्युरेतान्येष संतर्पयति U, अध्वर्युरेतान्येष तर्पयति Tr, अध्वर्युरेतान्येष संत. H, अध्वर्युरेतान्येष संत. B, अध्वर्युरेतान्येष संत. C'.

१२ Thus Tr and the Viv, यदाज्यं the other MSS.

पुरस्तादुक्ताथावदानानि जुहोत्याज्येनोपरिष्टान्नाभिधार-
यति^१ तेषां संदग्धानां न देवान्मृष्यन्ति^२ न यजमानो^३ इथ
हैमान्ये संतर्पयति य आज्यं पुरस्तादुक्ताथावदानानि जुहो-
त्याज्येनोपरिष्टादभिधारयति^४ तेषां संदग्धानां दृष्यन्ति^५
देवान्मृष्यन्ति^६ यजमानो^७ इथ यथाग्नेथात्पुरोडाशादग्नीषोमौ^८
यजेताग्नीषोमौयादाग्निं यजेत नैतन्नदानमित्याश्वनीये सुवा-
ऊतिं जुहुयाद्यद्वा देवा अतिपादयानीति^९ देवपवित्रमाग्नेय्यो
याज्यापुरोनुवाक्या देवपवित्रमैन्द्रियो^{१०} देवपवित्रं प्राजापत्या
देवपवित्रं व्याहृतय इत्यथ यदि होता याज्यापुरोनुवाक्यासु
सुहोत सर्वाभिराग्नेयौभिर्यजेतेति^{११} विज्ञायते इमिः सर्वा^{१२}
देवता इत्यैन्द्रोभिर्विज्ञायत^{१३} इन्द्रो वै सर्वा देवता इति^{१४}
प्राजापत्याभिर्विज्ञायते प्राजापतिः सर्वा देवता इति^{१५} व्याह-
तौभिर्विज्ञायते सर्वा वा अथः सर्वाणि सामानि सर्वाणि
यजूंषि यज्ञाहृतय इत्यथ यदि यजमानो याजमानेषु
सुहोत व्याहृतौभिरेवान्तरेण वेद्युत्तरौ प्रपदन^{१६} व्याहृतौभि-

१ देवतासु U (sec. m.).

२ Thus Tr, देवा (or देवता) क्षुण्णत्यथ यज. U (sec. m.) B, देवासु-
यति यजमानो H; C incomplete.

३ Thus U, •विदियो C, •मैन्द्रो Tr U the Viv., •मैन्द्रिया II.

४ After the instrumental hoto and infra some of the MSS.
ins. वा ।

५ प्रपदनं Th. C'.

रेवोपनिष्क्रमणं व्याहृतीभिरेवानुमन्त्रणं^१ विज्ञायते^१ सर्वा वा
 ऋचः सर्वाणि सामानि सर्वाणि यजूंषि यद्वाहृतय इत्युपा-
 सते च वै यज्ञं देवा^२ अन्तरिता^३ इदमु नो हविर्न ऊतं
 तद्धोष्यत^४ इत्यां स्विष्टकृत इत्येक^५ एडाया इत्येक^५ आनु-
 १ याजेभ्य^६ इत्येक^६ आ ग्रंथुवाकादित्येक^६ आ समिष्टयजुष
 इत्येक^६ ऊर्ध्वं चेत्समिष्टयजुषः स्मरेत्स्वायैतामिष्टिमन्या-
 मिष्टिमुत्तवणां तन्वीत^७ यज्ञो ह^८ वै^८ यज्ञस्य प्रायश्चित्ति-
 रिति विज्ञायते^८ ॥ १२ ॥ नवमः ॥

अथ सांनाय्यदुधो^९ धयेयुष्टेदत्सा वायव्या^{१०} यवाग्वा^{१०}
 १० सायं यजेतायेकस्यां दुग्धायां न^{११} धीतां^{११} दोहयेद्दुग्धाभिः
 म^{१२} स्वाप्यादुग्धानां^{१२} वत्सानपाकृत्य यः सांनायेन यजेत^१

१ ५ ins. H U C'

२ देवता H C'

३ Thus H U C', अन्तरिता Tr B

४ वक्ष्यादो Tr

५ Thus, not आनु the MSS

६ वैव Tr.

७ साह्यार्थादो Tr, साय्यदुधो H.

८ Thus C' Tr and the Viv.; वायव्याया यवाग्वा B C', वायव्या-
 यवाग्वा C'.

९ नधीनां Tr, नधीता B, नधीतां H U C' The Vivaraṇa peri-
 phrases आनामानौष तां दोहयेत् (sic) ।

१० स्वाप्य दुग्धानां Tr H.

मायंदोहयेदार्तिमार्कदिन्द्राय^१ प्रौक्षीन्निरूप्योपवसेदिति यथा-
 समान्मातर्मपि वा प्रातर्दोहं दैधं कृत्वान्यतरदातच्य^२ मायं-
 दोहस्थाने कुर्याच्छृतस्थान^३ इतरत्प्रातर्दोहयेदार्तिमार्कदिन्द्रं
 वा माहेन्द्रं वा पुरोडाशं निरूप्य तेन दध्ना सह प्रचरेदुभयं
 चेदार्तिमार्कदिन्द्रं^४ पञ्चशरावमोदनं निर्वपेदिति^५ प्रसिद्ध-
 माग्नेयेन प्रचरेन्नेण प्रचरेत्सर्वाणि चेद्धवींषि दुष्येयुर्नग्नेयु-
 रपहरेयुवांश्चेनेता देवताः प्रतिसंख्यायमिद्वैतामिष्टिमन्वा-
 मिष्टिसनुस्वपां^६ तन्वीत^७ यज्ञो ह वै यज्ञस्य प्रायश्चि-
 रिति विज्ञायते^८ ॥ १३ ॥ दशमः ॥

अप्रातश्चन्दस्यनाम्नातानि^९ ज्ञानानुमन्त्रणानि व्याख्या-
 स्यामो^१ वैश्वधमिष्टमनुमन्त्रयत इन्द्रस्य वैश्वधस्याहं देवयज्य-
 येद्विषाथमपन्नो वीर्यवाज्जीमान्मूयासित्यमपन्नो वीर्यवान्मूया-

१ After रम्भाय C' H U and the Viv ins. वा सहेन्द्राय वा but cp. T Br. III, 7. 1. 6.

२ न्यतरदातच्य B U, न्यतरदातिच्य C'.

३ शृतस्थान इतरत् only in H U C'.

४ चार्तिमार्कदिन्द्रं om Tr H C'.

५ प्रविषेद्वैतानि Tr; C': प्रविषेद्वैतानि; the Viv. and B U as given in the text.

६ देव Tr.

७ The Prāyaścitta candrikā makes the interesting statement, that these anumantṛaṇa formulas are taken from the Kāṭhaka (कठोक्तः sic). Some of them occur indeed in the Kāṭhaka (v. i. 44. 5 sqq.).

- समिति वा^१ पर्यन्तस्याहं देवयज्यया सुयवसो^२ भूयासः^३
 सोमस्याहं देवयज्यया प्र प्रजया च पशुभिश्च जनिषीय
 सुरेता रेतो धिषीयेति वा^४ सवितुरहं देवयज्यया स्वस्ति-
 मान्यशमान्यासः^५ सरस्वत्या अहं देवयज्यया वाचमन्नाद्यं
 पुषेयः^६ सरस्वतो ऽहं देवयज्यया अद्भामना भूयामं^७ पूष्णो
 ऽहं देवयज्यया पुष्टिमान्यशमान्यासः^८ मरुतामहं देव-
 यज्यया प्राणैर्ह्यध्यासं^९ विष्टेषां देवानामहं देवयज्यया प्राणैः
 सायुज्य गमेयं^{१०} शावाष्टयिष्योरहं देवयज्ययोभयोर्लोकयो-
 र्ह्यध्यासं भूमानं प्रतिष्ठां गमेयमिति वा^{११} वाजिनामहं
 देवयज्यया रेतस्त्री भूयासं^{१२} वरुणस्याहं देवयज्यया धर्म-
 भाग्भूयासं^{१३} कस्याहं देवयज्यया शविष्ठो^{१४} भूयासं^{१५} विश्व-
 कर्मणो ऽहं देवयज्यया विश्वानि कर्माण्यवरुन्धीयादित्या अहं
 देवयज्ययाऽहमो मुच्येय^{१६} वायोरहं देवयज्यया रत्नभाग्भू-
 यासः^{१७} सूर्यस्याहं देवयज्यया सुदृशीको भूयाममग्नाविष्णवो-
 रहं देवयज्यया वीर्यवान्भूयासं^{१८} विष्णोरहं देवयज्यया

१ H U C' ms. पर्यन्तमिदमनुमन्त्रयते H U C', and thus each time farther on, *mutatis mutandis*, before each formula (e.g. after सुयवसो भूयासमिति सोममिदमनुमन्त्रयते सोमध्यासं etc.). But cp. the expression (p. 312. 2.) यथादेवतमिदमनुमन्त्रयते ।

२ सुयवसो Tr only.

३ पशुमान् in Tr C' and Prāy. candrikā only.

४ शचिष्ठो Tr B

श्रिपिविष्टो भूपासमर्थम्णो ऽहं देवयज्या सुवर्गं^१ लोकं
 गतेयमिति^२ यथादेवतमिष्टमनुमन्त्रयत^३ एवमनादिष्टानष्टा-
 कपालानाग्नेयविकारानाचक्षत एकादशकपालानाग्नीषोमीय-
 विकारान्द्वादशकपालान्वैश्वदेवविकारानेककपालं भूमिकपालं
 च द्वावाश्रयिष्यविकारावतो^४ ऽन्यानाग्नेयविकाराः श्रृङ्खन्सौम्य-
 विकारान्दधिपयश्चामिच्छापशवः^५ सान्नाय्यविकारा^६ वनस्पतिः
 स्त्रिष्टकदिकार^७ उपाश्रयाजानुपाश्रयाजविकारानाचक्षत^८
 इत्येषाण्युदाहरन्ति^९ हविःसामान्यं देवतासामान्यं कपाल-
 सामान्यमिति हविर्देवताकपालसामान्ये हविःसामान्यं वल्लीय^{१०}
 इत्यपि^{११} वास्य यज्ञस्यागुर उद्वचमग्नीषेति शर्वचिकम्^{१२} ।
 ॥ १४ ॥ एकादशः ॥

॥ इति सप्तविंशः प्रश्नः ॥

१ Thus U C' Prāj. candr., सुवर्गं Tr B H.

२ देवतं H U C'.

३ Thus B U H Vir., विकारानतो Tr C'.

४ Thus (विकारान्दधि) U C' and Vir.; विकारान्दधि Tr,
 विकारान्दधि H, विकारानिति शास्त्रीकिर B. — C' breaks off after
 पशवामिच्छापशवः (sic).

५ Thus Tr U B, विकारान् H.

६ Thus U; कारावचन इत्यं H, कारानित्यया Tr B.

७ Thus B H U and the Vir., वल्लीयैव Tr

- अथ वै भवति यः पापयज्ञगृहीतः स्नाद्यो वापस्वधेत
 देवेभ्य ऋषिभ्यः पितृभ्यो गोभ्यो ब्राह्मणेभ्य^१ स्तेनाभिगस्तो
 ऽभिगस्तमानो वा रक्षस्वेष्ट्या यजेतेत्येतयेष्ट्या यक्ष्यमाण उप-
 कक्ष्यते हिरण्यं^१ तस्याः प्रज्ञात उपवसथो^१ ऽथ प्रातर्जते
 ५ ऽग्निहोत्रे पुरापां प्रणयनाङ्गार्हपत्यं श्राज्यं विलाप्योत्पूय सुचि
 चतुर्गृहीतं गृहीत्वाहवनीये जुहोत्यन्वारभ्य यजमाने येन
 देवाः पवित्रेणात्मानं पुनते सदा । तेन सहस्रधारेण पाव-
 मान्यः पुनन्तु मा स्नाहेत्यपरं चतुर्गृहीतं गृहीत्वाहवनीय
 एव जुहोति प्राजापत्यं पवित्रः शतोद्यामः हिरण्यमम् ।
 १० तेन ब्रह्मविदो वयं पूतं ब्रह्म पुनीमहे स्नाहेत्यपरं चतुर्गृहीतं
 गृहीत्वाहवनीय एव जुहोतीन्द्रः सुनीती सह मा पुनातु
 सोमः स्वस्त्या वरुणः समीच्या । यमो राजा प्रमृणाभिः पुनातु
 मां जातवेदा मोर्जयन्त्या पुनातु स्नाहेत्यथ षष्ठ्याः स्तीर्त्वापः
 प्रणीयाम्नये ऽहोमुचे ऽष्टाकपाक्त इति दशहविषमिष्टिं निर्व-
 १५ पति अपयित्वामादयति^१ तस्याः सप्तदश सामिधेयः^१ समि-
 धमानां च समिद्धां चान्तरेण पावकवत्यौ धाम्ये दधात्यपा-
 मिदं न्ययनं नमस्तु इति द्वे^१ पावकवन्तावेवाज्यभागावग्नी^१
 रचाऽसि सेधति शुक्रशोचिरमर्त्यः । शुचिः पावक ईद्व इति

१ B U ms. पश्यन्, which is neither found in the Pray. pradīpa
 देवेभ्यः पितृभ्यः ऋषिभ्यो गोभ्यो ब्राह्मणेभ्यः Tr, देवेभ्यः ऋषिभ्यो ब्राह्मणेभ्यः पितृभ्यः H.

१ द्वाभ्यां Tr B, द्वे H.

१ एव given by Tr only.

पुरोनुवाक्यामनूच्य यत्ते पवित्रमर्चिष्यग्रे विततमन्तरा । ब्रह्म
 तेन पुनोमह इति यजति^१ यो धारया पावकया परि-
 प्रस्यन्दते सुतः । इन्दुरथो न कल्पिय^२ इति पुरोनुवाका-
 मनूच्या कलशेषु धावति पवित्रे परिधिष्यते । उक्तैर्यज्ञेषु
 वर्धत इति यजत्यथ हविषामग्नेर्मन्त्रे प्रथमस्य प्रचेतस इत्ये-
 तस्मिन्ननुवाके याज्यापुरोनुवाक्याः सहमंयाज्या भवन्त्यथ^३
 पुरस्तात्स्थिष्टकृतः सुवाङ्मतीरुपजुहोति पवमानः सुवर्जन इत्ये-
 तेनानुवाकेन प्रत्यृचं^४ प्रभिद्धेर्वाथान्वाहार्यमासाद्य शिरध्वं
 ददाति^५ समानं कर्मां पक्षोसंयाजेभ्यो^६ ऽथ पुरस्ताद्गृह-
 पतेः सुवाङ्मतीरुपजुहोति यद्देवा देवदेहनमित्येतेनानुवाकेन
 प्रत्यृचः^७ संतिष्ठत एषेष्टिः सपूर्णपात्रविष्णुकमा^८ विस्मृजते
 व्रतमेतदैव यजेतर्तुव्यतिक्रमे^९ दारव्यतिक्रमे ऽयोनौ वा रेतः
 सिद्धीतेयेव यजेत पातकोपपातकसंयुक्तो^{१०} द्वादशाहं महा-
 पातकसंयुक्तो मासं पुण्यमिच्छन्संवत्सरमृतुं वा तामेतां महा-
 पवित्रेष्टिरित्याचवते मृगारेष्टिरिति वा रक्षसेष्टिरिति^{११}
 वैधायनः^{१२} ॥ १ ॥ प्रथमः ॥

१ Thus Tr U H, छन्द B.

२ भवन्तीत्यथ Tr

३ यजेतर्तुव्यतिक्रमे Tr

४ पातकोपपातक Tr, पातकोपातक B. Tho Vjv.: पातकोपपातक-
 महापातकानां रक्षस्यतानां ।

५ Tr B H repeat the last three words.

- यथो एतस्योऽपरिमितं प्रवसतीति^१ न संवत्सरमति
 प्रवसतीत्येवेदमुक्तं भवति स उ चेदति प्रवसेत्पवित्रेष्ट्या यज्ञे-
 तेत्येतयेष्ट्या यज्यमाण उपकल्पयते हिरण्यं^१ तस्याः प्रज्ञात
 उपवसथो^१ इय प्रातर्जतेऽग्निहोत्रे पुरापां प्रणयनाद्गार्हपत्य
 १ श्राज्यं विलाष्योत्पूय स्रुचि चतुर्गृहीतं गृहीत्वा हवनीये जुहो-
 त्यन्वारभ्य यजमाने येन देवाः पवित्रेणात्मानं पुनते सदा ।
 तेन सहस्रधारेण पावमान्यः पुनन्तु मा स्वाहेत्यपरं चतुर्गृहीतं
 गृहीत्वा हवनीय एव जुहोति प्राजापत्यं पवित्रं शतोद्यामः
 हिरण्यमयम् । तेन ब्रह्मविदो वयं पूतं ब्रह्म पुनौमहे स्वाहे-
 १ त्यपरं चतुर्गृहीतं गृहीत्वा हवनीय एव जुहोतीन्द्रः सुनीती
 सह मा पुनातु सोमः स्वस्त्या वरुणः समीच्या । यमो राजा
 प्रमृणाभिः पुनातु मां जातवेदा मोर्जयन्त्या पुनातु स्वाहे-
 त्ययं षष्ठ्याः स्त्रीर्त्वापः प्रणीयाम्नये पवमानाय पुरोडाशमष्टा-
 कपालं निर्वपति सरस्वत्यै प्रियाया उपाऽश्वाज्यमग्नये पाव-
 १ काय पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपति सवित्रे सत्यप्रसवा-
 योपाऽश्वाज्यमग्नये शुचये पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपति
 वायवे नियुत्वत उपाऽश्वाज्यमग्नये व्रतपतये^१ पुरोडाशमष्टा-
 कपालं निर्वपति विष्णवे अग्निविष्टायोपाऽश्वाज्यमग्नये वैशा-
 नराय पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपति दधिक्राव्य उपाऽश्वा-

^१ इति not in the MSS., but cp. III. 14-85. 2.

^१ *नच इति Tr.

अमिति ^१ अपयित्वासादयति ^१ तस्याः सप्तदश सामिधेयः ^१
 समिधमानां च समिद्धां चान्तरेण पात्रकवत्यौ धाव्ये दधा-
 त्यपामिदं न्ययनं नमस्त इति हे ^१ पावकवन्तावेवाज्यभागा-
 वग्नी रक्षाशसि वेधति शुक्रगोचिरनर्त्यः । शुचिः पावक ईद्व्य
 इति पुरोनुवाक्यामनूच्य यत्ते पवित्रर्विध्यग्रे विततमन्तरा । ^१
 ब्रह्म तेन पुनौमह इति यजति ^१ यो धारया पावकया
 परिप्रस्यन्दते स्रुतः । इन्दुरश्वो न कृत्विय इति पुरोनुवाक्या-
 मनूच्या कलशेषु धावति पवित्रे परिपिच्यते । उक्थैर्यज्ञेषु
 वर्धत इति यजत्यथ हविषामग्न आयूष्षि पवसे अग्रे पवस्वे-
 त्यग्रेः पवमानस्रुत नः प्रिया प्रियास्त्रिमा जुक्ताना युष्मदिति ^{१०}
 सरस्वत्याः प्रियायाः अग्रे पावक स नः पावकेति पावकस्या
 विश्वदेवमा सत्येनेति सवितुः सत्यप्रभवस्याग्निः शुचिप्रततम
 उदग्रे शुचयस्तवेति शुचेवायुरपेग वायो शुक्रो अयामि त
 इति वायोर्नियुत्वतस्तमग्रे व्रतपा असि यद्वो वयं प्रमिनाम
 प्रतानौति व्रतपतेः प्र तत्ते अद्य किमिच्छे विष्णो परिचक्ष्यं ^{११}
 भूदिति विष्णोः श्रियिविष्टस्य वैश्वानरो न कृत्या वृष्टो
 दिव्येति वैश्वानरस्य दधिक्राव्णो अकारिपमा दधिका इति
 दधिक्राव्णो ^१ इय ऊतानुमन्त्रणमग्रेः पवमानस्याहं देवयज्यया
 शुचिः पूतो मेभ्यो विपाप्मा ब्रह्मावर्षस्यन्नादो भूयासमग्रेः
 पावकस्याग्रेः शुचेरग्रेप्रतपतेरग्रेवैश्वानरस्याहं देवयज्यया शुचिः ^{१०}

- पूतो मेधो विपासा ब्रह्मवर्चस्वजादो भूयामनित्युपाशु-
याजायामुपाशुयाजवदित्य^१ पुरस्तात्स्विष्टकृतः सुवाङ्मती-
रुपजुहोति पवमानः सुवर्जन इत्येतेनानुवाकेन प्रत्युचम^२तिथि-
वत्यौ^३ दमूनवत्यौ संयाज्ये जुष्टो दमूना अतिथिर्दुरोण रसं
५ नो यज्ञमुपयाहि विद्वान् । विश्वा अग्ने अभियुजो विद्वत्
शत्रूयतामाभरा भोजनानि ॥ सर्गाख्यो मृज्यते स्वे दमूनाः
कविप्रशस्तो अतिथिः शिवो नः । सहस्रशृङ्गो वृषभस्तदोजा
विश्वाः अग्ने सहसा प्रास्वन्मानिति^४ प्रसिद्धेर्जायान्वाहार्यमा-
साद्य हिरण्यं ददाति^५ समानं कर्मा पत्नीसंयाजेभ्यो^६ ऽथ
१० पुरस्ताद्दृष्टपतेः सुवाङ्मतीरुपजुहोति यद्देवा देवहेडनमित्येते-
नानुवाकेन प्रत्युच^७ मंतिष्ठत एषेष्टिः सपूर्णपात्रविष्णुकमा
विस्मृजते व्रतमेतथैव यजेताभिप्रस्तो ऽभिप्रस्तमानो वैतथैव
यजेतर्तुयतिक्रमे^८ दारयतिक्रमे ऽयोनौ वा रेतः सित्वै-
तथैव यजेत संवत्सरमर्धपादमेकविंशतिरात्र^९ वा^{१०} तिर्यग्गो-
१५ निगताः जातीजात्यन्तरे^{११} वर्तमानान्दुष्कृतैरपहृद्धान्दश पूर्वा-

१. शुयाजविकारवदित्यय H U.

२. सत्यो U.

३. Thus B U H and Prāy. candr.; Tr omits the passage.

४. Thus (अर्धपादस्य) H and Prāy. candr., *मर्धपाद* U, मर्धपाद.

५. B. The meaning acc. to the Vivaraṇa is: दौ नाभौ ।

६. शाकौन Tr and the Viv. *जाताः* U; B and H. om.

न्दगापरानात्मानं चेकविश्रमं^१ पङ्क्तिं च पुनाति न^२ च^३ पुन-
रावर्तत^४ इत्यथाप्युदाहरन्ति

वैश्वानरो^५ वातपती^६ पवित्रेष्टिं तथैव च ।

अतावतौ प्रयुञ्जानः पुनाति दग्धपुरुषमिति^७ ॥ २ ॥

द्वितीयः ॥

अथातो नक्षत्रेष्टीर्वाख्यास्यामो^१ ऽग्निर्वा अकामयतान्नादो
देवानां^२ स्यामिति ता ब्राह्मणेन^३ व्याख्याताः^४ सा या
वैशाख्याः पौर्णमास्याः पुरस्तादमावास्या भवति स सकृत्संव-
त्सरस्यापभरणौभिः^५ संपद्यते तस्यामारभेतेति^६ तस्या उप-
वसये ऽरण्योरग्नौ समारोहो देवसाय^७ मथित्वाग्नौ निवृत्त्याजसा-^८
न्वापि वा^९ पौर्णमास्याममावास्यायां वोपपसेद्यस्यां^{१०} तल्लक्ष्म

१ Thus B U, विंशति H Tr and Prāy. candr.

२ These words omitted by Tr as also the following इति; the Prāy. candrikā reads न च पुन० ।

३ Thus (and cp Baudh. dhā I. 2. 17, Vas. dhā. XXII. 10) Tr B (the last only •पुरष• and U (sec. m.) and Prāy. candr.; पवित्रेष्टिमतस्ततो । अन्तरेष्टिं प्रकुर्वीष पुनात्याविश्रमति (or पुनाति वि०) कुष्ठ-
मिति H and U (pr. m.).

४ See T Br. III. l. 1 sqq.

५ Thus Tr B U (sec. m.) •भरणा H U (pr. m.) Prāy. candr.

६ •रोच्यो B U H Prāy. candr.

७ Om. U B.

८ उपवसेत् om. Tr.

- संपद्यते^१ तच्चैषोऽत्यन्तप्रदेशो^१ हविस्च्छिष्टमतो^१ यजमानो^१
 भवतीति विज्ञायतेऽपि वा जन्मनचत्रे कुर्यादायुष्कामस्य^१
 यावज्जीवं^१ अवरार्धं वा प्रयोगो^१ जीवन्तावाज्यभागौ
 यजत्या नो अग्रे सुजेतुना^१ त्वष्ट सोम महे भगमित्यथ^१ -
 १ निर्वपत्यग्रे कृत्तिकाभ्यो जुष्टं निर्वपामौत्यग्निं^१ कृत्तिका
 यजेति संप्रेष्यत्याग्नेयमष्टाकपालमनुमत्यै चक्षमिति^१ सर्वत्रानु-
 पत्रति नचचक्षविर्मध्ये^१ अपवित्वासादयति^१ तस्याः सप्तदश
 सामिधेन्यः^१ समिध्यमानां च समिद्धां चान्तरेण श्रीमत्यौ
 धाय्ये दधाति स्वाह्वा यस्य त्रियो दृग्नेऽद्वाभ्यः पुरएतेति^१
 १ रयिमनौ पुष्टिमन्तावाज्यभागौ^१ यजत्यग्निना रयिमश्रवद्वय-
 स्फानो जमीवहेत्यथ हविषामग्निर्मूर्धा भुवोऽनु नोऽद्यानु-
 मतिरन्विदनुमते त्वमिति मन्त्रयोर्थाज्यापुरोनुवाक्या^१

१ • त्रयोरायो II १

१ Om. Tr.

१ Thus reads Tr; the three other MSS • दायुष्कामस्यवरार्धं;
 the manuscript tradition, however, seems to be defective, the
 Visarāṇa runs . अपि वा जन्मनि जिवेतायुष्काम किं तत्र स्वजन्मनचत्रेदेवत्या-
 भिरिष्टं यावज्जीवमथ वा अवरार्धं प्रयोगो^१ जन्मनचत्रेदेवत्याभिरिष्टं कन्मनचत्रे चिरायसं-
 वेदायुष्कामोऽज्ञ कर्धं यथायवमायुष्कामस्य ।

१ The two mantras are given Saklapāṭhena in B.

१ इति om. U B H.

१ इति om. Tr B H

१ पुष्टिमनौ om. Tr.

नचवृषविधानमिर्नः^१ पातु छत्तिका^२ इति यथासमाध्यातमय
पुरस्तात्स्विष्टकृतः सुवाङ्मतीरुपजुशेत्यग्नये स्वाहा छत्तिकाभ्यः
स्वाहेति यथासमाध्यातः^३ 'स्विष्टवत्यो^४ संवाज्ये ष्वयवाचः
'स्विष्टमिति^५ संतिष्ठत एषेष्टिः सपूर्णपात्रविष्णुक्रमा^६ विसृजते
व्रतम्^७ ॥ ३ ॥

एवमुत्तरमुत्तरं^८ प्रतितन्त्रमुत्तरउत्तरे^९ ऽध्वनि यजेत^{१०}
विशेषाभ्याख्यास्यामः^{११} प्रजापतिः सवितेक्षुपाशु सर्पभ्य
आग्नेषाभ्य^{१२} आज्ये करम्भमिति^{१३} सर्वे यवा भवन्त्यधिश्रयण-
काले तिरः पवित्रमाज्यमानौषाधिश्रित्य^{१४} तिरः पवित्रं कर-
न्मानावपति^{१५} 'यिद्वभ्यो मघाभ्यः पुरोडाशः षड्दपालमिति^{१६}
पैद्वयज्ञिकेन निर्वपणप्रोक्षणाधिवपनसंवपनादीनि^{१७} व्याख्यातानि
भवन्ति^{१८} तार्तीयमवनिक्तेन^{१९} सौम्येन प्रचरणकृत्यो व्याख्यातो^{२०}

१ •वृषविधिः H

२ Tr gives a longer citation of the pratika.

३ Tr. ins. ऋष ।

४ •हती U H.

५ एवमेवमु U H.

६ Thus Tr, प्रतिपद्युः H U, सचमुः B and the Vir.

७ Thus (•विः) B and Prāy. candr. as T Br. III. 1. 4, 7; •छे U H Tr.

८ अधिवित्य given only by Tr.

९ Thus Tr B H and Prāy. pradipa; •मघावपति U.

१० •संवपनः om, Tr; •संवपनादीनि the Vir.

११ •एवमेवेन Tr.

- ७ ऐतद्वायवे निश्वायै गृक्षौ दुग्धमिति ^१ पयसः प्रातर्दोहव-
 त्सःस्कारः ^२ आ ^३ विशाखाभ्यामिद्धा तदानीमेव पौर्णमासी-
 माज्येन यजेताय श्वो भूते मित्रायानूराधेभ्यश्चरमित्युत्तराभि-
 रषाढाभिरिद्धा ^४ तदानीमेवाभिजिता यजेताय श्वो भूते
 ८ विष्णवे श्रोणायै पुरोडाशं चिकपालमित्युत्तरेषु प्रोष्ठपदेषु
 पुरोडाशं भूमिकपालमिति ^५ कपालमात्रं ^६ भूमौ परि-
 निष्ठाद्धारमधिवर्तयति ^७ तस्यैककपालवत्सःस्कारः ^८ आप-
 भरणीभिरिद्धा ^९ तदानीमेवामावास्थामाज्येन यजेताय श्वो
 भूते चन्द्रमसे प्रतीदृश्यायै पुरोडाशं पञ्चदशकपालमित्यभि-
 ९ नौयैवाहनि ^{१०} निर्वपेदुदिते चन्द्रमसि प्रचरेत् एतमहो-
 रात्राभ्यां स्रहं निरवपतां दयानां व्रीक्षीणां शुक्लानां च
 कृष्णानां न सवात्योर्दुग्धे श्वेतायै च कृष्णायै चेत्यभिनीयैवा-
 हनि ^{११} निर्वपेदसमिते प्रचरेदपि वा मन्वावेव निर्वपेत्सन्वावेव
 प्रचरेन्निर्वपणव्यायेन ^{१२} प्रचरेदथैतमुपसे चरमित्यभिनीयैव
 १० रात्रौ निर्वपेदुपसि प्रचरेदथैतस्मै नचत्राय चरं निर्वपति ^{१३}
 यथा त्वं देवानामस्येवमहं मनुष्याणां भूयासमिति निर्वपण-

१ ? Thus Tr B, *रोषावि• H, *रोषवि• U

२ *यानुराधे• Tr.

३ *मर्च Tr.

४ प्रष्टि• U H.

५ ? Thus B; *रोषापभ• U, *रोषभ• H Tr.

६ चरिर् ins. H.

७ निर्वपणव्यायेन प्रचरेत् in Tr only.

काले यजमानायतन आभीनो यजमानो जपत्यभिनीयेवा-
 इति^१ निर्वपेददितेऽपु नचत्रेषु प्रचरेदथेत^२ सूर्याय नचत्रेभ्य-
 चरमित्यभिनीयेव रात्रौ निर्वपेददिते सूर्ये प्रचरेदथेत-
 मदित्ये चरमयेतं विष्णवे चरमिति यजति^३ यज्ञो वै
 विष्णुर्यज्ञ एवान्ततः प्रतितिष्ठतीति ब्राह्मणं^४ वरो^५ दक्षिणा
 भवतीति^६ विज्ञायते ऽपाघावदा^७ प्रसिद्धः पशुः^८ पाथि-
 क्त्येष्टोद्वा दर्शपूर्णमासाभ्यां यजेत नचचक्षेत्रेण द्युतिरान-
 न्थाय^९ ज्योतिषामयतेनेद्वा पापं निर्णुद्य^{१०} ज्योतिषमुपजायते
 ऽप पुनस्त्यं जयतीति^{११} स्नाह^{१२} बौधायनः^{१३} ॥ ४ ॥
 तृतीयः ॥

नवेरेवामावास्यायां^{१४} पौर्णमास्यां^{१५} वा यजेत नवेवाग्नि-

१ चरित. ins. II.

२ Om. Tr.

३ वरा दक्षिणा भवन्तीति T.

४ Thus (and cp. the Journal of the German Oriental Society), Vol. LVII, p. 742) U Tr, पाद्यावदा B, पाकदा H. The Vivaraṇa-
 raṇa. अपाघावदा दक्षिणा इति शेषः । यथा अपाघासु द्युत्ये दक्षिणाः तासु निष्ठि
 पटोर्वा वराहदासु च निष्ठे आभारः सप्तज्ञा इति (cp TBr. III.
 12. 4. 7).

५ Tr ins ज्योतिषा ।

६ निर्णुद्य Tr.

७ Om. B.

८ Thus Tr H and the Viv., *मावास्या पौर्णमासी वा U, नवेरेव
 पौर्णमासीममावास्या वा B, the accus. instead of the locat. also Ap.
 VI 30. 13.

होचं जुहुयादपि वाग्निहोचो वा नवानादयित्वा^१ तस्याः
 पथसा जुहुयादपि^२ वा^३ नवानां^४ यवाम्वा^५ सायंप्रातरग्निहोचं
 जुहुयादपि वा गार्हपत्ये चतुःशरावमोदन^६ अपयित्वायघण-
 देवताभ्यः स्विष्टकृच्चतुर्थीभ्यो^७ जुहुयादपि वा नवैरेव ब्राह्मणा-
 * न्नोजयेत्^८ एष^९ इक्षुपचारकल्पो^{१०} हरितयवप्रगौधान्यौषधि-
 वनस्पतिमूलफलशक्रानामनिष्ठायघणं^{११} याथाकामौ^{१२} स्यात्पक्वि-
 वैषम्याद्ग्रीहिभिरिष्टा^{१३} ग्रीहिभिरेव^{१४} यजेता यवेभ्यो यवैरिष्टा
 यवेरेव^{१५} यजेता ग्रीहिभ्यो^{१६} ऽपि वा ग्रीहिभिरेव^{१७} यवैवां
 यजेत^{१८} मंतिष्ठन्त आययणानि^{१९} ॥ ५ ॥ चतुर्थः ॥

१ Thus H U and the Viv., नवैरेवा. B Tr.

२ Thus U and the Viv., वा नवानादये. Tr. नवानादपि. H,
 नवानादपि. B

३ Om. Tr., cp Ap. 1 c. 13

४ Thus (as gṛhyasūtra and Har. sū. II. 8. 23) Tr B, *शम्यो
 (as Ap. 1 c. 16,) H U

५ Thus U and the Viv., *य एवैष Tr. H B om. य.

६ Thus Tr., इक्षुपचार. B U, इक्षुपचारि. H.

७ *ग्रीहो. instead of *ग्रामी. H; *मूलमूल. instead of *मूलफल.
 U; *निष्ठापि instead of *निष्ठापयणं (thus B U H and Viv.) Tr.

८ Thus B H, यथा. Tr U Viv.

९ Thus U and the Viv., स्यात्पक्वि. B, स्याताम्पक्वि. H, स्याताम्
 पक्वि. Tr.

१० यव om. Tr.

११ यव om B U.

अथातः पशुप्रायश्चित्तानि व्याख्यास्यामः । स यदि पशु-
 रुपाकृतो वाग्धेत यदस्य पारे रजस इत्येताः ऊत्वा नैमि-
 त्तिकी^१ द्वितीयां जुहोति यस्माद्भौषावाग्निष्ठाकृतो नो अभयं
 कृधि । प्रजाभ्यः सर्वाभ्यो मृड नमो रुद्राय नौदुषे स्वाहेति^२ ।
 यस्माद्भौषावेपिष्ठाः पलायिष्ठाः समज्ञास्याः शकृदकृथा मूत्रम-
 कृथा इत्येतेषु^३ निमित्तेषु य इदमकलसौ नमस्तसौ स्वाहेति
 तृतीयाः^४ स यदि निषोदेयस्माद्भौषा न्यषद इत्येताः ऊत्वा
 तं मेवावरुणदण्डेनोत्थापयेदन्येतौदुम्बरेण वोर्वा उदुम्बर ऊर्जं
 पशव ऊर्जेवास्मा ऊर्जं पशूनवरुद्ध इति माह्वणमुदुस्र निष्ठे-
 त्युत्तमुदयेत्यश्वमुच्छागेति छागमुन्नेपेति सेपमुदग इति^५ ।
 वषा^६ स उ चेन्माक् पर्यग्निकरणान्विषयेत याश्वमेधे प्राय-
 श्चित्तिस्तां कृत्वाथान्यं^७ तद्देवत्यं^८ तद्वर्णं^९ तद्वयसं^{१०} तद्रूपं
 तज्जातीयं पशुमालभेत^{११} तस्योपाकरणादि सर्वभावर्तते निर्म-
 ष्य सामिधेनौतच्छेवाधारसंपैषसंमार्गप्रवरप्रयाजवर्जमथ^{१२} यदि
 तज्जातीयं न विन्देताजावयो^{१३} गोश्रवा इत्यन्योन्यस्य प्रति-^{१४}

१ •शिकी H U.

२ रमि only in U (see m.)

३ Thus U (pr. m.) इत्येषु B, इत्येवमेतेषु Tr, इत्येवमेतेषु H.

४ Thus (and cp. XVIII. 11 . 355. 15) Tr B ; H U om चय ।

५ तद्देव • Tr and the Vir.

६ तद्वयसं तद्रूपं H U.

७ •सामिधेनित • Tr, •सामिधेनौत • H U.

८ Thus Tr, •ताजोवयो H U, •ताजावि B.

निधयो भवन्तीति^१ । तेषां क्षागश्च^२ मेघयोपाकरणीयावलाभे^३
 अन्यममास्तभेते^४ । त्वष्ट्रेण प्रचरणकच्यो व्याख्यातो^५ । ऽथास्य^६
 ग्ररीरमसु प्रवेशयति न वा उवेतन्मियस आग्रानां त्वा विद्या
 आशा इति दाभ्याम्^७ ॥ ६ ॥

- * अथ यद्यङ्गहीनः पशू रूपतो वर्णतो वाग्नेयीमाग्ना-
 वैष्णवोन्नेत्री वायव्यां प्राजापत्यामिति च ऊत्वा तमेवोपा-
 कुर्यादथ यदि वषामाह्विमणाः श्वेनो ऽपहरेन्नश्वेदा^८
 पाद्याः हिरण्यमन्तर्धाय^९ चतुर्गृहीत^{१०} गृहीत्वा हवनीये जुहो-
 त्यन्वारभ्ये यजमान उद्यन्तुपर्णा^{११} न विभाति सर्व^{१२} हिरण्य-
 १० कुचिः सप्तगिराः पुरस्तात् । सर्वेषु लोकेषु विभुः प्रविष्टो
 गातुमस्मिन्यजे यजमानाय विन्द^{१३} स्वाहेत्यथैतस्य^{१४} वपाये
 स्थाने यत्किञ्चिन्नेदोरूपमवशिष्ट^{१५} म्यान्तदुत्पास्य^{१६} तेन प्रचरे-

१ भवन्ति B U H.

२ Partly conjectural reading, क्षागश्च मेघयोपाकरणीयावलाभ-
 णीयामन्यतमः U, क्षागवेदुपाकरणीया उपाकरणीयानामन्यतमः H, क्षागं च
 मेघं चोपाकरणीयावावास्तभेद्वन्यतमः Tr, क्षागमश्चमेघयोपाकरणीयावलाभेन्यतमः
 B. The Viv. तेषां क्षागश्च मेघयोपाकरणीयाविति ।

३ U ins after यास्य षट्चपनभिर्विदमंयति, H ins. before यास्य :
 (शाक्यान्)रेषास्य षट्चपनभिर्विदमंयति (cp. IX. 19 296. 3)

४ Thus B Tr U ; H corrupt.

५ Om. Tr.

६ उद्यत्^१ H, उद्यत्^२ U Tr, उद्यत्^३ B.

७ Thus Tr, विन्दमा^४ B H U.

८ Thus B, दुत्पास्य Tr U H.

दध यद्येनां पुनर्विन्देत नैनामाद्रियेताय यदि वषा इविरव-
 दानं वा स्कन्देदा त्वा ददे यगसे वीषाय चास्मास्त्रिषा
 यूपं दधायेन्द्रियं पय इत्यादाय जुहोति यन्ते द्रष्टो यस्त
 उदर्षो दैव्यः केतुर्विशं भुवनमाविवेश । स नः पाक्षरिष्यै
 स्वाहेत्यथ दधमस्त्विते पशौ शकुनिदपाल उपविशेक्षपालं
 प्रक्षान्त्य यूपं प्रोक्ष्य तथैवान्येन जुहोत्यापवन्त वदस्व वा
 मोमपीतये गातुमस्त्वित्यजे यजमानाय विन्द स्वाहेति ।
 ॥ ७ ॥ पञ्चमः ॥

अथातश्चातुर्मासान्तरालव्रतानि व्याख्यास्यामस्तस्मैतद्भ्रतं ।
 नानृतं वदति न माश्वमश्राति न स्त्रियमुपैति नाम् १.
 पत्नूचनेन वामः पत्नूलयन्त्यन्त्यपाय्यशूद्रोच्छिष्टो स्वयं
 पादौ प्रचालयते न खवणमश्राति न कौशौधान्यमन्यत्र
 तिलेभ्यो नासन्त्याश्रययौ न स्त्रियमुपेयात्काममृतौ
 जायामुपेयाद्यज्रातपुत्रः स्यादुभयोः कालयोर्मधुपूर्वं व्रत-

१ ? Thus U, वदस्व H, वदद्वा B, वदस्वमुवा Tr.

२ Thus Tr again, विंदस्वा B U H, विदास्वा Prāy. candr.

३ Thus B. व्याख्यास्यामी इति अरेदिति तस्मैतद्भ्रतं Tr; after व्याख्यास्यामः
 H and U have a passage which seems to be interpolated (from
 XXI. 1. 69. 2, 3): नान्यथा (these two words only in H) यावज्जीव-
 प्रयोमौल्येन चातुर्मासानाम(न)स्तस्मिन्वदति प्रयते त्वेव संवत्सरे व्रतं अरेदिति ।
 s...s om. Tr.

४ Thus (and ep. II. 20: 67. 1) B, ओमो H U Prāy. candr.
 ओमि Tr.

मुपैति^१ मध्वन्नातीति ब्राह्मणं^२ दृतमित्येवेदमुक्तं^३ भवति^४ ।
 दैव्यं मध्विति^५ विज्ञायते ऽञ्जन्ति त्वामध्वरे देवयन्तो वन-
 स्यते मधुना दैव्येनेति^६ नान्यस्योच्छिष्टं भुञ्जीत^७ नान्यस्या-
 लिङ्ग्यं कुर्वीत^८ नाञ्जीत^९ नाग्धञ्जीत^{१०} न आहुं^{११} भुञ्जीत^{१२} ।
 न लोमानि वापयौत^{१३} न दतो धावते^{१४} न नखानि
 निक्कन्तते^{१५} कामं पर्वसु^{१६} केशशृङ्गलोमनखानि^{१७} वापयौत^{१८} ।
 चतुर्पुचतुर्पु मासेषु निवर्तयेतेति ब्राह्मणः^{१९} संवत्सरादूर्ध्वं
 दार्शपूर्णमासिकमेव^{२०} व्रतमुपदिशन्ति तस्य चेद्वैश्वदेवस्य कालो^{२१}
 नातीयाद्यतीयाद्यग्नये^{२२} व्रतपतये पुरोडाशमष्टाकपालं निर्व-
 १० पति^{२३} सा प्रसिद्धेष्टिः संतिष्ठत आमावास्याकालादिति^{२४} ।
 व्याख्याताः^{२५} कालातिक्रमेष्वापदि^{२६} यजेत^{२७} ॥ ८ ॥ पष्ठः ॥

१ Thus Tr B, •र्ध्वं वेदमुक्तं भवति दृतमित्येतद् H, • ने चैवेदमुक्तं भवति
 दृतमित्येतद् U, on this passage cp Indr. on Ap. VIII. 4. 11

२ आहानि Tr.

३ Thus U H, वापयते B, चिद्वीत Tr.

४ Thus MSS, we expect the optat.

५ चर्वति Tr

६ लोमनखानि om. Tr.

७ दार्शपूर्णमासिकं Tr

८ Thus is the reading of U ser. ni. U (pr m) B and Tr. on
 the words यद्यतीयान् and B has कालीतीयाद् instead of कालीनाती • ।

९ अरावं दक्षिणं ददाति U ms. on the margin.

१० •स्य कालादिति Tr.

११ Thus also the Vivarana, काला कतिक् H. (rightly ?).

अथातो ऽध्वरदौचाप्रायश्चित्तानि व्याख्यास्यामो^१ दीक्षित-
 श्वेदनृतं वदेदिमं मे वरुण तत्त्वा यामि त्वं नो अग्ने म त्वं नो
 अग्ने इति चतस्रो वारुणीर्जपेत्^२ कृष्णाजिनाद्भुवश्छिन्नो दण्डादा
 देवाच्चनमगन्यज्ञस्ततो मा यज्ञस्याग्नीरवतु । वर्धतां भूतिर्दधा^३
 घृतेन मुञ्चतु यज्ञो यज्ञपतिम^४ ह्रम इति जपेद^५ सैध्यमनिष्टं^५
 वा दृष्ट्वा जपतीत्युक्तमेतद^६ भिष्टष्टो ऽभिष्टयमाणो वा^७ जपती-
 त्युक्तमेतद्व्रतयित्वाप आचम्य जपति श्रिवाः पीता भवथ यूय-
 मापो ऽस्माकं योनावुदरे सुशेवाः । द्वावतीरनमीवा अना-
 गमः स्वस्ति नो भवथ जीवम इति^८ कृदयित्वा निष्ठौघ्य वा
 जपति यदथापि रषस्य मे निरष्ठविषमन्तः^९ । अग्निष्टोमः^{१०}
 पृथिवी पुनरात्मन्वधातु म इति^{११} रेत स्तुत्रमनुमन्त्रयते
 यन्मे रेतः परीतोषात्तदर्पिथ^{१२} । अग्निहोत्रमिव^{१३} सोमेन तदहं
 पुनरादद इति^{१४} सूचं करिष्यन्परीषं वा पृथिव्या^{१५} ङोष्टमा-
 दत्त इयं ते यज्ञिया तनूरिति^{१६} करोत्यपो मुञ्चामि न

१ दधा om. H

२ om Tr.

३ निरष्ठविषम् B U H and the Prāy. candrikā, निरहोत्रियम् Tr and
 a prayoga of the collection Bunsell;—अकृत or अकृत Tr B H
 and the same prayoga, अकृत B and the Prāy. candrikā.

४ परीतोः Tr B, परितोः U H Prāy candrikā—•पिथे अग्निः Tr.
 पिथः । अग्निः prayoga Bunsell. •पिथेपिः H, •विषयापिः U, •पितापिः
 B, cp Ap. X. 13. 10

५ अग्निर्वा Tr U

प्रजामः^१सुचः स्वाहाकृताः पृथिवीमाविशतेति^१ लोष्टं
 प्रतिनिदधाति पृथिव्या संभवेति^१ बीमसा नाम^१ स्थापः^१
 स्वाहाकृताः पृथिवीमाविशतेत्यश्रुः^१ कफसा^२ नाम स्थापः
 स्वाहाकृताः पृथिवीमाविशतेति सूहानं^३ तपसा नाम स्थापः
 ५ स्वाहाकृताः पृथिवीमाविशतेति स्वेदं^४ दुःस्वप्नं दृष्ट्वा जपत्यभि-
 पर्विवर्तते^५ दुःस्वप्न पापस्वप्नादभूत्यै^६ । ब्रह्माक्षमनारं करवै न
 हि स्वप्नमुपग्रथ^७ इति^१ स्वप्ने स्वं भुक्त्वा जपति यदक्षमद्यते
 नक्तं न तन्नातः क्षुधो ऽवति । सर्वं तदस्मान्ना हिः^८षीन्न हि
 तद्दृष्टे दिवेति^१ लोहितमुत्पतितं दृष्ट्वा कण्डूयं^९ वा जपति
 १० नमो रुद्रियाभ्यो ऽद्भ्यः स्वाहेति^१ न वर्धन्ति धावेद्यदि धावे-
 न्नमो रुद्राय^{१०} वास्तोष्पतय^{११} इत्येतामृचं जपेन्नान्येन दीक्षितेन
 समेयाद्यदि समेयात्कया नक्षिन्न आभुवदित्येतामृचं जपेद्देव-

१ Thus (and cp Ap X 14. 1) Tr, नामाप स्य H U Viv and Prāy. candrikā, B om. this passage

१, Thus the prayoga Burnell, *श्री Tr, *शुपाते U, H totally corrupt and B defective

१ Thus Tr, Viv and prayoga Burnell, कफे निशते कफसा U

१ Thus the prayoga Burnell, स्वेदं Tr, स्वेदं B and Viv, सप्या H.

१ Thus MSS., read with Av VII 100 जपति पर्विवर्तते ।

१ The original reading of Baudh. is difficult to restore, *माउप-
 मुच्यते B, *मोमुच्यते Tr, *मोपमुच्यते U Prāy. candr., *मापमुच्यते H.

१ Thus B U Tr and Prāy. candr., *प्रथ H.

१ Thus MSS.

१ वापते Tr.

यजनादन्यवाभ्युदितो ऽभिनिमुक्तो वा सूर्यो मा देवो देवेभ्यः
पात्विति जपेदितौत्वा^१ इमानि^२ सर्वास्त्रेवाध्वरदीचास प्राय-
श्चित्तानि भवन्तीति^३ बोधायन^४ आवान्तरदीचायै विसर्गा-
दिति शालीकिः^५ ॥ ६ ॥ सप्तमः ॥

अथातः सर्वयज्ञानां प्रायश्चित्तानि व्याख्यास्यामः^१ सर्वच^२
स्कवच्छिन्नभिन्नभग्नष्टदुष्टविपरीतशौनेषु^३ *हविःस्यन्दना-
ह्मावितपतितस्फुटितेष्वदिजशानविडालकाकखरमृगपशुपक्षि-
मरौसृपादीनामन्यत्कौटानानृत्विजो^४ ऽग्नीनामन्तरागतानां^५
दादशगृहीतेन^६ सुघं पूरयित्वा दुर्गां^७ मनस्वतीं^८ महा-

*१ Thus Tr (reading only *न्वा), जपेदितौत्वा B U H.

२ च आह ms H U

३ Thus the Prayāścattapradīpa, and H and the Viv., the last two omitting, however, *विष्टः; स्रष्टेविष्टेभिस्ते भग्नैः B U, स्रष्टेभिस्ते विष्टेभ्यः Tr; *शौने B.

४ हविःस्यन्दना B, हविःस्यंदता H, हविःस्यन्दना Tr, हविःस्यन्दन U.

५ One of the most difficult passages! स्फुटितेष्वदिजशौनेषु B U, *स्यदितादिज Tr. The Viv reads अदिज (दिजा-तिरिक्ताः शूद्रादयः) - शानवि (or वि)डाल. all, but the Viv. *शानोवि-डाल explaining अना शक्यम्; this points to अदिजशानोविडाल. - Before खर H U have शूद्र - *मरौसृपादिर् H U and the Viv., मरौसृपादि Tr, मरौसृपादीनाम् H. - अन्यत्कौटानाम् the Viv, अन्यत्कौटो B, अन्यत्कौटानाम् H. U. - अग्नीनामन्तरागतानांदा U (see. m.), अग्नीनामन्तरागतानांदा H U (pr. m.) अग्नीनामन्तरागतानांदा B Tr, अग्नीनामन्तरागतानांदा Vir. - Read perhaps instead of अनामन्तरागतानांदा अनामन्तरागते. In the Gṛhyasūtra (IV, ८) this passage also is to be found equally corrupt.

६ Thus Tr, दुर्गामनस्वती B U H

- व्याहतीस्त्रिंशो जुहुयाज्जातवेदसे सुनवाम सोममरातीयतो
 निदधाति वेदः । स नः पर्षदति दुर्गाणि विश्वा नाधेव
 सिन्धुं दुरितात्यग्निः स्वाहेति^१ । कार्यविपयांसे च^२ मन्त्र-
 ब्राह्मणमात्रं^३ दर्मेभावर्हिःपरिधिविष्टतिपवित्रहविःकपालस्रक्-
^४ सुवारणिकृष्णाजिनप्रणीताम्युद्वासनेन^५ यत्किंचित्कार्यविप-
 र्यासः स्वाद्ये चान्ये चाज्यध्याख्याः सुवेणोपघातं प्रायश्चित्तानि
 जुहोति प्रजापतये स्वाहा क्षिरण्यगर्भाय स्वाहेत्यथ पितामहां
 जुहोति भृगूणां पतये स्वाहाक्षिरसां तपसे स्वाहेत्यथ महा-
 व्याहतीर्जुहोति भूरग्नये च पृथिव्यै च महते च स्वाहा भुवो
^६ वायवे चान्तरिक्षाय च महते च स्वाहा सुवरादित्याय च
 दिवे च महते च स्वाहा भूर्भुवः सुवश्चन्द्रमसे च नचवेभ्यश्च
 दिग्भ्यश्च महते च स्वाहेत्यथ व्याहतीर्जुहोति भूः स्वाहा
 भुवः स्वाहा सुवः स्वाहा भूर्भुवः सुवः स्वाहेति^७ ॥ १० ॥
 ॥ अष्टमः ॥

- ^८ मन्त्रहीने ऽतिरिक्ते वा दुरधीते दुरागते ।
 अनागते ऽवयद्गारे^९ अतीते^{१०} वापि^{११} यद्गते^{१२} ॥

^१ दुर्गा in B.

^२ च found in H Tr and the Vivarapa.

^३ Thus B, *साच Tr, *मचभेदे च U, *मचोभेदे च H.

^४ This whole passage is incomprehensible to me, पणि out.

B K. - *कपालनामयुः H U - *वरणी. B K U - प्रणीतानाम्युद्वासनादि
 H U

^५ *दृष्टते H.

^६ Thus Tr, *तीते H U, *यतीते B.

^७ वापि Tr, B

^८ ? *ते B Tr, *न H U.

हविषः^१ स्यन्दनादग्नेर्होतुर्हीनस्त्ररेण^२ च ।
 अतिदाहे च हविषां यत्किञ्चित्पात्रभेदेन ॥
 कृपाक्षनाग्ने भेदे च चतुष्पाद्यन्तरागते^३ ।
 प्रणाग्ने च पवित्रस्य^४ श्राव्यस्यैवावलोकने^५ ॥
 हविषां च विपयांस च त्विच्छप्रयतेषु च ।
 यज्ञप्रसारणीकाले^६ द्वैधीभावे मभुत्विते ॥
 मिन्दाङ्गती च होतव्ये व्याहृत्यः प्रणवादिकाः ।
 वारुण्यस्तन्तुमत्यश्चान्वग्निश्च^७ मनस्रती ॥
 महाव्याहृतयः सप्त प्राजापत्या तथैव च ।
 प्रसंधानाय यज्ञस्य^८ लेते^९ मन्त्राः प्रकीर्तिताः ॥ १०
 अप्रायश्चित्तिको यज्ञो ह्यसुरैः संप्रभुज्यते ।
 असुरैर्मुक्तयज्ञस्तु^{१०} देवान्दोषेण^{११} सङ्श्रयेत् ॥

१ Thus Tr and the Viv. हविषाः U, हविषां B, हवि H.

२ होह Viv.

३ Thus Tr B and the Viv, व्याहृतारागते U, व्याहृतारागते H.

४ Thus U, चक्षुष्य Tr H, चक्षुष्य B.

५ ? Thus U H, प्रसारणा Tr, प्रासारणा B, प्रसारणिकाले यज्ञप्रसारिणि
(sic) यज्ञविशार the Vivarana.

६ Thus Tr H T U, गत्यश्चान्व B

७ Thus Tr, यज्ञस्यैव U (pr. m.) and H, स्तेपेते U (sec. m.)
स्यते B.

८ Thus H U B, यज्ञस्य Tr.

९ Thus Tr B, यज्ञेन U, यज्ञेन H.

अलिङ्गो यजमानं^१ च^२ आयुषो^३ ब्रह्मवर्चमात्^४ ।

प्रच्यावयेदुरिष्टं तत्तस्मादोषान्प्रणाशयेदिति^५ ॥

॥ ११ ॥ नवमः ॥

अथातो ऽनुयज्ञाख्याख्यास्यामः^६ । मायूहोमं चोपोदयं^७

१ जुहुयात्प्रातर्हेमं चोपास्तमयं^८ कालेन कालमनतिक्रम्य^९

कालो^{१०} दर्शपूर्णमासयोरग्निहोत्रस्य च न^{११} स्कन्दते^{१२} न व्यथत

इति^{१३} विज्ञायत । आ प्रातराहुतिकालात्सायमाहुतिकालो

नातीयादा सायमाहुतिकालात्प्रातराहुतिकालो^{१४} ऽथ यदि

सायू सायं दोषा वस्तोर्नमः^{१५} स्वाहेत्यहुतिः जुह्वाग्निहोत्रं

१० जुहुयाद्यदि प्रातः प्रातर्दोषा वस्तोर्नमः^{१६} स्वाहेत्याहुतिः

जुह्वाग्निहोत्रं जुहुयादथ यदि पूर्वस्यामाहुत्या जुताया-

१ Thus B K U (pr m.), मानस Tr, मानं वा U (see m)

२ आयुषो Tr.

३ यज्ञस्य Tr.

४ Thus H U, ततस्मा B, ततस्मा Tr—The last words repeated in B Tr.

५ Thus Tr B and the Vir, जुह्वाख्या B H U

६ Thus U H, वो B Tr and the Vir.

७ Thus H; काले U, कालेन B कालेन च Tr

८ Thus H U, नस्कन्दते B, न्स्कन्दते Tr; होत्रस्य च स्कन्दनं व्यथते Vir., cp. the citation of Bhāradvāja in Radhakrishna's comm. on Āp IX. 7. 3

९ च ins, H U.

१० वस्तोर्दोषा U and Prāy candrikā.

नाहवनीयो ऽनुगच्छेदग्निदांरौ दारावग्निरिति वदञ्चकले^१
 क्षिरणं निधायोत्तरामाहुतिं जुहुयात्कालातिक्रमेष्वापद्धोमः^२
 आमावास्यस्य^३ कानात्पौर्णमासस्य कालो नातीयादा पौर्ण-
 मासादामावास्यस्या म्रौह्याग्रयणस्य कालाच्छ्रामाकाग्रयणस्य
 कालो नातीयादा यवाग्रयणस्य^४ कालाद्व्रीह्याग्रयणस्या^५
 ग्यामाकाग्रयणाद्यवाग्रयणस्या^६ वरुणप्रघामानां कालाद्वैश्वदेवस्य
 कालो नातीयादा भाकनेधेभ्यो^७ वरुणप्रघामानामा शुनामी-
 र्यात्साकमेधानामा वैश्वदेवाच्छुनामीर्यस्या दक्षिणायनपशोः
 कालादुत्तरायणपशोः कालो नातीयादोत्तरायणपशोर्दक्षिण-
 यनपशोरौत्तरवसन्तज्योतिष्टोमस्य^८ कालात्पूर्ववसन्तज्योतिष्टो-
 मस्य^९ कालो नातीयात्समस्तस्य संवत्सरस्या^{१०} निज्यासुत्या^{११}
 स्रघयो ह स तत्प्रयोद्युगा^{१२} आसृष्टे ऽर्धमासायार्धमासायाग्नि-
 होत्रमजुह्वुः^{१३} प्रतिपदि सायं चतुर्दशगृहीतानि गृह्णाति^{१४}

१ Thus U, वदञ्च • Tr, वदेच • B H.

२ Thus Tr, • होममामा • U, होमामा • B U.

३ Thus Tr, • पयसाद्व्रीह्याप • B H, • पयसाद्व्रीह्याप • U.

४ ग्यामाकाग्रयण • Tr.

५ Thus U, • धानी H B, • धानी कालाद्य • Tr.

६ Thus Tr, • पशोश्चरवसन्त • B U.

७ Thus Tr, • सूर्ववसन्तस्यज्यो • B, • सूर्ववसन्तस्यज्यो • U.

८ ? Thus Tr U, • सवत्सर आनी • B; H om this passage.

९ तत्प्रयोद्युगा Tr, प्रयोमा H and the Viv. (pr. m.) तत्प्रयोमा B, प्रयोम U.
 प्रयोद्युगा Viv. (sec. m.) which explains चतिस्रदेन प्रयोमविदः ।

१० Thus Tr B, • धमावेधेसावेधि • H U - • चमजुह्वुः Tr, • चंजुह्वु U H,
 • चंजुह्वु B; on this passage cp. Hir. pi. sū. II. 9 - 56, 11.

- मरुदुन्नयते हविरेका^१ समित्सकृद्धोमः^२ मरुदुपम्यान्^३ 'मरु-
 त्याग्निनिमार्जनमेवं प्रातरथ पणसामानउते ऽग्निहोत्रे दर्श-
 पूर्णमामाभ्यामनिद्वापयणेद्यातुमर्च्यैः पशुवन्धेन चाग्नये पथि
 कृते ऽग्नये तन्नुमते ऽग्नये वैश्वानरायाग्नये व्रतपतय इति^४
 १ पुरोडागान्निहव्याग्निहोत्रं कृत्वा^५ दर्शपूर्णमामाभ्यामिद्वापय-
 णेद्यातुमर्च्यैः^६ पशुवन्धेन चाथ संवत्सरमभ्यते ऽग्निहोत्रे दर्श-
 पूर्णमामाभ्यामनिद्वापयणेद्यातुमर्च्यैः पशुवन्धेन चाग्नये पव-
 मानायाग्नये पावकायाग्नये शुचये ऽग्नये पथिकृते ऽग्नये तन्नु-
 मते ऽग्नये वैश्वानरायाग्नये व्रतपतय इति पुरोडागान्निहव्या-
 १० अग्निहोत्रं कृत्वा^७ दर्शपूर्णमामाभ्यामिद्वापयणेद्यातुमर्च्यैः पशु-
 वन्धेन च^८ ॥ १० ॥

अथ हविषामर्थं मोहिषवौ^९ तयोरन्नाभे^{१०} प्रियङ्गवः
 कोद्वोदारत्वरक्वर्जं^{११} ग्यामाकनीवारवेणुयवान्तरसंपाककन्द-
 मूलकृन्नान्यापः^{१२} सकृमिति^{१३} इतमाज्यार्थं^{१४} गव्यमिति प्रायश्च-

१ Thus Tr B, रकाः मविषूम्. U H

२ H U H put व्रतपतये before वैश्वानराय ।

३ Tr in १ अग्निहोत्रं कृत्वा ।

४ *मर्च्यैः Tr.

५ This B Tr, the Vse and the Pray. candr. : *रभावे H U.

६ १ Thus Tr H U, *वोदारकः B; *वोदारकमावर्जं the Pray

diplm.

७ Userton reading; *संवादकं दृष्टं Tr. *संवादकं B U,

*संवादकं H, *संवादकं Pray. p. १००.

८ Thus H U, सकृमिति B *सकृमिति Tr.

सुखास्त्राभे माक्षिपमाजं वा घनमाज्यार्थं प्रयुञ्जीत^१ भोजने-
 खविहृदं सन्यन्त^२ एके^३ तयोरलाभे तैलं प्रतिनिधिसौम्या-
 लाभे त्रितिलतैलमंतभीकुसुमसर्षपवार्चसेदा^४ इति^५ शिष्ट-
 प्रामाण्यादत ऊर्ध्वमलाभे यवपिष्टानि त्रौक्षिपिष्टानि ग्यामा-
 कपिष्टानि वाङ्निः सष्टस्युज्यार्थं प्रयुञ्जीत^६ कुशा क्षर-
 णार्थं^७ तेषामलाभे शरमयकुतपाश्ववालमुञ्जसुगन्धितवन-
 जुनादारदूर्वाग्रामाकाः^८ नीरवृक्षा इक्षव इत्येतेभ्यः^९ प्रक्षर-
 बर्हिर्विधृतिपवित्रयूपरगनाशालाकपरिक्षरणान्तर्धानामनशयन-
 क्षोबोपाकरणायाः कार्याः सर्वलक्षेभ्यो वा शुष्कशुण्डिनल-
 वस्वजलजलदणवर्ज^{१०} पालाशः खादिरो वेभक्षयोरलाभे १०
 याजिकानां वा^{११} वृक्षाणामन्यतमक्षेपामलाभे ऽरुक्पित्तको-
 विदारग्रन्थलिप्तेष्मातकनौपनिम्बतिलकवाधकविभौतकराजवृ-

१ Thus B U, प्रयुञ्जते Tr., H omits the passage.

२ B U ins. इति ।

३ Emended; 'वार्चसेदाशिष्ट' Tr., 'वार्चावार्चसेदा' B, 'वार्चसेदा' इति शिष्टः H U.

४ खालरणाः H U.

५ शरमयः Tr., शरमयः U, शरमयः H U - 'जुनादारः' Tr., 'जुनादाराः' B U, 'जुनगरा' H.

६ Thus Tr (reading only शुष्क instead of शुष्क); शुष्कः H U, 'श्रीर्षविहृदः' B; 'शुण्डिनवक्षः' H, 'शुण्डिनवक्षः' U. Sāyana (resting in his bhāṣya on the dāśapānamāṣa) gives शुष्क instead of शुष्क ।

७ Om. by Sāyana in his citation

चकरञ्जपलाण्डुवर्जं^१ सर्ववनस्पतौनामिभ्यो भवतौत्येके^२ ।
 दक्षिणानां काले गौर्धिरण्यं वामलोपामलाभे पलानां मूलानां
 भक्ष्याणां^३ दद्यान् त्वेव न यजेत ।

नित्यं^४ नित्येषु युक्तः स्यात्तथैवाजस्त्रिकेषु च ।

यस्य नित्यानि नृत्तानि^५ तथैवाजस्त्रिकाणि च ॥
 विषयस्यो^६ न स^७ खर्गं गच्छते पतितो हि सः ।
 तस्मान्मूक्तैः फलैर्वापि^८ मधुना तरसेन^९ वा^{१०} ।
 नित्यं नित्यानि कुर्वीत न च नित्यानि लोपयेत् ॥
 न च नित्यानि लोपयेदिति ॥ १३ ॥ दशमः ॥

॥ इत्यष्टाविंशः प्रश्नः ॥

१ Thus I: and B (B reading however, शम्भो and •पर्णार्जुन instead of •पलण्डु: both have •वार्धिरण्य instead of •वाधकः) Nāyana citation agrees with the above given reading, putting only करञ्ज between कपित्थ and कोविदार, U reads नोपनिबन्धितकवाधक विभोतकराजदृष्टशास्त्रिराज्ञं (न न करञ्ज करजपिथकोविदारश्चेष्टातक-पलाण्डु (see in पर्णार्जुन वर्जं, II) नोपनिबन्धितकवाधोपकविभोतकराजदृष्ट-शास्त्रकटकपित्थकरजकोविदारश्चेष्टातकपलाण्डुवर्जं ।

२ After एके the MSS. etc. Tr and the Viv. ms. यद्यदि ।

३ Thus H U, भक्ष्याणां B, भक्ष्याणां Tr ।

४ Thus B U and Viv, नित्या Tr. निष्णु H ।

५ युत्तानि Tr ।

६ Thus Tr B and Viv., विषयस्य U H ।

७ सः U च Tr. ।

८ Thus U H and Viv., फलैर्वापि, Tr B ।

९ Thus B and Viv, तरसापिवा Tr U H. ।

अथाभिदग्धानि^१ मदोदविधानानि समस्तदेवयजनमावृ-
 तेव^२ क्रियेरन्नावृता^३ वा^४ वसतीवरीः प्रथमं गृह्णीयादिति^५
 बाधूलकस्य मतमयेतरानानुपूर्वमित्यथ^६ यदि °भिन्नेषु कपा-
 लेषु सर्वाणि^७ निपतेयुस्तत्र यावत्तमूतं^८ पुरौषमादाय वसती-
 वरीभिः संयुत्य^९ विस्तार्य प्रचरेत्तत्र प्रायश्चित्तं यद्वाणामेकेन^{१०}
 जुहुयादाग्नीध्रीयविनाश आग्नेय्यर्चा^{११} जुहुयादग्निर्मूर्धा दिव
 दति^{१२} वैष्णव्या हविधानि^{१३} विष्णो तं नो अन्तम इत्याग्नेय्या^{१४}
 सुल्लयमग्निः सहस्रिण इति^{१५} वायव्यया वायव्येषु वायो गतः
 वरीणांमित्येन्द्रिया^{१६} मदमीन्द्रं विश्वा अवीरुधन्निति^{१७} वैश्व-

१ अद्यानि. H U and the Vivarapa.

२ Thus Tr H U and Pāy. candrikā, समस्तदेव. B.

३ Thus Band the Viv., क्रियेरन्नावृता Tr H U, cp. Rudradatta on
 Ap. XIV. 25. 2.

४ Om. T B, given by U H and the Vivarapa.

५ Thus Tr B, गृह्णीरदिति H U.

६ Thus B, °नरानानुपूर्वमित्यथ T₁, °नरानानुपूर्वमवत्यथ U, °नराऽपनुपूर्वं
 भवत्यथ H.

७ Om. H.

८ कपालानि यथ ms. B, यथ ins. T₁

९ यावत्तमूतं U and Viv, यावत्तं B H, यावत्तमूतं Tr.

१० Thus U, °युज्य H B, °युज्य Tr.

११ °देव्या B U H.

१२ °र्चानं B Tr.

१३ The passage अग्नेय्या...वरीणामिति found in H U only.

१४ °देव्या H B °देवा T₁, °देवा U.

देव्या प्राग्वश्रे विश्वे देवाः शृणुतेमः इत्वं म इति ^१ सर्वेषु
 मिन्दाज्जती जुञ्जयाद्वाद्यतीश्चापि वेष्टिं निर्वपेदगारदहने^२
 चामवान्^३ सर्वविनाशे तन्तुमतौ^४ दग्धेषु^५ सोमेषु^६ वा नष्टेषु
 वा सोमानामुपघातापहारेषु^७ वा यथालाभमः शून्महीत्वा
 वमतौवरौभिः^८ संयुत्याभिपुत्य^९ प्रचरेत्सर्वविनाशं ओषधीभि-
 रभिपुत्य प्रचरेत्तत्कृत्वा^{१०} पुनर्यजेतेति श्रुतिरेवमेव कुर्यात्सा^{११}
 प्रायश्चित्तिरिति ^१ ॥ १ ॥ प्रथमः ॥

अथ होत्रकाणामन्योऽन्यस्य मैत्रावरुणस्योदयेदपि^१ वान्यो-
 ऽन्यस्य याज्यापुरोऽनुवाक्याभ्यां^२ यजेत^३ तस्य प्रायश्चित्तं^४
 १० ब्राह्मण एकहोतेत्यस्यानुवाकस्य प्रथमेन होतुर्जुञ्जयाद्वितीयेन
 मैत्रावरुणस्य तृतीयेन ब्राह्मणाच्छूचिनश्चतुर्थेन पोतुः पञ्चमेन
 नेष्टुः षष्ठेनाच्छावाकस्य सप्तमेनाग्नीध्रस्याध्वर्युः प्रधानदेवता-
 मनुच्चारयित्वा योन्यामुच्चारयेद्यदो देवा अतिपादयानौत्ये-
 तया सुवाज्जतिं जुञ्जयाद्ग्रात्माकेनाष्टमेन नवमेन पूर्वोक्तं

१ Thus Tr U Viv. *द्ये B H

२ Thus all the MSS. and the Vivatana.

३ Thus Tr and the Viv., मती B H U

४ दग्धेषु Tr

५ Thus Tr B, ओषधातापहारेषु U, वेष्टितापहारेषु H

६ अरौमिद्वन्द्वं U, अरौ सुपूज्य H, Tr B om. these three words.

७ तन् om. H U

८ अ om. U Tr

९ Thus Tr *द्येदयत्यपि वा B U H and the Viv.; H om. अपि वा ।

१० Thus Tr B and the Viv., *वाक्याभ्यामपि H, *वाक्या भवति U.

प्रायश्चित्तं कुर्यादुक्त्यापर्यायिषु^१ यथाक्रमेण जुहुयाद्दशमेन
 योजगिराविपययिभ्यो^२ राशंतराय संधये^३ तथा त्रिपिविष्ट-
 स्तोत्रे वाजपेथे^४ तथातिरिक्तस्तोत्रेय्यति^५ यथाचोदितमन्यो
 यजेत्तत्रायमो^६ यजेज्जपेदा स्वयं चोदितः स्वयमेव यजे-
 द्वितीय एव^७ प्रायश्चित्तं भवेत्सोमे इत्यत्रैवं कुर्याद्धोतान्तेन^८
 यजेदन्तेनैव^९ मैत्रावरुणो वा पूर्वोक्तं प्रायश्चित्तं कुर्यात्तथा
 यान्वापुरोऽनुवाक्यास्तन्ययान्यत्रायश्चित्तं^{१०} भवेदथाश्वमेधस्यात्र
 होमैस्त्वारण्यानां पशूनां सुवाहुत्या अनातिरिक्तपुनरुक्त-
 व्याधातेषु^{११} मिन्दाहुती जुहुयात्तपेष्टकोपधाने^{१२} इयं देव-
 सुवा^{१३} षविषामन्यद्वौशमन्यदैवतस्य^{१४} कुर्यात्तदुत्सृज्य पुनरुत्याद्य^{१५}
 यजेदतिविष्टं मह यजेज्जपेदा^{१६} पूर्वोक्तं प्रायश्चित्तं कुर्या-
 दिति^{१७} ॥ २ ॥ द्वितीयः ॥

१ अथ H U

२ Thus B H, योजगिरावि T U.

३ इति is Tr only.

४ Thus Tr U, यजेतव्य B, यजेतव्य H.

५ एवं H only.

६ Thus B U, यजेतान्यं देवतं Tr (H only).

७ P Thus Tr, अनातिरिक्तपुनरुक्त्याः B, अनातिरिक्तपुनरुक्त्याः प्र H,
 अनातिरिक्तपुनरुक्त्याः U.८ P Thus Tr, अनातिरिक्तपुनरुक्त्याः B, अनातिरिक्तपुनरुक्त्याः H,
 अनातिरिक्तपुनरुक्त्याः B

९ य om H U.

१० P अनातिरिक्तपुनरुक्त्याः B, अनातिरिक्तपुनरुक्त्याः Tr H, अनातिरिक्तपुनरुक्त्याः U.

अथ वितते यज्ञकर्मणि प्रायश्चित्तानि व्याख्यास्यामस्त-
 नौषधं पयः पशुः सोम आच्यमित्येतेषु नूनेषु वा नष्टेषु
 वापद्धतेषु^१ वा^२ पुनस्तथाय गृह्णीयाद्यत्र क्षरेत्तात् स्विष्टकृत
 उत्पादनं भवति^३ स्विष्टकृतं कर्ष्वः क्षरेत्तत्स्वस्थायैतेनैव^४
 पुनर्यजेत्सह यजेद्वाथ यदि निरूप्य क्षरेदन्यं^५ दैवतममुष्मै
 वेति प्रतिविभज्याभिमृश^६ सर्वं जुहुयादमुष्मै स्वाहेति^७ यत्र^८
 क्षरेत्तत्रैवमेव कुर्यादामादनादथ^९ यद्यामाय क्षरेदन्वायात्य
 स्थानेषु जुहुयादन्यदा^{१०} पूर्वोक्तं प्रायश्चित्तं कुर्यादन्यासु देवता-
 स्विष्टासु^{११} नष्टेषु दुष्टेषु वा^{१२} दोषवति^{१३} तन्त्रे प्रधानमावर्तये-
 १० सर्वेष्टिरग्रेषेतस्य^{१४} कः कर्मण उपक्रमो भवतीति^{१५} भागिनो
 दैवतस्य शूर्पादानप्रभृति कर्म कृत्वा अपयित्वामाय स्वस्थाने^{१६}

१ These two words in Tr only

२ तत् om. B H

३ न्यदैवतं H

४ तदानीमेव om U.

५ वा ins. B U H

६ जुहुयात् instead of कुर्यात् Tr

७ अन्यत् in U only. Is it to be cancelled ?

८ Thus B U, *द्यामुनेषु दुष्टेषु वा H, *मुंक्षुष्टेषु वा Tr

९ Thus B U, दोषवति Tr, - पवति B.

१० H आवर्तये instead of आवर्तयेत्, *सर्वेष्टिरग्रेषेतस्य Tr, *सर्वेष्टिष्टिर-

११ दोषतस्य B U, *सर्वेष्टिरग्रेषेतस्य H; सर्वेष्टिरग्रेषेत gives the Vitarapa.

१२ स्व om Tr.

प्रचरेत्तत्र प्रायश्चित्तं मिन्दाहुती जुहुयाद्वाहुतीसैवं^१ यथावुपा-
करणप्रभृत्या^२ स्त्रिष्टुक्तः^३ पूर्वोक्त^४ प्रायश्चित्तं^५ कुर्यादथ^६ यदि
प्रातरनुवाकमनुपाकृतमादित्यो ऽभ्युदित्यात्कथं तत्र प्रायश्चित्तं
भवतीत्युपाः केतुना जुपतां यज्ञं देवेभिरन्वितम् । देवेभ्यो
मधुमत्तमश्वाहेति मिन्दाहुती आहुतीश्च ऋलोपाकुर्यादथ^७
यदि प्रातरनुवाके ग्रस्यमान आदित्यो ऽभ्युदित्यादुदयं तमस-
स्ययुदु त्वं चित्रमित्येताभिः सुवाहुतीजुहुयादथ यदि सोमो
नाविः स्वास्रवोनवो भवति जायमानो यमादित्या अश्रुशमा-
प्याययन्तीत्येताभ्याः^८ सुवाहुती^९ जुहुयादथि^{१०} सूर्याचन्द्र-
मसोर्यहणं^{११} विधत् एतदेव^{१२} ॥ ३ ॥

अथ यदि यद्वाग्प्रहीयमाणो भागिनीं देवतामगृहीत्वा
योन्यां गृहीयात्तयामुग्रै^१ स्वाहेति तदानीमेव सर्वं जुहुया-
द्भागिनीं पुनर्गृहीत्वा मिन्दाहुती जुहुयादपि वा यद्वाणा-
मेकेन जुहुयात्सर्वाचाचस्पते विधे नामन्नित्येवमादीन् यद्वा-
होचक्राणां^२ ग्रहेषु वा चमसेषु वा हविर्दोषोक्तदोषो^३ भवेत् ॥

१ *व H U.

२ Thus Tr. *ग्रहसितयास्त्रिष्टु H U B.

३ Thus Tr. पूर्वोक्तं प्रायश्चित्तमथ B, दृष्टमथ H U.

४ यथावर्था सुवाहुतीर (sic) and यदि only in Tr.

५ सूर्याचन्द्र B U H.

६ *यादथ H U.

७ Thus Tr. सीवर्षा or सीवर्षा B U H.

८ Before भवेत् H U in a वा ।

नथापो^१ ऽभ्यवक्ष्य^२ तन्नाथश्चित्त^३ ऊता तथा पुनर्गृहीत्वा
 जुहुयाच्चमसेपु^४ पुनरुन्नीय जुहुयाद्भुत्वा वा तस्मिन्हिरण्यमन्त-
 र्धायाप आनीय भक्षयेत्सैव ततः प्रायश्चित्तिर^५ यदि मवन-
 कालो ऽतिक्रामेद्भिर्मूर्धा दिव इत्येतस्यातुवाकस्य ग्रथनेन
 १ गायत्रेण^६ जुहुयात्प्रातःसवने^७ तथा त्रैष्टुभेन^८ माध्यन्दिने
 सवने^९ तथा जागतेन^{१०} तृतीयसवने^{११} ऽत ऊर्ध्वमतिराच^{१२}
 उत्तरमक्ष्णाधिगच्छेद्यदि गच्छेद्यज्ञभेष आगच्छेत्तच्च प्राय-
 श्चित्त^{१३} सर्वाहोतृन्जुहुयादिज्ञायते ब्रह्म वै चतुर्होतार इति
 तस्माच्चतुर्होतृमेव जुहुयादत ऊर्ध्वमहःसंख्यो^{१४} नाधिगच्छे-
 १० देकाहेव्य^{१५} मवनीयानां प्रायश्चित्तिर^{१६} यदि पूतिगन्धः^{१७}
 स्थात्तदुत्सृज्य पुनरेवाप्य प्रचरेदपि वोष्णोदकेन प्रक्षाल्याज्ये^{१८}
 ऽवधाप्य^{१९} पुनः अपयित्वा प्रचरेत्तत्रापि यदि^{२०} पूतिगन्धो
 भवेत्तदुत्सृज्य पुनरेवात्माद्य प्रचरेत्तथा मवनीयानां पुरो-

१ नथापठत्य Tr.

२ Thus Tr, चमसेपुवा B H U.

३ गायत्र्या Tr.

४ प्रातः सवने जुहुयात् B H U.

५ त्रैष्टुभा, जगत्या Tr.

६ नतिरावात्तुत्तर Tr

७ Thus H and Viv. ; सख्या B U, सख्यं Tr.

८ यदि ms Tr.

९ Thus B and Viv, पूतीगन्ध U, पूतीगन्धः H, पूतीगन्ध Tr.

१० Thus U, *ज्येनवाधाय H, *ज्येन—B, *ज्येन, omitting अवधाप्य, Tr.

११ in U only.

डाग्रानां^१ तथा मांवाय्यानामथ यदि स्तोत्रं गन्तं प्रतिगरं
 वोत्सृजेन्मिन्दाङ्गती ऊतोपाकुपादंय यथेकाः स्तोत्रीयाः सूक्तं
 वर्चं वार्धं वा प्रतिगरं वोत्सृजेन्मिन्दाङ्गती ऊत्वा जपेत्स्तोत्रो-
 पाकरणप्रभृत्या^२ सोमादाचं यच्छेद्यदि वाचं विसृजेद्वैष्णवी-
 मृचं जपेद्यथ यथाश्राव्यं वाचं विसृजेद्वैष्णवीमृचं जपेद्विष्णो-
 र्वाचं नो अन्तम इति^३ पुनरेवाश्राव्यं यत्वेदूनातिरिक्तपुनश्च-
 याघातेभ्यन्तेषु वान्ये च प्रायश्चित्तं^४ मिन्दाङ्गती जुहुयात्सर्व-
 स्थानेषु मिन्दाङ्गती यज्ञशरीरमिति श्रुतिस्तस्मात्सर्वेषामाचा-
 योषां प्रशस्तमिति^५ ॥ ४ ॥ तृतीयः ॥

अथ यदि ऊताङ्गती सोमौ मः सृज्येयातामाहवनीया-
 दुदौचो^६ ऊतारानिहृष्टं^७ तेषु जुहुयाद्यज्ञस्य द्वि स्य चलि-
 याविन्द्राग्नी चेतनस्य च । ऊताङ्गतस्य त्वयतमङ्गतस्य ऊतस्य
 च ॥ ऊतस्य चाङ्गतस्य चाङ्गतस्य ऊतस्य च । इन्द्राग्नी अस्य
 सोमस्य वीतं पिवतं जुषेथाः स्वाहेति^८ तस्य नित्यमवमनु-
 वर्तयति^९ मा^{१०} यजमानं तमो विदन्मर्त्विजो मो इमाः प्रजाः ।
 मा यः सोममिमं पिवात्सृष्टुनुभयं कृतमित्यथ यद्यन्य-

१ Thus Tr B, *स्तोत्रादानप्रभृत्या U H.

२ एवं om. Tr.

३ *तेषु Tr.

४ *यार्धोदौचं Tr B.

५ Thus Tr U, *स्तिर्वन्त्यं B H.

६ *वर्तयेन्त्या U.

- ऊताद्यमसा अन्यऊतैः म॒सृज्येरन्सोमे वा सोममंभिष्टुष्टीया-
 दित्येतदेवाथ यद्यन्यवृता अन्विजो ऽन्यवृतैः म॒सृज्येरन्दी-
 चिता^१ दीचितैर्वान्यत्र प्रात्यस्तोमात्मन्नाच्चेत्येतदेवाथ यदि सुतः
 सोमो ऽभिवृथेत^२ तदित्यदं^३ प्रत्यसौ पिपीपत इत्येताभ्याः
 ५. सुवाङ्गतौ ऊता^४ तस्य^५ नित्यमवमनुवर्तयतीन्दुरिन्दुमवागा-
 दिन्दोरिन्द्रो ऽपात् । तस्य त इन्द्रविन्द्रपौतस्य मधुमत उप-
 ङ्गतस्योपङ्गतो भवधामीत्यथ यदि सुते सोमे यजमानो
 म्रियेत भयं वागच्चेत्सर्वाणि हवीं॒षि पात्र्याः॑ समवधाय
 द्रोणकलशे सोमं जुङ्गामाज्यं पशुमन्यस्यामित्येकामाङ्गतिं
 • जुङ्गयाद्ये^६ देवा येषामिदं भागधेयं बभूव येषां प्रयाजा
 उतानूयाजाः । इन्द्रज्येष्ठेभ्यो वरुणराजभ्यो ऽग्निहोत्रभ्यो देवेभ्यः
 स्वाहेति ऊतात ऊर्ध्वं पैतृमेधिकं कर्म प्रतिपद्येताभये^७ वा^८
 पुनर्यजेत^९ जीर्णस्याग्नस्तस्य^{१०} चाग्निहोत्रचेष्टायामात्मन्यग्निसमा-
 रोपणं^{११} विद्यत इत्यात्मनि समाहृदेच्चग्निमु^{१२} न खादेच्च पिबे-

१ •दीचितो B H U

२ •इथेततददित्यद H, •इथेततददित्यदं B U, •इथेततदित्यद Tr

३ जुङ्गयात्तस्य Tr.

४ जुहोति ये Tr.

५ •पदमेभ्ये Tr.

६ H. om. वा ; it is added sec. om. in U and found in B Tr.

७ Thus Tr, •तस्याग्निर्वा• H U B.—•आत्मन्यग्निसमा• Tr, •वसमा• B U H.

८ चाग्निं om Tr

त्रोपरि शय्याः^१ शयीत नाप्नु निमज्जेन्न मैथुनं ब्रजेत्कामं
 स्वादेत्कामं पिबेत्कामं त्वेवोपरि शय्याः^१ शयीत नैवाप्नु^२
 निमज्जेन्न मैथुनं ब्रजेदिति^३ । प्रक्षालितपादपाणिरप आचम्य
 प्राङ्मुख उपविश्याग्निहोत्रयजुषा^४ यावन्मात्रं व्रतयित्वा तूष्णीं
 भूयो व्रतयेत्प्रजापतिं मनसा ध्यायन्चित्यैवमेवोपासीता शरीर- ५
 विमोक्षणात्^५ ॥ ५ ॥ चतुर्थः ॥

अथ वै भवति^६ यथा वै पुत्रो जातो विधत् एवं वा एष
 विधत् यस्याग्निहोत्र उदायति^७ यन्निर्मग्न्यं कुर्याद्विच्छिन्द्या-
 द्वाह्यमसौ जनयेत्^८ एव पुनः परीध्यः^९ स्वादेवेनं योनेर्जन-
 यति^{१०} नासौ भ्रातृव्यं जनयतीति ब्राह्मणमुख्यसेदुदायेदप्नु १०
 भस्मा प्रवेशोखाः प्रकृत्पिण्डेन परिलिप्य पुनरेवेनां^{११} प्रवृत्त्य
 परिदायाडतिपादं कृत्वायेनाः^{१२} सुवाडतिभिरभिजुहोति^{१३}
 सुवर्नं घर्मः स्वाहा सुवर्नार्कः स्वाहा सुवर्नं शक्रः स्वाहा सुवर्नं
 ज्योतिः स्वाहा सुवर्नं सूर्यः स्वाहेत्यर्कवतौभ्यामर्कमभिधावभ्या-

१ शय्यायां H B U.

२ नलेशाप्नु B U (H def.).

३ इति om. Tr.

४ Thus the Viv., *होत्रं यजुषा the MSS.

५ *वि० om B H U.

६ See T S. V. 7. 5. 1.

७ पुनरेवेनं B, पुनरेवान्यां Tr.

८ *येन Tr, *येषां B.

९ *प्रतीभिः Tr H U.

दधात्यर्कः पवित्रं पवित्रमर्को रजसो विमान इति द्वाभ्यां^१
 मुञ्चकुन्वायप्रभृतिना कर्मणा प्रतिपद्येता कृष्णाजिनवाचनादय
 वै भवति तमो वा एतं गृह्णाति यस्याग्निहव्य उदायति ।
 मृत्युस्तमः^२ कृष्णं वासः कृष्णा धेनुर्दक्षिणेति^३ कृष्णं वासः
 ५ कृष्णां धेनुं शतमानं^४ हिरण्यमिति ददाति^५ तममेव
 तमो मृत्युमपहते^६ ऽथो तेजो वै हिरण्यं^७ तेज एवात्मन्वत्त
 इति ब्राह्मणमय यद्यामन्दौ शिख्यमशारं वा दद्येत वेशा-
 नरौभिः समिधो ऽभ्यादध्याद्वैश्वानरो न ऊत्येत्येतेनाष्टार्चनार्थ
 यदि वसतीवरीकलशः^८ पान्नेजन^९ एकधनाः^{१०} कुम्भेष्टकाः
 १० कचनेष्टका^{११} वा परासिच्येरन्यूपो वा भिद्येत रश्मना वा विद्येत
 चपासं वा भिद्येतौदम्बरो वा भिद्येत ग्रावा वा भिद्येत
 द्रोणकलशो वा दौर्येतान्यद्वा यज्ञे दाहमयं मृन्मयं^{१२} वा पात्रं
 भिद्येत तत्त्वेनैव यजुषा स्व^{१३} आयतने^{१४} निधायोपधायाभि-
 मन्त्रयते^{१५} भूरायुर्मे धारयत प्राणं मे धारयत प्रजां मे

१ Tr ms च ।

२ Found in Tr only and in a citation in the Mahāgnisarvasva.

३ Thus Tr, the Viv and the Prāy Candrikā, वसतीवरकलं H
 U, वसतीवर कलं B

४ Thus B and the Prāy Candrikā, पान्नेजना H, पान्नेजनौरेकं U,
 पान्नेजनौरेकं Tr.

५ Thus Tr B, कचने० U, कचने० H.

६ मृन्मयं Tr.

७ Thus Tr. and the Viv. स्वस्त्वाने U, स्वस्त्वाने B H.

८ Thus Tr, निधायोपधायाभि० B, निधायोपधायावाभि० H U.

धारयत पशून्ने धारयत मा म आयुः प्राणः प्रजाः पशवः
 पराभिच्येरन्त्येय यदि दारुमयं पात्रमाहवनीये^१ अनुप्रहरे-
 दय^२ यदि^३ मृन्मयमपो^४ भवहरेद्भूमिर्भूमिमगान्माता^५
 मातरमयगात् । भूवास पुत्रैः पशुभिर्घो नो देष्टि म
 भिद्यतामिति^६ ॥ ६ ॥ पञ्चमः ॥

^१अथातो अग्निहोत्रस्य लौकिकविधिं व्याख्यास्यामः^१ पुरा-
 ग्निहोत्राद्गार्हपत्यादरण्योरग्नौऋतारोपयन्त्यय^२ ते योनिर्द्युतिय
 दत्यन्तर्वेधंरणी निधाय लौकिके^३ अग्नौ जुहुयात्सायमुद्धरति^४
 सायमाहुतिः५ ऊत्ता^६ प्रातरुद्धरति प्रातरुद्धरति प्रातराहुतिः५
 ऊत्तेति विज्ञायते^७ अथाग्निहोत्रं चतुर्भिर्लुप्यते^८ होमोपस्थानं^९
 प्रतदर्शपूर्णमासैरिति^{१०} तन्तुमत्येषोद्वा^{११} दर्शपूर्णमासाभ्यां यजेत^{१२}
 संतिष्ठते विच्छिन्नप्रायश्चित्तिः^{१३} ॥ ७ ॥ पष्ठः ॥

१ After पात्र H U B ins. भिद्यम् ।

२ अथ यदि om. Tr.

३ मृन्मय Tr.

४ •वहरेद्भूमि• H U.

५ The first part of this kh. differs considerably in the MSS. I have given the text of Tr, which, on the whole, agrees with the Vivarana.

६ पुराग्निहोत्रस्य कालाद्गार्हपत्यादरण्योरग्नौऋतारोपयन्त्यय B U H.

७...७ लौकिकमग्निनाहृत्य सायमुद्धृत्य B U H.

८ रति.विज्ञायते ins. B U H.

९ Thus the Viv., •र्क्षयेत the MSS.

१० दृष्टा om. Tr.

११ Thus Tr and the Vivarana ; अग्निहोत्रस्य लौकिकविधिः B U H.

अथापद्यग्निहोत्राणां^१ मनामस्तद्यथा राष्ट्रविभ्रमो व्याधयो
 ऽध्वगमनं गुरुकुलवासो देशकालद्रव्यानुपपत्तिरन्येद्यायोगो^२
 यासु^३ विद्यत इति^४ तस्य कः कर्मण उपक्रमो भवतीति^५
 कामं पूर्वाह्ने वापराह्ने वाग्निहोत्रवेलायां वा यथासूचं^६ वा
 ५ कुर्यात्प्रसिद्धं वा^७ यजमानस्या प्रमावात्प्रसूतः^८ प्रसिद्धं प्रतिपदि
 माय^९ चतुर्दश चतुर्दशैतानि गृह्णाति सोपवसथे पार्वणे
 वायेतरस्मिन्पञ्चदश^{१०} प्रसिद्धं सर्वं^{११} समित्प्रमृति कर्म^{१२}
 मन्त्रा^{१३} यैकवत्स^{१४} स्याथ मायमग्निहोत्राणि^{१५} ऊत्वा प्रातरग्नि-
 होत्राणि^{१६} जुहुयात्सायमुपक्रमः प्रातरपवर्गः^{१७} काले^{१८} पार्वणे न
 १० यजेत^{१९} नोर्ध्वं^{२०} पाक्षिकात्ममासो न प्रमृजे नाश्रद्धानस्याथा-
 ष्टुदाहरन्ति^{२१}

१ Thus Tr and the Viv , अथापद्यग्नि० B U H.

२ Tr ms होम after «काल» ।

३ Thus H U. यासु Tr (grantha'), वायासु B

४ Instead of these four words Tr प्रसिद्धं only

५.५ Thus Tr, प्रवसत प्रसुत प्रतिपदौद्वाथ U H, प्रवसत् प्रतिपदि
 माय B.

६ वा only in Tr

७ Thus U, «वाया Tr B H.

८ Thus U, «मासो Tr B, «वाया H.

९ कालौच H

१० Thus Tr, नोर्ध्वं B U H.

११ Thus Tr, «दधानस्य अथायु० B, «दधानस्य B «दधानेनव U (the
 last two om. अथाष्टुदाहरन्ति)

अश्रद्धा परमः^१ पाप्मा पाप्मा क्षज्ञानमुच्यते ।

अज्ञानाबुध्यते धर्मो लुप्तधर्मो ऽधमः^२ कृतः ॥

अद्वया शुध्यते बुद्धिः अद्वया शुध्यते मतिः ।

अद्वया प्राप्यते ब्रह्म अद्वया पापप्रणाग्निनी^३ ॥

तस्माच्छ्रद्धधानेनाप्रसङ्गेन^४ संपन्ने^५ काले^६ तन्तुमत्या धजे-
नैवं लौकिकप्रयोग एवमज्ज्ञत एवं विध्यपराधे चाथाप्यदा-
हरन्ति न वृथाभीनुदासयेनैवानापत्सु^७ वौरश वा एष
देवानां यो ऽग्निमुदासयत इति^८ तस्माच्छ्रद्धधानस्याप्रासङ्गि-
कस्य^९ चान्यत्रापि^{१०}

येवे विशेषा लघवो यत्रयत्रोपलब्धिताः ।

तैः कर्मसङ्गस्तरे^{११} कुर्याद्यायोपेतं यथा भवेत् ॥

स्वग्रास्ते विद्यमाने^{१२} यः परग्रास्तेष्ववर्तते ।

भूणहत्या समं तस्य स्वग्रास्त्वमवमन्यतः ॥

आर्षेयस्य स्वग्रास्त्वस्य प्रदेशास्तद्गुणैः समाः ।

कर्मणां प्रविचारार्थमापत्सु च समाप्नुयादिति ॥ ८ ॥

१ परमा MSS.

२ Thus B H U, धर्मः Tr.

३ Thus Tr, *प्रणाग्निनी U, *प्रमाचनी B H.

४ ? Thus Tr (only संपन्नेन), *प्रममेन प्रसंमेन संपन्नेकाले U, *प्रसंमेन काले B H; the Viv. also has प्रसंमेकाले ।

५ ? Thus H U, *धानस्याप्रसमिक B, *धानेनाप्रसमिकस्य Tr.

६ Thus Tr, *कस्यान्यात्रापि B, *कस्य च अन्यत्रापि U, *कस्य च H.

७ Thus B U H, *मस्तरेः Tr.

८ *मानो H U.

यथो एतत्सो ऽपरिमितं प्रवमति न संवत्सरमति प्रवमती-
 त्यविशेषाज्जायापत्योराहिताग्न्योरित्येवेदमुक्तं भवति । विज्ञा-
 यते चार्धो वा एष आत्मनो यत्पत्नीत्ययं यदि प्रवमति
 यजमाने पत्न्याः प्रवामनिमित्तः५ स्यात्तदास्तोष्यतौयः५ ऊत्वा-
 ५ ध्वर्युः समारोपयेद्यं ते योनिर्हत्विय इति । यत्र गच्छेत्त-
 चानो हरेत्तत्र प्राण्यग्निः१ मयित्वा विष्टारं कल्पयित्वा गार्ह-
 पत्यं आज्यं विल्लाष्योत्पूय सुचि चतुर्गृहीतं गृहीत्वाध्वनीये
 मंतनीं जुहोति मनो ज्योतिर्जुपतामाज्यं विच्छिन्नं यज्ञः५
 ममिमं दधातु । या इष्टा उषसो निघ्नुचश्च ताः मंदधामि
 १० हविषा हतेन स्वाहेत्यग्नये तन्तुमते पुरोडाशमष्टाकपालं
 निर्वपति । शरावं दक्षिणां ददाति । सा प्रसिद्धेष्टिः संति-
 ष्ठते । ऽयं यदि यजमानस्यैव१ पत्नी चोभौ त्वेव१ निष्कामतो
 यामान्ते यामसीमान्ते वा वसतो१ ऽग्निहोत्रमेव१ जुषेता-
 विकृतमग्न्याधेयं कुर्वीताग्नीध्वरन्तो नोच्छ्रसेयुश्चुच्छसेयुरग्नयो
 १५ लौकिकाः संपद्येरन्वनो विना समारुढेष्वग्निषु५ नाद्रियेत५
 शम्याप्राप्ते५ सन्ननिदर्शनात्५ । ॥ ६ ॥ सप्तमः ॥

१ प्राण्य only in Tr.

२ नय H U

३ त्वेवनेय H U

४ ? Thus, B, वसतेग्निः Tr, वसेताग्निः U, वसत्यग्निः H, वसेते the Vivarana.

५ अग्निषु नाद्रियेत om Tr.

६ ? शम्याप्रवामेसचनिदः Tr, शम्याप्रवामेसचनेचदः B, शम्याप्रवामेसचोपचनिदः U, शम्याप्रवामेसचोपचनिदः H.

अथ वै भवति सर्वांन्वा पयो ऽग्नौ कामान्प्रवेष्टयति यो
 ऽग्नीनन्वाधाय व्रतमुपैति स यदनिष्ठा प्रयायादिति ^१ स
 यदनिष्ठा प्रयास्यन्भवति तद्गार्हपत्य^२ आज्यं विस्वापोत्पूय मुचि
 चतुर्गृहीतं गृहीत्वा हवनौघे जुहोत्यन्वारथे यजमाने तुभ्यं त
 अङ्गिरस्तमेति ^३ यो ऽग्नीनन्वाधाय व्रतमुपैति स यद्युदाय-
 तीति तत्पुरस्ताद्वाख्यातं ^४ यस्याहिताग्नेरग्निरपचायति याव-
 च्छम्यया प्रविधेद्यदि तावदपचायेत्तः स भरेदिदं त एकं पर
 उत एकमिति ^५ संस्त्यानुप्रहरेदग्निहोचकालेषु^६ वान्येषु^७
 वा^८ यदि परस्तरामपचायेदनुप्रयायावस्तेदित्यनुप्रयायावस्ते-
 त्तद्यत्रैवावस्तेत्तत्र^९ वोदासयेयुरोषधीनां^{१०} एतस्य पशून्पयः १०
 प्रविशति यस्य हविषे वत्सा अपाकृता धयन्ति ^{११} तान्यदुद्धा-
 द्यातयास्मा हविषा यजेत ^{१२} यन्न दुद्धाद्यजपरत्नरिषादायथां
 यवागूं निर्वपेदित्यथैतेषां दोषयित्वा^{१३} तस्मिन्नप आनीय
 व्रीहिप्रसृति सिद्धमत ऊर्ध्वमथ यस्य सायं दुग्धः हवि-
 रार्तिमाच्छन्तीत्याय व्रीहीन्निहयोपवसेदिति ^{१४} निर्वपणान्तं^{१५}

१ Thus B, तदागार्ह. H U, गार्ह. Tr.

२ ऊ Tr. H.

३ Thus Tr U and the Viv. (only वान्येषु instead of वा.); कालेषु
 वा H, कालेष्वान्येषु वा B.

४ Thus H U, 'वस्येवमवस्तेदोषधी.' Tr, 'वस्तेवमवस्तेदोषधी.' B.

५ किञ्चिद् ins. Tr and the Viv.

६ निर्वपणान्तं Tr, निर्वपणान्तं Viv.

कर्म कृत्वा शो भूत आग्नेयेन प्रचर्येन्द्रेण प्रचरेच्छृतस्थानं ।
 तत्कुर्यादध^१ यस्योभय^२ हविरार्तिमार्च्छत्यैन्द्रं पञ्चशरावमोदनं
 निर्वपेदिति^३ प्रकृत्या वा निर्वपेच्छरावेण वेति^४ प्रकृत्या^५
 निर्वपेत्तथा^६ शरावपरिमाणार्थ^७ शरावमिति वदन्तस्त्रिधा^८ चतु-
 ५ प्यात्रं निर्वपेदित्यत्र पात्रासेव निर्वपेत्त्रां नायस्थाने^९ कुर्या-
 दस्य^{१०} प्रत्ये ऽह्न्यव्यनासमुक्ता भवति तामपरुध्य यजेतेति^१
 तामपरुध्यैव^२ यजेत सर्वेष्वैव यजेन यजेत^३ तामिष्टोपकथे-
 तामू^४ हमस्मृत्युत्तुका^५ उपगमनमन्त्रो^६ ऽन्यत्वाधानप्रकृत्यप-
 रुध्यैव यजेत तथैकाहानाम्^७ ॥ १० ॥ नवमः ॥

१० अथ यदि^१ दीचोपसत्सु^२ तथाहर्गणेख्येख्यहःसु वा^३ यथा^४
 अहे पर्यवेते गोमूत्रेणोष्णोदकमियेण लोहितं क्विप्सेत्युक्ता^५

१

१ Thus Tr and B, U and H read (after कृत्वा) येताम्दीचोष्केषु
 ममुष्याद्विरभ्युष्यामजवेदय वागवे सः सादयेत्प्राक्ष्यप्रष्टमिना कर्मणा प्रतिपश्येत् मिदमन
 कर्षुमथ यस्योभय^२ etc.

२ These three words not in Tr.; प्रकृत्येव B

३ तथा not in Tr.

४ After निर्वपेत् Tr has न प्रकृत्या प्रसिद्धमाग्नेयेन प्रचर्येन्द्रेण प्रचरेत् ।

५ कुर्यान् only in Tr.

६ एव not in Tr.

७ येतामोदकम् • U and the Viv. (in. vi.) येतेत्यमोदकम् • Tr, 'yate up.

T Br. III. 7. 1. 9.

८ यदी • Tr, यदी • B.

९ ? वाच Tr.

१० ? विन्मो • Tr, विन्मो • B H U and the Viv.

प्रचाक्ष्य दर्भपुञ्जीलैः पवयतीति ^१ विज्ञायत आपो वै दर्भा-
 स्तेहिं ^२ स्वाता भवतीति ^३ विज्ञायते ब्रह्मवत्यायै श्लेषा वर्षे
 प्रतिमुच्यास्त इति ^४ तस्माद्भुविर्नान्वीचेत न सृष्टेदित्यथ
 सूतिकायाः दशाहे पर्यवेते यथास्नातः शौचं कृत्वा पत्रौ
 कर्मसु योजयेत्तत्कर्म पुत्रो ^५ ब्रह्मचारी वा कुर्यात्तन्मन्त्रं यज-
 मानो जपेदेषा पत्न्यकुश्लौ ^६ यदि स्वादेवमेव कारयेदित्यथ
 यदि ^७ सांनाय्ये घर्मे वा प्रवृत्तायां पयो न स्याद्येन ^८ केन
 चिदुपायेन किञ्चित्पयो ^९ दोहयित्वाद्भिः सःसृज्य प्रचरेन्नैवा-
 न्यत्पय आनीय कुर्यात्स्वैव ततः ^{१०} प्रायश्चित्तिरथ यदि सोमा-
 धानमारभ्य पुरा ^{११} दौक्षणीयाया अनालभ्युका भवति नाग्नि-
 होचं जुहोति ^१ अहे पर्यवेते ^२ ऽप्सुदौचाप्रभृति सिद्धमत
 ऊर्ध्वमथ यदि पुरा व्रतदोहनादनालभ्युका भवति अहः
 हवित्यमश्रीयाद्यदि व्रते ^३ दुग्धे ^४ हवित्यमेव ^५ व्रतमपो ऽभ्यव-

१ Thus H U, दर्भा इति तैर्हि B, दर्भा इति वेन Tr.

२ Thus H •कायां Tr B U.

३ तस्युवा Tr.

४ Thus Tr and U (sec. m.); कुश्लौ B H U (pr. m.).

५. ५ Thus Tr; सांनाय्य वा घर्मे वा प्रवृत्ता न स्याद्येन B, सांनाय्ये वा घर्मे
 वा प्रवृत्तायां पयो न स्याद्येन U, H is corr but reads at the end पयोनस्याद्येन ।

६ किष्किप्रिन् Tr.

७ तत्र B H.

८ पुरस्ताद् Tr.

९ यथास्नात शौचं कृत्वा ins. U.

१० Thus B U H and the Viv., •न दुग्ध Tr.

११ Only in Tr.

हरेत्^१ अहे^२ पर्यवेते गोमूत्रादि सिद्धमत ऊर्ध्वमथ^३ यदि
पुरा प्रवर्ग्यस्य^४ स्थाने^५ प्रवृज्याद्धविष्यप्रभृति यथास्वातः^६ शौचं
कुत्वा गोमूत्रादि सिद्धमत ऊर्ध्वमथ यदि प्रवृत्ते^७ ऽनालभ्युका
भवति हविष्यमेव^८ तदहः^९ सः^{१०} स्यात् अहे^{११} पर्यवेते गोमूत्रादि
५ सिद्धमत ऊर्ध्वमथ^{१२} दीक्षित वाचं यच्छ ब्रत्य वाचं यच्छ^{१३}
पत्नि^{१४} वाचं^{१५} यच्छेति संप्रैषादेकस्तनप्रभृत्यानालभ्युका^{१६} भवन्ति
सिद्धमावभृथात्कृत्वा अहे पर्यवेते ऽवभृथमवयन्ति^{१७} सुत्ये ऽहनि
मार्जालीये मिकतोपोत्ते परिश्रित्योपविशेद^{१८} न्येव्यहःसु पत्नी-
शालायासेवोपविशेत्प्रावृत्तं^{१९} न प्रपद्येत^{२०} ॥ ११ ॥ दशमः ॥
१० अथातः प्रायश्चित्तसमुच्चयं व्याख्यास्यामः^{२१} सर्वचानादिष्टेषु
मनस्वतौ मिन्दाज्जतौ व्याहृतयो होतार इति जुहुयात्तुर्व्य-
वत्येषु^{२२} मिन्दाज्जतौ पिढयज्जलोपे सप्तहोतारमिति^{२३} जुहुया-
दथ^{२४} यद्यन्याधेये सर्वमौपासनमभिप्रव्रजेयुः पुनस्त्वादित्या
रुद्रा वसवः समित्यतामित्येतया म्वाज्जतिः^{२५} ज्जत्वा^{२६} लौकिके

१ अहे... ऊर्ध्वम् only in Tr

२ ? Thus U B, प्रवर्ग्यस्य न Tr, प्रवर्ग्यस्यासद्र H.

३ प्रवृत्ते MSS. and Viv.

४ Thus Tr, *यमेतदह B H U

५ Instead of अहे... ऊर्ध्वम् Tr has only सिद्धम् ।

६ Only given by Tr.

७ Thus Tr, संप्रैषादेक B H U

८ उपविशेत् om, H U.

९ Thus Tr, *सु ब्रत्ये B U H.

१० इति जुहुयात् in Tr only.

११ तर्हिन् ins. Tr.

ऽग्नौ गृह्याणि कर्माणि प्रयुञ्जीत^१ यद्यर्धमवशिष्येत^२ यदि
 ब्रह्मौदनिको धारितः स्वादौपासनवत्स्यात्तथोदाते पाकादूर्ध्वं
 जयादींश्च जुहुयादेष यदि गार्हपत्यमनाहितमादित्यो ऽभ्यु-
 दियादादित अरभ्यान्यस्मिन्काले आदधान्यधे चेदग्निविनाश
 एतदेवाय^३ यदि पत्नीमृत्त्वियं^४ विन्देत प्राग्दक्षिणाया एत- ५
 देवात ऊर्ध्वमपरोधो ऽग्निहोत्रे च सोमे^५ चावभृथादिषु^६
 सर्वत्रेष्टिपशुसोमेषु^७ तावन्मात्रं^८ पत्न्या वा सर्वमथ यदि गार्ह-
 पत्याहवनीयाबुदायेतामभिनिधोचेदभ्युदियादग्न्याधेयं^९ तत्र
 प्रायश्चित्तिः^१ पुनराधेयमित्येके^१ ऽथ^२ यदि पत्नी बहिः
 सीमां पुनराधानमथ यथात्मनि समाह्वयेत्प्रत्यं चरेदरणिवि- १०
 नाशोक्तदोषो^{१०} वा^{११} भवेदग्न्याधेयमरणिविनाशेनाग्निविनाश^{११}
 उक्तो^१ ऽथ यदि पाममर्यादां नदौ वाग्नीनतिहरेयुरेताने-

१ यथ in Tr.

२ Thus H U, *अग्निधेदथ Tr, *अग्निधेतानस्मिन्कुर्यादथ B.

३ यथ in Tr only.

४ Thus Tr, पत्न्युत्त्विय B U H.

५ Thus B H, सोमे चावभृथात् U, सोमेनावभृथादिषु Tr.

६ Thus Tr B, सर्वत्रेष्टि० U H.—*सोमेषु Tr B, *तत्रेषु U H.

७ च in Tr U H.

८ Thus Tr, चाहवनीयमाहंपत्न्यात् B U H.—उदायेताम् Tr.

९ In Tr only.

१० *रक्षे B U H.

११ In H U only.

११ Tr om. अग्न्याधेयम्, rightly ?

वाग्रीन्द्रियमाणान्वारभेयातां^१ प्रवसति यजमाने न^२ यज्ञी^३
 प्रवसति^४ नात्र प्रायश्चित्तं^५ भिन्नयोनिश्चेदन्वाहार्यपचन उदा-
 येद्या^६ प्रकृतिस्त^७ आहरणं पृथगरणी वा^८ ॥ १२ ॥

अथ यद्येककपालः परावर्तते^९ प्रजापतेर्वर्तनिमनुवर्तस्ते-
 १० त्यध्वर्युः स्वस्थाने प्रतिष्ठापयेत्यति चचे प्रतितिष्ठामि राद्रे
 विश्वमन्याभिवावृध^{११} इत्येताभ्यां यजमानो ऽनुमन्त्रयते^{१२}
 ऽस्कान्द्यौः पृथिवीमस्कानजनि प्राजनौत्येताभ्याः सुवाज्जती
 जुहुयात्^{१३} स्थिते वैश्वानरीमिष्टिं^{१४} निर्वपेदि^{१५} जायते च यत्राङ्^{१६}
 पथेत देवलोकमभिजयेद्यद्विचिणा पितृलोकं^{१७} यत्रत्ययत्ना^{१८} मि
 १० यज्ञः हन्युर्दुदङ् मनुष्यलोकमभिजयेत्प्रतिष्ठितो होतव्य
 इत्यथ यदि पशुवन्धः सोमो वा लुप्येत वैश्वानरीमिष्टा पुन-
 र्यजेत^{१९} सर्वं चेत्पुन्यमहरतिक्रामेत्समन्वारम्भाः^{२०} प्रागुपवेशना-
 दपच्छिद्येरन्समाप्य पुनर्यजेत^{२१} सोमेन दीक्षितो न^{२२} दद्यात्^{२३}
 जुहुयात्^{२४} पचेन्न जपेदित्यादित^{२५} एव विभजेदित्याहुर्प्रतो-

१ Instead of एतानेव B U H एतदेव ।

२ Thus Tr, B om. न, प्रवसति H, S प्रवसति वा U

३ Thus Tr B, वेद्याया U H.

४ Instead of नत Tr नदु ।

५ परादावर्तते Tr.

६ इष्टिम् alone in Tr.

७ प्राक् H

८ एकाद्वेद्यु ins. U.

९ After •क्रामेत् U ms सर्पणे ।—Instead of •रम्भा (thus Tr.) •रम्भा
 वा U, रम्भा वा H B.

१० न जुहुयात् दद्यात् Tr.

११ इति om. Tr.

ऽग्नौ गृह्णाणि कर्माणि प्रयुञ्जीत^१ यद्यधमवशिष्येतां^२ यदि
 ब्रह्मौदनिको धारितः स्वादौपासनवत्स्वात्तयोदाते पाकादूर्ध्वं
 जयादींश्च जुहुयादथ यदि गार्हपत्यमनाहितमादित्यो ऽभ्यु-
 दियादादित श्रमभ्याम्यस्मिन्काल आदध्याम्यथे चेदग्निविनाश
 एतदेवायं^३ यदि पत्नीमृत्विथं^४ विन्देत प्राग्दक्षिणाया एत- ५
 देवांत ऊर्ध्वमपरोधो ऽग्निहोत्रे च सोमे^५ चावभृथादिषु^६
 सर्वत्रेष्टिपशुसोमेषु^७ तावन्मात्रं^८ पत्न्या वा सर्वमथ यदि गार्ह-
 पत्याहवनीयाबुद्धायेतामभिनिस्तोचेदभ्युदियादाग्न्याधेयं^९ तत्र
 प्रायश्चित्तिः^{१०} पुनराधेयमित्येके^{११} ऽथ^{१२} यदि पत्नी वहिः
 सीमां पुनराधानमथ यद्यात्मनि समारूढेष्टव्रतं चरेदरणिवि- १०
 नाशोक्तदोषो^{१३} वा^{१४} भवेदग्न्याधेयमरणिविनाशेनाग्निविनाश^{१५}
 उक्तो^{१६} ऽथ यदि घाममर्यादां नदीं वाग्नीनतिहरेयुरेताने-

१ अथ ms Tr.

२ Thus B U, •शिवेदथ Tr, •शिवेनानस्मिन्कुर्यादथ B.

३ अथ in Tr only.

४ Thus Tr, पत्न्युत्विथ B U H.

५ Thus B H, सोमे चावभृथान् U, सोमेनावभृथादिषु Tr.

६ Thus Tr B, सर्वेष्टि० U H.—•सोमेषु Tr B, •संवेषु U H.

७ अ ins. U H.

८ Thus Tr, आहवनीयगार्हपत्याबु० B U H.—•बुद्धायेताम् Tr.

९ In Tr only.

१० •रषो B U H.

११ In H U only.

१२ Tr om, अग्न्याधेयम्, rightly ?

वाग्नीन्द्रियमाणान्वारभेयातां^१ प्रवसति यजमाने न^२ पत्नी^३
 प्रवसति^४ नात्र प्रायश्चित्तं^५ भिन्नयोनिश्चेदन्वाहार्यपचन उदा-
 येद्या^६ प्रकृतिस्तत^७ आहरणं पृथगरणी वा^८ ॥ १२ ॥

अथ यथेककपालः परावर्तते^९ प्रजापतेर्वर्तनिमनुवर्तस्ते-
 ४ त्यध्वर्युः स्वस्थाने प्रतिष्ठापयेत्प्रति चत्वे प्रतितिष्ठामि राष्ट्रे
 विश्वमन्याभिवावृध^{१०} इत्येताभ्यां यजमानो ऽनुमन्त्रयते^{११}
 ऽस्कान्द्यौः पृथिवीमस्कानजनि प्राजनीत्येताभ्याः सुवाङ्मती
 जुहुयात्स^{१२}स्थिते वैश्वानरीमिष्टिं^{१३} निर्वपेदिज्ञायते च यत्प्राङ्^{१४}
 पथेत देवलोकमभिजयेद्यदक्षिणा पितृलोकं^{१५} यत्प्रत्यग्रचा^{१६}सि
 १० यज्ञः हव्युर्थदुष्टङ् मनुव्यलोकमभिजयेत्प्रतिष्ठितो होतव्य
 इत्यथ यदि पशुवन्धः सोमो वा लुप्येत वैश्वानरीमिष्टा पुन-
 र्यजेत्^{१७} सर्वं चेत्सुत्यमहरतिक्रामेत्समन्वारभ्याः^{१८} प्रागुपवेशना-
 दपच्छिद्येरन्ममाय पुनर्यजेत्^{१९} सोमेन दीक्षितो न^{२०} दद्यात्^{२१}
 जुहुयात्^{२२} पचेन्न जपेदित्यादित^{२३} एव विभजेदित्याहुर्मतो-

१ Instead of एतानेव B U H एतदेव ।

२ Thus Tr, B om. न, प्रवसति H, S प्रवसति वा U.

३ Thus Tr B, *येद्याया U H

४ Instead of तन Tr नद ।

५ परादावर्तते Tr.

६ इष्टिम् alone in Tr

७ प्राक् H.

८ एकाक्षेय ins. U.

९ After *क्रामेत् U ins मर्पणे ।—Instead of *रभ्याः (thus Tr.) *रभ्या
 वा U, रभ्या वा H B

१० न जुहुयात् दद्यात् Tr.

११ इति om. Tr.

पेतो^१ न^१ चायान्नापो^१ इवगाहेत न वामो जह्यान् रजः^१
 प्रज्ञावयेत्सर्वत्र यजमानस्यर्त्विजां च यावत्कर्म व्रतमुपदिशन्ति
 नर्त्विजामर्त्विज्यमन्यत्र विद्यते न महर्त्विजाः समामो^२ न^१ सर्वत्र^३
 यजमानस्यर्त्विज्यमन्यत्र सत्तात्सर्वेषु^४ सोमेषु सोमापचार-
 कालातिक्रमान्तरितविपर्यास्यवायसमासादिष्वन्येषु^५ चाज्ञा-
 तेषु^६ ज्ञातेषु च दोषेषु^६ प्राक् समिष्टयजुष आज्यस्याख्याः
 सुवेणोपघातः सर्वप्रायश्चित्तानि जुहुयाज्जयान्त्येके^१ श्वा-
 तानान्त्येके^१ राष्ट्रभूत इत्येके^१ समात्यशोमान्त्येके^१ क्कन्दा-
 सीत्येके^१ सौरीरित्येके^१ तनूरित्येके^१ होतृनित्येके^१ दशा-
 त्मकमित्येके^१ पौष्पौरित्येके^१ वैष्णवीरित्येके^१ महाथाक्षती-
 रित्येके^१ व्याक्षतीरित्येके^१ प्राजापत्यामित्येके^२ प्रणवमित्येके^१
 सर्वानित्याचार्यः^७ सर्वानित्याचार्यः^८ ॥ १३ ॥ एकादशः ॥

॥ इत्येकोनविंशः प्रश्नः ॥

१ व० न चायान् in U only.

२ Thus Tr, वाम B U H.

३ ? Thus reads U, समामो न चापि (यज०) Tr, समामोनेन सर्वत्र B, समालोनेन सर्वत्र H. The meaning of the whole passage is unclear to me.

४ सत्तात्सर्वेषु Tr.

५ सोमोपचार० Tr.—०सादिषु चान्येषु B.

६ Thus (only वाज्ञा० instead of चाज्ञा०) Tr, वाज्ञावेषु दोषेषु B, चदोषेषु U H.

७ Thus Tr, प्राजापत्यानि० H B, प्राजापत्यानी० U.

८ ०चार्यः Tr H, ०चार्यो B U

- अथेमे ऽग्निचयास्तेषां भूमेः परिमाणविशाराऽन्याख्या-
 म्नामो^१ ऽथाङ्गुलप्रमाणं चतुर्दशाण्वद्यतुस्त्रिऽश्रत्तिलाः पृथु-
 मऽश्रिष्टा इत्यपरं^२ दशाङ्गुलं चतुर्दशं^३ द्वादशं^४ प्रादेशः^५
 पृथोत्तरयुगे त्रयोदशिके^६ पदं पञ्चदशाष्टाग्रीतिशतमीपा
 चतुःशतमचः^७ षडग्रीतिर्युगं^८ द्वात्रिंशज्जानुः^९ पक्षिंश-
 च्छम्यावाह^{१०} द्विपदः प्रक्रमो^{११} द्वौ प्रादेशावरत्निरथाप्युदा-
 हरन्ति पदे युगे प्रक्रमे ऽरत्नावियति ग्राम्यायां च मानार्थेषु
 याथाकामीति^{१२} पञ्चारत्निः पुस्तपो व्यामथ^{१३} चतुररत्नि-
 र्यायामश्चतुरश्रं^{१४} चिकीर्षन्यावच्चिकीर्षेत्तावतीऽ रज्जुमुभयतः-
 १० पाशां कृत्वा मध्ये लक्षणं करोति^{१५} लेखाभालिख्य तस्या मध्ये
 शङ्कुं निहन्वात्तस्मिन्वागौ प्रतिमुच्य^{१६} लक्षणेन मण्डलं परि-
 लिखेद्विष्कम्भान्तयोः शङ्कुं निहन्वात्पूर्वस्मिन्वागं प्रतिमुच्य
 पाशेन मण्डलं परिलिखेदेवमपरस्मिन्^{१७} यत्र समेयातां तेन
 द्वितीयं विष्कम्भमायच्छेद्विष्कम्भान्तयोः शङ्कुं निहन्वात्पूर्वस्मि-
 ११ न्वागौ प्रतिमुच्य लक्षणेन मण्डलं परिलिखेदेवं दक्षिणत एवं
 पश्चादेवमुत्तरतस्तेषां ये ऽन्याः सऽसर्गान्तश्चतुरश्रऽ संपद्यते^{१८}
 ऽथापरं^{१९} प्रमाणाद्विगुणाऽ रज्जुमुभयतःपाशां कृत्वा मध्ये
 लक्षणं करोति^{२०} स प्राच्यर्था^{२१} ऽपरस्मिन्नर्धं चतुर्भागोने

१ द्वादशाङ्गुलप्रादेशं M.

२ Thus T, च not in my copies.

३ Thus throughout B U M; •स• instead of •च• throughout H.

४ प्रमुच्य B M H.

लक्षणं करोति । तद्व्यञ्जनमर्धं ऽऽमार्थं । पृष्ठवान्तयोः पाशौ
 प्रतिमुच्य न्यञ्चनेन दक्षिणापायम्वार्धेन श्रोष्ठऽमन्निर्हरे^१ दौर्ध-
 चतुरश्रं विकीर्षन्यावधिकीर्षतावत्यां भूम्यां^२ द्वौ शङ्कुं निहन्त्या-
 द्वौ द्वात्रैकैकमभितः^३ । समौ । यावतौ तिर्यग्मानौ तावतौ^४
 रज्जुमुभयतः पाशां कृत्वा मध्ये लक्षणं करोति । पूर्वेषामन्त्ययोः
 पाशौ प्रतिमुच्य लक्षणेन दक्षिणापायस्य लक्षणे लक्षणं
 करोति । मध्यमे पाशौ प्रतिमुच्य लक्षणस्योपरिष्टादक्षिणा-
 पायस्य लक्षणे शङ्कुं निहन्त्या^५ सो ऽऽस^६ । एतेनोत्तरो ऽऽसो
 व्याख्यातस्तथा श्रोणी । यत्र पुरस्तादऽहौधसौ^७ मितुयात्तत्र
 तदर्थं लक्षणं करोत्यथापरं प्रमाणादधर्धा^८ रज्जुमुभयतः
 पाशां कृत्वापरस्मि^९ स्तृतीये यद्भागोने लक्षणं करोति । तद्व्यञ्च-
 नमिष्टे^{१०} ऽऽमार्थं । पृष्ठवान्तयोः पाशौ प्रतिमुच्य न्यञ्चनेन
 दक्षिणापायस्येष्टेन श्रोष्ठऽमन्निर्हरे^{११} त्समचतुरश्रस्याष्टण्यारज्जु-
 र्द्विस्तावतौ भूमिं करोति । प्रमाणं तिर्यग्दिकरण्यायामस्त-
 र्स्याष्टण्यारज्जुस्त्रिकरणी । तृतीयतरण्येतेन व्याख्याता । नव-
 मम्^{१२} । भूमेर्भागो भवतीति^{१३} । दौर्धचतुरश्रस्याष्टण्यारज्जुः
 पार्श्वमानौ^{१४} तिर्यग्मानौ च यत्पृथग्भूते कुरुतस्तदुभयं करोति ।

१ Thus my copies, भूमौ T.

२ •देकमभितः B, •वैकैकमभितः H.

३ •नमिष्टेन चार्ध M.

४ Before नव० M ins. विभागश्च तार्पा ।

५ भवति M.

६ च ins. M.

तासां^१ चिकचतुष्कयोर्द्वादशिकपञ्चिकयोः^२ पञ्चदशिकाष्टिकयोः^३ मष्टिकचतुर्विंशिकयोर्द्वादशिकपञ्चविंशिकयोः^४ पञ्चदशिकषट्त्रिंशिकयोरित्येतासूपलभिः^५ ॥ १ ॥

नानाचतुरश्रे समस्यन्तनौयमः करणा वर्षीयसो वृधमु-
 ५ लिखेद्वृधस्यात्तृणयारजुः^६ समस्तयोः पार्थमानी भवति^७
 चतुरश्राच्चतुरश्रं निर्जिहीर्षग्यावन्निर्जिहीर्षत्तस्य करणा वर्षी-
 यसो वृधमुलिखेद्वृधस्य पार्थमानीमत्तृणयेतरत्पार्थमुपसङ्ग-
 रेत्सा यत्र निपतेत्तदपच्छिन्नाच्छिन्नया निरस्तः^८ समचतु-
 रश्रं दीर्घचतुरश्रं चिकीर्षस्तदक्षण्यापच्छिद्य भागं देधा
 १० विभज्य पार्थयोरुपदध्याद्यथायोगमपि^९ वैतस्मिन्चतुरश्रं^{१०}
 समस्य तस्य करणापच्छिद्य^{११} यदतिश्रियते तदितरत्रोपदध्या-
 दीर्घचतुरश्रं समचतुरश्रं चिकीर्षस्तिर्यङ्गानौ करणीं कृत्वा
 ग्र्यं देधा विभज्य पार्थयोरुपदध्यात्खण्डमावापेत्^{१२} तत्संपूर-

१ Found in all my copies; not given by T

२ M om. द्वादशिकयोः ।

३ पञ्चिकषष्टिकयोः M.

४ •विंशतिः instead of •विंशतिः M.

५ ह्य instead of ह्य the MSS. here and infra. cp Thibaut,

Pandit X, pp. 17, 18.

६ •उपसङ्गः M U B.

७ Thus अपि वैतः my copies, not अपि चैतः, as Thibaut reads.

८ Thus B H U, •विद्याद् M only.

९ Instead of पार्थयोः T: विपर्ययेतरत्र ।; उपसङ्गः B H U.

येत्तस्य निर्वार^१ उक्तश्चतुरश्रमेकतोऽणिमच्चिकीर्षन्नणिमतः
 करणीं तिर्यङ्गाणीं कृत्वा शेषमच्छेत्वा विभज्य विपर्यस्येत-
 रत्रोपदधाच्चतुरश्रं प्रउगं चिकीर्षन्नावच्चिकीर्षेद्विस्त्रावतीं भूमिं
 समचतुरश्रां कृत्वा पूर्वस्थाः करणा मध्ये शङ्कुं निहन्यात्तस्मि-
 न्पाशौ प्रतिमुच्य दक्षिणोत्तरयोः श्रोष्ठोर्निपातयेद्दक्षिणान्धम-
 पच्छिन्द्याच्चतुरश्रमुभयतः प्रउगं चिकीर्षन्नावच्चिकीर्षेद्विस्त्रावतीं
 भूमिं दीर्घचतुरश्रां कृत्वा पूर्वस्थाः करणा मध्ये शङ्कुं
 निहन्यात्तस्मिन्पाशौ प्रतिमुच्य दक्षिणोत्तरयोर्मध्यदेशयो-
 र्निपातयेद्दक्षिणान्धमपच्छिन्द्यादेतेनापरं प्रउगं व्याख्यातं^२ चतुरश्रं
 मण्डलं चिकीर्षन्नच्छेत्वा^३ मध्याग्राचौमभ्यापातयेद्यदति-
 श्रियंते^४ तस्य सद्य तृतीयेन मण्डलं परिलिखेन्मण्डलं चतुरश्रं
 चिकीर्षन्विष्कम्भमष्टौ भागाङ्कत्वा भागमेकोनविंशधा^५
 विभज्याष्टाविंशतिभागातुद्वरेद्भागस्य च षष्ठमष्टमभागोनमपि
 वा पञ्चदश भागाङ्कत्वा द्वावुद्वरेत्सैषानित्या^६ चतुरश्रकरणीं^७
 प्रमाणं तृतीयेन वर्धयेत्तच्चतुर्थेनात्मचतुस्त्रिंशोनेन^८ सविशेषः^९

॥ २ ॥

अयाम्याधेयिके विहारे^१ गार्हपत्यादाहवनीयस्यायतनं^२

१ निर्वारं B U, cp. Z D M G. LV, p. 579.

२ मध्याग्राचौ B M.

३ विच्छेत्वा H M.

४ Thus U M; अदृश्यं H B and T.

५ Thus my copies.

६ Thus, not विहारी, my copies.

- विज्ञायते ऽथासु प्रक्रमेषु ब्राह्मणो ऽग्निमादधीतेकादशसु
 राजन्यो द्वादशसु वैश्व इत्यायामष्टतीयेन त्रीणि चतुर-
 याण्यनूचीनानि कारयेदपरस्योत्तरस्याः^१ श्रोण्यां गार्हपत्या-
 स्तस्यैव दक्षिणे ऽऽसे ऽन्वाहार्यपचनः पूर्वस्योत्तरे ऽऽस
 * आहवनीयो^२ ऽपि वा गार्हपत्याहवनीययोरन्तरालं पञ्चधा
 षोढा वा संभुज्य षष्ठं सप्तमं वा भागमागन्तुकमुपमस्य^३ समं
 त्रैधं विभज्य पूर्वस्मादन्ताह्वयोर्भागयोर्लक्षणं^४ करोति^५ गार्हपत्या-
 हवनीययोरन्तो नियम्य लक्षणेन दक्षिणापायस्य लक्षणे शङ्कुं
 निहन्ति^६ तद्दक्षिणाग्रेरायतनं भवत्यपि वा प्रमाणं पञ्चमेन
 १० वर्धयेत्तत्सर्वं पञ्चधा संभुज्यापरस्मादन्ताह्वयोर्भागयोर्लक्षणं^७
 करोति^८ षष्ठ्यान्तयोः पाशौ प्रतिमुच्य लक्षणेन दक्षिणापायस्य
 लक्षणे शङ्कुं निहन्ति^९ तद्दक्षिणाग्रेरायतनं भवति^{१०} विपर्यस्तै-
 तेनोत्करो व्याख्यातो^{११} ऽपरेणाहवनीयं यजमानमाची भवतीति
 दार्शपौर्णमासिकाया वेदेर्विज्ञायते^{१२} तस्यास्तिभागोनं
 १५ पश्चात्तिरस्यौ^{१३} तस्या एवार्धं पुरस्तात्तिरस्यैव^{१४} दीर्घचतुर-
 श्रमेकतोऽणिमद्विद्यत्य सक्तिषु शङ्कुनिहन्त्याद्यावती पार्श्वमानी

१ *दपरस्यात्तरस्योत्तरस्यां B M.

२ *संभुज्य उपमस्य H U.

३ Thus (and cp. Tinbaut's remark) B; the other MSS. अन्वाह् instead of अन्वाह् ।

४ *तिरस्यौ यावद् M.

द्विरभ्यस्ता^१ तावती^२ रज्जुमुभयतःपाशां कृत्वा मध्ये लचणं
 करोति^३ दक्षिणयोः पार्श्वयोः^४ पाशौ प्रतिमुच्य लचणेन
 दक्षिणापायस्य लचणे ग्रह्णं निहन्त्यात्तस्मिन्पाशौ प्रतिमुच्य
 लचणेन दक्षिणं पार्श्वं परिलिखेदेतेनोत्तरं^५ पार्श्वं व्याख्यातं^६
 पूर्वं पार्श्वं तथा द्विरभ्यस्तया परिलिखेदेवमपरं^७ दशपदा ५
 पञ्चात्तिरश्ची दादशपदा प्राचष्टापदा पुरस्तात्तिरश्चीति
 पाशुबन्धिकाया वेदेर्विज्ञायते^८ मानयोगस्तथा व्याख्यातो^९
 रथसंमितेत्येकेषां^{१०} विराट्संपवेत्येकेषां^{११} ग्रन्थामाचौ चतुः-
 क्षक्तिर्भवतीत्युत्तरवेदेर्विज्ञायते^{१२} समचतुरश्रविशेषाद्वितीया
 वेदिर्भवतीति पैदक्या^{१३} वेदेर्विज्ञायते^{१४} महावेदेऽसृतीयेन १०
 समचतुरश्रकृतायाऽसृतीयकरणौ^{१५} भवतीति^{१६} नवमस्तु भूमेर्भागो
 भवति^{१७} यज्ञमानमाचौ चतुःक्षक्तिर्भवतीत्येकेषां^{१८} दिक्षु स्रक्तयो
 भवन्ति^{१९} वेदिद्वितीये यजेतेति मौञ्चामणिकीं वेदिमभ्युपदि-
 शन्ति^{२०} महावेदेऽसृतीयेन समचतुरश्रकृताया अष्टादशपदा
 पार्श्वमानौ भवति^{२१} तस्यै दीर्घकरणाभेकतोऽणिभत्करणां च १५
 याथाकामौति^{२२} ॥ ३ ॥

१ दिस्तावती B.

२ ? Found in H M U ; B. om. Thibaut omits the word.

३ चतुष्टु the MSS.

४ पैदपश्चिकाया B, and U originally.

५ कृतायाः करणौ द्वितीयकरणौ B U, and cp. Thibaut's remark on this passage.

६ भवति M U, भवती H.

७ भवतीति M.

- प्राग्दशः षोडशप्रक्रमायामो द्वादशव्यासो^१ ऽपि वा
 द्वादशप्रक्रमायामो दशव्यासस्तस्य मध्ये द्वादशिको विहार-
 स्त्रिंशत्पदानि प्रक्रमा वा पञ्चात्तिरस्यै भवति षट्त्रिंशत्पदाची
 चतुर्विंशतिः पुरस्तात्तिरस्यैति महावेदेर्विज्ञायते^१ मान-
 योगस्तस्या व्याख्यात^१ आद्यवनीयात्पट् प्रक्रमान्महावेदिस्त्वत
 एकस्मिन्सदस्तद्वक्त्रकमुदक् सप्तविंशत्यरत्नयो^१ ऽष्टादशेत्येकेषा^१
 ततश्चतुर्षु हविर्धानं^१ तद्वक्त्रकं द्वादशकं वा^१ मानयोगस्त-
 योर्व्याख्यातो^१ यूपवटीयाच्छङ्कोरर्धप्रक्रममवशिष्योत्तरवेदिं
 विमिमौते^१ दशपदोत्तरवेदिर्भवतीति सोमे विज्ञायते^१
 १० मानयोगस्तस्या व्याख्यातश्चात्वालः शम्यामाचो ऽपरिमितो
 वायोपरवाः प्रादेशमुखाः प्रादेशान्तराला^१ अरन्निमात्रं
 समचतुरश्रं विद्धत्य स्रक्तिपु गङ्गुनिहन्याद^१र्धप्रादेशेनार्धप्रादेशे-
 नैकैकं मण्डलं^१ परिब्रिजेत्सदसः^१ पूर्वांधाद्विप्रक्रममवशिष्य
 धिष्यन्तानां^१ द्विप्रादेशो विष्कम्भस्तथान्तराला^१ आग्नीध्रागारस्य^१
 १५ पार्श्वमानौ पञ्चारत्नैरेतेन माजोत्सीयो व्याख्यातस्तस्मोदीचौ
 दारं कुर्वन्ति^१ रथाद्यान्तराला यूपवटा भवन्तीत्येकादशिन्यां

१ द्वादशपदव्यास० M, which omits the following words up to दशव्यास० ।.

१ परिब्रजं M and U (see. m.).

१ • तदसः H.

१ Thus, not धिष्यन्तानां, the MSS.

१ आग्नीध्रीया० T.

विज्ञायते^१ तस्या^२ दद्यानां च रथाचाणामेकादशानां च
 पदानामष्टाङ्गुलस्य च चतुर्विंशं भागमाददीत^३ स प्रक्रमः
 स्यात्तेन वेदिं विमिमौते^४ । इथाश्वमेधे^५ विंशत्याश्च रथाचाणा-
 मेकविंशत्याश्च पदानामष्टाङ्गुलस्य च चतुर्विंशं भागमाद-
 दीत^६ स प्रक्रमः स्यात्तेन वेदिं विमिमौते^७ । इथ^८ प्राच्ये-
 कादग्निन्यां^९ यूपार्थं वेदेः पूर्वाधार्त्वादार्थव्यासमपच्छिद्य^{१०}
 तत्पुरस्तात्प्राच्यं^{११} दद्यान्नाचाष्टाङ्गुलं विद्यते^{१२} न व्यतिषङ्गो^{१३}
 यूपोपराणीति^{१४} यूपोपराणीति^{१५}
 ॥ ४ ॥ प्रथमः ॥

अधाष्टमाः^{१६} पुरुषाः^{१७} प्रथमोऽग्निरर्धनवमा द्वितीयो^{१८} ।
 अर्धदशमास्तृतीय^{१९} एवमुत्तरोत्तरो^{२०} विधाभ्याम एकादश-
 विधात्तदेतत्सप्तविधप्रभृत्येकगतविधान्तमेत ऊर्ध्वमेकगतविधा-
 नेव प्रत्याददीतानग्निकान्वा यन्नक्रदनाहरेदन्यत्राश्वमेधादश्व-
 मेधमप्राप्तं चेदाहरेदत ऊर्ध्वं विधामभ्यस्तेत्तरदाद्रियेतातीत^{२१}

१ तस्यै U originally and a citation in the Mahāgnisarvasva.

२ •भीताचाश्वमेधे M, cp. XXVI. 23 : 304. 6.

३ •भीताश्च again M.

४ प्राच्ये M, प्राच्यै the other MSS.; •न्या U.

५ Thus M; पूर्वाधार्त्वादार्थव्या U, पदार्थव्या B, पूर्वाधार्त्वादार्थव्या H.

६ •प्राच्यां M.

७ अधार्त्वादमपुरुषाः T.

८ •नरे M.

९ •अभ्यस्तेदन्यतरदाद्रि M.

- चेदाहरेदाद्यत् कृतान्तादेव प्रत्याददौत^१ । कथमु स्तु
विधामभ्यसेद्यदन्यत्प्रकृतेस्तत्पञ्चदश भागान्कृत्वा विधायां-
विधायां द्वौदौ भागौ समस्येत्ताभिरधाष्टमाभिरग्निं चितु-
यादूर्ध्वप्रमाणाभ्यासं जानोः पञ्चमस्य चतुर्विंशेनैके^२ समा-
४ मनन्त्यथैक एकविधप्रभृतौनपचपुच्छाश्चिन्वते^३ तन्नोपपद्यते
पूर्वोत्तरविरोधादथैकेषां ब्राह्मणं^४ भवति श्वेनचिदग्नीनां
पूर्वा ततिरित्यथापरेषां^५ न ज्यायाः स चिला कनीयाः स
चिन्वीतेत्यथास्माकं^६ पचौ भवति^७ न ह्यपचः पतितुमर्हत्य-
रद्विना पचौ द्राघौयाः सौ भवतस्तस्मात्पचप्रव्याः सि
१० वयाः सि^८ त्याममाचौ पचौ च पुच्छं च भवतीति^९
नापचपुच्छः श्वेनो विद्यते^{१०} न चासप्तविधस्य पचपुच्छानि
विद्यन्ते न च सप्तविधं चित्तैकविधप्रसङ्गस्तस्मात्सप्तविध एव
प्रथमो ऽग्निर्मदान्वर्जयेदधरोत्तरयोः पार्श्वसंधानं भेदा
इत्युपदिशन्ति^{११} तदग्न्यन्तेषु न विद्यते^{१२} न स्त्रुक्तिपार्श्वयोः^{१३}
१५ सादृशं चिन्वीत प्रथमं चिन्वान इति^{१४} पञ्चमायां वा चितौ

१ ०त्तेनैवैके T

२ See XXIV 5 188 14.

३ ०यापर M.

४ ब्राह्मण ins. U on the margin; the brāhmaṇa is found T. S. V. 2. 5. 1.

५ विद्यते U.

६ See T. S. V. 6 8. 2.

विज्ञायते^१ तस्मा^२ दद्यानां च रथाचाणामेकादशानां च
 पदानामष्टाङ्गुलस्य च चतुर्विंशं भागमाददौत^३ स प्रक्रमः
 स्यात्तेन वेदिं विमिमौते^४ । अथाश्वमेधे^५ विंशत्याश्च रथाचाणा-
 मेकविंशत्याश्च पदानामष्टाङ्गुलस्य च चतुर्विंशं भागमाद-
 दौत^६ स प्रक्रमः स्यात्तेन वेदिं विमिमौते^७ । अथ^८ प्राच्ये- १
 कादग्निन्या^९ यूपार्थं वेदेः पूर्वार्धात्पदार्धव्यासमपच्छिद्य^{१०}
 तत्पुरस्तात्प्राञ्चं^{११} दद्यान्मोचाष्टाङ्गुलं विद्यते^{१२} न व्यतिषङ्गो^{१३}
 यूपवटाः पदविष्कम्भास्त्रिपदपरिणाहानि यूपोपराणीति^{१४}
 ॥ ४ ॥ प्रथमः ॥

अर्धाष्टमाः^{१५} पुरुषाः^{१६} प्रथमोऽग्निरर्धनवमा द्वितीयो^{१७} १.
 अर्धदशमास्तृतीय^{१८} एवमुत्तरोत्तरो^{१९} विधाभ्याम ऐकादश-
 विधात्तदेतत्सप्तविधप्रभृत्येकग्रतविधान्तमंत ऊर्ध्वमेकग्रतविधा-
 नेव प्रत्याददौतानग्निकाम्वा यमकद्वनाहरेदन्यचाश्वमेधादश्व-
 मेधमप्राप्तं चेदाहरेदत ऊर्ध्वं विधामभ्येनेतरदाद्रियेतातीतं^{२०}

१ तस्यै U originally and a citation in the Mahāgṇisārvasva.

२ •भीतायाश्वमेधे M, cp. XXVI. 23: 304. 6.

३ •भीताय again M.

४ प्राच्ये. M, प्राच्ये. the other MSS.; •न्या U.

५ Thus M; पूर्वार्धात्पदार्धव्या. U, पदार्धव्या. B, पूर्वार्धापदार्धव्या. H.

६ •प्राच्या M.

७ अर्धाष्टमपुरुषाः T.

८ •नरे M.

९ •भ्यसेदन्वतरदादि. M.

चेदाहरेदाद्यत्य कृतान्तादेव प्रत्याददौत^१ कथमु खलु
विधामभ्यस्येद्यदन्यत्रकृतेस्तत्पञ्चदश भागान्कृत्वा विधायां-
विधायां द्वौदौ भागौ समस्येत्ताभिरधाष्टमाभिरग्निं चितु-
यादूर्ध्वप्रमाणाभ्यासं जानोः पञ्चमस्य चतुर्विंशेनैके^२ समा-
मनन्त्यथ हैक एकविधप्रभृतौनपचपुच्छाश्चिन्वते^३ तन्नोपपद्यते
पूर्वोत्तरविरोधादथ हैकेषां ब्राह्मणं^४ भवति श्वेनचिदग्रीनां
पूर्वा ततिरित्यथापरेषां^५ न ज्यायाः^६ चित्वा कनीयाः^७
चिन्वीतेत्यथास्माकं^८ पचौ भवति^९ न ह्यपचः पतितुमर्हत्य-
रद्विना पचौ द्राघौयाः^{१०} भवतस्तस्मात्पचप्रव्याः^{११} सि-
व्याः^{१२} स्याममाचौ पचौ च पुच्छं च भवतीति^{१३}
नापचपुच्छः श्वेनो विद्यते^{१४} न चासप्तविधस्य पचपुच्छानि
विद्यन्ते न च सप्तविधं चित्वैकविधप्रसङ्गस्तस्मात्सप्तविध एव
प्रथमो ऽग्निर्मदाम्बर्जयेदधरोत्तरयोः पार्थसंधानं भेदा
इत्युपदिशन्ति^{१५} तदग्न्यन्तेषु न विद्यते^{१६} न स्रक्तिपार्थयोः^{१७}
सादृशं चिन्वीत प्रथमं चिन्वान इति^{१८} पञ्चमायां वा चितौ

१ ०. तनेवे ६ T

२ See XXIV. 5 188 14.

३ व्याप ८ M.

४ ब्राह्मण ins. U on the margin; the brāhmaṇa is found T. S. V. 2. 5. 1.

५ विद्यते U

६ See T. S. V. 6. 8. 2.

संख्यां^१ पूर्यद्विग्रतायेच्चिकौर्षेत्पञ्चचोडाभिर्नाकमदः^२ समान-
संख्यां^३ प्रतीयात्^४ ॥ ५ ॥

पशुधर्मो^५ ह वा अग्निर्धर्मो^६ वा वै पशोर्दक्षिणेषामस्थ्यां
यदक्षिणं पार्श्वं तदुत्तरेषामुत्तरं यदुत्तरेषां दक्षिणं तदक्षिणे-
षामुत्तरं यदवाक्^७ चोर्ध्वं^८ च^९ तत्समानमेवमिष्टकानां^{१०}
रूपाण्युपदध्याद्या दक्षिणारुतो लेखास्ता दक्षिणत उपदधा-
त्यव्याहत उत्तरत^{११} अजुलेखाः पश्चाच्च^{१२} पुरस्ताच्च भवन्ति^{१३}
त्र्यालिखिता मध्ये^{१४} ऽय या विग्रयस्या^{१५} यथा ह वै पशोः
पृष्ठवत्पशो नैवेकस्मिन्पार्श्वे व्यतिरेकेण वर्तते नैवापरस्मिन्नेवं
तासामुपधानं प्रतीयाद^{१६}थापि ब्राह्मणं^{१७} भवति प्रजापतिर्वा^{१८}
अथर्वाग्निरेव दध्यद्वायव्येणस्तुष्टिका अस्यानीति^{१९} तस्माद-
हिस्तत्वं चेच्चितुयान्तत्रोपक्षयमधैरात्तोपक्षयमध्यात्संदध्यात्त्राच्च-
सेनं^{२०} पितुत इति विज्ञायते^{२१} ऽमृन्मयीभिरनिष्टकाभिर्न^{२२}

१ om. M.

२ •ग्रताएये U, •ग्रताये•B.—•चोडानाकमदः M.

३ •अ H U, •अं M, •अत् B.

४ •धर्मा B M U.

५ यदवाचं M; यदवाक् चो• B.

६ Thus H M U, पश्चात् B.

७ Thus with T; विषयं my copies.

८ T. S. V. 6. 6. 3.

९ Some of the MSS. write (as Lāṭy I. 5. 7.) उपक्षय or द्वय, some (as Drāhy. II. 1. 10.) उपह्व ।

१० •योभिरिष्टकाभिः M B.

संख्यां पूरयेदिष्टकचिदा^१ अन्यो ऽग्निः पशुचिदन्य इत्येतस्मा-
 द्वाङ्मणत्पशुर्वा एष पदग्निर्योनिः खलु वा एषा पशोर्विक्रियते
 यत्राचीनमैष्टकाद्यजुः क्रियत^२ इति च^३ लोकवाधीनि^४
 द्रव्याप्यवदेषूपदध्यान्मण्डलमृषभं विकर्णमितीष्टकासु^५ कक्षाणि
 १ प्रतीयादिष्टकामन्त्रयोरिष्टकाव्यतिरेके लोकंष्टणाः संपद्यन्ते
 परिमाणाभावादतीतानेव^६ वेष्टकागणानत्रोपदध्यात्पञ्च^७
 लोकंष्टणा^८ मन्त्रव्यतिरेके ऽक्ताः शर्कराः संधिपूपदध्या-
 त्माचीरुपदधाति प्रतीचीरुपदधातीति गणेषु रौतिवादः^९
 प्राचीरुपदधाति प्रतीचीरुपदधातीति कर्तुर्मुखवादः^{१०} पुरस्ता-
 १० दन्याः प्रतीचीरुपदधाति पश्चादन्याः प्राचीरित्यपवर्गश्चतुरश्रा-
 स्वेवेतदुपपद्यते^{११} ॥ ६ ॥

न खण्डामुपदध्यान्^१ मित्रामुपदध्यान्^२ कृष्णामुपदध्यान्^३
 जीर्णामुपदध्यान्^४ लक्ष्णामुपदध्यान्^५ स्वयमादृष्टाः स्वयंचिता-
 वुपदध्यादूर्ध्वप्रमाणमिष्टकानां जानोः पञ्चमेन कारयेदर्धेन

१ See T. S. I. 5. 8. 2

२ यत इति B U, but we have one single citation: T. S. V. 2. 10. 1.

३ om. H.

४ With व my copies: T. with व ।

५ विकर्णं is, according to the Mahāgnisarvasva, विग्रासकर्णं स्त्री ।

६ Thus B U, 'तीतानेदे' M, H is incompl. T reads as M, inserting, moreover, एव after 'नाना' ।

७ Thus H, लक्ष्णामु० M U; लक्ष्णामु० T.

नाकसर्दा पञ्चचोडानां च^१ यच्छोपपाकाभ्यां प्रतिहृसेत्^२
 पुरीषेण तत्संपूरयेत्पुरीषस्यानियतपरिमाणत्वाद्वायाममाचौ
 भवतीति गार्हपत्यचितेर्विज्ञायते^३ चतुरश्रेत्येकेषां^४ परिमण्ड-
 लेत्येकेषां^५ चतुरश्रं सप्तधा विभज्य तिरश्चीं वेधा विभजे-
 दपरस्मिन्प्रस्तार उपदीचीरुपदधाति^६ समचतुरश्राद्येदुपदध्या-
 द्वायामषष्ठेनेष्टकाः कारयेच्चतुर्थेन द्वितीयेनेति^७ तासां नव
 प्रथमा द्वादश द्वितीया इति पूर्वस्मिन्प्रस्तार उपदधाति^८
 पञ्च द्वितीयाः षोडश प्रथमा इत्यपरस्मिन्परिमण्डलायां
 यावत्संभवेत्तावत्समचतुरश्रं कृत्वा तन्नवधा विभजेत्प्रधीःस्ति-
 धात्रिधेत्यपरं^९ प्रस्तारं^{१०} तथोपदध्याद्यथा प्रध्वनीकेषु सक्तयो^{११}
 भवन्ति^{१२} धिण्या एकचितीकाश्चतुरश्राः परिमण्डला वा^{१३}
 तेषामाग्रीध्रीयं नवधा विभज्यैकस्या स्थाने ऽग्नानमुपदध्यादय
 होतृधिण्यं^{१४} नवधा विभज्य पूर्वाःस्तिभागानेकैकं द्वेधा
 विभजेदयेतराववधानवधा विभज्य मध्यमपूर्वौ द्वौ^{१५} भागौ
 समखेदय मार्जालीयं वेधा विभज्य पूर्वांपरौ भागौ पञ्चधा^{१६}
 विभजेदुख्यभस्मना सःसृज्येष्टकाः कारयेदिति^{१७} संवत्सरभृत^{१८}
 त्वैतदुपपद्यते न रात्रिभृत^{१९} एवमस्य मन्त्रवती चितिकृप्तिम्ब-

१ Thus U and T; चेत् H M B.

२ परस्मिन्प्रस्तारे M B.

३ धिक्विध H M.

४ द्वौ M.

५ See X. 12 : 11. 13.

न्दश्चिते^१ त्रिषाहस्य परस्ताच्चिच्यीत कामविवेकान्तस्य ह्यपः
श्वेनाकृतिर्भवतीति^२ ॥ ७ ॥ द्वितीयः ॥

अथ वै भवति^३ श्वेनचितं चिच्यीत सुवर्गकाम इत्या-
कृतिर्देविहं^४ चतुराश्रया श्वेनाकृतिय^५ विज्ञायत उभयं^६
१. ब्राह्मणं^७ पञ्च दक्षिणायाः श्रोण्यामुपदधाति पञ्चोत्तरस्यां^८
वन्तो वय इति दक्षिणे ऽऽम उपदधाति^९ दृष्टिर्वय इत्युत्तरे^{१०}
व्याघ्रो वय इति दक्षिणे पच उपदधाति^{११} चिह्नो वय
इत्युत्तरे^{१२} पुरुषो वय इति मध्य इति चाथापरं^{१३} वयमां वा
एष प्रतिमया चीयते यदग्निरित्युत्पततां ह्याययेत्यर्थः^{१४}
१०. समचतुरश्राभिरग्निं चिनुते^{१५} दैव्यस्य च मानुषस्य च व्यावृत्त्या
इति मैत्रायणीयब्राह्मणं^{१६} भवति^{१७} तस्येष्टकाः कारयेत्पुरुषस्य
चतुर्थेन पञ्चमेन षष्ठेन दशमेनेत्यग्निं विमिमौते^{१८} यावान्पुरुष
ऊर्ध्ववाज्जम्तावदन्तराले वेणोश्चिद्रे^{१९} करोति मध्ये तृतीयं^{२०}

१ See XVII. 28. 306 8. and XXVI 28:311. 5.

२ H adds प्रकृतित्वात् and thus also T, but see the comm.:
इति करणः परिभाषासमाप्त्यर्थः ।

३ See T. S. V 4. 11. 1.

४ The first brāhmana is found T. S. V. 3. 1. 5. (cp. Bāudh.
X. 38: 30. sqq.) the second T. S. V. 5. 3. 2.

५ U and Mahāgnisarv. ins. पचयंति वीर्यं दधाति ।

६ Thus my copies; चिच्यीत T.

७ I have not been able to trace this passage in the agniciti-
brāhmana of our Maitrāyaṇī Saṃhitā.

८ Thus M; वेणोः चिद्रे H U, वेणोश्चिद्रे B and Thibaut.

यदमुञ्च स्यन्दथा करोति तदिह वेणुना करोति^१ तस्यात्मा
 समचतुरश्रश्चत्वारः पुरुषाः^२ पक्षः समचतुरश्रः पुरुषः^३ स तु
 दक्षिणतो ऽरन्निना द्वाधीयान्तेनोत्तरः पक्षो व्याख्यातः^४ पुच्छः
 समचतुरश्रः पुरुषस्तमवस्ताग्रादेशेन^५ वर्धयेद्देवः सारन्निप्रादेशा
 सप्तविधः संपद्यत^६ उपधाने पचायादुत्तरतः पुरुषपटतीयवेत्तायां^७
 चतस्रः पञ्चम्यस्तासामभितो देदे पादेष्टके^८ ततो ऽष्टौ चतुर्थ्यः^९
 पञ्चमेपः पञ्चभागीयाभिः प्रच्छादयेद्देतेनोत्तरः पक्षो व्याख्यातः^{१०}
 पूर्वापरयोः पुच्छपार्श्वयोश्चतुर्भागीया उपदध्याद्विणोत्तरयोः
 पादेष्टकाः^{११} शेषमग्निं पञ्चमभागीयाभिः प्रच्छादयेद्देव दिशतः
 प्रस्तारो^{१२} ऽपरस्निग्प्रस्तारे पचायादुत्तरतो ऽर्धव्यायामवेत्तायां^{१३}
 तिस्रस्तिस्रः षष्ठ्यो देदे द्विपदे इति विपर्याभमुपदध्यान्तथोत्तरे^{१४}
 दक्षिणस्याः शोण्णां नव षष्ठ्यश्चतुरश्रस्तथोत्तरस्यां^{१५} नवनव
 षष्ठ्यो देदे द्विपदे इति दक्षिणादः सादोत्तरादः साद्विपर्या-
 भमुपदध्याच्छेगमग्निं पञ्चमभागीयाभिः प्रच्छादयेद्देव दिशतः
 प्रस्तारो व्यत्यासे चिनुयाद्यावतः प्रस्ताराः स्विकीर्षेत्^{१६} ॥ ८ ॥ १४

अथापरः^१ पुरुषस्य पञ्चम्यस्ता एवैकतो ऽर्धधास्तासामर्धाः
 पाचाश्वोपधाने पूर्वापरयोः पञ्चपार्श्वयोरर्धेष्टका उदीचीरुप-
 ध्यान्तथोत्तरे^२ दक्षिणोत्तरयोः पुच्छपार्श्वयोश्चतस्रस्तस्रो^३
 ऽर्धधा उदीचीः^४ पुच्छस्यावस्तावतस्रो ऽर्धेष्टका उदीचीस्ता-

१ अथस्तान् instead of अवस्तान् M.

२ ऽर्धधादेवमुत्तरे B.

३ पुच्छपार्श्वयोः B.

सामभितो द्वे पादेष्टके^१ जघनेन पुच्छाव्यययोरेकैकामर्धष्टका^२
 प्राचीः^३ श्रेयमग्निं पञ्चमभागीयाभिः प्रच्छादयेदेष दिशतः
 प्रस्तारो^४ उपरसिः प्रस्तार आत्मसंक्रियु चतस्रः^५ पादेष्टका
 उपदध्यात्तासामभितो द्वे द्वे अर्धष्टके^६ पूर्वस्मिन्ननीके पञ्च^७
 पचापयोत्तिसत्तिसोऽध्यधां उदीचीस्तासामन्तरालेष्वेकैका-
 मर्धष्टकां प्राचीः^८ श्रेयमग्निं पञ्चमभागीयाभिः प्रच्छादयेदेष
 दिशतः प्रस्तारो^९ व्यत्यासं चितुयाद्यावतः प्रस्ताराश्चिकीर्षन्^{१०}
 ॥ ८ ॥^{११}

अथ वक्रपत्तो व्यस्तपुच्छस्तोष्टकाः कारयेत्पुरुषस्य चतुर्थ-
 १० स्तासामर्थाः पाद्याश्च^{१२} नित्यमच्छयापच्छेदनमनादेशे^{१३} पादेष्ट-
 काश्चतुर्भिः^{१४} परिगृह्णीयादधपदेन पदेनाधधपदेन पदसवि-
 शेषेणेति^{१५} ते द्वे यथा दीर्घमष्टाष्टे स्यातां तथार्धष्टकां
 कारयेदध्याग्निं विमिमीत^{१६} आत्मा द्विपुरुषायामो दशपदव्या-
 सस्तस्य दक्षिणादष्टमादुत्तरतोऽध्यर्धप्रक्रमे लक्षणं करोत्ये-
 १५ वमपरतस्तयोरुपरिष्ठात्सत्यां नियम्याः समपच्छिन्नादेतेने-
 तरासाः^{१७} सक्तौनामपच्छेदा व्याख्याताः^{१८} स आत्मा^{१९} शिरो

१ पुच्छा U, पुच्छार्थयो M.

२ पादेष्ट M; T om.

३ Here ends probably the third adhyāya; no indication of it is found in my copies.

४ चेति B U H.

५ एकांचतुर्भिः my copies.

६ Between नियम्य and अष्टसम् M ins. अनुसन्धि.

ऽर्धपष्ठपदायामनर्धपुरुषव्याघ्रं^१ तस्याऽसौ प्रक्रमेणप्रक्रमेणा-
 पच्छिन्नात्पुच्छस्य पट्पदा प्राची द्विपुरुषोदीची^१ तस्य पूर्वं
 सक्ती चिभिस्त्रिभिः प्रक्रमैरपच्छिन्नात्पञ्चो द्वादशपदायामो
 दशपदव्यासस्तस्य मध्यात्राञ्चि^१ पट् पदानि प्रक्रम्य शङ्कुं
 निबन्धाचक्षोष्णोरेकैकमथेनः सन्ध्याया परिचिनुयादेन्नसन्ध-
 मपच्छिद्य तत्पुरस्तात्माद्यं दध्यात्^१ निर्णाम^१ एतेनोत्तरस्य
 पञ्च निर्णामी व्याख्यातः^१ पञ्चाग्नयोः प्रक्रमप्रमाणानि पञ्च-
 पञ्च चतुरव्याधनूचीनानि कृत्वा सर्वाण्यवाधमक्षण्यापच्छिन्ना-
 दधान्यद्वारेदेवः सारत्रिषादेशः सप्तविधः संपद्यते^१ उपधाने
 गिरमो ऽथवे चतुर्थीमुपदध्याद्द्वि^१समुखीं पुरस्तात्पादेष्टके^१
 अभितस्तयोरवस्तादभितस्तिस्रस्तिस्रश्चतुरश्रपाद्याः^१ शेषे पादे-
 ष्टका^१ अपि वा गिरमो ऽपि द्विसमुखीमुपदध्यात्तस्य अव-
 स्ताच्चतुर्थीमुपदध्यात्पादेष्टके अभितस्तयोरवस्तादभितस्ति-
 स्रस्तिस्रश्चतुरश्रपाद्याः^१ शेषे पादेष्टकाः^१ गिरमो ऽवस्तात्पञ्च
 पादेष्टका यतिषका उपदध्यात्तथा पुच्छस्य पुरस्ताद्यद्यदपच्छिन्नं^१
 तस्मिन्नर्धेष्टकाः पादेष्टकाश्चोपदध्यात्तत्रैषमग्निं चतुर्भांगीयामिः
 प्रच्छादयेत्पाद्याभिः सार्धाभिः संख्यां पूरयेदेव^१ द्विशतः^१
 प्रस्तारो^१ ऽपरस्मिन्प्रस्तारे द्विसमुखीश्चतस्रश्चतसृभिः पादेष्ट-
 काभिः संयोजयेद्यथा दीर्घचतुरश्रः संपद्यते^१ तत्तिर्यक्

पञ्चाशयोरैकैकामुभयौमुपदधादेकैकामपरयोर्द्विदे शिरसिः
 पार्श्वयोः^१ पुच्छंश्चावस्तादध्यधाः प्राचीर्यथावकाशं^२ पार्श्वयोः पादाः
 माष्टमभागाः^३ पञ्चयोश्चाध्यधाः मावयवाः^४ श्रेष्ठं यथायोगं
 यथामंख्यं यथाधर्मं^५ चोपदधात् ॥ ११ ॥

कश्चित्^१ एतेनात्मा पुच्छं च व्याख्यातः^२ शिरसि
 पञ्चोपदधात्तस्यावृत्तिर्याख्याता^३ मप्रपञ्चाग्रदक्षिणे पञ्च उपद-
 ध्यात्तयोत्तरे^४ व्यायामेन मप्रादेगेन पञ्चयोरपनामः^५ पञ्चम-
 भागीयार्धाभिः षट्षट् पक्षाणि कुषादध्यधावगम्यते^६ तथा
 पुच्छंश्चावस्तात्यादावरत्विमात्रावरव्यन्तराक्षौ प्रादेश्यासौ
 भवतस्तयोरवस्तादमितो दौष्टावष्टमभागौ प्राग्मेदावुपदधादेव^७
 सारत्विप्रादेशः सप्रविधः संपद्यते^८ श्रेष्ठकानां विकाराः^९
 पञ्चमभागोयाः मावयवाः^{१०} पादेष्टकां^{११} चतुर्भिः^{१२} परिगृह्यो-
 यादर्धप्रादेगेनार्धप्रादेगेन प्रादेगेन प्रादेशसविशेषेणेत्यध्य-
 र्धष्टकां^{१३} चतुर्भिः^{१४} परिगृह्योयादर्धव्यायामेन दाभ्यामरत्विभ्या-
 मरत्विमविशेषेणेति^{१५} ताः षट्^{१६} तासां चतुरव्यपादाः माष्टम-
 भागाः पादयोरुपधाय श्रेष्ठं यथायोगं यथामंख्यं यथाधर्मं^{१७}
 चोपदधात् ॥ १२ ॥

१ भागीयः M.

२ यथाधर्मं my copies throughout.

३ See XVII. 28 : 207. 1.

४ शिरसो नित्या ins. M.

५ पादेष्टकाचतुर्भिः M.

अक्षजचित^१ एतेनात्मा शिरः पुच्छं च व्याख्यातं पदा-
 वपोद्धृत्य^१ चिषष्टिर्दक्षिणे पक्ष उपदध्यान्तयोत्तरे^१ पुरुषेण
 पक्षयोरपनामो^१ ऽपरस्मादपनामात्माश्चमरत्विं मिला तस्मि-
 न्स्यद्यां नियम्यापरं पक्षपक्षापच्छेदमन्वायच्छेदेवं^१ पक्ष पक्षम्यः
 ५ माध्या उद्धृता भवन्ति^१ पादेष्टकामपनाम^१ उपधाय तासां
 चतुरश्रपाद्याः साष्टमभागा अपोद्धृत्य शेषं^१ यथायोगं
 यथामंखं यथाधर्मं चोपदध्यात्^१ ॥ १३ ॥

प्रउगचितं चिचौवेति^१ यावानग्निः सारत्विम्रादेगस्ता-
 वत्प्रउगं कृत्वा तस्यापरस्याः करणा दादग्निनेष्टकास्तर्ध्व्यासाः
 १० कारयेत्तासामर्धाः पाद्याश्च^१ तासां द्वे अर्धेष्टके बाह्यमविशेषे^१
 चुबुक उपदध्यादर्धाश्चान्तयोः^१ शेषमग्निं दृहतीभिः^१ प्रच्छा-
 दयेदर्धेष्टकाभिः संख्यां पूरयेदपरस्मिन्नस्तारे ऽपरस्मिन्ननीके
 सप्तचत्वारिंशत्पादेष्टका व्यतिषक्ता उपदध्याचुबुक एकाष्ट
 शून्मपाद्यां^१ दौर्धं चेतरे चतस्रः स्वयमादृष्टावकाग उपदध्या-
 १५ दर्धाश्चान्तयोः^१ शेषमग्निं दृहतीभिः प्राचीभिः प्रच्छादयेद-
 र्धेष्टकाभिः संख्यां पूरयेत्^१ ॥ १४ ॥

१ See XVII 23 307. 4.

२ पक्षपक्षमपरे० M, पक्षधनापरे० B

३ पादेष्टकानामवनाम B.

४ Thus (not येषा as T) my copies

५ See XVII. 23 : 307. 7.

६ Thus my copies ; बाह्यविशेषे T.

७ M ins. प्राचीभिः, rightly ?

८ Not given by T in the text.

शेषान्ते मन्थामहे^१ अन्यतरस्याकृतिरित्येषाग्निं विनिमीते^२
 चतुरश्र आत्मा भवति^३ तस्य त्रयः पुरुषास्त्रिभागोनाः
 पार्श्वमानी^४ पश्चात्तर्हन्वति^५ तस्मात्पुरुषो दग्गाङ्गुलानि च^६
 प्राची^७ त्रिभागोनः पुरुष उदीचीत्येव^८ मारद्विप्रादेशः
 सप्तविधः संपद्यते^९ ऽयेष्टकानां विकाराः^{१०} पुरुषस्य पष्ठ्यन्ता
 एवैकतो ऽध्यर्धास्तासामर्धास्तिर्यग्भेदाः पुरुषस्य चतुर्थ्यं इति^{११}
 तासां त्वस्योष्णन्तरालयोः षट् पष्ठौरुपधाय शेषमग्निं
 दृहतौभिः प्रच्छादयेद्^{१२} ऽर्थेष्टकाभिः संख्यां पूरयेद्^{१३} परस्मिन्प्रस्तारे
 दक्षिणे ऽऽसे ऽध्यर्धामुदीचीमुपदध्यान्तयोत्तरे^{१४} पूर्वस्मिन्न-
 नीके षड्भागीया उपदध्याद्^{१५} दक्षिणोत्तरयोश्चतुर्भागीयास्तरोः^{१६}
 पुरस्तात्पाश्र्वयोर्द्वे चतुर्भागीये उपदध्यान्तयोरवस्तादभितो द्वे
 अर्धे द्विषूची^{१७} तयोरवस्तान्मध्यदेशे^{१८} द्वे^{१९} पष्ठ्यौ प्राची^{२०}
 शेषमग्निं दृहतौभिः प्राचीभिः^{२१} प्रच्छादयेद्^{२२} ऽर्थेष्टकाभिः संख्यां
 पूरयेत्^{२३} ॥ १७ ॥^{२४}

अथापरः^{२५} पुरुषस्य षोडशीभिर्विंशत्यतः^{२६} मारद्विप्रादेशः^{२७}
 सप्तविधः संपद्यते^{२८} तामासेकामपोद्धृत्य शेषाः परिमण्डलं
 करोति^{२९} तत्पूर्वेण रथचक्रचिन्ता व्याख्यातः^{३०} षोडशीं पुरस्ता-

१ Only in U.

२ इति om. U.

३ मध्येदेशे B.

४ om. B.

५ om. U.

६ End of sixth adhyāya ?

७ विंशत्यतः B. विंशतिमत्र M.

दिग्रय उपधाय तथा सङ्ग मण्डलं^१ परिलिखेत्^२ देवस्तादपच्छिन्नं
 तत्पुरस्तादुपदध्यात्^३ प्रधीनाः सप्तधा विभागः^४ प्रधिमध्यमाः
 प्रक्रमव्यासा भवन्ति^५ चतुरश्राणामर्धाभिः संख्यां पूरयेद्-
 परस्मिन्प्रस्तारे प्रधिमध्यमामोष्ठ उपधाय यदवस्तात्तद्वेधा
 विभजेत्^६ एष नवकरणो द्रोणचित्परिमण्डलः^७ समूह-
 परिचाय्यो^८ पूर्वेण रथचक्रचिता व्याख्यातौ^९ समूहस्य दिवु
 चालास्त्रान्खानयित्वा तेभ्यः पुरीषः^{१०} समूहोपदध्यात्परिचाय्य
 दृष्टकानां देशभेदस्त^{११} सर्वाभिः प्रदक्षिणं परिचिनुयात्^{१२}
 ॥ १८ ॥ सप्तमः ॥

- १० अग्रानचितं चिन्वीतेति विज्ञायते^१ सर्वमग्निं चतुरश्रा-
 न्यञ्जदश भागान्कृत्वा तेषामाख्यातमुपधानं^२ त्रिभिर्भागैर्भा-
 गार्धव्यासं^३ दीर्घचतुरश्रं विद्धत्पूर्वस्याः करणा मध्याच्छ्रोणी^४
 प्रत्यासिख्यान्तावुद्धरेत्तस्य दशधा विभागस्तानि विःश्रुतिः सर्वो
 ऽग्निः संपद्यते^५ ऽपरस्मिन्प्रस्तारे प्रउगमध्ये^६ ऽनूचीनं विभजे-
 ११ तस्य षड्धा विभागस्तै द्वे पार्श्वयोरुपदध्याद्वागद्वतीयायामाश्व-
 तुर्यव्यासाः कारयेत्तामामर्धास्तिर्यग्भेदास्ता अन्तयोरुपधाय

१ परिमण्डलं M.

२ See XVII. 29 : 309. 6, 8.

३ See XVII. 30 : 309. 1.

४ भागार्धं om. B.

५ Thus my copies (cp. the bhāṣya); चर्षाच्छ्रोणी Thibaut

६ प्रधिमध्ये B.

शेषमग्निं वृद्धतीभिः प्राचीभिः प्रच्छादयेदर्धेष्टकाभिः मंख्यां
 पूरयेद्दूर्ध्वप्रमाणमग्नेः पञ्चमेन वर्धयेत्तत्सर्वं त्रैधा विभज्य
 दयोर्भागयोश्चतुर्थेन वा नवमेन^१ वा चतुर्दशेन वेष्टकाः
 कारयेत्ताभिश्चतस्रो वा नव वा चतुर्दश^२ वा^३ चितीरुपधाय^४
 शेषमवाञ्चमक्ष्णयापच्छिन्द्यादर्धमुद्धरेत्तस्य नित्यो विभागो^५
 यथायोगमिष्टकानां ह्यसृष्टौ^६ ॥ १६ ॥ अष्टमः ॥

कूर्मचितं चिन्वीत यः कामयेत ब्रह्मलोकमभिजयेयमिति
 विज्ञायते^१ दद्याः खलु कूर्मा भवन्ति वक्राङ्गाश्च परिमण्ड-
 लाश्चाविशेषान्ते^२ मन्यामहे^३ अन्यतरस्त्राकृतिरित्यथाग्निं विभि-
 नीते^४ चतुरश्र आत्मा भवति^५ तस्य दश प्रक्रमाः पार्श्वमानी
 भवति^६ तस्य द्वाभ्यांद्वाभ्यां प्रक्रमाभ्यां^७ सक्तौनामपच्छेदः^८
 पूर्वस्मिन्ननीके प्रक्रमप्रमाणानि चत्वारि चतुरश्राणि कृत्वा तेषां
 ये अन्ये ते अक्ष्णयापच्छिन्द्यादेवं दक्षिणत एवं पश्चादेव-
 मुत्तरतः^९ स आत्मा^{१०} शिरः पञ्चपदायामसर्धपुरुषव्यासं^{११}
 तस्याऽसौ प्रक्रमेणप्रक्रमेणापच्छिन्द्यात्सत्त्वपच्छेदे^{१२} पादा-
 नुचयेत्तस्य द्विपदाक्ष्णया तिरस्त्री तद्विगुणायाममनूची^{१३} तस्य
 द्विपदाक्ष्णया पूर्वमऽसमपच्छिन्द्यादेतेनेतरेषां पादाना-

१ पचमेन M.

२ दर्धोरुपधाय M.

३ See XVII. 30 : 309. 6.

४ परिमण्डलांगा. U.

५ प्रक्रमेण once M.

- मपच्छेदा व्याख्याता^१ अपरयोः पादयोरपरावृत्तावपच्छि-
 न्नादेव^२ सारविमादेशः सप्तविधः संपद्यते^३ तस्येष्टकाः कार-
 येत्पुरुषस्य चतुर्थ्यंशोऽशमर्थाः^४ पाद्याद्याधर्धपाद्याद्यतुभिः^५
 परिगृह्णीयात्प्रक्रमेण द्वाभ्यां पदाभ्यां पदमविशेषेणेति^६ ते द्वे^७
 यथा दीर्घमश्रुष्टे स्यातां तथैकां कारयेद्विपदाच्चणार्धेन
 समचतुरश्रमेकामुपधाने शिरसो ऽग्रे चतुरश्रामुपदध्याद्धृ-
 ममुखाववस्तात्पञ्चपञ्च चतुरश्रा द्वे द्वे पादेष्टके इति पादेषू-
 पदध्याद्यद्यदपच्छिन्नं तस्मिन्नर्धेष्टका^८ उपदध्याच्छेषमग्निं^९ चतुर्भा-
 गीयाभिः प्रच्छादयेदर्धेष्टकाभिः संख्यां पूरयेदपरस्मिन्प्रस्तारे
 शिरसो ऽग्रे चतुर्भ्यमुपदध्यात्पादेष्टके अभितस्तयोरवस्ताद-
 भितो द्वे द्वे अर्धपाद्या^{१०} विषूचौ^{११} तयोरवस्तादभितश्चेदमश्रुष्टे
 द्वे पादेष्टके^{१२} द्वे द्वे द्विपदे तिस्रस्तिस्रो ऽर्धेष्टका इति पादेषू-
 पदध्याद्यद्यदपच्छिन्नं तस्मिन्नर्धेष्टकाः पदेष्टकाद्योपदध्याच्छेषमग्निं
 चतुर्भागीयाभिः प्रच्छादयेदर्धेष्टकाभिः संख्यां पूरयेत्^{१३}
 १५ ॥ २० ॥ नवमः ॥

१. अपरावृत्तावप. M.

२. चतुर्थ्यंशा. B, but cp. XXX. 10 : 403. 9.

३. अर्धपाद्या चतुभिः Thibaut, but cp. XXX : 10 : 403. 10.

४. om. T, but cp. 1 c.

५. Thus M; तस्मिन्नर्धेष्टकाद्योप. B, and Thibaut; तस्मिन्नर्धेष्टकाः पदेष्टका-
 द्योप. U (rightly? cp. XXX. 10 : 404. 16).

६. अशमर्था. T.

अथापरः^१ पुरुषस्य षोडशीभिर्विश्वं गतः^२ सारत्तिप्रादेशः
 सप्तविधः संपद्यते^३ तामां पञ्च षोडशीरपोद्धृत्य गोषाः परि-
 मण्डलं करोति^४ तदुत्तरेण द्रोणचिता व्याख्यातमथ ताः पञ्च
 षोडशस्तामिरवान्नरदिव पादानुवयेच्छिरः^५ पुरस्तात्तामां
 परिकर्षणं व्याख्यातं^६ प्रधीनाः सप्तधा विभागः^७ प्रधिमध्यमाः^८ ५
 प्रक्रमव्यामा भवन्ति^९ यदतिरिक्तं संपद्यते तच्चतुरश्राणा-
 मध्यर्धाभिर्योयुज्येतापरस्मिन्प्रस्तारे पादानां शिरोवदिभागः
 शिरसः पादवृद्ध्यासं चिनुयाद्यावतः प्रस्ताराश्चिकीर्षेत्कूर्मस्यान्ते
 तनुपुरौषमुपदध्यान्त्ये वज्रलमेतदेव^{१०} द्रोणे विपरोतमथ हैक
 एकविधप्रभृतौ प्रवृत्तादोन्नुवते^{११} समचतुरश्रानेक आच- १०
 र्यास्तस्य करणा द्वादशेतेष्टकाः कारयेत्तामामर्धाः पाद्याद्याया-
 श्वमेधिकस्याग्नेः पुरुषाभ्यामो नारत्तिप्रादेशानां^{१२} प्राकृतो^{१३} वा
 त्रिगुणस्तिष्ठावो ऽग्निर्भवतीत्येकविंशो ऽग्निर्भवतीत्युभयं
 ब्राह्मणमुभयं ब्राह्मणम्^{१४} ॥ २१ ॥ दशमः ॥

॥ इति शुक्लसूत्रं समाप्तम् ॥

१ •विश्वं गतं B U, विश्वगत M.

२ Thus my copies; before मितः Thibaut reads पद्ययाष्टः, but the locat. cannot be correct and पद्यया would be superfluous.

३ Thus my copies; प्रधिमध्या Thibaut, but cp. XXX. 18 : 411. 2.

४ ख only in U and in one of Thibaut's MSS.

५ Thus H U, प्रवृत्तो B, ना M.

६ १ See XXVI. 10 : 235. 4, where, however, only the first brāhmaṇa is found.

एक एव छयिर्यावत्प्रवरेष्वनुवर्तते । तावत्समानगोत्रत्वमन्यत्र^१
 भृग्वङ्गिरसां^२ गणादिति^३ पञ्चानां त्रिषु सामान्याद्विवाह-
 स्त्रिषु द्वयोः । भृग्वङ्गिरोगणेष्वेव शेषेष्वेको^४ ऽपि^५ वारये-
 दिति^६ ॥ २ ॥

भृगूणामेवादितो^१ व्याख्यास्थामो^१ मार्कण्डेया माण्डूका^२ *
 माण्डूयाः काश्यप्य^३ आलेखना दार्भायणाः^४ शार्कराचा^५

१ Instead of अन्यत्र Be U चते ।

२ •ङ्गिरोगणां Be U, •ङ्गिरसां गणाश्च T M G, omitting the following passage; मरैरिति Bu, equally omitting the following passage.

३ एक instead of एको Be U.

* This śloka is found only in Be U of the MSS.; it is not treated by the author of the *Mañjari*, but we find it cited in the *Gotrapravarānirṇaya* of Raghunātha, in the *Saṃskāraratna-mālā* p. 418, the *Prayogaratna* fol. 64 C. 1, the *Nirṇayasindhu*, III, fol. 30, a. 5. Instead of एव we find I sometimes cited with एव (rightly ?). Instead of विवाह्येदिति Be U have विवाह्येदिति and the metric bhāṣya on the *Pravaraparīṣiṣṭa* of Kāty. (*Verz. der Berl. HSS.* I p. 62, 25) has निवारयेत्; Gopināthadikṣita (*Ratna-mālā* l.c.) remarks : शेषेष्वेको ऽपि प्रवरः समानगोत्रविवाह वारयेदित्यर्थः ।

१ भृगूणामेवादिनो Be U; एव om. Bu T Pm Pn.

२ Thus M G Bu, मांडका T; माण्डूकेया Be U Pm Pn Rm.

३ Thus G T Pn: काश्य Pm, काश्य M, काश्य Bu; काश्य Be U Rm

४ दार्भा M Bu.

५ Thus G Pn; चा (or म)र्कराच्या the other sources.

दैवतायनाः^१ ग्रौनकायना माण्डूकेयाः^२ पार्षिकाः^३ साक्षाः^४
 प्रान्तायनाः^५ पैलाः पैङ्गलायना दाभ्रेषयो^६ वाङ्मकयो^७ वैशा-
 नरयो वैहीनरयो^८ विरोहिता^९ वाचा^{१०} गौद्रायणा^{११} यष्टेषयः^{१२}
 काशकृत्वा वाग्भूतया^{१३} ऋतभागा^{१४} ऐतिशायना जानायनाः^{१५}

१ Thus Bu U Rm Pn, देवता० or दैवता० the other sources.

२ Thus M G Rm; मण्डूकेया Bu; T om., माण्डूकेया the others.

३ Thus M G Bu Pn Pm, T om.; पार्षिका the others.

४ ? साक्षाग्रान्तायनाः Bu (grantha), साक्षाग्रान्ता० M G, साक्षाग्रान्ता० Be U, साक्षाः प्रजायनाः Pm, साक्षाग्रान्ता० Sk, साक्षा ग्रान्ता० Rm, साक्षाः प्रान्ता० Pn (cp. gana *asvādi*)

५ ? Thus M G T Pn, दाभ्रेषय Bu, दाभ्रेषकयो U, दाभ्रेषकाकयो Be, दाभ्रेषका Sk, दाभ्रेषकयो Pn

६ वा० M Pn Be U.

७ Thus M T Rm Pn; वैहीनरा Bu, वैहीनरयो G, वैहीनरयो Be U, विरोहिता Sk (cp. PW. s. v. विहीनर) ।

८ Thus Be U Pm Pn; विरोहिता M G T Bu, विरोहिता Sk Rm.

९ ? Thus M Pm, वाचा G T, वाचाः Bu, वाचा the others.

१० ? Thus M G T Bu, गौद्रायणा Pm, गौद्रायना Rm, कौद्रायना Be U.

११ Conjecturally यष्टेषय M G T, यष्टेषय Bu, यै (or यै)केया Be U Pm, यैकय Rm, यैकया Sk, यैकयः Pn.

१२ ? Thus G T; वाग्भू० M, वाक्भू० Bu, वाङ्मतका Be U, वाङ्मतका Rm Pm, वाङ्मतका Sk, वाङ्मतका Pn.

१३ ऋत० Be U, ऋत० Rm Sk Pn.

१४ Thus (and cp. gana *asvādi*) T Bu Pm Pn, आचा० M, जाना० G, जानायनाः Be U Sk, जानायना Rm.

पाणिनिर्वात्सौकि स्त्रीक्षपिण्डयः गैष्वावता^१ जिहीतयः^२
 सावर्णिवाकायना^३ वात्सायना सौकृतयो मण्डविस्त्रौविष्टयो^४
 हस्त्याग्रयः^५ श्रौद्धकयो^६ वैकर्णा^७ श्रौपजिह्वयः^८ श्रौरग्रयः^९
 काम्बलोदरयः^{१०} काठोरुहदैहलिर्विरूपाचा^{११} वृकाद्या उच्चैर्म-
 न्यवो देवमत्या^{१२} आर्कायणा^{१३} मार्कायणाः काङ्गायना^{१४} ५

१ ? Thus M G ; गैष्वामिताः Bu, श्रौष्वावता T, श्रौष्वावता Be U, श्रौष्वा-
 वताः Sk Pn, श्रौष्वावता Pm, श्रौष्वावता Rm.

२ Thus Be U Pm Pn Rm ; जिहि० T Sk, जिह्वतयः G, जिह्वतीयः
 M, जिह्वीतयः Bu.

३ Thus Be U Pm Pn Rm Sk, वाकायना T, वाकायणा G, वाकायना
 M, वाकायनाः Bu ; वाकायनि Mān. sū., वामायना Laugākṣi.

४ श्रौष्टिष्टययो M G T, श्रौष्टिष्टययाः Bu.

५ ? Thus Be U Pm Sk ; हस्त्याग्रयः G T, हस्त्याग्रयः M, श्रमस्त्याग्रयः Bu,
 हस्त्याग्रयो Pn, हस्त्याग्रयः Rm, हस्त्याग्रयः Sk.

६ Thus M G T Sk Rm Pn ; श्रौ० Pm, श्रौद्धकयः Bu, श्रौद्धकायो Be U.

७ Thus Bu Rm ; the others have वैकर्णा, वैकर्ण्या, वैकर्ण्या or
 वैकर्ण्या (cp. Pān. IV. 1. 117).

८ Thus G only ; श्रौ० M T ; श्रौ० Be U Pm, श्रौ० Bu ; श्रौपजि०
 Rm Sk, श्रौपजि० Pn .

९ Thus M G T Bu, श्रौरग्रयः all the others.

१० कांबलोदरयः M G T, कांबलो० Bu, कांबोदयः Be U, कांबलोदरयः Sk
 Rm, कांबलोदयः Pm.

११ ? Thus M G T ; काठरु Bu, कांबोदरु Be U Pn, वाकाठरु Rm
 Sk, कांबोदरु Pm (cp. कौशर ? gaṇa śiuddi).—वैरूपाचा U, वैरू-
 पाचा Be.

१२ Thus M Bu T ; देवमत्या G, देवमत्या Pm, इमत्या the others.

१३ Thus (as Laugākṣi) M G T Bu, आर्कायना the others.

१४ Thus M Bu Be U Sk Pn ; काङ्गायना G, काङ्गायना T.

वायवायनिनो^१ गांकरवाः^२ कारववश्चान्द्रमसा^३ गाङ्गेया
 श्रुतेया^४ याज्ञिका^५ जावालिवांजुमित्रायणा^६ आपिश-
 लयो^७ वैष्टपुरेया लोहितायना^८ उष्टाचा नाडायनाः^९ शार-
 दतायना^{१०} राजितवाद्या^{११} वत्सा वात्स्यायना^{१२} इत्येते वक्तास्तेषां
 पञ्चार्पयः प्रवरो भवति^१ भार्गव च्यावनाप्रवानौर्व जाम-
 दग्न्येति होता^१ जमदग्निवदूर्ववदप्रवानवश्च्यवनवद्भृगुवदि-
 त्यध्वर्युः^१ ॥ ३ ॥

१ ? Thus M G Bu, वायवोद्यधनिनः T, वायव (or वा)वम्पायनाः Be U, वायवायनिनः Pn, वायनवायनिनः Rm, वायनय वायनिनः Sk, वायकावावाया-
 धिनः Pm (cp. वायवायन Mān sū).

२ Thus (with Mān. sū.) Pm, गांकरवः M G T, गांकरवः Bu, गांकर-
 राद्याः Be U, गांकरवा Rm, शार्येखाः Sk.

३ कारववः G, कारववः T, कारववः Bu, कारववः M, कारववः Pm.
 Not found in any of the other MSS or nibandhas; cp perhaps
 कारवव of Āp XXIV. 9. 1, although there as Vśvāmtra.—
 *मसा Be U T Sk Rm, *मसो M Bu G Pm Pn

४ ? Thus M G T Bu, लोपेया Be U Pn, लोपेया Pm, लोपेया Rm,
 लोपेय Sk.

५ Thus M G T Bu Rm, याज्ञिया Be U, याज्ञिया the other
 nibandhas

६ Instead of जावालि (cp. Āp. XXIV. 5. 14.) M G T Bu have
 पारिमण्डलिः, cp पारिमण्डलि of Laugākṣi

७ Thus Be U Pm Pn Sk Rm; आपिशालेयो or आविशालेयो M G
 T Bu.

८ रोः Be U, लोः Pn (perhaps better).

९ See Pāṇ IV. 1. 99; नाडायनाः M G T Bu; नाडायना the
 others.

१० Thus all exc. T and M, which have शारदः ।

११ Thus M G Bu T; राजजितवाद्या Be U Pm, राजजितवाद्या Pm Sk.

१२ Thus Be U Pm Rm Pn Sk; वानावाद्या G, वानावाद्या M T,
 नवाद्याः Bu.

विदाः गैला श्रवटाः गैलाः^१ प्राचीनयोग्याः^२ अभयजाताः^३
 काण्डरथयो वेदभृताः^४ पुच्छन्तयः^५ आकांयणाः^६ माकांयणाः^७
 नाष्टायणाः क्रौञ्चायना भुञ्जायना^८ जामलायना^९ इत्येते
 विदस्त्रिषां पञ्चार्थयः प्रवरो भवति^१ भार्गव च्यावनाप्रवानौर्व
 वेदेति होता विद्वदूर्ववदप्रवानवच्छानवद्गुवदित्यध्वर्युः^१
 ॥ ४ ॥

आर्ष्टिषेण नैरथयो^६ घाम्नायणाः^{१०} काण्डयश्चान्द्रायणाः^{११}
 प्रौढकलायनाः^{१२} सिद्धाः सुननायना गौराभिराभिरित्येत^{१३}

१ Found only in M G T and Be U.

२ योग M G T Bu.

३ Thus also (and cp. *gaṇa gargādi*) Laugākṣi and Mānava;
 अभयदानाः Be U and the nibandhas.

४ Thus (and cp. *gaṇa gargādi*) corrected in acc. with the
 Mānava text; नैत M G T Bu, नैत Be U and the nibandhas.

५ Thus M G T Bu; पुच्छन्तय Pm, पुच्छन्त the others.

६ Perhaps these two (cp. p 418. 5), the last of which is
 missing in Bu, ought to be cancelled.

७ Thus M G T Bu; भुञ्जा Be U; fails in all the nibandhas.

८ ? Thus Be U; जामला G, जालो M, जमला T, बोधाः भार्गवः Bu;
 नाष्टायना Pm.

९ Thus the MSS. and Pm Pn; नैरथयो Rm Sk.

१० घाम्नायणः Rm perhaps rightly, cp. *gaṇa tikādi* and घाम्ना-
 यणि of Laugākṣi.

११ ? काण्डयः M T, काण्डया G, कण्डक Bu; काण्डायना Be U, कार्वा-
 यनाः Rm Pn, कारवायुना Pm, काण्डायना Sk.

१२ Thus M G T, पाण्डकायनाः Bu, प्रौढकलायनाः Be U Pn Pm Rm,
 प्रौढकलायनाः Sk.

१३ Thus M T Pm; गौराभिराभिः G, गाराभिः (omitting आभिः) Be
 U, गौरा Bu, गौराभिः Sk Rm, गौराभिराभिः Pn.

आष्टिषेणास्तेषां पञ्चार्घ्यः प्रवरो भवति । भार्गव च्यावनाप्र-
वानाष्टिषेणानूपेति^१ होतानूपवदृष्टिषेणवदप्रवानवच्छानवद्वग्गु-
वदित्यध्वर्युर्वेत्ता विदा^२ आष्टिषेणा इत्येतेषामविवाह^३ एते
पञ्चावन्तिनः^४ ॥ ५ ॥

यस्का मौनो^५ सूको^६ बाधूलो वर्षपुष्पो बालेयो^७
राजिततायिनो^८ दुर्दिनो^९ भास्करो दैवन्तायनो^{१०} बाष्कलेयो^{११}
माध्यमेया वाश्रयः^{१२} कौशाम्बेयाः कौटिल्याः^{१३} सत्यकश्चित्रसेना^{१४}

१ Thus the pravaṇa in Be U and all the nibandhas (cp. Āp. XXIV 5 15); the four other MSS are more or less confused.

२ The words after अध्वर्यु given only by Be U T Bu Pm, but in Be U. •विवाहस्तेषां पञ्चावन्तिन इति ।

३ Thus Be U and the nibandhas, मौना G, भूना T M, ऋगुन Bu

४ सूको Be सूका G, मौको Rm.

५ ? Thus T Bu M, बालायो G, माताबाहोयो Be U, मातलयो Pm, भारलेयो Rm Sk, नामलेयो Pn.

६ Thus all (•तायिनो Be U, रातिन० Pm), the other nibandhas substitute a name from the Laugākṣi pravaraśūtra (भारविज्ञेयो) ।

७ दुर्दिनो Be U

८ ? (cp p 417. 1) Thus M G Be U Pn, देवतायना T, दैवतायना Pm, दैवजायनो Sk

९ ? Thus Be U, बाष्कलेयो T G, बाकलेय Bu, बाकलेयो M, बाकलेया Pm, बाकलेयो Pn Rm Sk

१० Thus M Bu पाशय G T वाशय Be U and the nibandhas.

११ Thus Be U, कौटिल्याः M, काटिल्याः Bu, कौटिल्याः T, कोपिल्याः G; after this name Be U have चित्रसेयाः कौटिल्याः, the last name (instead of कौटिल्याः) also Rm Sk Pn कौटिल्याः Pm.

१२ Instead of सत्यक० (thus Be U M T Pm) सत्यकि० G, सत्यका Bu, सत्यक्यः Pm, सत्यक्या Rm, सत्यकपयः Sk.

भागन्तयो वार्कायक्य^१ श्रौक्ष्या^२ श्रौचचितयो^३ भागुरित्यय
इत्येते यस्कास्तेषां चार्पयः प्रवरो भवति^४ भागव वैतहव्य
सावेतसेति^५ होता^६ मवेतोवद्वीतहव्यवद्भृगुवदित्यध्वर्युः^७ ॥ ६ ॥

मित्रयुवो^८ रौक्षायनाः^९ गायष्टिनाः^{१०} सापिण्डनाः^{११}
सुराभिना^{१२} साव्या^{१३} वाव्या^{१४} महावाव्यास्ताव्यायणा^{१५}

१ Thus emended (cp. उकायकि of the Laugākṣisūtra); वार्काय-
क्य M G T, वात्कायक्य Be U.

२ ? ? श्रौक्ष्या M, श्रौक्ष्या T, श्रौक्षा G, श्रौक्ष्याः Bu; Be U and the
nibandhas omit this name.

३ ? श्रौचचितयो G, श्रौचचितयो Be U, श्रौच्यतयाः T, श्रौच्यतया M,
श्रौच्यः चितयाः Bu.

४ The MSS. exc. Bu (which has सावेतसेति) and Pm Sk, have
all सावेदसेति ।

५ Instead of सवेतोवत् MSS, exc. Bu (which has सवेतसवत्) and
Be U (which have सवेदोवत्), all सवेदसवत् ।

६ Thus Be U and the nibandhas; मित्रयुवा M G T, मित्रायवा Bu.

७ Thus (and cp. Census p. 120) Be U (after गायष्टिना, after
मित्रायुते they have रौक्षायनाः), रौक्षायनाः Rm, रौक्षायनाः Pm, रौक्षायनाः
Sk, रौक्षायनाः G, रौक्षायनाः M T, रौक्षायनाः Bu.

८ ? Thus T, गायष्टिनाः M, गायष्टिनाः Bu, गायष्टिना Be U. All
the other MSS. and the nibandhas om. this name. Be U ins.
after it (cp. foregoing note) रौक्षायनाः ।

९ ? Found only in Be U (सापिण्डायनाः) G (सापिण्डिनाः), Sk and
Rm (सापिण्डिनाः), Pn (सापिण्डिनाः) Pm (सापिण्डिताः). The Census l.c.
has sâpindana.

१० Thus T Bu, सुराभिना G, सुराभिनायना M, सुराभिना the others.

११ ? Thus Be U and all the nibandhas; साव्या M G, साव्या T,
साव्याः Bu.

१२ Thus Be U, यवाव्या M, यवाव्या G, यवाव्या T, यवाव्याः Bu; all the
nibandhas om. this name.

श्रौतच्छ्रायणा^१ वाजायना^२ मादाघयः^३ कैतवायना इत्येते
 मित्रयुवस्तेषां^४ आर्षेयः प्रवरो भवति^५ भार्गव वाध्यश्च दैवो-
 दासेति होता^६ दिवोदासवद्वध्यश्च वङ्गुवदित्यध्वर्युः^७ ॥ ७ ॥

वैन्याः पार्था वाष्कलास्तेषां^८ आर्षेयः प्रवरो भवति^९
 भार्गवैन्य पार्थेति होता^{१०} इत्युवदेनवङ्गुवदित्यध्वर्युः^{११}

॥ ८ ॥

शुनका गार्त्तमदा यज्ञपथः^{१२} सौगन्धयः^{१३} खार्दमा-
 यना^{१४} गाङ्गायना^{१५} मत्स्यगन्धायौचाः^{१६} श्रोत्रियास्तैत्तिरीयाः^{१७}

१ ? Thus Be U ; उरच्छ्रायणा M G, उच्छ्रायणा Pn, उरच्छ्रायणा Bu, T and the other nibandhas om.

२ ? Thus Be U Pm, वाजायना M G T, वाजायना Bu; not in the nibandhas.

३ Thus (and cp मदाघ) M G, मादापय T, मदापयः Bu, माजायना Be U, माजायना Pm.

४ मित्रयवः M T, मित्रायणा Bu

५ Instead of वाष्कला, Bu वाष्कला, T वाष्कला, Pm वाष्कला । After this name Be U add शाकला, Bu adds येना, Sk, येना, Rm and Pn येना (cp Āśv XII. 10 11) In M the *vaiṇyāḥ pārthāḥ* are left out The Census report has as fourth name *shvela*.

६ वैनः instead of वेनः MSS. exc Be U.

७ ? Thus all (perhaps better with the Laugākṣisūtra याज्ञपथ) the MSS. and Pm Pn, यज्ञपथः G and Sk only.

८ ? Thus Be U Sk Pm ; सौगन्धयः Bu, सपयः M T, सौपयः G.

९ खार्दः G only (खर्दमायना Lau., Mān.).

१० गाङ्गायना Bu.

११ Before सौचा Be U have गार्त्तमदाय and after it सौत्रियाः ।

१२ Thus Be U Pm Sk ; सौत्तिरीयाः M G T, सौत्तिरीयः Bu.

पत्नून्ना^१ इत्येते शुनकस्त्रिषामेकार्षेयः प्रवरो भवति^१
 शौनकेति होता^१ शुनकवदित्यध्वर्युर्गार्हपत्यमिति होता गृह-
 मदादित्यध्वर्युर्वा^१ ॥ ८ ॥ प्रथमः ॥

अन्निरसो व्याख्यास्याम^१ आधाम्या आणीवेयाः^१ काचा-
 चयो^१ मृढाः^१ सात्यकपक्षेदेहाः^{१,२} कौमारवत्याः शौण्डिर्दार्भि-
 र्देवकिः^१ सात्यमुपिः^१ कौवाद्या^१ बोध्या^१ नैकरिः^१ स्त्रैपकिः^१

१ ? Thus T G, पत्नून्ना M, आपत्नून्ना Bu, पितृन्ना Be, विमन्ना U;—
 प्रत्युषाः Sk, प्रत्युषाः Pn, both probably after the Laugākṣi—(प्रत्युषाः)
 and the Mānavasūtra (प्रत्युषाः) ।

२ After the first अध्वर्यु Bu ins., omitting वा at the end, गार्हप-
 दानामेकार्षेयः ।

३ Conjecturally (cp. gaṇa śubhrādi on Pāṇ IV. 1. 123);
 अनिचेयाः M T, अनिचेयाः Bu, योषीवेयाः G, योषिचेयाः Be U Pm, योषि-
 वेयाः Pn, योषिवेयाः Sk Rm.

४ कौचाः Bu; all the nibandhas om. this name.

५ ? Thus M G T Bu, गृहवर्याः Be U, गृहवर्याः the nibandhas.

६ सात्यः M G T Bu, सत्यः Be U and the nibandhas.

७ नैदेहाः Bu, नैदेयाः T, नैन्देहाः G M; खेदेहाः Be U, खेदेहाः Sk,
 खैदेहाः Pm Pn Rm, r. perhaps तौदेयाः ?

८ Instead of शौण्डिर्दार्भिः (thus Be U) शौण्डिभिः M T, शौण्डिकिः G
 Bu; instead of देवकि, देवकिः Rm Sk.

९ उपि T, उप M G, मदाकिः Bu; सत्यः Be U Pm.

१० Thus (or कौवाः) Be U and the nibandhas; कौवाद्यो or
 कौवाद्या M G T Bu.

११ बोध्या or बोध्या Be U Pm Pn Rm, वैम्या Sk; बोध्या M G T Bu
 (cp. Pāṇ. IV. 1. 107).

१२ Thus (नैकरिः) MSS. exc. Bu (करिः), Rm (नौकरिः), Sk
 (नौकरिः) ।

१३ I have adopted the reading, however doubtful, of Be U,
 which is supported by Sk Rm Pn; the four other MSS. have
 (in connection with the foregoing name) नैकरिर्दौष्टेयिकः (G), नैक-
 रिदिकः (M), नैकरिदौष्टेयिकः (T), नैरिद-दौष्टेयिकः (Bu).

कीलालयः^१ काक्षिः^२ काठोरिः काग्रीवाजाः^३ पार्थिवा
इत्येत आद्यान्वा गौतमास्तेषां चार्पयः प्रवरो भवत्याङ्गि-
रमायाश्च गौतमेति होता^४ गौतमवदयास्त्वदङ्गिरोवदित्य-
ध्वङ्गः^५ ॥ १० ॥

५ शारदता^६ अभिजिता^७ रौहिण्याः क्षीरकरन्धाः सौमु-
चयः^८ सौयमुना^९ औपविन्दवो^{१०} राङ्गणा^{११} राणयो^{१२} मापण्या^{१३}
इत्येते शारदता^{१४} गौतमास्तेषां^{१५} चार्पयः प्रवरो भवत्याङ्गि-

१ किल्लः Bu G Pa Pu.

२ काक्षि M only; the nibandhas, however, all point to का० ।

३ काशि० M G T Rm Pa, after this name Be U add काक्षीयाः ।

४ Instead of गौतम० and चयाश्च० (thus Be U) गो० and आ० the other MSS

५ Corrected; शारदन्ता T, शरदन्ता M G Bu and the nibandhas;
शरदन्ता Be U, cp Pān. IV 1 102

६ Thus Rm only, अभि० all the MSS. and the other nibandhas

७ ? Thus Be U and the nibandhas, सौमुरय M G T, सौमुरयः Bu.

८ ? Thus Be U, सौयामुरा G T, सौयामुरा M, सौयामुरा Bu. Per-
haps two names सौयाम, मुरा ?

९ R. औपविन्दवयः ? cp. gaṇa bāhvādī; औपविन्दवो Sk Rm Pa;

औपविन्दवो Be U Pm, औपविन्दवो M G T Bu.

१० Thus Be U, रङ्ग० or रङ्गो० the other MSS. and the nibandhas.

११ Thus (and cp. gaṇa pālādi) M G T, रापेयाः Bu, गपयो Be U
and the nibandhas.

१२ ? मापण्या Be U Pm Pa, मापण्या M G, मापण्या T, मापण्या Bu,
मापण्याः Rm

१३ शरदन्तम् Be U Bu (omitting गौतमान्), शरदन्ता G M, शरदन्ता T.

१४ गौतमान् om. Be U T.

रम गौतम गारदतेति होता^१ गरददद्गोतमवदङ्गिरोवदित्य-
ध्वर्युः^२ ॥ ११ ॥

कौमण्डा मामन्यरेषणा^३ मासुराद्याः काष्टरेषय^४ ऊर्जा-
यना^५ वानजायना^६ वाग्नय^७ इत्येते कौमण्डा गौतमाम्निषां
पञ्चार्धयः प्रवरो भवत्याङ्गिरसौच्य^८ काचीवत गौतम ५
कौमण्डेति होता^१ कुमण्डवद्गोतमवत्कचीवददुच्यवदङ्गिरो-
वदित्यध्वर्युः^९ ॥ १२ ॥

दीर्घतमसां^{१०} पञ्चार्धयः प्रवरो भवत्याङ्गिरसौच्य^८ काची-
वत गौतम दीर्घतमसेति^{११} होता^१ दीर्घतमोवद्गोतमवत्कची-
वददुच्यवदङ्गिरोवदित्यध्वर्युः^{११} ॥ १३ ॥

१ Thus Be U only, गरदतवद्गौतमः the other MSS.

२ Be U add मामन्यरेषयः ।

३ Thus M G Bu, काष्टरेषय T, काष्टः Be U Pm, काष्टरेषय Sk,
काष्टरेषय Rm.

४ Thus (and cp. Āp. XXIV. 7. 1) M G, ऊर्जया T, औजायना
Bu, औजायना Be U Pm Rm Sk.

५ ? Thus MG, वाना T, Bu om. ; याजायनाया Be U, वाजायन Pm,
वाजायनाः Sk Rm.

६ Thus Be U I G Sk, पाग्नय M Bu.

७ नच्य Be U and in the adhvaryu formula उच्यवत् ।

८ Thus Be U only 'लक्षदीवतव' the other MSS.

९ Corrected (see, however, p. 415. 3); दीर्घतमस्य Be U, दीर्घ-
तमसां the other MSS

१० Thus Be U (r. दीर्घः ?), दीर्घतमेति the other MSS.

११ Thus Be U, दीर्घतमवः the other MSS.

श्रौतग्नया दिक्षाः^१ प्रगृह्णाः सुहपावा महोदरा विग-
दकाः^२ सुबुध्या^३ निदिता^४ गृह्णा^५, इत्येत श्रौतग्नया गौतमा-
स्तेषां आर्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गिरस गौतमौग्नयेति होतो^६-
ग्नसवद्गोतमवदङ्गिरोवदित्यध्वर्युः^७ ॥ १४ ॥

^१ कारेणुपालयो वाम्तयाः^८ श्वेतौयाः पौञ्चिष्ठ्य^९ श्रौदज्ञा-
यना^{१०} बान्धुव्या^{११} आजगन्धय^{१२} इत्येते कारेणुपालयो गौतमा-
स्तेषां आर्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गिरस गौतम कारेणुपालेति
होता^१ कारेणुपालवद्गोतमवदङ्गिरोवदित्यध्वर्युः^{११} ॥ १५ ॥

वामदेवानां आर्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गिरस गौतम वाम-

^१ Thus Be U G and the nibandhas, दिक्षाः M Bu, दिक्षः T.

^२ ? Thus M G T, विगदका Bu, विकदता Be U and the nibandhas.

^३ ? सुबुध्ना Be U Pm, सुबुध्रिया G, सुबुधन्या M, सुबुदय Bu, सुबुध्रा T, सुबुध्ना Sk, सुबुध्या Rm.

^४ निदिता Be U and the nibandhas exc Rm

^५ Om. Be U Pm

^६ Be U add वामदेवा ।

^७ Thus T, पौञ्चिष्ट्या MG, पञ्चिष्ट्या Bu, पौञ्चिष्ट्या Be U Rm, पौञ्चिष्ट्या k Pm.

^८ ? (cp. श्रौदज्ञायनि *gāṇa tilāṇi*) श्रौदज्ञायना M G, श्रौदज्ञायना T, श्रौदज्ञायना Bu, श्रौदज्ञायना Be U, श्रौदज्ञा the nibandhas.

^९ ? Thus M G T, बान्धुव्या Bu, मधुचारा Be U and the nibandhas exc. Sk (मधु०) ।

^{१०} ? आजगन्धया Be U, राजगन्धय M G T Bu, आजगन्धया Rm, जगन्धया Sk.

^{११} कारेणुपालिव० Be U, कारेणुपालव० the other MSS.

रस गौतम शारद्वतेति होता^१ शरद्वद्वोतमवदङ्गिरोवदित्य-
ध्वर्युः^२ ॥ ११ ॥

कौमण्डा मामन्यरेषणा^३ मासुराचाः काष्टरेषय^४ ऊर्जा-
यना^५ वानजायना^६ वाग्रय^७ दत्येते कौमण्डा गौतमास्तेषां
पञ्चार्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गिरसौच्य^८ काचीवत गौतम ५
कौमण्डेति होता^१ कुमण्डवद्वोतमवत्कचीवददुचथ्यवदङ्गिरो-
वदित्यध्वर्युः^९ ॥ १२ ॥

दीर्घतमसां^{१०} पञ्चार्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गिरसौच्य^८ काची-
वत गौतम दीर्घतमसेति^{११} होता^१ दीर्घतमोवद्वोतमवत्कची-
वददुचथ्यवदङ्गिरोवदित्यध्वर्युः^{११} ॥ १३ ॥

१ Thus Be U only, शरद्वतवद्वोतम. the other MSS.

२ Be U add मामन्यरेषण ।

३ Thus M G Bu, काष्टरेषय T, काष्ट. Be U Pm, काष्टरेषय Sk,
काष्टरेषय Rm.

४ Thus (and cp. Āp. XXIV. 7. 1) M G, ऊर्जया T. वौजायना
Bu, वौजायना Be U Pm Rm Sk.

५ ? Thus MG, वाना T, Bu om. ; वाजायनाया Be U, वाजायन Pm,
वाजायना Sk Rm.

६ Thus Be U F G Sk, पाग्रय M Bu.

७ नत्य Be U and in the adhvaryu formula उत्तथ्यवत् ।

८ Thus Be U only कचवीवत. the other MSS.

९ Corrected (see, however, p. 415. 3) ; दीर्घतमस्य Be U, दीर्घ-
तमानं the other MSS.

१० Thus Be U (r. द्वि. ?), दीर्घतमेति the other MSS.

११ Thus Be U, दीर्घतम. the other MSS.

श्रौशनसा दिश्याः^१ प्रशस्ताः सुरुपाश्च महोदरा विग-
दकाः^२ सुबुधा^३ निक्षिता^४ गुह्या^५, इत्येत श्रौशनसा गौतमा-
स्तेषां आर्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गिरस गौतमोशनसेति होतो-
शनसवद्गौतमवदङ्गिरोवदित्यध्वर्युः^६ ॥ १४ ॥

१ कारेणुपालयो वाम्तव्याः^७ श्वेतौयाः पौञ्जिष्ठ्य^८ श्रौदजा-
यना^९ वाम्बुक्वा^{१०} आजगन्धय^{११} इत्येते कारेणुपालयो गौतमा-
स्तेषां आर्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गिरस गौतम कारेणुपालेति
होता^१ करेणुपालवद्गौतमवदङ्गिरोवदित्यध्वर्युः^{११} ॥ १५ ॥

वामदेवानां आर्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गिरस गौतम वाम-

१ Thus Be U G and the nibandhas, दिश्या M Bu, दिश्य T.

२ ? Thus M G T, पित्रकाः Bu, विकचताः Be U and the nibandhas.

३ ? सुबुधा Be U Pm, सुबुधिया G, सुबुधन्या M, सुबुधय Bu, सुबुधा T,
सुबुद्धा Sk, सुबुधा Rm

४ निक्षता Be U and the nibandhas exc Rm.

५ Om. Be U Pm.

६ Be U add वामदेव्या ।

७ Thus T, पौञ्जिष्ठ्य MG, पजिष्टा Bu, पौजिष्ट्या Be U Rm, पौजिष्ठा
Sk Pm.

८ ? (cp. श्रौदजायनि *gana nibandhi*) श्रौदुज्जायना M G, श्रौदुजायना T,
श्रौदुज्यायना Bu, श्रौदुखज्जायना Be U, श्रौदजा the nibandhas.

९ ? Thus M G T, वाम्तव्या Bu, मधुचारा Be U and the nibandhas
exc. Sk (मायुः) ।

१० ? अजगन्धा Be U, राजगन्धय M G T Bu, आजगन्धा Rm,
अजगन्धा Sk.

११ करेणुपालिव Be U, कारेणुपालव the other MSS.

रस गौतम शरद्वतेति होता^१ शरद्वद्वोतमवदङ्गिरोवदित्य-
ध्वर्युः^२ ॥ ११ ॥

कौमण्डा मामन्यरेषणा^३ मासुराचाः काष्टरेषय^४ ऊर्जा-
यना^५ वानजायना^६ वाशय^७ इत्येते कौमण्डा गौतमास्तेषां
पञ्चार्षयः प्रवरो भवत्याङ्गिरसौच्य^८ काचीवत गौतम ५
कौमण्डेति होता^१ कुमण्डवद्वोतमवत्काचीवद्वद्वदङ्गिरो-
वदित्यध्वर्युः^९ ॥ १२ ॥

दीर्घतमसा^{१०} पञ्चार्षयः प्रवरो भवत्याङ्गिरसौच्य^८ काची-
वत गौतम दीर्घतमसेति^{११} होता^१ दीर्घतमोवद्वोतमवत्काची-
वद्वद्वदङ्गिरोवदित्यध्वर्युः^{११} ॥ १३ ॥ १०

१ Thus Be U only, शरद्वतवद्वोतम० the other MSS.

२ Be U add मासुरेपयः ।

३ Thus M G Bu, काष्टरेषय T, काष्ट० Be U Pm, काष्टरेषय Sk, काष्टरेषय Rm.

४ Thus (and cp. Āp. XXIV. 7. 1) M G, ऊर्जाया T, औजायना Bu, औजायना Be U Pm Rm Sk.

५ ? Thus MG, वाना T, Bu om ; वाजायनाया Be U, वाजायन Pm, वाजायनाः Sk Rm.

६ Thus Be U P G Sk, पाशय M Bu.

७ नय Be U and in the adhvaryu formula उवयवत् ।

८ Thus Be U only कौचीवतव० the other MSS.

९ Corrected (see, however, p. 415. 3); दीर्घतमसा Be U, दीर्घ-
तमाना the other MSS.

१० Thus Be U (r. दीर्घ० ?), दीर्घतमेति the other MSS.

११ Thus Be U, दीर्घतमव० the other MSS.

श्रौतमसा दिव्याः^१ मगस्ताः सुहपाचा महोदरा विग-
दकाः^२ सुबुध्या^३ निहिता^४ गुहा^५, इत्येते श्रौतमसा गौतमा-
स्तेषां आर्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गिरस गौतमोऽग्रनसेति होतो^६-
ग्रनसवद्भोतमवदङ्गिरोवदित्यध्वर्युः^७ ॥ १४ ॥

कारेणुपालयो वाम्तयाः^८ येतौयाः पौञ्जिष्ठ्य^९ श्रौदजा-
यना^{१०} वान्मुक्या^{११} आजगन्धय^{१२} इत्येते कारेणुपालयो गौतमा-
स्तेषां आर्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गिरस गौतम कारेणुपालेति
होता^{१३} कारेणुपालवद्भोतमवदङ्गिरोवदित्यध्वर्युः^{१४} ॥ १५ ॥

वामदेवानां आर्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गिरस गौतम वाम-

१ Thus Be U G and the nibandhas, दिव्याः M Bu, दिव्यः T.

२ ? Thus M G T, विगदका Bu, विगदना Be U and the nibandhas.

३ ? सुबुधा Be U Pm, सुबुधिया G, सुबुध्या M, सुबुध्य Bu, सुबुधा T,
सुबुद्धाः Sk, सुबुध्या Rm.

४ निहिता Be U and the nibandhas exc Rm

५ Om. Be U Pm.

६ Be U add वामदेवा ।

७ Thus T, पौञ्जिष्ठ्य MG, यजिष्ठा Bu, पौजिष्ठा Be U Rm, पौजिष्ठाः
Sk Pm.

८ ? (cp. श्रौदजायनि gāṇa *tilādi*) श्रौदजायना M G, श्रौदुजायना T,
श्रौदुजायना Bu, श्रौदुदजायना Be U, श्रौदजा the nibandhas.

९ ? Thus M G T, वान्मुक्या Bu, मधुचारा Be U and the nibandhas
exc. Sk (साधुः) ।

१० ? अजगन्धा Be U, राजगन्धय M G T Bu, आजगन्धाः Rm,
अजगन्धा Sk.

११ कारेणुपालिव० Be U, कारेणुपालय० the other MSS.

देवेति होता^१ वामदेववह्नोतमवदङ्गिरोवदित्यध्वये^१ गौत-
मानाः सर्वेषामेवाविवाहः^१ ॥ १६ ॥ द्वितीयः ॥

भरद्वाजाः^२ चाम्पायणा मामण्डा^३ देवाद्या उदह्व्याः
प्राग्वत्प्रथमो वाहलया^४ वाह्योगा^५ वासिनायनास्त्रैदेहा^६
आज्ञा^७ औचा^८ भूरयः पारिणद्धेयाः^९ गैत्रेयाः^{१०} शौद्रुक्य^{११} ५
ऊह्वाः^{१२} खारिणीवय^{१३} औपप्रथमो वयोविभेदा आश्विवेद्या

१ The last three words in M T Be U only, the last two omitting एव and adding इति at the end.

२ भर० (here and infra 432, 1) U only (and Sk Pm), all the others भार० ।

३ ? Thus M G, मामया T, मामण्डा Bu; मंगदा Be, मंगदा U Pm, मेहदा Rm, मेमया Sk.

४ ? वाहलया M G T, वाहलका Bu, वाहलुचा Sk, वहालुभा Pm, वाह-
ल्यदा Rm, देवहल्ला Be U

५ ? Thus Be U and the nibandhas; वन्धोगा T G, वन्धोगा M,
वण्डोगा Bu.

६ (cp. वासिनायनि P W) वासिनायना० G, वासिना० T M, वसिना० Bu;
वासनायना० Be U, वसीनायना Pm, वासीतायना Rm, वशीतायना Sk.

७ ? ? ? Thus M G T Bu, आद्या Be U, Sk Rm, अताद्या Pm.

८ ? Thus Be U Bu Sk Rm Pm, औचा M, औचया G, औषा T.

९ Thus Rm only, पारी० G, पारिणद्धेयाः Sk, परिणद्धेयाः Be U M,
परिधेयाः T, परिणद्धेया Pm वारिचकेया Bu

१० Thus M G T Bu, गैत्रेयाः Be U and the nibandhas.

११ Thus M G, शौद्रिक्य T, शौक्य Bu, शौदय Be U Sk, शौदय
Rm Pm.

१२ Thus G T Be U Rm, ऊहवाः M, औहवाः Bu, उहवाः Sk,
उहग Pm.

१३ खार० Be U Rm.

वेधाः^१ शठा^२ गौरिवायनाश्वेलका^३ स्तनकर्णा ऊरुचा^४ माण-
भिन्दव्याः^५ काण्डोदकासौज्वलयो^६ वेलाः^७ चारणादयो^८
भाण्डेया माद्रपथयः^९ भौरीभङ्गाः^{१०} शुङ्गा^{११} देवमतय^{१२}

१ वेधाः Be U (the nibandhas om. this name).

२ Thus M Bu Pm, शठ Be U, शठा T, शां G शयः Sk, शवा Rm.

३ Thus (with न) Bu G Rm; गौरिवायनाः M, गौरिवायनाः Pm, गौरिवायनाः Sk, गौलाक्षरेखायनाः Be U.

४ ? Thus Be U T, •श्वेलका M G, श्वेलकाः Rm Sk, वेल्काः Pm, चौरुकाः Bu.

५ ? Thus M G, शौरुचा Bu, उरुचा T, रच Be U, चचाः Sk Pm Rm.

६ Thus M T; माणभिन्दवा G, माणभिन्दवाः Bu, माणभिन्वाः Be U Rm, माणभिन्वाः Sk (to be taken together with the foregoing name ?).

७ ? Thus M G, काण्डोदका• T, काण्डोदकाः Bu, कण्डोदकाः Be U (which add : काञ्जोवकाः), कण्डोदका Rm, कण्डादका Sk

८ ? Thus M T Bu, •सौज्वलयो G, सौज्वलयो Be U, सौज्वलयो Pm, सौज्वलायाः Sk Rm.

९ ? Thus Bu Sk Rm, वेला Be U Pm, वेला M G T.

१० Thus emended, cp gana *bāhrādi*, चारणादयो M G, •दयो T, चारणादयोः Bu, चारणादेवेया Be U, चारुणादयो Pm.

११ Thus M G T, भाण Bu, भद्रया Be U, भद्राथयः Pm, भद्रादयः Rm Sk.

१२ ? Thus M G T, शौरभङ्गाः Bu, शौरभरा Be U Sk Pm, शौरभरा Rm

१३ Thus Bu Pm Sk Rm, शुङ्गा Be U, शुभाङ्गा M G, शुभा T.

१४ Thus, and cp. gana *lauhalyādi*, M G T, देवमतय Bu Be U and the nibandhas.

रपुमता^१ श्रौटमेधयः^२ प्रवाहणेयाः कक्षापा राजस्तम्भिः^३
 सुधूपकद्वाराधयो^४ वलभिकयो^५ उद्रांगता^६ गालाहलयो
 देववेला^७ महावेला^८ निविज्ञायना^९ धन्यायनाः^{१०} गालालयः
 गार्दूलयः कात्कला^{११} वाक्कला^{१२} मैच्छकेलाः^{१३} क्रौडायणाः^{१४}

१ R. रेपुमता ?

२ Thus, and cp. *gaṇa pailādi*, Be U Rm; श्रौटमे. Sk; बोदो-
 मेधयः M G, वैदादोदमे. T, द्रोद मेधय. Bu.

३ Thus M G Bu T Pm, *लपाः Be U, *लपय Rm Sk.

४ Thus M G T Bu, साधूपकतयो Be U, संधीपकतयः Sk Rm,
 सयोधीपकतय Pm.

५ Thus (and cp. *वाराह P W*) M G T, परादया Bu, रादयो Be U,
 परादरयो Pm Rm Sk.

६ Thus M G T, वलभीकयो Pm, वलभीकयो Rm Sk; उपलभिकयाः
 Bu, वलभयो Be U

७ ? ? Thus M G T, रन्धोदताः Bu, रद्रांगपथाः Be U Sk, रद्रांगपथा
 Pm Rm

८ Thus M G T Bu, वेदवेला Be U, वेलाः Sk, वेदवेला Rm, वेदवेला-
 यना Pm.

९ Only in M G T Bu

१० ? Thus M G, निषिवायना T, रन्धायना Bu; रन्धायना Be U Pm
 Rm Sk

११ Thus (and cp. *धन्यायन gaṇa aśtādi*) M G T Bu, Be U
 and the nibandhas omit this name.

१२ ? Thus G Bu, काक्कलाः T, (cp. perhaps Pāṇ. IV. 2. 145),
 काक्कला M, काक्कादला Be U, काक्कला Rm Pm, काक्कलयः Sk.

१३ ? Thus M G, वाक्कलाः Bu, वाक्कलाः T, वा (or वा)क्कलाः Be U
 and the nibandhas

१४ ? Thus G; *कलाः M, मैच्छाः कैन्दा. Bu, मैच्छकेलाः T, सात्वकेलाः Be
 U, मत्वकेलाः Sk, मैच्छकेलाः Rm, मैच्छकेलाः Pm.

१५ क्रौडा. T, क्रौडा. M G Bu, क्रौडा. Be U, क्रौडा. Pm, क्रौडा. Sk,
 क्रौडा. Bu (कोलायन Kāty.).

कौडित्वा^१ ब्रह्मस्तन्मा राजस्तन्मा अग्निस्तन्मा वायुस्तन्माः
 सूर्यस्तन्माः^२ सोमस्तन्मा^३ यमस्तन्मा इन्द्रस्तन्मा विष्णुस्तन्मा
 यज्ञस्तन्मा^४ आपस्तन्मा ये चान्ये स्तम्भशब्दाः^५ श्लिष्टा^६
 आरुणसिन्धुः^७ कौसुदगन्धिः^८ शक्तिः^९ कौशियायना^{१०} आत्रेया-
 यणाः^{११} भामण्या^{१२} धूमगन्धाः^{१३} कुकाः^{१४} कौकाचयो नेतुन्दयो
 दार्भयः ग्यामेया मत्स्यक्रापाः^{१५} कौकायनाः^{१६} कारुषयः ।

१ ? Thus M G Pm, कौडि० T, काडित्वा Bu, कौडित्वा Be U
 कौडित्वाः Rm Sk

२ Thus Be U and the nibandhas; सोम० सूर्य० M G; Bu om
 सोम०; in the following names the order is somewhat different
 in the MSS

३ Only in M G T Bu

४ स्तम्भशब्दा Be U (cp. Ap. XXIV 7 1)

५ Om Be U and the nibandhas

६ Thus M G T, आरुणाकिमिधु Pm अम (or अम)सिन्धव Be U,
 आरुणा (or आरुणा) सिन्धव Sk Rm.

७ गन्धय Be U and the nibandhas

८ Instead of these two names Be U and the nibandhas have
 one name : शिष्टायना ।

९ Thus (and cp. gāṇa astāda) Be U Pm, मात्रेयायना Rm Sk,
 आत्रेयना M G T, आत्रेया Bu.

१० ? Thus Be U; भामण्या the nibandhas, भामण्या M G T, यम-
 नायना Bu.

११ Om Be U and the nibandhas.

१२ ? Thus M G T, कौकाः Bu, कुका Be U Pm Rm Sk

१३ ? Thus Be U Pm Rm, क्रापाः Sk, मत्स्यक्रोडाः Bu, क्रापाः M
 G T.

१४ ? Thus (and cp. Ap. XXIV 7. 1) T, केकी० M G, कारुषायना
 Bu, कारुषायनाः Be U and the nibandhas.

कारौपायणाः^१ कावत्या^२ इत्येते भरद्वाजाक्षेपाः^३ चार्पेयः
प्रवरो भवत्याङ्गिरस वार्हस्पत्य भारद्वाजेति होता^४ भरद्वाज-
वद्बृहस्पतिवदङ्गिरोवदित्यध्वयुः^५ ॥ १७ ॥

रौचायणानां^६ पञ्चार्पेयः प्रवरो भवत्याङ्गिरस वार्हस्पत्य
भारद्वाज वान्दन मानवचमेति होता^७ मतवचोवदन्दनव-
द्भरद्वाजवद्बृहस्पतिवदङ्गिरोवदित्यध्वयुः^८ ॥ १८ ॥

गर्गाः सांभरायणाः मन्त्रिनयो^९ गन्धरायणा^{१०} वाङ्मल-
कयो^{११} भद्रका^{१२} भ्राष्ट्रविन्दवः^{१३} कौष्टिकयः^{१४} मौयामुनिर्भाजि-

१ कारौ. Ba U G Pm, कारि. the other MSS. and Sk Rm.

२ ? कावत्या Be U, कावत्या G T Bu, कावात्या M, कावत्या Pm Sk Rm.

३ भर. M G T Bu Be, भर. U Pm

४ रौचा. (and cp p. 415. 4) G Be U Sk Rm; रौच्या. M G Bu — In Be and U of the MSS. only and in Sk Rm Pn of the nibandhas (not in Pm), a list of nine names is given finishing : रति रौचान, taken, as it seems, from the Kātyāyana pravaraśūtra, cp. Verz. der Berl. HSS. vol. I, p. 56, l. 30 sqq. The raukṣāyanaśas correspond with the ṛkṣas of Āp and Āśv. and the rukṣa-bharadvājas of the Mānavasūtra (cp. also Verz. l.c. p. 60, l. 23).

५ Thus Be U G Pn; पञ्चोन (or न)यो the nibandhas; सांखिनयो T M, सांखिनयो Bu — After this name Be U add चर्वाष्ट्यायना ।

६ सांभरायणा Sk Rm.

७ Thus Be U M G Pm Pn, बड. T, वाङ्मलका Bu, वाङ्मलयो Sk Rm.

८ Thus (and cp gana upakāśa) M G T Bu Pm; भ्राष्ट्रका Be U, भ्राष्ट्रकवो Sk Rm Pn.

९ भाट. M T, भट. Bu.

१० कौष्टिकय Be U Pm, कौष्ट. Rm Sk, कौष्टिकयः G T, कौष्ट. M, कौष्टका Bu.

नाचचेया^१ होचापचयः सत्यापचयः काणायना^२ औपमत्क-
 टायना^३ जाणवत्पलाशशाखावन्तयः^४ संगहत्सु^५ वैदुहा^६
 निखोदताः^७ कारिरौतिः कैवल्या^८ राजयः^९ पौलय इत्येते
 गर्गांतेषां पञ्चार्पयत्पार्पयो वा प्रवरो भवत्याङ्गिरस वार्ह-
 १ स्यत्य भारद्वाज श्रेन्य गार्ग्येति होताङ्गिरस श्रेन्य गार्ग्येति
 वा १ गर्गवच्छिनिवद्भरदाजवद्बृहस्पतिवदङ्गिरोवदित्यध्वर्युर्गर्ग-
 वच्छिनिवदङ्गिरोवदिति वा १ भरद्वाजानां सर्वेषामेवा-
 विवाहः^{११} ॥ १६ ॥ तृतीयः ॥

१ औषा० G T, मौजा० Bu.

२ ? अजिनाचचेया T, भाज० M G अजिनाचचा Bu, भाजौनाच्यो Bo
 U, भाजिनाचयो Pm अजिनाच्यो Pn Rm Sk

३ Be U om this and the following name In the nibandhas
 none of the following gargas is found

४ Thus (and cp Kāty Verz d Berl. HSS p 55, l 40) T
 only; औपमत्कटायना M G, औपमत्कटा घना Bu; r. perhaps औपमत्कटा-
 यना, cp. उपमत्कट of the Mānava— and Laugākṣi sūtra

५ Thus M G T, सोणव० Bu, जनवानव० Bo U.—पचयः instead
 of वन्तयः Bo U

६ Thus T G, वृत्को Bo U, सप्रव० M, सप्रव० Bu.

७ ? वैदुहा M G, वैदुहका T, वैदुहाः Bu; वैदुमरि० Bo U

८ ? निखोदताः M G, निखोदताः T, रिखोदताः Bu; औपद (but cp. the
 last syllable of the foregoing name in these two MSS). Per-
 haps the first name ends on •रिः ।

९ Thus M G T Bu, कौचाच्यो Bo U.

१० ? Thus M G T Bu, रो (or र)कुवत् Bo U

११ The four last words only in M T (here भा०) but they are
 quoted in Pm Pn

विष्णुद्व्याः शठमर्षणाः भद्रणाः सद्रणाः^१ ग्राहुरायणा^२
 वादरायणा वात्सप्रायणाः^३ मात्यकिः मात्यकायना नैतुन्दा
 न्त्या^४ भारुणा^५ वैशोडा^६ देवस्थानय^७ इत्येते विष्णुद्व्यांकेषां

† Be U begin no new adhyāya, but take adhy. 3 and 4 together as the third. Moreover, in these two MSS., the sequence of the *Kāṇḍikās* is somewhat different : here, after the *gargāḥ*, follow the *kapayaḥ*, the *haritāḥ*, *kīnvāḥ*, *rathitarāḥ*, *viṣṇu-vyḍdhāḥ*, *mudgalāḥ*, *samkrīṭayaḥ* and finally again the *kapayaḥ*. Pm agrees on the whole, giving, however the *kapayaḥ* only once, at the end.

१ शठमर्षणा Be U Pm.

२ भद्रिणा MSS and Pn, सद्रणा Sk, सद्रणा Rm, भद्रा Pm.

३ भद्रिणाः M T, सद्रिणाः Bu, सन्निषाः G, भद्रिणा Sk Rm, सद्रिणा Pm.

४ ? Thus M G, ग्राहुरा T, ग्राहुरा Bu; शालु (or लु)नायना Be U, not given in any of the nibandhas as belonging to the Baudh. pravara; Pn Sk mention further on ग्राहुरायणा :— After this name Be U Sk have वादरायणा ।

५ मात्स्यः Be U.

६ Thus Be U T and the nibandhas; सन्धा G Bu, सन्धा M.

७ Thus Be U Bu and the nibandhas; चारुणा M, चारुणा G, चारुणा T.

८ Thus T and the nibandhas; वैशोडा M G, वैशोदी Be U.

९ Thus M G (and ep. *gana pailādi*). देवस्था T, देवस्था Bu, देव Be U and the nibandhas.

आर्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गिरस पौरुषाय चामदस्येति^१ होता^१
चमदस्युत्पुःकुसुवदङ्गिरोवदित्यध्वयुः^१ ॥ २० ॥

कणा औपमर्कटायना^२ वाक्कला^३ मैत्रादक्षिणो^४ मौञ्जि-
मौञ्जयो^५ मौञ्जिगन्धा^६ वाजिवाजयो^७ वाजयवसा इत्येते
कणाक्षिपां आर्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गिरसाजमौढ काणेति
होता^१ कण्वदजमौढवदङ्गिरोवदित्यध्वयुः^१ ॥ २१ ॥

हरिताः कौत्साः^८ ग्राह्या^९ दाम्या^{१०} जैमङ्गो^{११} भैमङ्गो^{१२}

१ Thus MSS. r. •दस्येति ।

२ MSS. exc Bo U चमदस्यव० ।

३ Thus G Rm Sk, •माकरायद्वा Pm, •पमार्कटायना Bo U.

४ वाक्कलाः M, बक्कला Bu, यक्कला T, cp. Census report, p 121.

५ ? Thus M मैत्रादक्षिणो T, मैत्रादक्षयो G, दक्षनाः Bu, पौलदक्षिणो
Bo U, पौलदक्षिणो Sk, पौलदक्षिणो Rm, पौलदक्षिणो Pm, पौलदक्षिणो Pn.

६ ? Thus M, वाजिमाजयो Bo U, माजिमाजयो Pm, मौञ्जिमाजयो Pn,
मौञ्जिमाजयो Rm Sk मौञ्जिमौञ्जयो G मौञ्जिमौजयो T, माजयाः Bu

७ Thus G Sk Pn मौजि० Bu M, माजि० T Bo U, मौधि० Pm,
मौनि० Rm

८ ? Thus M G, वाजि वाजय Bu, वाजिवाजयो T, विजया Bo U,
विजिवाजयो the nibandhas

९ Thus Bu, कौत्सा T, कौत्साः M G कुलभैम्याः Bo U.

१० Emended (cp. Āsv XII 12. 3), माण्ड्यो M G T Bu Pm, गण्ड
Rm Pn Sk, माण्ड्या Bo U.

११ Thus Bo U, दम्भः M G T, दम्भः Bu, दम्भय Rm Pn Sk.

१२ Thus M G, जैवमङ्गो T, जैमङ्गः Bu; भौमङ्ग Bo U, भौमङ्गाः Sk,
भौमङ्ग Rm Pm Pn

१३ Thus Bo U Pn, जैमङ्गो M G T; cp. Āsv. l. c.

मनायुर्लम्बोदरो^१ महोदरो नैमिशयो^२ मिश्रोदनाः^३ कौठपाः^४
 कारोषयः^५ कौलयः^६ पौलयः^७ पौण्डलो^८ मान्धूरो^९ मान्धातु-
 मांद्रकारयः^{१०, ११} इत्येते हरितालिषां श्रार्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गि-
 रभाम्बरीष यौवनाश्चेति चोता^१ युवनाश्वदम्बरीषवद्विरोव-
 दित्यध्वर्युः^१ ॥ २२ ॥

१ ? मनायुः Be U, मलायुः Pm, मनायवो Pn, मनायवा Sk Rm,
 मवमनायुः M G T

२ ? Thus T, लम्बोदरो G, लम्बोदरो M; महोदरो Be U, महोदराः
 Sk Rm, वल्लोदरा Pn.

३ Thus (and cp. *gana taulalyādi*) Bu and the nibandhas,
 नैमिशयो M G T, नैमिशयो Be U.

४ Thus Pm, विमिश्रोदनाः Be U, विमिनः Bu, मिश्रोदराः M G T,
 मिश्रोदकाः Sk Rm

५ ? Thus M, कारोषाः Be U and the nibandhas; कौठपाः T,
 काद्रुपाः Bu, कूपोदः G.

६ कारीः G Pn, कारिः M T Pm, करीः U Bu Sk Rm, करिः Be.

७ cp. p. 433. 3.

८ ? Thus M G, पौण्डलो Be U Pm, पौण्डुरः Bu, पौदेयो T, पौण्डला
 Sk, पौण्डला Pn, पण्डलय Rm.

९ Thus G Be U, माधुयो Pm, माधुको T, माधूपो M, मधूपः Bu.

१० ? Thus M G T, मान्धातुः Bu, माधातु Pm, माधातः Be U. Why
 the genitive? मान्धातारो Pn points to मान्धाता, मधातवो Sk Rm as
 from a nom. sing. मान्धातुः ।

११ Thus G T, मांद्रकारय M, मांद्रकार Be U, मांद्रकारयः Sk Pm Rm.

संस्तथो लमकाः^१ पौत्यन्नाण्डिः^२ शम्भुः^३ जैवगवः^४ परि-
भवन्तारकाद्या^५ हारिमीवा^६ वैतलेयाः^७ श्रौतायनाश्वारायणा^८
आयायणा^९ आर्षयश्चान्द्रायणा^{१०} आपन्नापयः^{११} प्रतिमाया^{१२}
इत्येते संस्तयन्तेषां आर्षयः प्रवरो भवत्याङ्गिरस सांस्त्य
गौरिवीतेति 'होता' गौरिवीतवसंस्ततिवदङ्गिरोवदित्य-
ध्वयुः^{१३} ॥ २३ ॥

१ ? लमका Bu, लमगा M G लमवा T मलका Be U Pm

२ Thus M G T पौत्यक Bu, पौल Be U Pm

३ शम्भु Bu (शम्भु Āsv XII 12 5)

४ Thus (cp Āsv 1 c.) Be U Pm, जैवगव M G T Bu Pm

५ भवा Be U Pm.

६ Thus M G T Pm, सारका Be U Bu.

७ ? Thus Be U Pm, हारिद्रा M G T, हारिन्द्र Bu

८ ? Thus M G T Bu, जैवयः Be U, जेयया Pm.

९ शौता Be U T, शौता M G, शौता Bu शौता Pm

१० Thus Be U; आयायणा M G Bu (T om) राया Pm.

११ Thus M G T, आपर्षय Bu, Be U Pm om.; आर्षि occurs also
in the Mānavasūtra

१२ In M G T Bu only

१३ ? आपन्नापय G, आपन्नपय M, आपन्नपय T, अपन्नपय Bu; आप्रापयः
Be U, आप्रापय Pm.

१४ Thus Be U Pm, सान्या M G T Bu.

१५ Corrected (cp the var. lect. on Āp. XXIV. 10 8); गुरवीत.
Be U M. Pm, गुर्वीत G, गुरवीत Bu, गुर्वीत T.

पौष्टिका^१ माङ्गल्यः^२ शैवाश्लगलाप्तृणविन्दो^{३,४,५} भागन्तयो
 मालकुजो^६ व्याडलः^७ गान्ध्यायनाः^८ कार्मर्यायणयो^९ दाचि-
 स्तैदेहा गाणित्तय^{१०} शौद्दालकिट्टोणभावा^{११} गौरिपीवयो
 गाविष्ठिराः शिशुपालाः कृष्णात्रेया गौरात्रेया^{१२} ब्रह्मात्रेया
 नीलात्रेयाः श्वेतात्रेयाः श्यामात्रेया महात्रेया आत्रेया^{१३} हालिया^{१४} ।

१ Thus Bu Pm, पौष्टिका Be U, पौष्टिका G Rm Pn, पौष्टिका T M, पौष्टिका Sk.

२ ? Thus M G T Bu, माङ्गल्यः Be U Pn, माङ्गल्य Pm, माङ्गल्य Sk, माङ्गल्यः Rm.

३ Thus M G Bu (T om.), शैवा Be U, शैवा Pm, शैवा Sk, शैवा Rm, शैवा Pn

४ Thus (and cp Pāṇ IV. 1. 17) Sk Pm Pn, ब्रह्म Bu, ब्रह्म M G T Be U Before this name Be U Pn have ब्रह्म and Sk Rm ब्रह्म ।

५ विन्दु G M T Bu

६ ? Thus M G T, मालकुजा Bu, मालकुजो Be U and the nibandhas.

७ With ल instead of ड M G T Bu, with ल the others.

८ Thus T and (with मी instead of मी) Rm Sk; गान्ध्यायन G, गान्ध्यायना Bu, गान्ध्यायनयः M; गाव्या Be U

९ Thus (and cp Schol. on Pāṇ IV. 1. 155) T only, कार्मर्याय नयो M, कार्मर्यायनो G, कार्मर्यायण Bu; कार्मर्यायनो Be U, कार्मा (or म)र्या (or र्या)नयो Sk Rm.

१० ? Thus M T, गाणित्तय G, गाणित्तय Be U, गाविः स्वतय Bu.

११ Thus M G Bu and the nibandhas; शौद्दालकिट्टोणभावा T, शौद्दालकिट्टोणभावा Be U.

१२ This and the following names, up to महात्रेया are given by M G T Bu in the singular, the nibandhas also have the plural.

१३ In M G T Bu only.

१४ Thus (and cp. Kāty. śrs. X. 2. 21) M G Bu, हालिया T, हालिया Be U and the nibandhas

वालेयाः^१ शौभेया^२ वामरथीना^३ वैतभावयः^४ शौद्रेयाः
 कौद्रेया गोपवनाः^५ कालपवय^६ आनौपायणा^७ आनङ्गि-
 र्मानङ्गिर्दोरङ्गिः^८ मौरङ्गिः पुष्ययः^९ शैखयः^{१०} माकेतायना
 भारद्वाजायना^{११} इन्द्रातिथिरित्येते ऽचयस्तेषां चार्पयः प्रवरो
 ४ भवत्याचेयार्चनानम ग्रावायेति होता^१ ग्रावाश्वदर्शनानम-
 वदचिवदित्यध्वयः^{१२} ॥ २७ ॥

१ Thus G Bu Sk Rm Pn ; दलेयाः T ; M. om ; वौलेयाः Be U,
 वौलेया Pm

२ Thus (cp Kāty. 10) T M G, शौभेया Bu, ल्यौभेय Pm, लौभेया
 Be U, शौभेया Pn

३ Thus Pm only, वामरथीना G, वामरथिना M T, वाम. रथीनर
 Bu वामरथिनो Be U, वामरथ्या Pn

४ १ Thus M G Bu, वैतभाव T, वैतभाव Be U, वैतभावा Pm, चैतभावा-
 Sk Rm, चैतभावा Pn

५ गोपवमान M G T Bu.

६ २ कालावय M G T, कालाशयः Bu, कालापचय Be U, काला (or ल)
 पचय(or य) the nibandhas, कालयवयो Pn

७ ३ Thus M G T Bu, आनौलायना Be U Pm, नौलायना Pm.

८ मारङ्गि instead of आनङ्गि Bu G

९ मौरङ्गि instead of दौ. G, मौरङ्गि Bu M, दोरङ्गि T.

१० १ पुष्यायनः Be U (? पोष्यायनाः), लौपुष्ययः Pn (cp Kāty. in Verz
 d. Berl HSS. p. 59. 2).

११ Thus M, इन्द्राय. G Bu, इन्द्राय T, शैखयः Pm, this name not
 found in Be U and the other nibandhas.

१२ Thus Be U Bu and the nibandhas, भारद्वाजायनय M G T.

१३ Thus MSS, we expect अर्चनानावन instead of नानमवन ।

वाङ्मतकानां^१ आर्षेयः प्रवरो भवत्यावेयार्चनानम वाङ्मत-
केति^१ होता^१ वङ्मतकवदर्चनानमवदचिवदित्यध्वर्युः^१ ॥२८॥

गविष्ठिराणां आर्षेयः प्रवरो भवत्यावेयार्चनानम गावि-
ष्ठिरेति होता^१ गविष्ठिरवदर्चनानमवदचिवदित्यध्वर्युः^१ ॥२९॥

मुद्गलाः^१ शालिमन्धय^१ शौर्षनाभयो^१ दाक्षिर्वैतवाहाः^१
शिरौषयः^१ शालिमतो ब्रीहिमतो^१ गौरौषितो^१ गौरिकयो^१

१ वङ्ग* and वाङ्* the MSS promiscue.

२ Bu, in reading सङ्गला, stands alone: nevertheless this might be a better reading (cp. Āp. XXIV. S. 14: मुद्गल), as the mudgalas it is true as a gotra of the Bharadvājas, have been treated already whichever may be the right reading, this branch answers to the atithis of Āpastamba, the pūrvātithis of Vāikhanasa.

३ ? Thus G, वाङ्गमन्धय M T, शालिमन्धय Pn, वाङ्गमन्धय Bu, शालिमन्धय Be U, शालिमन्धय Sk Rm, वाङ्गमन्धय Pm

४ Thus Pn Sk, शौर्षनाभौ Be U, शौर्षनाभौ Pm, शौर्षनाभौ M T, शौर्षनाभौ Bu, शौर्षनाभौ G

५ Conjecture, वाहा Be U, and the nibandhas भवाङ्गिक* T, भवाङ्गिक* M G, भवाङ्गिक* Bu; दाक्षि is mentioned amongst the pūrvātithis in the Mānavasūtra

६ Thus Be U and the nibandhas; वैतवाहय the other MSS

७ Thus (also the Mānavas) Be U and the nibandhas; शौर्षयः Bu, शौर्षयः M G, शौर्षयः T.

८ Only in M G Bu.

९ ? गौरिकतो Be U, गौरिकः Rm Pn Sk, गौरिकयो Pm. om. by T Bu.

१० गौरिकयो Rm Pm Pn

वायवना^१ वायुप्रटा^२ रत्येते मुद्रलाप्तेषां आर्षयः प्रवरो
भवत्याचेषार्चनानमपौर्वातिथेति होता^३ पूर्वतितिवदर्चनान-
मवदन्निवदित्यध्वर्युः^४ ॥ ३० ॥ पञ्चमः ॥

^१ विश्वामित्रान्यात्याम्यामः^५ कुशिकाः पार्षजहा वारक्षा^६

॥ श्रौदरिर्माण्डिहृदग्निरालविराघद्विरापद्यपा^७ अन्तकाः^८

१ Thus Be U Pm; वायवना M G, वायावना T, वाजवत. Bu Pn
Sk, वाहायना Bu.

२ Only in M G T Bu (the last वायुचूडाः) ।

३ The arrangement of the text differs for the following
adhyāyas in the MSS. Be U treat firstly of the Viśvāmitras,
then of the Kaśyapas, then of the Vasisthas, in the other MSS.
(M G T Bu) we have first the Kaśyapas, then the Vasisthas,
then the Viśvāmitras. I have adopted the sequence proffered
by Be U for two reasons, the first is that the text of Baudhā-
yana seems to point to it, as treating in its paribhāṣā (p. 415,
4) of the Viśvāmitras *before* the Vasisthas; the second reason
is, that Āpastamba Hiranyakeśin and Śvalāyana observe the
same order

४ Thus Be U and the nibandhas, (amongst the Viśvāmitras a
वारक्षि is mentioned by Hiranvakeśin). पारक्षा Bu, पारलुक्षा M G T.

५ Thus M G T Bu (and cp. श्रौदरि of Kāty.), श्रौदलि Be U,
श्रौदलयो the nibandhas

६ हृददक्षि instead of दक्षि. M G T (Bu as Be U)

७ Thus (आलनि, read perhaps आलनि) Be U; अलनि. Pm,
आलवय, आलपय or आलुवयः the nibandhas; अलननि G, आलवरा.
Bu; M T om this name.

८ Thus (आपद्यि) G T, पद्यि Bu, आपदननि M, आपदधि Be U
Pm; आपदय or आपदयः the nibandhas

९ ? Thus M G, आपद्या T, आपद्यवः Bu, आपयवा Be U, आपय
(or पय) the nibandhas

१० Found in M G T only (perhaps dittogr. from the following
name ?).

कामन्तका^१ वाप्यकयश्चिकिता^२ लामकायना^३ शालङ्कायनाः^४
 शाङ्कायना^५ लौका^६ गौराः मौगन्तयो^७ यमदृता अनभिध्वाता-
 न्नारकायणाश्चैवला^८ जावानयो^९ यन्नवक्ता^{१०} विद्वडा^{११}

१ Thus Be U Bu and the nibandhas, कामन्तयो M G T

२ ? Thus M G Bu, पाप्य• T^१; वदकथा• Be U and the nibandhas

३ Thus Be U, कामकायना Rm Sk, लामकायना Pn, लामकायना Pm; ला कायना Bu, लमकायना M G, लमकायना T.

४ Thus (cp. Āp XXIV 9 1) the nibandhas only; शालङ्कायना Bu, शालङ्कायना Be U, not found in M G T.

५ Thus Be U Pm; Pu om; कात्यायना Sk Rm; माङ्कायना Bu, माङ्के (or को)तायना M G T

६ ? Thus the nibandhas, लौक Be U, लौका M G T Bu.

७ ? सागन्तयो M G Bu, सागन्तयो T, मौगन्तायना Be U, मौगन्तयो the nibandhas

८ Thus (and cp. gana śūdrā) Be U, अनभिध्वाता• M, अनभिध्वाता अभिनिधुता• G, अभिनर्माता• T, अनभिध्वाता अनभिध्वाता Bu; the nibandhas are still more corrupt.

९ Thus (नारकायना) Be U G and the nibandhas (also amongst the Viśvāmitras acc. to Hir.) नारकायना M—? चैलका Be U and the nibandhas, चैलका M G T, चैलकायना Bu.

१० Thus Be U and the nibandhas; जालावयो M G, जालावयो Bu, लयो T. Before this name M G T in. चौदुवला, Bu वेमवला ।

११ Thus (cp. Āp 1 c) M G T; यन्नवक्ता Be U and the nibandhas. After this name M G T have a few names more : पदजाला (वादजाला), जद्वलीका, जालयो यादवक्ता ।

१२ ? Thus Be U, विद्वडा Pm, विद्वडा Sk Pn Rm, वद्वडा M G, वद्वडा T.

भौवनयः^१ सौवभ्रवयः^२ श्रौपदहनयः^३ श्रौदुम्भरिभारिष्टिकयः^{४,५}
 श्यामेयायैवेयाः शास्त्रावता^६ मयूराः सौमत्याश्चिन्नतन्तवो^७
 मनुतन्तवो^८ मान्तवो^९ ये चान्ये तन्तुशब्दा^{१०} वाभ्रव्याः^{११} कलापा^{१२}
 उत्तरय^{१३} इत्येते कुशिकाम्नेषां आर्ययः प्रवरो भवति ।

१ Thus M T, भौवनः G, नुवन्तयः Be U and the nibandhas.

२ ? Thus M G, सौवभ्रवयः T (Bu wholly corrupt), सौदुन्तयः Be U, सौदुन्तयाः Sk, सौदुन्तयः Rm, सौदुन्तयः Pn.

३ Thus (cp. Pān. IV. 1. 173) M G T Bu, उदपरि० Be U Pm, उदपरयो Sk Rm Pn.

४ ? Thus M G T, भाटयः Bu, भाटयोद्याः Be U, भाटयोद्याः Rm, भाटयोद्याः Sk Pn Pm.

५ Thus (and Hir also mentions them amongst the Viśvā-mitras) M G T Bu, शास्त्रावता Be U, शास्त्रावता Pm Pn, शास्त्रावतरा Rm Sk.

६ Thus conjecturally, चिन्नतन्तयः Be U and the nibandhas; चिन्नतन्तयः Bu, चिन्नतन्तया M G, चिन्नतयो T, to which answers more or less चेतन्तयो which now follows in G only; Be U add सततायना (साततायना, स्थाततायना, मयततायना the nibandhas).

७ Conjecturally, cp. the plural मनुवस्तन्तवः of the nibandhas; मनुतपाः Bu, मनुतयो T, मनुतपो M G; श्रुतमन्तवो Be U.

८ Thus Be U; and the nibandhas, मान्तपो M G T.

९ Conjecturally; यवान्तेन्दुशब्दा M, यवान्तेनशब्दा G, यवान्तेन्दुशब्दा T, यवान्तेन्दुशब्दाः Bu, यवान्तेनशब्दा Be U. All the nibandhas corrupt.

१० See Pān IV. 1. 106 वाभ्रव्यः कौशिकयेन् (Schol.).

११ Thus Rm, कालापा Be U Pn Sk, कालापा M G, कालापा T, कालापाः Bu.

१२ ? Thus Be U and the nibandhas, उत्तराद्ययः G, उत्तराद्ययः M, उत्तराद्ययः T, वागुमरयः Bu.

वैश्यामित्रं देवरातौदलेति होतो^१ दक्षवद्देवरातवदित्यामित्र-
वदित्यध्वर्युः^१ ॥ ३१ ॥

लोहिता दाण्डकयथाकवर्मायणा^२ अग्रायना^३ वाज्रा-
यना^४ मादाययः^५ कैतवायनयो^६ वाग्रय^७ इत्येते लोहितान्तेषां
आर्षेयः प्रवरो भवति^८ वैश्यामित्राष्टकं लौहितेति होता^९ ।
लोहितवदष्टकवदित्यामित्रवदित्यध्वर्युः^१ ॥ ३२ ॥

विश्यामित्रदेवश्रवसदेवतरमः अमृतकामकायनाः^{१०} काम-
कायनिनन्तेषां^{११} आर्षेयः प्रवरो भवति वैश्यामित्रं देवश्रवस
देवतरमेति होता^१ देवतरमवदेवश्रवसवदित्यामित्रवदित्य-
ध्वर्युः^{१०} ॥ ३३ ॥

१०

१ दक्षकय. Be U M Pn, ताण्डकय Bu, दडाकया. T, कुडवा. M.

२ Thus M; चाक्रवर्मायना G and the nibandhas, चार्कवर्मायना T, चाक्रायना Be U.

३ ! missing in Be U and the nibandhas, badly corrupted in the other copies. M. reads as given above and probably also Bu; अर्भान्तर्मायना G, रभरभायना T.

४ Thus Be U Pm; वाजायना Bu, वज्रायना M G T.

५ Only in M G T (the last - मादाययाः) ।

६ (cp. gana luktā). Only in M (कैतवाजायां) G (कैतवानयो) and T (कैतवायनायो) ।

७ Thus M G T, वग्रय Bu, वाग्रय Be U.

८ Thus T; यौनति. the other MSS.; १० कामकायनाः T M, कामकायः Bu, G om.; आमकायना Be U, आसका. the nibandhas.

९ Thus M G T Bu and Pm; कामकायना. Be U and the other nibandhas.

१० Thus all.

रौचकाश्चौदूहला^{१०} रेणवाश्च^१ तेषां आर्पयः प्रवरो
भवति^१ वैश्वामित्र रौचक^१ रेणवेति^१ होता^१ रेणुवद्रुचक-
वद्विश्वामित्रवदित्यध्वयुः^१ ॥ ३४ ॥

० कताः मैरिन्धाः करभा^१ वाजायनाः मांहितेयाः
१ कौकत्याः गैगिरेया औदुम्बरायणाः पिण्डघौवा नारायणा
नाराय्या^१ इत्येते कताक्षेपां आर्पयः प्रवरो भवति^१ वैश्व-
मित्र कात्यात्कौलेति होनात्कौलवत्कतवद्विश्वामित्रवदित्य-
ध्वयुः^१ ॥ ३५ ॥

धनंजयाः कारीषय आश्ववतास्तुलभ्याः^{१०११} मैत्रवायना

१ Thus G and the nibandhas (also the Census report, p. 120 :
raukṣak) रौचका० T M Be U, रौका का Bu.

२ Hopelessly corrupt • ओदूहला Be U, ओदूहला Rm Pm Pn,
ओदोहला M, ओदूहला G.

३ Thus G Be U, रैवण० T Bu M and the nibandhas

४ Thus G, रौचक० the other MSS.

५ रैवणेति MSS. exc. G Be U.

६ Thus (रैवणत्) Be U only, रैवणवत् or रैवणवत् the other MSS.;
instead of रचक० (thus my emendation) the MSS. have रौचकवत्
or रौचकवत् (उन्विण् M only).

७ The Katas and Dhanamjayas are missing in Be U, the
nibandhas differ wholly from the other MSS.

८ कारभा Bu.

९ नाराय्या M Bu (T corrupt).

१० आया० M Bu.

११ १ तुलभ्या M, ना-सुभ्यः Bu, ना० नासुभ्याः T, ओसा (न्या)दश्यास्तुलभ्याः G.

उंश्वाचा महाचा इत्येते धनंजयान्तेषां श्रार्पयः प्रवरो भवति^१ वैशामित्र माधुच्छन्दस धानंजयेति होता^१ धनजय-
वन्माधुच्छन्दोवद्विश्वामित्रवदित्यध्वयुः^१ ॥ ३६ ॥

अजानां^१ श्रार्पयः प्रवरो भवति^१ वैशामित्र माधुच्छन्द-
माजेति होता^१जवन्माधुच्छन्दोवद्विश्वामित्रवदित्यध्वयुः^१ ॥ ३७ ॥

अघमर्षणाः^१ कुशिकास्तेषां^१ श्रार्पयः प्रवरो भवति^१
वैशामित्राघमर्षण कौशिकेति होता^१ कुशिकवदघमर्षणव-
द्विश्वामित्रवदित्यध्वयुः^१ ॥ ३८ ॥

इन्द्रकौशिकास्तेषां श्रार्पयः प्रवरो भवति^१ वैशामित्रेन्द्र
कौशिकेति होता^१ कुशिकवदिन्द्रवद्विश्वामित्रवदित्यध्वयुः^१ ॥
३९ ॥

पूरणा वारिधापयन्तास्तेषां^१ श्रार्पयः प्रवरो भवति^१
वैशामित्र पौरणेति होता^१ पूरणवद्विश्वामित्रवदित्यध्वयुः^१
॥ ४० ॥ यष्टः ॥

कम्पपान्याख्यास्थामः^१ कम्पपाश्यागरयो^१ मठरा ऐति- १५

१ Thus Be U only, अजानजाना T G, अजानजाना M, अजायना Bu.

२ Thus Be U, 'पंश' कौशि० T Bu, 'पंश'कौशि० M G

३ Thus all the mbandhas; पूरणा पारिधापयन्त० Be U, 'प्राः पारिधापयन्त० G, 'प्राः पारिधावन्त० M, 'प्राः पारिधावन्त० T.

४ Only T adds विश्वामित्राणां मर्षणां विवाहः (sic)

५ MSS. exc. Be U G, काय० ।

६ Thus M G T Bu, 'पाटनिरयो Be U, कम्पपाश्यागिरयो Pm, 'पा श्यागिरयो the other mbandhas.

गायना आभृत्या^१ वैशिषा धूसा^२ धूसायणा धौम्या^३ धाम्या-
यणा^४ औद्वजिरायायणा^५ वैम्वक्यः^६ प्रावाहायां^७ वृद्धोमाः^८
काग्रातपा^९ आपास्वानिका^{१०} मौषोतकिम्हागमयो^{११,१२} माप-

१ ? Thus Be U Pm आभृत्या Pn, आभृत्या Sk Rm, आभृत्या M G T, आभृत्या Bu

२ Thus Be U and the nibandhas, धूसा M G Bu, धूसा T.

३ Thus (in accordance with Hir. . एवमविकृतो धौम्याभिप्रेणमाठरा-
णाम्,) corrected; धौम्या Be U and the nibandhas, धौमा M Bu,
धौम्या T, धौम्यार्थोमा G

४ Corrected, धाम्यायणा Be, धाम्यायणा Pm Pn, धाम्यायणा U, धौम्या-
यणा M, धौम्यायणा T, धौम्यायणा Bu, धौम्यायणा G (cp gāṇa ābhūtā).

५ Corrected (cp gāṇa pūlādī). औद्वज्ररायायणा M G T, औद्व-
प्रकरा आपायायणा Bu औद्वज्रा अराया Be U औद्वज्रायेया Pm, औद्वज्रा-
राया Rm, सवद्वज्राया Sk (औद्वज्जो Kāty औद्वज्जो Mānavasūtra).

६ Thus corrected acc to Pat on Pān IV. 1 97; वैम्वक्या Pn,
वैम्वक्य Rm, वैम्वक्य M G T, वैम्वक्य Bu, वैम्वक्य Be U, वैम्वक्य Pm.

७ Thus M T, प्रावाह्या Bu, प्रावाहा G, प्रावाया Be U Pn, प्रावायो Rm,
प्रावाया Pm

८ Thus Be U and the nibandhas, वृद्धोम्य G Bu, वृद्धोम्य M,
वृद्धोम्य T

९ १ (viz काग्री आतापा ?) काग्रातया M G, काग्रातया T, काग्रातया
Bu,—आतया (without काग्री) Be U and the nibandhas.

१० ? Thus M G, आपास्वानिका T, आपास्वानि Bu (but cp. the
following), याचस्वनि का U, याचस्वनि का Be, पाद्यापनिका Rm Pn, पाच-
यनिका Pm

११ ? Thus M G, काठमोष्टि Bu, T, om.; मेषानिका Be U, मेषानि-
कयो Rm Pn, मेषानिका Pm (मौषिकिष्टि Kāty., मौषिकिये Mān., मोषकरिनि
Laug.). After this name Be U add माघमयो and M T नाम ।

१२ ? Thus T, बाहसुयो M, बाहसयो G, बाहसय Bu; माघमयो Be U,
माघमयो Rm Pn, माघमयो Pm.

मरावयः^१ मौधवयः^२ मायस्या^३ आसुरायणा^४ आगव्याः^५
 मौनद्या^६ श्रौतकेष्वयो वार्धक्य^७ श्रौपत्या^८ लाङ्गणयः^९ क्रोष्टा^{१०}
 जीवतयः खार्दमायणा^{११} लोहितायना^{१२} मितकुम्भा^{१३} पिङ्गाक्ष्य
 श्रौडलयो^{१४} मारायणा — — —^{१५} वैकर्ण्यः^{१६} कौपीतकेया^{१७}

१ Thus M G T, मापरावरयः Bu; माधमरावरयः Be U Rm Pn.

२ ? Thus Be U; मौधवयः Pm, मौधवयः Rm, मौधवयः G, but these have been enumerated already amongst the Visvāmitras, p. 445. 1, if our constitution of the text there is correct.

३ Thus Be U M G and the nibandhas; मायस्या T, ययमः Bu.

४ Thus Be U Pm Sk, *आगव्याः Rm, *आगव्याः M T Bu, *आगव्याः G.

५ Thus M G T; मौनद्याः Pn, मौनद्याः Bu, मौनयः Pn, मौनयः Rm Sk, मौनयाः Be U.

६ Thus Be U and the nibandhas; to this reading also points Bu (वार्धक्यः), वार्धक्यः M G T.

७ Thus M G Pm Sk Pn, श्रौपत्या Rm, श्रौपत्या Be U, श्रौपत्या T, श्रौपत्याः Bu.

८ Thus in accordance with the texts of the Mān. and of Kāty.; लाङ्गणया Be U and the nibandhas, लङ्गणा the other MSS.

९ ? Thus M G T Bu; क्रोष्टो Rm Pn, क्रोष्ट Be U, क्रोष्टा Pm, क्रोष्टका Sk.

१० Thus M Bu T, खार्दुः G; खार्दायणा Be U Pm, खार्दायिषो Pn, खार्दायणा Rm, खार्दायणाः Sk.

११ ? रोहिः Be U and the nibandhas.

१२ मित्रः M G.

१३ ? Thus Be U Sk श्रौडलयः Pm, श्रौडलयो Rm Pn, श्रौडलयो T G (M only श्रौ—यो), श्रौडलयनः Bu.

१४ Utterly doubtful; ययय Be U, ययय Pm, यययो Rm Pn, यययो Sk, यय य M G, Bu is useless and T has a blank of three akṣaras.

१५ cp. Pāṇ IV. 1. 124 (काण्डे) ।

धूमस्तक्षणयः^१ सुरा गौरिवायणा^२ विमत्स्या^३ आग्निगर्मायणा^४
 श्रौक्यायनाः^५ कान्वरोदरयो देवयाता वेदो^६ऽम्बा वेस्तया^७
 महाचक्रेयाः पैठीनगा^८ पानस्या^९ विपमणा दाद्यायणयो^{१०}
 भालन्दनाः शाङ्खमित्रेया^{११} हरित्याः^{१२} पाञ्चाला^{१३} जारमाण्यो^{१४}
 १५ वर्षगाणिः^{१६} सौविश्रवसो^{१७} वैगंपायनाः स्त्रैरक्तिः कालग्रय^{१८}

१ Thus M G T; •स्तक्षण Bu, धूमस्तवायनय Be U, धूमस्तवायणः Pm
 Pn Sk, धूमस्तवायणा Rm

२ Thus T only, गौरिवायना M G and all the nibandhas; गौरि-
 वापायन Be U.

३ This and the next seven (?) names in M G T Bu only.

४ Also in the Kātyāyana Laugākṣi texts

५ श्रौक्यायना M

६ Thus M G only, T om this and the following names up
 to भालन्दना, Bu बोदरवा लेला ।

७ •म्बा Be U and the nibandhas

८ ? Thus Be U and the nibandhas, पानदा M G, पानसः Bu.

९ Thus Sk only, दाद्यायणयो Be U, दाद्यायणयो Pm, दाद्यमाययो
 M G Bu Pn Rm

१० Thus Be U Pn Rm Pm, शङ्ख• Sk, शाङ्खमित्रेयो M G T,
 शाङ्खा मित्रेया Bu

११ Thus Be U and the nibandhas, हरित्या M T Bu, हरिण्या G

१२ In M G T Bu only

१३ Conjecturally (cp gaṇa garyādi); जारमाण्यो T, जारमात्यो Be
 U Pm, जारमत्या Pn, जा मात्या Sk, जामात्या Rm, जारमाण्यो M,
 राजमाण्यो, बारकाणा Bu

१४ ? Thus M G T, रमाणि Be U Pn, रमाण्यो Pn, रमण्यः Sk Rm.

१५ Thus M G T, श्रीरि• Bu; सान्विद्य• Be U and the nibandhas.

१६ ? Thus M G T, जालग्रय Bu; कालग्रय Be U, Pn Sk Rm
 कालग्रय Pm.

शौक्लायणिमार्ज्जायनाः^१ कांसायना^२ दैवो होता^३ गृचयः
खरेभा आयस्सूषा भागुरयः पाथिकायां^४ गौमायना^५ क्षिरण्य-
पापा^६ आयिदेविस्तयासूर्या^७ सुमला^८ आयित्रेष्वा उत्तर-
तोगण्डमाना^९ मन्त्रिता^{१०} वैकर्ण्य^{११} मूलविन्दव^{१२} इत्येते

१ ? Thus M G, शौक्लायनि. T, शौक्लायणि. Bu; उक्लायनि. Be U, उक्लायनि Pn, उक्लायनयो the other nibandhas.

२ ? Thus M G T, Bu, मार्ज्जायना. Be U. मार्ज्जला. the nibandhas.

३ ? Thus M G T, कांसायना. Be U Pm, कांसायना Rm Pn Sk.

४ ? Thus Pm; दैवो होता. M G T, दैवो होता. Bu, दैवो होता. Be U, दैवो होता. the other nibandhas.

५ Thus (and cp gana *karvādi*) M G T, पाथिक्य Pm, पाथिक्यो Be U, पाथिक्या Rm Sk Pn.

६ Thus corrected (cp gana *akṣādi*); गौमायना. Be U and the nibandhas (some गौमयना); गौमयास्ता G, गौमयता M, गौमया. T, गौमयाना. Bu.

७ ? Thus M G Bu (T om. this and the following); क्षिरण्य-
वाया. Sk Rm Pm, क्षिरण्यव. Pn, क्षिरण्यवा. Be U.

८ Conjecturally; आयिदेवि. or .वी. the MSS. and Pm, आययो देवयो the other nibandhas.

९ ? .यासूर्या M G Bu, .यासीर्वा. Be U, .यासीया Pm; मौर्षा (without नद्या) the other nibandhas.

१० cp. gana *gargādi*.

११ Doubtful. I have accepted the reading of M G. उत्तरतो-
गमना. Bu, उत्तरतोगमेषुदस्ता. Be U, उत्तरतोगमेषुदस्ता Pm, उत्तरतो-
गमेषु Pn, उदली Rm Sk.

१२ Thus (cp. gana *lanvādi*) the nibandhas; आयविता. Be U, मन्त्रवतः. Bu, मन्त्रवतः. G M.

१३ Thus Be U and the nibandhas; वैकर्ण्यः the other MSS (cp. p. 450. 4).

१४ Thus Be U and the nibandhas; मूल. M G Bu.

निधुवाः^१ कशपास्तेषां^२ श्राप्यः प्रवरो भवति^३ काशपावत्सार
नैधुवेति होता^४ निधुवदवत्सारवत्कशपवदित्यध्वर्युः^५ ॥ ४१ ॥

रेभाणां^६ श्राप्यः प्रवरो भवति^७ काशपावत्सार रेभेति^८
होता^९, रेभवदवत्सार-त्कशपवदित्यध्वर्युः^{१०} ॥ ४२ ॥

१ शण्डिलाः कौहडाः^३ पावकाः^४ पार्यका^५ श्रौदमेघाः
सौदानवः सावचमः कारेयाः^७ कौकुण्डेया^८ ऐषिकयो^९ महो-
दकयः^{१०} कौशयो^{११} कामगयो^{१२} मौञ्जायना^{१३} जाणवत्साः^{१४}

१ Thus Be U, निधुवः the other MSS.

२ काशः all but Pm

३ Thus Be U Pm only; with क instead of म the others.

४ कौहडाः M, कौहडाः Be U, कौहडाः (or डा) the others.

५ Thus G M T Rm; पावकाः Pm, पायका Be U Pn, पापकाः Sk.

६ Thus M T Bu, पार्यका G, पायिका Be U, वायिका Pm, वापिका
Pn Rm, तयिका Sk

७ Thus Be U and the nibandhas, कारेयः M G T; Bu om.

८ Thus T G Bu, कौकुण्डेयाः M कौकटकयः Pm, कौकटकयः Be U Rm
Pn Sk

९ ? Thus M G, ऐषिकय T, दैषीकय Bu, नैविमादकयो Pm Pn,
नैविमादयो Sk, नैविमादवय Rm, नैविमादस्तकयो Be U.

१० Thus Be U M and the nibandhas, महोदयः T महोदयः Bu,
महोदका G, but M G Bu ms. before this name one more: महोदयो
or महाकायो ।

११ Thus M T, कौशयो G, कौशेयः Bu; कौशयो or कौशयो Be U and
the nibandhas.

१२ In M G T only.

१३ मौञ्जाः Be U Sk Pm, माञ्जयनाः Rm.

१४ ? Thus M G T, राणः Bu; जाणवत्साः Be U, जाणवत्साः Pm,
भाणवत्साः Sk Pn, भाणवत्साः Rm.

सार्धमायना^१ गात्रायना वात्सभालयो^२ गोभिला^३ वैदायना^४
 वात्स्यायना^५ वाह्यायनयो^६ वह्मदरयो^७ भागुरिः^८ गार्दभीमुखा^९
 क्षिरश्वनाऊस्तेदेहा^{१०} गोमूत्रा वार्कखण्डा^{११} जानन्तरिर्जालन्ध-
 रिर्धन्तरित्येते^{१२, १३} ग्रण्डिलार्क्षिणां आर्षेयः प्रवरो भवति ।
 काश्यपावत्सारं ग्राण्डिलेति होता काश्यपावत्सारं देवलेति ।

१ ? सर्वमानया Be U, सार्धमायना Rm Pn, सार्धमानय Pm, सार्धमायना Sk, सार्धमायना M G T, खाद. Bu.

२ ? वात्सभालयो Be U, *भालयो the nibandhas, वत्सभालयो M G, वात्सभालयो Bu, वत्सभालयो T.

३ Thus (as Kāty., Mān.) Be U and the nibandhas; गोवि (or वि)दा the others

४ वेदा. Be U and the nibandhas; वैला. M G Bu, वैला. T (वेदायना Kāty., Mān, वैदानव Laug.)

५ Thus Be U and the nibandhas; वात्स्यायना G, वात्सानया Bu; T M om

६ Found in M T G only (वा. G).

७ ? Thus Be U and the nibandhas, महोदकयो the other four MSS.

= Plural Be U, singular, the other four and Pm

८ Emended hesitatingly in accordance with Mān. Laug. and Kāty (Verz. d. Berl. HSS I. p. 58, l. 12 from bottom); गार्दभीमुखा M T, गार्दभीमुखा G, गार्दभीमुखा Bu, गार्दभीमुखा Be U and the nibandhas

९ Instead of वैदेहा Be U and the nibandhas वैदेहा or वैदेहा ।

१० ? Hesitatingly emended (cp. Gobh. gṛhs. III. 10. 8 and हृक्षयय of Laug.); वाक्खण्डा M G T, वाक्खण्डा Bu, वाक्खण्डा Be U and the nibandhas

११ ? Thus M G T; जानति Bu, जानति Pm, जानति Pn Rm Sk, जानति Be U.

१२ Thus Be U Pm Pn, जानन्तरि the other four.

वा काश्यपावत्सारासितेति वा गण्डित्तामित दैवलेति वा
गण्डितवदवत्सारवत्कश्यपवदित्यध्वर्युर्देवलवदवत्सारवत्कश्यपव-
दिति वासितवदवत्सारवत्कश्यपवदिति वा देवलवदवत्सार-
वच्छण्डिलवदिति वा^१ ॥ ४३ ॥

लौकाक्षयो^१ दार्भायणा मैत्रवादिर्वेदेष्टाः^२ कालेयाः^३
कापुटिस्तथा कलयः^४ काश्रमपाचयस्य^५ भालकायनिर्नित्यर-
भोविरोदकिः^६ कौनामिः^७ भौतयः^८ भैतकिः^९ मांभरिरा-

१ Thus (cp *gana kṛtakauṣapādi*) M G T Bu, लौगाक्षयो Be U and the nibandhas

२ ? Thus Be U and the nibandhas; मैत्रवाङ् the other MSS.

३ ? Thus M G T, वैभव Bu, वेहर्ल Be U, all the nib are corrupt After this name M adds वादिष्टे, G, वादिष्ट T, वादिष्टेः ।

४ Thus (कालेयाः) G Rm Sk Pn, कालेय M T, काल्य Bu, कलेपि Be U

५ Wholly doubtful; तयाकलय Be U Pm without तया the other nibandhas; तयाचय M G T, तयाचय Bu

६ ? Thus M G T, कांशपाय Bu, काशय पाचय Be U, कशपाचय Pm, कशपाचा Rm Sk, काशपाचा Pn.

७ ? Thus Be U and Pm, पाण्डुका M G, पाण्डुका T, भाण्डुका Bu.

८ Utterly doubtful. Be U read as given in the text; भनित्यमन्त्राविरोदकिः M T, भदालकि G; भनित्यमन्त्राविरोधकि Pm, नित्यारातादय भोदकय Sk, नित्याराचा च भोदकय Pn. Probably the last name is भोदकिः (cp *gana bāhvūdi*).

९ Thus (cp. *gana bāhvūdi*) M Pm, कौनामिक G, कौनामि Be U, कौनामय Sk Bm Pn

१० Thus Be U Pn Rm, भौलय Pm, भौनभय Sk, भैतय M, भैतय T; G om.

११ Partially emended with hesitation; भैतकि मांभरिरानिष्टिष्टेपिकि. M T G (the last only भैतिष्टि), भौतकिष्टिरभौतिष्टिष्टेपिकि Be U, भौति-
किष्टिभैरोनिष्टिष्टेपिकि Pm, भौतिकपौष्टिमेराः निद्रयः शेषिकय Sk.

निष्टिरेपिकिः^१ मौसुकिश्चैरन्दिः^२ पशुमियोन्नपला^३ यौष-
 कालकिलोकाद्यो^४ यौषपालाजपाला^५ इत्येते लोकाद्यो^६
 ऽर्चवसिष्ठा नमं काग्रपाक्षेपां आर्षेयः प्रवरो भवति^७ काग्र
 पावत्सार वासिष्ठेति होता काग्रपावत्सारामितेति वा^८
 वसिष्ठवद्वत्सारवत्काग्रपवदित्यध्वर्युरमितवद्वत्सारवत्काग्रपव-
 दिति^९ वैतेषामेवाविवाहः^{१०} ॥ ४४ ॥ सप्तमः ॥

१ Partially emended with hesitation; घैतिकि सोमरितानिष्टिरेपिकि
 M T G (the last only 'घैतिकि'), मौत्किष्टिरभोनिष्टिरेपिकि Be, U सोनि-
 क्षिष्ठिभोनिष्टिरेपिकि Pm, सोनिकषोष्ठिमेराः निष्ठय ऐविकयः Sk.

२ Thus Be U Pm, सोसुषियः Rm, सोसुनिकयः Sk, सोसुनिकः Pm,
 सोषरिः M, सोभरिः G T.

३ ? Thus Be U, सैरप्रयः Sk Rm, सैरिप्रयः Pn, सैरिद्रः M, सैरिद्रः G,
 सैरिद्रः T, चरदि Pm.

४ I have accepted the reading of G, which is, however,
 highly doubtful; पशुमियोन्नपलाययौषकालकिलो M, and thus also T
 (only यौषलाय instead of यौषपलाय); यौषपायोषकालकिलो Be U,
 यौषपायोषकालकिलो Sk, यौषपयः कालकयः Rm, यौषपायोषकालकिलो Pm.

५ लोकाद्यो M G T and with क here also Be U (लोकाद्यो),
 लोकाद्यो Pm.

६ Thus again G M, यौषपायाः T, राजपालयः Bu, वाचयाजया Be
 U Pm.

७ Instead of अमित and अमितवत् Be U; काग्रप and काग्रपवत्,
 rightly !

वसिष्ठानेकार्पेयान्यास्यास्यामो^१ वैकलिर्वाराटकिः^२
 माखला^३ गौरिश्रवसा^४ आश्वलायनाः कापिष्ठाः^५ गौचिदृचा
 वैयाघ्रपदा^६ वाद्यकायनिवांटया^७ जादूकर्णा^८ श्रौडुलोमिः^९
 कौभोजिः कौलायनाः सुन्दरहरिताः^{१०} काण्डेविद्धिः^{११} मौधव-

१ वसिष्ठा. MSS. exc. Be U.

२ ? Thus M T Bu, वैतरकि. Be U, वैतलकि. Pm, वैतालकवयो (cp. वैतालकि of the Visṇupurāṇa ?) G Rm Pn Sk.

३ Thus (cp. gāṇa gāhādī) M T, वाटालकिः Bu, वाटारकिः Be U, वाडरकिः Pm, रकयः G Rm Pn, करकवय Sk.

४ ? Thus Be U Pn, सावत्याः Sk, सरवला Rm, साखला M G, सायवा Bu, सादला T.

५ Thus the nibandhas, वस the MSS

६ Thus the MSS. and Pm, कपिष्ठ(or ट)ला the other nibandhas.

७ Thus emended; व्याघ्रपदा Be U, व्यादो Pm, व्यादा Pn Rm Sk, व्याघ्रपादयो M G T Bu

८ वा. all (cp. gāṇa tākādi)

९ ? Thus M G T. Instead of this single name all the other sources present two: श्रौडवना श्रौडवना Be U (and precisely so Laugākṣī), नायनेनीयत्या Pm, नायनयो नवात्याः Sk Rm, नायनयोनायात्या Pn.

१० Thus Pn, श्रुकर्णा M T G Bu, श्रुकर्णा Be U and the nibandhas.

११ Thus (cp. Pān. IV. 1. 85, Vārtt. 8, Schol.) G T Bu (only मः), श्रौडोमिः M; the other MSS. and all the nibandhas corrupt.

१२ Thus Be U, सुन्दररितः Pm, सुन्दररितः M G T Bu, सुदाहारितः Pn, सुवाहारितः Sk, सुवाहाहारिताः Rm.

१३ Thus (as also Mān., Kāty.) corrected; कण्डिदकिः Be U Pm, काण्डेविद्धिः T G M.

मायना^१ आश्रमायना लौमायत्याः^२ सूत्याः कार्पिताः^३
 पार्ष्णकायनाश्रौडकायनाः^४ पार्ष्णवल्का^५ देवना^६ गौरयाः^७
 आविद्यायना^८ वाहकय^९ आविचितयो^{१०} श्रयाजयाः^{११} पूति-
 मायाः सप्तवेला^{१२} वामिष्ठा^{१३} इत्येते वामिष्ठान्नपानेकार्पयः
 प्रवरो भवति वामिष्ठेति होता^१ वामिष्ठवदित्यध्वर्युः^१ ॥ ४५ ॥^१

१ Thus G, शोषवसायना Pm, शोषवत्सायना Rm Sk, शोषवत्सायना Pn, शोष. T, (•इदि)शपवत्सायना Re U.

२ Hesitatingly emended (cp. *gāpa kunjāvēdi*), लोमत्याः Be U Pm Bu, लोमदत्याः M T G, लोमायत्याः Sk, Pn, लोमायना Rm.

३ ? Thus (or कार्पिता) Be U and the nibandhas; पारिरविना G. कारिरिष्यचिता M, कारीष्य चिता T, कारयत्य Bu.

४ पार्ष्. Be U Pm, पार्ष्विका the other nibandhas.

५ In M G T Bu only

६ Thus the nibandhas; पार्ष्णवल्को M G Bu, परिष्वल्को T, पर्व-
 वल्को Be U, पार्ष्वल्को Pm

७, ८ ? Thus the nibandhas; देवगौरयाः Be U, देवाकोदिया M G, देवाकोदीया T, देवतकायना Bu.

९ Thus (as also Kāty.) M G T Bu; श्रयाजयना Pm, श्रयविद्या-
 यना Be U, श्रयायना Sk Pn. After this name M G T Bu have
 again मुददर्शित ।

१० Only in Be U G and the nibandhas (वाहकाया G).

११ Thus M T G, आवि. Bu, आविकितयो the others.

१२ १ श्रयाजयाः Be U, श्रयाजय M G T, श्रयापादय Bu, श्रयाया (or पा)-
 जया the nibandhas.

१३ Thus M G T, सप्तवेला Bu, सप्तवेला Pm, सप्तवली Pn, सप्तवेला Be U, सप्तवेला Sk, सप्तवेला Rm.

१४ Thus M G T Bu (the last वसि.) and Pn, missing in the
 other nibandhas; वामिष्ठा Be U. इतिव्याहार Pm

कुण्डिना शौचायना^१ गुग्गुलिरौपवस्तिर्वैकर्णयो^२-
 ऽसरथा^३ वाहवः^४ क्रौञ्चोक्ताः^५ मामङ्गलिनः^६ कापटवः^७
 पैठका^८ नवगामा^९ चिरणाचायणाः^{१०} पैप्पलादयो भाचिर्माथ्य-
 दिनाः^{११} गान्धिः शौपतिधिरित्येते^{१२} कुण्डिनास्तेषां चार्धयः

१ शौचायना G only.

२ Thus T, गुग्गुलुः Bu, गुग्गुला G, गुग्गुलयो Be U and the nibandhas exc. Pm, which, reading 'गुग्गुलि', points to the sing

३ Thus hesitatingly emended after the Mānava text; शौप-
 थ्यिः M G, शौपथ्यिः T, शौथ्यः Be U Rm, चय्यः Pm, यत्रा Pn.

४ Thus (and cp Schol. on Pān. IV, 1. 124: वैकर्ण्यः कापटयेत् ।
 वैकर्ण्यः) Be U Pn, वैकर्ण्य Rm; Sk Pm om. The names follow-
 ing after this name I am unable to restore; in Be U we read
 one only - आविष्ठा (or छ)दय (आविष्ठादये Pm), in M G भिन्दव आविष्ठा
 (or छा)वदरो, in T हृदभिन्दव आविष्ठावदरो, in Bu भिन्दव विल्ववदरः, in
 Rm. शौपवस्त्रा, in Pn, शौयस्त्रा ।

५ श्रथा Be U and the nibandhas, श्रथ the other MSS.

६ Thus M G T Bu and all the nibandhas, वाहवयः Be U.

७ ? Thus Be U, क्रौञ्चोक्त Pm, क्रौञ्चोक्ताः the other nibandhas,
 क्रौञ्चोक्ता M G, क्रौञ्चोक्ता T, क्रौञ्चोक्ता Bu

८ ? Thus M G T Bu, मामङ्गलिना Be U, मामङ्गलिनः Pm, मामङ्गलिनः
 the other nibandhas

९ Thus Be U M and the nibandhas; कापट Bu, कापटवः G T.

१० Thus (cp gana śānti) G Be U, पैः the nibandhas, पठनो
 T, पैठया M, पैठः Bu.

११ श्रथ्या M T G.

१२ Thus (r. पैः ?) Be U and all the nibandhas, चिरणाचिः M G,
 चिरणाचाः T, श्रचः Bu.

१३ ? Thus M G T Bu, भाच्यचिः Be U Pm.

१४ श्रनिः M G T, श्रनः Bu, श्रन Be U Pm, श्रना the other niban-
 dhas.

१५ ? Thus M G T, शौपथ्य Bu, शौपथ्यः Be U, शौपथिः pm,
 शौपथ(or थ)चयः the other nibandhas.

सन्धायनयोः^१ गोपयः^२ काल्कयः^३ श्वातयातयः^४ ।

वाक्पिरेषां पञ्चम एते ऽदृष्टाः पराशराः ॥

भानुश्या वादरिचैव^५ काङ्गायनाः^६ कौकुशल्यः^७ ।

चैमितिरेषां^८ पञ्चम एते नोन्नाः पराशराः ॥

लृष्णाग्निनाः कापिशुभ्राः^९ श्वासायनयः^{१०} श्वेतयूपयः^{११} ।

पोष्करसादिरेषां^{१२} पञ्चम एते श्वेताः पराशराः ॥

१ Thus (r. सन्धा- १) T M G, सन्धायनः Bu, सन्धायनयो Be U Pm ; सन्धायन the Mānava text

२ Thus T Pn Rm, गोपयः Pm, गोपियाः Sk, गोपयः G M Bu, गोपनयः Be U.

३ ? Thus Bu ; काल्कयः G, कल्कयः M, काल्कयः T ; Be U and the nibandhas omit this name, काल्कय the Mānava text.

४ ? Thus M Bu, श्वाभ्या- G, श्वाभ्या- T ; श्वातयो Be U, श्वात (or न) यो Sk Rm Pm, श्वाभयो Pn.

५ वाजरी- Be U and the nibandhas.

६ Doubtful ; thus Be U M G, काङ्गायना Pm, काङ्गायनाः Rm, काङ्गायनाः T, काङ्गायाः Bu.

७ Equally doubtful, thus reads G, कौकुशल्य Bu, केकौकुशल्यः T, केकौकुशल्यः M, कौकुल्य Be U, कौकुल्यः Pm कौकुल्य Rm, (Kāty कोकुवादया, Laug. : कौकुवादयः) ।

८ Thus M G, चैमिति- T, चैमिति- Bu, चैमिति Be U, चैमये- Pm, चैमय Pn, चैमय Sk, चैमय Rm.

९ ? Thus M G, कापो शुभ्रा Bu, कापिशुभ्रः T ; पशिशुभ्राः Be U, का- (or क)पिशुभ्रा the nibandhas.

१० ? Thus Bu ; श्वासायनयः Be U Pm, श्वासायनय M, श्वासायना T, श्वासा- G, श्वासायनय Rm Sk.

११ श्वेतयूपय Be U only.

१२ पोष्कल- M T.

वाग्यायनयो^१ वार्ष्णेया^२ श्वासेयाः^३ श्रौतिभिः^४ सह ।

चौक्षिरेषां पञ्चम एते श्वाभाः पराग्रराः ॥

छणा^५ गौरा अरुणा नीलाः श्वेताः श्वाभा ये परा-
ग्ररास्तेषां^६ वार्ष्णेयः प्रवरो भवति^७ वामिष्ठ ग्राह्य पराग्रर्येति

होता^८ पराग्ररवच्छन्निवदमिष्ठवदित्यध्वर्युः^९ ॥ ४८ ॥ अष्टमः ॥

अगस्त्यौग्याख्यास्यामो^{१०} ऽगस्त्यो^{११} विशालाद्या^{१२} स्वाक्षा-
यना^{१३} श्रौपदनयः^{१४} कल्माषदण्डिधावर्णिर्लावर्णिर्लव्वावुदो^{१५}

१ Uncertain . वाग्यायनयो M G, पाग्यायनयो T, मा (भा)ग्यायनयो Be U
गार्ग्यायनयो Pm, गार्ग्यादयः the other nibandhas.

२ Thus M G T, तार्ष्णेयाः Rm, नार्ष्णेयाः Sk, वार्ष्णेयः Be U Pm

३ Thus (cp note 15 on p 460) Be U Pn, श्वातम्येयाः M G
श्वतमेया T.

४ १ श्रौतुभिः Be U, श्रौतिभिः M, श्रौतिभिः G, श्रौतिभिः T श्रौतुदयः (or
•दयः) Pn Sk Rm (Pm om)

५ Thus Be U and Bu (the last, however, omits, as do also M
G T, ३); in M G T this enumeration (छणा . . पराग्रराः) is given at
the end of the adhyāya, after the kandikā and adhyāya number

६ Thus Be U and the nibandhas; गच्छन्निवः गच्छन्निवः M G T,
चक्षिगच्छन्निवः Bu.

७ १ Thus Be U Pm Pn. (r. perhaps स्वाक्षायना), स्वाक्षा Rm,
स्वाक्षा Sk, स्वाक्षायना M G, स्वाक्षयना T, स्वाक्षायना Bu.

८ Thus Be U M G and the nibandhas; श्रौपदनयः Bu,
श्रौपदनया T.

९ Thus MSS. and op. the Laugākṣa text : कल्माषदण्डिना ।

१०-११ धावर्णिः found in MG T Bu only; for the following I
have adopted the reading of G; the last name only is uncertain;
•स्वावर्णिर्लव्वावुदो Be U, स्वावर्णयो (स्वावर्णा Pm) स्वावर्णयो the niban-
dhas, स्वावर्णिर्लव्वावुदो M, स्वावर्णिर्लव्वावुदो T, स्वावर्णिर्लव्वावुदः Bu.

वेरिण्यो^१ बुधुदोरदरयः^२ श्रैवपययः^३ ग्राह्यान्ता^४ मौञ्जकयः^५
पाण्डुद्वा^६ हारिणीवयो^७ रौहिण्या^८ मौसल्य^९ इत्येते ऽगस्त्य-
स्तेषां अर्षेयः प्रवरो भवत्यागस्त्य दाढ्युतैश्चवाहेति होतैश्च-
वाहवद्दद्युतिवदगस्त्यवदित्यध्वर्युः^{१०} ॥ ४८ ॥

सोमवाहानां^{११} अर्षेयः प्रवरो भवत्यागस्त्य दाढ्युतः^{१२}

१ Thus (and cp. वैरिणि of Kāty) G om, वैरण्यो the other sources.

२ ? Thus M G, बुधुदोरदरय Bu, बुधुदोरदरय T; बुधुदोरया Be U, बुधो Pm, बुदो Pn, सुदो Rm, सुदो Sk.

३ Thus (cp. श्रैवपया of Kāty.) all exe Be U (नैकप.) and Sk (श्रैवपयः) ।

४ ? Thus M G T Bu, ग्राह्यान्ता Be U Rm, ग्राह्यान्ता Pm, ग्राह्यान्ता Sk, ग्राह्यान्ता Pn.

५ Thus M Bu; मौञ्ज G, मौञ्ज T, मौञ्जकयः Be M, मौञ्जकयः Sk, Rm, मौञ्जकयः Pn, मौञ्जकयः Pm.

६ ? Thus M G, पाण्डुद्वा T, पयः पाण्डुद्वा Bu, पाण्डुद्वा Be U, पाण्डुद्वा Pm, पाण्डुद्वा Pn, पाण्डुद्वा Rm.

७ Thus M G T, रौहिण्या Bu Sk, रौहिण्या Be U Pm, रौहिण्या Rm Pn.

८ ? Thus M G Pn, रौहिण्या T, रौहिण्या Rm, रौहिण्या Bu, रौहिण्या Be U Pm.

९ Thus (and cp. gāṇa yargādi) Be U M G, मौञ्जकयः Bu.

१० Between k. 40 and 50 M G T Bu have one more : संध-
वाहानां अर्षेयः प्रवरो भवत्यागस्त्य दाढ्युतैश्चवाहेति होता स (or सः) भवाहवः etc.
Moreover in M G T the sequence is: *Sāmbharāṇa*, *Yajñavāha*,
Somavāha. It is highly probable that these *Sāmbharāṇas*,
who are neither mentioned in Pm, have originated ditto

सौमवाहेति^१ होता^१ सोमवाहवहृदच्युतिवदगस्तिवदित्यध्वयुः^१

॥ ५० ॥

यज्ञवाहानां आर्षेयः प्रवरो भवत्यागस्य दार्ढ्युत याज्ञ-
वाहेति^१ होता^१ यज्ञवाहवहृदच्युतिवदगस्तिवदित्यध्वयुः^१

॥ ५१ ॥ नवमः ॥

वचियाणां आर्षेयः प्रवरो भवति^१ मानवेष्ट^१ पौरुरवसेति
होता^१ पुरुरवोवदिडावन्मनुवदित्यध्वयुः^१ ॥ ५२ ॥

वैश्यानां आर्षेयः प्रवरो भवति^१ भासन्दन^१ वासप्र^१
माङ्गिलेति होता^१ मङ्गिलवदक्षप्रवद्वलन्दनवदित्यध्वयुः^१ ॥ ५३ ॥

नाराग्नमान्यास्यास्याम^२ आचेषवाध्यशवाधूस्तवमिष्ठ-
कलशुनकमंठनियस्कराजन्यवेग्ना^३ इत्येते नाराग्नमाः प्रकी-

graphically in the Somavahas as there must be 49 gotras, the last of which is that of the Yajñavāhas, cp Pm fol. 59, a :

वत्पादीनां यज्ञवाहानां नामंकोनपद्याग्रध्वयः etc

१ Thus Pn only, माम् = all the MSS.

२ Thus T Pn only, यज्ञ = the other MSS.

३ वैश Be U with ४ the others.

४ रक्षा Be U, रक्षा the others

५ Thus Be U, पासन्दन and पसन्दनङ् M G T.

६ Thus Be U, वासप्रमद and वासप्रमदङ् M G T.

७ See Bradh. X. 11 : 10, 11 (T S. IV. 1. 8).

८ Instead of 'मङ्गलियम्' Be U read मङ्गल्यम् and Pm मङ्गल्यम्.

तितास्तनूनपादितरेषां^१ चचियवैश्यानां^२ पुरोहितप्रवरो^३
 भवतीति विज्ञायते^४ मनुवदिति वा सर्वेषां गोवाणां^५
 मानथो हि प्रजा दति विज्ञायते^६ सगोत्रां गत्वा चान्द्रायणं
 चरेद्भूते^७ परिनिष्ठिते ब्राह्मणे न त्यजेन्मातृवद्भगिनीवद्भोगं^८
 न दूयति^९ कश्यप^{१०} इति विज्ञायते^{११} इयं मंनिपाते^{१२} विवाहः ।

१ Thus Be U Pm, *तास्तानूनपादीनन्येषां गोवाणाम् M G T.
 probably after Baudh. X 11, but an accus. would here be
 unaccountable.

२ Thus Be U Pm, उभयेषाम् M G T

३ M G T ins. (probably after Āśv. XII. 15 4) राज्ञी ।

४...४ Om. M G T, found in Be U and Pm (fol. 57. b), cp.
 T S. V. 1. 5 6

५ उपदिष्टेन (instead of चरेत्) M G T, कृयात् Pm (thus also
 Govindasvāmin on Baudh dhś. II. 1 38.

६ त्यजन्ते (instead of त्यजेत्) M G T.—भावनद्भगिनीवत् । विन्द्यादिति
 शेषः Govindasvāmin l.c.

७ Uncertain: thus read Be U Pm and Govindasvāmin l.c.;
 दुष्यत इति काश्यप M G T; perhaps, though, काश्यप in the better
 reading, cp. Schol. on Kāty. śrs. IV. 1. 2 and Pm fol. 59. a : स
 गर्भः सगोत्राणामुत्पन्नो ऽपि न दूयत्यगोत्रो ऽपि सन् कश्यपो भवतीति विज्ञायते ।

८ This sentence (up to विज्ञायते p. 467. 2.) is not given by Be
 U, neither is it found in the quotation of the last kṇḍikā given
 by Pm, but nevertheless in the discussion of this k., it is
 mentioned and commented upon by the author of the Pm; the
 text given above is that of Pm.

९ Thus Pm, माद्वि the three MSS.

सुदध्याय^१ वर्जयेद्बौधायनस्य तत्प्रमाणं हि कर्तव्यं^१ मानव्यो
हि प्रजा इति च विज्ञायते ।

गोत्राणां तु सद्स्वाणि प्रयुतान्यवुदानि च ।

जनपद्वाग्देवेषां प्रवरा अषिदर्शनात् ॥

विश्वामित्रो जमदग्निर्भरद्वाजो ऽथ भैरतमः ।

अचिर्वसिष्ठः कश्यप इत्येते सप्त अध्वयः ॥

तेषां^२ सप्तर्षीणामगस्त्वाष्टमानां^३ यदपत्यं तद्वोचमित्यु-
च्यते^४ न^५ भवत्ययाजनौयो यः प्रवरान्स्वान्वरांश्च^६ विजा-
नाति^७ मन्त्रो ब्राह्मणं वेद इत्याचक्षते^८ तस्मात्प्रवरज्ञाने
१० यन्नो^९ महाद्भिजैः कार्यः^{१०} आहुविवाह अन्विजो^{११} देवा^{१२}
स्तोत्रं^{१३} गोचमूलानि च^{१४} महाप्रवरे^{१५} संतिष्ठते^{१६} नित्यं पर्वणि-

१ विवाहसुदध्यायै Pm, M reads चाग्निपाताय वा देवास्त्वाय वर्जये, the whole passage is obscure to me.

२ Thus Be U, instead of तेषां सप्तर्षीणां T and Pm सप्तानां सप्तर्षीणां, M G om. these two words

३ Thus M G T Pm. In Be U this passage runs : भवत्ययाज-
नौयो यः प्रवरान्स्वान्वराः ।

४ विजा = Be U Pm. जानाति M G T

५ यत्तु M G T, read 'विज्ञाने, to obtain a śloka ?

६ Thus M T G, हृदयो Pm, आहुविवाहादिदृष्टिविधयो Be U.

७ Thus Be U Pm, न देवात् M G, देवाश्च T.

८ स्तोत्रं Be U.

९ Not found in Be U Pm.

१० Thus Be U Pm, महाप्रवरेषाः M G T.

११ Thus all, r. 'सुते ? But the whole passage is not clear to me. After संतिष्ठते Be U ind. य इदं विजानाति ।

एवंणि स्वाध्यायी^१ ब्रह्मलोके महीयते ब्रह्मलोके महीयत
इति^२ ॥ ५४ ॥ दशमः ॥

॥ इति प्रवरप्रश्नः ॥

१ । Thus M G T, स्वाध्याय Pm, स्वाध्याये निविष्टो Be U.

२ Be U om. इति । After इति M G T ins. इत्याह भगवन्स्वोपाध्यायः ।
but the repetition marks the end of the prāsna.

I. INDEX OF PROPER NAMES.

(a) NAMES OF SĀMANAS.

- अयेर्द्वन्द्वम् X. 49 : 50. 16.
 अरण्ये गेयानि सामानि XVI. 4 : 250. 3.
 इष्टा होषीयम् IX. 16 : 289. 6.
 उदत्तुमीयम् XVIII. 15 : 360. 6.
 अतुभ्यायज्ञायज्ञियम् X. 49 : 50. 18.
 कथरयतरम् XVIII. 7 : 349. 13.
 कालेयम् XVIII. 15 : 359. 15.
 नायवम् XIV. 25 : 196. 19.
 गौरिवीतम् XIV. 25 : 196. 18.
 जराकोषीयम् XVIII. 15 : 360. 4.
 नोषमम् XVIII. 15 : 359. 14.
 प्रजापतेर्द्वन्द्वम् X. 49 : 51. 1.
 इहत् II. 17 : 63. 4, X. 49 : 51. 1 and elsewhere
 मद्रम् XVI. 22 : 268. 4.
 भागम् XVI. 13 : 261. 17.
 यज्ञायज्ञियम् X. 59 : 61. 10, 11, XVI. 3 : 247. 13.
 यानम् XV. 28 : 232. 9.
 रयतरम् X. 49 : 50. 17, XIV. 4 : 157. 17 and elsewhere.
 रैवन्तम् XVIII. 15 : 359. 15.
 वाजिनाट् सान XI. 8 : 77. 1, 5.
 वामदेवम् II. 17 : 62. 4; X. 49 : 51. 1, XIV. 12 : 174. 8, XVIII.
 15 : 359. 12.
 वारवन्तोयम् X. 49 : 50. 17, XII. 18 : 114. 11.
 वायोद्वारम् IX. 16 : 289. 5.
 निकर्चम् XVI. 13 : 261. 17.
 वैश्वानसम् XVI. 24 : 270. 1.
 वैराजम् XVIII. 15 : 359. 11.
 वैष्णवम् XVIII. 15 : 359. 14.
 माक्षरम् XVIII. 15 : 359. 12.
 म्यैतम् II. 17 : 63. 5; IX. 16 : 289. 18; X. 49 : 50. 18.
 नायन्तोयम् XII. 18 : 114. 11.

भौद्विषम् XVIII. 15 : 360. 5.

द्विष्यन्निधनम् XVI. 24 : 270. 3.

द्विष्यन्निधनम् XVI. 24 : 270. 2.

(b) NAMES OF PEOPLES AND LOCALITIES.

शरह XVIII. 13 : 357. 6 (शरह XVIII. 44 : 397. 11, but here the reading is not wholly certain), also dhś. 1. 2. 14.

करम्हर XVIII. 13. 357. 6, ep. dhś. l.c. (where the MS. Haug has also कर० not कर०) and Āp. XXII. 6. 18. (a var. with कर०)

कलिह II. 3 : 40. 9, XVIII. 13. 357. 7.

काशिविदेह XVIII. 44 : 397. 10

कुरुपञ्चाल XVIII. 44 : 397. 10

कुरुपञ्चाल XVIII. 25 : 374. 8.

कान्धार XVIII. 13 : 357. 6; XVIII. 44 : 397. 11 (?).

पञ्चाल XVIII. 25 : 374. 9; XVIII. 38 : 389. 3.

महावर्ष II. 3 : 40. 7, ep. महावर्ष AV. V. 22. 4. 5 and Sat. Br.

Kāṇva text IV. 2. 3. 10 (कुरुमहावर्षः).

भूमवन् II. 3 : 40. 8; VI. 14 : 172. 2.

विदेह II. 3 : 40. 7

शफाल XVIII. 13 : 357. 9

भौद्वीर XVIII. 13 : 357. 5

शमन्य (?) II. 3 : 40. 7.

शार्दु (?) XVIII. 44 : 397. 11

कुनक्षेत्र XVIII. 45 : 399. 11, XVIII. 47 : 403. 12.

शोण्डव प्रख XVIII. 18 : 298. 6

प्राक्त प्रखण्ड XVI. 29 : 276. 5, XVI. 30 : 276. 14.

पिम्बवती (plur.) XVIII. 45 : 399. 11.

पिम्बवती XVIII. 49 : 407. 14.

पिम्बवती XVIII. 45 : 399. 11.

(c) RITUALISTIC AUTHORITIES

शार्दुनिवि V. 11. 4. 205. 4, XI. 2 : 66. 5; XIV. 15 : 180. 8; XX. 2 : 7. 2, etc.

शार्दु XXI. 21 : 108. 11, 12

शार्तभागीपुत्र XXI. 16 : 99. 9.

- श्रीपमन्यव XIII 1-119, 12 and *passim* in *Dvaidha* and *Karmānta*.
 श्रीपमन्यवोपुत्र *passim* in *prāśna* XX
 कात्य II. 15 : 57, 15; VII. 4 : 205, 4; XI. 2 : 66, 6; XX. 4 : 12,
 12; XX. 5 : 15, 13; XX. 16 : 35, 13; 36, 10.
 कोषपतन्त्रि XX. 13 : 30, 1.
 गौतम XXI. 3 : 74, 15; XXIII. 19 : 181, 2
 आयान् कात्यायन XXIII. 7 : 158, 5
 दक्षिणाकारा राधोत्तर. XX. 11 : 26, 1
 दार्धवास्त्य XX 10 : 23, 5; XXI. 20 : 107, 2; XXI. 22 : 109, 10;
 XXIII. 19 : 182, 8
 बोधायन VII 4 : 205, 3; XI. 2 : 66, 4; XIV. 15 : 180, 7 and
passim in *Dvaidha* and *Karmānta*
 मद्रुल XXIV 2 : 186, 3 name of an ācārya according to Venk.
 and according to स्क in the *Viv*, see मद्रुल in the *Index* of
 words
 मेचय XX 1 : 4, 3, XX. 24 : 53, 8
 मोद्गम्य XVI 13 : 261, 16 XVIII 2 : 344, 2, XX. 1 : 3, 13;
 XX 13 : 29, 14, etc
 राधोत्तर VII 4 : 205, 5, XX 1 : 4, 5, XX 5 : 14, 8 etc
 राधोत्तर plur XX 16 : 33, 8, XX 18 : 38, 12
 राधूलक XXIX 1 : 368, 3.
 शाक्तीक *passim* in *Dvaidha* and *Karmānta*

(d) PROPER NAMES OF MYTHICAL, LEGENDARY AND
 HISTORICAL PERSONS OUTSIDE THE PRAVARA-PRĀŚNA.¹

- अद्विरम् (plur) II 16 : 60, 6
 अवि XVI 28 : 274, 3
 अमावसु XVIII 44 : 397, 8, 11, son of Purūravas.
 आत्र्य (आज, आद्य ?) III 20 : 103, 7
 आवेद्य VIII. 6 : 241, 7, 10, 11; XV. 37 : 242, 3.
 आयु XVIII 44 : 397, 8, 9, son of Purūravas.
 आरुणि XVI. 27 : 273, 8
 उर्वशी XVIII. 44 : 396, 2
 उग्रनाः कात्य. XVIII. 46 : 402, 1 seq.

¹ The names of the serpents XVII 18 have been omitted.

- शत्रुघ्नः भाद्राश्विनः XVIII. 13 : 337. 8.
 शोषोदिति गौपलायनः वैषाखपक्षः XVIII. 26 : 374. 8, 17 : 375. 4.
 कानाथ बाधुयः XVIII. 41 : 392. 6 ; 393. 5.
 केशिन् XVII 54 : 334. 3.
 कशी दाम्ब्यः XVIII 26 : 374. 12 ; XVIII. 38 : 389. 1.
 कौत्त VI. 14 : 171. 10 ; VI. 15 : 172. 12 sqq.
 कौत्ताय याम्बः XVI. 27 : 273. 7
 क्वाष्टिक XVII 54 : 334. 3.
 कान्धर्वायणः बालेय आग्निवेशः XVIII. 26 : 374. 15.
 कोबाल XXIII. 13 : 170. 4.
 कलक XXIII. 13 : 169. 13
 जयन्ती XVIII 46 : 403. 2, a daughter of Indra (र, जयन्ता च).
 नैम्वः कण्वः XVIII. 45 : 401. 6
 पार्दिन् XVIII. 49 : 408. 5.
 पुच्छः श्रेष्ठः XVIII. 44 : 396. 1.
 पूर्वदिशि XVIII. 45 : 397. 13, an *apsaras*.
 प्रयोद्युग XXVIII. 12 : 364. 12. (proper name ?)
 वृषः मौष्यः XVIII. 28 : 374. 7
 भरत XII 9 99. 15 : XVI 32 : 278. 8 ; XXVI. 20 : 300. 10, 11.
 भार्गव XII 18 : 114. 11.
 अजु (plur.) II. 16 : 60. 6.
 मन्त्र वैवस्वत XVIII. 47 : 405. 1.
 मशक मर्गः XVI 27 : 273. 8.
 रोहिषेय लोहनि XVI. 27 : 273. 6
 वसिष्ठ (plur.) X. 11 : 11. 11 ; (sing.) XIV 20 : 157. 4 sqq. ; XVII.
 54 : 334. 2.
 बालेय II 3 : 36. 8, acc. to the Viv. (see Index of words) no
 proper name.
 बिबि शौर्मोनर XVIII 49 : 407. 9 sqq
 मन्त्रकृष्णः श्रेष्ठः XVIII. 48 : 405. 18.
 भार्गवेनि XVII. 54 : 334. 4.
 सुदेनजा XVIII. 13 : 338. 2.
 पुरयः श्रेष्ठः XVIII. 19 : 365. 19.
 न्यप्येवम् XVIII. 46 : 402. 4, a *gandharva*.
 शोदाय XVII. 54 : 334. 2.
 बालेय II. 3 : 36. 8, acc. to the Viv. (see Index of words) no
 proper name.

(c) PEOPLE NAMES IN THE PRAVANA-PRAŚNA.¹

- अरवि page 403. line 6, 101. 1.
 अरिस्त 431. 1, a *bharadvāja*
 अरिस्त 448. 6, a *visvāmītra*.
 अरिस्त 424. 4 seq.
 अरि 118. 4, 5, a *visvāmītra*.
 अरिस्त 435. 5, 6. son of *aṅgīras*.
 अरिस्त 117. 4. son of *kata*.
 अरि 439. 8, etc.; 467. 6
 अरिस्त 441. 2. a *kuśika visvāmītra*
 अरिस्त 421. 2, son of *rstiṣena*.
 अरिस्त 419. 6, son of *cyavana*
 अरिस्त 120. 1, a *vida bhṛgu*
 अरिस्त 139. 6, son of *aṅgīras*
 अरिस्त 136. 1, son of *aṅgīras*
 अरिस्त 425. 3, son of *angīras*
 अरिस्त 440. 4, an *atri*
 अरिस्त 441. 5, son of *atri*
 अरिस्त 120. 1, a *vida bhṛgu*
 अरिस्त 453. 2, 456. 5, son of *kaśyapa*
 अरिस्त 459. 2, a *kundina vaśiṣṭha*
 अरिस्त 146. 4, son of *visvāmītra*
 अरिस्त 155. 3, 156. 5, son of *avatsāra*
 अरिस्त 452. 3, a *nidhruva kaśyapa*
 अरिस्त 428. 6 a *bharadvāja*
 अरिस्त 151. 1, a *nidhruva kaśyapa*
 अरिस्त 437. 3, a *samkṛta bharadvāja*; 119. 2, a *nidhruva kaśyapa*
 अरिस्त 424. 4, an *ayāśya gotama*
 अरिस्त 440. 5; 465. 11 an *atri*.

¹ Those names only have been given, which are more or less certain: some of them, being wholly doubtful, have been omitted. To each name have been added the names of the gotra and sub-gotra, designed, for convenience's sake by the unchanged proper names; strictly spoken, I ought to have written e.g. not 'a garga,' 'a bhṛgu' but 'a gargya,' 'a bhārgava.'

- चावेयाय 431. 4, a bharadvāja, cp. gaṇa śāśvādi (चावेय भरद्वाज) on
 Pāṇ. IV. 1. 110.
 चानहि 441. 2, an atri
 चानोपाय 441. 2, an atri.
 चापल्य 431. 3, a bharadvāja.
 चापिग्रहि (•घालेय) 419. 2, a vatsa bhṛgu.
 चानरदम् 461. 3, son of indrapramada.
 चाभिजित 425. 5, a śāradvata gotama.
 चान्धि 420. 8, an ṛṣiṣeṇa bhṛgu.
 चायम्बू 452. 2, a śaṇḍila kaśyapa.
 चायाम् 424. 4, 425. 2, an ayāśya gotama.
 चारुवन्ति 431. 4, a bharadvāja.
 चारुय 418. 5, a vatsa bhṛgu; 420. 2 (f), a vāda bhṛgu.
 चार्ति 437. 3, a saṃkṛti bharadvāja.
 चार्तिपेय 415. 1; 420. 7, 421. 3 a bhṛgu.
 चालन्मायन 458. 1, a vasiṣṭha.
 चालवि (r. चालन्नि f, cp. gaṇa gaurādi) 443. 5, a kuśika viśvā-
 mitra.
 चालेयन 416. 6, a vatsa bhṛgu.
 चाविदिति 458. 3, a vasiṣṭha.
 चावित्रेय 452. 3, a nidhruva kaśyapa
 चायज्ञायन 457. 2, a vasiṣṭha.
 चायवत 447. 9, a dhanamjaya viśvāmitra
 चायुताय 450. 1, a nidhruva kaśyapa
 रत्ना 495. 7, daughter of manu.
 रत्नवत् 464. 3, son of dr̥ḍhaśyuta
 रत्नकौशिक 448. 9, a kuśika
 रत्नप्रभ 461. 3, son of vasiṣṭha
 रत्नलभ 431. 2, a bharadvāja
 रत्नानिधि 441. 4, an atri.
 रत्नमन 430. 1, a bharadvāja.
 रत्नय 426. 6, son of āṅgiras.
 रत्नमेतु 418. 4, a vatsa bhṛgu.
 रत्न 446. 1, son of devarāta.
 रत्न 428. 3, a bharadvāja.
 रत्नम् 460. 3, 461. 2 a vasiṣṭha
 रत्नय 430. 6, son of amahayya.

- उशनस (sic) 427. 4, son of gotama.
 उष्ट्राच 419. 3, a vatsa bhṛgu; 448. 1, a dhanamjaya viśvā-
 mitra.
 ऊरुद 428. 6 : a bharadvāja gotama.
 ऊर्जायन 426. 3, a kumaṇḍa.
 ऊर्व 419. 6, son of apnavāna.
 ऋतभाग 417. 4, a vatsa bhṛgu
 ऋग 438. 7, a mudgala bharadvāja.
 ऋग्याय 438. 7, id.
 ऋषभ 438. 7, a mudgala bharadvāja.
 ऋष्टिपेच 421. 2, son of apnavāna.
 रेतिगायन 417. 4, a bhṛgu; 439. 3, a kapi bharadvāja; 448.
 15, a nidhruva kaśyapa.
 रेपिकि (?) 456. 1, a lokāksi kaśyapa.
 शैक्यायन 451. 2, a nidhruva kaśyapa
 शोडलि 450. 4, id
 शोडुलोनि 457. 3, a vasiṣṭha
 शौद्रजायन 427. 5, a kāreṇupālī gotama
 शौद्रमेघ 453. 5, a śandila kaśyapa.
 शौद्रमेघि 430. 1, a bharadvāja
 शौद्रि 443. 5, a kuśika viśvāmitra
 शौद्रजि 449. 2, a nidhruva kaśyapa
 शौद्रम्बराय 447. 5, id.
 शौद्रम्बरि 445. 1, a kuśika viśvāmitra
 शौद्रादमानि 460. 5, an upamanyu vasiṣṭha
 शौद्रानुकि 440. 3, an atri.
 शौपमव (?) 460. 3, an upamanyu vasiṣṭha.
 शौपजिकि 418. 3, a vatsa bhṛgu.
 शौपददनि 445. 1, a kuśika viśvāmitra; 463. 7, an agastī.
 शौपविन्दु 425. 6, a śāradvata gotama.
 शौपसत्कटायन 433. 1, a garga bharadvāja.
 शौपसर्कटायन 435. 3, a kapva bharadvāja.
 शौपय 450. 2, a nidhruva kaśyapa
 शौपयि 428. 6, a bharadvāja.
 शौरि (०चि) 418. 3, a vatsa bhṛgu.
 शौरिनाभि (?) 442. 5, a mudgala atri.
 शौरनस 427. 1, 2, a gotama.

10 INDEX OF PROPER NAMES IN THE BAUDHĀYANASŪTRA.

- कचीवन् 426. 6, son of ucathya.
 कल 435. 3, 5; 465. 12, son of ajamidha.
 कन 447. 4, 6, son of viśvāmitra.
 कपि 439. 3, 5, a bharadvāja.
 कपिकेश 401. 2, an upamanyu vasiṣṭha.
 करभ 447. 4, a kata viśvāmitra.
 करशिखण्ड 439. 4, a bharadvāja.
 करेणुपाल 427. 8, son of gotama.
 कल्पाय 430. 1, a bharadvāja.
 कल्पादण्डि 463. 7, an agastī.
 काश्यप 448. 15, sqq.; 466. 5.
 काचाचि 424. 4, an ayāśya gotama.
 काठोरि 425. 1, id.
 काशयन 433. 1, a garga bharadvāja.
 काण्डेविदि 457. 4, a vasiṣṭha.
 काण्डरयि 420. 2, a vīḍa bhṛgu.
 काण्डु 459. 2, a kuṇḍina vasiṣṭha.
 कापिश्ल 460. 3, an upamanyu vasiṣṭha.
 कापिष्ठ 457. 2, a vasiṣṭha.
 कापुदि 455. 6, a lokākṣi kaśyapa.
 कामकायन 446. 7, a viśvāmitra.
 कामकायनिन् 446. 7, id.
 कामनक 444. 1, id.
 कामरोदरि 451. 2, a nidhruva kaśyapa.
 कामलोदरि (?) 418. 4, a vatsa bhṛgu.
 कां(का)बल्य 432. 1, a bharadvāja.
 कारिरीति 433. 3, a garga bharadvāja.
 कारी(रि)पायण 432. 1, a bharadvāja.
 कारीरि (कारिदि) 436. 2, a harita bharadvāja; 447. 9 a dhanau-
 jaya viśvāmitra.
 कारणि 425. 1, an ayāśya gotama.
 कारुपयि 431. 6, a bharadvāja.
 कारेणुपालि 427. 3, 6, a kareṇupāla gotama.
 कारेय 453. 6, a śaṇḍila kaśyapa.
 कामयायणि 440. 2, an atri.
 कालयि (?) 441. 2, id.
 कालाप (?) 445. 3, a kuśika viśvāmitra.

- कालिय 455. 5, a lokākṣi kaśyapa.
 कान्कि (?) 162. 1, an aruna-parāśara vasiṣṭha.
 काशकृत् 417. 4, a vatsa bhṛgu.
 कार्शोवाज 125. 1, an ayāśya gotama.
 काट्टेयि 426. 3, a kumaṇḍa gotama.
 काष्ठायन 418. 5, a vatsa bhṛgu; 462. 3, a nīla-parāśara vasiṣṭha.
 कीलाजि 425. 1, an ayāśya gotama.
 कुक्ष 431. 5, a bharadvāja.
 कुण्डिन 459. 1, a vasiṣṭha; 460. 2, a son of mītā-varuṇa (1).
 कुण्डोदराय 460. 6, an upamanyu vasiṣṭha.
 कुमण्ड 426. 6, son of gotama.
 कुम्भिक 443. 4; 445. 4, a viśvāmitra; 448. 6, son of aghamarṣana.
 कृष्णाजिन 462. 5, a nīla-parāśara vasiṣṭha.
 कृष्णात्रेय 440. 4, an atri.
 केतवायन 423. 1, a mitrayu bhṛgu.
 केतवायनि 446. 4, a lohita viśvāmitra.
 कीकाजि 431. 5, a bharadvāja.
 कीकृत्य 447. 5, a kata viśvāmitra.
 कीटिन्य 421. 7, a yaska bhṛgu.
 कील्य 435. 7, a harita bharadvāja.
 कीद्रेय 441. 2, an atri.
 कीनाभि 455. 7, a lokākṣi kaśyapa.
 कीवाद्य 424. 6, an ayāśya gotama.
 कीमोजि 457. 4, a vasiṣṭha.
 कीमण्ड 415. 3, 426. 3, 4, a gotama.
 कीमारवत्य 424. 5, an ayāśya gotama.
 कीमुदगभि 431. 4, a bharadvāja.
 कीमुदादि 161. 7, a gaura-parāśara vasiṣṭha.
 कीन्नायन 457. 4, a vasiṣṭha.
 कीमान्वेय 421. 7, a yaska bhṛgu.
 कीमिवायन 431. 1, a bharadvāja.
 कीधोनक्य 450. 1, a nidhruva kaśyapa.
 की(की)वृकि 132. 8, a garga bharadvāja.
 कीरुड 453. 5, a śaṇḍhila kaśyapa.
 कीशायन 430. 3, a vīda bhṛgu.
 कीदायन (?) 431. 4, a bharadvāja.
 काम्याय 428. 3, id.

12 INDEX OF PROPER NAMES IN THE BAUDHĀYANASŪTRA.

- चीरकरम् 425. 5, a śśradvanta gotama.
 चैमिति 462. 4, a nila-parāśara vasiṣṭha.
 खरेम 452. 2, a nidhruva kaśyapa.
 खत्वायनि 462. 1, an aruṇa-parāśara vasiṣṭha.
 खारणादि 429. 2, a bharadvāja.
 खारि(खार)पीवि 428. 6, a bharadvāja.
 खादंमायन 423. 7, a śunaka bhṛgu; 450. 3 (?), a nidhruva kaśyapa.
 मन्त्ररायण 432. 7, a garga bharadvāja
 मन्त्र 415. 4, a bharadvāja; 432. 7, sqq. son of śini.
 मन्विष्टिर 442. 3, an atri; 442. 4, son of arcanānas.
 माद्रायन 423. 8, a śunaka bhṛgu; 454. 1, a śaṇḍīla kaśyapa.
 माद्रैय 419. 1, a vatsa bhṛgu.
 माद्वंसद 423. 7, a śunaka bhṛgu.
 माद्वंसोमुख 454. 2, a śaṇḍīla kaśyapa.
 माविष्टिर 440. 4, an atri
 मुण्डलि 459. 1, a kuṇḍina vasiṣṭha.
 मुब 427. 2, an uśanas gotama.
 मृत्सुमद 424. 2, son of śunaka.
 मोतम 425. 3, son of ayāśya.
 मोषयन 441. 2, an atri.
 मोषालि 461. 6, a kṛṣṇa-parāśara vasiṣṭha.
 मोषि 462. 1, an aruṇa-parāśara vasiṣṭha.
 मोषिल 454. 1, a śaṇḍīla kaśyapa.
 मोषूत 454. 3, id.
 मोतम 425. 2, 467. 5.
 मोमायन 452. 2, a nidhruva kaśyapa.
 मोर 444. 2, a kuśika viśvāmitra.
 मोरात्रेय 440. 4, an atri.
 मोरात्रि 420. 8, an ṛtīṣeṇa bhṛgu.
 मोरिक्कि 442. 6, a mudgala atri.
 मोरिपीवि 440. 3, an atri.
 मोरिवायण 451. 1, a nidhruva kaśyapa.
 मोरिवीत 437. 5, son of samkṛti.
 मोरिचरुष 457. 2, a vasiṣṭha.
 पात्रायण 420. 7, an ṛtīṣeṇa bhṛgu.
 पाकृतमोष 446. 3, a lohita viśvāmitra

- चान्द्रमस 419. 1, a vatsa bṛgu.
 चान्द्रायण 420. 7, an ṛṣiṣeṇa bṛgu; 437. 3, a saṃkṛti bharadvāja.
 चान्द्रायण 437. 2, a saṃkṛti bharadvāja.
 चिकित 444. 1, a kuśika viśvāmitra.
 चित्रतनु (?) 445. 2, id.
 चित्रसेन 421. 7, a yaska bṛgu.
 चेलक 429. 1, a bharadvāja.
 चैवेय 445. 2, a kuśika viśvāmitra.
 घौच 423. 8, a śunaka bṛgu.
 चौडकायन 458. 2, a vasiṣṭha
 चौलि 463. 2, a śyāma-parāśara vasiṣṭha.
 चवन 419. 6, son of bṛgu
 चामरि (?) 448. 15, a nidhruva kaśyapa.
 चागल 440. 1, an atri.
 चागलि 439. 5, a kapi bharadvāja
 चामय 450. 1, a nidhruva kaśyapa
 चान्दोगि 439. 8, an atri.
 जमदग्नि 419. 6, 467. 5, son of ūrva
 जातुकर्ष 457. 3, a vasiṣṭha.
 जानायन 417. 4, a vatsa bṛgu
 जाबालि 444. 3, a kuśika viśvāmitra, 419. 2, a vatsa bṛgu.
 जामालायन (?) 420. 3, a vīda bṛgu
 जारनाण्य (?) 451. 4, a nidhruva kaśyapa.
 जिह्वीनि (?) 418. 1, a vatsa bṛgu.
 जीवनि 450. 3, a nidhruva kaśyapa.
 नखि 437. 1, a saṃkṛti bharadvāja
 नरसिन् 439. 3, a kapi bharadvāja
 नख्य (?) 438. 8, a mudgala bharadvāja
 नाखिन् 439. 4, a kapi bharadvāja.
 नख्य 437. 2, a saṃkṛti bharadvāja
 नारकायण 444. 3, a kuśika viśvāmitra
 नाक्षत्रायण 422. 5, a mitrayu bṛgu.
 दण्डि 440. 1, an atri.
 दैक्षिणीय 423. 8, a śunaka bṛgu
 दैदेय 428. 4, an aśvāya gotama; 440. 3, an atri; 451. 3, a
 sandila kaśyapa

14 INDEX OF PROPER NAMES IN THE BAUDHĀYANASŪTRA.

- वपुष्म 435. 2, son of purukutsa.
 वैवर्ण 100. 4, an upamanyu vasiṣṭha.
 दाशायणि 451. 3, a nidhruva kaśyapa.
 दाक्षि 440. 2, an atri; 442. 5, a mudgala bharadvāja.
 दाक्षिक 446. 3, a lohita viśvāmītra.
 दाक्षेयि 417. 3, a vatsa bhṛgu.
 दामायण 416. 6, a vatsa bhṛgu; 455. 5, a lokākṣi kaśyapa.
 दामि 424. 5, an ayāśya gotama; 421. 6, a bharadvāja.
 दाम 435. 7, a harita bharadvāja.
 दिवोदाम 423. 3, son of vadhryāśva.
 दिग 427. 1, an uśanas gotama.
 दीर्घजङ्ग 438. 8, a mudgala bharadvāja.
 दीर्घतम (चमम्) 415. 3; 426. 9, son of gotama.
 दुर्दिन 421. 6, a yaska bhṛgu.
 हदन्त 465. 1, son of agastī.
 देवकि 424. 6, an ayāśya gotama.
 देवतरस 446. 7, 9, son of devaśravasa.
 देवयात 451. 2, a nidhruva kaśyapa.
 देवरात 446. 1, son of viśvāmītra.
 देवल 455. 2, son of ayatsāra.
 देवयस 446. 7, 9, son of viśvāmītra.
 देवाय 428. 3, a bharadvāja.
 देवनायन 421. 6, a yaska bhṛgu (? perhaps जैवः, cp. Pñ IV. 1. 103.)
 देवमति 429. 4, a bharadvāja.
 देवमत्य 418. 5, a vatsa bhṛgu.
 देवम्यानि 434. 3, a vṛṣpuruṣddha bharadvāja.
 दीरहि 441. 3, an atri.
 द्रोणभाव 440. 3, id.
 धनंजय 447. 9, a viśvāmītra; 448. 2, son of madhucchandasa.
 धन्वन्तरि 454. 4, a śāṇḍila kaśyapa.
 धान्यायन 430. 3, a bharadvāja.
 धाम्यायिण 449. 1, a nidhruva kaśyapa.
 धूमगन्ध 431. 5, a bharadvāja.
 धूष 449. 1, a nidhruva kaśyapa.
 धृषायय 449. 1, id.
 धौम्य 449. 1, id.

- नवपात्र 459. 3, a kuṇḍina vasiṣṭha.
 नाडायन (?) 419. 3, a vatsa bhṛgu.
 नारायण 447. 5, a kata viśvāmitra.
 नाट्टायण 420. 3, a vida bhṛgu.
 निधुव 453. 1, a kaśyapa; 453. 2, son of avatsāra.
 निधिन (?) 427. 2, an uśanas gotama.
 नीलात्रेय 440. 5, an atri.
 नैकरि 424. 6, an ayāśya gotama.
 नैतिरुचि (?) 438. 1, a rathitara bharadvāja.
 नैतुन्दि 431. 5, a bharadvāja.
 नैतुन्य 434. 2, a viṣṇuvṛddha bharadvāja.
 नैमिषि 436. 1, a harita bharadvāja.
 नैरयि 420. 7, an ṛṣiṣeṇa bhṛgu.
 पतद्वल्ल 439. 3, a kapi bharadvāja.
 पराशर 461. 5, a vasiṣṭha; 463. 5, son of śakti.
 परिभु 437. 1, a samkṛti bharadvāja.
 पल्लमशाखवन्ति 433. 2, a garga bharadvāja.
 पाद्माल 451. 4, a nidhruva kaśyapa.
 पाणिनि 418. 1, a vatsa bhṛgu.
 पाणिक्काय 452. 2, a nidhruva kaśyapa.
 पारिषदेय 428. 5, a bharadvāja.
 पारिमण्डलि (var) 419. 2, a vatsa bhṛgu.
 पार्ष्णकायन 458. 2, a vasiṣṭha.
 पार्ष्णजङ्घ 443. 4, a kuśika viśvāmitra.
 पार्ष्णवल्क 458. 2, a vasiṣṭha.
 पार्ष 423. 4, a vena bhṛgu.
 पार्षिष 425. 1, an ayāśya gotama.
 पावक 453. 5, a śaṇḍila kaśyapa.
 पिद्वाचि 450. 3, a nidhruva kaśyapa.
 पिण्डशेव 447. 5, a kata viśvāmitra.
 प्रकुल 435. 2, son of angiras.
 प्रहस्वस् 465. 7, son of idā.
 पुलन्ति 420. 2, a vida bhṛgu.
 पूतिनाय 437. 3, a samkṛti bharadvāja; 458. 3, a vasiṣṭha.
 पूरण 416. 5; 448. 12, a viśvāmitra; 448. 13, son of viśvāmitra.
 पूर्वातिथि 443. 2, son of arcānānas.
 रघु 423. 5, son of vena.

- वृषदत्त 438. 5, son of virūpa.
 वैद्वन्नायन 417. 2, a vatsa bhṛgu.
 वैदक 459. 3, a kuṇḍina vasiṣṭha.
 वैदीनस 451. 3, a nidhruva kaśyapa.
 वैष्णवादि 459. 3, a kuṇḍina vasiṣṭha.
 वैल 417. 2, a vatsa bhṛgu.
 वैश्विष्ठि (?) 427. 5, a kārenupāli gotama.
 वैष्वन्त (?) 436. 2, a harita bharadvāja.
 वैलि 433. 3, a garga bharadvāja; 436. 2, a harita bharadvāja.
 वैष्णवादि 462. 6, a śveta-parāśara vasiṣṭha.
 वैष्वि 439. 5, a kapi bharadvāja.
 वराचपेय 430. 1, a bharadvāja.
 वरसु 427. 1, an uśanas gotama.
 वारवर्तुमि 428. 4, a bharadvāja.
 वाचीनयोम्य 420. 1, a vīda bhṛgu.
 वान्नायन (?) 417. 2, a vatsa bhṛgu.
 वारोहि 461. 7, a gaura-parāśara vasiṣṭha.
 वाचि 461. 7, id
 वादरायण 434. 2, a viṣṇuvṛddha bharadvāja.
 वादरि 462. 3, a nila-parāśara vasiṣṭha.
 वाधय 445. 3, a kuśika viśvāmitra.
 वालायन 418. 2, a vatsa bhṛgu; 460. 4, an upamanyu vasiṣṭha.
 वाष्कल 423. 4, a vena bhṛgu, 435. 3, (?), a kaṇva bharadvāja.
 वाष्कलिय 421. 6, a yaska bhṛgu.
 वाञ्छ 459. 2, a kuṇḍina vasiṣṭha.
 वाञ्छनिवायण 419. 2, a vatsa bhṛgu.
 वाञ्छलिक 432. 7, a garga bharadvāja.
 वाञ्छकि 417. 2, a vatsa bhṛgu.
 वाचीन (?) 428. 4, a bharadvāja.
 वृषदत्ति 443. 5, a kuśika viśvāmitra.
 वैम्बकि 449. 2, a nidhruva kaśyapa.
 बोधायन, 415. 7; 467. 1.
 बोध 424. 6, an ayāśya gotama.
 वरसुसु 431. 1, a bharadvāja.
 वरुण 434. 1, a viṣṇuvṛddha bharadvāja.
 भरद्वाज 428. 3, 432. 1, 2; 467. 5, son of bṛhaspati.
 भरद्वाज 465. 9.

- मदीदकि 453. 6, a śāndila kaśyapa.
मदीदर 427. 1, an uśanay gotama; 436. 1, a harita bharadvāja.
माणभिन्द्य (?) 429. 1, a bharadvāja.
माणि 443. 5, a kuśika viśvāmitra.
माण्डलिखि 169. 3, an upamanyu vasiṣṭha.
माण्ड्य 416. 6, a vatsa bhṛgu.
माण्डुक 416. 5 id.
माण्डुकेय 417. 1, id.
मादाधि 423. 1, a mitravu bhṛgu; 446. 1 (?) a lohita viśvā-
mitra
माद्रकारि (?) 436. 3 a harita bharadvāja.
माध्वदिन 459. 3, a kuṇḍina vasiṣṭha.
माध्वनेय 421. 7, a yaska bhṛgu
मानदि 441. 3, an atri
मानु 415. 3, a kuśika viśvāmitra
मात्वातु (?) 436. 2, a harita bharadvāja
मात्स्य 436. 2, id
मास्यरेषण 426. 3, a kumanda gotama
मार्कण्डेय 416. 5, a vatsa bhṛgu
मार्कायण 418. 5, a vatsa bhṛgu, 420. 2 (?), a vāda bhṛgu.
मार्षण (?) 425. 6, a śīradvata gotama
मापशरावि 449. 3, a nidhruva kaśyapa
मासुराच 426. 3, a śīradvata gotama
मिहकुम्भ 450. 3, a nidhruva kaśyapa.
मिमाच 438. 7 a mudgala bharadvāja.
मिवयु 422. 3 423. 2, a bharadvāja.
मुद्गल 438. 7, 439. 1. son of bhrmvaśva; 442. 5, 443. 1, (1), an atri.
मुसल 452. 3, a nidhruva kaśyapa
यक 421. 5, a yaska bhṛgu.
यद 424. 5, an aśyāya gotama.
मेजवादि 453. 5, a lohika kaśyapa
मौञ्जकि 464. 1, an agastī
मौञ्जायन 453. 7, a śāndila kaśyapa.
मौञ्जि (?) 435. 3, a kaṇva bharadvāja
मौञ्जिन्य 435. 4, id.
मौन 421. 5, a yaska bhṛgu.

- भौषीतकि 439. 5, a kapi bharadvāja; 449. 3 (?), a nidhruva kaśyapa.
 भौमहि 464. 2, an agastī.
 यज्ञवि 123. 7, a śunaka bhṛgu.
 यज्ञयन्त्र 444. 3, a kuśika viśvāmitra
 यज्ञवाच 465. 3, son of dṛḍhacetyutī
 यज्ञस्तुत 431. 3, a bharadvāja
 यमदूत 444. 2, a kuśika viśvāmitra
 यमस्तुत 431. 2, a bharadvāja.
 यम्क 421. 3, 422. 2; 465. 12, a bhṛgu
 युवनाथ 436. 4, son of ambarīṣa.
 रघोनर 438. 1, a bharadvāja; 438. 4, son of viṣṇu
 रावि 425. 6, a śāradvata gotama
 राजस्तुत 431. 1, a bharadvāja
 राजस्तुति 430. 1, id
 राजिततापिन् 421. 6, a yaska bhṛgu
 राजितवाच 419. 4, a vatsa bhṛgu
 राजगण 425. 6, a śāradvata gotama
 रुक्क 447. 2, son of viśvāmitra
 रुद्र 447. 2, son of ruksaka
 र्मे 453. 3, 4, son of avatsara
 र्पव 447. 1, a viśvāmitra
 रोचक 447. 1, id.
 रोचायण 415. 4, 432. 4, a bharadvāja.
 रौद्रायन (?) 422. 4, a mitraya bhṛgu
 रौद्रिण 425. 5, a saradvata gotama
 लोकाधि 450. 2, a nidhruva kaśyapa
 लोकायथ 460. 6, an upamanyu vasiṣṭha
 लोमकायन 444. 1, a kuśika viśvāmitra
 लोकादि 455. 5, 456. 2, a kaśyapa
 लोदायन 459. 1, a kuṇḍina vasiṣṭha.
 लोचिन 446. 3, a viśvāmitra, 446. 6, son of aṭṭaka.
 लोदिनायन 419. 3, a vatsa bhṛgu; 450. 3, a nidhruva kaśyapa.
 लोक 444. 2, a kuśika viśvāmitra.
 लोमायन 458. 1, a vasiṣṭha.
 वक्ष 415. 2; 419. 4, 421. 3, a bhṛgu.
 वक्षत्र (sic) 465. 9, son of bhalandana.

- बह्नुतक 412. 2, son of arcasānas.
 बभ्रुश्च 423. 3, son of bhr̥gu.
 बन्धन 422. 5, son of bharadvāja.
 बभ्रुचिमेद् 428. 6, a bharadvāja.
 बभ्रुश्च 421. 5, a yaska bhr̥gu.
 बभ्रुमिकि 430. 2, a bharadvāja.
 बभ्रुश्च 457. 1, sqq.; 467. 7.
 बाजन्ति 461. 3, a kṛ̥ṣṇa-parāśara vasiṣṭha.
 बाजयवस 435. 4, a kaṇva bharadvāja.
 बाजयवस 447. 4, a kata viśvāmitra.
 बाजि 435. 4, a kaṇva bharadvāja.
 बाज्यायन (?) 446. 3, a lohita viśvāmitra.
 बाह्यप्राचय 434. 2, a viṣṇuvṛddha bharadvāja.
 बाह्यायन 454. 2, a śaṇḍila kāsyaṇa
 बाह्नुतक 442. 1.
 बाभ्रुश्च 421. 5, 465. 11, a yaska bhr̥gu.
 बाभ्रुश्च 465. 11.
 बाबाजायन 426. 4, a kumaṇḍa gotama.
 बाभ्रुश्च 427. 9, a gotama; 428. 1, son of gotama.
 बाभ्रुश्च 441. 1, an atri
 बाभ्रुश्च 443. 1, a mudgala atri
 बाभ्रुश्च 431. 1, a bharadvāja
 बाभ्रुश्च 443. 4, a kuśika viśvāmitra.
 बाभ्रुश्च 457. 1, a vasiṣṭha.
 बाभ्रुश्च (?) 430. 2, a bharadvāja.
 बाभ्रुश्चयवस 448. 12, a pūṛaṇa viśvāmitra
 बाभ्रुश्च 462. 2, an aruṇa-parāśara vasiṣṭha.
 बाभ्रुश्च (?) 454. 3, a śaṇḍila kāsyaṇa.
 बाभ्रुश्च 422. 1, a yaska bhr̥gu; 461. 1, an upamanyu vasiṣṭha
 बाभ्रुश्च 430. 2, a nūhruva kāsyaṇa
 बाभ्रुश्च 463. 1, a śyāma-parāśara vasiṣṭha.
 बाभ्रुश्च 460. 3, an upamanyu vasiṣṭha.
 बाभ्रुश्च 441. 1, an atri.
 बाभ्रुश्च 418. 1, a vatsa bhr̥gu.
 बाजि 421. 7, a yaska bhr̥gu; 426. 4, a kumaṇḍa gotama; 446. 4, a lohita viśvāmitra.
 बाभ्रुश्चयवस 428. 4, a bharadvāja.

- वासुव्य 427. 5, a kāteṇupāli gotama.
वाचकयि 458. 3, a vasiṣṭha.
वाद्यकायनि 457. 3, id.
वाध्यायनि 454. 2, a śāṇḍila kaśyapa.
विद् 420 1; 420. 5; 421. 4, a bhṛgu.
विमत्स्य 451. 1, a nidhruva kaśyapa.
विष्णु 438. 5, son of angiras.
नि(वे)रुपाञ्च 418. 4, a vatsa bhṛgu
विद्यामित्र 443 4, sqq.; 467 5.
विषमण 451. 3, a nidhruva kaśyapa.
विष्णुद्वय 434 1, 3, a bharadvāja.
विष्णुसुत 431. 2, id.
वीतद्वय 422. 3, son of bhṛgu
वकाय 418. 4, a vatsa bhṛgu
वेष (?) 429 1, a bharadvāja
वेन 423. 5, son of bhṛgu
वैकर्ष 418 3, a vatsa bhṛgu
वैकर्षि 452 4, a nidhruva kaśyapa, 459 1, a kundina vasiṣṭha.
वैकर्ष्य 450. 4, a nidhruva kaśyapa
वैकलि (वेय) 461 7, a gaura-parāśara vasiṣṭha
वैतभाषि 441 1, an atri
वैतल 439. 3, a kapi bharadvāja
वैतवाच 442 5, a mudgala atri
वैदभ्यत 420. 2, a vīda bhṛgu
वैव्य 423 4, a bhṛgu
वैमतायन 461 5, a kṛṣṇa-parāśara vasiṣṭha
वैयाघ्रपद्य 457 3, a vasiṣṭha.
वैशपायन 451 5, a nidhruva kaśyapa.
वैशिप्र 449. 1 id
वैश्वानरि 417. 2, a vatsa bhṛgu.
वैष्टपुर्य 419 3, id
वैहलि 418. 4, a vatsa bhṛgu
वैहोतरि 417. 3, id.
व्याडि 440. 2, an atri.
व्रीहिमत 442. 6, a mudgala atri.
शक्ति 431 4, a bharadvāja; 463, 5, son of vasiṣṭha.
शठ 429 1, a bharadvāja.

- वसुमन् 431. 1, a viṣṇuvṛddha bharadvāja.
 वसिष्ठ 453. 5, a kuśyapa; 455. 2, son of avatsāra.
 वसु 437. 1, a saṃkṛti bharadvāja.
 वरदन् 426. 1, son of gotama.
 वाहव 419. 1, a vatsa bhr̥gu; 439. 4, a kapi bharadvāja.
 वाह्वान 444. 2, a kuśika viśvāmitra.
 वाह्विषेय 451. 4, a nidhruva kaśyapa.
 वाह्व 435. 7, a harita bharadvāja.
 वासि 459. 4, a kuṇḍina vasiṣṭha.
 वासन्वायन 440. 2, an atri.
 वासुदेव 434. 1, a viṣṇuvṛddha bharadvāja.
 वारदन् 425. 5, 7, a gotama.
 वारदवायन 419. 3, a vatsa bhr̥gu; cp. Pāṇ. IV. 3. 102.
 वार्कस 416. 6, id.
 वाह्वि 430. 4, a bharadvāja.
 वाह्वान 444. 1, a kuśika viśvāmitra.
 वालाङ्गि 436. 3, a bharadvāja.
 वालावत 445. 2, a kuśika viśvāmitra; 464. 1, an agastī.
 वालाङ्गि 430. 2, a bharadvāja.
 वाल्मिक् 442. 6, a mudgala atri.
 वामि 433. 6, 7, son of bharadvāja.
 वामिषि 442. 6, a mudgala atri.
 वामिपाल 440. 4, an atri.
 वर 429. 35, a bharadvāja.
 वसि 452. 1, a nidhruva kaśyapa.
 वनक 423. 7; 424. 1; 435. 12, a bhr̥gu.
 वनकवसिष्ठ 415. 5.
 वैल 420. 1, a vīda bhr̥gu.
 वैलाङ्गि (?) 438. 1, a rathītara bharadvāja; 460. 4, an upa-
 manyu vasiṣṭha.
 वैव (?) 440. 1, an atri.
 वैवम (?) 437. 1, a saṃkṛti bharadvāja.
 वैवपयि 464. 1, an agastī.
 वैशिख्य 447. 5, a kṛta viśvāmitra.
 वैशिष्ट 457. 2, a vasiṣṭha.
 वैदेय 441. 1, an atri.
 वैद्वि (?) 428. 5, a bharadvāja.

- शौनकायन 417. 1, a vatsa bhr̥gu; cp. Pār. IV. 1. 102.
 शौबेय 441. 1, an atri.
 व्यासाय 440. 5, id.
 व्यास्य 431. 6, a bharadvāja; 445. 2, a kuśika viśvāmitra,
 463. 1, a śyāma-parāśara vasiṣṭha
 व्यासाय 441. 5, son of arcanaśas
 वासिष्ठायन 458 3, a vasiṣṭha
 श्रीश्रिय 423 8, a śunaka bhr̥gu.
 श्रीतायन 437 2, a saṁkrtī bharadvāja
 श्रीनम 446 7, a viśvāmitra.
 शैतन्युपि 462 5, a śyeta-parāśara vasiṣṭha.
 शैतन्य 440, 5, an atri.
 शैतेय 427 5, a kāreṇupālī gotama
 मन्त्रि 437 1. 4; 465. 12, a bharadvāja, 437 5, son of nāgiras.
 मयश्चतुर्व्य 433 2, a garga bharadvāja
 मयस्क 421 7, a yāska bhr̥gu.
 मयापचि 433 1, a garga bharadvāja
 मयवैश्व 458 4, a vasiṣṭha
 मवेनम् 422 3, son of vītabhavya.
 मातृहिनेय 447 4, a kata viśvāmitra
 मातृतायन 441 3, an atri
 मातृकायन 434 2, a viśnuvṛddha bharadvāja.
 मातृकि 424 5, an ayāśya gotama, 434 3, a viśnuvṛddha
 bharadvāja
 मातृगुपि 424 6, an ayāśya gotama
 मायिष्यन (?) 422 4, a mitrayu bhr̥gu
 माभरायण 432 7, a garga bharadvāja
 मायस्य 450 1, a nidhruva kāśyapa
 मावचन 453 6, a śāṇḍila kāśyapa
 मावर्णि 418 2, a vatsa bhr̥gu.
 मिद 420 8, an ṛṣi-ṣeṇa bhr̥gu.
 मुनय (?) 427. 2, an uśānas gotama.
 मुनयान 420. 8, an ṛṣi-ṣeṇa bhr̥gu.
 मुर 451. 1, a nidhruva kāśyapa.
 मुराचर 460. 4, an upamanyu vasiṣṭha.
 मुरपाच 427. 1, an uśānas gotama.
 सूर्यस्य 431. 2, a bharadvāja.

- यच् c निम् (निरुध) XV. 1 : 203. 1; XV. 7 : 212. 10; XVIII. 11 : 354. 12, cp. Sat. Br. XIII. 4. 2. 5.
- यत् XXX. 1 : 389. 5, a measure, cp. रचाच ।
- यत्तुर् XXI. 14 : 95. 8, 9
- यत्तुपानि I. 5 : 7. 7; XX. 5 : 15. 10. यत्तुपम् ।
- यत्तुवृत् XVIII. 9 : 353. 1.
- यत्तुयामान (probably one word) VI. 22 : 182. 1, 7; VI. 25 : 185. 13; X. 19 : 17. 15. 19; XXVI. 10 : 285. 5.
- यत्तुवृत् II. 3 : 36. 13. यत्तुवृत्तमयत्तुवृत्तौ च Venk.
- यत्तुवृत्त II. 1 : 34. 13; XXIII. 19 : 150. 7; XXV. 3 : 231. 11; XXV. 27 : 259. 5; XXX. 1 : 389. 1. A manner of building the 'agni'
- यत्तुवृत्तौच X. 12 : 12. 6; XV. 13 : 217. 11; XXIV. 33 : 220. 5.
- यत्तुवृत्तौच X 12 : 12 11.
- यत्तुवृत्त XX 17 : 37 5
- यत्तुवृत्तौच XXVI 5 : 276 11. यत्तुवृत्तौच ;
- यत्तुवृत्तौच X 27 : 26 12. *प्रथमा भवतद्व्याख्यायताः उक्ता ।
- यत्तुवृत्तौच XX 23 : 51. 21
- यत्तुवृत्तौच XVI 35 280 14, XVIII. 12 358. 3; XXIII. 18 : 178. 15, XXVI. 31 316 4
- यत्तुवृत्तौच XXVI. 12 280 6
- यत्तुवृत्तौच fem *नी XXIII 9 162 13
- यत्तुवृत्तौच XXVI 31 . 316 6
- यत्तुवृत्तौच II. 20 67. 4, XII 20 . 116. 11.
- यत्तुवृत्तौच XX 25 55. 10.
- यत्तुवृत्तौच XXIV 9 . 192 13 यत्तुवृत्तौच Venk.; cp. यत्तुवृत्तौच ।
- यत्तुवृत्तौच XX 16 : 33 13
- यत्तुवृत्तौच XVI. 13 . 262. 15; XXVI. 17 : 296. 11.
- यच् c नि-उत् X. 25 : 24 8 यत्तुवृत्तौच and the following :
यत्तुवृत्तौच यत्तुवृत्तौच यत्तु ते यत्तुवृत्तौच यत्तुवृत्तौच । यत्तुवृत्तौच या यत्तु
यत्तु यत्तुवृत्तौच यत्तुवृत्तौच । यत्तुवृत्तौच यत्तु कस्य यत्तुवृत्तौच यत्तु
यत्तुवृत्तौच यत्तुवृत्तौच । (cp. also Pt. Sū. I. 15 : 22. 15); XV.
8 : 212. 15, 17; XVIII. 29 : 377. 10.
- c नि VI 31 : 196. 17. यत्तुवृत्तौच । यत्तुवृत्तौच यत्तुवृत्तौच ।
- c. यम् XV. 16 : 220. 12.
- यत्तुवृत्तौच XXV. 19 : 250. 10.

- अवायम् XV. 14 : 218. 6, XV. 19 : 223. 19 (meaning ?).
 अच्युत XXIII. 1 : 147. 16.
 अजवगा XIV. 15 : 179. 6. अजा चाभौ भवति वगा च। XX. 25 : 55.
 7. (cp. T.S. III. 4. 3. 2); XXIII. 7 : 158. 4.
 अजिष्ठ XXIV. 8 : 192. 7.
 अजानि III. 12 : 82. 8, 19 (T.S. V. 7. 2. *d-h*); XVI. 29 : 276. 3;
 XVI. 30 : 276. 12; XX. 22 : 48. 16; XXIV. 33 : 219.
 6. 11.
 अहमव XXVI. 3 : 274. 7 (r. अहमव ?), a var. of the *rāja-ūya*.
 अहमवकारिण XIII. 40 : 148. 6, XXIII. 4 : 151. 11, a var. of
 the *kārttiṣṭi*.
 अनिकाम VIII. 6 : 242. 2; XIV. 20 : 187. 15 (T.S. III. 5. 3 *a-c*);
 अनिको XXVIII. 23 : 371. 1, XXIII. 18 : 179. 8; XXVI. 32
 318. 4. 7, a var. of the *sadya-varī*.
 अनिगुण XXVI. 12 : 290. 2 'too difficult'.
 अनिदिग्धवा XXV. 4 : 232. 7.
 अनिदिग्ध XII. 8 : 97. 10 भूमिर्दग्धते याग्यं नाम्ना गृह्यते ।
 अनिग्रथयन (sc. अग्नि) XXV. 1 : 228. 8.
 अनिग्रथन XXV. 11 : 3 : 225. 7.
 अनिग्रथन (nom. act. to अनिग्रथयति) XXIV. 14 : 198. 14 cp. II.
 16. 11. 4.
 अनिग्रथण XXV. 5 : 233. 1.
 अनिग्रीव XV. 7 : 211. 18. XV. 20 : 230. 9. an extra sprinkling'.
 अनिग्रिव XVI. 3 : 248. 1.
 अनितिक्रमोम XXVI. 9 : 284. 4.
 अनितिक्रमोव XXIII. 15 : 360. 4.
 अनिवरण XXIV. 12 : 195. 13, 196. 2 अनित्य वरणम् ।
 अनिविघ्न XXVI. 11 : 289. 9 अनित्य नयनम् cp. दिव्य ।
 अनिवाध XXVIII. 48 : 405. 15, name of an *ekahya*.
 अनोकास IX. 11 : 281. 10 अनोकासन अवकासन ।
 अनोभोष्ठ II. 11 : 52. 13; VIII. 6 : 242. 2; XIV. 20 : 188. 16,
 XXIII. 8 : 160. 5 (T.S. III. 5. 4. *a-f*).
 अन्विष्टोम XIV. 20 : 187. 11, XXIV. 4 : 180. 3. प्रागुक्ताप्रिष्टोम वन
 पोरमिता अधिकलादन्विष्टोम Venk.
 अन्वयद्वय XXVIII. 3 : 349. 1.
 अन्वाकरण XXI. 21 : 108. 3.
 अन्वात्मनः XX. 12 : 27. 10; XX. 30 : 45. 12.

अन्यायन XXII. 1 : 117. 19, नयनम् MS.

अन्यायावप XX. 23 : 92. 4.

अत्रिकिणिन् II. 3 : 36. 7 अयः किरात्रिकिणाः । त्रिकिणा येषां ते त्रिकिणिनाः ।
अया । अयात्रिकिणः सकमुपनिमित्त आम्होर्तिकिणः । दूतामननिमित्ता
गुल्फकिणः । इतिदमननिमित्ता धैवेयकिणः ।

अनृशक XXV. 13 : 243. 5.

अयर्वैरिण् XXII. 7 : 126. 13 sqq.

अदितिदेवता XXIV. 11 : 194. 7. अदिनिर्देवता रषां ते अदितिदेवताः । The
eighteen varas here mentioned are . 1. अन्त्याधिदे, see Baudh.
II. 19 : 66. 9; 2. चातुर्मास्ये, see Baudh. V. 17 : 153. 6; 3.
प्रायश्चीयायाम्, see Baudh. VI. 10 : 167. 4; 4. उदयनोयायाम्,
see Baudh. VIII. 21 : 282. 12; 5. अग्निदोषायाम्, see Baudh.
X. 12. 12. 7; 6. राजखले रविनीप् (thus to be read ?), see
Baudh. XII. 5 : 91. 16; 7. राजखले प्रमुर्जेप्, see Baudh. XII
19 : 116. 7, 8; 8. Baudh. XII. 19 : 115. 11; 9. एक रष्टिकन्वे,
see Baudh. XIII. 8 : 125. 8; 10. एकौ दान्यलोन्, see Baudh.
XVIII. 25 : 373. 16, 11. अयमेधे, see Baudh. XV. 37. 243.
7 (cp T.S. VII. 5. 14); 12. ib. (cp T.S. V. 5. 20); 13. ib.
(cp. T.S. VI. 6. 18); 14. ib. (cp. T.S. VI. 6. 19); 15, 16. दो
वीरामण्यं कौकिल्याम्, this kind of sautrāmaṇi is not found in
our texts of Baudh., cp. Āp. XIX. 5. 5 and XIX. 10. 10;
17. आदित्याग्निर्वंश नवामयने, see T.Br. 1. 2. 5. 2; 18. तवेव
पञ्चादित्यो गृह्यन्त इति (sic). 11. *

अधस्यद्म् adv. VI. 28 : 191. 7, X. 2 : 2. 17; XV. 6 : 210. 4,
XXI. 16 : 90. 12.

अधमर्वैरिण् III. 13 : 83. 16; XVIII. 24 : 371. 7; XXIV. 33 :
219. 17; XXV. 20 : 263. 2.

अधिकच्छ adj. XI. 6 : 73. 5; XII. 7 : 95. 15.

अधिकरण adj. fem. ऋषी IX. 1 : 265. 5, 18; X. 1 : 1. 5, 10. ह्यनाम-
धिकरणीम् । उपरिष्ठादुच्चारणियायोग्याम् MS ; subst. neutr. XX. 2 :
8. 4; XXV. 3 : 230. 11; XXVI. 32 : 310. 12; XXIV. 12 :
196. 8 : दीर्घाधिकरणान्यथाव्याख्यानानि भवन्ति Venk., XXIV.
2 : 180. 2 : अधिकरणानि अधिक्रियन्ता ज्ञातुम् यैस्तान्यधिकरणानि साधन-
इति Viv. and Venk.

अधिच्य XXII. 5 : 123. 17.

अधिद्वय XIV. 17 : 182. 11, 14; XXIV. 8 : 191. 7.

अधिद्वय XIV. 20 : 188. 9 : उक्तं यद्वागन्विनोरधिद्वयम् (T.S. III. 6. 3. d, e) see Baudh. VII. 13 : 221. 13 — XXII. 4 : 121. 18 ; XXIII. 15 : 174. 2.

अधिद्वयन XXVI. 6 : 279. 9. अधिद्वयणम्; cp. इज्.

अधिमन्यन nomen act XXIII. 1 : 149. 2;—(sc. मन्त्र) XXVII. 11 : 336. 5.

अधिवर्तन in अग्राधिवर्तनी मन्त्र XX. 8 : 19. 11.

अधीवाक्या XVIII. 24 : 372. 8.

अधीवास XII. 14 : 107. 10 : अधीवासम् विशारिकाम् । XV. 28 : 232. 8 : कृत्ति चाधीवास च, in T Br. III. 9. 20. 1 one word कक्षधीवास (loc.).

अध्वदानीव X. 59 : 62. 1 : मृदावदानीया । XVII. 56 : 336. 9, XVII. 62 : 342. 6, XXII. 12 : 135. 1, 2.

अध्वमान XIV. 1 : 153. 4. उक्तमध्वमानस्य see Baudh. VI. 9 : 166. 5 — XXI. 7 : 70. 5, XXI. 11 : 88. 17, XXII. 3 : 121. 11.

अध्वानम् adv XV. 19 : 224. 2 'in the 'body' of the agni' (†).

अध्वहन XX. 6 : 17. 4, XXV. 16 : 247. 9, XXV. 31 : 261. 14.

अध्वगत XXIV. 22 : 207. 1, XXIV. 23 : 207. 7

अध्वरकन्या XIII. 16 : 128. 18 XXIII. 2 : 150. 8, XXIV. 193. 8, XXVI. 5 : 278. 1, name of an ṛṣi.

अध्वरदोषा XXV. 6 : 234. 3

अध्वरदोषाकृति XV. 13 : 217. 17

अध्वराकृति X. 52 : 54. 17

अध्वर्युतः XIV. 4 : 157. 15 इतीनुन्वा अध्वर्युतः । इतावद्वाध्वर्यवे मसवे विद्यते (—XVI. 10 : 237. 6

अध्वर्युपय XVI. 9 : 256. 6, 7.

अध्वराजि X. 12 : 11. 14 दीर्घाध्वराजिः काकावभि ।

अन् c अप III. 27 : 99. 6, X. 46 : 46. 12, XIV. 10 : 170. 9 : उज्जुसिति ।

c. अनु-अप VII. 6 : 209. 5.

c. अनु-प्र X. 31 : 29. 5. अनुप्राप्तिः । वायुः प्राग्विक्रान्तिः निष्क्रान्तिः ।

c. नि X. 39 : 37. 19. अन्यात् । प्राण्यापानिति म सव आनः see the text.

c. अभि-वि XIV. 12 : 174. 9. अभिव्यनिति । प्राण्यापानिति ।

अनन्तमद्र IV. 1 : 108. 2 अनन्तमद्रं विन्द्यात् । अघो यावति म्याधौ न मस्यवे तावति विन्द्यात् । प्रकटस्य गच्छतोऽधीत्य यथा म्याधुर्भवतीत्यर्थः ।

अनन्तमद्र I. 4 : 6. 12; XXIV. 25 : 210. 7

- अनग्रिचय XXVI. 12 : 290. 3 : चित्तभावे ।
 अनङ्गुत्त XVIII. 38 : 388. 9 ; XXIII. 18 : 179. 17.
 अनतिहन्त I. 13 : 20. 7 : वर्द्धिरतोत्य यथा वेदिनं हृष्यते तथा मृषानि ।
 अनतिपातयेत् XX. 11 : 25. 17 : अनतिक्रम्य पातयेत् Sāy.
 अननुष्टुभ XVI. 6 : 252. 10.
 अनन्तरायम् absol XXVI. 11 : 287. 2 : अवधानेन ।
 अतन्तर्गमे XX. 11 : 26. 3.
 अतपोब्ध XIII. 42 : 149. 15 : अनप्योब्धो जायते । शत्रुभिरप्रपृथ्य अत्यद्यत ।
 अभिहित XII. 2 : 87. 6, see अभिहित ।
 अनर्थ XII. 8 : 97. 10 : अनर्थ्याः निष्प्रयोजनाः नष्टन्यादयः ।
 अनवदानौच XI. 5 : 71. 5 ; XI. 11 : 79. 9 ; XI. 13 : 83. 12 (cp. T Br. I. 8. 8-4) : अनवदानौचम् अवदानेभ्यो यदनुत् मांश्च यदङ्क पङ्कम् ।
 अनवसर्पच VI. 28 : 192. 12 : अनवसर्पणाय अमंचलनायम् ।
 अनवानम् absol XIV. 12 : 174. 8
 अनादिष्ट XXIV. 8 : 191. 6 अनादिष्टो गिरिति । अदिष्ट दिशवविधिः । तद्विहितो ज्ञादिष्टः । यत्र विगिण्यहोमाधिकरणं न विहितं तत्रागिरिति आनी-यादिति Venk
 अनादिष्टदक्षिण XIII. 1 : 120. 5 ; XXIV. 20 : 214. 13.
 अनादिष्टम्यान XIII. 1 : 119. 4.
 अनायुक्त XXVI. 5 : 276. 11 . अविद्वान् ।
 अनातं XXIV. 22 : 206. 11 . अनातां.. देवता । अतां (r. अति)-विनाग्निनी ।
 अनातंष्टि XIII. 1 : 119. 5 : अनातंष्टयः काम्येष्टयः ।
 अनित्य XXX. 2 : 392. 14 . मूल ('gross,' Thibaut).
 अनिधायम् absol. to निधायनि VI. 2 : 158. 5 , XXI. 8 : 82. 9 : अपरिवर्तयन् ; cp. T.S. VI. 1. 1-6
 अनिरुत्त XXIV. 32 : 218. 17, 33 : 219. 8 : यद्योपपन्नमेव ।
 अनिष्क्रीण part. to निष्कृष्यति IX. 5 : 271. 1 : अकुषितः ।
 अनिरुतिष्ठत् adj. XI. 7 : 74. 3, XII. 10 : 100. 12
 अनुमो a variation of the सदास्मो XVIII. 23 : 370. 9 ; XXIII. 18 : 179. 3 ; XXVI. 32 : 318. 4.
 अनुष्ठा name of the ṛk T.S. IV. 1. 2. k, II. 13 : 55. 4 — 'vedic authority,' equivalent to ब्राह्मणम्, XX. 16 : 33. 10, XXI. 22 : 109. 3, cp. also pr. sū. I. 10 : 15. 15 ; cp. रतदनुष्ठ, किमनुष्ठ ।
 अनुपपद्य XXVIII. 12 : 363. 4.
 अनुच्छिन्दन् part. II. 14 : 56. 11 ; XV. 3 : 207. 9 : अनुच्छिन्दन्निवानु-क्रमेण विभज्यति च आधारेणेत्यर्थः ।

- अनुच्छिद्योक्त V1. 12 : 169. 18.
 अनुत्तर्यम् absol. XVI. 16 : 262. 11.
 अनुद्वेषप्रतिद्वेषीना (viz. गौः) XXIV. 31 : 217. 2 : दृतादयश्च (var.
 दृतादयश्च, मतादयश्च) करणादि लभ्यास्यै नवथादभोजनमदक्षिणायै वा ।
 अनुनिक्तमण् XXI 11 : 89. 11. (cp. VI. 12 : 169. 15, where with
 T.S. VI 1. 8. 1, we ought to read 'नुनिक्तामति).
 अनुनिक्तान्तर XXIV. 24 : 209. 10 : 'more easy to be followed (to
 be stepped in).'
 अनुनिधायम् absol. XIV. 15 : 180. 8
 अनुनिर्वपण XXIII. 16 : 176. 1.
 अनुपशयिन् XV. 1 : 204. 6, XXIV. 14 : 198. 9.
 अनुपयाम् XXVI. 15 : 294. 12. 'without the formula उपयाम-
 गृहीतांति.'
 अनुपरिहरण XXI. 25 : 114. 11
 अनुपसारिषम् adv. IV 6 117 6. परिहरण प्रति परिगमन यथासम्भवम् ।
 अनुपहित XXV 5 232 11
 अनुपोत्र VII 2 202 8, VII 7 211 16 अनुपोत्रे श्रम्यान्नेन ।
 अनुप्रकल्पन XXI 20 197. 3, XXI 22 199 11, XXI 23 : 111. 8.
 अनुप्रकारम् absol. to अनुप्रकरति, XVII. 24 303. 8 and probably
 XVII 31 311. 1
 अनुप्रवपण XXIII 11. 167. 12.
 अनुमताच्च (?) XII 15 109. 15. the viv in wanting.
 अनुमति XXIV. 20 204. 14, XXIV 29 214 17. पूना पोर्णमासी ।
 अनुमपल XVIII 29 378 1
 अनुवर्तिन् XXIV. 33 220. 4
 अनुवाचनम् XXIII. 3 151 16.
 अनुवेष XV. 14 218. 10.
 अनुवाहार XXVI. 7 281 4.
 अनुमृच्छन् XXV. 30 264. 9.
 अनुमृक्करम् adv. XVII. 29 : 307. 15, 308. 10
 अनुमृद्दिन् XXI 10 : 87. 3.
 अनुमृश्या subst XXI 14 : 94. 12, XXIII. 11 : 160. 8.
 अनुमृद्धरण XXI. 2 : 71. 4
 अनुमृच्छति adv XXVI. 21 : 301. 8.
 अनुमृद्वन्मृच्छ VII. 17 : 229. 2 and often : अनुमृताः सवनमधमन्त्र ।
 अनुमृद्वन्मृच्छ adv. XXIII. 18 : 277. 18; XXIII. 19 : 183. 3; XXV.
 16 : 247. 5, 8.

अनुसामिधेनि adv. XX. 3 : 9. 6 : 'in accordance with the (number of the) sāmīdheni verses.'

अनुसन्ध्यम् adv. VI. 22 : 182. 2; VI. 24 : 183. 18; VI. 25 : 187. 1; X. 19 : 18. 1.

अनुस्तरणप्रतिगृहीता (viz. गौ.) XXIV. 31 : 217. 2.

अनूच VI. 10 : 106. 14. X. 12 : 11. 10 : अस्तिमावापि गौपांसूनूचानि (r. probably गौपण्य, cp. Śāṅkh. śrī. XVII. 2. 8) । अस्ति-
मावापि गावाणि । गौपांसि गावानि । अनूचानि उपर्यधोभावेन स्यादितानि ।

अनूदेय XXIV. 13 : 197. 6 see crit. note.

अनंत XVIII. 48 : 406. 5 'without (at the end, the word) idā,' cp रेड ।

अन्त II. 3 : 36. 8 'अन्तगाः प्रसिद्धदेशगताः । उपलपितय इत्यन्ये । XXIV. 13 : 197. 8 . अन्तगमनदेशं प्रत्यनदेशं सुच्छदेशमिति यावत् or अन्तवर्षं गच्छति प्रसिद्धिं गच्छति Venk ; प्रत्यन्त मतवान् Viv.

अन्तःपक्षम् adv. XI. 7 : 76. 6 : अन्तःपक्षमनेनां (sc. कायां) कृत्वा । चक्र-
योर्मध्ये एनामधोऽर्चा कृत्वा ।

अन्तःपरिक्रमिन् XXV. 6 : 234. 12; 235. 1 : अन्तगमनधर्मागौ ।

अन्तरवसाविन् X. 33 : 30. 15 : तस्यान्तरवसाविणो द्वे सुवाञ्छन्ती अङ्गोति ।
मिकतापूर्णायासुखायां दक्षिणोत्तरपार्श्वसमीपे यथा दृष्टं प्रविमत्येका दक्षिणे
पार्श्वे एकाम् Viv ; अन्तरेव यथा आङ्गतिपापनभूतद्वये सुवत् न तु उद्याया
वद्भिः तथा अङ्गोति MS.—X. 48 : 48. 10 : अन्तः अवसाव. विदमस्या-
लोत्पन्नरवसावौ MS. (= अन्तस्विदः).—XIX. 4 : 422. 1.

अन्तराङ्गनम् adv. IX. 11 : 230. 10 (आङ्गनम् has apparently the
same function as the absol. अङ्गनम्, cp. Āp. XV. 11. 6) :
अथैनमन्तराङ्गनं मन्त्रमे परिधीं सप्सृष्टं मादयति । अथैनमन्त्रमादं प्रदं
मन्त्रमस्य परिधेर्यथात्तर्भवति तथा मसृष्टं मादयति । cp. अन्तराङ्गनम्,
अर्ध्राङ्गनम्, बहिराङ्गनम् ।

अन्तःपक्ष्य XXV. 24 : 235. 10 : अग्निष्टोमे आचययानन्तरमुपस्थो मृष्टान्ते
सोऽन्तःपक्ष्यः ।

अन्तःपक्ष्यस्य XXV. 28 : 262. 2, 4 . दीक्षाधामन्तं उपमदो यस्य सोऽन्तः-
पक्ष्यस्यः ।

अन्तर्बहिर्द्वयस्य XXV. 28 : 262. 3, 7 . दीक्षानोऽर्धमुपमदो बहिर्यस्य सोऽन्तर्बहिर्द्वयस्यः ।

अन्तर्बहिर्विराज XXIV. 33 : 219. 14, 16, see under अन्तर्विराज ।

अन्तर्मिथुन XXI. 1 : 69. 3; XXV. 1 : 227. 8.

अन्तर्वत् VI. 27 : 189. 16 : अन्तरालेषु वक्ष्यपूजाश्रयति द्वे अन्तर्वत् इत्युच्यते ।

अन्तर्वास XVIII. 44 : 397. 2, 3; XVIII. 45 : 398. 7, 399. 8.

- अन्तर्विराज (viz. अग्न्युपस्थानम्) XXIV. 33 : 219. 13 : नयं प्रजामित्यादयो (T Br. I. 2. 1. 25 sq., Baudh. III. 14. 81. 16) विराज । वेधा भेदाः । ते मध्ये वा वहिर्विभयतो वा । सयमेव विशयति (in the following passage) । नित्या मम नामिति (T.S. I. 5. 10. 1, Baudh. III. 13. 83. 13) The antaryājam upasthānam thus consists of the upasthāna with the विराजक्रम enclosed by the नित्यः । cp. अन्तर्वहिविराज, वहिविराज ।
- अन्तर्हमन् part XX. 1 : 5. 11, XX 5 : 15. 2, not explained by Bhavasvāmin or Sāyana.
- अन्तर्हित IX. 8 : 276. 18 अन्तर्हिते परिचिते, cp IX. 13 : 284. 11.
- अन्तर्हिरण्य XI. 2 : 64. 9; XXV 33 : 268. 12, 13.
- अन्तःशर्करम् adv X 20 : 18. 13, X. 23 : 22. 7; XVII. 29 : 307. 15, etc.
- अन्तःशालम् adv VI 30 : 194. 11, XIV 9 : 167. 15. अन्तःशालम् प्राग्वये ।
- अन्तःशालीक XXVI 28 : 312. 3
- अन्तर्धित XXIII 7 : 158. 9 पार्श्वस्थित (sic).
- अन्तस्सन्ध्या XXX 10 : 404. 5 '(a square) enclosed by the cord' (Thibaut)
- अन्तस्याद् VI 26 : 187. 15, 188. 1 प्रादेशान्तस्यादान् प्रादेशान्तराजान् ।
- अन्तःसदसम् adv VI 29 : 193. 12
- अन्तःसाराकार (or अन्तःसारा, thus probably better) XX. 5 : 15. 5; XXIII. 15 : 173. 9
- अन्त्यज (var अन्तज) II 3 : 36. 8 अन्त्यजे जानाः । श्वरपुल्लिन्दादिषु ।— XXIV 13 : 198. 1 अन्त्यजाजान् or शूद्रा गतवान् । तस्यां (शूद्रायां) प्रकृत इत्यन्ये ।
- अद्रपनीया (viz. समित्) X 16 : 15. 14, 17, XXII. 3 : 120. 9 a piece of wood put on the fire with the mantra अद्रपतेऽग्न्य नो देहि (T.S. IV 2 : 3. a).
- अन्यतरनोत्तिराव XXVI. 12 : 289. 4.
- अन्यतो-मद् VIII 13 : 252. 5; XXI. 23 : 111. 6 एकतो-मदनुपरिष्ठान् ।
- ओया मोद इवेति अस्य पाने मदा मोद इवेति ।
- अन्यसाधारण XVII 27 : 306. 5.
- अन्वाधेय adj. fem. XV 1 : 205. 2; XV 5 : 208. 18; XXVI. 10 : 285. 12, 14.
- अन्वारम्भ II. 21 : 67. 18 : अन्वारभ्येते अनेन दशपूर्वमासाधित्यन्वारम्भः । अन्वारम्भोऽर्थः ।—XIV. 20 : 187. 3 : अतो अन्वारम्भः । यात्र आरभ्यते

जनेत्यन्वारो ज्वारमवावर्त्य । प्रथमो ज्वार इत्यर्थः । (T.S. III. 5. 1)
see Baudh. II. 21 : 67. 18 sqq.

अन्वारोऽपि XX. 18 : 39. 9 ; 40. 13.

अन्वारोऽपि X. 31 : 29. 8 ; X. 39 : 38. 1 ; X. 46 : 46. 15, designation
of the different mantras indicated in each passage ;—XIV.
6 : 161. 12, 19 : पञ्चमन्त्रानामन्वारोऽपि viz. T.S. III. 2. 1. sqq.

अन्विष्टकम् adv. IX. 17 : 292. 8 ; X. 19 : 18. 9.

अपचिति XVIII. 38 : 399. 2, name of an ekāha.

अपच्छेद subst. masc. XXVI. 21 : 301. 13 ; XXX. 11 : 405. 11.

अपच्छेदम् absol. XX. 12 : 26. 12 ; XX. 30 : 60. 8 ; XXII. 15 :
139. 8 ; XXIII. 13 : 171. 15.

अपदाति XV. 1 : 205. 6.

अपद्रवन् XXIV. 38 : 225. 1.

अपनाम XXX. 11 : 405. 12 ; XXX. 12 : 406. 7 ; XXX. 13 : 407.
3, 5, = निषांम ।

अपराप्ति XXIV. 26 : 211. 5.

अपरापि VI. 9 : 165. 15 : परिहृत्य वृत्तमग्रव्याः । XXI. 10 : 88. 6 ;
XXII. 3 : 121. 6 ; XXVI. 21 : 301. 10 : मध्ये मर्ति वज्रदिवः
ग्रन्थमग्रव्याः MS ; stands for अपरिधाय, cp. पर्याय, पर्याय ।

अपर्याययज्ञम् XXII. 8 : 129. 3.

अपराज XXIV. 23 : 208. 3.

अपराज XXVI. 17 : 296. 8.

अपराधार्थं II. 5 : 39. 4 (meaning ?).

अपराध X. 19 : 17. 12 ; 18. 2, 10 ; X. 35 : 32. 9 ; XVII. 28 : 306.
12 ; XIX. 1 : 416. 2 : not isṭakā's proper but शक्रेत् ।

अपहृतापि XXIV. 19 : 204. 4.

अपापा XIX. 8 : 429. 12, see crit. note.

अपापावन् XXVIII. 4 : 352. 6, see crit. note

अपापनीय XII. 8 : 97. 7 ; XXVI. 2 : 272. 8.

अपापन्त VII. 15 : 223. 19 ; VII. 17 : 229. 9 and often ; अपापन्तः
अपादन्तमीपाया वदा रज्जुर्धृतिर्वा धारवासाः । अपापन्तः Ap.

अपाय XIV. 3 : 156. 5 : अक्रमपायानां वरपम् । प्रजानाम् इत्यादि (T.S. III.
1. 4. c—g) see Baudh. IV. 6 : 117. 6—9 ;—XIV. 5 : 160
11 ; XXVI. 7 : 281. 1

अपिमित XXIV. 21 : 205. 11 : अपांश्च Veda.

अपि VI. 30 : 195. 3 ; VII. 3 : 203. 14 ; VIII. 9 : 216. 11 ; XIV

- 7 · 163. 7, 17; 164. 8 sqq.; XVIII. 15 : 250 2; XXI. 17 : 100. 7 : विन्दुः or स्तोकः ।
- अतोर्ध्व (a-stem) XIV. 20 : 187. 13, 14; XVIII. 25 : 359. 7; XXIV. 4 : 188. 4 sqq.
- अवयव XXX. 9 : 403. 1; XXX. 10 : 404. 10; 404. 1; XXX. 11 . 406. 1 : 'joining point.'
- अवयवत्वम् XXIV. 28 : 213. 9.
- अवताप V. 1 : 129. 10 : अवतापे उष्णरक्षितं Kes.
- अवतिष्ठिन्नाथ I. 4 : 6. 12.
- अवत XII 11 : 102 9, XVIII. 17 362. 20.
- अवत्यवरोद्धिन् XVIII. 2 : 344. 10.
- अवयव XXVII. 9 : 333 8 (see crit. note); XXVIII. 11 : 362. 5.
- अवयव XI. 7 76. 7 : अनुवृत्ता ।
- अवयव X 59 · 61. 11 : एकस्यावयव भवति । अनुवृत्ता स्तोत्रोक्त्या प्राक् प्रस्तावात् ।
- अवयव XVIII. 35 : 385 4, cp. ब्रह्म ।
- अवदीक्षा XXV. 6 : 233 15
- अवयव (thus probably to be read with the Viv.) VIII. 17 : 258 12
- अवयवोक्त्य XXII. 21 145 15, XXIII 13 169 12.
- अवदीक्षा (i.e. अवदीक्षा) XIX 10 431 1, 6.
- अवयव XVI. 33 279 1 6, XVI 34 279 13; XVI 35 · 281. 3, XVI. 36 281 6, XVII 30 300. 6, 9 : 'for which there is no brāhmaṇa, 'not treated in the brāhmaṇa.'
- अवयव XXV 5 232 11 (also pa sū 1 4 7 14) : न भवति ।
मृदितकपाल न भवति ।
- अभिग 11. 3 37 1 प्रतिगमस्य स्मरयिना ।
- अभिगच्छ XXVI. 9 284. 1
- अभिचरन्तीयशिव्य XIV. 20 187 15 . अन्यानि स्तोत्रोक्त्यादि ।
- अभिजलन XX. 20 : 43 6.
- अभिज्ञानमर्पण X. 33 : 30. 6
- अभिदिदि VIII. 14 : 253. 15 (cp. TS VI 6. 7. 2) : उपरिदानम् ।
- अभिद्वय XII. 8 : 97. 10; XXVI 2 272. 10.
- अभिनिवृत्ता (viz. इति) XIII. 1 . 119. 7, see XIV. 24 : 193. 17.
- अभिप्रवृत्त XXV. 31 : 264. 13.
- अभिप्रोक्ष्यत XVIII. 11 : 354. 14 sqq.
- अभिभूत in द्विरप्याभिभूतं त्रयं XVIII. 23 . 370 J—5.

- अभिभूति XIV. 4 : 157. 3, 158. 3 - an āhuti offered with the formulas अवेणाय वा, etc. (T.S. III. 1. 7. 1).
- अभिभूतं masc. I. 17 : 25. 12, see under उपस्थान ।
- अभिवाद्या adj. XV. 1 : 201. 7.
- अभिहृदि XXVI. 6 : 279. 13.
- अभिषेक XII. 10 : 101. 10; XII. 11 : 102. 3. पावान् अभिषेकायां ।
- अभिषेकारम् XXVI. 9 : 283. 8 : अभिषेकानां विशेषणानां प्रकरणार्थी-
तत्वादित्यर्थः ।
- अभिषेक्य adj. XV. 1 : 201. 8.
- अभिहित्वा (thus, in one word, to be read) III. 27 : 99. 4.
- अभिहित XII. 2 : 87. 3 : अभिहितो रथः वसोभिषेकः किञ्चिन्नादिना वा ।
- अभिषेक XXI. 1 : 71. 1; XXI. 15 : 96. 1; XXII. 6 : 125. 19;
126. 1.
- अभीनामम् absol. XX. 18 : 39. 11 (see crit. note); XXIII. 19 :
181. 9
- अभीषु XX. 12 : 27. 6, see crit. note
- अभ्यप 2 III. 28 : 101. 10 . यद्य वा अभ्यपा वषट्कारः स्युः । देयजामवषट्कार-
प्रवचनत्वा उपर्युपरि वषट्कारः स्युः प्रयोज्यादियु ।
- अभ्यञ्जन XVIII. 48 : 406. 9, 407. 1, name of an ekāha
- अभ्यर्थां XI. 5 : 71. 5; XIV. 14 : 178. 9; XVIII. 40 : 391. 7
(thus is probably to be read instead of *र्थां); XX. 2 : 7.
19; 8 : 2, XXII. 11 : 133. 10 इत्यक् ।
- अभ्याकारम् absol. XX. 10 : 22. 8 अभ्याकारमिति ब्राह्मणे अवस्थासुन
पुनश्चैरेव समार्जनमिति Sāy.
- अभ्युदिता (viz इष्टि) XIII. 1 : 119. 7, see XIV. 24 : 194. 9.
- अभ्युदितेष्टि XX. 1 : 5. 1.
- अभ्युदुता (viz इष्टि) XIII. 1 : 119. 6 see XIII. 7 : 123. 21.
- अभ्युपाकारम् absol. XIV. 26 : 198. 2, XV. 6 : 211. 2; XV. 21 :
225. 8; 11; XV. 24 : 228. 12
- अभ्युष्ट XV. 1 : 205. 2; XV. 6 : 210. 7, 11 corresponding with
उष्टू of T. Br. III. 8. 4. 3 and Āp. XX. 3. 16 — XX. 6 : 17.
7; XX. 8 : 19. 16.
- अभाषुषाग्निं III. 13 : 83. 16; XVIII. 24 : 371. 16; XXIV. 33 :
219. 17; XXV. 29 : 263. 2.
- अभाषय XVIII. 25 : 373. 3, 5.
- अभाष्यहोम II. 11 : 52. 6, 12; II. 13 : 55. 2; XXIX. 13 : 388. 8 :
यदेवा देवचिद्वनमित्यादयः ।
- अभ्युपपायिन् II. 20 : 66. 19; XXVIII. 8 : 356. 11.

- चर्मवपश्च XIV. 15 : 179. 6 : मेघरक्षितान्यहानि । न भविष्यन्ति मेघा इति ।—
XXVI. 9 : 283. 6 : मेघवर्जितम् ।
- चयोद्वी X. 18 : 16 19; 17. 2.
- चरणे जुवाक्ये गणः X 53 : 56. 1 : ग्रन्थे सन्नेष उपयध भुनियेत्यादि (Taitt.
Ār. IV. 25) —XII. 10 . 109. 9 भुनियेत्यादिना (Taitt. Ār.
IV. 24).
- चरणे जुवाक्येन सन्नेष XXI. 21 . 108. 2 . भ्रुवः सुवमं इत्यादिना (prob-
ably Taitt. Ār. IV. 24).
- चरणपिशङ्ग XVII. 1 . 283. 1; XVII. 3 285. 15; XVII 5 : 286.
14 : सन्ध्यावर्षे गौरोचनवर्षे वा तासवर्षे वा ।
- चर्य XII. 8 . 97 9 . चर्याः सप्रयोजना उपयागार्हाः पर्याध्याज्यभिधमिति ।
- चर्धवेला VI 14 171 14; VI. 21 180. 2; VII. 5 : 205. 17,
VII. 10 231. 17, VIII 9 248 6 चर्धमात्रम् ।
- चर्धशोर्ष IV 5 115 17 दक्षिणमध्यचर्धशोर्षम् is equivalent to दक्षिणे
र्धशिरसि of Āp VII. 13 8.
- कर्मकपाल IX 1 265. 4, 16 IX 3 268 4, X. 1 1. 4, 15; X.
5 5 1 ग्रन्थपासकपालानि Viv , नदीपुल्लिनेषु विपुल्यपद्मस्य कपालानि
दृश्यन्ते तानि । विमलप्राममध्यगतानि वज्रलो भिषर्षणेन गृह्यानि कपालानि
वा Kes
- चर्म masc. II 5 39 3
- चर्तु XIV 4 156 15 (cp TS III 1 7 1) चर्तु चद्रपत्तु ।
- चर्तन् XXIV 1 185 14 चर्तन् मन्वादीनाम् Viv and Venk
- चलकर्मणि XX 2 6 12, XX 20 44. 6, cp al-o pi. sū I 1 . 3.
11 (thus to be read instead of चल कर्मणे), II 5 9 1 (ed.
Raabe) The word is hitherto known only from the
grammarians (Pān V 4. 7).
- चलजचित् XVII. 28 307. 4, XXX 13 407 1
- चलकाश VII 8 213 17, VIII. 2 236. 16; VIII 11 : 248 11;
XIV 8 165 11, XXV 18 249 11. अवकाशैश्चरति । अवच-
षोपलक्षितैर्मन्त्रैश्चरणमुपस्थानम्, TS III 2 3. b-r —IX. 8 : 276.
14 Taitt Ār IV. 7 १-१०
- चलजघ XVII. 18 328. 11, 15; 329. 9; XVII 51 . 332. 5; XVII
52 , 333. 1; XVII 53 . 333 16; subst. from the verbal
root गध् निशेकरणे ?
- चलदाहजः XX, 6 : 16. 9; XXI. 8 : 82. 16 : अवष्टप्तावष्टप्ता ।
- चलघ VIII. 17 : 258 12, cp. निघ्न ।
- चलप्रभक्ष XXI. 2 : 71 9, XXI. 21 . 108 1.

अवप्रापण XXII. 12 : 134. 13; XXIII. 12 : 163. 6; XXV. 31 : 265. 8.

अवधवण XXII. 4 : 121. 10; XXIII. 15 : 171. 2, 6.

अवधवन XX. 6 : 16. 10; 17. 4; XXIII. 4 : 154. 9; XXV. 9 . 237. 14; XXV. 31 . 204. 14 : nom. act. to अवधनोति ।

अवनेतृ XVII. 13 : 324. 11 (also grhyasūtra 1. 2)

अवभृथ VIII. 19 : 239. 11; VIII. 20 : 261. 6 : अवभृथमवभृथाद्यानि वक्ष्यमाणाणि ।

अवभृथाञ्जति XXV. 24 : 257. 5.

अवरण XXIV. 12 : 195. 13, 196. 2 : वरणाभावः Venk.

अवशीर्षगव XXIV. 18 : 203. 2 : शीर्षः जीर्षः दृढः Venk.

अवपदुर्ह VII. 11 : 216. 18.

अवचन्ती nom. ag. fem. I. 6 . 9. 20 : अवचननकर्त्री । पत्नी दासी वा । दासी पित्रष्टि पव्यवचन्ति । विपरीतमित्येके Sāy.

अवाञ्चनपिष्ट V 3 : 133. 8, IX. 1 : 265. 5, 17; IX 3 : 268. 4; X. 1 : 1. 4, 15; X. 5 : 5. 2. अवाञ्चनपिष्टाः शृङ्गपिष्टाः Viv.; चुचपिष्टाः Keś. , अञ्चनादपि सूत्रं पिष्टाः Ms.

अवाञ्चनम् IX 4 : 270. 15; IX. 17 : 290. 16; X. 8 : 7. 20; X. 13 : 13. 6 (also pi. sū. I. 13 . 18. 4) अवाञ्चनं पिष्ट्वा शृङ्गपर्येषणं पिष्ट्वा ।

अवान्तरकोश XXVI. 8 . 283. 1.

अवान्तरदिशा fem. NV. 19 : 224. 5 (also Mastr. S. III. 14. 7 : 173. 12)

अवान्तरदोचा VI. 19 . 178. 12 . अवान्तरदोचानुपनयति । पूर्वदोचाया उपरि प्राद्वयति अध्यर्पणपदिशतीति ।—VI. 31 : 196. 19; IX. 19 : 294. 4.

अवान्तरगम X. 3 . 3. 1, 3 : दक्षिणैवान्तरगमे । पदान्तानुरक्त्यानि Viv.; पदस्थाने शक्यमानस्य देशा विभक्त्यश्च दक्षिणार्थ इति तावत् Ms.

अवान्तरैवा III. 18 : 90. 19; III. 28 : 102. 1, XIII 23 . 134. 5 : क्षेतिर्दक्षे जनाभिदाम् ।

अविवाह Subst. pravara-praśna 415. 9 and passim.

अविशोष XIX. 10 . 431. 1.

अविश्यादाति or अद्यापि XXV. 5 . 232. 11 (cp. pi. sū. I. 3 : 7. 13), विप्रलक्ष्यदरण न भवति, see also the crit. note.

अवाहित II. 13 : 56. 3 : दुर्बेला समन्तीति ।

अवेष्टि in दिशामवेष्टि XII. 19 . 115. 6, XIII. 1 : 120. 2; XVIII. 5 : 317. 10; XVIII. 6 : 318. 14.

अव्यातिपञ्च XXI. 21 . 108. 12 . अव्यातिञ्चनं प्रतिवचन (sū. 1. वधवन).

- अमनुदिनं XV. 6 : 210. 8; XV. 9 : 211. 8; XVIII. 5 : 317. 1;
 XVIII. 6 : 318. 6; XIX. 5 : 121. 18; XXIV. 28 : 214.
 2; XXV. 3 : 231. 8; XXVI. 1 : 271. 9; for the meaning
 see the last citation, usually the Samvāda is the colloquy
 between the adhvarya and the āgādhrā : 1. 19 : 29. 6.
 अमभिन्दन् VI. 26 : 188. 1
 अमभिद्व V. 5 : 133. 14: विस्मिष्ट ।
 अमितम् XVIII. 29 : 377. 14.
 अमिषय XV. 30 : 255. 9 (T.Br. III. 9. 6. 1).
 अमोच XXV. 21 : 253. 11.
 अम्युपायिन् III. 13 : 83. 16, XVIII. 24 : 371. 8; XXIV. 33 :
 219. 17, XXV. 29 : 263. 2.
 अम्य I 19 : 28. 1; XX. 25 : 53. 10
 अम्यिर्गर्भ XXVI. 8 : 283. 1
 अम्यवशार्थ XXV. 30 : 264. 2 . यवति वै मा ताष्टु मवन्ताभिति (T.S. v. 4.
 10 3) दोषनिवृत्त्यर्थो पुनश्चिन्ति ।
 अम्यच्छिन्ति XXIII. 15 : 174. 4.
 अमीनविधि XVIII. 51 : 411. 15.
 अमीनमंतति XV. 18 : 223. 7; XV. 32 : 238. 6; XV. 36 : 241. 8;
 XVI. 3 : 247. 11, XXVI. 12 : 290. 4; XXVI. 13 : 290.
 13; XXVI. 18 : 298. 8, XXVI. 25 : 307. 1; XXVI.
 27 : 310. 8.

आ ।

- आकुट्ट XXVI. 32 : 318. 1 आहृतम्बान निष्कृतम् ।
 आह्लाच XVIII. 48 : 406. 10
 आक्षीय XIV. 13 : 175. 1; XXIII. 11 : 166. 15, see crit. notes.
 आक्षीयन् XVI. 16 : 262. 12—14, XVII. 18 : 298. 7; XXIII. 11 :
 167. 1, 5; XXVI. 17 : 296. 11—14; equivalent to आक्षयन्
 of the other texts
 आमन्तु XXI. 10 : 87. 9 : भिवज्जानीयम् ।
 आमिषावमान III. 8 : 76. 18; 77. 13, 14; III. 21 : 93. 18; XX.
 20 : 45. 5 sqq.
 आग्नीध्रीयमयन XIV. 27 : 190. 1
 आषाढी (or .टि) XVI. 20 : 266. 9; XVI. 21 : 267. 9; 268. 2;
 XXVI. 17 : 297. 1.

- आचारपथ XX. 13 · 29 12.
 आच्छादन XX. 1 : 5. 0 : आभिमुख्येन वसनम्, cp. द c. आच्छ ।
 आच्छेदन I. 2 : 2. 15 ; XX. 2 : 7. 16 ; 'the stubbles' equivalent to
 आलवः of Āp.—nom. act. to आच्छिनति XX. 1 : 5. 13.
 आश्वश्रीच X 27 : 26. 1, 10 ; X 50 : 51. 15 ; X. 51 : 53 18 ; 54
 4, XXII 9 : 131. 8 ; see पयःश्रीच ।
 आश्वव्रत XVIII. 32 · 382. 6 ; XVIII. 33 · 382. 15.
 आञ्जावकाश्च XXIV. 36 : 222. 11 : आञ्जावेचयम् ।
 आञ्जन XVIII. 48 · 406 9 ; 407. 1, name of an ekāha.
 आञ्जनम् IX. 11 : 80 · 18, 281 2, 1. तयान्नराञ्जनम् and तथैवान्नराञ्जनम् ।
 आणिवन् X 6 : 73. 5 ; XII 7 · 95. 15 · सर्वमाणिवयुञ्जते । आणिवन् ।
 अचान्ते चक्रधारवार्धं शङ्कराणि । तद्वद्वयं शकटं युञ्जते । तथा विभिक्षिभिः
 शकटानि वल्लीवर्दः ।
 आदित्यानामयन XVI. 16 · 262. 13.
 आधवन XXIII 6 157. 6.
 आधाष्ट XXII 19 143 11
 आधाव plur XIV 12 173 12 designation of the formulas TS.
 III 3 3. d—p, sung XVI 3 248. 11, cp Drāhy. IX. 1 3
 आधि XXII 7 · 127 6 आधिसाधीयते क्षयंत इत्याधिः क्षुत्तमिष्टकान्ण-
 मुपदध्यान् । यदा क्षयंते तदा उपदध्यादिति यावन् । cp perhaps उपधि ।
 आनन्दिन् XVIII 29 378. 9, 379. 2.
 आपरदारिक XXI. 9 : 86. 7, XXI. 19 · 103. 6.
 आभिरुण्य XXIV 6 189. 17, 190 2 आभिरुण्येष वा । आभिरुण्यः समर्थः । तस्य
 भाव आभिरुण्य सामर्थ्यं लिङ्गमिति यावन् Venk., मन्त्रलिङ्गाभिरुण्यम् Viv
 आभाग्निं VI 26 188. 4 ; VI 29 · 193. 7, IX. 1 265. 14 ; IX.
 5 271. 14 sqq., X 1 1. 13 ; उज्ज्वलं प्रोभायुक्तम् Viv ; प्रकाश-
 वन्तम् Ms.
 आमध्यदिनम् adv XVII. 39 319 3
 आमपक्व XIII 37 145 13.
 आमाल्य II. 8 : 46 9 ; II 12 52 6 ; XXIV 22 207. 2, 4 ·
 लौकिकाग्निः ।
 आभावसुख XVIII. 44 : 397. 12 · 'from Amāvasu.'
 आनुकुम्भिक (?) XV. 18 · 222. 11, cp. Āp. XX. 7. 8.
 आश्विणी (viz. वाक्) XVIII. 42. 391 13.
 आयतिगव II. 14 : 56 5 : आयन्ति गवो यजिष्काले तदायतिगवम् । तिष्ठन्नुग्रभति-
 तान् (cp. gana तिष्ठन्) अजयौभापलाश्च उपकम् ।
 आयव XVIII. 44 : 397. 10 'from Āyu.'

- आद्यातन nom. act. to आद्यातयति XX 11 : 25. 7; XXI. 10 : 105. 3; XXI. 24 : 112. 10, XXII. 8 : 128. 1; XXII. 10 : 132. 3; XXII. 15 : 138. 6 : आद्यतनम् ।
- आदयकेतुक XIX. 10 : 431. 1; 435. 4.
- आर्तिज XXIV. 16 : 200. 11 : आर्तिः उपवति आर्तिप्रयुक्तानि आभिषोडितपुष्प-
कर्मव्यानि Venk.
- आर्तिष्टि XIII. 1. 119. 6 : आर्तिष्टय प्रायश्चित्तायाः ।
- आवभृथिक XXVI. 10 : 285. 12 : अवभृथार्थः ।
- आवाजश्च XXII. 5 : 124. 14 : प्राचीं मौनीं भोला पुनः प्रत्यानीय प्राचीं
पुनस्तथैव आवाजशो वज्रमंत्यस्य ।
- आवापज XXIV. 3. 187. 2 : आवापजानि भेदेन कृतानि Viv. ; आवापजान्या-
हतिजन्यानि आवापनीयाहानि । कानि चिदिनि श्रेयः Venk.
- आविद् XII. 9 : 99. 13, name of the formulas T.S. I. 8. 12. g.
- आवेष्टा XII. 2 : 87. 4, seems to be the counterpart of अक्षक ।
- आव्य XIV 10. 170. 1 • आव्यम् अवर्णं देहे रचयौय आभिः, cp. T.S. III. 2. 9. 4 and II. 2. 6. 3.
- आव्यदन IV. 1 : 108. 4; XXIV. 8 : 191. 8.
- आव्यदनज XXVI 23. 304. 1 : an offering with the formula
वनक्षते मृतवद्वजः (T.S. I. 3. 5. h) on the आव्यदनम्, cp. IV. 1. 108. 3.
- आव्य V. 13 : 147. 4; V. 14 : 149. 1; X. 7 : 7. 11; X. 10 : 9. 13; XX. 12. 27. 1; XXI. 2 : 71. 4.
- आशानिक XXVII 9 : 333. 4 (cp. Taitt. Ār. I. 8. 7) : a kind
of vermin.
- आशाप्रतिगतिन् XIV. 10 : 107. 7 : आशाप्रतिगती न स्यादिति । पूर्वव्याख्या-
तकृतप्रतिगतर आशः पूर्वस्य पश्यते व्रजन्तः तदाकाले करणम् (sic).
- आशिरोवनयनम् XIV. 9 : 169. 3 (T.S. III. 7. 8. e-m), see Baudh.
VIII. 10. 247. 11.
- आशिम् XXIV. 1 : 185. 17 ; as an example the Viv. cites : अग्निरोज
देवयज्या प्रजावाक्यदायम् (T.S. I. 6. 4. 1).
- आशीर्षद VI. 25 : 185. 15.
- आशी-पयोजन XXV. 6 : 234. 5.
- आशुक XXVI. 11. 288. 1.
- आशुषिष्ठ XV. 30 : 235. 6; XXVI. 11 : 288. 1.
- आशुषिक (?) XXI. 7 : 80. 3.
- आश्विन XXVI. 10. 285. 3, a measure of distance.
- आश्वज्ज, see अश्वपशु ।

- आमन्य VII. 1 : 201. 8; XIV. 4 : 156. 17; XXVI. 7 : 281. 5, an offering with the formula आमन्यान्मा (T.S. III. 1. 7. 1).
 आमपुट XI. 1. 63. 6, equivalent, to उपपुट ।
 आदरप्रीति V. 15 : 150. 8 : आदरपादेव प्रीतिर्यस्य तदादरप्रीति ।
 आदत्तं XXI. 7 : 80. 4
 आहार्यं XXV. 27 : 260. 4. *sqq.* : द्वितीयाहारनिमित्तम् ।
 आहितं XXIV. 31 : 217. 1 : आहिता (गौः) । आधिष्ठचीना (thus both copies of the Viv.); अभिधीयन्ते ।
 आञ्जनं XXIV. 4 : 187. 14; a kind of pākayañña : यद्बुद्धा दत्त्वा आदीयते स आञ्जत उपनयनादि Viv.; आञ्जत । हयते दीयते आदीयते यत्र स आञ्जतः । उपसर्गेषादानादिरूपार्थल्लभ । होमदानात्मकः कर्मविशेष आञ्जन इत्यर्थः Venk.
 आञ्जनिषाद् IV. 3 : 111. 14; X. 52. 54. 17 : आञ्जनियोग्य कृत्वा । जलयित्वा ।

दु ।

- द ० आच्छ (sic) I 1. 1. 7, XXIV. 23. 207. 8 पर्यशाखामाच्छेति । आभिमुख्येन पर्यशाखां गच्छति आशु ना । आकार प्रसादपाठ इति चेन्न । आभिमुख्यायत्वादाच्छेत्ताग्रायत्वादाभिमुख्येनाशु गच्छतीत्यर्थः । वृद्धिर्वाच्यादिषु नोभय विवक्षित मर्यादाश्च वा । आ शाखाया गन्तव्यमित्यर्थप्राप्तमिति वेदनदूरेनेऽपि न प्रतिनिधिरिति ।
 ० उप-अति I 20. 30. 14 III 13. 83. 17; III. 21. 93. 6 and often
 ० अपि XIV. 14. 177. 5. अपिथलम् । गां गच्छन्तम् 'to cover.'
 ० अति-परि IX. 17. 200. 18.
 ० वि VIII. 4. 238. 16 आयावप एव वेति । भिद्यत इत्यर्थः 'there is a difference'
 ददधुन IV. 1. 107. 6, IV. 8. 122. 2, 15, XI. 5. 70. 12; XV. 31. 236. 15; XVI. 20 : 267. 6; XVI. 21. 268. 4; XX. 29 : 64. 7; XXV. 23 : 254. 12; XXV. 32 : 265. 12 : ददा कृदिका वैदली । ददा फलका; cp. ददधुन of the Śatap. Brāhmaṇa.
 ददाधुन XVII. 52 : 332. 6; XXIII. 17. 177. 15 : a kāmya darsa-pūrnāmāsa.
 ददाधान IV. 8 : 122. 12 : ददापाचम् ।
 ददोपहवन adj. I. 18 : 26. 20. ददोपहवने स्निग्धिनीदोपहवनं पाचम् Śāy.; equivalent to ददापाचम् ।

- इदोपकृत XII. 16 : 110. 8.
 इष्ट XVII. 31 : 309. 15; XVII. 32 : 311. 5; इष्टं घटाधारक
 अर्धैर्मण्डलाकारम् ।
 इत्यगोत्र VI. 5 : 161. 14.
 इदानीन्तन XXVI. 24 : 306. 8.
 इष्ट c. उप I 8 : 12. 5; V. 1 : 129. 4.
 इन्द्रघोषवन् IV 2 : 110. 11, 15; XXIV. 36 : 222 : 14, cp. IV.
 3 : 110. 17.
 इन्द्रतुरीय XII. 4 : 89. 14; XXVI. 3 : 274. 80.
 इन्द्रवज्र XVIII 36 : 386. 8; XVIII. 48. 405. 17 (twice men-
 tioned) : name of an ekāha.
 इन्द्रचतु XVIII 14 : 348. 9; XXIII. 18 : 178. 15; XXVI. 31 :
 316. 5 : name of an ekāha.
 इन्द्रलोम XVI. 35 : 280. 15.
 इन्द्रस्यर्गं XXVI 31 : 316. 4
 इन्द्राग्न्याः कुलाय XXVI. 32 : 318. 9.
 इन्द्रानस XV. 14 218 11; XV. 19 : 224. 4; XV. 22 : 225.
 18; 226. 1, 4.
 इन्द्राभिहार XXIV. 9 : 192. 14, see यदभिहार ;
 इष्ट XVIII 36 386 5 name of an ekāha.
 इष्टजित (?) XV. 37 : 242. 6.
 इष्टकावत् adv. XXII. 8 : 129. 4.
 इष्टकोत XXII. 2 : 119. 7. इष्टकोक्रमिष्टकासु शब्दितम् नृन्प्रयमनृन्प्रय वा MS
 इष्टं XIV. 4 : 146. 14, 15, XXVI. 7 : 281. 2 (cp. T.S. III. 1. 7.
 1) : इष्टो वा इति । इष्टोरिति केचित् । अत्रात्कर्षणार्थं काष्ठमित्यन्ये ।
 उन्मुक्तमित्यन्ये ।
 इष्टिपथ XXIII. 1 : 247. 5.

ई ।

- ईष्ट c. परा caus. IV. 4 : 113. 11.
 c. भम् with instrum. VIII. 13 : 251. 17 : ईष्टा समीक्ष्य भवाद
 कुला आगतो ऽस्तीति ।
 ईर्षं VI. 12 : 169. 15; XXI. 9 : 84. 12.
 ईरा XXX. 1 : 389. 4, name of a measure.

उ ।

उक्तमग्रेष XXV. 18 : 219. 10.

उपश्रवपिपद्य XXI. 19 : 103. 8 *sqq.*; XXV. 23 : 254. 15.

लक्ष् ०. प्रति I. 13 · 19. 18

उत्तरेद्यत् XVIII. 10 : 391. 2, 7 (also in the Śatap. Br.).

उपश्रवस्यो X. 12 · 11. 15.

उद्य XV. 5 : 209. 11 and elsewhere; XXI. 10 : 86. 15, *sq.*;
XXVI. 10 : 286. 2.

उधार (in प्राङ्धार) II. 20 : 67. 1.

उच्छेपणीय XXIV. 15 · 199. 10 उच्छेपणार्द्धं Viv., ब्रह्मोदनोच्छेपणं ममिष
अभ्यध्याग्रावाधीयन्त इत्युच्छेपणीयशब्देन ममिषाधानान्त उच्यते । ममिषाधानान्त
एको ब्रह्मोदनप्रकार इत्यर्थः Venk

उच्छ्रायो VIII. 19 · 259. 11; X. 27 · 25 · 18, XV. 17 : 222. 5:
उच्छ्रायां कठे Viv, उच्छ्रायते जयत्युच्छ्रायो आर्यादिः MS.

उत्काश VII. 4 · 203. 20 · उत्काशनेति प्रकाश गच्छति ।

उत्कवी X 9 · 9 · 1, *see crit. note.*

उत्सदन XXI 5 · 78 · 1

उत्तपनीय (viz. अग्निः) II 7 · 44 · 2, II 13 · 54 · 16; XVIII. 8 :
350 · 7, XVIII 16 · 361 · 8, XVIII 40 · 391. 5, XXIV.
8 · 191 · 12 कपालादिभक्तापज Viv, कपालाग्नौ दर्भमुष्टिमादौप्य तन्निग्रग्नौ
मुष्टान्तरमादौप्य द्यतोयमुष्टिगताग्रावुत्तपनीयांश्चै शीर्ष्वंदेहिकं जुञ्जयादिति
Venk, *cp pi sū* I 2 · 5 · 10

उत्तरत सेविन् XXV 21 · 259 · 2.

उत्तरदण्ड XXII. 1 · 117 · 14 Ms, after the words of X. 3 : 3.
10 तदुपरिष्ठात्कृष्णाजिने निधाप्य, continues उत्तरदण्डमिति शेषः । इय
वै कृष्णाजिनमसौ पुष्करपर्णमाभ्यामेवैवमुभयतः परिटक्तातीति दर्शनात् (T.S.
V 1. 4 · 3) । ईधं सूत्रपक्षोपन्यासे उत्तरदण्डत्वानुसादनाच्च । तथा च पुष्कर-
पर्णेनोत्तरदण्डेन मृत्सृष्ट्वातीति सूत्र बोधायनस्य यद्योत्पन्नेनैव मृत्सृष्टीयादिति
शाल्लोकि । यद्योत्पन्नं उच्यतिसमयं यथा क्षितं तथा मृत्सृष्टीयात् । अधर-
दण्डेनेति यावत् ।

उत्तरद्युग XX. 25 · 57. 1, XXX. 1 · 389. 4, designation of a
measure.

उत्तरर्चं XX. 7 : 18. 7 : अथ विज्ञसम्प्रदर्शः Sāy.; equivalent to
अधरलोम ।

उत्तरलक्षन् IX. 17 · 292. 3; X. 32 : 30. 1; X. 33 · 30. 4 : उत्तर-
लक्ष्माणम् उपरिर्लक्ष्मम् ।

- उत्तरवर्ग XII. 12 : 104. 2; XIII. 38 : 146. 9; XXIII. 3 : 152.
 1 : उत्तरास्र ।
 उत्तरा तति XXV. 13 : 243. 5; XXV. 19 : 250. 15.
 उत्तरास्र XVII. 41 : 321. 5
 उत्तुष I. 6 : 9. 14 उत्तुष Sāy.
 उत्थितकाल XXIV. 12 : 195. 9; XXV. 4 : 231. 14 : प्राप्नोति Venk.
 उत्तुष XVII. 30 : 309. 7, 9.
 उत्तुषिहामयन XVII. 22 : 301. 7.
 उत्तुष XVII. 31 : 310. 10 : स्वव्यावये ।
 उत्तरास्र III. 29 : 103. 7 : उत्तरास्र ।
 उत्तुष VI. 26 : 187. 12, see प्राक् ।
 उत्तुष VI. 29 : 193. 14 (read here also *सुप्सनाया instead of
 *सुप्सनाया); VII. 8 : 214. 3; VII. 10 : 216. 4; VII. 11 :
 216. 10, 17; 217. 6.
 उत्तुष VI. 34 : 198. 19; 209. 4; VII. 6 : 208. 3; VII. 7 : 212.
 4; VIII. 9 : 245. 14; VIII. 10 : 247. 7; XXV. 18 : 248.
 18, 249. 2 : उत्तुषान् उत्तुषान् ।
 उत्तुष I. 3 : 5. 11
 उत्तुष XXV. 18 : 249. 4.
 उत्तुष XXIII. 5 : 155. 11, see crit. note
 उत्तुष XIV. 21 : 190. 8 : उत्तुषनीयस्य (viz. आहुतिः) T.S. III.
 5. 5. g) see Baudh. VIII. 21 : 262. 14.
 उत्तुषनीय XIV. 21 : 189. 19 : उत्तुषनीयस्य (T.S. III. 5. 4. 3-4)
 see Baudh. VIII. 22 : 263. 3.—XXIII. 12 : 109. 7.
 उत्तुष XXIII. 7 : 159. 11.
 उत्तुष XX. 28 : 63. 5; XXI. 8 : 83. 9; XXI. 23 : 112. 4
 उत्तुष XXI. 22 : 110. 4.
 उत्तुष XXI. 11 : 89. 7.
 उत्तुष XXI. 15 : 97. 3, 5; XXI. 18 : 102. 13, 15.
 उत्तुष XX. 11 : 25. 1.
 उत्तुष XXI. 7 : 80. 4, see crit. note.
 उत्तुष XXVII. 2 : 324. 8.
 उत्तुष VI. 10 : 166. 10; 167. 11; VI. 21 : 184. 2 : उत्तुषस्य
 फलकस्योदरस्य Kśā.
 उत्तुष XIV. 21 : 190. 8 : उत्तुषादित्यस्योदरस्य (T.S. III. 5. 5.
 c, d) see Baudh. VIII. 10 : 246. 14.
 उत्तुष XXIII. 10 : 183. 1; XXVI. 8 : 282. 6 : name of an ekaha.

उद्यस्त्रां XVI 28 : 274. 1; XXIII. 12. 168 10; XXVI. 20 : 300. 11.

उद्योयमानस्य XXV. 22 : 251. 2.

उपकार XV. 18 : 223. 14, op. Āp. XV. 18. 13.

उपघात XXVI. 32 : 316. 13 : आन्तरमादुपघातान्। अत्रास्मा एतद्विवर्चिष्ट-
मित्यादि (XVIII. 20 : 367. 5) ऐतस्मादेव। तौवदपवादः। उपचन्यते
प्रकृतः क्रमो येन वैकृतेन स उपघातः।

उपचारतः XI. 4 : 69. 5 : आद्येय उपचारतः। आदावुपचारणीयं स उपचारो
विशिष्यते आद्येयमेवाध्वर्युरित्यादि, XV 28 : 232. 4; XVII 14 :
295 13 . स्वार्थीकस्यमिन् (op. Pān. V. 3 7) निवारणमीपचारी भवति
दक्षिणो भवतीति यावन् Ms.

उपदोह XXIV. 20 : 214. 5 अग्निहोत्रार्थं न्याया दुग्धा पुनरित्यत्र दुग्धम्।

उपधान in मुखोपधान XVII. 39 317 4

उपधानरज्जु XXVI 5 278. 10, XXVI 10 285. 15 : उपधानरज्जुरारम्भे
विमानस्य।

उपधि I. 8 : 11 18 उपधिः कौषधेन सधमद्वयपूर्वार्थं क्रमधे मयन्निचन-
मित्यर्थः Sāy

उपनिषद्वय XXI 12 90 13.

उपनिषाधम् absol XXI 20 206 1 उपनिषाधोपनिषाध्।

उपनिषयन XXI 6 78 10; XX 26 60. 5, XXI 12 : 89. 17,
XXII 4 123 5, XXII 5 124 3, XXII 16 140. 3.

उपनिषद् XVII. 21 301 2

उपन्युत्तमभार XVII 17 297 6.

उपपक्ष XVII 40 319 15, XVII 41 321 5, equivalent
to मोदान ?

उपपातक XXVIII. 1 : 344 13.

उपसोचन XXII. 5 : 123. 14.

उपयमन adj., fem स्त्री II. 17 : 62. 2; IV. 2. 109. 11; X. 51 :
53. 2, 14 उपयम्यते द्विर्याभिः (सुद्धि) व्यापयित इति। पुरीष प्रपयनेभ-
धारणार्थम्।

उपयमनोद्धार XXV. 2 229. 1.

उपयाम subst masc. XI. 1 : 63 7; XI. 3 : 67. 4, 8 : उपयामान-
हवकालान् (?).

उपरिहारास्त्राहति XXIV 36 : 223. 3.

उपरिहाराक्षर XXVI. 4 : 276. 5

उपर्यधे III. 10 : 79. 18; VII. 6 : 208. 3; VII. 7 : 211. 18; VII.
13 : 220 9, 10; VIII. 2 : 235 14; XXV. 17 : 247. 13.

उपनधि XXX. 1 : 391. 3.

उपनमयगवि० XXIV. 15 : 199. 9 : गोपिष्टयज्ञ Veñk., cp. II. 8

उपन्याहरण II. 1 : 34. 1 : प्रारिहितस्य कर्मण आरभ्यमर्तोपे वचनम् ।

उपन्युप्तम् XIV. 30 : 203. 11; XX. 1 : 3. 2 : उपसर्गापे ।

उपप्लुत XXX. 6 : 398. 12 sqq., cp. पक्षोपप्लव ।

उपपन्न XXIII. 3 : 152. 4 see crit. note.

उपपन्नय adj. ('subsidiary, supplementary') IX. 5 : 272. 4 : IX.

15 : 286. 15; XV. 14 : 218. 8; XV. 15 : 219. 16; XV. 23 :

226. 14; 227. 9; XVII. 11 : 292. 2; XVII. 13 : 294. 16;

XVII. 14 : 295. 8 : एकादशयूपानां समीपे यं गले स उपपन्नयः MS.;

XXIII. 14 : 172. 3, 6; XXVI. 24 : 305. 7.

उपसमाहृतम् absol. VI. 13 : 170. 3.

उपसमाधान XXIV. 31 : 216. 14 लल्लनम् ।

उपसमाप्तम् absol. IX. 8 : 276. 7 : उपसमाप्तमुद्गृह्णानि । एतितान्मुद्गृह्णानि

पुनः पुनः प्रविपन्न ।

उपसमिन्वन (viz. सन्तः) XXVII. 11 : 338. 5.

उपस्रान्त subst. fem. VI. 6 : 163. 3 : अतिथीनानुपस्रान्तेति । अतिथीना-
मागतानां प्राश्नस्थानानुपस्रान्तमुपस्रान्तेति । तैः स्रज् समस्रान्त इत्यर्थः ।

उपस्रान्त masc. I. 17 : 25. 22. पुलिहनिर्देशाश्चान्यसः । केषांचित्प्रातः सम-
नोपस्रान्त. समानाभिभर्शन इति । अस्मिन् प्राते समान उपस्रान्तो सन्तो यस्य
पुरोडाशस्येति । एव समानाभिभर्शन इति समानप्रत्यङ्ग इति च Sāy

उपस्रान्तम् XV. 14 : 218. 7, XV. 22 : 226. 10; XVII. 12 : 293.
9; XXVI. 23 : 304. 6, XXVI. 24 : 305. 9, 10 : उपस्रान्तानौ
अग्निहोत्रयूपसमीपवर्तिनौ इतिषोक्तौ यूपौ MS

उपस्रव VI. 18 : 177. 18 and often. देवपस्रवमिष्टा । सर्वेषामध्यर्थादीनाम-
ध्ययमुपस्रवस्येत्यादि कर्मनामधेयेनोपस्रवमिष्टा ।

उपस्रव XVIII. 28 : 376. 3, name of an ekāha; also XVI. 3 :
277. 19 ? the reading of XXI. 20 : 106. 7 is uncertain.

उपस्रास्य (?) XVIII. 46 : 402. 5; instead of उपस्रास्य आस r. perhaps:
उपस्रास्यस्य; in this case the word is उपस्रासिन्; the meaning
is आस ।

उपाध्यायश्रुत्तम् absol. to उपाध्याय श्रुत्तमि VII. 17 : 228. 12.

उपाध्यायश्रुत्तयोरनुमन्त्रणम् XIV. 10 : 171. 5 (T.S. III. 2. 10. l, m),
see Baudh. VII. 5 : 207. 8 and VII. 6 : 209. 6.

उपाकरण VII. 8 : 213. 1; VIII. 2 : 236. 9; VIII. 11 : 284.
4; XIV. 11 : 172. 17 : designation of the formulas T.S.
III. 3. 2. a; XIV. 3 : 156. 4 : प्रधानमुपाकरणस्य (क्रिया) प्रजापदे-

अंथमात्रा इत्यादि (T.S. III. 1. 4. a, b) see Baudh. IV. 5. 115. 5.

उपाकरणीय XIV. 14 : 177. 9; XIV. 15 : 179. 9; XXIII. 6 : 157.

17. the two rks are again T.S. III. 1. 4. a, b

उपाङ्गन masc. VI. 24 : 185. 5.

उपाधाय्यपूर्व्य XIII. 20 : 131. 5, 9, XXVI. 5 : 278. 8; पार्श्वयो-
रुत्तरयोर्वा रत्नानि वा नीलानि वा सूत्राणि वस्त्रस्य तद्वस्त्रम् ।

उपाधिगमनकाल XIII. 1 : 119. 6 : *कालाः । उत्पत्तिस्तीक्ष्णकालाः ।

उपोत्तरद्व. adv. XXVI. 21 : 301. 12

उपोदन nom. act. to उप-उदति XX. 6 : 17. 6, XX. 7 : 17. 14;
XX. 16 : 35. 10, XXV. 31 : 264. 15.

उपासन nom. act. to उपास्यति XIV. 15 : 179. 18 उपासने बर्हिषपास्यति
श्रद्धया मय्यः पार्श्वेति, see Baudh. IV. 6 : 117. 16;—XXIV
14 : 198. 14 उत्तरतो द्विरण्यशक्तमुपास्यतीति, see Baudh. II
16 : 61. 3

उपासनवन्त VIII. 12 : 251. 1 उपासनवन्त । उपास्यत इत्युपासन पुरोडाश-
खण्डा वक्ष्यमाणा सामान्येनीष्यन्ते । ते तद्वन्त ।

उज ० प्रति IX. 5 : 272. 13 प्रत्युजति ब्रह्मम् । ब्रह्म कर्करमपि (१ बर्क० ?)
कटेन घटयति VII. वेणुकटेनाच्छादयति । कटादिना ज्ञाग्राग्न्यं वाद-
यति Kes.

उभयतःप्रउत XVII. 28 : 307. 9, XXX. 13 : 408. 1

उभयतःशुक्र VII. 13 : 220. 14, 17, VIII. 15 : 225. 5, 7, XXI
15 : 96. 6, XXV. 17 : 247. 11

उभयतोऽतिरात्र XXVI. 12 : 269. 3, 4

उभयतोऽभिपतन (?) XVIII. 40 : 391. 4, 7

उभयतो मद (-मोद) VII. 13 : 252. 7, VIII. 15 : 255. 14, XVII.
4 : 285. 20, XXI. 23 : 112. 6

उभयनीत XXIII. 16 : 174. 12 सोमवामी विरक्तय (१ अतिरिक्तय ?), नीत
is apparently part. from नीति ।

उभयशुक्र XXV. 22 : 174. 12

उभाकाऽस्यकवच (?) XII. 2 : 87. 3, see crit. note.

उर्वन्मि in उर्वन्मिमात्र XXIV. 25 : 210. 2 (with उ०, not ज० as Āp.
XVI. 13 : 6), see crit. note.

उवक्ष (or ज० ?) II. 5 : 30. 9; 40. 5, meaning ?

उलूकी IX. 18 : 293. 6

उल्लखलवृत्र XXIII. 12 : 269. 1.

उल्लुक्प्रथम IV. 6 : 117. 10 : उल्लुक्प्रथमाग्नौभ्रमयतः कृत्वा

उष् c. अभि-उष XIV. 26 : 198. 8.

c. परि-उष XX. 31 : 67. 18.

उषसा XXI. 12 : 90. 1, name of the Soma-plant, cp. उशना
Śat. Br.

उषष्टु XI. 1 : 63. 6.

उष्णाप XXVI. 7 : 281. 3 : दवीं वा उष्णकं वा ।

उष्य nom. act. to उष्यति XXI. 26 : 115. 8.

उष्य् XXI. 26 : 115. 8 : उष्येत् । उष्येद्वेनाभिदधान् ।

ऊ ।

ऊतीकस्तम् IX. 1 : 265. 4, 10 ; IX. 2 : 267. 6 : पूतीकस्तम् शूङ्गदूर्वा वा ।
ऊर्ध्वचित् X. 20 : 18. 20 ; X. 26 : 25. 13 : ऊर्ध्विताः शर्करा मन्त्रगुधार्य
सर्वास्त्युमति ।

ऊर्ध्वज्ञानम् IX. 11 : 281. 5, cp. अन्तराज्ञानम् ।

ऊर्मिकारम् VIII. 9 : 246. 13 : उदन्धूमिंकारमविषिदन् । ऊर्मिर्यथा मभवति न
विचये च सोमो नदिस्तथादति ।

ऊ c. अभि-निः XV. 19 : 224. 2

c. अनु-नि X. 20 : 19. 2, 4 ; X. 26 : 25. 15 ; XIX. 2 : 417.
2, 4. अनुयूदति । संभारान् शर्करास्त्रानेषु प्रकीर्य समं करोति ।

c. प्रति-नि XXVI. 15 : 293. 3. प्रतियूयामः । प्रतियूयं प्रत्यह
विभाह करिष्यामः ।

अ ।

अजीष VII. 6 : 208. 10 : अजीष किद्विस्तम् ।

अतपय XVIII. 32 : 381. 14.

अतायु III. 14 : 84. 14 : अतायुः अविनष्ट यज्ञमिच्छन्तः ।

अतुदीचा XV. 13 : 217. 17, 19, 20 ; XV. 20 : 224. 16.

अतुदेवत XXV. 21 : 253. 5.

अतुपर्यायम् adv. XV. 38 : 244. 2.

अतुपय्य XV. 38 : 244. 2 ; XXVI. 11 : 288. 12.

अतुपतिक्रम XXVIII. 1 : 344. 12 ; XXVIII. 2 : 347. 13.

अतुपय XVIII. 4 : 346. 13.

अतेषह XXIII. 15 : 173. 9.

अतेसाचाकार XX. 5 : 15. 4 ; XXIII. 15 : 173. 8.

अदिपुनराधेय (thus to be read) III. 3 . 71. 11 : अद्यार्यम् । अत्रोतीति वाक्येभ्यः ।

अथम् X. 5 . 6. 2; X. 6 : 6. 8 sqq. and often in praśna X; XXII 2 . 119 5; XXII. 7 : 127. 3; XXX. 6 : 399. 4, a kind of istakā : अथमेष्टकाः उत्तमप्रकारा अपरि अथभाकार इत्या ।

अथिनामधेय (†) XXIV. 38 : 224. 16.

ए ।

एकमण XXVI 32 : 317. 10.

एकचर XIV. 3 : 156 4 एकचर निष्कटे ।

एकचर XX 8 18. 13

एकचित्तीक XXII 4 . 122 4; XXX 7 . 400 11.

एकविक XVIII 34 . 384 10, 12, name of an ekāha

एकनारायणसु XXV 22 254 1.

एकयाजिन् XIV 4 158 2 इति न्वेकाद्याजिनः (thus or इतोन्वा एकाद्याजिन is to be read, cp XIV. 26 198. 11) । एवदेकादमने ।

एकराशौष XVIII 1 343 7.

एकवह्नः XVI. 1 245 8

एकविंशतिगर्भं XXVI 16 295 10

एकवेदस् adj XVIII 33 383 6, cp त्रिवेदस ।

एकसर VI 10 . 166 15, X 12 12 1 एकगुण ।

एकष्टक IX 18 292 15 एकष्टक एकचरः सप्तगो ।

एकम्य adj IV 2 110 13, X. 51 58. 15 (एकस्या लभ्या) ।

एकादशितो XVII 11 202 1; XXX 4 395. 16.

एकापञ्चाव XV 2 . 206 4

एकाष्टका XIV 13 176. 5, 7, XVI. 13 : 260. 6, 8. साधकस्याष्टमी ।

एकाद्याजिन् XIV. 26 198. 11, see also एकयाजिन् ।

एतत्समुद्दि adj XXIV. 38 224. 15.

एतदग्नि adj XXIII. 7 . 159. 6.

एतदनुध adj. XXIV. 10 . 193. 16 : एतद्वाच्य, cp. अनुध्या ।

एतदनुदिष्ट VI 18 : 165. 5. आदौ यां प्रत्यनुदिष्टा एतदेवानुदिष्टमन्याः भा एतदनुदिष्टा । स एवानुदेष्टः । न भूयो जुदेष्ट्येत्यर्थः ।

एतद्वभृष्ट adj. XIV. 27 : 199. 16.

एतन्नामधेय adj. XXIV. 27 : 212. 5.

एरक्षीपवर्धेय dvandva dual, II. 8 : 45 9; III. 10 : 79. 12, 14.

ऐ ।

ऐकादिमनष्य adj. XXIII. 11 : 167. 6.

ऐकादिक XXII. 3 : 120. 2 : ऐकादिकस्तेष्वपि नादीनमन्त्रेषु Ms.

ऐन्द्राग्रपथ adj. XXIII. 11 : 166. 10.

ओ ।

ओङ्कारान्त XXV. 9 : 237. 6.

ओदनसव XVIII. 8 : 349. 15.

ओङ XXX 18 . 411. 4, a certain kind of iṣṭakā in the dronañit.

औ ।

औदुम्बर XII. 13. 104. 8, XII. 14 . 106. 7 . तास्य ताषेष्वा षष्ठ्यन्त वा ।

औदुच्य VI. 4 160. 3 ; X 13 : 12. 15 ; XXI. 8 : 84. 9 ; XXIV.

33 : 230 7, the offering with the formula TS. I. 2. 2. a

औपमन्यवौष XXVI 21 301 7

औषधजिक IV 11 126 14 : उपयद्ग्रथाजन्तो ऽग्निः ।

औषधद XVIII 45 400 10 sqq, name of an ekāha.

औषधय VII 12 . 219 8, 21 . VII 18 . 230 13 ; VII. 19 : 231.

17, VII 20 : 233 1, VIII 4 . 238 13 ; VIII. 8 : 245 3 ;

VIII. 9 : 246 1, XXV 13 . 243 1

‘ औषधज XXI 22 : 110. 15 sqq, XXIV. 8 : 191. 12, cp. Journ. of the German Or Soc LVIII, 508

औषधजिन XXVI 32 . 319 2

और्ध्व XII. 8 : 97. 8 : अर्ध्वोऽथौर्ध्वः ।

औशनस XVIII. 47 403 12, XVIII. 47 : 405. 3.

क ।

कक्षिन् XVII. 28 . 307 1 ; XXX. 12 : 406 5.

कद् XXIII. 7 : 159. 12, replaces the vasat at certain abhicāra offerings

कटिन XVII 31 : 310. 9 . कटिकं (sic) धमनापघ्नानाम् ।

- कण्डूक XVI. 24 : 270. 6; XXVI. 18 : 298 2, equivalent, apparently, to उपध्वजा of Āp. XXII. 15. 8
- कदम्ब्यु XVII. 45 : 326. 8.
- कद्रु XXIV. 38 : 225. 2, cp. T S. II. 1. 4. 2
- कनौयसामुक्त्य XVIII. 26 : 374 4.
- कपाश XXIV. 13 : 198 2 : य कपाशानुपहतः । य कपाशानुपहत्य मपदं ददाति Venk. ; दारित्यं विन्यान् Viv
- कमण्डलुगत XX 4 : 11. 10
- कपाशमीय XIV. 4 : 158. 2, cp. T.S. VII. 5. 5. 2.
- करण I 11 15 7, VI 23 : 182. 15 and often : करण उपतीर्त्ता नराः कण्ठेति करणमन्त्रो ऽदृष्टार्थो उपतीर्त्ति वचनात् ।
- करचोय IX. 1 : 265 3, X 1 1 2. यद् करचोयाम् करचयाम्याम् ।
- कर्करीका XVI 20 : 266 10, XVI 21 : 267 9, 268. 3; XXVI. 17 : 297 1, 3
- कर्कश subst masc II. 5 40 3, meaning ?
- कर्ण in प्राचीनकर्ण VI 25 186 6, VI 27 : 189. 3, 11. प्राक्पश्चिम-विशाला ।
- कर्माभ्यावर्तिन् XXIV 6 189 12, 13 कर्म प्रत्याभिमुख्यनावर्तनशालम् Viv., कर्माभिमुख्यनावर्तनशालम् : कर्मभेदनिबन्धनादर्शमिति यावत् Vchh.
- कन्ध XI 11 80 5 कन्धे । कन्धशब्दवर्द्धिमन्त्रे (T S I. 7. 9 d)
- कशिपु V 11 143 19, etc शयनम्योपरि विलारिका Kes
- कम् c परि cau+ XIV 21 190 4 see crit. note
- काकपिच्छक IX 18 293 4 मद्गु ।
- काजव II 11 52 12, see crit. note.
- कानाव्ययस्य XXIV 11 194 6, XXVI. 33 320. 1.
- कार subst masc XXIII 12 169 1 क्रियन्त रति कारा कर्तव्याः सन्धाराः प्रचालनादयः ।
- काशविश XV 3 206 15; XVIII 18 361. 10. काशविशः are probably 'the manufacturers and the vaiśyas,' or 'the vaiśyas, who are manufacturers'
- काल II. 13 : 55 15; IV. 1 : 108. 10, and often. This word, equivalent to आनम्, occurs at least 34 times in our text.
- कालायमकृत् XV. 15 : 219. 6
- कान्य XX. 1 : 5. 2, 4, 8.
- काष्ठादमन XXII. 14 : 137. 20.
- किङ्करावनान XVIII. 24 : 372. 3. If Whitney is right in render-

ing AV. VIII. 8. 22 किंकरा by 'the attendant', 'the reading
किंकरायतना might, after all, be better.

किबर्मन् XXVI. 14 : 292. 1.

किगत XXIV. 12 : 195. 13 : किगते किप्रकार Viv. ; किप्राप्ते कीदम्भमंसिने
वाच्ये Venk.

किदक्षिण XXIV. 20 : 214. 4 ; XXVI. 20 : 300. 4.

किदशपूर्णमास XXV. 16 : 246. 17.

किदेवत्य XXIV. 36 : 222. 12 and often in the Dvaidha and
Karmānta

किमपिहोत्र XXV. 16 : 246. 14.

किमनुष्ण XXIV. 10 : 293. 13 : किनाक्षय, cp. अनुष्ण ।

किमभिधारित XXIV. 27 : 212. 7.

किमुपक्रमभाष XXV. 6 : 234. 5, 13, 235. 2 : किमारम्भ ।

किमुपन्न XXIV. 2 : 186. 3 : किमुपन्नः उपन्ना आधानम् । प्रदीपक्रम इति
पर्यवसितो ऽयं । का उपन्ना यस्य किमुपन्नः । किमुपक्रमः किमारम्भ इति
यावत् । कि प्राथमिकमहमिति प्राद्वार्यः Venk. : किमुपन्नः किमारम्भो यन्न
Viv. ; cp. यदीपन्न ।

किमौपचद XXV. 16 : 246. 14.

किंपूत XXIV. 25 : 210. 6

किप्रसूत XXV. 16 : 246. 14

किप्रोक्षित XXIV. 25 : 210. 10

कीड XXVI. 7 : 281. 16 (कीडावपन्न XIV. 9 : 167. 5), probably
'ant.'

कुण्डपायिनामघ्न XVIII. 20 : 299. 10 ; XXVI. 25 : 300. 10.

कुमार्यः XVIII. 46 : 402. 8 : कुमार्यो चक्रे, known hitherto only
from Dhātupāṭha X. 331 (ed. Böhtl.) : कीडायाम् ।

कुम्ब VI. 1 : 156. 6 ; VI. 4 : 160. 8, VI. 5 : 161. 2 ; XXV. 4 :
232. 1 (and see the next word) : वरविद्वज्जातम्य नेमिभूतम् ।

कुम्बकुटीर VI. 5 : 161. 2 ; XV. 15 : 210. 17, cp. Āp. X. 9. 5, 7.
and infra कुटीर ।

कुम्भतः IV. 9 : 123. 13 ; XX. 30 : 65. 8 ; XXV. 32 : 266. 8 ;
267. 3, 9 : मासत यामवसूक्ष्म Viv. : मूलप्रद्वय Kcs.

कुम्भा (f) XVIII. 24 : 372. 7.

कुम्भमिष XXI. 24 : 113. 12.

कुम्भौ X. 28 : 27. 6 : अक्षनाः कुम्भाः अक्षनाः कुम्भाः Ms.

कुम्भेष्टका X. 27 : 26. 3 ; XXII. 6 : 125. 11.

- कुरीर VI 1 : 156 6; VI 4 : 160. 9; XXV 4 : 232 1 : शानम् ।
 see also कुम्भकुरीर ।
 कुम्भविन्द XXIV. 5 : 189 6
 कुम्भत्य XXIV. 5 : 189 4.
 कुम्भयिनो IX. 17 : 202 4, 5, name of a certain śṭakā.
 कुम्भोरमुषिर XXIV 14 : 198 10
 कृष् c. उन् X 10 9. 13 : उक्तुष्य प्रताप्य रामाणि इग्धा ।
 c. अभि-उन् (!) X 10 . 10 1
 कुञ्ज XXIV. 20 : 205. 2 . XXIV 20 214. 17 : उक्तरामावास्या ।
 कुम्भर XII 12 : 103 8; XII 13 105 16; XVIII 24 . 372. 2.
 कुम्भयित् XVIII 30 309 9; XXX 20 . 412 7
 कुम्भयन् X 50 . 52 13. 14 कुम्भयन्तम् । मन्त्रविन्दुचितं कुम्भयन्तम्
 (viz. बह्यमाद्यप्राञ्चयेन)
 कुम्भाष्ट II 11 52 12.
 कृ (करोति) c प्रति वि XXIII 18 178 16 प्रतिविद्ध्यु ।
 कृतानुकर XXV 2 229 9
 कृत्तिका XXV 5 233 3, XXV 30 264 1
 कृष् c नि XXIV 23 208 3 see crit note
 कृष्णगृध XII 1 85 12 86 3, XIII 37 145 12; XXVI. 1 :
 271 5 : कृष्णदन्तम् ।
 कृष्णबल्लभ VI 10 166 9, VI 14 170 13, XVIII 24 371. 9 :
 कृष्णा च बल्लघो च कृष्णबल्लघो ।
 कृष्णमधु XXVI 6 280 4
 कृष्णस्र XI 1 63 3, XI 9 79 9, 18, XIII 23 and 24 passim :
 कृष्णलानि गुह्यप्रमाणानि Viv , कृष्णप्रमाणानि Kes and elsewhere
 the same author कृष्णस्रम् कृष्णस्रपरिमाणं शुभद्वयकस्रम् ।
 कृ c अनु-प्र IV 2 109 22 , cp also अनुप्रकारम् ।
 c. मधु-प्र XV 19 224 1, XXV 2 230 2
 कर्मवपनीय XII 20 . 117 1, 12, XXVI 2 : 273 4, 8; XXVI. 3 :
 274. 15 , 275 5
 काञ्चोष्ठ (!) XXVI 17 : 297. 2.
 काशमिय XIV. 14 : 179. 4 : काशादिकम् । शिरण्योष्ठाववासांसि ।
 काष्ठ XX. 6 : 15 17 . कुम्भ- Viv. ; बोधायनः शकटः Sily.
 कोष्पपायिनो (plur) XXIV 4 : 189. 2 : कुम्भपायिनामपनम् ।
 कोष्पपायिनोय XXIII. 14 : 173 3.
 कोष्पपायिन्य neutr XXI 1 : 69. 11.

ऋतुकरष XXI. 17 : 100. 9; XXII. 11 : 134. 7; XXIII. 13 : 136
10; XXIV. 4 : 189. 5 : अग्निष्टोमस्य ऋतुकरष यत्तदस्यग्निष्टोमस्य यमश्च
इति (T.S. I. 3. 13. 2) ज्ञोति । — XXVI. 22 : 302. 7, 11.

ऋतुयोः XXVI 33 : 321. 4

ऋम् c. अभि-चव X. 28 : 20. 14 : दक्षिणमण्डपमभ्यवक्रामन्तम् । दक्षिणमण्डप
दक्षिणपूर्वकोशादवनन्तम् ।

c. सम्-ज् 1V. 7 : 120. 13; XV. 31 : 236. 11.

c. वि-परि (‘ to change places ’) V. 13 : 147. 3 and elsewhere.

c. वि VIII. 16 : 257. 11 : विक्रम्य विगतौ पादौ कृत्वापता प्रयत्नय ।

ऋद् c. निम् caus VIII. 1 : 234. 14 . निष्क्रीडयन्ति । पादाभ्यामुत्थित्य
नृचैः पततो रट्ठीला ऋडयन्त इवाभियन्ति ।

ऋर XIV. 18 : 184. 3 : यद्वाचः ऋर तेन वपद्गतेति । भावाकारस्थाने खट् फटे
इत्यादीनि तिङ्स्थेकैश्चमन्वाद्यु (sic) चतस्रस्तृत्तक्रमेण ज्ञोति वा मर्वांसु ऋदिति
वा ।

ऋरापदनत XX. 2 : 7. 7

ऋदयु II. 5 : 39. 11, meaning ‘

कथनेष्टका XXIX. 6 : 377. 10

ऋ c. चव XIII. 7 : 124. 5; XIV. 28 : 200. 15, 16; XIV. 19 :
186. 10 : अवचाषानि उल्लुकाणि ।

ऋमकाय II. 14 : 56. 14 V. 10 : 142. 5, 0, XXI. 25 : 114. 7.

ऋप् c. सम्-चव XXII. 14 : 137. 19 with obj. चवान्, ‘ to lay the
whip upon ’

ऋप्रमण्डकार XVII. 9 : 173. 17, XXIV. 9 : 192. 11.

ऋद् c. परि V. 11 : 144. 11, XIII. 25 : 136. 2; — c. सम्-चव caus.
मग्नचुदा चकार XVIII. 41 : 393. 1

ऋद्रपद VI. 22 : 182. 5, 6; XXX. 1 : 389. 3, name of a measure.

ऋककैश्चदेव XXV. 21 : 263. 13 (cp. Paṇ. VI. 2. 30)

ख ।

खम् c. खति XXIV. 24 : 209. 11.

खनि XXII. 1 : 117. 10 : यस्मिन् लोके यद् यस्माति, cp. Āp. II. 2. 3

खनिषाक्षी XXVI. 32 : 317. 11; 318. 1.

खारी IX. 4 : 269. 14 ; 270. 17; X. 7 : 7. 5; X. 8. 8. 3 : खारीम्
वेचदिषीषष्टी पिनीक्षिका वा ।

खारीविषयः XVI. 30 : 276. 13.

स्वारीविवधिम् XVI 30 . 276. 7.

स्वारीक्षोम XV. 20 : 225. 4.

सुर adj., fem. सुरौ XVIII 24 . 371. 13, cp perhaps सुर in gāṇa bahvādi.

स्या c. सम्-वि-ञा XIV. 11 : 173 2.

ग ।

गधा XIII. 37 : 146 17.

गन्धर्वयजुम् IX 16 . 289 18

गन्धर्वाङ्गति X. 50 52 5

गम् c उप-ञधि II 16 . 59 4, 16, 22, VI 6 . 163. 4 ; VI. 9 : 165 13, 15, IX 18 . 293 10

c वि-ञप II 9 48 11 इयक् कुर्वन्ति । व्यपगमन व्यच्छेदः ।

c ञभि caus XIII 28 138 12 (TS II 3 6 2), XIII. 42 . 149 13 (TS II 4 11 5) सर्वेषामभिगमयद्भवत्यति । एकैकमवदान युगपदाद्या जयायां गृहीत भवति तद्यावत्यति ।

c सम्-ञा desid XVIII 40 390 16

c परि desid XVI 29 275 5

गन्धिष्ठ X 50 59 4 ञपां गन्धिष्ठम् । गन्धीरे श्वदे ।

गर्गचिराच XVI 27 273 11 XXVI 18 298 5

गयूति XVIII 20 367 7 the half of a yojana two krośas.

गामुक XVIII 15 360 8 ञन्त गामुक । विनाशममनशील ।

गार्चपत्यचिति XXX 7 400 3

गुप् c नि XXI 13 93 1 . निगुप्तम् सुरचितम् ।

गुन्धकन XI 2 . 66 5, XI 3 67 1 गुन्धकतान् सधितान् ।

गृ c. ञभि-प्रति XIV 10 . 170 6, 8 (TS III 2 9 5) ; यदभिप्रति-
गृहीत्यात् ञनागत श्वासप्राप्नोपरिप्रतिगृहीत्यात् ।

गैर्य XV 16 220. 13, 'living on the mountains.'

गोदक्षिण XIII 1 : 120. 5 ; XXIV. 29 : 214. 13.

गोदोक्ष्ण adj IX. 5 . 270. 21 ; 271. 12 ; 272. 9 . IX. 13 . 284. 4 .

खूणा गोदोक्ष्णी । गौरुक्ष्णत्वे यस्यां यदा सा गोदोक्ष्णी ।

गोधूमकलापी XI 1 63. 5 ; XI. 2 : 65. 5 : ०पीम् । अभयतःपीकां समाप-
नाक्षाम् ।

गोन्याच XXII. 17 : 141. 12, see crit. note.

गोवस्रदमराच XXIII. 13 : 170. 4.

गोभाज्जम् 11. 11 : 52. 5 : गोभाज्जम् इति मां भजन् इति गोभाजा । प्रत्यक्षमिति
 बोधार्थे स्तार्थे वा । यच्च अस्मै यजमानस्तु गोदातार इत्येके । Many other
 attempts to explain this expression follow.

गोव्यञ्ज XII. 15 : 108. 16 : गोव्यञ्जः ।

गोश्व XVIII. 7 : 349. 1.

यद् X. 20. 18. 11 and often : शास्त्रव्यग्रि मृद्धीदे । शास्त्रोपमप्रिभाष्यन्वेव
 मृद्धीदे मृद्धीते शारयति । शारयामीत्यवधार्य मन्त्रम् (viz T.S. v. 7. 9.
 a, b) उच्चारयति ।

c. श्व XI. 7 : 76. 6 : मयानवमृष्ट दक्षिणैरनुपरिवर्तयाध्वै । मयान्वदौदौ
 युक्तान्वारयित्वा दक्षिणैः पर्यावर्तते (sic) एक चक्रमन्त्रः (var. चक्रमन्त्रः)
 कृत्वा अपरेण दक्षिः पर्यावर्तन्धम् । But to मयान् (and दक्षिणै) we
 must rather supply अभीष्टम्, cp. Lāṭy. II. 8. 12, Drāhy.
 IV. 5. 12, 13.

e. नि-श्व XXIII. 3 : 152. 8, 10 : विभज्य मृद्धीतानि ।

e. नि VI. 18. 177. 12 : विष्णिदा मन्त्रेण भूवाया मृद्धाति ।

c. उप-नि VI. 25. 186. 11 ; VI. 27 : 190. 3 : द्वावांद्दौ कुम्बस्त-
 नुपनिमृष्टम् । तस्या मृष्टतः कुम्बमुष्टि मृष्ट मृष्टया मृष्टाति । X. 5 : 5. 6 :
 उपनिमृष्टाति । विष्णयतीत्यर्थः Ms. ; II. 15 : 57. 20 : उपरमि
 श्लेषयति ।

c. श्व-त्र XV. 8. 213. 1 ; XV. 9 : 214. 4.

c. उप-त्र VII. 15 : 224. 6

पामघीश्व XVIII. 4. 346. 13.

पामन्याय XXIV. 1. 185. 14 : पामन्यायम् स्नानन्यायमिति यावत् स्नानप्रमाण-
 विनियोज्य चत आचामेदित्यादि Venk

पामघीनि XX. 1 : 3. 9 ; XXIII. 4 : 154. 15 ; XXIII. 19 : 181. 13.

पामाग्रि XX. 17. 37. 13, XXI. 3. 74. 13 ; XXI. 5 : 77. 16 ;
 XXII. 2 : 119. 7 ; XXII. 16 : 139. 18 : लौकिकाग्रिः Ms.

पाम्यवादिन् XIII. 21 : 132. 8 : चन्ने चास्म (sic) वचनस्यामौ (sic) भवति
 प्रधान इत्यर्थः ।

पादलोक XXI. 21 : 107. 9.

पावोवापय dvandva neutr. VI. 30 : 195. 14 ; XXI. 24 : 113. 14 ;
 XXV. 12 : 241. 5, 6 ; XXV. 14 : 244. 6 ; XXV. 15 : 245.
 11 ; XXVI. 13 : 290. 13 ; XXVI. 18 : 298. 8 ; XXVI. 19 :
 299. 8 ; XXVI. 25 : 307. 2 ; XXVI. 27 : 310. 9

पौषातः XX. 7 : 18. 4.

पुमुष्टि IX. 13 : 283. 16, IX. 16 : 289. 2 ; X. 50 : 51. 16 : पुमुष्टिः
 समया दर्भमुष्टि Vir. ; शूलापो दर्भमुष्टि । शूलापसमो मुष्टिर्वा । समपो
 शूलतः विभ्रः Keś ; शूला दर्भमुष्टि । उच्चारणोपपञ्चन Ms.

घ।

घर्मदुघा IX 5 : 271. 5 (घर्मदुघे dual), IX 5 : 272. 11; IX. 8 : 277. 7 (घर्मदुघः gen.), IX. 9 : 277. 4 and elsewhere (घर्मदुघम् accus.).

घर्मदृका IX 17 : 292. 4.

घर्मोच्छिष्ट XVI. 2 : 246. 14.

घातय् c. परि XVIII. 2 : 306. 9

घास XXII. 8 : 127. 13.

घाशोक्त XXI. 2 : 72. 13

घृतपिण्ड XXII. 8 : 128. 16

घृतेष्टका X 45 : 43. 21; XXII 8 : 128. 14

घ्रा c अत्र inf अवघ्रातोः XV 27 : 231. 1

च।

चच् c चा with instr XVIII 42 : 393. 10, 'to call after.'

चतुश्चर XXIV 5 : 189. 3, 10 चत्वार्यचराण्युत्तराण्यधिकानि येषां तानि चतुश्चराणि ।

चतुश्चरीय XXVI 10 : 286. 13, XXVI 33 : 319. 11.

चतुश्चदय XXVI 16 : 295. 9

चतुरपसाव XII 14 : 107. 7 चतुरपसावम् । चतुष्पनाष्टौकमुभयतो द्वे । चतुःसुश्रमण्डपमित्यन्वे ।

चतुरधत्तिन् XX. 5 : 15. 12

चतुर्धाकरण XXIV 28 : 213. 13, XXIV 29 : 214. 9

चतुषाज XVII 63 : 333. 3, 64 : 333. 17; XXIII. 17 : 177. 15 : a kāmya darśapūrṇamāsa

चतुष्टय XXIV 1. 185. 16. चतुष्टयेन । चतुरवयवेन समुदायेन । चतुर्धा मन्त्रा वर्तन्ते इत्यर्थे Viv, चतुर्भिः प्रकारिर्मन्त्रा वर्तन्ते कर्मसूत्रपुस्तकेन इत्यर्थः Venk.

चतुष्टय V. 16 : 161. 12; XXIV 8 : 191. 8.

चतुष्पान् XII. 7 : 96. 5; XII 16 : 110. 3 चतुष्पान्सेचम् पदानि चत्वारि निवर्तनानि (cp. BR. s.v. निवर्तनं i) चत्वारि ।

चट् c. वि-चति absol XXV. 1 : 228. 5.

c. वति XVII. 15 : 296. 9; XVII. 16 : 296. 12, 15, 18 : वषाद्या प्रतिचरति । वषाप्रचारस्याने चाश्वेन प्रचरतीत्यर्थः Ma.

चत् adj. I. 7 : 11. 2.

चत्सुख XX. 8 : 19. 4 ; XX. 22 : 48. 7 ; चत्प्रथमः ।

चत् c. अनु-प्र caus. IX. 28 : 293. 14.

चत्सुखोमीय X. 50 : 51. 18 : चत्सुखोमीयम् । श्रोतृवदन्त्यथ चत्सुखद्वय-
तीति चत्सुखमुच्यते । सुखोमीयमित्यर्थः Viv. ; चत्सुखोमीयं रयमुच्योमीयं
रयचत्सुखवर्षोद्वहं रथायं चत्सुखमन्वेनोच्यते । तत्र क्रियमाणा होमाचत्सुख-
होमाः । तदर्थो रयचत्सुखोमीय Ms. (cp. X. 54 : 57. 2).

चातुष्पाण्य XX. 6 : 15 16 : चातुष्पाण्याचतुष्पाण्यनार्थं मध्यत इति रथाया
आरभ्य ।

चान्नालसारिन् XXV. 5 : 233. 1.

चामंयस adj., fem. *क्षी XII. 16 : 111 6, 7 ; XVIII. 16 : 361. 4 ;
XVIII. 19 : 365. 7 ; the Viv. (corrupt !) ; चामंयक्षीवाचद-
मेचमी ।

चि c. वि VI. 2 : 157. 20 : विचितम् । अन्वयं च चत्सुखो विमलम् ।

चितिकृति X. 36 : 34. 10 ; X. 38 : 36. 18 ; X. 40 : 39. 7 ; XVII.
17 : 297. 11 ; XIX. 4 : 421. 4, 5 ; XXX. 7 : 400. 17.

चितिप्रथयनीय XXIV. 18 : 203. 5 : चित्या चयननिष्पन्नचितिकृतिमेव त्रिः
प्रथीयते त्रिनेति व्युत्पत्त्या चितिप्रथयनीयमन्वेनाप्रतिरक्षमुच्यते Venk. ; प्रथय-
नीयचितिनो प्रथीयते त्रियेनाप्रतिरक्ष Viv

चिविय II. 12 : 53. 7 ; II. 6 : 42 11 ; XXIV. 14 : 198. 11 :
चिवियस्य ग्रामादधिकृतभूतस्य अयस्यस्य ।

चुबुक् VI. 25 : 185. 13 ; 186 2 ; VII. 8 : 214. 4 ; VIII. 2 : 236.
19 ; VIII. 11 : 248 14 : चुबुके तुष्ये ।

चूर्वकत XVII. 31 : 309 13, cp. 311 1 माधचूर्वम् ।

चु c. प्र caus. IV. 8 : 121. 10.

छ ।

छ c. मम्-प्र II. 7 : 44. 1 ; II. 13 : 54 15 and often.

छन्दित् XVII. 28 : 306. 8, 9 ; XXVI. 28 : 311. 5 ; XXX. 7 :
400 17

छन्दोग XVI. 28 : 274. 2, 7 ; 275 4 ; XVII. 15 : 359. 16.

छन्दोगतः XIV. 4 : 157 15 ; 158 1 . अथ छन्दोगतः । उद्गाहसंकाशादिभिः ।
छन्दोगवत्सुख XIV. 23 : 197. 11 ; XXIII. 8 : 161 6, 8 ; XXIII
11 : 165. 15 ; XXIII. 18 : 178. 16.

छन्दोगवत्सुखतः XVI. 10 : 257 7.

बन्दीगवाण्य II. 2 : 35. 20, cp. *Saṁvīmśabrahmaṇa* II. 10. 22-24 ed. Eelsingh; XXIII. 5 : 156. 20, see crit. note.
बिद् c. प्र II. 9 : 48. 6 : प्रविनति इयक् करोति ।

ज ।

- अघन्वबाण (?) XVIII. 20 . 366. 8
अघन्वाद् XVIII. 20 . 366 11
अघनोदक XVI. 29 : 275 11 ; XVI. 30 : 276. 8 ; Āp. XXII. 12
5 has उपमज्जने ;
अनकसप्तरात्र XXIII. 13 . 169 13
अन्य XII. 9 . 99 8 इद् ।
अरन्कद्रथ XVIII. 25 . 373 4, 7, cp. कद्रथ *Kaus* br. I. 5.
अरन्कोमविल V. 16 . 151 7 . जीर्णसमुद्भे ।
अरन्तुवा XV. 1 . 205 2, XV. 5 . 208 19, XXVI. 10 . 285. 14 ;
'an old *pūrvā*,' with *pūrvā* corresponds वेदम् of Āp. XX.
3 9
अरन्तुयोग्य XVIII. 25 . 373 5, 7
अस्या subst. fem. II. 5 . 40 11
जिघ्र see 'निघ्न' ।
जा c. अनु caus. XXIV. 12 . 195 10 with obj अद्यानि शान्तनादिना
उत्तमापानुज्ञा लभेत्यर्थः Venk
c अप. XXIII. 14 . 173 1 अपजानीयान् चौयः (sic), the mean-
ing probably is to have a bad meaning about some-
thing.'
c प्र desid. XXIV. 6 . 189 16
c वि desid. med. XIV. 13 : 176 6, XVI. 13 . 260. 4, 8.
c सम् desid. med. XIII. 20 . 131 14
ज्येष्ठश्च XIV. 18 . 184. 13 ; XVIII. 14 . 359 5 : ज्येष्ठो बभूवु ज्येष्ठश्च ।
मनामो मयूरव्यसकादिषु (*Pāṇ* II. 1 . 72 and the corresponding
gaṇa) इत्यम् ।
ज्येष्ठानामग्निष्टोम XVIII. 26 . 374. 3
ज्योतिरतिरात्र XVII. 61 . 340. 17.
ज्योतिरयन XVII. 59 : 339. 3.
ज्योतिषामयन XXVIII. 4 : 352 8.
ज्योतिषमन्त्रो (viz. इष्टि) XXVII. 11 : 336 5

त ।

तच् c ख XXIV. 35 : 221. 16

तच् c. मन्-चा XII. 5 · 91. 7. 15 ; 92. 10. ; XXIII. 9 : 163. 12.

तज्जातीय XVIII. 11 · 355. 16 ; XXIV. 35 · 222. 1, XXVIII. 6 : 354. 13, 15.

तत्प्राश्नेद्य adj. XIV. 19 : 186. 4 : तत्प्राश्नेद्यां पर्यनयात् सुवि । तन्मात्रप्रयोजनायाम् (तमात्रं or तमात्रं my two copies of Viv.). The same expression occurs Pi. Sū. I. 8 : 13. 1 : तत्प्राश्नेद्येन पर्यनयेन सुवेच (so I now read with the best MSS). Perhaps we ought to divide : तन्मति ('expressly for this purpose') प्राश्नेद्येन ('to be manufactured'), but then in the aupānuvākya-passage we expect *प्राश्नेदायाम् instead of *प्राश्नेदाम् ।

तदभिहार see यदभिहार ।

तदद्भ्य adj. XVIII. 44 · 397. 1

तद्वक्षान XVII 39 · 318. 9, see crit. note.

तनुपरीष X 21 · 19. 14, X 37 · 35. 1 ; X. 46 : 45. 15, XIX. 4 · 421. 9 ; XXX 21 · 414. 9 · यदु पतीषम् । यथा इहकामन्त्रिणं दृश्यते । 'loose soil'

तनू II 18 · 62. 2, तन्व the formulas designated by the following ; घोरान्त्रं ib 64. 9, synonymous to तनूववौष्टुषि XX 19 : 41. 12.

तनूवविष् II 7 · 44. 13.

तन्वद्वर XXI. 1 : 70. 12 ; XXII. 12 : 135. 3.

तन्वन् I. 9 · 13. 1 : तनुरन्तो यस्मि स तन्वन् ।

तन्वस्त्रान XXIV. 3 · 187. 2 : तन्वस्त्रान भजन्ते । तन्वन्त्रं यौमपद्य प्रतिपद्यन्ते Viv. ; तन्वपद्य भजन्ते । तन्वन्त्रं तन्वन्तीति घातव्यं Vetiā.

*तपन् fem. *नी (आशाप्यतपन्मौ व्याख्यौ) I. 3 · 4. 4, 8.

तपसिनामयन XVII. 23 · 302. 8.

तपादेवत subst. neutr. III. 6 : 74. 14, 19 ; X. 21 · 19. 11. and often : the murmuring of the formula : तथा देवतयाहि-रस्रद्धवः षीद ।

तपौ subst., plu. तपः XVII. 31 : 310. 7, 10 : मङ्गलशुद्धः the word seems to be a byform to तपरी 'dried out' (sterile-),

op. धेनुष्टौ Maitr. S. II. 5. 1. 52 II, Kāth. XIII 6 : 187. 17, तयमेवैवाधु वाचं करोति Maitr. S. I. c. 13, सतीकरोति Kāth. I. c. 20

तत्परूप XXVI 33 : 319. 5. खट्वा नदम् ।

ताण्डिनामदन XXIII. 19 . 183. 1.

तानूनपाती (so. ऋक्) X. 11 : 10. 11 ; 11 I. viz. TS IV 1. . 6.

तापयित (so. ऋक्) IX 12 . 283. 11.

ताघ XXVI. 5 . 278 9.

तार्थ XI 11 : 79. 11, 14 ; XII. 9 . 98 13, 99 10, 11 ; XIII. 41 . 148. 15, XIII. 42, 149 14, XV. 28 . 232. 9 ; XV. 29 : 234 8, XXII. 15 138 4, XXV 34 270. 4 . तार्थम् ।

आद्येन ह्यत्र वाचं कौयेयं च ।

तिलकवल्गु XV. 37 242. 3, XVIII 1 . 343. 6

तिलधन्विन् XVI 20 . 267 4, XVI 22 268. 5

तौव्रता XVIII 30 : 379 10, 14

तौव्रसुतु XVIII 41 . 393 6

तौव्रसोम XVI 31 277 18, XVIII 29 379. 2

तूपर XI. 1 63 5. यूपतूपरम् । समच्छेदायम् Vir , चण्डालानामरहितम् Keś. .

तूष्णींश्लोम XVI 7 254 2, XVI. 8 . 255 6, XXVI 14 . 292. 5, 10

तूष्णीमग्निहोत्र XXIV 17 201 5

दणवर्त VI. 27 . 189 17, see अन्तर्वर्त ।

दणोदक dvandva VI 9 165 14 दणोदकाय । दणार्थमनङ्गुहोः । उदकार्यं वा सर्वेषाम् ।

दत्तौयमाधानम् III 3 71 12 (thus to be read), 17

दत्तौयवेला VII. 18 . 230 14, VIII. 9 246 1 देलाभ्यः प्रमाद्यवचनः ।

दत्तौयाधेय XXIV 19 . 204 2

दप् c. सु-सम् caus. I. 14 21 15 (सुसतर्पयति), I. 18 27. 4 (सुसदप्पम्)

दप XXV. 34 : 270. 5

दिकिणिन् XXIV. 13 : 197 8 त्रय किषा यस्य स विकिणी । किषा आघातादिका दृढगतानि चिह्नानि । अत्रत्यनिकिषण्यस्य मङ्गयुधसद्वचार्थ-मोहनव्याघातभारादिवहनैरत्यग्राः किषाः विवक्षिताः । एतादृशकिषत्रयमध्ये एकेनापि किषेन युक्तं न याजयेदित्यर्थः Venk. ; आकिष आसोदनकिषः पैवेयकिषः काण्डप्रथममङ्गदक्षिणका त्रिणिष (त्रिवेय var.) इत्यन्ये Vir.

विगध XIII. 37 . 145. 13 ; XXVI. 6 : 280. 5 : चक्रस्नानयोरधो काष्ठ-मच्छित्य निर्यज्ञात् एवं तथा प्रथमे श्रुतश्च तत्तिगधम् । निष्पदिर्वा इयो. पञ्चयोर्द्वौ उपर्येकम् ।

निष्पत्तिः XXVI. ५ : 280, ७.

विबलि XXI. 7 : 91. 9.

शिवलीक XXVI. 6 : 280. 5

XVII. 30 : 300. 11 ; XVIII. 32 : 382. 11 ; XVIII. 33 : 382. 15 : 'knowing the three vedas; being at the same time hotr, adhvaryu and chandoga.'

विष्णु XVIII. 1 : 343. 4, 6.

विशेषि XI. 3 : 67. 13, 15; XXI) 14 . 137. 1.

विषयसूक्त XII. 4 ; 90. 4 , XXVI. 3 . 274. 10.

विष्णुसूक्त XXVI. 10 : 285. 9 : XXX. 21 : 414, 13, cp. द्विस्ताव।

but cp. the expl. of the Karmānta itself.

विषातवीय (०या, viz. इष्टि, ०यम् sc. इकि) XII. 20 : 118. 6; XIII. 41 : 148. 12; XV. 38 : 244. 6; XVII. 5 : 347. 13; XVIII. 6 : 348. 18, XXVI. 2 : 274. 4; XXVI. 3 : 275. 9

वैविध्यमत XXI. 11. 88. 18; XXV 5 : 233. 8 : विविधभावस्यैविध्य
विपुलैर्भित्यर्थ i.e. probably विहृतैश्चन्द्रिषु ।

पृष्ठीक XXVI. 16 : 206. 4.

अथवा **XXVIII. 3 : 349. 3.**

आलिखित IX. 17 : 292. 3; X. 32 : 30. 1; XXX. 6 : 398. 8 : an
istakā : तिष्ठो रेषा उपरिहत्वा ।

अथ XXVI. 16 : 295. 9.

शुद्धि X. 5. 5 14, 16 : तिस उदयो यस्या उखायाः मा शुद्धिः अन्तः पूर्वादातोः ।
उपसर्गे घोः किरिति (Pān. III. 3. 92) । कि (or क) प्रत्ययः । इयङ्ग-
देश्यश्चान्दसः Ms and partly Viv.

अपमृत्यु XXV. 27 ; 254. 5, 6 ; 260. 1 ; 261. 4.

सुलभाशेषेण XX. 16 : 33. 12, 14.

लिपिनन् XXVI. 8 : 282. 0 (cp XVII. 39 : 389. 11 sqq.) ;
name of an ekāha

21

दृष्टव्यं XVII 18 : 298. 8, r probably दृष्टव्यं ।

दृष्ट adj. XXI. 24 : 112. 13, see crit. note.

दक्षिणायन XXI. 21 : 108. 4

दृष्टिमान X, 25 : 24. 8 ; XVI 1 : 245. 2 ; XVII, 27 : 306. 6, 7 :

दृष्टिपावता एकाहेन वहीनेन वा (in other to read)

- दक्षिणोत्तरिन् III. 28 : 100. 13; III. 31 : 100. 5 : दक्षिणं पादं स्यस्यो-
परि कृत्वा । VI. 19 : 178. 8; VI. 21 : 180. 15 : स्य पाणिमुत्तमं
कृत्वा तस्योपरि दक्षिणं बाह्वं च प्रागायतमङ्गलिं कुर्वन्ति Kés.
- दधोऽपानचम् dvandva XXVI. 32 : 318 11.
- दधिपच XIV. 22 : 190. 11 : उक्तो दधिपचः (T.S. III. 5. 8) see Baudh.
VII. 4 : 204. 9 sqq.
- दधिघर्म XIV. 9 . 166. 11 . उक्तो दधिघर्म (T.S. III. 2. 6. b) see
Baudh VIII. 3 : 237. 5.
- दन्तधावन XVII. 39 : 317. 1 . 'a piece of wood used for cleaning
the teeth' (I).
- दधमिय XXVI. 32 . 319 1 . शामुलकानामु च दधमियाः कम्मला भवन्ति ।
शामुलकानामूर्णाभिरीयन्मियाः शोताः (r. श्रोताः) कम्मला भवन्ति । श्यामवर्णा
दधकाषामूर्णाभिः कृताः कम्मला इत्यन्ये । शामुलकशब्दार्थे हयो जिनशब्दार्थः ।
- दर्भण subst. VI. 25 . 186. 11; VI. 27 : 190 3 : दर्भणम् सूचिम् ।
- दर्भनाडो VI. 12 : 169. 3, 4, XII 9 : 97 12, 15 : दर्भद्रुमम् ।
- दवं XV. 19 . 224. 11
- दर्विहोमाकारम् adv. X. 53 . 55 16 सर्वादर्विहोमधर्माङ्गता ।
- दग्धं XII. 18 . 115 4, XXVI. 3 . 274 14; 275 4
- दग्धमास्य XVI. 16 . 262. 12
- दग्धविम् (sc रष्टि) XV 17 . 221 10, XXVIII. 1 . 343. 14.
- दग्धाव्यक्त XXVII 10 . 335 7 sqq , XXIX. 13 . 388. 9.
- दा c उक्त-त्र VI 30 . 194. 12, absol to उत्सृज्यन्ति ।
- दाक्षायणयज्ञ XVII 51 . 331 7 , XXI 1 . 69 11; XXIII. 17 : 177.
7; XXIV 4 . 188 1, XXVI 22 . 303. 11, a kāmya
darsapūrnāmāsa
- दारयन्तिक्क XXVIII. 1 . 344. 12; XXVIII. 2 : 347. 13.
- दारणमुत् IX 6 . 273. 14 . दारणमुत्तानि पिष्टानि मयुज्य । अरभवन्तिमानि
पिष्टानि मयुज्य the Vivaraṇa ; it is more probable that दारणमु-
- is equivalent to मुत्तानि, cp. gaṇa lāsthādi on Pāṇ. VIII.
1. 67.
- दार्शद्वेच XXII 5 . 124. 10 , XXII. 6 : 126. 6; XXII. 13 : 135. 11 :
दार्शेन युक्तो दृष्टस्य विकारो दार्शद्वेच आदिरादिः ; we expect rather
दार्शद्वेच or दार्शद्वेच ।
- दार्वाचित XV. 14 : 218. 5; XV. 19 : 223. 18; XVIII. 40 : 391.
2, 6.
- दागतय XXIV. 13 : 198. 2, see RS. IV. 18. 13; XXV. 4 : 232.
8, see RS. X. 47. 6.

114. 15; XV. 18 : 223. 10; XV. 36 : 241. 11; XVII. 2 : 284. 13; XVIII. 22 : 369. 8 : स्ने धामन् । स्रग्धाने ।
 धात् c. चति caus. XV. 5 : 209. 6; XV. 6 : 210. 2; XV. 24 : 228. 8.
 c. चति-चा XVI. 3 : 248. 7.
 c. चम्-प्र VI. 2 : 157. 16; VI. 3 : 159. 1 : संप्रधाय शोधयिता ।
 धृ c. उन् IX. 18 : 293. 16, see crit. note.
 धूमन् XX. 3 : 10. 7.
 धेनुकरण XXV. 30 : 264. 6.
 धौरियशय्या XX. 26 : 57. 11.
 धुवगोप II. 3 : 37. 2; XVII. 18 : 298. 4; XVII. 19 : 299. 2 :
 धुवस्य रचिता ।
 धुववन् XVII. 2 : 284. 17 and elsewhere : धुववद्विचरिता । धुववद्वद्वि-
 चरिता ।
 धुवस्य चर्या XIV. 9 : 169. 3 : उक्ता धुवस्य चर्या (T.S. III. 7. 8. n-s) see
 Baudh. VIII. 14 : 254. 18; VIII. 15 : 255. 16. sqq.
 ध्वत्स् c. प्र caus. med. (obj. रक्षो) IV. 11 : 126. 18; 127. 1, 5;
 XIV. 13 : 176. 1
 ध्वाङ्गावसृष्ट XIV. 9 : 167. 8.
 ध्वान XX. 15 : 32. 12.

न ।

- नक्षत्रपथ X. 46 : 45. 8.
 नक्षत्रप्रयोग V. 1 ~ 128. 2
 नक्षत्रवत्त XXVIII. 4 : 352. 7.
 नक्षत्रेष्टि XXVIII. 3 : 348. 6.
 नक्षत्रन् XV. 13 : 218. 4; XV. 16 : 220. 6.
 नक्षत्रनिमित्त XXVI. 6 : 279. 5.
 नभ्यश्च VI. 25 : 185. 13 : नभ्यन्वयोः । नभ्येन स्त्रितयोः । नभ्यम् अचो यक्षितु
 फलके प्रोक्तः । नभ्यसम् ।
 नम् c. चव caus. IX. 3 : 267. 18 : चवनाम्य सुधानि । अन्यतो सुधानि कृत्वा ।
 नलद्द XXIV. 14 : 199. 2 : नलद्वयश्च अदकायश्च इत्यर्थः । नलदो माकेत्यन्यः ।
 नृतानामेव तदुच्यते ।
 नष्टारणीक III. 3 : 72. 1; XX. 19 : 42. 7; XXIV. 19 : 204. 4.
 नाकचद्द X. 45 : 43. 3; XXX. 5 : 398. 1; XXX. 7 : 400. 1.
 नागदन्त XXII. 19 : 143. 16.
 नानाशृणिन् XII. 15 : 109. 3, 9.

नानाप्रदन् XXVII. 3 : 325. 7.

नानावर्षिश् XII. 2 : 86. 16; XIII. 1 : 119. 13.

नानाहृक्ष (Var. *हृक्षीय) II. 7 : 41. 7; II. 18 : 63 : 16; X. 12 : 12. 4; X. 14 : 14. 4; X. 50 : 51. 14; X. 52 : 55. 2, 3; XII. 9 : 98. 13; XVII. 31 : 309. 13; XVII. 8 : 350. 4.

नानाशाम XI. 4 : 69. 2, 3 : नानाशासाः । नानास्यधितयः ।

नानास्त्र XI. 4 : 69. 2.

नाराजपुत्र pravare : 465. 11.

नाराजपुत्रो (so. षक्) X. 11 : 10, 11, 11. 1 : T.S. IV. 1. 8. c.

नारिष्ट (so. षोम dual) XXIV 29. 214. 17, cp. Āp. II. 20. 6.

*निकोत in स्यमाष्टधानिकोत X. 27 : 26. 5, XXV. 30 : 263. 12; द्विरष्टकामष्टलेष्टका रेत-मिगिति (cp. X 31 : 29. 9-14) Viv.; स्यमाष्टधाद्विरष्टकयपुरवार्यचक्षु श्रोत्रघ्राणमुष्माष्मघ्नश्चिद्रस्य पदमस्यमघ्नमघ्न-श्चिद्रवति Ms

निच् c. उप II. 9. 49. 1 (also grhs. I 1 : अथ यच्छूलेषूपनिष्ठा नयानि यपयन्ति स गृह्यगव) The author of the Vivarāṇa, who seems to read उपनोक्ष (as do also some of the MSS of the grhs) explains उपनिष्ठा निवेष्टा । निवेष्टार्थ इतिर्द्रष्टव्यः । अनेकार्था धातव इति, Āp VII. 22. 9 has प्रवीक्ष ।

निघाभ VII 6. 208. 4 sqq

निघाभ VII 5. 205. 7 निघाभ्यासु (अश्नु) निघाभवतीषु ।

निघाभ्यासु वाचनम् XIV 4. 158. 5 उक्त निघाभ्यासु वाचनम् (T.S. III 1. 8 a) see Baudh. VII 5. 205. 7

निघ्न I 18. 27. 6, I 20. 30. 15, V 15. 149. 4; cp. अघ्न ।

नित्यवत् V 10. 142. 8. नित्यवत्तयै जीववत्स्याया । अन्ये आत्मार्थे एव वत्तो यस्याः सा नित्यवत्तेति ।

निदान XVIII 30. 379. 8; XVIII. 45 : 400. 2, XVIII. 47. 405. 1, 3; XIX 6. 425. 5; XXVI 29 : 312. 5.

निपत् subst VI 6. 163. 9 : निपत्तः काले । निपतन निपत् मपदादिपाठान् भावे क्विप् (Pāṇ III 2. 61) श्यनस्य काल इत्यर्थः ।

नियतपान XX 16. 35. 13 see crit. noto.

निरमण XV. 1. 203. 1; XV. 7 : 212. 4, cp. Śatap. Brāhm. XIII. 4. 2. 5.

निरयवन् XIX. 10 : 432. 7, designation of the istakās laid down with Taitt Ār. I. 8. 5-6 (१४-१०).

निर्णाम XXX. 10 : 464. 6, 7 : 'the bending (of a wing).'

निर्जय adj. XII. 12 : 103. 12; XII. 16 : 110. 6 : निर्जयेन जेतयन ।

निर्दंष्ट्र fem. XXIII. 1 : 149. 5 : 'a woman, for which the ten days of āśauca are passed' : अशुद्धिदिवसेषु अतिश्रान्तेषु ।

निर्दंष्ट्र XXIV. 1 : 183. 17 ; as an example the Vivaraṇa cites : अप्रये स्वाप्नोपौमाण्याम् (T.S. I. 1. 8. /) ; शुभ्रश्च दैन्याय कर्मणे देव-यज्यायै (T.S. I. 1. 3. a)

निर्बाध (एकविंशतिनिर्बाध) X. 12 : 12. 4 : एकविंशतिप्रसङ्गम् ।

निर्मन्त्र्य adj. XX. 17 : 37. 13 and elsewhere.

निर्हार (var. निर्घास) XXX. 2 : 392. 1.

निवेष्टा XII. 8 : 97. 10 ; XXVI. 2 : 272. 9 : निवेष्टाः स्त्रावरा ।

निष्क XI. 1 : 63. 7 ; XII. 2 : 87. 5, 7 ; XV. 2 : 205. 8 ; XV. 4 : 208. 4, XV. 15 : 219. 14 ; XV. 38 : 243. 14 ; XVIII. 38 : 383. 9 ; XXIII. 18 : 180. 1 निष्कान् । अर्धचन्द्रादृत्तोनाभरण-विधेयान् ।

निष्करञ्जु XI. 6. 72. 5 ; 73. 7, XII. 7 : 95. 4, 16 : निष्कसहिता रञ्जुः ।

निष्कास V. 9. 9. 140. 10 ; VIII. 21 : 262. 7, XXV. 2 : 230. 1.

निष्कृतीष XXVI. 5 : 276. 8 : निर्देतपुतीष । यज्ञपुनश्चपार्थमेतत् ।

निष्पन्दनवन् IX. 5 : 271. 18 : निष्पन्दनवन्नाम् । उदकनिर्गमनमार्गवन्नाम् । XIV. 26. 198. 12 : परिष्पन्द निष्पन्दनवन्नां कृत्वा तदेन निनयन्ति । परि-ष्पाकारं कृत्वा मध्ये अग्निना परि[तः] सवेतः प्रथव(ः. प्रवच ?)सार्गवन्नां कृत्वा मध्ये निनयन्ति (thus, singular, the Viv.) ।

निहिनन XX. 28. 62. 17, XXI. 14. 95. 11, nom. act. to निहन्ति ।

नी c. उप-अति XVII. 14 : 295. 11

c. वि-अव XI. 12 : 81. 10 ; XI. 13 : 83. 11 ; XXV. 20 : 252. 1 ; XXVI. 14 : 291. 14.

c. अति-आ XXVI. 24 : 306. 2.

c. उन्-आ IV. 6 : 118. 7 ; XXII. 8 : 127. 14 ; XXII. 20 : 144. 10 ; XXIII. 9 : 163. 3, 4 ; XXVI. 32 : 316. 12.

c. वि-उन् XII. 20 : 92. 14 (obj. दिष्टः).

c. अनु-भि XXIII. 3 : 162. 2.

c. उप-नि II. 9 : 48. 2.

c. वि VIII. 1 : 234. 13 : तदेव सद्दिनयन्ति । पूर्वमेव सन्त विहृत्य नयन्ति । desid. act. XVIII. 45. 401. 2.

नीन part. to न्नेति XVIII. 30 : 379. 13 ; XVIII. 41 : 393. 7 ; see also अभयनीन and the next word.

नीनदक्षिण XXIV. 13 : 197. 7 : न नीनदक्षिणं याजयेत् । दक्षिणानयमानान्नारं पक्ष कथं चिद्विज्ञां नुपपत्तौ सत्यां तद्व्यालिङ्ग्य न कुर्यादित्यर्थः Venk. ;

दक्षिणादानोत्तरकाशम् Viv.; but नीत probably is part. not to नयति but to न्येति; cp the foregoing word.

नीतमित्र XIV. 29 : 202. 6; the word is explained by the Sūtra-kāra himself, see the following passage.

नृ c. प्र XIV. 10 : 170. 9 : प्रप्नोति । यदा क्षीता प्रपथ करोति ।

नुद् ० उप-चर XII. 18 : 114. 2 : वारयन्ति ।

नेदीयम् II. 19 : 68. 10 : ग्रहे नेदीयमि वा । उदक एव द्रव्यमात्रे ।

नेष्टानिह XVII. 44 : 325. 7, here and equally in grhs. I. 3, corrupt; the mantra was originally : निष्ट आविष्ट कृत्तामि, cp. Drāhy. XII. 1. 19 with the comm. of Dhanvin.

नेमाज्जन XVIII. 2 : 344. 4.

नेष्टयन XVII. 45 : 326. 8 sqq., XXV. 24 : 250. 18.

नेष्ट XVIII. 10 : 407. 11, 13

नीमण्ड XVIII. 16 : 402. 9 'ship-board' (?)

न्ययन XXX. 1 : 390. 1, 2, 11, 12

न्यून XXIII. 10 : 165. 3

प ।

पक्षन XI. 7 : 75. 8, XVIII. 10 : 551. 5; XVIII. 17 : 363. 3;

XVIII. 24 : 372. 2, XXV. 34 : 270. 1 : पक्षम पक्षमी ।

पक्षमङ्गलम्.—XXVI. 16 : 296. 1, XXVI. 17 : 296. 7 'hall.'

पक्षोपग्रह X. 24 : 22. 11, 13, 15 पक्षोपग्रह पक्षान्त; probably the correct reading is पक्षोपग्रह, cp उपग्रह supra and पग्रह, असंग्रह in PW

पक्षन IX. 3 : 268. 22, 269. 5, 7, X. 6 : 6. 5, 11, 15; XXII. 2 :

119. 5 : पक्षन करोषादि Viv., पक्षते जेनेति पक्षन करोषाहादि Mv.; 'fuel'

पक्षिनीक XXII. 4 : 122. 1, 3.

पक्षोद X. 45 : 43. 5; XXX. 5 : 398. 1; XXX. 7 : 400. 1 : a kind of istakā.

पक्षतय XXIV. 1 : 185. 1 : पक्षतयेन पक्षानयना अथ नयनायम्य मनुदायम्य पक्षतय Viv.; पक्षानयना यम्य म पक्षतयमेन पक्षतयेन पक्षानयनयुक्तेन मनुदायेन पक्षमि आपनैरिति वाक्यं Veāk.

पक्षरूपमिच्छेनीक XX. 18 : 39. 1; XX. 22 : 49. 3; XXIII. 1 : 147. 2; XXVI. 4 : 275. 11.

पक्षविज (viz. पक्ष) XXIV. 27 : 213. 1, 3.

पद्मलि XXI. 7 : 81. 10.

पद्मार्दीय XVIII. 11 : 354. 11; XXIV. 10 : 193. 13, name of an *ekāha*.

पद्मविष् (viz. रङ्गि) XXVI. 26 : 308. 6.

पद्मवन्ति XX. 5 : 15. 13; XX. 7 : 17. 11; XX. 13 : 29. 8; XX. 29 : 85. 2, 3.

पद्मिक XXVI. 22 : 303. 6.

पद्मेष्टीय XII. 4 : 88. 17; XXII. 16 : 140. 16.

पद् c. उत् caus. XXVIII. 7 : 355. 12.

पद्नीय XV. 15 : 220. 5; XV. 38 : 241. 1.

पद् c. अग्नि caus. VI. 2. 158. 11; XXI. 8 : 83. 5 : अग्नेन ए पद्मं पाषावमिषात् । एवं यजमानमाग्नेन सद्ये पाषावमिषात् सद्यं पाणि प्राद्वयित्वा Viv.; आधारत्वेन प्राद्वयित्वेत्यर्थः Kes; cp. Śatap. Brāhm. V. 3. 11. अग्नेन दक्षिणे वाहवमिषात् ।

पतग XXVI. 11. 288. 9. पतत उ पतगः । पततः गुह्यपक्षयोः पतग आमीनस्य न गृह्यत्वम् । उग्रव्यो निपातः । एक इत्यर्थः ।

पतनक XXVI. 3. 275. 7 a modification of the *rājasūya*.

पत्तनाडी X. 47. 47. 11; XIX. 2. 417. 12. पत्तिपत्तनुमुपिरेषु ।

पत्नीयजुम् XIV. 22 : 190. 10 उक्तानि पत्नीयजुष्वपि (TS. III. 5. 6), see Baudh. VI. 5. 169. 19, VI. 3. 159. 5 sqq.; I. 20 : 31. 10; VII. 3. 203. 1, VII. 3. 203. 10; VIII. 14 : 253. 5

पत्नीशब्द VI. 1. 156. 13 etc., always as a neuter; once fem. : XXIX. 11. 385. 8

पत्नीचंयोजक adj. XX. 10. 23. 9.

पद् c. सम् caus. XVII. 31 : 311. 1. सपादयति । नृहूकरोति शय्यादीन् अपि प्रविशति ।

पदाक्षया XIX. 1. 415. 5. 7.

पदाग्र्य VI. 13. 170. 10; X. 2. 20. पदस्थानम् ।

पदरथ adj. VI. 10. 166. 12; VI. 12. 169. 9; VI. 13. 170. 4 : छात्री पदरथी । पदप्राप्तधारणी ।

पद् XVIII. 43 : 395. 9; XXV. 33 : 320. 3 : a certain very high number, r. perhaps वद ?

पश्श्रीच X. 27 : 20. 1. 8; XXII. 6 : 125. 8 : पश्श्रीच चान्दश्रीच च । पश्श्रीचं च श्रीचपार्थे ।

पयोदीव XXIV. 30 : 216. 3.

परचेव II. 3 : 36. 9. आरजानः Viv.; परचेवे अरिषोत्तमः Venk.; probably the reading of Tr. पा. is preferable.

- परिह्वय XVII. 29 : 308. 3, 5, 9, 13.
 परिकेष्ट XVIII. 1 : 343. 5.
 परितो XVIII. 23 : 370. 13; XXIII. 18 : 179. 8; XXVI. 32 :
 318. 4, 7 : a var. of the sadyaskri
 परिष्ठातिष्ठान् II. 3 : 33. 7; XXIV. 13 : 197. 8 परिष्ठा मर्यादा :
 अतिष्ठान्मर्यादाः । अन्ये समुद्रयापिन इति Viv. ; समुद्रयापी Venk.
 परिष्टेष्टवन् X. 51 . 54. 1 . परिष्टेष्टवन्ती (TS. IV 6. 3. 1, 2).
 परिषर्ग IX 5 : 271. 11; IX. 12 . 282. 9; IX. 13 . 284. 3;
 XVIII. 24 : 371. 10 . सर्वस्य परितो वर्तमान महावीरादि सर्वांशम् ।
 परिचाय XVII. 29 . 308. 9, 12; XXX. 18 : 411. 6, 7 : a
 manner of building the 'agni'
 परिधान XIV. 4 . 156. 13 : उत्तमौदुम्नराणां महापरिधीनां परिधानम् ।
 युनयि वे इत्यादि (TS. III 1 6. c, b) see Baudh VII. 1 :
 200. 17.
 परिमल्लम् adv. XX. 1 3 2 परिमतनल्लमनिरोद्धितनल्लवावस्थायाम् ।
 परिमल्ल adj VI. 6 163 8 . तस्यैवे यजुषो परियवे चावर्तते निमित्तपरिधाने
 (•मनिपाते Keś) 'returning'
 परिमृ VII 7 . 211. 18, VII. 8 . 212. 12, VII. 16 . 228. 4, VIII
 2 : 235. 14, VIII 7 242. 15, XVIII. 36 385. 15 .
 द्रोणकल्लये परिमृ पात्र प्रास्य परिमल्लमान तस्मिन्निष्ठोति शीमप्रद्वयार्थ दादमय
 पात्र; Āp . परिमृषा ।
 परिमोजनीय I 2 3 10 सर्वत्रोपभोगादांश्च Sāy
 परिमृ XXVII 5 329 6
 परिमल्लपन XX 16 . 30. 13
 परिवहण XXI 12 91. 7
 परिवाह XVIII 34 . 384. 11.
 परिविन, परिविन्न, परिविदिदान XXVII 5 329 4, 5
 परिगायन XX 6 16 13, XXI 13 93 14, nom act. to
 परिगाययति; the meaning here and dhs I. 14. 7 is not
 'vollständiges Untertauchen' (thus the Petersb. Dict.) but
 'keeping, preserving'
 परिवयथ V. 11 : 143. 19; V. 12 : 146. 5; V 15 . 150. 12; VIII.
 9 : 245. 9; VIII. 20 : 262. 4; XV. 22 : 226. 4; XV. 30 :
 235. 5 : परिवयोयते ऽनेनेति परिवयथ बल्लकठकिल्लिञ्चादि ।
 परिववण XX. 2 : 7. 12, nom. act. to परिवोति : लयादि (r. कुमादि ?)-
 क्षमस्यः श्रवसादिना परिपद्यः ।
 परिवेषण XVIII. 24 371. 15.

परिष्कन्दम् absol. XVIII. 24 : 372. 6.

परिष्कन्दम् absol. XIV. 26 : 193 12 : see under निष्कन्दनम् ।

परिष्कारम् IV. 1 : 108. 9 : पराकाष्ठापरिष्कारः Viv. ; एकद्वयः परिष्कारः
Kes.

परिमज्जिन् XVIII. 1 : 343. 3, 4.

परिवारम् XXIV. 38 : 225 5 : परिवारस्तदित्यस्या अर्धमुत्तरं (•त्यस्यायं
न = another copy) सत्त्वापरिमज्जिन् प्रकल्पते । अन्य आच्छेदकमिन् प्रमाने-
कमिन् स्वीयत्वां यस्याः चेति ।

परिदोम XX. 19 : 42. 1 ; XXI. 15 . 98. 8 ; XXI. 25 : 115 4 :
XXII 12 . 134. 12 : the offering on both sides (i.e. before
and after)

परीक्षा XXI. 23 . 111. 13 ; XXV. 22 . 254. 5.

परीत्य II 14 . 56 4, V. 1 129. 10 . परीत्येन सर्वतोऽग्निना ।

परीक्षोपस्थान XXIV. 30 : 216. 6.

पर्यन्तं XXIV. 25 210 14

पर्यवेन V 11 143. 19, V. 15 . 149 7 ; 150. 12 ; XIV. 13 : 176.
9, 12 : पञ्चाशद्वत् ।

पर्यवहोपम् absol VI. 20 : 170. 1 एकदेशमेकदेश गृहीत्वा ।

पर्यवेतराणि adj XVIII. 44 397 7

पर्याञ्च XXI 13 93. 7 परिगतं याञ्च याग वा प्रधानं यागमवश्यम् । stands
for परियाञ्च, cp the next word.

पर्याष subst. neuter XXI 10 . 87. 3, stands for परियाष, cp.
अपर्याष ।

पर्यारिन् XV. 7 211. 14 : 'going round' (according to the course
of the sun, in opposition to अन्त्यया)

पर्यारिन् XXIV 38 225 5, cp. TS. II 1 4. 7

पर्युपस्तारम् absol X. 53 55 16.

पर्युपोषण XIV. 13 173. 12 . उक्तं पर्युपोषणम् (TS. III. 7. 8. b) see
Baudh. IV. 11 126. 14.—XX. 31 87. 18.

पत्न XVIII. 43 : 395. 9, XXVI. 33 . 320. 3 : a certain very
high number.

पत्न XX. 6 : 15. 17 : पत्नान्नलभितव्यं पर्युपरि वेष्टितं Viv. ; पत्नं निवृत्तं परिवाराय
गृह्यम् Say. ; also pi. sū. 1. 14 : 20. 14.

पवमान VII. 8 : 212. 16 ; VIII. 2 : 236 6 ; VIII. 11 : 248. 1 ;
XV. 17 . 222. 4 : उदद्यां भि पवमानाः सर्पन्ति । उदद्याः पवमानमभि
पवमानलक्षितं देशम् आस्तावन् मण्डन्ति ।

पवित्र XXVI. 3 : 275. 1, name of an ekāha (in the rājasūya).

पवित्रं XXVIII. 2 : 345. 2; 348. 3.

पशुबन्धयाजिन् XXIV. 11 : 195. 5.

पशुपत् VI. 29 : 193. 17.

पशौक्षी VII. 4 : 205. 4 and elsewhere : गर्भयोग्या अष्टद्वीतमर्भा ।

पाजक XVII. 31 - 310. 9 : पाजके चतुष्टयवर्गे । काञ्चिकायां वा ।

पात्रोक्त XIV. 21 : 190. 7 : उक्त पात्रोक्तस्य ययम् (TS. III. 5. 5. b) see Baudh. VIII. 14 - 254. 6

पादकिञ्च XXVI. 22 : 303. 6.

पापाय XVIII. 26 - 375. 4

पार्थ XVIII. 49 : 408. 5, name of an ekāha.

पाशवन्धक fem. *की IV. 1. 103. 13; XXI. 6 : 79. 4; fem. *का XXX. 3 - 394. 7.

पिद्वा XXIV. 21 - 205. 9, see crit. note

पिच्छोला XVI. 20 - 266. 9; XVI. 21 - 267. 9; 268. 2; XXVI. 17 - 297. 1, 2.

पिच्छी subst. XIII. 38 - 146. 15, XIII. 39 - 147. 5; XIII. 40 : 148. 9.

पितापुत्रोक्त XXV. 13 - 242. 8

पितामहा (viz. आश्रति) XXVIII. 10 - 361. 7.

पिन् caus IX. 9 - 277. 15, 278. 1 - पिन्वयति दग्धि ।

पिस्तकावन् VII. 6 - 209. 18 : पिस्तकावन् पुलकवदित्यर्थः, cp. अष्टापिस्तक and सपिस्तक ।

पिप् ० उत् XV. 30 - 235. 18.

पिष्टोदपनी I. 4 - 6. 5

पुष्टरिन्धजिन् XII. 17 - 112. 11, XXII. 20 - 144. 10.

पुत्रिकापुत्र II. 3. 36. 8, here probably a subdivision of the Ātreya is meant, cp. the Laugākṣipravara - पुत्रिकापुत्रान्या-
ष्टाश्रानो जालेयवालेयकौद्रेयवामरश्च*, and thus also the Mānavapra-
vara. The word has the usual meaning XXIV. 32 - 218. 5

पुनराद्यस्य XXVI. 12 - 290. 7.

पुनराद्यस्य XXVI. 12 : 290. 7; XIV. 9 - 163. 12 : यत्रस्य पुनराद्यस्य
TS. III. 2. 7. m.

पुनराद्य रम् absol. I. 12 : 18. 13 - अनुद्यच्छेदं पुनराद्यत्वाद्यन्त्योद्यच्छेदिति ।

पुनराद्यस्य III. 1 : 69. 5, III. 3 : 70. 17 - च (var. वि) गौर्षं दीर्घान्यात् ।

पुनराद्यस्य III. 1 : 69. 4; III. 3 : 70. 16; XXIV. 18 : 202. 10 :
नन्मभि पुनर्निष्कृतम् ।

पुनर्निष्कृत III. 1 : 69. 4; III. 3 : 70. 16; XXIV. 18 : 202. 9 :

श्रीचं पुनः संस्तुतम् Viv.; पुनः संस्तुतः त्रिपिंडीभूतो रयः Venk.

पुनश्चिन्ति XVII. 17 : 297. 4; XVIII. 14 : 89. 29.

पुरश्चरण II. 6 : 41. 8.

पुरस्तात्तादाकृति adj. XXIV. 36 : 223. 2.

पुरस्ताद्गाम VI. 14 : 171. 1 : पुरस्ताद्गामशब्दवान् मन्त्रो यास्त्वक्षिषु ताः पुर-
स्ताद्गामाः ।

पुरस्तात्तक XXVI. 4 : 276. 4.

पुष्पमेध XXIV. 11 : 194. 5.

पुष्पाक्ष XVIII. 36 : 385. 11; XXIII. 18 : 179. 11, cp. AV.
v. 31. 9.

पुटोदक II. 2 : 26. 3 . प्रागुदकम् ।

पुटोदितप्रवर XXIV. 28 : 213. 8.

पू; The optat. पुन्यात् is remarkable XX. 6 : 16. 8; XX. 10 : 23.
15, 17 and often in the Dvaidha and Karmānta.

पू c सम् caus. XVII. 33 : 312. 4 . सपवय्य मात्तयित्वा ।

पूगशः XI. 6 : 73. 7; XII. 7 : 95. 16 . सषशः ।

पूतिष्ठ X. 13 : 13. 1; XIV. 13 : 176. 9, 12 : पूतिष्ठानि जीर्षद्वयानि
Ms.; पूतीकद्वयानि Viv.

पूषंद्वं or पूषंदर्व V. 10 : 142. 5; XV. 10 : 215. 14; XVII. 57 :
337. 7, XXI. 3 : 74. 14; XXI. 6 : 79. 8; XXIV. 17 : 201.
3; after all पूषंदर्व seems to be the best attested form, see
the various readings.

पूषंवाद् II. 12 : 53. 9; XXIV. 14 : 198. 12 : युवा ।

पूषंसृष्ट XXIV. 10 : 193. 16 . पूषंस ताः सस्याश्च पूषंसस्याः Venk.;
and elsewhere : प्रधानयामात्पूर्वं क्रियमाणाः प्रयाजाः वै पूषंसस्याः ।

पूषा subst see जलपूर्वा ।

पूषाग्नि XVIII. 8 : 350. 7; XVIII. 16 : 361. 8; XVIII. 40 :
391. 5

पूषाहिक IX. 6 : 273. 21; IX. 12 : 283. 4; read with B : यो ?

पूर्वद्यु काल adj. XX. 1 : 4. 11.

पृञ् c. अधि I. 9 : 12. 20; I. 10 : 13. 6; V. I : 120. 5; V. 11 :
144. 14; XIII. 25 : 136. 4; XIII. 33 : 143. 7; XXVI. 5 :
277. 2; अधिपृञ्चि is equivalent to अधिपृञ्चि, Sāyana gives
as equivalent दापयति, as the Śatapatha Brāhmaṇa uses in
this sense always अधिपृञ्चि, we are tempted to regard the
form अधिपृञ्चि of Baudhāyana as a corruption; but अधिपृञ्चि

and अभिष्ट्यात् (XXVI. 5), and cp. Āp. XII. 28. 1 इष्टि, prove that the root is इष्ट; cp. P.W. vol. IV, col. 570.

c. अनु XV. 5 . 208. 18, here probably equivalent to अनुष्टुप्ति ।

इष्ट V. 5 : 133. 14; XXX. 1 : 389. 4 : name of a measure : XXI. 9 85. 1 : 'the palm of the hand.'

इष्टिचव XVIII. 6 : 347. 16; XXIV. 11 : 194. 6, name of an ekāha.

इष्टुबुध XI. 1 . 63. 7 : इष्टुबुधान् विलोप्यमूलान् ।

इष्टात् II. 5 : 39. 11, Tr. reads correctly इष्टाकुनि ।

इष्टि X. 50 . 51 15; X 51 53. 18; 54. 2 : इष्टिमग्नानम् ; इष्टविन्दुभिश्चिन(r. च)मग्नानम् ।

इष्टाच्च XIV 9 166. 11 . उक्त इष्टाच्चस्य...पदवम् (TS. III. 2. 6. a) see Baudh. IV. 3 : 112 13 sqq.

इष्टि in इष्टिमात्र XX. 26 59 9, partic. to इष्ट ?

इष्टमनोय XVI 9 . 257 1; XVI. 23 269 9.

पृ (इष्टानि) XXIV 32 218 1 निष्टुयात्, as Lāty. III. 2. 11 and Drāhy VII 2. 11.

पय plur XVIII 51 410 15, 16; 411. 1, 14.

पेष्टलायनिवाक्ष्य II 7 45. 1.

पोष्टलौ XVI. 32 278 4 name of an ahīna, also Āp. XXII 24 6

पौत्तिक XXVI. 6 280. 4

ये c. अभि IX 9 279. 22, 280 5 अभिपोषयत् । अग्रेष्वपरि पोषयत् । सावयत् ।—अनुदिशम् आह्वानमभि आह्वाना अभिमुख सदावीर कला अनुदिश-मग्रावेव पोषयति सावयति ।

प्रष्टमचित् . XVII 28 307 7, XXX. 14 . 407. 8; XXX. 15 . 408. 2.

प्रष्टमवेला X. 30 28. 12, X. 31 29. 11, X. 33 30 12, 17 . प्रष्टमवेलाया प्रष्टममाचदेशे Ms.

प्रष्टानन XX. 29 : 63 17; XXI. 23 : 112. 8, nom. act. to प्रष्टावयति cp IV. 8 : 121. 10.

प्रष्टाद् XXV. 30 264 4; XXVI. 27 : 309. 6 : प्रष्टारः ।

प्रजनन II 6 . 43. 3 . a part of the fire-drill : the hole, the योनि in the अष्टारवि; this meaning also in Lāty. II. 5. 5 (Drāhy. IX. 1. 5), Mān. śrs. I. 7. 1. 39; cp. प्रतोचोनप्रजनन ।

प्रजानि IV. 5 : 115. 10, designation of the following mantras.

प्रज्ञापरिचयन XVI. 16 : 262. 14 sqq.; XXVI. 17 : 296. 14.

प्रज्ञात X 54 : 56 19 and often : प्रज्ञात निधाय ' परिकर्मिणो ज्यो वा यथा जानन्ति तथा निदधातीति । गुप्तम् the Viv. elsewhere.

प्रज्ञा XXIV. 12 : 195 7; XXV. 4 : 241. 13 : प्रज्ञासाधनं कुर्वीत । प्रज्ञा प्रगतश्च धनुः स्वकार्यचनम् । तथा सप्रज्ञसाधनं कुर्वीत । कार्ययोग्यमिति प्रवीणादिशब्दवत् परित्यक्तशुद्धिलयोग्यत्वे वर्तते नियमप्रज्ञादिभिर्योग्यम् Viv. ; प्रज्ञा मज्ज मनज्जिति यावत् । तादृशसाधनं कुर्वीत कार्यानुष्ठानमभ्यासा भवेदित्यर्थः Venk.

प्रज्ञोति ! XVIII. 40 : 391. 7.

प्रह्वम् absol. to प्रह्वीति VII. 17 : 228 12.

प्रहोद XVIII. 48 : 405. 9, name of an ekāha.

प्रतितारकम् adv. XXII. 8 : 129. 10.

प्रतिदुह XVIII. 7 : 349. 1, 6 (neuter); the last passage presents the var. r. प्रतिधुषम्, cp. TS. II. 5. 3.

प्रतिनिर्घाह्य VII. 12 : 217 8; 219 7, 11, 20; 220. 2; XXI. 19 : 104 9; XXV. 20 : 251. 11, 252 1 : तस्य प्रतिकृप तदेवत्य निष्कृष्य (var. निष्कृष्य) गृह्णातीति. see also the etymology given by Rudradatta on Āp XII 20 19. प्रति निष्कृष्य गृह्णाति इति ।— XIV 10 : 171 5 अत्र प्रतिनिर्घाहाया प्रह्वम् (TS. III. 2 10. a—b), see Baudh VII. 12 : 218 9, etc., VII. 12 : 219. 8, 21.

प्रतिनोद XVIII. 48 : 405 13 name of an ekāha.

प्रतिपक्ष in आष्वभागप्रति. VIII 21 : 263 6; XXIII. 14 : 173. 3, 4; XXV. 2 : 230. 3; XXV. 26 : 259. 1.

प्रतिपरिचरष XX. 30 : 65 10

प्रतिपशु adv. XXVI. 11 : 287 12.

प्रतिभचष XXI. 20 : 106. 11.

प्रतिक्षेपम् absol. X 6 : 6. 3 : प्रतिलिख्यप्रतिलिख्य Ms.

प्रतिवचनोय V. 9 : 140. 10; VIII. 19 : 259. 13; VIII. 20 : 261. 15; XII. 4 : 89. 6 : प्रतिवचनोये वाचपी आला परिधानार्थम् । दीक्षाकाष्ठान्यवंच हवे वाचपी प्रतिवचनोये वाचपी Kes.

प्रतिवेश adj. XXVI. 5 : 277. 9 : भूम्यन्तरात् । XXVI. 12 : 289. 12 : परस्परं चनिष्ठान् ; XXI. 3 : 74. 12; V. 10 : 142. 5 : प्रतिवेशस्य स्त्रीकुमारस्य पचति । चरेण प्रतिवेशं विशतीति वेशं अनुष्य स्त्री च प्रतिवेशः । प्रतिवेशः स्त्रीकुमारस्योऽपि भवति । यावानोदनस्तावन् पचतीत्यर्थः ।—प्रतिवेशम् seems to be adverb XXIV. 32 : 218. 2 : चनोये ।

प्रतिव्यय XXVI 15 : 293 5 : विभाज्य ।

प्रतिव्यय XVII. 39 : 319. 1 : 'seem.'

- प्रतिसमेधनीय X. 21 · 19. 19 : दक्षिणतो आह्वयमानं निहितमाहवनीयम् Viv. ;
 प्रतिः सादग्रे सादग्य च आहवनीयत्वेन उग्राष्टेः प्रतिभयं न समेधनीयम्
 Ms —प्रतिसमेधनीया XXII. 3 : 120. 10, so. समित् : a piece of
 wood put on the fire with the mantra वे देवा ज्योतिषो० ।
- प्रतिस्रोमम् adv VII. 13 : 203 15 : स्त्रोम प्रति । यावन्तः स्त्रोमास्त्रावकृतः ।
 चतुष्टोमो ज्योतिष्टोम इति दर्शनाद्यनुष्कृत ।
- प्रतिद्वित XII. 11 : 102. 4 sqq ; XII 12 · 103 7 sqq. ; XII. 13 :
 105. 14 sqq. ; XV. 24 : 228. 16, XV. 25 : 229. 4 ; XV. 29 :
 234 1 ; XV. 30 · 235. 10 ; XXVI. 10 : 286. 1, also pi. sū
 I 5 : 9. 12 : प्रतिद्वितस्य युवराजस्य मन्त्रिषोऽनुचस्य राज्ञो जनरस्य. The
 meaning seems to be, he who is nearest to someone, qua-
 lified to take his place substitute, remplaçant. In this
 meaning also Āp. and Kāva recension of the Śat. Br.
 (VII. 3. 2 8)
- प्रतीचीनप्रजनन II 16 . 60 4 प्रत्यण्वाम्, cp प्रजमन supra.
- प्रतीचीनस्त्रोम XII 20 117. 1, 12 ; XXVI 2 273. 3, 7 ; XXVI.
 3 274 15, 275 4
- प्रतीक्षा XX. 30 65 14.
- प्रत्यक्षवत् adv. XXI 12 90 6
- प्रत्यगाशी XX 2 7 16, cp Āp IV 1. 3.
- प्रत्यघ्नन masc 1 17 23. 13, see under उपप्यान ।
- प्रत्यनौक XX 26 58 11.
- प्रत्यभिमुखन XXI 20 106. 13
- प्रत्यय XXI 2 118 10 पुनरत्यन्तिप्रकारज्ञानम् Ms , XXII. 12 · 169.
 7 प्रत्यय प्रतीयते उत्पन्नं यत्न निमित्तं न स प्रत्यय ; XXIV 1. 185 1, 12 ·
 प्रतीयते ज्ञायते विशेषा ज्ञेन स प्रत्यय प्रमाद्यम् ।
- प्रत्ययमन्त्र XXI. 10 165. 8, meaning ? The Viv is useless
- प्रत्ययरोचयन् XI. 12 : 81. 2 (see crit. note), XVIII 17 · 36. 11 ;
 XXII. 15 133. 10.
- प्रत्ययमान XXI 26 : 116. 9, XXII 17 · 141. 7 'returning to
 one's home'
- प्रत्यवस्तुतिरिक् XXII. 7 . 127. 4.
- प्रत्यमन XXI. 3 . 73 5 ; XXIII. 16 : 175. 17.
- प्रत्यमनन XXI. 12 : 91. 3.
- प्रत्यपम्यान XXI. 12 : 91. 9.
- प्रत्युदपुरोप X. 48 : 48 10 : •रौपया अपमोतपुरोपया ।

प्रदक्षिणीक X. 2 : 2. 10; X. 4 : 4. 13 : प्रदक्षिणी वैष्णं कुर्वते । प्रदक्षिणीकुर्वते
वैष्णम् । बान्धवप्रयोगानुक्रमणत्वात् व्यवधाने ऽपि न दोषः ।

प्रदाश IV. 11 : 126. 16 : प्रदाशं तस्मिन्दीप्ते ऽग्नी । XIV. 13 : 173. 14
15; XIV. 26 : 198. 9; XX. 31 : 63. 2.

प्रदाश XV. 6 : 210. 8; XV. 9 : 214. 9 : designation of the man-
tras contained in TS. VII. 1. 13; उद्दान Āpastamba.

प्रधि XXX. 7 : 400. 9; XXX. 21 : 414. 5; XXX. 18 : 411. 2 :
'segment'; XXX. 16 : 408. 9, 14 : चक्रस्थानम् ।

प्रधी (or अप्रधी ?) II. 5 : 39. 9.

प्रपथ III. 13 : 83. 18; III. 14 : 85. 2; IV. 11 : 126. 10; V. 9 :
140. 14; VIII. 20 : 261. 19; XVII. 28 : 316. 10 : प्रपथं
मनिहृष्टे देवे or अर्धपथे ।

प्रवाचन XXI. 24 : 113. 14; XXI. 25 : 113. 18.

प्रवाचक I. 16 : 24. 17; VII. 2 : 202. 4; XX. 13 : 29. 1, 2 : समान-
माने Veāk ; समम् Viv.

प्रवाचम् XVIII. 24 : 372. 4; XVIII. 45 : 398. 3.

प्रवेक X. 54 : 56. 8; XI. 7 : 74. 6; XII. 8 : 98. 9; 99. 9; XII.
11 : 102. 8; XVIII. 18 : 364. 12 : equivalent to संपात, cp.
Āp. XVII. 19. 4.

प्रसृष्टाट X. 30 : 28. 15 : दक्षिणे प्रसृष्टाटे । दक्षिणामस्योत्तरतो ऽन्तर्गर्कम् ।

प्रवकल probably adj. XV. 14 : 218. 5, of unknown meaning.

प्रवर्ग IX. 1 : 265. 1; IX. 6 : 273. 2, 9 : प्रवर्ग्यद्वयम् ।

प्रवर्ग XIII. 31 : 140. 18 sqq.; XVII. 39 : 317. 4; XVII. 41 :
321. 12; 322. 3; XVIII. 8 : 319. 16; 351. 1, 3; XVIII.
9 : 352. 15 : कुण्डल कर्णालकारम् ।

प्रवसमाञ्जलि XX. 23 : 50. 1, 7.

प्रवान IX. 3 : 268. 20; X. 6 : 6. 3 : प्रवाते निवाते ।

प्रविदानकल्प XXIV. 32 : 218. 8, 11 not explained in the Viv.

प्रहृष्टव XXIII. 5 : 157. 4.

प्रहृष्टव XXII. 2 : 119. 1 : अवटे स्थापनम् Ms

प्रहृष्टाञ्जलि VII. 9 : 214. 19; XIV. 5 : 160. 15 (TS. III. 1. 10. a,
b); XIV. 21 : 189. 20 (TS. III. 5. 5. a), cp. Baudh. VII.
9 : 214. 19.

प्रवेण XXVI. 5 : 278. 8.

प्रवाज neuter subst. XVIII. 44 : 397. 10.

प्रति XX. 13 : 29. 11 : प्रतीरेण देवे समस्थाने Viv.; प्रतीः प्रधानभूताञ्जलीर्जङ्ग

यथा प्रधानमानुपूर्ववाङ्मतीर्त्तत्वा सर्वाणामाङ्मतीर्त्तत्वा पूर्वार्थे भिद्यते अङ्गया-
दिनि Say. ; XX. १० : 44. 9 ; XXV 33 : 208. 6.

प्रतिवादिन् XXII. 17 : 140. 19

प्रसुत subst. masc. XI. 1 64. 13 ; XII. 1 : 83. 3 and very often
elsewhere

प्रसूय V. 1 128. 7 ; XXI. 1 : 70. 1.

प्रवेक X. 50 . 51. 12 ; X. 54 . 56. 8, 12 ; XV 35 . 239. 17 ; 240
7 ; XXII. 10 : 132. 3, 7 ; प्रविश्यते यमोर्ध्वान्तेनेति प्रवेक ।

प्रवृत्तन् XXI. 17 . 100. 7 ; XXIV. 33 . 219. 7 ; XXV. 8 : 236.
6 ; XXV 9 . 237. 12, XXV. 25 . 257. 15 ; XXV 31 .
165 1

प्रवरपरिधि dvandva neuter IV. 10 125. 9 ; V. 4 132 1 ; V. 9 :
140 3, V 15 150. 17 ; VIII. 16 . 257 3

प्रव्व masc XXIII 5 . 155 13 प्रव्वयोरेव भीमान्तरितयो ?) ; XXVI.
24 306 3

प्रव्यान् XX 14 32 3, see crit. note.

प्रजत XXIV 4 157 11 प्रजतः । यदुला दीयते जातकर्मादि स प्रजतः
Viv . जयते दीयते यव स प्रजत । प्रकर्षार्थकोपमर्गेष दानकपार्थविशेष-
जाम । होमदानमावाक्यक कर्मविशेषः प्रजत इत्यर्थः Venk

प्राकशम VI 26 187 11 अयमुद्यत् पल को भावनुमान इति यथाज्ञिह ममः
स देश इति, cp प्राकशम ।

प्राचीनपुष्कर XX 14 31 10 XX 16 33 13, 15

प्राचकादिशिली XXX 4 396 5

प्राचपद्म XXV 17 248 12

प्राचाङ्गति XIV 4 157 6, 158 4, offerings with the formulas
(T.S. III 1 7 1) प्राचापानो etc.

प्राचवीथ XIV 21 190 8 उज्जा प्राचवीथस्य सुवाङ्मतिः (T.S. III. 5. 5.
f) see Baudh VI. 10 167. 6

प्रावर्तिक (sc पय) XX. 2 : 6 6

प्रावृत्त XVIII 35 385 3, XXVI. 11 : 287. 13 : द्वितीयाद्यं युनेषु
च युनेषु ।

प्राप्तकवच XV 7 . 212. 11, equivalent to पर्यंकः ।

पृष् c. वि XIV. 13 : 176 8, see crit. note and cp. also the read-
ing of T. at IX. 20 : 298. 1.

प्रेषवत् X. 55 : 58 3 ; X. 59 : 61. 9 ; XI. 13 : 82 10 ; XII. 16 :
111. 4, etc. : निवृत्तानित्यर्थः ।

प्राच XV. 26 : 230. 8.

प्रोक्षतम् X. 10 : 10. 2, see crit. note.

प्रोक्षणीधान IV. 5 : 116. 3 ; XI. 3 : 63. 8.

प्रोक्ष XVII. 31 : 310. 8 : बह्मदत्तम् ।

प्रोक्ष XXIV. 6 : 189. 17, 190. 4 : प्रोक्षः कर्मसाधनः कल्पसाधनो वा प्रकार-

गुपमान तेन बुध्यते संबन्धो ऽस्तेति Viv. ; प्रोक्षेण वा प्राप्नुयेंष वा Venk

यु c. परि-चा VI. 10 : 166. 7 ; X. 19 : 17. 11 : 'to come round.'

० अनु-परि caus. I. 9 : 12. 15 ; XVII. 41 : 321. 9 ; 322. 10.

फ ।

फाल्गुन XXIV. 1 : 185. 16, name of a plant.

फाल्गुनपात्र adj., fem. स्त्री, XVIII. 8 : 350. 4 ; XVIII. 9 : 352. 6,

'made from (a kind of wood).'

ब ।

बहु XIV. 30 : 203. 11 : बहुर्वीति कवेत् ।

बभू c. उप-नि VI. 25 : 185. 16 ; 186. 1 ; VI. 29 : 193. 2.

बभूकर्ष XX. 25 : 55. 7, cp T.S. II. 1. 8. 2.

बर्हिर्लवण XXIV. 7 : 190. 10 : लवणे ऽनेनेति लवणो बर्हिर्लवणाद्यो मन्त्रः Venk.

बर्हिर्लवो II. 19 : 66. 1 ; XX. 3 : 9. 16 ; 10. 3, nom. agentis to

बर्हिर्लुनाति ।

बल्लभ XVII. 36 : 314. 9 : बल्लभस्य सुकिदृष्टम् ।

बहिराश्वनम् IX. 11 : 281. 7, cp अन्नराश्वनम् ।

बहिरवपसत् XXV. 28 : 262. 3, 5 : दीक्षाध्वंशरादुपसदो यस्य स दीक्षाभ्यो

बहिरवपसत् ।

बहिर्विराज (so. अग्न्युपस्थानम्) XXIV. 33 : 219. 13, 16, see under

अन्तर्विराज ।

बहिःशर्कर X. 25 : 24. 15 sqq. : बहिःशर्करान् बहिरग्नेः ।

बहिस्तन्त्र XXX. 2 : 392. 5, 9 : '(a square) lying outside the cords.'

बहिःसदसम् adv. VII. 10 : 215. 10 ; VII. 11 : 216. 8, 15 ; 217. 3.

बह्लोयधि XXV. 5 : 232. 12.

बाधवन् X. 23 : 21. 20 ; 22. 5 : धनुर्बाधवत् धनुर्बाधसहितम् ।

बाह्य XXX. 1 : 389. 6 : designation of a measure.

बाह्यसविशेष XXX. 14 : 407. 10.

बह्वस्य XXV. 254. 8.

- दृष्टान्तिमव XVIII. 1 : 343. 1; XXIII. 18 : 177. 18; XXVI. 8 : 282. 6 : name of an ekāha.
 ब्राह्मचर्यवन् XXI. 1 : 69. 4
 ब्राह्मज्यता XV. 4 : 207. 12, 13; 208. 1.
 ब्राह्मणज XX. 1 : 5. 3 (a compos. of the same kind as कल्पज).
 ब्राह्मणवन् IV. 1 : 108. 9, plur. 'those who follow the authority of the brāhmaṇa'; XVI. 19 : 265. 12, 14 : 'mentioned in the brāhmaṇa.'
 ब्राह्मणसपत्र XIV. 8 : 165. 10; 166. 4; ब्राह्मण उक्ताः ।
 ब्राह्मोदनिक् X. 50 · 51. 17.

भ ।

- भक्षक XX. 21 · 47 · 15
 भक्षानुवाक XIV. 8 · 166. 10 · उक्ता भक्षानुवाकः (T.S. III. 2. 5) see Baudh. VII. 15 · 224 · 13 and passim.
 भ्र XVIII. 36 · 385. 14, 15, equivalent to भ्र of Āp. XII. 11. 10, 13 R.V. IX. 61 · 13 to be compared ?
 भृ c. प्रति-वि XXVII. 11 · 335 · 16, XXIX. 3 · 371. 6.
 भयेदक IX. 18 · 203. 4 रक्तदृष्टीना मेव । अक्षेर इति प्रसिद्धः ।
 भरतद्वादशाच XVI. 32 · 278. 8; XXVI. 20 · 300 · 10, 11
 भ्रष्टर XXIV. 14 · 198. 7 भ्रष्टरावृष्टता Viv, भ्रष्टराग्निपुद्गलेमाद्भुत इति भ्रष्टरा । भ्रष्टरदशा इत्यर्थः । भ्रष्टराग्नेर्ले भिद्योकरणे ऽपि पिपीकरण-योग्या ये अदविद्यया Venk
 भागदुष (nom भागदुष्क) XII. 15 · 108. 12, equivalent to भागदुष, which occurs XXVI. 1 · 272 · 1.
 भागभाभिन् XXVI. 1 · 272 · 2
 *भाजन in व्रतभाजन XII. 17 : 112. 13, 15; XVIII. 20 · 368. 4, 6; XXII. 20 · 144 · 14, 15; XXIII. 18 · 179. 5, 6; in चपात्-भाजन XVIII. 21 : 368. 14
 भाषविस्तीर्ण XVIII. 27 : 357 · 7.
 भाविन IX. 1 : 265. 3; X. 1 · 1. 2, 7 : यद् भाविनी कुञ्जालयर्धे षडाद्यर्थ-लेन सञ्ज्ञिताम् Ms.
 भुञ् c. भृ IV. 4 : 113. 16. चि भुञ्च चिनुष उक्ता ।
 भृ c. अप XIV. 17 : 183. 1; XIV. 18 : 184. 13; XVIII. 14 : 369 · 5 : अपभृतो निरुद्धः and elsewhere प्राधान्याद्दर्शयितः ।

- भूमिकपाङ्क XXIV 10 : 193 15; XXVII. 14 : 342 4; XXVIII
4 : 351. 6.
•भूय in प्रसरभूयम् XX. 24 : 54. 6; in आवापभूयम् XXIV. 3 : 187
4 : आवापत्वम् Venk.
भृ c. सम् X. 5 : 5. 4 : मभरति नृद्वाति Viv. and Ms.
c. अभि-घम् I. 2 : 3. 4.
धूमक XXV. 8 : 236. 16 : अनरेष धूमके धुवोर्मध्ये; cp. gṛhs. I. I. end :
अधैनामनरेष धूमके दर्भेण समार्षि ।

म ।

- मण्डूकः XXV. 32 : 266. 8; 267. 3, 9 : कुम्भत द्यव्याचो मण्डूकः ।
मण्डूक्या (or समण्डूक्या ?) subst. II. 5 : 39. 9.
मघ XIX. 10 : 434. 6.
मघश्चरवत् VI. 5 : 161. 4 : छादलपाशवत् ।
मघलाकारम् XX. 13 : 29. 13.
मघलीकम् XXVI. 24 : 306. 3.
मण्डलेष्टका X. 5 : 6 2; X. 6 : 6. 9, sqq.; X. 31 : 29. 11; X. 39 :
38. 4; X. 46-46. 17; XXII. 2 : 119. 5 : उपरिष्ठतमण्डला, cp.
XXX. 6 : 399 4
मतद्यौ dual : IV 8 : 121 6 (var •द्यु); XXV. 32 : 266. 5; मतवू
II. 9 : 49. 1; मतद्यु sing II. 10 : 50. 2; II. 11 : 52. 3.
मथ c. वि XIV. 29 : 202. 6 : विमथितम् मानुकर्माधेमथितम् ।
मथ XVIII. 42 : 395 2; XVIII 43 : 395. 9, a certain very high
number, cp. Āp. XVI 31. 1
मनाक्षमन्त XII. 15 : 109. 7 : ईषत् संस्पृष्टान्ताम् ।
मनामपनत XVII 28 : 307. 6
मनामुपतप्त V. 5 : 133 8 : ईषत् अष्टाः ।
मनामर्वायश्च VI. 10 : 166. 15 : ईषदुषतराम् ।
मद् c. प्र caus., with obj. मिर XVIII. 19 : 365. 10; XII. 20 :
116. 11 : न प्रमन्दयते । न अद्वायां घेते न केशान्वलिषते ।
मदन्तो sing I 4 : 6. 8 : 'the vessel for hot water.'
मदस्रन् (मनस्रन्तो आस्रति) XVIII. 10 : 187. 11; XXVIII 11 :
302 8.
मन्त्रशपास्वात XXVII. 1 : 322. 1; XXVII. 2 : 325. 2 : तानि (प्राय-
श्चित्तानि) द्विविधानि मन्त्राभ्यातानि शपास्वानि च । मन्त्रलिङ्गेनाभ्यातानि

मन्त्राभ्यातानि । आभिर्गीर्भिरित्यादीनि । गणेनाभ्यातानि मिन्दादिमहादीनि
Prayogacandrikā.

मन्त्रघृत XXII. 8 : 123. 15

मन्त्रानुदिमम् adv. XX. 26 : 58. 7 ; XXII. 9 : 131. 9.

मन्त्रानुपूर्वम् adv. II. 6 : 42. 3 ; मन्त्रक्रमेणेत्यर्थः । द्वितीयार्थे ज्यौषीभावः ।

मन्त्रानुलोकम् adv. XX. 26 : 58. 7 ; XXII. 9 : 131. 9.

मयस्तान् XV. 13 : 218. 3 ; XV. 14 : 219. 1 : 'leather-worker.' (1)

मराय XVIII. 48 : 406. 7, 9, name of an ekāha.

मरायकृत XVII. 48 : 406. 9 ; XXIII. 18 : 180. 2 ; XXVI. 33 : 320. 7.

मरुत in उत्तरमरुतम् XII. 14 : 107. 9, cp. crit. note.

मरु c. उन् I 6 · 8 16, I. 13 19. 10 . उन्मरुयन्ति । उच्छब्द ऊर्ध्वभावे
मरुयतिष्ठ पूजार्थः । मुच खोद्यमन यथा देवताभ्यो यूपदौ न दध्नेनापामुच्छेप-
यम् । एता इति सर्वासां कर्मलेन यवपादक्षेत्रोच्छेपणे तदभावादुष्वात्तनमिति ।
अन्य मन्त्रमेव केवल जपतीत्येषा पूजति Viv ; उष्वात्तयन् Kes. ; it is
equivalent to उद्दिहयति of the White Yajurveda (Śat. Br. I.
1 3 7, Katy II. 3 35)

महाकीश XXVI 8 283 1

महायज्ञ XXV 13 · 243 10

महाविनि X 27 25 18 . महाचित्यर्थाद्रथापि ।

महानस XV 14 218 12

महानसिक XXVI 1 272 1, equivalent to मागदुष ।

महापरिधि VI 34 109 2, VII 1 200. 17 ; XIV. 4 : 156. 13 ;
XXI 16 99 1.

महापरिधि XXVIII 1 344. 14.

महापात्र XXVI 12 289 13

महायज्ञ XIV 8 . 164 15, 20, 165 1, XVII. 61 · 340. 17.

महाचन XVII 10 291. 1, see crit. note.

महाय् XI. 11 79 9 . महायमाना आसते । पूजयन्तो ज्योन्वम् । अन्येन वा
पूजमाना आसते Viv ; यजमान वाग्भिः पूजयन्ति Kes.

महेन्द्रेण XXIII. 17 . 176. 12, 13

मागधवाक्य XVIII. 25 : 373 4, 6.

मादल XXIV. 2 . 186 3 According to Venk. and रुक् mentioned
in the Viv., name of an Ācārya : इति मादल आचार्यो भव्यते धेति
केचित् । अन्ये मा मय्यतीति मागधल तत्र (instead of these two words
मागधत् another copy) प्रयुजो यज्ञ उच्यत इति । सर्वे च मदलधवाग्भि

यदाप्रयुक्तम् । अतो यज्ञो हीति; if the name of an ācārya was meant, we could hardly miss an रति after यदोपज्ञः ।

मान XVII. 31 : 310. 11 : कुडवादिना (sic.) मानम् ।

मानुष XXIV. 12 : 195. 12 subat. neuter : मानुषेण मनुष्यसाधारणेना-
दिमादिशौचादिना धर्मेण Veñk.

मानुष XIV. 18 : 183. 10, 11; this passage is not commented upon

मासत XI. 10 : 79. 2; XXV. 34 : 270. 3 : मासताः । मासतां मन्त्रयन्तो
(means ?) यथा निशस्तयाभूताः स्तनयामय्य उपपन्ते; according to
Kś., whose text, however, has here some gapings, the
आजिह्वतः of line 1 are स्तनयामय्य, the मासताः are the अच-
यमहीनारः ।

मार्त्तिक XXIII. 18 178. 9

मासत XVII. 31 310. 11; XXIII. 16 175. 16 : तत्र यत् चुद्रतपुलान्
(r. •लानां ?) मकलतपुलान् (r. •लानां ?) सावय त मासत इत्याचक्षते ।

मासमव XVIII. 3 345. 18

मासिश्च XVI. 15 202. 9

मादानस fem. सी. XV. 25 229. 9

मादावतिक XXIII. 11 167. 10

मिन्दाञ्जति XXI. 24 . 113. 1 sq; XXV. 24 : 256. 16; and passim
in the prāyaścitta-prasnas

मिर्मिर XVIII. 1 343. 4, 5, see the text itself

मित्र XIV. 13 . 175. 13 मित्रमिव । बुद्धिपूर्वक पापमहदम् ।

मौक् c. उप VII. 14 . 255. 9, XV. 5 . 209. 19; 210. 1 : उपमौवति
मज्ञां करोति ।

मुञ्जकुलाय II. 6 . 42. 15, II. 12 53. 7; II. 16 : 60. 4; X. 12 :
12. 2; X. 13 . 13. 12 . कुटिलो मुञ्जकुलः । रपौकतूखानीत्यन्ते । मुञ्जा-
कुलाया यस्येति मुञ्जकुलायः the Viv., and elsewhere : मुञ्जकुलाय
मीर्यान्मुञ्जान् । मुञ्जैर्पक्ष्यं यस्येति वा; मुञ्जद्वयैः पक्षिविधेयनिर्मित मीढम् Ms.
मृतकार्ये 1. 2 : 3. 14. : धामनिधानार्थः दण्डपुञ्जमनिवेमविधेयो मृतः । मृतकार्यो
मृतकार्यः Sāy

मृतकत XXVI. 33 : 320. 8

मृतत'पुष्कर XX. 16 : 33. 15.

मृगाखर XV. 8 . 213. 6; XXIV. 10 : 193. 13.

मृगारेष्ट XXVIII. 1 . 314. 15.

मृगवत् XXIV. 31 : 217. 1.

सन्निष्ठ XXVI. 27 : 310. 4, 5.

सत्यदेवत्य XXIV. 36 : 222. 13.

सत्युसव XVIII. 16 : 361. 3; XXIII. 18 : 179. 3; XXIV. 11 : 179. 3.

सद् c. प्र (प्रसदित) XXII. 17 : 141. 12, see crit. note; XXVI. 32 : 316. 10 : उपक्षेपे ।

सम् c. प्रति-अभि IV. 1 : 108. 6; III 21 . 93. 13; and often.

c वि-अभि XX. 5 : 15. 10; XX. 8 : 20. 9, 12; XXII. 11 : 133. 1; XXV. 16 : 247. 6

मेवायथोयशाक्ष्य XXX. 8 : 401. 11.

मौक्ष XV 25 229. 1 . 'a fragrant substance extracted from the *musta*,' मौक्षक Āp.

म्हा c. सम्-प्र VI 2 : 157. 20 : सप्रसाय सद्दिता ।

य ।

यजुर्गुञ् XI 7 75. 4, XI 9 : 79 11, 16 equivalent to यजुर्गुञ्ज ।

यज्ञपरिमोजन XII 5 90 14 यज्ञोपकरण इष्टाप्रयोग्य दर्भेष्वाच्यमौष्ठादि ।

यज्ञपुच्छ XXV 26 259 3, XXVI 12 289. 12, XXVI 32 : 318 5, XXVI. 33 320 1

यज्ञवास्तु XXVI 7 . 281. 6

यज्ञसमृद्धि I 21 32. 10

यत् c अभि-आ caus XI. 11 80 2 . सस्येययति ।

c परि-आ caus XIV 32 191 10, 17

यतउच्चार X 30 28 17 अपि वा यतो जनपदस्य जन्य जननिमित्त भय यत जलद्यत इति मन्यते तस्यां दिक्षुपदधानीति ।

यथाकर्म XXIV 12 196. 7 . त्रष्टादिषु यस्मिन्स्मिन्वृते तत्काले कर्म चलति तत् कर्मानुगुणतया पूर्वमुत्तर वा दृष्टीवेत्यर्थः Venk ; कर्मानुक्रमेण वरवपसे आदावन्ते वा स इति Viv.

यथाकृतु XIV. 4 . 158 4 यथाकलेष यन्ति । यद्यग्रिष्टोम सोम इत्यादि, cp. TS. III. 1 7 3—XXI. 17 . 100. 9, XXII. 11 : 134. 7.

यथाज्येष्ठम् XXIV. 12 : 196. 5 : ज्येष्ठमनतिक्रम्य । यो ज्येष्ठस्त प्रथम दृष्टीवेत्यर्थः Venk.

यथाधविचम् XXIII. 6 . 157. 7.

यथाधिकरणम् XXIV. 2 . 185. 19 . यथाधिकरण मन्त्रा दृष्टाः । यथाधिकरण प्रत्यधिकरण मन्त्रा दृष्टाः । तादर्थ्यवस्थया मन्त्रा उपदिष्टाः Venk.

यथानिर्भेदम् XXII. 18 : 142. 11 : यथापठितं पाठं सुविराजि यथा वा जायन्ते
भेदेन नचा Veñk.

यथानुप्र adj. VII. 8 : 214. 1; *प्रम् adv. *ib.*; XXV. 19 : 250. 2.

यथाप्रकृतिम् (*कृतम् the Viv.) XXIII. 18 : 178. 15.

यथाप्रयोगम् XXI. 1 : 69. 5.

यथाध्यायप्रविधि XXIV. 1 : 185. 2 . आध्यायस्य प्रविधिः अभिधानं तदनभिक्रम्य
वेदोक्तक्रममनतिक्रम्येति यावत् Veñk ; यथाध्यायस्य प्रविधेः प्रविधानं क्रम
यदा यदर्था स्मितास्तत्रैव द्रुत्यादिभिरविनियुक्तान्मन्त्रान्विनियोजयेत् Viv.

यथावकाशम् XX. 13 : 29. 10; XX. 18 : 39. 12; XXI. 21 : 108.
5, etc.

यथावेदम् VII. 9 : 215. 1; VIII. 2 236. 5; VIII. 11 : 247. 20.

यथाशर्करम् X. 20 : 19. 3; X. 26 : 25. 17; XIX. 2 : 417. 4.

यथाशृतम् XXI. 5 : 76. 15.

यथायददक्षिण XXVI. 20 : 300. 6.

यथासमुदितम् VIII. 6 : 241. 18 . समुदितानुरूपं विद्या (var. विद्या*)-
दीनाम् ।

यथासुष्ठु X. 17. 16. 10, X. 20. 19. 3, X. 26 : 25. 16; XIX. 2 :
417. 4; XX. 3. 8. 18, also pi. sū. I. 15 : 23. 8.

यथाह्वयम् XXIV. 22. 206. 13, XXVII. 11 : 336. 4.

यथोत्पन्नेन XXII. 1 : 117. 15, see under उत्तरदक्ष ।

यथोपपन्नेन (instr.) XXI. 4 : 76. 9

यदभिहार XXIV. 9. 192. 13 यदभिहारं तन्तुं स्यात्तदभिहारं कुर्यात् ।
तन्त्रं प्रयोगः । यदभिहारं यत्पुत्रं स्यात्तदभिहारं तत्पुत्रं तन्त्रं कुर्यात् Veñk. ;
यदभिहारं यद्वयस्त्वेन विभर्ति तन्त्रं वज्रं यस्य तदभिहारं तद्वज्रं तत्पुत्रं
कुर्यात् Viv

यदमन adj. VII. 15. 225. 18; VIII. 4 : 240. 4; VIII. 12 : 251.
4 : यदमना । यदुपपन्नस्यैव ऋणि मुक्ते तद्वक्त्रे । इविष्यम् ।

यम् c. अप VII. 5 : 207. 4; VII. 6 : 209. 15

c. आ XIV. 10 : 170. 5, 6 (T.S. III. 2. 9. 5) . यथा वा आधत्तां
प्रतीक्षते । आधत्ताम् आभिमुख्येन शब्दनीभिर्दु कश्चिदप्रमत्तो बोधः प्रतीक्षते ;
this explication is different from, and, doubtless partly
better than the one given by Sayana.

c. इति-आ XXII. 1 : 117. 20 : अत्यायच्छेत् । आनयेत् ।

c. अनु-आ XXIV. 11 : 194. 13 : आन्वायतानि । अनुयतानि अनुयता-
नीति यावत् Veñk. : अनुयतानि Viv.

c. अनु-उत् VII. 17 : 228. 19; VII. 18 : 231. 4, and passim
in VII and VIII; XI. 8 : 77. 3.

e. उप-उत् V. 11 . 144. 9, VII. 2 : 201. 18; XIII. 25 : 135. 18; XIII. 41 : 149. 1, all with obj. यवान् : उपोद्यच्छन्ते यवान् । पुरोडाशीयावपनकाले यवान्ममीप उद्यम्य तिष्ठन्ति ।—VII. 14 : 222. 11 with obj. चमसान् ।—IV. 9 : 124. 12; VII. 14 : 224. 5; VIII. 4 : 239. 14; VIII. 12 : 230. 10; all with obj. रडान् : ममीपे उद्यच्छन्ते ।—IX. 8 . 276. 11 with obj. भविष्यादि ममीपे कर्ष्ये धारयन्ति ।

c उप XXIV. 32 : 217. 12, 218. 1 : with obj. दायम् ।

c. उप-नि II. 8 : 45. 12 : उपनियत्य ममीपे लघ्नानि उद्यम्य ।

c अति-प्र II. 17 . 62. 4, etc.

c उत्-प्र I. 12 : 16. 14 sqq.; VI. 11 : 168. 12; VI. 24 : 185. 6; VI. 30 . 194. 12; VII. 6 . 208. 8, 10; VIII. 1 : 234. 15, 235. 3, VIII. 9 . 245. 15, 17, IX. 8 . 276. 1, 4; XXV. 12 . 241. 3

c वि-उत्-प्र VI. 16. 152. 2, XI. 8 . 78. 18 विभज्यविभज्योद्युष्यच्छति ।

ययपुरोप adj. XVIII. 21 . 368. 5

ययवर्द्धिष adj. XVIII. 21 . 368. 7

याजुष XXII. 1 . 118. 7 एतस्यै याजुष्ये (117 रुद ।। एतस्या यजुःसमताया रुद सकाशात् VI. 8

यायावर XXIV. 31 . 216. 11

यायावरधर्म XXIV. 31 . 216. 10, 12

यावत्सिद्ध XIII. 1 . 119. 8.

यु (योति) c. सम् उत् चा VI. 8 . 164. 21; XVII. 40 . 320. 16, XVII. 44 . 325. 8; XVIII. 41 . 393. 1. XXVI. 8 . 283. 2 : मनुदायुत् । मिययित्वा or मद् हत्वा ।—X. 25 . 24. 10; X. 54 . 56. 16; XI. 7 . 74. 4 मनुदायुत् भवति । स्कीकृत्य मियित भवति ।

a. सम्-प्र II. 16 . 59. 7, 18, II. 13 . 60. 1, IV. 2 : 109. 19; V. 15 . 149. 6; VII. 5 . 206. 2; VIII. 1 . 234. 11; X. 20 : 18. 17; XV. 19 : 223. 18; XIX. 2 : 415. 5 : मिययति, चान्दोडयति ।

c प्रति VIII. 20 : 261. 17 . अपासन् प्रतिप्रीति । उत्तरप्रथवादभ प्रतीपमपः प्रेरयति ।

युज XXX. 1 : 389. 5, 7, designation of a measure.

युमलाहम् dvandva X. 24 . 23. 13; XXII. 5 : 121. 10, 13 . युज च लाहल च ।

- युज् c. नि IX. 9 : 277. 12 : नियुञ्च । वयं नोः पादे नियुञ्च वडा Kes.
 c. उप-नि act. XI. 6 : 73. 4 ; XII. 7 : 95. 13 ; XV. 24 :
 227. 15.
 यूपविरोक्षणीय XXIV. 18 : 203. 5 : यूपविरोक्षणे यूपे पक्षवो द्रुमे (sic) निमित्ते
 नैमित्तिकस्वाद्यः पयर्विहितः । सो ऽप्युपाशुय कर्तव्यः Kes.
 यूपस्योपस्थानम् XIV. 21 . 190. 9 : उक्तं यूपस्योपस्थानम् (T S. III. 5. 5. h.)
 see Baudh. IV. 11 : 127. 8.
 यूपवटीय VI. 22 : 181. 16, 18 ; 182. 2, 6 ; X. 19 : 17. 16 ; X. 23 :
 22. 6 ; XIX. 1 : 415. 12 ; XXII. 5 : 123. 17
 यूप IV. 8 : 121. 9 ; 122. 15 ; IV. 9 . 123. 7 ; instr. यूप्या IV. 9 :
 123. 2 ; loc. यूपम् IV. 9 : 123. 2 , XXV. 32 : 266. 13 sqq
 योग्यकृत VI. 15 : 173. 4 ; VI. 24 : 184. 1 : वचनसमर्थम् ।
 योयपन XX. 9 : 22. 1, nom. act. to योययते ।

र ।

- रक्षापह्नन XX. 2 : 7. 5.
 रज्जुदाम dvandva IX. 5 . 271. 7 रज्जुश्च दाम च ।
 रज्जुद्वय IX. 15 : 287. 13.
 रथकार II. 13 . 61. 2 ; II. 12 . 53. 17, XXIV. 16 : 200. 5.
 रथचक्रचित् XVII. 29 : 307. 13 ; 308. 3 ; XXX. 16 : 408. 8 ; 409.
 12 ; XXX. 18 : 410. 17 ; 411. 6.
 रथचक्रचिन्ति XXIII. 15 : 174. 7.
 रथनालो (or. *नालो) XIV. 17 . 183. 5 ; XXIII. 7 : 159. 5 ; XXIV.
 8 : 191. 8.
 रथतरश्च XXV. 22 : 254. 7.
 रथधेय XI. 8 : 78. 5 : रथवैकल्यम् ।
 रथमुख XIV. 17 : 182. 16 ; XVIII. 24 : 371. 15 ; XXIV. 8 : 191.
 7 : रथमुखे ।
 रथयुग XX. 25 : 57. 1, a measure, cp. युग ।
 रथयुगं मानं XXIV. 24 : 209. 9 : चक्रमायं स विस्तरप्रमाणम् ।
 रथवाहन XI. 2 : 64. 14 ; XI. 6 : 71. 9 ; 72. 9 ; XII. 7 : 95. 8 ;
 XII. 14 : 107. 3, 4 ; XII. 19 : 116. 5, 8 ; XXV. 33 : 269.
 1, 3 : रथ आरुढी याम्यां एकदाम्यामिति रथवाहने । तदर्थे लाडविधानं
 रथवाहने द्विर्धानविधेयम् । सदीविधेयमाधमत्वात् समाननिर्देशो ऽपि ।—
 रथवाहने रथशकटे elsewhere.

- रथवाहनवाह XII. 19 : 116. 5, 8 : रथवाहनमकटस्य दक्षिणधुरि नियुक्त ।
 रथविमोचनीय XI. 8 . 78. 6 ; XII. 14 : 107. 1.
 रथाद्य XVII. 11 : 292. 4, 6 ; XX. 25 : 56. 18 ; XXVI. 10 : 285.
 7 ; XXVI. 23 : 304. 4, 7 ; XXX. 4 : 395 16, a measure,
 cp अक्ष ।
 रथेया XX. 25 : 56. 18, a measure, cp. रथा ।
 रथ् XXV. 7 235. 8 : प्रति रथ् कटिप्रदेम प्रति ।
 रराटो VI. 25 . 186 7 : रराटोम् । बिदलीं तोरणान्नातोयां वन्दनमाज्ञाम् ।
 दधेमयीमित्यन्ये ।
 रथस्येष्टि XXVIII 1 344. 16.
 राका XXIV. 20 . 205. 1 ; XXIV. 29 . 214. 16 . उज्जरा पौर्यमासी ।
 राजगृह plur. XV 3 206. 15 ; XVIII. 18 364. 9 ; 365. 3,
 probably 'the king's wives.'
 राजयज्ञ XXIV 11 191 5 . राजकर्तव्यज्ञा Venk
 राजहृत् XXVIII 13 366 12.
 राजसूयश्च XII 10 100 10, dual, the formulas T.S. I. 8. 13
 f and g.
 राजासर्पे VI 10 166 13 VIII 19 259 13
 राज्युदास XV. 14 218. 7, XXVI 10 286 8, 9 and elsewhere.
 रात्रिकर्मिन् XV 19 224 6, XV 22 225 15, 226 3.
 रात्रिभृत् X 12 11. 13, XXX 7 400. 17.
 रात्रिभृत् XIV 22 192 1 द्वादमादादारभ्य यावत्सहस्ररात्रम् ।
 रात्रि IX 12 283 12 ; X 59 : 62 9, XXV. 32 268. 2 : न रात्रि-
 मुर्येयात् । रात्रि रमयतिव गृहीता न धर्माय । इन्द्राग्नेतदेव ज्ञापयति ।
 रात्रि XVIII 45 406 7, 8, name of an ekāha
 रात्रिहृत XVIII 48 406 8, XXIII 18 . 180 2 ; XXVI. 33 :
 320 7
 रात्रावत्यरिषीविन् VII. 6 209 12 रात्रावत् मेघभृदिव परिमता घोषा या
 (var. घोषायां परिमताघोषा या) भा परिषीवा । न यम्यामि त्वपरिषीवि,
 cp रात्राव Śat. Br. IV 1 5 19
 रिच् c. उप-चति XVIII. 15 : 360. 11.
 रच् X. 54 . 57 3 ; रच् designation of the offerings poured into
 the fire with the three formulas T.S. V. 7. 6. 3-4 (a).
 रच् c. वि सन्-चा caus. XXVI. 12 : 289. 8, 10 : रचक् समारोप्य ।
 रक्षीय XV. 1 . 204. 14
 रत्न-विष् X. 31 . 29 12 ; X. 39 : 38. 5, X. 46 : 46. 18.

ल ।

लक्ष्य adj. XXX. 7 : 399. 13 (Thibaut reads लक्षाणम् but cp. Āp. XVI. 13. 9) 'marked.'

लम् c. प्रति-उप med. VII. 3 . 202. 21 ; VII. 13 : 220. 16 ; VIII. 4 : 238. 15 ; XIV. 12 . 174. 5 ; प्रत्युपलम्बन् । प्रतिपालय or उदीचय ।

लाङ्गल्य XVIII. 20 : 366. 5 ; XVIII. 21 : 368. 13, 14, 'destined for a lāṅgala.'

लिप् c. अभि-परि XXIII. 14 : 172. 9.

c. सम् caus. XXIV. 18 . 202. 9 : यज्ञपाचाणि नलेष्येत् । तद्यथा-दिना नवीकुर्यात् Venk.

लिप् c. अव caus. IX. 1 . 265. 9, X. 1 : 1. 8.

c. अनु-प्र XXVI. 31 : 315. 5.

लिङ् c. प्र caus. XXIII. 1 . 149. 6, 7

लुप् c. सम्-अव IV. 7 . 120. 3. XV. 5 : 70. 10 ; XV. 31 : 236. 13 : समवलुम्पन् । शकौहत्य मृद्धान ।

c. सम्-उत VI. 19 . 178. 6 ; VI. 21 : 180. 14 ; मगुङ्गय । आहव्य Viv ; मृद्हीता Keś.

c. सम्-प्र I. 21 . 33. 6 ; XX. 15 : 33. 4 . 'to take away.'

लोक VI. 25 . 186. 3, 4 equivalent to लोम (= लोह), also Taitt. Ār. VI. 7. 1

लोकवाधिन् XXX. 6 . 399. 3

लोकाग्नि XX. 26 : 57. 7 sqq. , XXI. 14 : 94. 4 ; XXII. 5 : 123. 12 ; XXIII. 19 . 182. 7, XXIV. 35 : 222. 7 : लोकाग्नि-रिति विदेरग्निर्नम इति (T.S. I. 2. 12. 6, cp. VI. 2. 7. 3 : य एवैषु लोकेष्वग्नयः); XXIV. 7 : 190. 15 ; on this passage . लोकाग्नीष्टु-य तेषामुपपत्त्य Venkatesvara remarks : तेषां निरुद्धपशुबन्धं विदेरग्निर्नमो भावाग्ने अद्विर इत्यादि (see Baudh. IV. 2 : 109. 8 sqq.) मन्त्रेनो-त्तरवेद्यां आवाहयतपुरीषनिवपमाना लोकान्याध्वानां यथायामुपपत्त्य समीपे अग्निं हत्वा यथार्थमपि विदेरग्निरिति मन्त्रं पठदुक्ता लोकाग्निं नावर्तयेत् किमु प्रतिलोकाग्निमावर्तयेदित्यर्थः ।

लोमशक XXIV. 23 : 208. 2.

लोहितवाधम् XXIII. 1 : 148. 8.

लोहितोष्णीष XXIII. 1 . 148 : 8.

व ।

वक्रपच XXX 10 : 403. 9 : कुटिलो पचो यच्च ।

वक्राः XXX 20 . 412 8 : कुटिलाऽनानि यच्च ।

वच् c. अति caus VI. 2 : 158. 10 ; VI. 18 : 177. 16 ; VI. 19 : 178. 3 ; VI. 21 : 180. 11 ; IX. 10 : 279. 13, XXI. 8. 83. 4 .

अध्ययंयमानमतिवाचयति is equivalent to यजमानो जुपयति; अति-
वाचयति अतिरिक्तमित्यर्थः 'to cause to recite extra (at).'

वद्वः XXIV. 39 . 225. 9 (cp T S. II. 1 8. 3, 4)

वद्वचिति XVII 24 303. 9, 10; XVII. 25 304. 8, 10; XVII.
26 . 305 4. 7, cp ववद्व ।

वद्वज्जु I 2 3 4 ग्रथितवद्वज्जानुसदृशम् Viv and Sāy

वद् c अधि med I. 7 10 5 (see crit. note); VII. 7 . 211. 1, 14 :
अधिनदनम् अधिविच्छिद्योपरि मन्तवचनम् ।

वध्र XI. 1 63 12, XXII. 13 135 12, with वध्रैर्युत cp. वध्रैर्युत
Śat Br V 4 4 1

वनहंय (?) XVIII 28 37b. 15

वनिष्ठुमव XVIII 40 390 16, 391 1

वप् c वि आ VIII 16 257 14 वृक्षप्रभक् ददाति ।

c. अभि-नि XXIV. 3 186 14

वप् (shave) c प्र VI 2 157 11, 'to begin shaving'

वयम् VI. 14 172 4 मृचद्वयाणि यैस्तर्वा मच्छति सोमछानि वयासि ।—XI
1 63 10 वयसोवयसा वा । उपद्वयं पाण्डासिकादारभ्य पण्डासद्वया अर्थ-
पदान् पाण्डासिकैकदायनवविदित्यवादपद्याविजिवत्तुयंवादपदवाङ्मयमानदु-
चाय वयासि. cp Āp XVIII. 3 9.

वर्ममनश्नीय XV 24 228 2 (viz TS IV. 6 6. a-o)

वच् c. अति caus III. 6 75 4, 8; VI. 11 . 168. 12, 13; VI. 19 :
178 11; VI. 21 181. 1 अतिवाच्य उपरि नीत्ता ।

वत्सभिद् XXIII. 19 : 183 1, name of an ekāha.

वम IV. 2 : 110. 14, VI. 30 . 195. 5 . होतुर्वम यन्ति । मनेर्मच्छन्ति ।

वषट्कारपथ XVI. 9 . 256. 3, 4 (thus also to be read f. 5).

वम् c. प्रति-मम् XXIV 12 . 196. 7 : वद्वेन धनेनर्लिजः प्रतिमवधीत । वद्वेन
निवद्वेन त्यक्तेन दत्तेनेति यावत् । 'अलिज' प्रतिमवधीत वासयेत् । अथैव प्रवणा-
मनो यथा तिष्ठन्ति तथा कुर्यादित्यर्थः Venk. ; वद्वेन धनेन यद्वार्थेनर्लिज
प्रतिमवधीत सच वसेत । अथ वद्वेन धनेन नार्लिज प्रातमवकाश (sic) तथा
यत्कर्त्तव्यनाहामर्षदित्यर्थः Viv. (partly corrupt).

वसतीवरीकलम् XVI. 3 : 247. 8; XXIX. 6 : 377. 9.

वसिष्ठयज्ञ XVII. 54 : 334. 1.

वदल XXIV. 31 : 217. 1 : (गौ) वा छयति ।

वदस् subst neuter II. 13 : 55. 15; XV. 25 : 229. 3, 5 : वदस् काले । दृष्टे धीवायां वा; occurs repeatedly also in the Kāṇva Śat. Br. e.g. I. 2. 3. 23.

वा c वति XV. 8 : 213. 8 : यद्यभिवाति, the subject must be वदस्; it follows from our Baudhāyana-passage that वभिवात Lāṭy. VIII. 5. 3 must be derived also from वाति, not from वयति as the Petersburg dict. has it

वाग्देवत्य XXV. 8 . 236. 15.

वाचोयम XXI. 9 . 86. 3.

वाचोयम्य XXVI. 12 . 290. 6

वाज् c उप caus. I. 5 : 22. 16; 23. 4; I. 19 : 28. 3; IV. 6 : 116. 5; V. 30 : 130. 18; V. 7 : 136. 12; V. 13 : 146. 11; VI. 20 : 179. 18; XI. 4. 68. 11 : उपवाजयतीति वीजनमेव वाजवम् Śāy.

वाज XVIII. 51. 410. 15, 16, 411. 1, 14; 412. 7, name of an ekāha

वाजपेयिक XXII. 13 . 130. 3, XXII. 14 . 137. 8.

वाजप्रसवीय X. 54 : 56. 17.

वाजयाजिन् XVIII. 51. 410. 14, 15

वातम् c. उप IX. 3 . 268. 21; X. 6 . 6. 3, 4 : उपवातयति श्लोषयति Viv and Ms, उपवातेषु गुण्येषु ।

वातवन्ध XXV. 7 : 235. 4 (cp T.S. VI. 1. 2. 6).

वान्या XXIV. 31. 217. 2 वान्या (गौः) । अपरवन्देन दुह्यते । वने चरतीत्यन्ते ।

वान्यवन्ध XXIV. 31 : 217. 2 . वान्यवन्धा (गौः) । वने चरति यदा यदा वान्याया वन्धो यस्याः (thus the two copies of the Viv)

वायसपुष्प XX. 16 : 34. 4.

वाल XI. 1 : 63. 7; XI. 3 : 67. 2 . गोवालं पवित्रं सद्यम् । आविक-मित्यन्ते ।

वालेय II. 3 : 36. 8 : ऊर्षादिवालविक्रयिषः; probably it is a proper name, cp. Kāty. X. 2. 21.

वासतीवर adj. XXI. 17 : 100. 8.

वासिष्ठोय XXIII. 7 : 160. 2. (cp. T.S. III. 5. 2).

वायोदक्षिण XIII. 1 : 120. 4; XXIV. 29 : 214. 12.

बाह्योपेतौथ (viz. दोन) XXIV. 17 : 201. 3, with the two stanzas
T.S. III. 4. 10 a, b.

बाह्व XXIV. 5 : 189. 6 : बाह्वम्, a wild herb

बाह्वि XXIV. 31 : 217. 1 : बाह्विनी (गौ) । वहाष्टेन वरति (sic)

विकट XV. 37 . 242. 4, perhaps equivalent to दन्तुर ।

विकर्ण XVII. 24 : 303. 13; XVII. 25 . 304. 14 XVII. 26 :
305. 11.

विकर्णी X. 46 : 47. 2; XXX. 6 : 399 . 4, name of a peculiar
īṣṭakā, cp the crit. note on the last passage

विशर्भ XXII. 3 : 221. 8 : तामुखां विशर्भा भक्षयद्वा (r . श्रुत्या ?) न कुर्यात् ।

गर्भशब्देन उच्यते । विश्वस्यते । गर्भो वा एष यदुच्यते इति ।

विश्वम् absol. VII. 17 : 228 . 13, 16; opp पततम् ।

विश्विष्णुवन्ति ? VIII. 21 . 262 . 16 . समापयन्ति ।

विजाता (viz इष्टिः) XIII. 1 : 119 . 7, see XIII. 8 . 124. 7

विततवस्य XV. 7 . 212 . 11 cp. Śāṅkh. śrs. XVII. 5 . 1

वितराम् adv V. 12 . 145 . 16 विप्रकृततराम् ।

वितष्टि X. 50 . 51 . 12 परिमण्डलविन्ता अप्रदीना मुक् ।

वितृष्णी XI. 1 . 63 . 12, XXII. 13 . 135 . 12 इदपादा आम्नी, cp.
Śat Br V. 4 . 1 . 1

वितृतीय adj XXVI. 25 . 308 . 1.

वितृ c अति caus VI. 12 . 169 . 13, XXI. 11 . 89 . 9 . अतिवितृयन्ति ।
अतीत्य गमयन्ति or अतिनयन्ति, cp अतिवितृयन्ति; probably equivalent
to विह, which occurs in the Kāṇva Śat. Br. and Āp
and Hir

विधवन XV. 15 . 220. 2, XV. 29 . 233. 17 : 'fan'

विधानो adj fem XIV. 13 . 176 . 5, 7 (cp. T.S. III. 3. 8. 4) . अद्यां
विधान्याम् । अद्यां सुभिक्षदुर्भिक्षबोधनिमित्तान् विधानो ।

विधु IX. 4 : 270 . 11; IX. 17 . 290 . 13; X. 8 : 7. 18 . विधुः बिद्धः or
बिद्धम् ।

विनाड XXII. 17 : 141. 9, 14 : वरणाडो, cp. विनाड of the Śat. Br.

विनाड XVIII. 20 : 366. 11, 367. 10 probably the same as the
foregoing word.

विनिधि masc II. 8 : 46. 5; the पाप्मनो विनिधिष्य are the formulas
mentioned in II. 5 : विनिधीन् । विभिद्य निधीयन्ते पाप्मानि दैर्वा येषु
वा तान् विष्वादिष्वन्त्यान्त्यानिष्यः Kś.

विषय XXIV. 16 : 200. 12 sqq. : विषय अपात्रकाले अपवर्षि प्राक् पौर्णमास्य

युक्तपक्षे । तथैवापक्षीयमाक्षपक्षे प्रागभावाभ्यायाः Viv. ; विपक्षे अपरवकाले Venk.

विषय XII. 16 . 110. 3 sqq. ; XV. 37 : 242. 5 ; XV. 38 : 244 2 : भिन्नमामंशकटमित्यर्थः ।

विपरीतनामधेय XXIV 33 : 219. 17 . व्यस्तनामधेयत्वात् प्रत्ययवता भवि-
तव्यमिति ।

विवाध XVIII. 48 . 403. 11, name of an ekāha.

विभक्ति III. 2 : 70. 4 ; III. 3 . 70. 17, designation of the imme-
diately following mantras ;—X. 23 : 21. 21 ; X. 24 : 23. 6
and often in prasma X : विभक्तिमन्त्रत्वादिरुका विभक्ति । अग्र आयादि
वैतथ इति प्रथमा विभक्त्यनादि Ms

विमते ? XVIII. 24 372. 7.

विमयीक XI. 11 : 79. 10 : तत्समुत्क्रुय विमयीकुर्वते । तदुभयं (viz. आजिह्वन
and मावताः) समुत्क्रुय बलान्तो नदन्तो विमयीकुर्वते असमन्वयेनाच्छिन्दन्ति
Viv ; असमन्वयसमीपयेन आच्छिन्दन्ति Keś. ; cp. T.Br. I. 3 8. 4 and
Sāyana on this passage in Taitt. S. (ed Calc.) Vol I, p
1050, l 2 from bottom ; cp also Āp. XVIII 7. 8.

विषय IV. 8 122 11 . दृश्ययूपम् ।

विराजक्रम II 18 . 61 11 ; XXIV 33 : 219 14, the mantras begin-
ning with नयं प्रजाय् T Br. I. 2. 1. 25 sqq. : विराज उक्तान्ता य
एतैर्मन्त्रैः प्रजापतिना क्रमेण परिगृहीतत्वात् cp. see T Br. I. 1. 10.
1 —विराजक्रम Apastamba

विलेख्य adj. XXIV. 10 : 193. 14 : विविध लेखितयानि विना कपालैः Viv. ;
विखनीयानि भृश्यां लेखनेनैव सजाताग्रलाभानि । ते तानि । भोचलाश्रिवांश्च
विलेख्यानि Venk.

विवाजिन V. 1 : 129. 10 : विगतवाजिनाम् ।

विष्ट IV 6 : 119. 3 : विष्टतमनु लक्षणे वा अनु Viv., आवाचंलक्षिते प्रदेशे
उपाहतयोरन्यत्राभिहितमादाय तन्निन्देके Keś. ; note the reading of
Tr. . विष्टतमनु ।

विष् c. वि-प्र XXIV. 21 : 206. 3.

विश्व V. 2 : 130. 15 ; V. 6 : 136. 9 : वेदि च गार्हपत्य चान्तरा विश्व—
XXX. 6 : 398. 8 ; XXX. 10 . 405. 2, 5 ; XXX. 18 : 411.
1 : 'the middle.'

विश्वसन adj. (viz. मन्त्र) XXIV. 7 : 190. 12 : विश्वस्यते चिंस्यते जैन
मन्त्रेयेति विश्वसनः Venk.

विश्वारक XXIV. 25 : 209 14, see crit. note.

विश्वालयूप XV 14 : 218. 9 : XV. 37 : 243. 3.

- विश्रासन् XXVI. 12 : 290. 6, nom. act. to विश्रासि 'the giving of the different directions.'
- विश्रुत् (viz. चक्षुः) XXV. 21 : 252. 13.
- विश्रुतोप X. 4 : 3. 15; XXI. 2 : 72. 14 : विश्रुतोपिन । ह्यैः कुशादिना Viv. : ह्यैर्मूनिविशोधनपासुभिश्च Keś. ; अष्टपूरणमर्थेन ह्यदिना Me.
- विश्रुजामयन् XXVI. 12 : 289. 6 ; XXVI. 24 : 306 7
- विषम XXIV. 39 : 225. 10, 11, cp. T.S. II. 1. 3. 1.
- विषूचोनशाल XVIII. 48 . 407. 2, name of an ekāha
- विष्मन्तात् XXIV. 27 : 212. 10
- विष्मत्क्षितमंजर VII. 11 : 217. 6 ; XXV 19 . 250. 7 : असमाप्ते निर्गमनप्रवेशमार्गः ।
- विस्मिन् III. 1 . 69. 5, 14 : कलापः ।
- विस्मृत्वाच् I 3 . 5 5 ; XXIII. 11 . 166 4, XXIV. 23 : 208. 8, opp to वाचयन् ।
- विस्मृत्तिका XXII. 16 . 139. 19 ; XXIV. 8 : 192. 3, also pi. sū. I. 4 : 8 4, name of a kind of plant.
- विस्म्य XIV 4 168 1 (विस्म्यत् मस्यम् cp T.S. III. 1 7. 3 ; VII 5, 5. 2), plur XX 1 3 5 the peas in T.S. IV. 7. 14
- वी (5 वी of the P.W.) c आ XIV 10 170. 2 : आवीवेरप्रिति (cp T.S. III. 2 9 5), आधिता अयम्युरपि समवति प्रिति ।
- वीडित II 13 56 2 ; VI 32 197 8 ; XXV 13 242 11 . ह्य ।
- व (ह्येषीने) c अति XXIV 12 . 195 11, XXIV. 13 197. 6 : तानेव नानिह्यौत नानतिक्रम्यान्वाग्र ह्यौत । तानेव ह्यौतेत्यर्थः Venk.
- वकल subst masc. XVII 39 : 317. 1, XVII 40 : 320 10, probably equivalent to वकल or वकल, 'a thin piece of wood, a splinter,' cp वकले dual neuter Kāṇva Śat. Br. III. 1. 12. 3, पुरोडाशवकलम् ib. V. 3. 2. 1.
- वन् c सम्-आ VI 21 : 180. 17 ; IX. 6 . 274. 2 : समाहत्य निधाय ।
- c. प्रति-नि caus. XIV. 14 : 178. 3.
- c. अनु-परि caus XI. 7 : 76. 6, see under पद् c. अव ; XVII. 41 : 322. 1.
- c. प्र XIV. 7 : 162. 19 sqq. : ग्रहे लुडिते ।
- वत्तिप्रेच XXIV. 13 : 198. 2 : वत्तिप्रेचे वर्तमाने । वत्तिं जीवनीपाय प्रेचते इति प्रेचः । तद्धित्वर्तमाने याजके तथाभूते अथाप्यनपि दारिद्र्यपरिहारार्थं याजयेदित्यर्थः Venk. ; यद्य ह्यवर्तमाने वर्तमाने कवचपीडायां च Viv.
- व्याप्ति XIII. 43 : 151. 2 ; XIV. 16 : 180. 14, 181. 12 and often : लौकिक्याणि ।

दद्यात्तु XXVI. 9 : 285. 1 : दद्यात्तुमग्निहोत्रादि ।

दृष्टि VII. 5 : 206. 6 ; VIII. 1 : 234. 12 : दृष्टिर्लङ्गे मन्त्रः (T.S. III. 1. 8. 2).

दृष्टिज XXV. 30 : 264. 3.

दृष्ट् c. अति-प्र XX. 1 : 5. 8 ; XXVI. 2 : 272. 13

दृष्ट XXX. 2 : 391. 4, 5, 7.

दृष्ट्य dual. दृष्ट्यौ IV. 5 : 115. 8 ; XVIII. 38 : 385. 11 ; XXIII. 18 : 179. 11 : मन्त्रलिङ्गात् दृष्ट्यावित्युक्तम् । यूपशकलौ (cp. T.S. I. 3. 7. 1) ; 'the two blades of grass (or pieces of wood) used at the agnimanthana', cp. Āp. VII. 12. 12 and Kāty. VIII. 7. 5.

दृष्टारव I. 6 : 9. 12 ; XX. 7 : 17. 12 ; XXIV. 25 : 240. 15, also pi. sū. I. 6 : 10. 19 : पापावः Viv., Say. ; Āpastamba I. 20. 2 uses अग्ना ।

दृष्टिवाचव XVIII. 16 : 361. 5, XVIII. 19 : 365. 8.

दृष्टा II. 8 : 46. 10 : भाविष्ठानम् ।

दृष्ट् c. आ caus. XI. 8 : 77. 5 : आवेष्टयति धमयति चक्रम्, equivalent to or corrupt for आचेष्टयति ।

c. प्रति-निष् caus. med XXV. 2 : 228. 11.

दृष्टत् XVI. 24 : 270. 5 ; XVI. 25 : 270. 19 ; XXIII. 12 : 168. 3 ; XXIV. 38 : 225. 6

दृष्टव्य XXVI. 8 : 232. 6

द्वैराज III. 14 : 84. 15. द्वैराजमुपस्थानम्, the upasthāna with the virājakrama formulas ;—XXII. 3 : 119. 22, the द्वैराजीर्दोषाः here mentioned refer to T.S. V. 6. 7.

द्वैशमव XVIII. 3 : 345. 18

द्वैश्वकर्मण XIV. 9 : 169. 2 : उक्तानि द्वैश्वकर्मणानि (T.S. III. 2. 3. c-g) see Baudh. VIII. 6 : 242. 1 ; XIV. 20 : 188. 10.

द्वैश्वानरमावत X. 51 : 53. 1, cp. 4 and X. 52 : 53. 10, 11.

द्वैश्वर्जनं XXI. 15 : 98. 4.

अतिचारम् absol. XXI. 2 : 72. 1 ; XXIII. 6 : 167. 6.

अतिशयम् absol. XI. 3 : 67. 11.

अथ c. अथ IX. 3 : 268. 14.

अभिमर्शं XX. 8 : 20. 9, 11.

अस्यपुच्छं XXX. 10 : 403. 9 : विलीयं पुच्छं यस्य ।

बुद्धवसानौष XXVI. 12 : 289. 11.

वतति XXIV. 23 : 208. 2 : वक्षिष्यताम् ।

- वतदुष् plur. वतदुष् XXIII. 9 : 163. 12; acc. sing. *दुष् XVI. 2 : 246. 13; loc. dual. *दुष्योः VI. 1 : 157. 4; VI. 9 : 165. 10.
 वतन VI. 7 : 164. 12 nom. act. to वतयति, also in वतनवेला VI. 9 . 165. 13; in VI. 19 : 178. 16 it designs according to the Viv. (करणसाधने वतन मन्त्रमुत्तुज) the vratanamanta.
 वतयय masc. VI. 6 : 162. 18; XVI 1 : 245. 5, 8, 10 . अन्वा-
 दार्थपचने ।
 वतोपायनीय II. 12 . 54. II : भोजनार्थमुपेतय भोज्यमित्यर्थः; VI. 1 : 157 4; XV. 2 : 206. 10; XXIV. 21 : 205. 10; XXIV. 34 : 220. 14; XXV. 6 : 234 : 3, 6
 वतोपेत I. 1 : 1. 7; XXIV. 23 : 207 8, XXIX. 13 . 387. 14.
 वात्यधन XVIII. 25 . 373 8.
 वात्यस्त्रोम XVIII. 24 . 371. 5; XXVI. 32 . 318 14; XXIX . 3 : 375. 3

श ।

- शकलान् XVIII 21 368 14, here in opposition to स्रवंत् ।
 शकृत्विण्ड XXIV 22 206 9
 शम् c. वि-श्च caus XII 1 . 85 .8 व्यवशातयन्तो विविध पतयन्तो, cp.
 Āp XVIII 8 11
 शन (?) XVIII 8 350. 6, XVIII 10 . 354 3, 7; XVIII 16 361 7; XVIII 17 362 1; 363. 10; XVIII 18 . 364. 5
 शतशृङ्गला (viz इष्टि) XXVI. 6 : 279 6.
 शतपल XV 15 , 219 14; XV 17 . 221 10; 222. 1; XV. 18 : 222 11, XV 28 232. 8, XV 38 : 243. 13 . 'weighing hundred palas'
 शद् c अनु-वि caus IX. 14 . 286 7; IX 16 288. 17 : अनुविमाद्य विकीर्य Viv , अवकीर्य Keś.
 शद् XVIII. 45 : 390. 2 sqq , name of an eḷāha.
 शप् IX. 5 : 271. 1; 272. 1; IX. 6 : 274 1; IX. 9 : 278 14; IX. 14 : 286. 8; IX. 15 . 287. 4, 11 : शप्ते दीर्घकाष्ठे परस्पर सल्लेपिते । तयोर्मध्ये यथा सुषिरं भवति तथाभूते ।
 शफोपयमनम् dvandva IX. 5 : 271. 1 : शफो च उपयमन च; cp. शफोपयमान् IX. 9 : 278 3.
 शम् c. सम्-श्च caus. act. and med. IX. 12 : 282. 10 : समश्मयन् । निदधन्; IX. 15 : 287. 14 : समश्मयति । निदधति; XIV. 19 :

185. 15 : समवशमयन्ते । देन प्रयोजनं नदग्रिष्ठे निदधानि; XV. 31 : 237. 13 : समवशमयन्तात्; XVI. 29 : 276. 1; XVIII. 25 : 373. 8 : समवशान्ताम्; cp. Śat. Br. VII. 3. 2. 1, 2.
- समरथ XVI. 13 : 269. 5; XVII. 43 : 324. 6. The same word occurs Kāthaka XXXII. 3 : 21. 16 Drāhy. V. 4 : 11, Baudh. grhs. IV. 4 (अथ यदि बलवता समरथः स्यात्), in the Bhāradvāja gṛhyasūtra II. 29, and cp. समरथभावुक TBr. I. 3. 5. 4, see on this word Sāyana in the Calc. ed. of the Taitt. S. vol. I. p. 1008. The meaning seems to be 'a quiet chariot,' the counterpart of अथरथ ।
- सम्या XXX. 1 : 389. 5, 7; XXX. 3 : 394. 8; XXX. 4 : 395. 10, name of a measure.
- सम्यान्यास XII. 17 : 112. 1 sqq.; XVI. 29 : 276. 2; XVI. 30 : 276. 12.
- सम्यापरिधि adj. XIV. 17 : 182. 2 sqq.; XXIII. 7 : 159. 1 : सम्या एव परिधयः । सम्याः परिधयोः स्त्रिविनि ।
- सम्याप्रव्याध XI. 7 : 76. 4; XII. 12 : 103. 12; XII. 17 : 111. 14 : सम्याप्रचेपे ।
- सराव XXIV. 29 : 214. 5 सरावप्रमास तषुलादि उपपूतवपलचक्षमेतत् ।
- सरीरवन्त XVII. 28 : 306. 10 . सरीरवद्यजुः, cp. सरीरवद्वायवम् Jaim. érs. 4 : 5. 17 ed. Gaastra, and its counterpart समरीर in Jaim. up. brāhm. III. 30. 2, III. 38. 10.
- सरीरमपुच्छमिन् XXIV. 19 : 203. 12
- सकलिश्चै XV. 30 : 235. 6; XXVI. 11 : 287. 13.
- सवानस् XVIII. 36 : 385. 10; XXIII. 18 : 179. 11, 12.
- सखभक्ति XXV. 21 : 252. 12-14
- सखिन् XVI. 21 : 267. 6; XXVI. 17 : 297. 3.
- सायुलक XXVI. 32 : 318. 11.
- सायुलाजिन XXVI. 32 : 318. 11 but सायूला. XVIII. 25 : 373. 8.
- सालीन XVIII. 8 : 350. 7; XVIII. 16 : 361. 8; XVIII. 40. 391. 6.
- साष् c. वि IV. 8 : 121. 4, 5; VI. 17 : 175. 18 : तामव्ययुर्विमासि । विविधं सासि कुर्वन्तोऽवेति वा; XI. 2 : 66. 6 : and often : पयापुषि विशिष्य refers to VI. 34 init.; XXVI. 13 : 291. 4 etc. : 'to give different directions about something.'
- सास XXVI. 11 : 287. 11.
- सिपिविष्ट II. 3 : 36. 14 : दुयर्मा Viv. . कैमरचित्तमिराः Venk

शिविविष्टवन् XXV. 34 : 270. 7.

शिल्प XVI. 3 : 248. 8 etc.; XVIII. 36 : 386. 5 etc.; XXIII. 11 : 167. 10 etc.

शिल्पवन् VI. 18 : 175. 20; 176. 1 : शिल्पवत् विशेषवत् प्राकृतात् कार्ययंभ-
यादिना विशेषेण विशेषवत्; XVII. 9 : 290. 6 : शिल्पवन् इव । शिल्पित
प्रयत्ना इव अन्तरमाणा इव; XXV. 13 : 242. 3.

शी (शेते) c. परि XXIII. 2 : 151. 11; caus. IX. 2 : 267. 16; XII.
8 : 98. 11; XVIII. 22 : 369. 5; XX. 4 : 13. 5; XXIII. 2 :
150. 10; XXV. 16 : 247. 6; cp परिशायन ।

शी (शीयते) c. उप XVIII 45 : 401 1, counterpart to अवशी० ।

शीतीक I. 3 : 5 7; VI. 6 : 162. 16, 19; XIV. 27 : 199. 5,
XXVI. 9 . 234. 10.

शीतीभू XXVI 9 234. 7.

शीपय II. 5 . 40 7; meaning ?

शुक्लन् X 22 20 3 शुक्लतौ परितापवतो ।

शुष्ठि XXVIII 13 . 366. 9

शुनस्कर्ययत्र XXIV. 11 194 6, XXVI 33 320 5

शुष्काभिवव XXV 22 254 6

शुद्रगवी XXIV 31 . 216 14

शुलपादा XXX. 14 407 14, name of a particular śṭakā

शुलीभूत XVII 11 293 3 : स्थापुभूता ।

श्रुतानङ्ग VI. 34 198. 17; VIII 9 245. 10, 246. 4; XXI. 22 :
100 2 श्रुतश्च इत्यानङ्ग श्रुत च नदानङ्ग च । अपथिता नञ्चा आनङ्गम् ।

श्रुतानचित् XVII 30 : 309. 1, 6; XXX. 19 : 411 10

श्रुतुमन् XXI 12 . 91. 13 . कूर्चवान् ।

श्वेन XVIII 36 386. 4, name of an ekāha

श्वेनचित् XVII. 28. 306 14; 307. 1; XXIV. 5 188. 14; XXX. 5 :
307. 6; XXX. 8 : 401. 3.

श्वोपत्र XXIV. 2 : 186. 3 . यशारम्भ. Viv., Venk.; cp कनुपत्र ।

श्वप् subst. neuter. I. 8 : 12. 6 : श्वप्ते इवौष्मेभिरिति श्वपानि
काष्ठानि Sây.

श्वप् XVI. 30 : 276. 7.

श्वि c. अनु-उत् VI. 2 : 157. 10 : श्वुश्चयति अर्धांशं निदधाति Kś.

c. अभि-नि XI. 10 : 79. 2; XII. 12 : 103. 9; XII. 13 . 105
16 : अभिनिश्चयध्वम् । अनियमेन श्वध्वम् ।

c. उप-नि active. XXIV. 19 : 204. 3.

यिति XI. 1 : 63. 4; XI. 11 : 80. 1; XXII. 15 : 138. 6 : यितिम्
निदेशीम् (var. *षिम्).

य c. चति-च्चा caus. IV. 6 : 116. 13; XX. 28 : 62. 4.

येषिगते VI. 26 : 187. 13, see crit. note.

येष्टिन् X. 56 : 58. 16; XII. 9 : 99. 15 : येष्टी प्रधानः ।

हृत्पथक XII. 2 : 87. 7.

हृत्प c. घम्-च्चा caus. XIII. 26 : 136. 10, 11 : आग्नेयस्य च सौम्यस्य चैवं
समाह्वयेति । अद्याभिरुद्वेषु अवयवयोगात् यद्वेति आग्नेयस्य चण्डं सौम्यस्य
कतिपयांस्तृणानैर्दे प्रक्षिपति ।

c. चनु-उप I. 15 : 21. 1.

क्षीय (?) XV. 1 : 204. 12.

चम्यम् II. 5 : 39. 8; meaning ?

चम्बम् II. 5 : 40. 10, cp. perhaps चल् of the Dhātupāṭha.

चम् c. उप caus. (obj. दुन्दुभीन्) XV. 24 : 223. 5.

चावघ्रात XIV. 9 : 167. 8.

चेतक XIV. 29 : 202. 1 चेतकानाम् । पलाशपुष्पमर्धे वक्रधनुर्वयश्चेदक
पलाशपत्रदग्धात्वा ।

प ।

पदुयाम X. 12 : 12. 1 : पदुयामा यस्य तत् पदुयामम् ।

पदुपस्तक XXV. 27 : 259. 5, 12; 260. 8.

पौडग्नतय XII. 8 : 96. 10 (पौडग्नतय्य चापी) ।

पौदा XXX. 3 : 393. 6 against पद्धा XXX. 19 : 411. 15.

स ।

सयवन XX. 8 : 29. 6, nom. act to सयौति : उदकपिष्टयोः सयोजनम्
Sāy.

सयवनीय I. 8 : 12. 6 : पिष्टसयवनीया चापः । सदनोरित्यर्थः ।

सयान XIV. 1 : 153. 14 : प्रज्ञातसपात् सयानस्य विधिः । अथ यदापर्याषा
इत्यादि see VI. 9 : 165. 14.

सयोजन in सृष- and पशु- XX. 26 : 59. 14.

सवत्सरम् XXVI. 20 : 300. 9 : यद्येतद्वत्सो वै प्रजाकाया (T.S. VII. 2. 6)

इत्येष सवत्सरम् सखादशराचपश्रावसंवत्सरम् इत्यन्ये ।

सवत्सरम् XXVI. 26 : 308. 9; XXVI. 27 : 311. 1.

सवत्सरम् X. 12 : 11. 13; XXX. 7 : 400. 16

संवदन XX. 29 : 64. 9.

सर्वज्ञनीय XXVI. 13 : 291. 3

सपुत्राव II. 3 : 37. 2 : प्रातःसवने वपङ्गारादिकोषयिता काष्ठादिना Viv.; Venk. reads सपुत्राव and comments संखाययति पाचयति घोमादि वपङ्गारादिकालकोषनेन अग्नी चारयतीति सखावः । अध्वर्योर्वपङ्गारादिसमय-
कोषिता सखावः ।

सपुत्रव XIV. 27 : 198. 14 . उक्तं सपुत्रवः (T.Br I. 4 6 1-5) see Baudh. XIV. 4 : 157. 1. sqq

सपुत्रत XXIV 12 : 169. 4 . सपुत्रततमः चित्ततमः Venk., विद्यादिना दूज्यमानः Viv.

सपुत्रता ep. उदक्षसपुत्रता and उदीनीनसपुत्रता ।

सपुत्रा XII. 1 . 86. 6; XII 4 89. 14; XV 37 : 242 11 :
सपुत्रां करति । संखाययति ।

सपुत्रावश XXIV. 1 . 185. 2, 15 सपुत्रावशेन । सखा समानिः । यथा प्रातश्च
समाप्यते तथा कर्तव्यम् Viv ; समानानुरीधेन समानार्थम् Venk.

सपुत्रार्थक XXVI 23 . 304 2 सपुत्रार्थं (thus MS. text and
bhāṣya) यूपसम्बन्धावस्थने क्रियमाणः समूपसपुत्रकार्यः ।

सपुत्रान XX 9 . 21 6 (and 7 ?), nom act to सपुत्रयति ।

सपुत्रदामयन XXVI 21 302 1

सपुत्रावस्थापिधानम् XIV 10 : 171 5 उक्तं सपुत्रा (T.S III. 3 8.
c-f), see Baudh. IV 11 . 126 16 sqq.

सत्तामकाव VI. 12 168. 19; VIII 21 : 262 8, XXI 25 114. 7

सन्ध्वैसजं VIII 18 . 259 1 . तानुनप्रसमयविमोचनम् ।

सन्ध्याभ्यावर्तिन् XXIV. 6 . 189 12, 14 सन्ध्याभिमुखोन्नावर्तनशीलम् । सन्ध्या-
सपत्तिनिवन्धनावर्तिमदिति यावत् Venk

सगवकाल XX 1 4 9, 13.

सप् med with accus IV 6 . 119. 6; VII. 5 : 206 9, 14, 18 :
207. 1; VIII. 1 : 234 12, VIII 17 : 257. 19 : अहत्या
आसहयति or अहृत्यन्तरालेषु लपयति or हृत्य एव व्यापयति (this refers
to VIII. 17).

सजनीय XIV. 4 . 158. 1, cp. T.S. VII. 5. 5. 2.

सजुष्ट XXI. 18 : 101. 12; XXI. 23 : 111. 4 : XXII. 14 : 136. 15,
accompanied by the formula अनुपै ता जुष्टम् etc.

सचरी (subst. form.) XXV. 20 . 151. 4 (see crit. note); XXVI.
24 : 305. 9; see also संचारी ।

सचरिन् XXVI. 23 . 304. 2 : प्रतियूपमावर्तते Ms.; प्रत्येकमावर्तते Viv.

सचारी XVIII. 50 : 408. 16, read probably सचरी with L. .

सचिताञ्जलि X. 37 : 35. 11 and passim in prāśna X; XXV. 27 : 259. 7. sqq.

सञ्ज c. वि XVII. 31 : 310. 9 : विपञ्जति शोषयति ।

सञ्जग्राञ्जलि XI. 4 : 69. 12 ; XV. 29 : 233. 7.

संज्ञानी (viz. इष्टिः) XIII. 20 : 131. 13 ; XVIII. 25 : 373. 11.

सञ्ज्ञानष्टि XXIV. 3 : 187. 7 ; XXVI. 5 : 278. 10 ; XXVI. 6 : 280. 1.

सत II. 13 : 55. 17 ; II. 17 : 61. 10 and passim : सवे । कृषे वा
मारवे वा or सतं दृष्टद्वयम् Keś., or सतम् कुक्षम् ।

सतानूनग्रिन् XX. 16 : 35. 15.

सद् c. श्रुति XVIII. 15 : 360. 1, see crit. note

c. उत् caus. (obj. उत्तरनाभिम्) V. 5 : 134. 12 ; V. 10 : 143. 7 ;
VI. 23 : 183. 3 and often : उत्तरां कृता ; (obj. राजानम् चर्म,
श्रुतौषम्) VII. 5 : 205. 19 ; VI. 28 : 190. 15 ; VIII. 9 :
245. 19 : स्थापयति or चादयति ।

c. उत् XVIII. 20 : 367. 11 : सन्नीतमुखीदति 'is being secreted' ;
XV. 36 : 241. 7 . उत्सृज 'falling forth, excluded,' not 'anti-
quated', as compared with XV. 18 : 223. 7, XV. 32 :
238. 6

c. सम-उप caus. VI. 30 : 195. 14 : समुपसाद्य । एकत्र समीपे
स्थापयित्वा ।

सदस्य XV. 1 : 204. 14 ; XV. 8 : 213. 11.

सदस्य (the 17th. ṛtvij) II. 2 : 35. 9 ; II. 3 : 36. 11, 14 ; 37. 2,
9 ; II. 4 : 38. 7 ; VII. 1 : 200. 3 ; VII. 11 : 216. 18 ; 217.
4 ; VII. 14 : 222. 18, VIII. 12 : 249. 20 ; XVI. 1 : 246. 1 ;
XVI. 2 : 246. 8 ; XVII. 18 : 298. 2, 7 ; XVII. 19 : 298.
13 ; XXI. 22 : 109. 3 ; XXV. 13 : 243. 3.

सद्यस्कार्यं XVIII. 20 : 367. 1.

सद्यस्त्राजं XXIV. 16 : 200. 10.

सद्यस्त्री XVIII. 20 : 366. 4, XXIII. 18 : 179. 8 ; XXV. 13 : 242.
5, 6 ; XXVI. 32 : 318. 4, 7, name of an ekāha.

सद्यस्त्रा XVIII. 20 : 367. 11.

सद्योपज्ञ XX. 25 : 55. 5.

सनीहार VI. 7 : 164. 12 ; XXI. 10 : 86. 15.

सतनि or सतनी III. 14 : 84. 9 ; III. 15 : 86. 2, 8 ; XII. 3 : 87. 9,
10 ; XIV. 5 : 160. 12 : श्रुतिः प्रातःसवन इत्यादि (T.S. III. 1. 9.
b-d) ; and passim in Dvaidha and Karmānta.

सतराम् V. 12 : 145. 16 : सनिष्ठतराम् ।

- मनर्पण XIV 9 . 169 2 . उक्तं चोक्तकाणां मनर्पणम् (T.S. III. 2. 8. a-b), see Baudh VIII. 12 : 249. 16 sqq.
- मदपुत्र XVIII. 26 . 386. 6, name of an ekāha
- मदाव IX. 4 : 269. 13; X 7 : 7 4 . अग्नमदावम् । अग्नचूर्णम् ।
- मदिग्धपुरोडाश XXIII. 4 . 154. 6 : उपचितपुरोडाशः ।
- मदीक्षित XXVI 12 . 289. 12 . मद् दीक्षिता ।
- मधिनोक्षीर XXV 2 : 230. 5 . मायदुग्धायाः क्षीरम् ।
- मनखमात्र XXIV 25 . 209. 14 नखयोर्मुष्टौ परस्परमसंस्पर्शा यावतावत् ।
- मनिवाप XV 17 220 15; XXII 4 . 122 12; XXIII. 9 . 102. 11
- मपिलक XIV 29 202. 6 मपिलकम् मनुद्गम्, cp पिलकावत्, अष्टापिलकम् ।
- मपूर्णपात्रविष्णुक्रम II 19 . 66 8, 16, II 20 . 67 10, 16; III. 3 71 4, 9, III 12 . 82 14; 83 5, 10, XXIII 2 : 150. 12; XXIII 14 . 173 5, XXVIII 1 344 11; XXVIII 2 : 347 11
- मशगु XXV 4 232 7
- मशदशमभिधेनीक XX 18 39 6, XX 22 49 5, XXIII. 1 . 147 3, XXVI 4 275 11
- मशरैक XI 11 79 7 मशरैकान् अशेषान्; XVII 35 313 5, XVII 36 314 12
- मशरीर II 6 42 10, 12, II 12 53 8
- ममयाहुलि XXV 10 239 3, see crit note
- ममन्वानयन XX 31 68 7; XXI 15 : 97 13
- ममपक्षपुच्छ X 19 17 17
- ममभिदासन III 24 96 17, XXV 16 . 247 4
- ममयाविहित XVII 3 285 13, XXVI 22 302 7 . ममयाशब्दो ऽर्धपात्रं ममयाधेनं ब्रूवतीति । विहितं विवद । अर्धविहितो ऽर्धविवदः । अर्धंशमित इत्यर्थः ।
- ममवक्षेपण XXII. 14 137. 18
- ममस्तक्षोम XXIV 31 216 10
- ममानबहिर्म् XIII 1 120 1
- ममानयोनि XXVI 11 . 288. 11.
- ममानसध्यान XXV. 7 235 6 . एकसध्यानः ।
- ममानस्तद XI. 4 . 69 2
- ममानाहृति XII. 15 . 109. 4, 8
- ममारथ XXIV 1 . 185 14 : मारणम् Viv and Venk.
- ममावच्छेद XI. 13 83. 13 . मम विभज्य ।

समिद्धार XVI. 7 : 253. 10; XXVI. 13 : 291. 1; XXVI. 18 : 298. 9; XXVI. 19 : 299. 9; XXVI. 25 : 307. 3; XXVI. 27 : 310. 10.

समृद्ध XVII. 29 : 308. 6, 9; XXX. 18 : 411. 5, 6, a manner of building the 'agni.'

समृद्धि XXII. 1 : 117. 4, designation of the mantra असा क्षोभत् समर्थय (T.S. III. 1. 10. 6).

समोदक II. 13 : 56. 3. समोदको युतोदकः समलवण इति ।

संप्रत्याहारम् absol. XXII. 5 : 124. 14.

सप्रसर्पण XIV. 8 : 166. 9 : उन्नत् सप्रसर्पणम् (T.S. III. 2. 4. c. sqq.) see Baudh. VII. 10 : 215. 10 sqq.

समरणी VII. 6 : 208. 8, VIII. 1 : 234. 15; VIII. 9 : 245. 14 : समरण्याम् कलये ।

समरणीय VIII. 1 : 234. 14 : समरणीये द्वितीये वर्गे ।

संभार VI. 18. 176. 18 : संभारान् अग्निर्यजुर्मिरित्यनुवाकम् Taitt. Ār. III. 8.

सचाडासन्दी VI. 10. 166. 15, IX. 5 : 270. 20 and passim in pr. IX

सचाद्दुद् VI. 34. 198. 15.

सयज्ञपुच्छ XXVI. 19 : 300. 1.

सर्पाणामयन XXVI. 24 : 306. 7.

सर्पिरासेचन II. 14. 56. 7; V. 10. 141. 21; XV. 3 : 207. 7; XV. 4 : 208. 2; XVIII. 8. 350. 12.

सर्वतःप्रसवण XV. 1. 204. 5

सर्वतोमुख XXIII. 19. 180. 5 sqq., XXVI. 33 : 320. 10, name of an ekāha.

सर्वतोमुख adj. X. 35 : 33. 12; X. 38 : 36. 15; X. 40 : 39. 4, etc.

सर्वशब्द (viz. इति) XIII. 29 : 138. 20; XXIV. 6 : 189. 14 : अत्र सर्वशब्दाभ्यन्ते सर्वशब्दाष्टकाभ्येतिव्य उपरोक्तो अभिधीयते (Baudh. XIII. 29, 30) । तत्रानेकदेवताकमेव द्वयं राघवरेन्द्रादिदेवताभेदेनावर्तत इति देवताभ्यावर्ति Venk

सर्वभक्ष adj. VIII. 8 : 244. 15; VIII. 15 : 256. 13; XI. 12 : 81. 12; XI. 13 : 83. 15; XII. 16 : 110. 12. XVII. 5 : 287. 3, etc.

सर्वमेध XXIV. 11 : 194. 5.

सर्वसृष्ट्या VIII. 21 : 263. 4; X. 11 : 11. 8 : सर्वसृष्ट्यां पशोः कुर्वन्ति । पूषाञ्जत्यन्तं समापयन्ति ।

सर्वसुरभिषिष्ट XVII. 39 : 317. 2; XVII. 40 : 320. 16

सर्वाभिप्रायिक XXIV. 11 : 194. 17 : सर्वाभिप्रायिकाणि सर्वाभिप्रायप्रयोजन-
नानि सर्वफलज्ञानीत्यर्थः Viv.; सर्वकामफलज्ञानीति यावत् Venk.

सर्वायुष XV 21 : 225. 12.

सवपद XXVI 28 : 312 2, cp. वषट्चिति ।

सवनीय XXIV 22 : 206. 8; meaning ?

सवनेष्टि XXI. 6 : 79. 14.

सवात्तो (dual सवात्तौ, gen. dual सवात्तोः; the nom. सवात्त given by
the P.W. is false, cp also T.Br. III. 1. 6. 2) V. 10 : 142.
7; XII. 5 . 92 7 : एकेन वत्सेन सतवत्सा जीववासा च ये दुष्टेते ते
सवात्तौ, and elsewhere : एकेनैव वत्सेन सतवत्सा च समाता च दुष्टेते
सवात्तौ ।

सविष्टुश्च XV 18 . 222 14; XVIII 34 : 384 1.

सविशेष subst XXX. 2 : 392 15; XXX. 10 : 403 11; XXX.
12 406 13, 15, XXX 20 : 413 4

सयोजित्त्वि VI 21 181 5 : सयजसमुपरि कृत्वा ।

समस्त XI 3 . 66 11 समस्तम् । सौपकरणां सतवाल्लषविशोषयमादि; XVII.
33 312 4 समस्तम् । सतवाल्लक्षणपञ्चगतादृषादिषड्विंशतिम् ।

समाविज XXII 2 118 11 सह सावित्रे । सावित्रहोममारभ्य ।

सहितकृत्स्न XX 19 42 2, XXVI 6 279 11

सहस्र X 16 15 13; X 17 16 10 with the stanza सहस्रः
सृष्टिस्तु TS IV. 2 1 n

सहकारिप्रत्यय II 2 35 16, XXIV 18 203 6 The Vivaraṇa
of the first passage (35 14-17) runs thus चादित कर्मारम्भकाले
घातोदेत्य गृह्यादयो धर्मा आ कर्मसमाप्ते. सहकारिप्रत्यय इतरैर्षद्विभिः
सह सवाद कृत्वास्मिन् पदार्थमा चतुर्धाचिंतयेत् सह क्रियमाणादारभ्य ब्रह्मो
यवस्थाप्य पाणिममर्शनकालं परित्यज्य पावसादनकाले ब्रह्मण उपवेशनमेव-
मान्नादृदिकानि कर्माणि सर्वाणि प्रयोजयेत्; for आ चतुर्धाचिंतयेत् op. also
Āp I 2. 11, for which passage perhaps Āp. IV. 1 2 is to
be compared The Vivaraṇa of the second passage runs
according to Venkateśvara . सह कुर्वन्तीति सहकारिणो होत्रादयस्त्रेधा
प्रत्ययान् तत्प्रमाणानुसारादाद्यस्त्रेधाचिंतयेत्तानुसारादिति यावद्भवन्ति । उपासु-
गृह्यमं कर्माणि भवन्ति, acc. to Bhavasvāmīn : सहकारिणो होत्रादय-
स्त्रेधा यथा तथा भवन्ति ।

सहजानि XVIII. 46 . 402. 8

सहयाजमान XX. 2 . 6. 9.

सहसद्विष XXIV 13 : 198 5.

- सदस्रशाल XXVI. 33 : 320. 10, name of an ekāha
 सा c. अधि-श्व VI. 10 : 167. 2; XII. 5 : 91. 1, 13; XXII. 3 : 121.
 12; XXV. 5 : 233. 13; XXVI. 2 : 273. 14; XXIV. 17 :
 201. 11, 15.
 c. वि-उत्-श्व XXVI. 12. 289 11 : युद्वसाय । इत्ययुद्वसाय ।
 c. परि-श्व XII. 5 : 90. 12
 c. प्रति-श्व XXI. 26 : 116 9; XXII. 17 : 141. 7.
 साकप्रस्त्रायीय XVII. 48 : 328. 15; XXIII. 17 : 176. 7.
 साग्निचय XXVI. 12 : 290. 4.
 सांकाग्नि VII. 8 : 214. 4; VIII. 2 : 237. 1; VIII. 11 : 248. 15 :
 सांकाग्निनेन यथा । दर्शनमार्गेण यज्जुना इत्यामार्गेण (because it is
 possible to look from the sadas or the havirdhāna-shed in
 easterly and westerly directions *all over* the vihāra, doors
 being made justly above the prsthya-line.
 सांप्रदशी (viz. इष्टि) XIII. 30 : 140. 8; XV. 3 : 207. 2.
 सानिधेय XXI. 4 : 74. 17.
 सात्तायणिक XXIII. 5 : 156 3.
 सात्यकून XII. 19 : 115. 15; XXII. 21 : 146 7.
 सादन XIV. 4 : 156 13 उक्तं सुचात् सादनम् । युनजि तिम इति (T.S.
 III. 1. 6 b) see Baudh VII. 1 : 200. 20
 सादस्य II. 3 : 37 9, the function of the sadasya
 सादिन XXIV. 12 : 190 1, see crit. note
 सादशालम् adv XXIV. 16 : 200. 14 sqq
 साध् desid from caus XVIII. 45 : 400. 13 : सिद्धाधयिषन् viz
 वित्तम् ।
 c. सम् caus. III. 11 : 81 14 . ससाधन ससाधनयनम् उत्साधनम् ।
 साधस्यादा VI. 17 : 175. 17 : अधः सादयोर्निहितमधस्यादम् । सद अधस्यादोन
 साधस्यादाः Vis.; धोपलक् Keś.
 साधोवास XVII. 39 : 319. 1; XVIII. 16 : 361. 3.
 साधुयुत XXIV. 26 : 211. 12.
 सान्नकरण XXIV. 15 : 199. 10
 सान्नाय्यदुर् XXIV. 23 : 208. 5; XXVII. 13 : 339. 9
 •साम (a-stem) in प्रक्षसामम्, अग्निष्टोमसामम् XII. 18 : 114 11, 12;
 XVI. 13 : 261. 17; XXVI. 14 : 292. 7.
 सामपथ VII. 15 : 166. 3; XXVI. 33 : 320. 6 : सामपथे । उद्गातुर्दमन-
 पथे and औदुम्नरीषकाये ।
 सामपिक XXVI. 33 : 321. 4 : समये भवम् । मिश्रान्तम् ।

- मायक XV. 15 . 219. 6, XV. 30 : 235 15, XV. 32 . 238 13
 मार adj. XXX 16 . 408. 9; 409 12 : मारैवेतन् इति मारावि
 (viz. रथचक्राणि).
 मारस्तमयन XXVI. 12 : 289. 6
 मार्गचैष्टुभ XXIV 37 . 224. 1, 3, 8.
 मालाटकी IX. 18 : 293 5 : शिवायुः शिवायुः the Ms
 मिच् c. वि-ञ्चति X 22 : 20. 17, XII. 1 . 86. 3; XII. 4 . 89 13 :
 अपो यतिविथ । उदकधारान्वधानं कृत्वा ।
 c. ञ्चि-ञ्चि XVIII 2 : 345. 2
 c. प्रति-ञ्चि XXIII 18 . 178. 5.
 मिमिमकत्तोदक (?) XV. 15 219 6
 मिध् c. ञ्चि XX. 27 : 60. 17 . ञ्चिदिधेत् ।
 मिनीवाली XXIV 20 . 205. 1, XXIV 29 214. 16
 मुञ्जन्तु VII. 5 205. 10 . मुञ्जन्तुत्वि शोभनक्रिमिसदृशं चायत एकतो द्विभन्तु ।
 कोशकारक्रिमिसदृशं इत्यन्ये ।
 मुधूपित IX 3 269 3, X 6 6 7
 मुषलीकृत XX 21 46 15
 मुभिच II 15 57 12, तत्र (var तत्र) सर्वजनम् । जेद् इत्यथो विधौ भोजन
 देय प्रभूतमित्यर्थः Viv , दाण्डभोजनं विना दुर्भिच भवति नद्यात्प्रभूतमाद्य
 देयम् Kes , XXV 6 234 6 दण्डः ।
 मुराय XX 24 . 54 3, 7
 मुराचोम XVII 31 310 2, 4, XVII 33 312. 3 . मुराञ्च-चोमो
 यस्य च मुराचोम मयादि ।
 मुनिचित VI 14 171 1
 म्र (मोति) c प्र X 36 34 8, cp. X. 38 . 36. 16, X. 40 . 39. 5;
 X 46 . 46 2, XIX 4 421. 2 प्राच्याञ्च लोकाश्चया प्रभौत्यग्नि
 प्राचीभिः सप्रश्नादयन्ति । ञ्चया चित्तो प्रागपवर्गाभिर्लोकश्चयाभिः सप्रश्नादयन्ति
 यथैवाध्वर्युषः प्रकृतं तथाध्वर्युषजमानप्रतिप्रश्नातारः; elsewhere प्रभौति is
 explained by अनुजानाति ।
 म्रतराजन्त XXV. 34 270 2
 म्रतवशा XVIII 5 : 346 16; 347 1.
 म्रतमव XVIII. 4 . 346 1.
 म्रददोषस X 21 : 19. 12 and often.
 म्रपपादय adj. XX. 1 . 1. 3 : म्रमृपपादन म्रपपादः । म्रपपाद यानिनि
 म्रमृविभुजादिनात्प्रत्ययः ।
 म्रपवन् XX. 16 . 35. 5 . म्रपवन् वाहनवन्तम् ।
 म्रयंश्च (viz. ञ्चि) XXV. 34 : 269 12

- ४ c. उप XIV. 22 : 192 2; XVIII. 48 : 406. 6 : उपहतः । भूतोपहतः
(the Viv., however, reads : •दृष्टः). The same meaning, as
it seems, in Kauṣ. Br. VI. 12.
- ५ c. उप-चव (obj. वत्सम्) XXIV. 24 : 208. 12.
- ६ c. अधि-उत् XVIII. 9 : 352. 11.
c. उप-निष् VII. 7 : 212. 9; VIII. 2 : 236 1; VIII. 10 :
247. 17; XXVII. 3 : 326. 6.
c. सम्-प्र XI. 6 : 71. 8 and often.
- सोऽय X. 18 : 17. 1 : सोऽय । उऽयसहितः ।
- सोदचन VI. 34 : 199. 5.
- सोद्वेष्टक VII. 7 : 211 12
- सोपनाम XIII. 1 : 119. 9 : सह उपनामा । समीपे न्याः सत्यनामा तदुपनाम ।
तेन सह सोपनामा । ननु सोपनाम इति भवितव्यं डाबुमाश्रयान्वतरस्यामिति
(Pāṇ. IV 1. 13), the remaining is too corrupt to be cited.
- सोपयाम XXII. 14 . 136 14, XXV 34 : 269 13 : accomp by
the formula उपयामस्तृतीतो ऽसि ।
- सोपवस्य XX. 25 . 55. 4; XXIV 34 220. 12.
- सोपशय VII. 2 . 202 6, 7; VIII 10 247. 8 . उपशयदूर्ध्वपावम् ।
- सोमक्रयस् masc. VI. 15 172 19 . क्रियते सोमो यैस्ते ।
- सोमसव XVIII 5 : 346 15
- सोमातिपवित XIII. 25 . 135 8, 9; XVII 34 . 312. 9; XVII.
35 . 313 12; XVII 38 314 15
- स्कन्धा X. 27 . 26 5 स्कन्धाः सप्तारूपा सद्वर्तिन्यः; X. 32 : 29. 15
(the ten skandhyās are here enumerated) . passim in
praśna X; XVII. 24 303 11, XVII. 25 . 304. 12; XVII
26 : 305. 9.
- सृष्ट्य nom. act. to सृष्टुते XVII. 48 328 14
- सु c. परि XVIII. 15 : 359 11 sqq.
- सुति XXIV. 1 : 185. 16. As an example the commentators cite :
निवेदनः समन्तो वच्छन् (T.S. IV. 2. 5 m) Veāk. ; समग्रे दग्निः (T S
IV. 1. 2. w) Viv.
- सृ c. परि-उप XX. 24 : 54. 5; XXIV 33 : 220 8, ep. पर्युपसृष्टम् ।
- सोकीय IV. 7 : 119. 20 against सोऽय XXIV. 37 : 223. 16.
- सोचमन्त्रि XXV. 21 : 252. 12, 13; 253. 10.
- सूपतिषव XVIII 3 : 345. 6, name of an ekāha.
- सुनिमतः VIII. 9 : 246. 8 : सुलप्रदेशेन ।
- स्रा c. वि-श्वा caus. IX. 7 : 274. 15 : श्वास्य प्रादेशेन दिग्गो व्याप्तापयति ।

मदावीरस्य प्रादेशेन दिग्गे व्याप्तापयति दिक्षु प्रादेशं करोतीत्यर्थः but अस्य refers rather to the yajamāna, or it is altogether superfluous, cp. Āp. XV. 7. 6.

c. परि-निष् caus. 'to finish' XX 4 : 12. 5; XX 8 : 21. 1; XX. 10 : 23. 2 and often in Dvaidha and Karmānta.

आख्यमनम् dvandva XXV. 4 : 232. 1 : आख्ययामत्राणि च ।

चिन्ति XVI. 6 : 252. 10; 253. 8, XVI. 16 : 263. 7 in the expression नैतदाद्रियेवेति चिन्तिः ।

दूषन् XXVIII 9 . 359 4.

स्वप्रकार XX. 25 . 55. 9.

स्वविषय VII. 9 : 215. 6; XXI. 14 . 94. 5, 7; XXV. 19 : 250.

6 . स्वविषयान् । वञ्चवचननिर्देशात्परस्परस्योरपि पदस्य cp. T.S. III.

2. 4;—XIV. 8 . 166. 9 . उक्तस्य स्वविषयानामुपस्थानम् (T.S. III. 2 4 a, b) see Baudh. VIII 9-10 : 215. 5-10

अयम् II 5 40 1

खन्द c अभि-वि caus IX. 4 270 9 उपरि चिह्नि; X. 8 : 7. 16; XIV 27 , 197 14 sqq

खाव subst ? XV 8 : 213 9

सुगादापन III 28 . 101 6 सुगादापनेन हृतवतीमित्यनेन ।

सुसोपधान XXI 25 114 1, see crit note

सधा XIV 7 163 3, 12; 164 3, 12 सधाम् । अवशिष्टम्; XIV 9 : 167 2 सधाम् । सधाम्येषम् ।

सप्रधान II 3 37 2 Venkatesvara, who reads प्रधाना instead of सप्रधाना and सप्रधाना instead of असप्रधाना, comments: तेषां दक्षिणाकाले परिगणनाभावाद्भुक्तदक्षिणातो ज्येद्यात् । न च कियदेयमित्युक्ता । प्रधाना । प्रधानमस्य नमुसकत्वात् सिद्धमन्यथा बान्धवः । सर्वे अभिगतादयः प्रधानभूताः । तथा च प्रधानस्य सदस्यस्य या दक्षिणा सा दक्षिणा देवेत्यर्थः । सप्रधाना इत्येकं । प्रधानेन स च वर्तन् इति । सप्रधानाः सदस्यः प्रधानभूताः । अभिगतादयस्तदेष्वया उपमर्जनीभूताः । तथा च द्वितीयतृतीय-चतुर्थपर्यायिष्वेतरगण्यदेयमित्यर्थः ।

स्यमादृशा X. 28 . 27. 7 and passim in prāśna X : स्यविद्भिर्गं मकराम्; XXX. 7 . 399. 13.

स्यमादृशीय X 24 . 23 8 : स्यमादृशीयस्य गुरुमुद्राय मानकाले मध्ये निश्चितं यदुपपत्तीय ।

स्यस्युपाज adj. XVI 5 : 250. 9; XXVI 13 : 291 11 : 'where the rtuyājas are offered by the participants themselves.'

स्यविति X. 20 : 18. 12; X 37 : 34. 18, etc. : T.S. V. 7. 8. 1.

- स्वयम् in स्वयवृत्तं, स्वयमयित, स्वयमवपन्न, स्वयहन्, स्वयदिन XII. 6 : 92. 12—
15, according to the Viv. does not mean : 'by itself' but
'by himself' : यजमानने चात्मनेव ।
स्वयपाप XIII. 13 127 16; XXVI. 5 : 277. 10 : स्वयमकार्यकारी ।
स्वरथ XI. 6 : 73. 12; XII. 16 : 110. 5; XIV. 17 : 183. 4; XV.
14 : 219 1; XV. 24 : 227 13; 218. 13.
स्वरश्चनम् dvandva IV 4 : 113. 6, 7; XX 26 : 59. 12; XX. 27 :
62. 1; XXI. 18 : 103. 3.
स्वयमास dvandva plur. XI. 4 : 69. 1.
स्वर्न्त IV. 4 : 113. 21 and passim through the whole text . स्वर्न्त
यूपमुज्जति । स्वर्न्तमिति यावत्कला यूपं निहजति । एतस्माद्व गम्यते
ऽन्नप्रभृत्येतन्नाथ सुहतीति and elsewhere 'स्वर्न्तम् । स्वरौरवगुह-
नानम् ।
स्वाञ्छुष IX 4 : 270. 9; X 8 : 7. 16
सिन् partiele XXIV. 33 220 1.
सिद् c उन् VIII. 21 : 262 8 : अन्सिद् षोदक कला नापयित्वा ।
सिद्दचतुर्णं adj., fem ऋतं XXIV 33 : 219 10; XXVIII. 5 :
353. 4.
सिद्दन्त XIII. 43 150 12, containing the word सिद् ।

इ ।

- इष्टमुचप्रवेचन XX 16 : 34 4
इष्टमुचो XXX. 10 : 404 10, 12, XXX 20 413. 6, 10, a parti-
cular ṛṣṭakā.
इतमनस् XXVI. 5 : 277. 10 : निहृष्टाहः ।
इन् c. उन्-च्चा XXI. 22 : 110. 4.
c. इमि-वि XI. 10 : 79. 4; XVI. 20 . 266. 14; XVII 39 :
318. 10; XVIII. 18 : 335. 5; the Viv. of the first
passage, विमिताभ्यां मध्यपाश्चात्तमभिविघ्नति । परस्परामिमुचो (viz
आजिहन्त. and भावनाम्) दाभ्यां परिययन्ति ।
इरिपक XVIII 46 : 402. 13.
इरिपक XXII 2 . 119 7 : इविः शब्दोक्तम् Ms
इविष्य XXV. 20 : 251. 1
इविष्ये I. 7 : 11. 1; XII. 1 : 85. 7.
इविष्युस्वारी XXIV. 25 : 210. 15, see crit. note
इवेदा I. 20 . 30. 15 : इवशब्दात्वात्वीमपाकरोति Say

इम्योष्ठ XX. 16 : 34. 3.

इलेय II 3 : 36. 8 : इल्लिका; probably it is a proper name, cp. Kāty. X. 21. 2 and इलेय ।

इरिण्यमुख VIII. 6 241 13; XI. 6 : 73 10; XII. 7 · 96 2 :
इरिण्यमुख .ददाति । इरिण्य पूर्व दत्ता ।

इ० परि XXI. 15 98 8; XXI. 25 115. 4; XXII. 12 : 134
12; XXII. 14 · 137. 13

c प्रति XXIV. 31 · 217. 6.

ऊत XXIV. 4 187. 14, a kind of pākayañña · ऊतः । यद्रूपते विवाहादि
Viv. ; केवल ऊयते यस्मिन् ऊतः । होममावाक्यकः कर्मविशेष इत्यर्थः. Venk.

इ० उप-अति IV 7 · 119 17; IV 8 122. 14; VII 4 · 204. 4;
VII 5 · 205. 19, VIII 9 245 18; XXVI. 7 280 13

c वि-अव (obj. अद्यानि) XXIV 12 . 195 10 · दद्यात् ।

c उन्-आ desid XXIV 36 223 1

c अनु-वि-आ IX 18 293 12, 13

c उप-वि-आ II 6 41 10, cp उपव्याहरण ।

c अनु-परि XXI 25 114 11

c प्रति परि XX 30 65 10, 11

c वि XV 37 242 3 विद्वत्, denoting a quality of the ātreya

c मय् (not caus) XXIV 21 206 4, with obj लोमानि ।

हैमवत XIV 29 202 1

होदत XIV 4 158 1 · होदतः । मल्लेषु ।

होवा. XXI 22 110 12, equivalent to होवका ।

- स्वयम् in स्वयमूर्तं, स्वयमघित, स्वयमवपद्म, स्वयकृत, स्वयदिन XII. 6 . 92. 12—
15, according to the Viv. does not mean : 'by itself' but
'by himself' : यजमानने चायमेव ।
स्वयपाप XIII. 13 : 127. 16; XXVI. 5 . 277. 10 : स्वयमकार्यकारोः ।
स्वरण XI. 6 . 73. 12; XII. 16 : 110 . 5; XIV. 17 . 183. 4; XV.
14 : 219. 1; XV. 24 : 227. 13; 218. 13
स्वररश्मन् dvandva IV . 4 . 113 . 6, 7; XX. 26 : 59. 12; XX . 27 :
62 . 1; XXI. 18 : 103. 3.
स्वरसाध dvandva plur. XI. 4 : 69 . 1.
स्वर्ग IV. 4 . 113. 21 and passim through the whole text : स्वर्गेन
यूपमुत्सृजति । स्वर्गेनमिति यावत्कृत्वा यूपं विष्टजति । एतस्मादेव गम्यते
ऽध्वनप्रभृत्येनस्मात्तु मुञ्चतीति and elsewhere . स्वर्गेनम् । स्वरोरवगूढ-
नानाम् ।
स्वाच्छृष्ट IX . 4 . 270 . 9; X . 8 . 7. 16.
स्वित् particle XXIV. 33 . 220 . 1
स्विद् c. उत् V III . 21 . 262 . 8 . उन्विद्य मोक्ष कृत्वा नापयित्वा ।
स्विष्टकथन्युर् adj., fem . अर्थे XXIV . 33 : 219 . 10; XXVIII. 5 :
353 . 4.
स्विष्टवन् XIII . 43 . 150 . 12, containing the word स्विष्ट ।

ह ।

- हत्सुमुचप्रवेचन XX. 16 . 34 . 4
हत्सुमुखो XXX. 10 . 404 . 10, 12, XXX. 20 . 413. 6, 10, a parti-
cular istakā.
हतमनस् XXVI. 5 . 277 . 10 : निरुत्साह ।
हन् c. उत्-च्चा XXI. 22 : 110 . 4.
e. अभि-वि XI . 10 : 79 . 4; XVI . 20 . 266 . 14; XVII. 39 .
318 . 10; XVIII. 18 : 365. 5; the Viv. of the first
passage, विमिताभ्या मण्डपाभ्यामभिविष्टानि । परस्परविमुखौ (viz
आजिघ्रतं and सावतान्) द्वाभ्यां परिययन्ति ।
हरिगृह XVIII. 46 . 402. 13
हविस्तु XXII. 2 : 119. 7 : हवि गन्धोक्तम् Ms
हविष्य XXV. 20 : 251. 1
हविषी 1. 7 . 11. 1, XII . 1 : 85. 7
हवि सृष्ट्वा 22. 25 . 210 . 15, see crit. note
हलेदा 1. 20 : 30. 15 : हलशब्दात्वावौमपाकरोति Sāy

यस्योष्ठ XX. 16 : 34 3.

वालेय II. 3 : 36 8. वल्लिका; probably it is a proper name, cp. Kāty. X. 21. 2 and वालेय ।

विरण्मुख VIII 6 . 241. 13; XI 6 . 73 10; XII. 7 : 96. 2 :
विरण्मुख ..ददति । विरण्मुख पूर्व दत्ता ।

उ० परि XXI. 15 . 98. 8; XXI. 25 : 115 4; XXII 12 : 134. 12; XXII. 14 : 137. 13

० प्रति XXIV. 31 217 6.

उत XXIV 4 187. 14, a kind of pākayañña 'उतः । यदुपते विवाहादि Viv.; केवल इत्यते यस्मिन् उत । होममात्रायाः कर्मविशेष इत्यर्थे Veñk.

इ० उप-अति IV 7 119 17; IV 8 . 122. 14; VII 4 . 204. 1;
VII 5 205 19; VIII. 9 245 18, XXVI 7 280. 13

० वि-अव (obj) अद्यानि XXIV 12 195 10. दद्यान् ।

० वत्-आ desid XXIV 30 223 1

० अन्-वि आ IX 18 293 12, 13

० उप-वि आ II 6 41 10, cp उपस्थाहरण ।

० अन्-परि XXI 25 114 11

० प्रति परि XX 30 65 10, 11

० वि XV 37 242 3 विद्मन्, denoting a quality of the ātreya

० वम् (not caus) XXIV 21 206 4, with obj होमानि ।

होमयत XIV 29 202 1

होतत XIV 4 158 1. होतत । मन्त्रेषु ।

होवा XXI 22 110 12, equivalent to होवका ।

CORRECTIONS AND ADDITIONS.

- I 18 : 27. 2 read द्वितीयमवदानानि ।
- I. 18 : 27 6 and I. 20 : 30 15r निघ्नेष instead of जिघ्नेष ।
- II. 3 : 36. 9 r. probably with Tr. •पारचेच• instead of •परचेच• ।
- II. 5 : 39. 11 r. with Tr. [इदाकुनि] instead of •कुनि ।
- II 6 : 42 15 r या ते अग्र instead of या त अग्र ।
- II 7 : 43 12 r. प्रत्यागच्छते instead of प्रत्यग• ।
- II 7 : 44. 3 r. सर्वै instead of सर्व ।
- II. 7 . 44. 7 r. here and everywhere in Vol. I. नानादृश्य instead of •दृचीय ।
- II. 7 45 4 better perhaps with Tr. कामदुषा अवदग्ने ।
- II 10 49 10 Tr reads •इदताम्नाभुरन्योवपदाता ।
- II 10 . 50 13 r इत्य च instead of इत्य'च ।
- II 14 57 5 r विदुग्मी instead of विदुग्मी ।
- III 1 69 11 r वक्ष्योदनः instead of व• ।
- III 3 71 10 r सतिष्ठते पुनराधेयमिति नृदिपुन• ।
- III 3 71 12 r with Y and Tr द्वितीयमादधान instead of द्वितीय आधान ।
- III 3 71 17 r विद्यन्तु instead of वि• ।
- III 12 . 83 4 r विद्वस्त्र instead of विद्वत्स्य ।
- III 24 96 7 r with Tr •सुखयजुषि द्वियमाण instead of •यजुषाश्चिय• ।
- III. 27 99 9-10 I now prefer to read this passago, with Tr and C¹ in the following manner : स आहवनीय प्रथमाण आसे प्रचीता बोभय। वान्तरिणं वेति वेति वा बीक्षते, cp. the Vienna Oriental Journal XXIII. 67
- III. 30 . 104 6, 10 r कवचमसि instead of कवचामसि ।
- III. 30 : 105. 1 r प्राप्तादृज instead of •दृज ।
- III. 30 : 105. 13; instead of इत्येतयैव Tr. reads इत्येव इदेव्या जया; r. perhaps इत्येते न्वेव जया ।
- IV. 1 : 107 13 here and each time आदेदि is to be corrected into आदेदि (i.e. आद रदि)); the MSS. read either thus or आदेदि ।

IV. 1 : 108. 12 r. छलावाचयत्या वा हारयत्योऽथ ।

IV. 4 : 112. 19 r. प्रोक्ष्यो० instead of प्रक्ष्यो० ।

IV. 5 : 115. 18, correct the interpunction : मदधानि¹ धर्मो मानुषानिति नि० ।

IV. 6 : 118. 7, instead of उदकमण्डलमुदाय Tr. reads उदकमण्डल-मुदाय, which perhaps is preferable The Viv. : वाहयित्वा ।

IV. 9 : 123 7 r. वनिष्ठुमिति पाठ्यात् instead of वनिष्ठुमितीडपाठ्यात् ।

V. 1 : 129 5 r. विष्टानि instead of वृष्टानि ।

V. 2 : 129 18 r. •विर्दि• instead of •वर्दि• ।

V. 2 : 130 12 r. मारुतादय instead of मारुतादय ।

V. 5 : 133. 12 r. •मिध्म• instead of •मिध्म• ।

V. 12 : 145. 10 r. प्रदक्षिण० instead of प्रदक्षिण० ।

VI. 6 . 163. 4; instead of स यद्यु दामेध्म Tr. and some of the other MSS. read स यद्युदामेध्म, which reading is preferable. The same correction is to be made VII. 8 : 214. 1; VII. 13 220. 9, cp XIV 3 : 155 11; XIV. 7 : 163. 5, 15; 164 6, XIV 27. 199. 3; XIX 4 : 421. 17 and my remark in the Vienna Oriental Journal XXIII, 68.

VI 11 . 168. 5 r वषट्कृत० instead of वर० ।

VI 12 . 169 16 r निकामति instead of निष्कामति ।

VII 18 . 176 18 r चतुर्दोवा० instead of च तुर्दोवा० ।

VI 20 . 178 20 r •धिययेद्यु० instead of •धिययैद्यु० ।

VI 20 : 179 2 r पूर्व instead of पूर्व ।

VI. 21 181 4 r आपरा० instead of अपरा० ।

VI. 26 : 187 11 r प्राक्षो instead of प्रक्षो ।

VI. 27 190. 11 r. •तस्योर्दोर्चीं instead of •तस्योर्दी ।

VI. 29 : 193 14 r. उदक्ष्णुस्मताया instead of •स्मताया ।

VII. 8 : 212. 16 Tr. also instead of धुवान. reads धुवान, which might be better, cp XIV 5 : 161. 2, XV. 29 : 233 17

VII. 12 : 218. note r r. 'without r' instead of 'without y.'

VII 14 : 223 8 r. दिर्गुर्दोर्लि instead of दिग्गु० ।

VIII 17 : 238 12 r. probably •द्यासुषोमान्, instead of •द्यासु सोमान्, cp. Index of words in voce.

VIII. 22 : 264. 4 r. धाच एव instead of धाचे ।

IX. 5 : 271. 18 r निवपति instead of निषवति ।

IX. 5 . 272. 17 r. परि० instead of पर० ।

IX. 11 . 280 18 r. probably तथान्तराक्षन instead of तथैवाक्षन ।

- IX. 11 : 281. 2 r. probably तथैवान्तराग्नन instead of तथैवाग्नन ।
 IX. 20 : 298. 1 probably विप्रुप्ति is preferable to विप्रोप्ति, see
 Index of words in voce प्रुप् ।
 X. 22 : 20. 8 r. तद्गः instead of तद्ग ।
 X. 32 : 30. 2-3 r. देवानामग्नेयी ।
 XI. 5 : 70. 12 r. द्विरभिघारय० instead of द्विरभिधारय० ।
 XII. 8 : 96. 10 r. षोडशतय्य instead of षोडशतय ।
 XII. 12 : 103. 11 r. षट्त्रि० instead of षट्त्रि० ।
 XII. 13 : 104. 4 r. न्वारब्धे instead of न्व ।
 XIII. 1 : 120. 6. As all the MSS. have दष्टौर्वाच्याताः I now be-
 lieve this to be the correct reading, the acc. on -is occurs
 elsewhere also as nomin. दर्शनयोः III 1 : 69. 14; पराचीः X.
 11. 10. 7; सारिणीः XV 5. 120. 2; तावतीः XXIV. 10.
 194. 4, सार्वीः XXIV 25. 210. 4
 XIII. 1. 120. 6. As the plurality of the MSS reads इतीन्वा इमा
 (or इतीन्विमा) it is possible that we ought to read इतीन्वा
 इमा i.e. इति। इत्। नु। वै। इमा।, the same is to be observed
 XIV 4. 157. 15, 158. 2, XVII 9. 290. 5, cp. also
 XXIII 4. 154. 17, XXIV 37. 224. 8, XXIV 39 : 226
 2, XXVIII 9. 360. 2, but X. 21. 19. 15 all the MSS
 have इतिन्वा, without इत् ।
 XIV 4. 158. 2 r. एकादश्याजिनो instead of एकयाजिनो ।
 XIV 12. 173. 9 r. वदस्त्रा instead of वदास्त्रा ।
 XIV 13. 176. note s, r 'exc' instead of 'etc'
 XIV 15. 180. 11 r. नयैको instead of नयैका ।
 XIV 18. 184. 1. I propose to read अर्वाचो instead of अर्वाचो,
 this word belonging syntactically to राष्ट्रभूतो ।
 XIV 20. 187. 4 r. ज्वी० instead of ज्वी० ।
 XIV 20. 187. 15 r. जितक्रमापा० instead of जितक्रमाणा० ।
 XIV 27. 200. 1 r. एतद्वक्ष्य उदेवैव भवति (instead of उ१ देवैव१),
 i.e. उ। एव। एष।, we have here the same sandhi, which
 sporadically occurs in the Taitt. Samhitā and the Taitt.
 Brāhmana, cp Taitt prāśāṅkhyā IX 16; to the examples
 cited by Whitney (स उवेक० IV. 3. 3. 2; अदन्त्यवेवा० II 3. 7.
 4, न वा उवेतन्विषये IV 6. 9. 4) may be added स उदेवेन्द्र T.Br.
 1. 2. 2. 5. The same sandhi is found in Baudhāyana in
 the following passages : XVI. 20 : 206. 6, 11; XVI 33.

279. 1, 6; XVI. 34. 279. 13; XVI. 35 : 281. 3; XVI. 36 : 281. 6; XVII. 23 : 303. 3; XVII. 60 : 340. 16. This sandhi is not uncommon in the Kāṇva-recension of the Śatapathabrāhmaṇa.

XV. 15 : 220. 5 r. पद् instead of पद.

XV. 22 : 226. 5 r. सुवर्णमये.

XV. 30 : 236. 1 r. विग्रासते instead of विगसते, 16. note २ * वृत्त instead of वत्त.

XVI. 6. 256. 5 r. यदपद्वारपद्यो instead of *पन्यो.

XVII. 1 : 283. 3 r. एकधर्मादीक्षते.

XVII. 18 : 298. 8 r. probably दृष्टुर्गौर्या instead of दृष्टुर्गौर्या.

XVII. 19 : 299 note ४ r. तदियु instead of तदियु.

XVII. 21 : 303. 8 r. मुष्टिनो जुप्रकार instead of मुष्टिनो जु प्रकार.

XVII. 40. 320. 6 r. दम instead of दमा.

XVII. 42 : 323. 17 r. रथान instead of राथान.

XVII. 45 : 326. 14 r. नाभिर्गौर्या instead of नाभिर्गो.

XVII. 61 : 341. 1 r. पौर्णमास्ये instead of पौर्णमास्ये.

XVIII. 12 : 356. 11 r. विद्येया.

XVIII. 15 : 360. 1 r. त्रिषेदु instead of त्रिषेदु.

XVIII. 20. 366 note ६ r. क्षूरि instead of क्षुरि.

XVIII. 24. 372. 3; on किकरावताना cp Index of words in voce.

XVIII. 25. 372. 11 r. दीक्षितावकौषा instead of *कौषा.

XVIII. 29 : 378. 1 r. प्रजापतेरनु रूपवाय instead of *त्याय.

XVIII. 33 : 382. 14 r. तदद्य instead of तद्य.

XVIII. 38 : 389. 2 r. तदो नामनी instead of न नो नामानि.

XVIII. 46 : 402. 8 r. probably हिरण्यया instead of हिरण्यया.

XVIII. 46 : 403. 2 r. जयन्त्या च instead of जयन्त्याच.

XVIII. 48 : 406. 8 correct the interpunction : *चवते चतुष्टोत्रे राशि.

XVIII. 50 : 408. 16 r. probably with I. *सचरी instead of *सचारी, cp Index of words in voce.

XVIII. 50. 409. 18 r. *वधयेन instead of *वधतेन.

XVIII. 52 : 413. 1 r. सर्वाज्ञाने.

XIX. 5 : 424. 6, the nomin. एकविंशतिर्दक्षिणा ददाति is found in the Brāhmaṇa also; T.Br. III. 12. 5. 7.

XIX. 9 : 430. 8 r. चेदहीने instead of चेयहीने.

XIX. 10 : 434. 4 r. लोकंश्चयैव instead of लोक इव.

XX. 6 : 16. 13 r. परिग्रयो० instead of परिग्रयो० ।

XX. 18 : 39. 9 r. न्वारभेष्ट्यामिति ।

XXIII. 7 : 158 9 r. सत्स्वापदेर्वाय ।

XXVI 10 : 286. 13 r. चतुश्चरौय ।

प्रवरे ४१ : 450. 3 r. जीवमयः ।

प्रवरे ४२ : 453. 1 r. निद्रुवाः ।

प्रवरे ४८ : 462. 6 r. पौष्करः ।

प्रवरे ५४ : 466 note ७, r. " is the better reading."

BIBLIOGRAPHICAL APPENDIX.

Now that this edition of the Baudhāyana-śrautasūtra is complete, it may be of some use to students of Vaidic literature, to add, at the suggestion of Mr J. van Manen, General Secretary to the Asiatic Society of Bengal, a complete bibliography of the texts belonging to the Black Yajurveda, of which our Sūtra forms a part, as far as these texts are extant, either in print or in manuscript.

It would be logic to commence with the *oldest* texts. But, as no conclusive investigations have yet been made regarding the chronological sequence of the majority of these texts, it will, for the present, be advisable to treat of them in alphabetic order.

1 The *Kātha* texts. Of this group two Samhitās are known, that of the Kapisthalakathas and that of the Ārāyanīya- or Caraka-kathas.

(a) The *Kapisthalakathas*. We know only of their Samhitā, of which a large fragment is preserved at the Benares Government Library. This Samhitā is very nearly related to the Kāthaka as printed by L. von Schroeder (see under b). The two Samhitās, differ, first,

ly in their division, the

into Astakas, each Aṣṭaka

is a task for the future to examine the relation of this Samhitā to the Kāthaka.

(b) The *Caraka-* or *Ārāyanīya-kathas*. Their Samhitā is the one which has been published by L. von Schroeder in three volumes *Kāthakam, die Samhitā der Kātha-çākhā* (Leipzig, Brockhaus, 1900, 1909, 1910). To this text R. Simon composed a very useful Index Verborum (Leipzig, Brockhaus, 1912). But the Kāthaka must once have contained much more than is handed down to us; there must have existed a Brāhmaṇa and an Āraṇyaka. Of this Brāhmaṇa only some fragments are known at present. Cp. my paper "Brāhmaṇa- en Sūtra-aanwinsten" in *Versl. en Meded. der Kon. Akad. v. Wet., Afd. Lett.*, Ve R., IVe deel, page 467 ff. Of the Āraṇyaka, von Schroeder himself has published many fragments in his paper: "Die Tübinger Kātha Hss." in *Sitz. Ber. der Kais. Ak. der Wiss., Wien, Phil. hist. Kl.*, Band CXXXVII (1898). From the Sūtras of the Kathas the Yajñasūtra (or Vaitānika- or Śrauta-sūtra) seems to have perished (perhaps somewhere in Kāśmīr copies still

may be extant); only an extensive fragment of the Paribhāṣā-sūtra and of the Śulba-sūtra are known to me; the Grhya-sūtra, however, is preserved and is actually being printed at Lahore with extracts from three commentaries. This Grhya-sūtra presupposes a special collection of Mantras, a kind of Mantrasamhitā, in which the Mantras were handed down with their accents, cp. the above-mentioned paper "Brāhmaṇa-en Sūtra-aanwinsten," page 465 ff.; as a whole this text seems to have perished.

2. The *Maitrāyaṇīyas* or *Mānavamaitrāyaṇīyas*. Their Samhitā has been published by L. von Schroöder in four parts: Maitrāyaṇī Samhitā, Brockhaus, Leipzig, 1881, 1883, 1885, 1886. But this śākhā must equally have possessed an Āraṇyaka, which has been lost. The Sūtra has partly been edited by F. Knauer: "Das Mānavasrautasūtra," St. Petersburg, 1900, 1901, 1903, giving Books I—V. After the lamented death of Knauer the task undertaken by him has been taken up by Miss Dr. J. van Gelder, who published the Cayanaprasna ("Opbouw van het hoogaltaar naar de overlevering der Mānavas," printed by Kreysing, Leipzig, 1921). The Grhyasūtra of the Mānavas has equally been published by Knauer (St. Petersburg, 1907). Whether the Vāśīṣṭha-samhitā (ed. by R. Sama Sastri, Central Libra samhitā (the other Samhitā Schroöder (the Vāśīṣṭha-samhitā) is for this It

is to be hoped that it may also be made publici juris.

3. The *Taittirīyas*. Their Samhitā appeared in the Bibliotheca Indica under the title: The Samhitā of the Black Yajurveda with the commentary of Mādhavācārya (ed. Roer and Cowell, Calcutta, 1860-1899) in five volumes. Their Brāhmaṇa is contained in the same collection of edita (the Taittirīyabrāhmaṇa of the Black Yajurveda, Calcutta, 1859 etc.) in three volumes, as also their Āraṇyaka (Calcutta, 1872). Samhitā and Brāhmaṇa were also published at Poona and Mysore with the commentary of Bhaṭṭa Bhāskaramiśra. The best critical edition of the Samhitā is that of A. Weber (published as Volumes XI and XII of the Indische Studien, Brockhaus, Leipzig, 1871, 1872). Since 1914 we possess a translation with ample introduction by A. B. Keith: "The Veda of the Black Yajus school entitled Taittirīyasamhitā" (Cambridge Mass., 1914) in two volumes.

According to Mahādeva in his introduction to the Vaijaya-

anti (i.e. an edition of the text of Hiraṇyakeśi-śrautasūtra with commentary) the Taittirīyas are divided into six schools (śāraṇas), that of (a) the Baudhāyanīyas, (b) the Bhāradvājīns, (c) the Āpastambīns, (d) the Hiraṇyakeśas, (e) the Vādhūlīas and (f) the Vaikhāṇasas

(a) Of Baudhāyana the Śrautasūtra is known, now printed; the Gr̥hyasūtra lies before us in two editions both uncritical and calling for better work: (1) Baudhāyana-smārtasūtra (containing the Gr̥hya-, the Pitr̥medha-, the 1905, in Grantha, (no. 32 of the Pitr̥medha-sūtra

of Baudhāyana has appeared separately in a work: The Pitr̥medhasūtras of Baudhāyana, Hiraṇyakeśin, Gautama, by W. Caland (Abh f d Kunde des Morgenl. X. Band, Leipzig, Brockhaus, 1896), whilst under the title: "Bijdrage tot de Kennis van het hindoesche doodenritueel" Miss Dr. Raabe published the second and third prāśna of this text (Leiden, Brill, 1911) From the Gr̥hyasūtra selections were published and translated by Dr P Harting, Valkhoff, Amersfoort, 1922 The Dharmasūtra was published twice by A Hultsch Abh f d Kunde des Morgenl. VIII. Band, Leipzig, 1884 and ib XVI Band, Leipzig, 1922 (Brockhaus) It is contained also in the Government Oriental Library Series of Mysore with the commentary of Govinda-svāmin, Mysore, 1907 An excellent translation was given by G. Buhler in Sacred Books of the East, Volume XIV, Oxford, Clarendon Press, 1882 Of the minor texts which help us to understand Baudhāyana there may be mentioned here the Śrautapadārthanirvacanam, Benares, Samvat 1944, and Venkateśa's Saṁīpāyaprayogamālā in three parts, Bombay, Śāka 1808.

(b) Bhāradvāja's Śrautasūtra is extant in Europe (a large fragment only) in a Munich and a Berlin ms; whether complete mss are extant in India is unknown to me The Bhāradvāja-gr̥hyasūtra has been published by Miss Dr. H. Salomons Het hindoesche huusritueel volgens de School van Bhāradvāja, Leiden, Brill, 1913.

(c) The Āpastamba-śrautasūtra is known from the excellent edition by R. Garbe in the Bibliotheca Indica, 1882-1902, with the commentary of Rudradatta for the first two volumes The first seven books have been translated

... .. Vandenhoeck
... .. impusing the
... .. to appear at
Amsterdam; the last volume is nearly ready for printing

BAUDHĀYANA ŚRAUTA SŪTRAM.

PROGRESS AND COLLATION STATEMENT FOR LIBRARIANS.

Vol. I.

Fasc. I. (New Series, No 1067), 1904.

Title, dedication, index, preface, corrigenda, pp. xvi,
text, pp. 1-96 [Title page dated 1904]

Fasc. II. (New Series, No. 1072), 1904

Text, pp. 97-192.

Fasc. III. (New Series, No 1113), 1905.

Text, pp. 193-298 One page of errata, unnumbered,
verso blank.

Vol. II.

Fasc. I. (New Series, No. 1163), 1907.

Title, preface, pp. ii, vi, text, pp. 1-96.
[No heading to text; title page dated 1907.]

Fasc II (New Series, No. 1196), 1908.

Index, pp. ii; text, pp. 97-192.
[Index to be bound after preface and before text, p. 1.]

Fasc. III (New Series, No. 1223), 1910

Text, pp. 193-288

Fasc IV (New Series, No. 1282), 1911.

Text, pp. 289-384.

Fasc V (New Series, No. 1322), 1912

Text, pp. 385-435 corrigenda on p. 436

Vol. III.

Fasc I (New Series, No 1379), 1914

Title, index, preface, pp. xii; text, pp. 1-84
[Section-heading to text, title page dated 1913]

Fasc II (New Series, No. 1415), 1917

Text, pp. 85-160

Fasc III (New Series, No 1428), 1919.

Text, pp. 181-276.

Fasc IV (New Series, No. 1445), 1921.

Text, pp. 277-372.

Fasc. V (New Series, No. 1453, mistakenly printed as
1553), 1923.

Text, pp. 373-468.

[End of text.]

Fasc. VI. (double number). (New Series, No. 1460), 1923

Indexes, pp. 1-114; Corrections and Additions, pp. 115-
120; Bibliographical Appendix, pp. 121-126; Progress
and Collation Statement, pp. 127-128.

[End of the work.]